

Informazioni su questo libro

Si tratta della copia digitale di un libro che per generazioni è stato conservata negli scaffali di una biblioteca prima di essere digitalizzato da Google nell'ambito del progetto volto a rendere disponibili online i libri di tutto il mondo.

Ha sopravvissuto abbastanza per non essere più protetto dai diritti di copyright e diventare di pubblico dominio. Un libro di pubblico dominio è un libro che non è mai stato protetto dal copyright o i cui termini legali di copyright sono scaduti. La classificazione di un libro come di pubblico dominio può variare da paese a paese. I libri di pubblico dominio sono l'anello di congiunzione con il passato, rappresentano un patrimonio storico, culturale e di conoscenza spesso difficile da scoprire.

Commenti, note e altre annotazioni a margine presenti nel volume originale compariranno in questo file, come testimonianza del lungo viaggio percorso dal libro, dall'editore originale alla biblioteca, per giungere fino a te.

Linee guida per l'utilizzo

Google è orgoglioso di essere il partner delle biblioteche per digitalizzare i materiali di pubblico dominio e renderli universalmente disponibili. I libri di pubblico dominio appartengono al pubblico e noi ne siamo solamente i custodi. Tuttavia questo lavoro è oneroso, pertanto, per poter continuare ad offrire questo servizio abbiamo preso alcune iniziative per impedire l'utilizzo illecito da parte di soggetti commerciali, compresa l'imposizione di restrizioni sull'invio di query automatizzate.

Inoltre ti chiediamo di:

- + *Non fare un uso commerciale di questi file* Abbiamo concepito Google Ricerca Libri per l'uso da parte dei singoli utenti privati e ti chiediamo di utilizzare questi file per uso personale e non a fini commerciali.
- + *Non inviare query automatizzate* Non inviare a Google query automatizzate di alcun tipo. Se stai effettuando delle ricerche nel campo della traduzione automatica, del riconoscimento ottico dei caratteri (OCR) o in altri campi dove necessiti di utilizzare grandi quantità di testo, ti invitiamo a contattarci. Incoraggiamo l'uso dei materiali di pubblico dominio per questi scopi e potremmo esserti di aiuto.
- + *Conserva la filigrana* La "filigrana" (watermark) di Google che compare in ciascun file è essenziale per informare gli utenti su questo progetto e aiutarli a trovare materiali aggiuntivi tramite Google Ricerca Libri. Non rimuoverla.
- + *Fanne un uso legale* Indipendentemente dall'utilizzo che ne farai, ricordati che è tua responsabilità accertarti di farne un uso legale. Non dare per scontato che, poiché un libro è di pubblico dominio per gli utenti degli Stati Uniti, sia di pubblico dominio anche per gli utenti di altri paesi. I criteri che stabiliscono se un libro è protetto da copyright variano da Paese a Paese e non possiamo offrire indicazioni se un determinato uso del libro è consentito. Non dare per scontato che poiché un libro compare in Google Ricerca Libri ciò significhi che può essere utilizzato in qualsiasi modo e in qualsiasi Paese del mondo. Le sanzioni per le violazioni del copyright possono essere molto severe.

Informazioni su Google Ricerca Libri

La missione di Google è organizzare le informazioni a livello mondiale e renderle universalmente accessibili e fruibili. Google Ricerca Libri aiuta i lettori a scoprire i libri di tutto il mondo e consente ad autori ed editori di raggiungere un pubblico più ampio. Puoi effettuare una ricerca sul Web nell'intero testo di questo libro da <http://books.google.com>

GENERALIS TOTIVS
SACRI ORDINIS
CLERICORVM CANONIC.^{RVM}
HISTORIA TRIPARTITA

*Cuius in prima Parte De Clericali Sanctissimi P. AVGVSTINI Instituto, & Habitu.
In Secunda De Origine, procursq; totius Ordinis Canonorum Regularium.
In Tertia De Congr. Canonic. Salvatoris Lateraneii locupletissime differitur.*

GABRIELE PENNOTTO

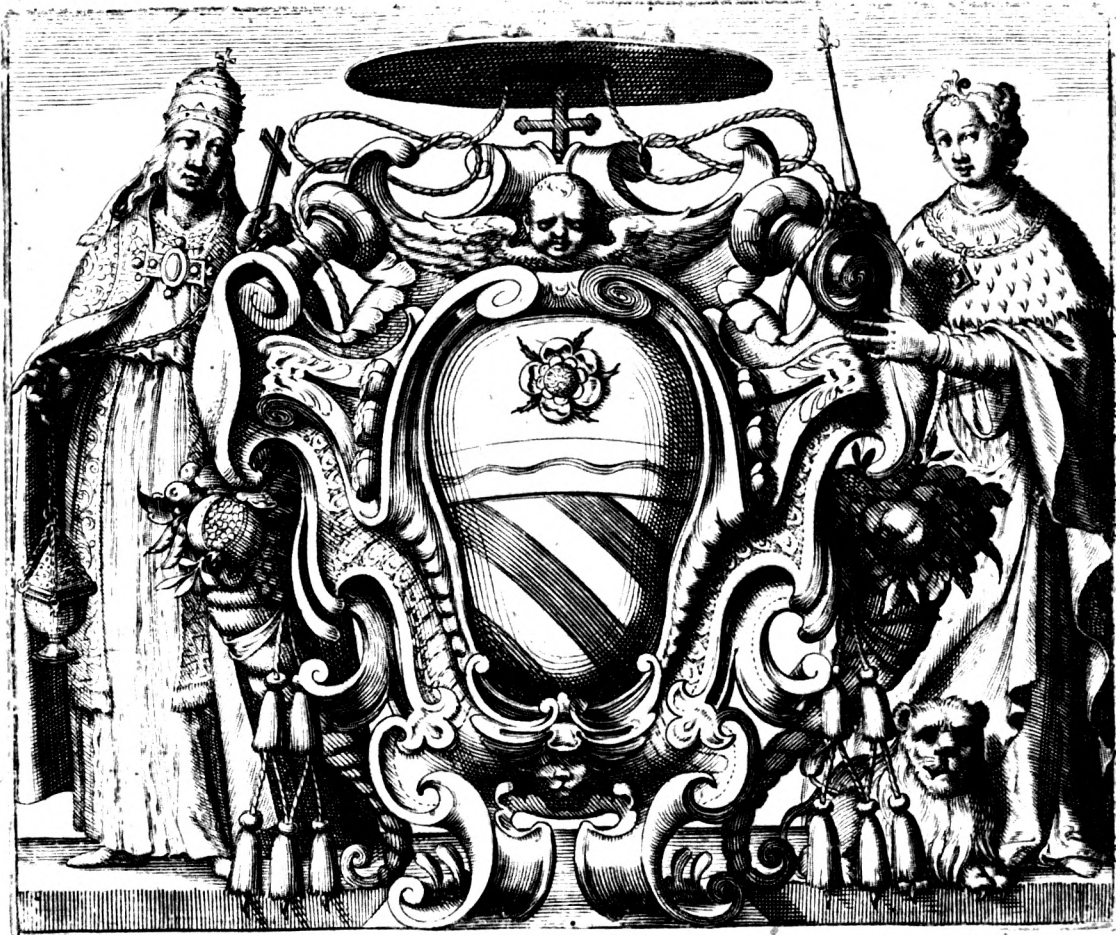
NOVARIENSE EX CONGREGATIONE LATERANEN.
S. Iuliani apud Spoletum Abbate, ac Theologo Autore.

AD ILL.^{MVM} AC REV.^{MVM} D.

D. ALEXANDRVM VRSINVM

S. R. E. C A R D I N A L E M

Canonorum Regularium Lateraneii Protectorem.

ROMAE Ex Typographia Camerae Apostolicae. **M.D.CXXIII.**

CVM LICENTIA SUPERIORVM, ET PRIVILEGIIS.

Typographus Lectori Beneuolo.

Quoniam impressio presentis Operis ultra tempus ab Autore confitutum ob nonnullas causas fuit retardata, quin & ipse Autor detentus alijs negotijs eidem adesse non potuit, dum postea summo cursu tarditatem corrigere uoluimus, errata quaedam obrepserunt, partim circa puncta, virgulas, & accentus non recte, nec suis locis posita: partim circa uerba uel omissa, uel superflue addita, uel per inaduertentiam immutata. Prioris generis, ut quae leuiores sint, tuae prudentiae iudicio; corrigenda relinquimus. Posterioris cum aliquod offenderis, quod mentem in legendo remoretur, correctionem erratorum in fine uoluminis notatam, quaeso te amabo, respicere, ne graueris. Nunc solum aduertimus, pagina 209. columna prima, linea sexta post uerba [*plenius est expressum.*] lacunam intercessisse, quae sic exaequabitur, [*sane fratrum habitatio praedictorum constituta in loco decenti iuxta Ecclesiam monasterij antedicti, prout superius est expressum, & ab eorundem Abbatis &c.*] Similiter pag. 159. col. 2. lin. 59. post uerbum nuncupabantur, addendum: [*sed hoc non est, quod modo controuertitur*] sed &c.

D. ALEXANDRO VRSINO

S. R. E. CARDINALI

Canonicorum Regularium Lateranensium
Protectori Clementissimo.

M paucis ab hinc annis, Illmo Princeps, antiquas nostra Lateranensis familia Constitutiones ad S. Concilij Tridentini, recentiumq; Sedis Apostolica Decretorum normam, iussu Generalis Capituli exploraturus, ad prima mei Ordinis incunabula, progressioneq; diligentius peruestiganda respexissem, animaduerti non sine ingenti admiratione, animiq; mei dolore non minimo, ex omnibus religionum cœtibus viros plurimos tum eloquentia, tum eruditione instructos suorum Ordinum Historias, & res præclare gestas literis mandauisse diligentissimè, disertissimèq;: Verum ex Ordine Canonicorum Regularium, qui aliorum se Protoparentem non falsò predicat, nullum fuisse, qui illius Generalem Historiam scripserit, vel attigerit. Quam idcirco culpam, incuriamq; nostrorum pro tenuitate mearum virium delere mihi cum insedisset animo, cœpi statim Historicorum volumina, Latinorum, Græcorum, & aliorum hoc ipso de argumento differentium, quotquot ipse noueram, mihi sedulò comparare, ac impensè perlegere, codices præterea Sanctorum Patrum, Conciliorum, & Iuris Pontificij reuoluere, necnon vetusta Ordinis monimenta inter ruinas, & rudera latentia reterege, singularum Ecclesiarum, & Monasteriorum in Prouincijs quibusque, ac Regnis vel nunc, vel olim existentium principia peruestigare, viros illustres inde profectos querere, illorum præclara facinora colligere: collecta verò suis quaque locis omnia disponere. sicq; tandem, Diuino numine sapius implorato, præmissa necessaria disputatione de vero habitu, institutoq; Beatissimi Patris, & Patriarchæ nostri Augustini, Generalem, & uniuersalem Canonici Ordinis Historiam, à nascentis Ecclesiæ primordijs deductam hoc demum volumine complexus sum. In qua prouincia obeunda quid præstitum à me sit, acerrimi tui Iudicij, cum in omni disciplinarum genere, tum præcipuè in Historijs Ecclesiasticis, & voluminibus Sanctorum Patrum apprimè versati, cæterorumq; tui similium arbitrium esto. Porro autem ut parentes puellarum, quas minus speciosas enixa sunt, gemmarum, & monilium, ac aliorum id genus emblematum adminiculis, siue pulchritudinem reficere, seu veriùs deformitatem obtegere consueuerunt: ita ut hic meus qualiscunque fœtus, ex se quidem per obscurus, nunc in publica luce sistendus, externo splendore auctus, legentium sibi oculos, animosq; conciliaret, splendidissimo tui nominis emblemate illius frontem exornare, cura mihi in primis fuit. Tu enim velut

illustre sydus, & tanquam gemma carbunculi in supremo sacratissimi Purpuratorum Collegij firmamento constitutus, non solum omnigena facultatis, quae intellectionem exornat, Oratoria, Poetica, Mathematica, Legalisq;, & naturalis eruditione: sed etiam eorum praesidio bonorum, quae hominem quam simillimum Deo reddunt, vita, inquam, castissima, innocentissimaq;, Pietatis, Religionis, Clementiae, ac ceterarum omnium Virtutum radijs ita praefulges, ut omnium nationum in te oculos, animosq; conuertas, atque exemplo tuo ad amorem, complexumq; virtutis, quam tu ista suauitate morum pulchriorem quodammodo reddis, quam dulcissimè pertrahas. Ut sileam in praesentia Augustissimae stirpis Ursinorum, maiorumq; splendorem, & auitam illam gloriam, non solum quatuor Romanis Pontificibus Stephano II. Paulo I. Caelestino III. & Nicolao III. Cardinalibus S. R. E. triginta tribus, Senatoribus Urbis sexaginta, Praefectis duobus, Imperatoribus exercituum ad quadraginta, Prouinciarum Ducibus, Principibus, Regulis in Italia, Germania, Gallijs, Polonia penè innumeris: Verum etiam pluribus viris sanctitate conspicuis, & in Diuorum Catalogum relatis, Ursinum loquor Bituricensium, Volusianum Tolosatium praesules, Ursinum alium apud Umbros Presbyterum, Benedictum Monachorum Patriarcham, cum sorore Scholastica, teste Bonifacio Simoneta ex ipsius D. Benedicti instituto Abbate, praeter iam memoratos Pontifices Stephanum Secundum, & Paulum Primum, mirificè locupletatam. Ut hac, inquam, sileam, quod nimirum parentum hac gloria tibi cum alijs multis communis sit, nisi fortè hoc solo nomine peculiaris, quod quae virtutis ornamenta maioribus tuis sigillatim, atque per partes indita fuerunt, omnia simul in Amplitudine tua veluti compendio quodam virtutis absolutissimo Deus, & Natura collegerunt. Quamquam multis etiam nominibus Illustrissimo tuo nomini debebatur opus sub tuis foelicissimis auspicijs absolutum, ab alumno sub tua clientela posito, peculiaribusq; beneficijs aucto, & eo ex Ordine, cuius tu, Illustrissime Princeps, praecipuam familiam magno illius ornamento, ac emolumento clementissimè protegis, & prudentissimè moderaris. Cuius institutum in Lateranensi Basilica, tunc quidem Regulari, susceperunt ij, quos memoravi, Pontifices Stephanus Secundus, & Paulus Primus ex Clarissima tua familia profecti: quem Ordinem maiores tuos paternos, maternosq; semper dilexisse, mirificè fouisse, magnificèq; beneficijs ornauisse, non inaniter gloriari possumus. Non enim praeterit nos, à Caelestino Tertio vix ad Pontificatum euecto duos Lateranensis tunc nostri Monasterij Canonicos Lotharium de Comitibus Signia, Cenciumq; de Sabellis in Sacrum Cardinalium Senatum cooptatos, quos in Pontificatu successores habuit, Innocentium Tertium, & Honorium Tertium nuncupatos. Recolimus Illustrissimi Cardinalis Joannis Baptiste Ursini summum erga nostros studium, atque clementiam, quos Sede Pontificali ante Sixtum Quartum proximè vacante, priuatorum quorundam violentia Laterano exactos, rebus cum Summo Pontifice, Conseruatoribus Urbis, alijsq; Clericis compositis, loco restituendos curauerat: cuius votum, operamq; secutus proculdubio fuisset effectus, nisi malitia temporum negotium illi violenter e manibus deiecisset. Manet nostris mentibus altè consignata summa Leonis Decimi, matre Clarice Ursina, patre Laurentio Mediceo tuis auis maternis geniti, in nos beneuolentia, quos tanto honore dignos esse voluit, ut ab Innocentio Octauo Cardinalis renunciatus, ex nostrorum, id est ex Ab-

batis

batis tunc Fesulani manu sui Cardinalatus insignia accipere non fuerit dedignatus. neque tandem memoria excidit eiusdem Laurentij Medicei, necnon Magni Cosmi eiusdem Genitoris, & Petri fratris munificentia, tum in Abbatia Pisana S. Michaelis, tum praesertim in Fesulana ab ipsis fundamentis restituenda, cum amplissima Bibliotheca, maximis impensis octoginta circiter millium aureorum. Qua, aliaque plurima tuis maioribus accepta scimus, referimus, praedicamus. nec prorsus ambigimus, parem benevolentiam tanquam naturali quadam propagatione in te derivatam, tibi animo pariter infuisse. Quapropter, ut obsequium, exiguum hoc quidem, sed ab ingenti propensione profectum, quod tanquam animi mei, totiusque Lateranensis familiae pignus offero, & Illustrissimo nomini tuo volens, ac libens dico, pro innata benignitate probes, supplex oro, quaeque. Id enim si affectus fuero, tunc egisse me quid maximum arbitrabor: Deum Optimum precaturus, ut Amplitudinem tuam felicissimam ad nostrae familiae regimen, & Vniuersalis Ecclesiae decus, atque praesidium seruet: & rerum tuarum cursum fortunatissimum esse iubeat. Vale. Roma ex Canonica S. Mariae Pacis.

Illma & Rev.^{ma} Dñis tua

Seruus in Christo perpetuus & humillimus
Gabriel Pennottus C. R. L.

Imprimatur, si videbitur Reuerendiff. P. Magistro Sacri Palatij.
A. Episcopus Hieracen. Vicefg.

Imprimatur Fr. Nicolaus Rodulfus Ord. Prædic. Sac. Pal. Apost. Mag.

Facultas Abbatis Generalis.

D. Constantinus Laudensis Abbas Generalis Congregationis Canoniorum
Regularium Saluatoris Lateranensis.

Tibi dilecto nobis in Christo Patri D. Gabrieli Nouariensi Canonico nostro
professo, ac nostræ Congregationis Abbati, & Theologo. Vt opus à nobis
diu enixè desideratum, & demandatum, & à te nuper diligentissimè compilatum:
Generalistotius Sacri Ordinis Clericorum Canoniorum Historia Tripartita nun-
cupatum, iussu Reuerendiff. Patris Magistri Sacri Palatij Apostolici examinatum, &
approbatum imprimi facere possis, facultatem libentissimè impartimur. In quorum
fidem præsentis fieri iussimus manu nostra firmatas, sigilloq; nostro munitas.
Dat. Venetijs in Canonica nostra S. Mariæ Charitatis die 13. Ianuarij MDCXXIV.

D. Constantinus Laudens Abbas Generalis.

Locus ✕ sigilli

D. Octavius Alexandrinus Prior, & Secretarius.

LECTORI BENEVOLENTI

AUTOR.

MAGNA flumina, etsi purissima ex montium venis, ac terræ meatibus egrediantur, dum ab ipsis fontibus paulatim abeunt, seu pluviarum alluionibus, siue locorum, quæ pertranseunt, limofate, siue etiam hominum isturia, tot fœcibus, ac sordibus turbata, & inquinata in mare tandè exoneratur: vt fibimetipsis dissimilima prorsus effecta, vix maximo cû labore ad pristinâ sinceritatē valeât à nobis repurgari. Haud secus, Lector beniuole, quamplures Antiquorum historiarum, quas illi ad communem humanæ Reipublicæ vtilitatem, ac eruditionem, vti flumina quædam, emiserunt ab omni figmentorum cœnositate purgatissima, quod successiuus decursibus ad multorum manus peruenerint, vt varium, ac multiplex illorum erat ingenium, ad quorum manus deueniebant, tot figmentis mendaciorum inquinata: ad posterôs transmissæ sunt, vt vix magno labore, ac solitudine à viris doctissimis adhibitis, à fœcibus errorum, quibus vndique scatebant, potuerint aliquando repurgari. Huius generis historiarum deprauatarum possem tibi exempla innumera ob oculos hic ponere, quæ S. Hieronymus, Augustinus, Gelasius Primus ex antiquis scriptoribus: & inter recentiores Cardinales Bellarminus, & Baronius, Melchior Cano in locis Theologicis, & alij Doctores præclarissimi notauerunt. Verùm cæteris omnibus prætermisissis, vnum referam antiquissimæ, & in Ecclesia Dei per annos octingentos receptissimæ historiæ de Clericali Beatissimi Patris nostri Augustini Episcopi Hipponensis, & Ecclesiæ Doctoris omnium Principis instituto, & habitu, necnon de Ordine Canonicorum Clericorum ab eodem Sanctissimo Præsule reparato, primùm à B. Possidio Calamensi Episcopo, verius ab ipsomet Diuo Augustino verbis clavis, conceptis, distinctis, in suis Confessionibus exarata. D. enim Augustinus suarum Confessionum lib. 10. cap. 40. de seipso testimonium perhibens, ita scribit: *Conteritus peccatis meis, & mole peccatorum meorum, & miseria mea, agitaueram in corde, meditatusq; fueram fugari in solitudinem; sed prohibuisti me, & confortasti me, dicens: Ideo Christus pro omnibus mortuus est; vt qui viuunt, iam non sibi viuant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est.* De suo quoque instituto verba faciens in epistola 76. *Nimis, inquit, dolendum, si ad eam ruinofam superbiam Monachos erigamus, & tam graui contumelia Clericos dignos putemus, in quorum numero sumus, cum aliquando etiam bonus Monachus vix bonum Clericum faciat.* Demum de suo habitu loquens sermone secundo de Communi vita Clericorum: *Nemo, inquit, det birrum, vel lineam tunicam, seu aliquid, nisi in commune.* De communi accipiam mihi ipsi: cum sciam commune me habere velle, quidquid habeo. Nolote talia offerat sanctitas vestra, quibus quasi ego solus decentius vtar. Offeratur mihi verbi gratia birrum pretiosum: forte daret Episcopum, quamuis non daret Augustinum, id est hominem pauperem, de pauperibus natum. Ad id dicitur sane homines: quia inueni pretiosas vestes, quas non potuissim habere vel in domo Patris mei, vel in illa seculari professione mea. non decet. talem deo habere, qualem possum, si non habuerit, fratri meo dare, qualem potest habere Presbyter, qualem potest habere decenter Diaconus, & Subdiaconus. talem volo accipere: quia in commune accipio. Si quis meliorem dederit, vendo, quod & facere soleo, vos quando non potest vestis esse communis, pretium vestis fit commune. Possidius quoque ipsius sanctissimi Patris discipulus quadragenarius, & familiaris, qui ea de magistro scripsisse fatetur, quæ vel in eodem Augustino vidit, vel ab eo didicit, & expertus est quampluribus annis eius inhaerens charitati, in libro, quem de Vita & moribus eiusdem D. Augustini edidit, primùm fatetur B. Augustinum ante presbyteratum laicalem vitam inter laicos duxisse. Deinde factum presbyterum, & parochum Hipponensem, monasterium intra suam Ecclesiâ mox instituisse, & eum Dei seruis, quos Ecclesia Romana clericos communiter viuentes in illius officio interpretatur, viuere coepisse secundum modum, & regulam sub sanctis Apostolis constitutam: ac demum factum Episcopum in sua societate clericos communiter, & regulariter viuentes semper tenuisse. Cum ipso, inquit, semper Clerici vna etiam domo, ac mensa, sumptibusq; communibus alebantur, & vestiebantur. Et supra. Vestes eius, & calceamenta, & lectuaria ex moderato, & competenti habitu erant, nec nitida nimium, nec abiecta plurimum: quia in his plerunq; vel iactare se homines solent, vel abijcere, non que Iesu Christi, sed que sua sunt, quædam quærentes.

B Existis testimonijis apertissimis, & omni exceptione longè maioribus totus eruditorum consensus ante annos circiter quadringentos has duas veritates certissimas deduxit, nimirum B. Augustinum professione clericum canonicum siue Regularem extitisse, clericorum canonicorum habitum gestauisse, cum clericis canonicis communem vitam duxisse: Et eisdem clericis canonicis Regulam ad exemplum vitæ Apostolicæ conquadratam scripsisse, ac tradidisse. Postò istas veritates totus Doctorum consensus per annos octingentos, & amplius tam firmiter complexus est, tam liberè prædicauit, & constanter ad eò asseruit, ac defendit: vt si necesseum libros cunctos euoluas, Summorum Pontificum, Conciliorum, & Sacrorum Canonum decreta, historicorum monumenta, neminem prorsus inuenias, qui de illis vel in apice quidem hæsitauerit: quemadmodum in progressu libri, & cap. 27. vsque ad 37. & cap. 52. & 53. ostendere conabor, dum probabitur, om-

nes autores ante annos quadringentos in contrarium adducendos, apochryphos existere ad fucum faciendum meditados. Hinc laudes illæ B. Augustini in illius officio in quibusdam antiquis Breuarijs decantatæ. Factus ergo presbyter monasterium Clericorum mox instituit, & cepit vivere secundum Regulam sub Sanctis Apostolis constitutam, & in Hymno, qui incipit: *Magne Patres Augustine*

*Tu de vita Clericorum sanctam scribis Regulam,
Quam qui amant, & sequuntur, viam tenent Regiam:
Atque tuo sancto ductu redeunt ad Patriam.*

Et in Sequentiæ, quæ dicebatur olim in Missa

*Regularis vite normam conquadrauit iuxta formam
Cætus Apostolici
Sui quippe nil habebant tanquam suum, sed vivebant
In commune Clerici.*

Hinc Augustini Regula à Summis Pontificibus, S. Concilijs, Patribus, & in Iure canonico Regula Canonica, & Speculum clericorum passim nuncupata. Hinc illius professoribus ad vitam monasticam profectio, & è contra omnino per S. Canones interdicta. Hinc demum Ordo canonicus Ordo D. Augustini ab omnibus, & vbique nuncupatus, & alia id genus sexcenta, quæ ex authenticis documentis accepta in progressu præsentis qualiscunque operis deducemus. Quæ cum ita se haberent, quis amabo credidisset, aut etiam suspicari potuisset, veritatem adeo constantem, perspicuam, peruiam, flumen adeo clarum, tot seculorum decursibus purum, & limpidum seruaturo fore unquam villo tempore turbandum? Et ecce illud quoque post longum decursum turbatum est, & veritas non solum in dubium, sed in discrimen manifestum aliquando reuocata. Nam exorto post S. Lateranensis Concilij tempora per Innocentium Tertium huius nominis Pontificem ex ordine canonicorum regularium assumptum, absoluti, sacro Eremitarum ordine, antea Fratris Iohannis Boni, aut, vt alijs placet, Diui Gulielmi nuncupato, postea verò concessione Summorum Pontificum Beati Augustini Regula, & titulo donato, paulatim oriri cepit cum illo inter populares veritatis ignaros dubium, an ordo ille à D. Augustino verè esset institutus, vel an eiusmodi vitæ genus Augustinus aliquando tenuisset. quod dubium ipso Eremitarum Instituto per varias Prouincias, locorum, & personarum numero paulatim aucto, in opinionem coalescere, & successibus temporum ex opinione in assensum certum, & constans cepit apud non paucos erumpere: nec leuis contentio inter personas Ecclesiasticas fomitem ministravit, ad quam tollendam Romanus Pontifex Sixtus Quartus Decretum, quod ab exemplo authentico Romæ in Canonica nostræ sanctæ Mariæ de Pace Cartophilacijs reposito fideliter exscriptum subiicitur, promulgauit.

Sixtus Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Qui Apostolis præcepit, vt se inuicem diligerent, profectò sine dilectione mutua bonum aliquod perfectum esse non posse demonstrauit. In illa enim consistit omnis bene viuendi ratio, & operatio, si odia transeant in dilectionem, si inimicitia conuertantur in pacem, si tranquillitas extinguat iram, si mansuetudo remittat vincendi cupiditatem. Sed hostis antiqui versutia ubi maioris charitatis seruorem esse conspicit, ibi sagacius vires suas intendit, vt fidelibus Christi famulis per diuersa scicula, & superfluas contentiones abstractis, de sua sagacitate horetur, cuius conatibus obuiare, & mutua charitatem, & pacis dulcedinem inter fideles quosque, & præsertim sub eadem vocacione, & suauis Religionis iugo Deo militantes enutrire, ac discordiarum fomenta, & inanes contentiones, quæ nihil ad rem pertinent, nec edificant, sed destruant, falce vigilantie pastoralis ad radicem posita succidere, & extirpare totis conatibus insudamus: ne debile simplicitatis initium per longam alteroationem ad inextricabiles præsumptæ errores, qui postmodum difficilius valeant emendari. Sanè, non sine mentis nostræ displicentia singulari, pluries tam dudum ad nostram peruenit auditum, quod inter dilectas filias Canonicos Regulares Ordinis S. Augustini Congregationis Lateranensis, & fratres Ordinis Eremitarum eiusdem B. Augustini quedamominus necessaria, & minusq; laudabilis controuersia pullulare cepit de ipsius præclarissimi Ecclesiæ Doctoris Augustini habitu, ac de picture, & ordinum huiusmodi institutione, parte qualibet diuersimodè sentiente, ac predicante: nec veriti sunt libros super huiusmodi leuitatibus componere, eosq; legere, & alijs legendos tradere, non sine scandalo, & perturbatione mentium legentium, & aliorum Christi fidelium, & per ineptias huiusmodi, quos Deo lucrifacere debent, perdere festinandi. Nos attendentes, quod clarissimum Ecclesiæ lumen Augustinum præter Episcopalis dignitatis habitum alium gestasse, aut professioni alienæ se subiecisse, aut affirmare, aut negare ad rem non pertinet, nisi quantum contentio superuacanea aucupari nititur, ac tam enorme facinus, & periculosas contentiones de medio tollere, & penitus extirpare volentes. Motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc vltimæ petitionis instantiam, sed de nostra certa scientia, & mera voluntate tam Canonicis Regularibus dictæ Congregationis, quam omnibus, & singulis fratribus Ordinis Eremitarum S. Augustini quibuscunque nominibus censentur, & quacumque præfulgeant dignitate, in virtute Sanctæ Obedientiæ, & sub pena excommunicationis lætæ sententiæ, quam in singulares tam fratrum Eremitarum, quam Canonicorum prædictorum personas contra facientes ferimus ita his scriptis, à qua absolui nequeant, & quilibet ipsorum nequeat, nisi à Nobis, vel successoribus nostris Roman. Pontific. canonice iuransibus, seu in mortis articulo constituti, autoritate Apostolica tenere præsentium ambibemus, eisq; districtè præcipiendo inhiudamus, quatenus à contentionibus, ac de B. Augustino assertionibus huiusmodi, prædicationibus, disputationibus, & iurgijs, & controuersijs penitus abstineant: nec de eis mentionem de cætero faciant, & se mutua Charitate in Christo

Christo Iesu Domino nostro diligant, se etiam mutuo venerantes, & ea que decorem, & venustatem ambarum partium concernunt, alternatim asserentes, & ea, que edificant, & instruunt, & ad salutem animarum Christi fide-
 tium profunt, Populis predicent, omittis, & penitus reiectis vanis asseritionibus, & altercationibus: ut ordo à Beato
 Augustino datus, qui idem est in omnibus, licet instituta particularia aliquantulum differant, non diuisus, non factio-
 sus, non contaminatus, sed vnicus, pacificus, integer, & immaculatus, prout est, & esse debet, etiam ab omnibus
 censeatur. Præterea ut censura Ecclesiastica ab omnibus formidetur, præter Canonicos Regulares, & fratres Ere-
 mitarum huiusmodi, eos insuper, qui eisdem Canonicis, ac fratribus dederint in præmissis auxilium, consilium, &
 fauorem publicè, vel occultè, directè, uel indirectè, quouis quesito colore sententias, & censuras, & pœnas supra-
 dictas incurrere volumus, eo ipso, nisi postquam de præsentibus notitiam habuerint, à præstatione auxiliij, consilij,
 & fauoris desisterint. Et nihilominus eorundem Canonicorum Regularium, & fratrum Eremitarum modernis,
 & pro tempore existentibus Reçtori, & Generali, & eorum Capitulo generali sub similibus pœnis iniungimus, ut
 presentes literas in eorum monasterijs, claustris, & Capitulis, dum maior Canonicorum, & fratrum Eremitarum
 prædictorum multitudo conuenerit, semel, bis, ter, & pluries solemniter publicent, & interpretentur. Ita quod
 ab omnibus etiam Grammaticæ ignaris planè intelligi valeant, & harum literarum transumptum seu copiam ad
 unumquodque monasterium Canonicorum, & fratrum Eremitarum huiusmodi transmittat. quod si secus egerint,
 & mandatis Apostolicis non paruerint (quod absit) ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc excommu-
 nicationis lata sententia, anathematis, & maledictionis æternæ pœnas prædictas eos, & singulares personas ex eis
 incurrisse, illisq; irretitos esse motu, autoritate, & scientia prædictis decernimus, & declaramus, & pro talibus ab
 omnibus reputari volumus, & mandamus, donec, & quousque Sedes Apostolica super contentione huiusmodi
 aliud duxerit determinandum. Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, necnon Priui-
 legijs, Indultis, & literis Apostolicis tam Canonicis Regularibus, quam fratribus Eremitarum S. Augustini in ge-
 nere, vel in specie sub quibusuis formis, & verborum expressione concessis, etiam si in eis caueatur expresse, quod
 Canonici, aut fratres prædicti, ac singulares persona ex eis, aut eorum loca interdici, suspendi, vel excommunicari
 non possint, nisi de eis, eorumq; totis tenoribus specialis, specifica, & expressa, non autem per clausulas generales
 idem importantes mentio fiat, & aliàs per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad
 verbum de priuilegijs, & indultis huiusmodi mentionem, quibus omnibus illorum tenores, ac si de verbo ad verbum
 insererentur, præsentibus pro expressis, & specificatis habentes, quo ad hoc ut presentes literæ sortiantur effectum,
 illis tamen aliàs in suo robore permansuris motu, autoritate, & scientia prædictis specialiter, & expresse derogamus,
 & pro nullis, & inefficis quas ad hoc tantum haberi volumus, necnon Ordinis, & institutorum prædictorum sta-
 tutis, & consuetudinibus etiam inuamento, confirmatione Apostolica, vel quacunque firmitate alia roboratis, ceter-
 isq; contrarijs quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis, voluntatis,
 iniunctionis, constitutionis, declarationis, mandati, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire.
 Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolo-
 rum eius, se noverit incursum. Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo qua-
 dringentesimo octuagesimo quarto, quinto Idus Maij, Pontificatus nostri anno tertio decimo.

Et quanquam non desint, qui contendant, hoc Decretum vel nunquam obseruatum, vel iam diu per con-
 trariam consuetudinem reuocatum, neque de illius promulgatione, ac receptione satis adhuc constitisse, in-
 ter quos sunt excellentissimi Doctores Salmanticenses in consilio ad fauorem causæ fratris Ioannis Marquez
 nuper edito, & typis excuso, ac Romam transmissio, quod cum alijs nonnullorum Iurisperitentum responsis
 Illustrissimis, ac Reuerendissimis DD. Cardinalibus S. Congregationis Indicis nuncupatæ, fuit oblatum per
 Venerandos Eremitas Augustinenses in causa, siue controuersia inter illos ex vna, & Canonicos Regulares
 Lateranenses ex altera, An liber editus idioma Hispanico ab ipso fratre Ioanne Marquez, necnon in Ita-
 licum traductus, & Dertonæ recens cusus, de Origine fratrum Eremitarum ante Concilium Lateranense, pu-
 blicari deberet, & an dictus autor pœnas in Decreto contentas incurrisset: quorum sententiam iidem Illu-
 strissimi visi sunt approbare, dum librum publicari permiserunt, facta Canonicis Regularibus Lateranensibus
 facultate pro ipsorum opinione scribendi, & ad ea, quæ dictus Autor in illorum præiudicium scriberet, re-
 spondendi, ita tamen ut à contumelijs, & conuiuijs abstinere, sicut viros Christianos, & præsertim Reli-
 giosos sacerdotes deceret. Hoc tamen certum, & constans, quod ad Canonicos Lateranenses spectat, illos
 post præfatum Decretum promulgatum ab hoc scribendi genere prorsus abstinuisse. puto autem ipsos quo-
 que Venerandos Eremitas vsque ad annum circiter 1595. de eodem materia nihil edidisse. Circa quod
 tempus Cæsar Baronius S. R. E. Presbyter Cardinalis quartum ac sextum volumen edidit suorum Annaliũ
 Ecclesiasticorum, quibus cum hanc litem denuo excitasset, affirmans, B. Augustinum Monasticæ vitæ genus
 primitus coluisse, & Monachorum instituta in Africam vexisse, controuersia, quæ multis annis sepulta iacue-
 rat, denuo vires sumpsit, caput extulit, & in campum apertum prosiliuit. Nam Venerandi Patres Eremitæ
 tanto duce freti ex varijs prouincijs Italiæ, Galliarum, Hispaniarum, Germaniæ, Flandriæ, & alijs concur-
 rentes, de ea non solum libros certatim edere, ac in vulgus effundere cœperunt, verum, quod grauius est,
 ipsius Beatissimi Patris Augustini libris recens editis in fronte affigere vnâ cum illius vita per Possidium exa-
 D. rata. In quibus quidem libellis hæc asseritiones in manifestum veritatis præiudicium, & Canonici Ordinis
 derogationem multiplicem docere, & pro veritatibus certissimis adstruere, & legentium animis obtrudere
 mituatur.

1. Quod D. Augustinus Clericus Canonicus, siue Regularis nunquam extiterit.
2. Quod Monasterium ab illo ordinato Presbytero institutum, Eremitarum fuerit, non Clericorum, quemadmodum Ecclesia, & vel ipsimet Eremitæ in diuinis officijs vsque in hanc diem præcinere consueverunt.
3. Quod B. Augustini Regula Clericis Canonicis tradita non fuerit, sed ipsis Eremitis.
4. Quod quotiescunque Summi Pontifices, Sacra Concilia, & Canones, & Sancti Patres, de Ordine S. Augustini absolutè loquuntur, de Ordine Eremitarum, non autem Canonicorum intelligi volunt.
5. Quod B. Augustinus tunicam lineam, quæ Clericorum Canonicorum est proprius habitus, & cætera eorundem Clericorum vestimenta induerit nunquam.
6. Quod Ordo Clericorum Canonicorum, qui Regulares Canonici nunc vocantur, tempore B. Augustini vix in mundo agnoscebatur.
7. Quod Clerici Canonici occasionaliter, & quasi per accidens sint instituti, nimirum, vt vitæ & conuersationis Episcoporum ad populos testes essent.
8. Quod qui nunc sunt Clerici Canonici, non sint de illis à B. Augustino institutis, siue Reformatis, sed vel à B. Rufo, aut ab alijs viris pijs, & Religiosis post defectum Clericorum Canonicorum in Cathedralibus nuper instituti.

Et alia id genus plurima, quæ vt omittamus Paulum Bergomensem in sua Apologia, Ambrosium Coriolanum in Defensorio ad Sixtum Quartum, & ab eodem Sixto Quarto, ac illius successore Innocentio Octauo damnato, ex quorum turbidis, & cœnosis fontibus hæc omnia recentiores hauserunt: videri possunt apud autorem Templi Eremitici, necnon Ludouicum de Angelis, & Cornelium Lancillottum, in eorum libris de Vita sancti Augustini nuper editis, ac nouissimè apud Ioannem Marquez in suo libro de Origine Fratrum Eremitarum ante Lateranensis Concilij tempora cap. 1. 4. & 5. per totum cap. 6. in principio, & S. 2. 3. 4. & sequentibus cap. 7. in principio, & S. 2. 3. & 10. vbi multa alia de suo penu addit, necnon cap. 8. vsque ad quintum decimum, & cap. 18. & 19. inclusiuè.

E Non negauerim Theologum præclarum, & paris eruditionis historicum, insigni beneuolentia canonicos regulares persecutum, dum cap. sexto, S. 2. contra calumniatores illorum patrociniũ vltromeus suscepit, illorum egit curam, & veram causam illorum institutionis reddidit, encomijs illos exornans, & cumulans pro naturali pietate, & humanitate, qua blandus defensor canonicorum ordini iniquè lacerato compassus est, nescio an colaphizando illum mulserit, & vngue, vt aiunt, aquilino delicatissimè palpauerit. Verum præter quod patronus vltromeus in causis forensibus suspitioni est, iuxta Sapientis dictum. *Ad consilium ne accesseris, antequam voceris.* Illud displicet, quod pro tam leui patrociniũ non solum beati Augustini regulam, & institutionem, quæ illorum paterna est hæreditas, sed etiam viros sanctos, & præclaros non paucos, ac illorum monasteria ab illis auferre nixus est, ad proprium ordinem locupletandum, & exornandum, quemadmodum in eodem lib. cap. 7. vsque ad quintum decimum, & cap. 19. intueri licebit. Nam et si pupillis, ac viduis egentibus, & cæteris id genus miserabilibus iura tum diuina, tum etiam humana patronus exhibeât: tamen ea lege, eos præbent, vt gratuitum patrociniũ clientulis impendant: quod & Felinus in cap. ex literis. de Officio Iudicis notauit. Porro Canonici Regulares inter personas miserabiles non adeo censebantur, vt suarum causarum Patronos non paucos non haberent. Verum et si ad tantam inopiam deuenissent, vt legis beneficio vtendum esset, patrociniũ gratuitum exhibendum fuerat, non adeo curam, vt pro illo bonis omnibus, ac ipsiusmet domibus priuari debuissent. Valeant enim aduocati si pro patrociniũ tam leui clientes suis bonis priuant.

Præter quod non satis adhuc intelligo, quid causam ab hoc viro contra Venerabilem Patrem Antonium Dazam super origine, ac institutione fratrum Minorum, vel Eremitarum in eo libro institutam, origo Canonici Ordinis, vel causæ illius institutionis, vel etiam in specie adiuuent: vt cum in principio statim sui libri scripserit, illius institutum in eo libro solum esse, suum Ordinem ab iniurijs eidem ab Antonio Daza illatis vindicare: nihilominus post aciem contra illum instructam data opera deflæctens, totum pondus prælij in ordinem Canonicum conuerterit, ad illos solos in dimidia libri parte perstringendos, lacerandos, & quod in ærius est viribus, omnino sub pedibus conculcandos, quemadmodum à cap. 5. vsque ad 15. per paginas ducentas videri potest, vbi statim in initio militem recensens, quem contra illos expeditum habebat, antè victoriam canens triumphum: *ne lector, inquit, putet congressum nos cum aduersario declinare, milites recensibimus, quos acie instructa paratos iam habemus, & velitatione aliqua congregiemur. ceteri, quæ in primo statim congressu nostræ virtutis sint periculum facturi.* Quid enim obsecro, quædam Canonicorum institutione, & Sanctis, & Monasterijs ex ordine Canonico ad Eremiticum translatis, & alia id genus plurima ibi loci scribit, ad prædictam causam vel in specie conferebant, nisi forsan quod aciem simulatione contra Patrem Antonium Dazam, re autem contra Canonicos Regulares instruere volebat.

Sanè, vt verum fatear, cum librum istius auctoris quidam non multis ab hinc mensibus mihi obtulissent, monentes, rogantes, iubentes, vt ijs, quæ contra veritatem in Canonici Ordinis derogationem multiplicem tum ille, tum alij recentiores ediderunt, pro iustissima, & omni iure diuino, naturali, & humano probata ipsius Ordinis defensione, solido responso occurrerem: substi plurimum, ac hæsitauim, num iniunctam Provinciam, licet iustissimam, & honestissimam, ac etiam iure naturalis obligationis filij erga matrem debitam obirem.

obirem. Non quòd in dictis libellis vel vnum apicem inuenerim, cuius responsio vel ingenium fatiget, vel studium postulet, vel animum remoretur, ac sistat: sed alijs de causis in specie saltem apparentibus, quarum prima erat animi mei naturalis auersio ab eo scribendi genere, in quo mihi calamo utendù sit, non solum vt instrumento ad scribendum, sed vti hasta, vel gladio, aut etiam clypeo ad dimicandum. Altera quòd contentiones de Natalibus, Genealogijs, origine, nobilitate domorum, siue familiarum, illorum sint propriae, quorum aut genus obscurum, aut nobilitas non naturalis est, sed vsurpata: *quòd enim rapuit quis (appositissimè ad rem nostram Chrysost. homil. 7. in epist. ad Philipenses) & præter congruum accepit, deponere non audet veritus ne pereat, ne excidat, sed perpetuo ipsum detinet: Qui verò naturalem quandam dignitatem habet, non veretur descendere etiam ab illa, sciens, quòd nihil tale passurus sit.* Nostri Ordinis antiquitas, nobilitas, origo, dignitas satis notæ sunt, nouis probationibus per Dei gratiam non egemus. Tertia quoque ad hoc ratio accedebat, quòd vel cum viris doctis, & eruditis res agenda: vel cum vulgaribus, & imperitis. Si cum primis, illi de nostro iure antiquitatis certiores à nobis fieri non habent opus, neque an B. Augustinus inter Clericos, an cum Eremitis in solitudine vitam egerit: nulli enim sunt, vel certè paucissimi, qui istiusmodi inuentis vel duci, vel decipi se sinant. Sin autem cum secundis, illi ad omnem ventum facillè mouentur, & quem semel errorem biberint, firmiter retinent, nec facillè ratione aliqua ducuntur, vt illorum sententia temnenda magis videatur, quàm ratione conuincenda, iuxta Poëtæ Lyrici monumentum Satyra tertia scribentis: *Huic ego vulgum errori similem cunctum insanire docebo.* & Marci Tullij Ciceronis Tusculanarum quæstionum lib. 5. dicentis: *Vide, ne plus commendatio in vulgus, & hæc, quæ expetitur gloria, molestia habeat, quàm voluptatis.*

F Verùm enim verò diligentius re inspecta in contrariam sententiam multas ob causas, easq; honestissimas, & iustissimas, & mea quidem opinione vrgentissimas, & necessarias sum adductus, nimirum non esse istiusmodi falsitates silentio diutius tegendas, ac dissimulandas: sed potius malleo, & hasta solidissimæ responsionis, & rationis retundendas. Et primò quidem, quia cum anno proximè elapso in causa coram Illustrissimis, & Reuerendissimis S. R. E. Cardinalibus Congregationis Indicis nuncupatæ orta controuersia, An liber dicti Ioannis Marquez ex Hispano in Italicum versus, & Dertonæ recens editus, per Italiam publicari deberet, ijdem Illustrissimi publicandum censuerint, facta Canonicis Regularibus facultate de eodem argumento pro illorum opinione scribendi, & ad ea respondendi, quæ dictus Autor perperam contra Canonicorum Ordinem scripsisset. si nunc ad illa, quæ in derogationem Canonici Ordinis scribit, responsum opportunum negetur, iam nostrum silentium deteriore in partem ab omnibus interpretandum iri animaduertimus, & non modestiæ religiosæ, verùm solidæ responsionis inopiæ meritò adscribendum esse. Videbimur etiam illius erroribus non solum assentire, verùm etiam cum illo veritatem oppugnare, iuxta Sapientis dictum: *Veritas, quæ in discrimen adducta non defenditur, obruitur, & error, cui non resistitur, approbatur, nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifestò facinori desinit obuiare.* cap. Error. 83. d. & cap. Facientis. 86. d.

G Accedit secundo loco, quòd cum hic Autor multis titulis præclaris non solum viri Ecclesiastici, & Religiosi, verùm etiam Sacræ Theologiæ Doctoris, & in Salmanticensi Academia Lectoris, & à Sacris Catholicæ Maiestatis Philippi III. Regis Hispaniarum concionibus exornatus prodierit, & quòd magis rem vrget, cum innumeris penè Doctorum allegationibus suum librum refertum emiserit, quæ, quòd ad nostram causam attinet, vel omnino falsæ sunt, vel ad sensus falsos distortæ, & ab Autoribus nunquam meditato, non solum vulgares, ac idiotæ, verùm etiam viri docti, vel ad credendum nimis faciles, vel labòri, ac tædio ipsas sententias allegatas cum libris autorum conferendi parcere volentes, decipientur facile: vel ob ipsam præsertim nouitatem nominis multorum Doctorum apud Italos ignoti pauescentes, non secus atque illi, qui referente Cardinali Baronio tomò 2. Annalium sub anno 120. num. 10. audito nomine Abraxas non parum expauescebant.

Quibus omnibus illud etiam accedit, quòd causa, quam hic tractandam sumimus, non Canonicorum Regularium peculiaris est, sed totius Ecclesiæ Catholicæ communis. Cum enim in Ecclesia Catholica hi duo ordines, videlicet Clericalis siue Canonicus, & Monasticus tum habitu, tum etiam Regula, & professione pro distinctis semper vsque in hodiernum diem habiti fuerint adeo, vt ex vno ad alium Ordinem Sacra Concilia, & Summi Pontifices transitum non semel prohibuerint, in Concilio Cæsaraugustano cap. 6. in Aquigran. cap. 125. & in cap. Mandamus. 19. q. 3. cum etiam Concilia, & Canones Diui Augustini Regulam semper Canonicam vocauerint, & Clericis Canonicis obseruandam tradiderint, vt infra cap. 18. & sequentibus ostendetur, atque ob id potissimum Clericos Canonicos ad curam animarum, & alia munera, quæ Monachis sunt interdicta, admiserint, quòd nimirum vt in cap. quòd Dei timorem. de Statu monachorum. exprimitur, ipsi Clerici Canonici Regulæ inseruiant laxiori. Si nunc admittamus, quòd Marquez in toto suo libro contendit, beati Augustini Regulam non pro Clericis, sed pro Monachis, vel Eremitis editam, quid aliud agimus, nisi Regularium ordines confundere, quos hætenus Ecclesia Catholica pro distinctis habuit, & anam Hæreticis præbere, nos, vt inconstantes subsannandi, ac ridendi, quòd de vera Ordinum Regularium distinctione apud nos nondum satis constiterit, quòd Clericos à Monachis perperam distinguamus, quòd animarum regimen, quòd Clericis Canonicis permittimus, iniuste Monachis prohibeamus, quòd ab Ordine Monastico ad Canonicum vel contra iniuste professionem interdiciamus? Nam data veritate doctrinæ huius Autoris, æquè Monastica est Augustini Regula, & Monachali professioni conuadrata, sicut Diui Basilij,

Basilij, ac etiam Diui Benedicti, & æquè sub Regula Monastica Clerici Canonici, sicut Monachi degunt. **H**as igitur ob causas, & alias honestissimas, ac in primis illorum autoritate ductus, qui meæ voluntatis habenas moderantur, cum confidentia Diuini luminis, ob sanctæ veritatis, & Canonici Ordinis, cuius indignissimus multis iam annis sum professor, iustissimam defensionem, prouinciam mihi ex Obedientia iniunctam, etsi meis viribus longè superiorem, assumere decreui, Respondendi videlicet ad ea, quæ tum prædictus Marquez, tum alij recētiore in non modicā eiusdem Canonici Ordinis derogationem, de Regulari Beatissimi Patris Augustini instituto, & habitu, de Regula Clericis tradita, necnon de ipso Ordine Canonico, viris Illustribus, & Collegijs ipsius Ordinis minùs vera scripserunt. Offensus in primis, Beatum Augustinum instituto, seu professione Clericum Canonicum extitisse, Clericorum habitum gestasse, cum Clericis, & inter Clericos communi mensa, victu, & habitu tum in Presbyteratu, tum etiam in Episcopatu vixisse, & Clericis Canonicis Regulam toti Orbi notissimam tradidisse: quod in prima parte istius qualiscunque operis præstabitur. Ac exinde Sacrum Ordinem Canonicum à Sanctissimis Apostolis institutum, ab ipso D. Augustino reformatum, temporibus B. Augustini, & ante illum, & post illum toti mundo notissimum fuisse, & qui nunc sunt Clerici Canonici, non nuper in mundo exortos, neque à B. Rufo primitiuè institutos, sed de antiquis Clericis ab Apostolis institutis, & à B. Augustino reformatis verè censi, ac existere, & eiusdem prorsus naturæ, ac instituti cum cæteris Clericis Canonicis in Metropolitanis, & Cathedralibus olim degentibus, quod in secunda parte præstandum erit, in qua de ipsius Ordinis propagatione per Africam, Italiam, Gallias, Hispanias, Angliam, Hyberniam, Germaniam, Palæstinam, & cæteras Mundi partes dicemus: necnon de Ecclesijs Metropolitanis, Cathedralibus, Collegijs, Monasterijs in singulis prouincijs olim, vel nunc etiam existentibus, & de viris vel sanctitate, vel doctrina, vel dignitate illustribus ex eodem Ordine profectis. Demum quia Venerandi Patres Eremitæ in suis Catalogis Ordinum, siue Religionum sub Diui Augustini Regula militantium, ac etiam in Pitacijs, quæ foribus domorum, & parietibus Ecclesiarum affigunt, Congregationem Lateranensem in nouissimo loco tanquam in Monasterio Frisonario nuper genitam constituant, quibus alij nonnulli recentiores mirum in modum plaudentes, multa de ipsa Congregatione Lateranensi, & illius origine, & autoribus ineptè satis profundunt; postremo loco de ipsa Congregatione tractationem peculiarem instituemus.

In quibus omnibus tractandis, explicandis, probandis, & confirmandis tria pro viribus præstare conabor. Primò vt nostra iura sine aliorum iniuria tueamur: cum propositum, & intentio mea nullatenus sit, aliorum Ordinum iura tangere, vel de illorum antiquitate, origine, dignitate, nisi parte aduersa cogente, in hoc opere disputare. Quam ob causam data opera cauebo ab introducendis quæstionibus, & ab insectandis opinionibus, quæ cum argumento, quod in præsentiarum tractandum sumimus, connexionem necessariam non habent. abstinebo etiam à lædorijs, & conuicijs in aduersarios congerendis, ac etiam regerendis: sola ratione periculum facturis, quæ parergis conuiciorum non solum non roboratur, sed omnium rectè sentientium opinione vel maxime labefactatur: nisi forsan, quia veritatis sum amator, & liberrimus propugnator: aut quòd hæresim, crimen falsi, mendacium, & similia non alijs epithetis, nisi hæresis, criminis falsi, vel mendacij nominibus exornare hætenus non didici. Secundò cauebo ab allegationibus Doctorù non solum falsis, aut ad sensus non legitimos distortis: sed etiam ex libris apocryphis acceptis, addo etiam à veris superflue coaceruandis: Abbatis Panormitani documentù secutus in suo Proœmio ad librum Decretaliù, vbi dicit: *Bonam allegationē infici, & obnubilari per nimiam allegationem, & sinistram suspicionem oriri contra allegantem.* Multò minus Bullas Pontificum Apocryphas, vel historias, pro veris, & authenticis, vel somnia pro diuinis reuelationibus, & Chimæras pro visionibus S. Augustini, vel aliorum venditabo: solis diuinarum Scripturarum, Summorum Pontificum, Sacrorum Conciliorum, & Canonum, Sanctorum Patrum, & veterum historiarum autoritate vtar: vel certè illorum, quorù fides suspecta nullatenus esse possit. quam ob causam à nostris, licet omni fide dignissimis allegandis abstinebo: excepto si de facto probando agendum, quod per eos, qui facto præsentès fuerunt, necessariò probandum erit, quo casu non solum testes omni exceptione maiores, sed alij etiam assumuntur, iuxta iuris tum ciuile, tum etiam canonici vulgatissimam dispositionem. Demum non verborum lenocinio, sed stylo simplici, ac nuda oratione vtar, quippe qui solius veritatis causam tractandam suspicio, quæ seipsa amabilis est, & purpurisso non eget: Brachmanum illum imitatus, de se, ac suis in quadam epistola ad Alexandrum Magnum scribentem: *Artem bene dicendi non discimus, neque facundie Oratorum, Resorumq; operam damus, cuius officium est falsitatis sermonibus figmentare mendacia, & innocentie fidem conferre criminibus.* Iam ad rem ipsam accedamus.

CAPITA LIBRI PRIMII.

- I. Viusnam instituti Regularis, vel habitus fuerit Sanctus Doctor Augustinus, dubium proponitur, & occasio dubitandi aperitur.
- II. De Regulari Sanctissimi Patris Augustini instituto quorundam opiniones minus probabiles referuntur.
- III. De Sanctissimi Patris Nostri Augustini instituto, vera sententia quibusdam Propositionibus explicatur, & ad illam probandam nonnulla fundamenta constituuntur.
- IIII. Pro eadem sententia firmanda tertium fundamentum ponitur, & tempus baptismi ipsius Beatissimi Patris indicatur.
- V. Quartum fundamentum ponitur, & probatur, B. Augustinum post susceptum baptismum cum matre, & socijs ad Ostia Tyberina statim contendisse.
- VI. Prima propositio probatur, quòd B. Augustinus ante Presbyteratum fuerit purus Laicus, nec alicuius Regularis instituti, vel Ordinis professor.
- VII. Quòd B. Augustinus vitam Monasticam siue Eremiticam non sumpserit, priusquam ex Italia in Africam rediret.
- VIII. B. Augustinum in Africa non fuisse Monachum, & Eremitam ante Presbyteratum.
- IX. Assertio capitis præcedentis testimonio B. Augustini confirmatur.
- X. Argumenta, quibus nonnulli probant, B. Augustinum Eremitam, aut Monachum fuisse perpenduntur, & solvuntur.
- XI. Alia argumenta contra eandem veritatem excogitata referuntur, & solvuntur.
- XII. Primum Monasterium in horto Valerij à B. Augustino Presbytero institutum, non Monachorum, vel Eremitarum, sed Clericorum extitisse.
- XIII. Eadem assertio autoritate Possidij confirmatur.
- XIV. Quorundam euasio, & verborum Possidij interpretatio minus legitima rejicitur.
- XV. Quorundam obiectiones contra assertionem cap. præcedenti firmatam tolluntur.
- XVI. Beatum Augustinum verè Clericum Canonicum fuisse, & Instituti Canonici etiam in Episcopali domo Professore extitisse.

Capita libri primi.

- XVII.** Quæ causæ clericorum canonicorum siue regulariter viuentium in Ecclesia Hipponensi instituendorum potissimæ fuerint, declaratur: & non veræ exploduntur à Marquez excogitatæ.
- XVIII.** B. Augustinum suam Regulam clericis canonicis non Monachis scripsisse, ac tradidisse.
- XIX.** Doctrina capituli præcedentis autoritate Conciliorum, & S. Canonum confirmatur.
- XX.** Probatur eadem veritas, & repugnantia, quam cum vita Eremitica habet ipsa Regula B. Patris Augustini.
- XXI.** Contrariæ sententiæ rationes afferuntur, & soluuntur.
- XXII.** Quisnam fuerit clericorum canonicorum à D. Augustino institutorum verus habitus, & quale indumenti genus illud esset, quod Birrum vocabant, explicatur.
- XXIII.** De tunica lineâ clericorum canonicorum in Monasterio cum Augustino degentium.
- XXIV.** Beatum Augustinum tam in secundo, quàm in primo Monasterio clericalem habitum cæteris clericis canonicis secum degentibus communem induisse.
- XXV.** Ostenditur, B. Augustinum nunquam Eremitam fuisse, nec habitum Eremiticum induisse. Primus autor habitus Eremitici Augustinianorum reuelatur.
- XXVI.** Refugium Ioannis Marquez, & aliorum nonnullorum præcluditur.
- XXVII.** Confirmatur eadem veritas ex euerfione fundamentorum contrariæ opinionis, & Sermo D. Ambrosio adscriptus de Augustini baptisimo reprobat.
- XXVIII.** Examinantur, & falsitatis conuincuntur Epistolæ sub nomine Valerij Hipponensis ad Augustinum, & Innocentij Primi ad ipsum Valerium.
- XXIX.** Epistola sub nomine Sigiberti ad Macedonium expenditur, & mendax comprobatur.
- XXX.** Sermones ad Eremitas à legitimis D. Augustini foetibus reijciuntur.
- XXXI.** Iidem Sermones sigillatim examinantur, & multiplicis erroris conuincuntur.
- XXXII.** Rationes à nonnullis pro dictis Sermonibus allatæ soluuntur.
- XXXIII.** Liber de vita Eremitica, & alia epistola Augustino falsò adscripta reijcitur.
- XXXIV.** Sermo siue epistola sub nomine B. Petri Damiani ad clericos, & canonicos examinatur.
- XXXV.** Loca nonnulla à Ioanne Marquez falsò, vel perperam allegata indicantur.
- XXXVI.** Quamplura per Ludouicum de Angelis falsò allegata reteguntur.
- XXXVII.** Falsò vel perperam allegata in eadem causa à fratre Cornelio Lancillotto.
- XXXVIII.** Prima ratio pro Augustini Monachatu ex nomine Monachi deducta examinatur, & qua ratione clerici canonici comprehendantur sub nomine Monachorum.
- XXXIX.** Aliæ nonnullæ rationes pro Augustini Monachatu asserendo afferuntur, & soluuntur.

Alia

Capita libri primi.

- XL.** Alia ratio pro Augustini Monachatu ex Picturis, & imaginibus cum cuculla Eremitica deducta expenditur, ac soluitur.
- XLI.** De vario modo D. Augustinum pingendi Ioannis Molani sententia.
- XLII.** Cardinalis Baronij sententia de Augustini Monachatu reiicitur, & plures eius lapsus in D. Augustini vita describenda, reteguntur.
- XLIII.** Quid Azorius de B. Augustini Monachatu, & de fundatione S. Ordinis Eremitarum sentiat, fideliter, & summarie declaratur.
- XLIV.** Probabilem esse opinionem, quod B. Augustinus præter clericos canonicos ad normam vitæ Apostolicæ institutos, aut verius restitutos, nullum Ordinem Regularem instituerit, illum præsertim, qui Eremitarum Augustinensium dicitur.
- XLV.** Ad assertionem capituli præcedentis firmandam alia ratio adducitur, & Eremitici Ordinis fundamenta, & tempus fundationis reteguntur.
- XLVI.** Congregationis Eremitarum Gulielmitarum fundatio monstratur.
- XLVII.** Eremitarum fratris Ioannis Boni, de Brittinis, & de Fabali nuncupatorum, institutio, modus, & tempus eiusdem institutionis ostenditur.
- XLVIII.** Congregationis Eremitarum S. Augustini nuncupatæ primordialis institutio, illiusq; institutores producuntur.
- XLIX.** Rationes, quibus institutio Eremitici Ordinis ex B. Augustino deduci videtur, examinantur, & solvuntur.
- L.** Expenditur quartum argumentum ex quibusdam Sermonibus, & bullis Roman. Pontificum mutuatum.
- LI.** Quintum argumentum soluitur, & testimonium Abbatis Ioachimi examinatur.
- LII.** De fragmento assertæ historiæ Lucij Dextri S. Patiani filij iudicium.
- LIII.** Errata quædam, & contradictiones in additionibus Marci Maximi ad Lucij Dextri historiam deprehensæ indicantur.
- LIIII.** Secundi generis argumenta referuntur Sanctos Fulgentium Ruspensem, Gaudiosum Bitinensem, Agnellum Parthenopæum, & Hilarium Arelatensem Augustinenses Eremitas nunquam fuisse, demonstratur.
- LV.** Probatur, Profuturum Episcopum, Paulum Orosium Hispanum, Leporium Vticensem, & Paulinum Nolanum nunquam Eremitas Augustinenses fuisse.
- LVI.** Quod Arthuagus Gothus, Erthinodus, Ferrandus, & alij supra cap. 54. relati, Eremitæ Augustinenses non extiterunt.
- LVII.** Argumenta tertij generis ex vetustate quorundam assertorum Eremitici Ordinis Cœnobiorum accepta afferuntur, & solvuntur.
- LVIII.** Regale templum, & Cœnobium D. Petri in cœlo aureo Papiæ pro clericis canonicis, non pro Eremitis Augustinensibus à Rege Luitprando fuisse instauratum.
- LIX.** Translationi Sacri corporis D. Patris Augustini Eremitas Augustinenses nullatenus interfuisse, nec illos, sed Clericos ad eius custodiam à Rege Luitprando primitus fuisse destinatos.

Capitula libri primi.

- LX.** Monachos in Coenobio D. Petri in caelo aureo per Regem Luitprandum institutos, Ordinis D. Benedicti fuisse, non Eremitas Augustinenses; eosq; sub Regula D. Benedicti vsque ad Honorium Tertium in dicto Monasterio iterisse.
- LXI.** Clericos canonicos vsque ad Alexandri, & Innocentij Tertij tempora in Ecclesia D. Petri in caelo aureo cum Monachis à Luitprando ibidem institutis mansisse.
- LXII.** Qualiter sub Honorio Tertio idem Monasterium deficientibus Monachis, per Canonicos Mortarienses fuit reformatum, qui vsque ad annum Christi 1509. ibi manserunt.
- LXIII.** Ioannem xxij. Eremitis Augustinensibus D. Petri Basilicam, vel monasterium, vel D. Augustini corpus nullatenus dedisse.
- LXIV.** Corollaria nonnulla ex praedictis literis Ioannis Papae xxij. deducta, quibus legitima Canoniorum possessio, tam totius Ecclesiae D. Petri in caelo aureo, quam illius Monasterij nunquam interrupta probatur.

DE CLERICALI
SANCTISSIMI PATRIS
AVGVSTINI
INSTITVTO. ET HABITV
LIBER PRIMVS.

Caput primum.

Cuiusnam Instituti Regularis, vel habitus fuerit S. Doctor Augustinus. Dubium proponitur, & occasio dubitandi aperitur.

I.

Antiquissimum Præsulem Sacri Ordinis Apostolici Clericorum Canonicorum Patrem, & Patriarcham inclitum, Ecclesie Catholice Doctorem Præclarissimum, Lumen Doctorum, Firmamentum Ecclesie, Malleum Hæreticorum, & vitæ Canonice Reparatoris strenuum AVGVSTINVM Vitæ Regularis institutum coluisse, habitum gestauisse cum emissionem, & obseruantiam Votorum, quæ Vitæ Regularis perfectionem continent, res est apud Doctos, & Eruditos quosque tam certa, & constans, vt inter catholicos, qui eam negent, vel nulli sint, vel non eius autoritatis, vt nostra magnoperè intersit, illorum sententiam autoritate, aut ratione confutare. Verum cum temporibus ipsius Beatissimi Patris Augustini plures in Ecclesia Catholica Regularium Ordines extiterint, cuius Ordinis ille vel institutum tenuerit, vel habitum gestauerit, & si ante annum ducentimum circiter tu-

pra millesimum hesitauerit nemo, controuersiam non leuem posteriori seculo recentiores quidam inter catholicos excitauerunt. Cuius excitandæ causas & si nolim curiosius hic perscrutari, tamen vt eius radicem ab imis refoffam legentium ob oculos ponamus, illud ante omnia aduertimus, duos Regularium Ordines in Ecclesia Catholica, vel à primis illius incunabulis extitisse, alterum Clericorum, alterum verò Monachorum. Et quidè quod ad Clericos spectat, vt illud omittamus, quod Ioan. Gerson Parisiensis Academiae Cancellarius de Sanctis Apostolis scribit in serm. De Coena Domini Alfabero 42. circa illa verba, Tradidit Iesum. illos fuisse Canonicos Regulares sub Abbate Christo. hoc omnino certum, & constans esse debet, omnes Clericos primitiue Ecclesie, præsertim à Sanctis Apostolis institutos regulariter vixisse, & Vota Religionis emisisse. Immo verò ipsimet Sanctissimi Apostoli substantialia vitæ Regularis, si non explicitè, saltem implicitè vouerunt, secundum sententiam B. Augustini, & D. Thom. communiter receptam, de qua sequenti libro in principio data opera dicemus. Et sanè quid aliud nomen hoc Clericus sonat, nisi eum, qui omnibus bonis visibilibus à se abdicatis, solum Deum sortem suam eligit, & vicissim in sortem Domini est electus, vt B. Hieron. de Instit. Clericorum ad Nepotianum scribit? Quod autem Ordo Monasticus ab initio nascentis Ecclesie pariter fuerit institutus, tradunt idem Hieron. de Viris Illustribus in Philone, Cassianus de Institutis renunciantium, Eusebius lib. 2. Historie cap. 16.

A & Apo-

& Apostolorum discipulus Dionysius Areopagita de Ecclesiastica Hierarchia cap. 6. vbi non solum de perfectione vitæ monasticæ, verum etiam de ritu Monachos initiandi plura scribit. Nam cum in primitiua Ecclesia fideles omnes communem vitam ducerent, prout in Actis Apostolorum cap. 4. legitur, quod omnes, qui possessores agrorum, aut domorum erant, vendentes afferebant prætia eorum, quæ vendebant, & ponebant ad pedes Apostolorum, diuidebaturq; singulis, prout cuique opus erat: cumq; essent omnes Christiani in duas Classes diuisi, Clericorum vnam, Laicorum alteram, refrigescente paulatim inter fideles primæuo illo vitæ communis proposito, ex quo veluti ex matrice quadam Regularium cuncti Ordines prodierunt, vt scitè in eum locum Lyranus notauit, qui ex clericis primū illud vitæ communis institutum cum emissionē votorum retinuerunt, quod Eusebio teste in libro proximè allegato vsque ad Magni Constantini tempora in omnibus Monasterijs, & Ecclesijs durauit, ij primum ordinem constituerunt Clericorum Canonicorum, quos nunc vsitato in Ecclesia vocabulo Canonicos Regulares vocamus, in quibus priscorum Clericorum ab Apostolis institutorum habitus, & vitæ ratio, & norma hætenus seruetur. Pariter ex laicis, qui communem vitam cum renuntiatione omnium diuisibiliū, siue omnium bonorum temporalium retinuerunt, ij secundum ordinem constituerunt, quem Monasticum appellamus, in quo laicorum nascentis Ecclesiæ viuendī norma similiter est seruata: qui licet ob illorum vitæ merita successu temporis ex Apostolica dispensatione ad Clericalis dignitatis gratiam fuerint euecti, tamen ab initio nō fuit sic. Vnde & D. Dionysius loco citato Ordine Monasticum inter Clericos, & deuotam Plebem medium constituit, & D. Hieron. relatus in cap. Duo. 12. q. 1. tum à Laicis, tum etiam à Clericis illos distinguit: atque tandem D. Tho. 2.2. q. 189. art. 10. ad secundum communiter receptus docet, quod Clericatus non ex natura, sed ex accidenti ipsi Monachatu sit adiunctus.

II. Præter hos duos Regularium notissimos ordines, alios duos B. Augustinus addere videtur in lib. de Moribus Ecclesiæ, & contra Manichæos cap. 31. & 33. alterum Eremitarum, qui secretissimi ab omni hominum conspectu desertissimas terras incolebant, quale genus vitæ ducebant Paulus, Antonius, Hilarion, ac cæteri Eremitæ. Alterum aliorum, qui in Ciuitatibus, aut illarum Suburbijs degebant, a vulgari vita remotissimi, plures simul in eodem diuersorio habitantes, quibus vnus præerat presbyter, vir optimus, & doctissimus. Horum hominum plura diuersoria tum Romæ, tum Mediolani vidisse fatetur ibidem Augustinus. Verum an istud duplex hominum institutum verè & propriè loquendo, Regularis ordo dici potuerit, res valdè dubia mihi est, nec satis explorata. Nam quod ad primum genus attinet, vt demus, Paulum, Antonium, Hilarionem, & alios etiam plures perfectissimam, & penè angelicam in terris vitam duxisse:

tamè Eremitæ à Monachis distincti, de quibus modo loquimur, ante D. Augustinum, & pluribus etiā seculis post illius decessum, neque sub obedientia vivebant, nec certum habitum habebant, nec etiam vota Religiosorum emittebant. Hanc ob causam Sacri Canones illos locustis comparare, & acephalos appellare nonnunquā consueuerunt, cap. Nulla. 90. d. cap. Qui verè. 16. q. 1. quos etiam testamentum condere, & vxores ducere potuisse, idem antiqui Canones tradiderunt, d. cap. Qui verè, & cap. Perlatum, iunctis glossis 19. q. 3. cap. scripsit. 27. q. 2. & alijs in locis, quæ Roërius in suo tractatu Vitæ Eremiticæ notauit. Quibus tandem illud addendum, quod Ioannes Teutonicus autor glossæ libri Decretorum scribit in glossa cap. Qui verè. 16. q. 1. sibi vsque ad sua tempora fuisse adhuc incomptū, quod nam vitæ genus esset illud Eremitarum.

Caput secundum.

De Regulari Sanctissimi Patris Augustini instituto, quorundam opinionēs minus probabiles referuntur.

Secundum istud quadruplex regularis vitæ institutum, siue verum, siue nō verum, scilicet Eremitarum, Monachorum, Clericorum, & aliorum, qui in Ciuitatibus simul degentes à vulgari conuersatione remotissimi, vota religionis fortassis non emittebant, quadruplex fuit opinio de Regulari Instituto Sanctissimi Patris Augustini. Prima nonnullorum, qui concesserunt, B. Augustinum saltem factum presbyterum, vel Episcopum in Monasterio cum aliquibus Religiosis viris religiosam, & communem vitam duxisse: non tamen se, aut suos aliquo solemnī voto ad illud vitæ genus obstrinxisse. quæ sententia ex hoc capite suasibilis videtur, quòd B. Augustinus in Africa, præsertim factus presbyter illud vitæ communis institutum coluisse credendus est, quod in Italia tum Romæ, tum Mediolani sub B. Ambrosio viderat, ac didicerat, quodque miris encomijs laudat, ac extollit: at illud propriè, & rigorosè loquendo, genus vitæ regularis cum emissionē votorum non erat, vt apparet ex ijs, quæ idem Augustinus lib. de moribus Ecclesiæ cap. 33. scribit. Hæc sententia plausibilis admodū visa fuit Erasmo in Censura regulæ D. Augustini, vbi eidem fundamento nixus ita scribit. *In libris de moribus Ecclesiæ S. Augustinus præter Anachoretas, & Cœnobitas, tradidit genus tertium eorum, qui quoniam in Eremum secedere non erat cōmodum, vel ob parentes, vel ob liberos, vel alias causas, tamen vt quietius viuerent, complures in eisdem Aedibus morabantur, nullo imperio, sed libera charitate omnia moderante. Eos conuentus vocat diuersoria, quæ Romæ per multa viderit. Hoc exemplum videtur imitatus in Africa, sic vt nec cultu*

sultu notabiles essent: sicut Monachi, & liceret ab eo conuictu discedere, si cui parum esset commodus: licet Possidius appelles ea Monasteria. Eandem sententiam ex catholicis docuit quidam Onuphrius Camaianus Sacrae Aulae Consistorialis. Aduocatus in quibusdam allegationibus pro RR. Monachis Casinensibus in causa praecedentiae inter illos, & Canonicos regulares Lateranensium, Cremonae editis anno 1567. pag. 134. & seq. ubi sub nu. 27. & seq. aperte asserit, Clericos a B. Augustino institutos proprium habere licite potuisse. Et idem affirmat de Clericis primitiae Ecclesiae, & allegat Boerium in tractatu de Statu vitae Eremiticae nu. 19. & Felinum cap. quod super ijs. de maiorit. & obed. & tandem nu. 31. concludit. Et dato quod Canonici D. Augustini renunciarent proprijs, hoc erat ex constitutione Episcopi potius quam ex voto. & multa alia ibi effundit.

II. **H**aec tamen sententia cuiuscunque sit autoris falsissima est, ut potest contra communissimum omnium Catholicorum consensum, ad vota Religiosorum labefactanda ab Erasmo, aut alio quopiam nouatore introducta, & contra verba apertissima ipsius B. Augustini in sermonibus de communi vita Clericorum, in quibus aperte dicit, suos clericos duo professos fuisse, clericatum, & sanctitatem, & vota emisisse, & votorum transgressores Deo mentitos, sibi ipsis damnationem acquisiuisse. Quam ob causam Ianuarium tanquam Deo mortuum deplorauit, quod post votum emissum, testamentum condidisset, & cum proprio ex hac vita decedisset. Audiantur illius verba in serm. 1. de comm. vita clericorum scribentis. *Nulli liceat in societate nostra habere aliquid proprium: sed si forte aliqui habent, nulli licet, & qui habuerint faciunt, quod non licet.* & paulo infra de Ianuario presbytero, quod testamentum contra suam professionem condidisset. *testamentum fecit presbyter socius noster, nobiscum manens, de Ecclesia viuens, communem vitam profitens, testamentum facit, heredes instituit. O dolor illius Societatis, O fructus de arbore, quam non plantauit Dominus. Et infra. Qui societatem communis vitae iam susceptam, qua laudatur in Actibus Apostolorum, deserit, a voto suo cadit, a professione sua cadit. & paulo infra. Ego scio quantum mali sit, profiteri Sanctum aliquid, nec implere. vouete, inquit, & reddite Domino Deo vestro, & melius est non vouere, quam vouere, & non reddere. Et infra. Sic & Clericus duas res professus est, & Sanctitatem, & Clericatum, interius Sanctitatem: nam Clericatum propter populum suum, Deus imposuit cervicibus ipsius, cui magis onus est, quam honor. Sed quis sapiens, & intelliget, hac ergo professus est Sanctitatem, professus est communiter viuendi societatem, & professus est quam bonum, & quam iocundum habitare fratres in unum. Si ab hoc proposito cecidit, & extra manens Clericus fuerit, dimidius & ipse cecidit, quid ad me? non ipsum iudico. Si foras seruat Sanctitatem, dimidius cecidit. Si vera insus habuerit simulationem,*

onus cecidit. & ser. 2. in eodem proposito persistens, & de suis Clericis loquens. Dixeram enim, & scio, me dixisse, quod si nollens suscipere mecum sortalem vitam, non illis solterem clericatum, sed seorsum manerent, & seorsum viuerent: quomodo noscent, Deo viuerent. & tamen ante oculos posui, quantum mali sit a proposito cadere: malui enim habere caecos, vel claudos, quam plangere mortuos: qui enim hypocrita est, mortuus est. Hæc Augustinus, ex quibus videas, clericos cum illo degentes vota emisisse, & professos fuisse vitam communem, & sanctitatem, & votorum transgressores hypocritas, & Deo mortuos fuisse. Suppono autem pro comperto, ad quod vitæ genus suos clericos voto obstringebat, illud in primis ipsum B. Augustinum coluisse, & professum fuisse. Sed qui plura desiderat, videat Riccardum Cenomanum Theologum Parisiensem in Antidoto ad censuram erasmicam parato, & Typis edito ad calcem primi Tomi operum B. Augustini sub anno salutis 1541.

Nec est alicuius momenti, aut firmitatis erasmicum illud fundamentum, quo ait, probabile sibi videri, quod Augustinus presbyter, siue Episcopus illud vitæ genus in Africa coluerit, quod Romæ, aut Mediolani viderat, ac didicerat. Nam esto illi fideles, quos Romæ, vel Mediolani communem vitam in diuersorij ducentes deprehendit, fortassis vota non emitterent, quid prohibet, illum suos clericos secum in monasterio viuentes ad meliorem frugem, & ad votorum emissionem adduxisse?

III. **H**ac igitur sententia reiecta, ut potest falsissima, & contra testimonia apertissima eiusdem D. Augustini, fuit secunda opinio nonnullorum asserentium, Beatum Augustinum fuisse Eremitam, quatenus institutum Eremiticum ab instituto Monastico est specie, vel genere distinctum.

Hanc sententiam tenuit sine dubio autor eius Epistola, quæ sub nomine Valerij ad Augustinum refertur, tum à Coriolano in suo defensorio pag. mihi 15. & cap. 3. tum etiam in Breviario Typis edito Augustæ Taurinorum anno 1520. in officio S. Simpliciani iuxta ritum Fratrum Eremitarum, & 3. die infra oct. B. Augustini: nam in ea Epistola illius autor ita sub nomine B. Valerij ipsi Augustino scribit. *Et illum: te continuo nigra tunica induisse, eaq; talari, mundano exutum habitu. Itaque te ab omnibus existimari manachum, nisi quod cingulo pelliseo cingeris, quemadmodum ipse scribis, ad differentiam Monachorum.* quamuis Coriolanus hanc vltimam clausulam omittat. Eandem sententiam docuerunt autor sermonum sub nomine B. Augustini ad Eremitas, & B. Antoninus Florètinus in 3. p. historiali cap. vlt. siue autor illius cap. sub nomine D. Antonini §. 2. ibi enim scribit. *Notandum etiam, quod B. Augustinus habitu religioso in triplici sui statu indutus est: nam primo post conuersionem suam, & baptismum dicit Ambrosius in serm. de baptismo, & Augustini conuersione, hunc s. Augustinum in Christo genui, & postquam baptizauit eum, indui cucullam nigram, & ipse ad differ-*

uentiam Monachorum se cinxit zona pellicea, pergens ad Simplicianum, qui bonus ei apparebat seruus Dei, & verè sic erat, ut scilicet de modo viuendi cum eo conferret. & ipse Augustinus in quodam sermone sic ait: Duodecim fuimus fratres, qui induimus cucullam nigram, calceamenta, & zonam nigram desuper cinctam ad differentiam Monachorum. & licet in sermonibus ad Eremitas hanc ultimam clausulam inuenire non potuerim, tamen allegatur hic sermo ex B. Augustino cum eadè clausula à Coriolano in defensorio cap. 2. S. decima auctoritas pag. 9. vbi dicit, negari non posse, hunc sermonem esse D. Augustini. Eandem tenet expresse ipse Coriolanus pag. 4. dicens, B. Augustinum non fuisse propriè Monachum: quia ut testatur B. Ambrosius in serm. de conuersione, & baptismo Augustini, ipse Augustinus cinxit se zona pellicea ad differentiam Monachorum: & Frater Iordanus de Saxonia lib. 1. cap. 14. pag. 32. innixus eidem auctoritati. Eandem sententiam deberent admittere omnes venerandi Patres Eremitæ: Nam ipsi probant, quod B. Augustinus fuerit verè Eremita, quia fuit imitator vitæ Beatorum Pauli, Antonij, Hilarionis, & similibus, ut etiam B. Ioannis Baptistæ, & Elyz: & quia audita fama B. Antonij Aegyptij, conuersus est ad Deum, ut videri potest apud eorū Generalem Ambrosium Coriolanum in defensorio cap. 5. pag. 23. & in libello d. Officiorum Ordinis Eremitarum in primo Hymno, qui sic incipit. *Grasulentur Eremitæ vniti cœnobio, latentur Anachorita cum Cleri collegio, Augustinus lumen vita cepit ab Antonio.* Nam B. Antonius, Hilarion, Paulus, & alij similes accepto nomine Monachi, ut contradistincto à nomine Eremitæ: scilicet ut significat cœnobitam distinctum ab Anachorita, quo pacto accipit nomen Monachi Augustinus in lib. de morib. Ecclesie, cum distinguit Eremitas à Monachis, & quo pacto oportet, quod accipiant nomen Monachi illi, qui dicunt B. Augustinum se præcinxisse zona pellicea ad differentiam Monachorum, non erant Monachi, sed Eremitæ, ut patet. licet alia ratione dicerentur Monachi, accepto nomine Monachi, ut est nomen genericum ad Cœnobitas, & Anachoritas, ut statim dicemus.

IV. Tertia sententia est aliorum, quiasserunt, B. Augustinum fuisse quidem professione, & habitu Eremitam, sed distinguunt duplex genus Eremitarum, quorum alij vocantur Anachoritæ solitariè in Eremitis viuentes: alij simul in cœnobijs degentes, cœnobitæ vocantur. igitur secundum hanc sententiam B. Augustinus fuit Eremita, non quidem Anachorita, id est solitarius, sed cœnobita, & institutor cœnobitarum. Alij idem sub alijs verbis explicantes dicunt, quod hoc nomen Monachus est nomen commune ad Monachos solitarios viuentes in Eremitis, qui vocantur Anachoritæ, & ad Monachos viuentes simul in cœnobijs, qui vocantur cœnobitæ. B. Augustinus fuit Monachus, non solitarius, sed cœnobita, & autor vitæ Monasticæ, non Anachoriticæ, sed cœnobiticæ. Quæ communis est sententia

RR. Patrum Ordinis Eremitarum, ut videri potest apud Iordanum de Saxonia lib. 1. vitæ Fratrum cap. 7. & cap. 13. Paulum, & Philippum Bergom. Coriolanum, Ludouicum de Angelis, Cornelium Lancillottum, & nouissimè apud Ioannem Marquez in suo libro de Origine Fratrum Eremitarum, qui omnes constanter, & vniuersimodo duo affirmant, primū quod B. Augustinus fuerit verus Eremita, & fundator Ordinis Eremitarum, & verus frater dicti Ordinis, cinctus zona pellicea, & cuculla nigra indutus secundum quod B. Augustinus nunquam fuit clericus Canonicus, nec habitum Canonicorum Regularium vnquam portauit. Circa quam sententiā hoc interim est aduertendum, hos auctores, dum confundunt Eremitas cum Monachis, & docent, B. Augustinum fuisse simul Eremitam, & Monachum, perperam pro se allegare testimonia ex Epistola B. Valerij ad Augustinum, vel ex sermonibus ad Eremitas, vel ex D. Antonino in 3. par. tit. 24. cap. 14. cum hi auctores expresse dicant, B. Augustinum voluisse super tunica nigra cingere zonam pelliceam, ut esset habitu distinctus à Monachis, siue, ut illorum verbis utar, ad differentiam Monachorum: hoc enim aliud nihil est, nisi ut lepidè Marcus Antonius Zimara in quodam Theoremate de Petro Aponensi inquit, eos conciliare, & concordare, qui ex propria sententia volunt esse discordes.

V. Non me latat huic obiectioni occurrere Coriolanum in eodem defensorio pag. 4. ita scribentem. *Sed aduertendum, quod tunc temporis erant cœnobita in duplici genere: quia quidam erant Monachi, sicut fuit S. Hieronymus, & S. Basilius, & quidam erant Eremitæ, sicut fuerunt Paulini, & Simplicianista. Augustinus non fuit de numero cœnobitarum, qui erant Monachi, capiendos Monachos propriè, & strictè, tum quia non est verisimile, quod tantus doctor tanta sanctitatis, & scientiæ, & feruoris, reliquisset regulam strictissimam Monachorum, & transisset ad laxiorem; tam quia neque ab ipso, neque ab aliquo alio facta est de hoc mentio, scilicet quod fueras Monachus, nisi ut infra videbimus in solutione argumentorum, capiendos Monachos large: Tum quia ut testatur S. Ambrosius in serm. de conuersione, & baptismo Augustini, ipse Augustinus cinxit se pellicea zona ad differentiam Monachorum. sequitur igitur de necessitate, quod fuerit Eremita cœnobita. hæc ille.*

Verum hanc distinctionem tum D. Hieronymo, & Cassiano, tum etiam ipsis venerandis Patribus Eremitis contrariā esse crediderim: nam in primis, quod ad Hieronymum attinet, ille in lib. de custodia virginitatis, siue in Epistola 22. ad Eustochium inter medium, & finem omnes Monachos in tria genera distinguit, primum cœnobitarum, secundum Anachoritarum, tertium Sarabaitarum, quod lingua Aegyptia Remoboth dicebatur. Rursus Epistola 4. ad Rusticum Monachum, in qua vitæ Monasticæ formam tradit, Monachos ab Urbibus reuocat, ad Eremum inuitat, & cum Eremitis confundit. Similiter Cassianus, qui de Vita, & institutis Mona-

Caput tertium, & quartum.

5

Monachorum, siue Eremitarum locupletissimè scripsit, Hieronymi doctrinam secutus est in Collationibus Sanctorum Patrum: nam collat. 18. cap. 4. & seq. cum D. Hieron. tria Monachorum genera distinguit, Cœnobarum, Anachoritarum, & Sarabaitarum. Collatione quoque 19. vocat Monachos tam professores vitæ Anachoriticæ, quàm Cœnobiticæ. Demum ipse Cassianus, quem præter omnè dubitationem constat fuisse Monachum cœnobitâ, vel in ipso libri titulo de Institutis renunciantium vocatur Ioannes Cassianus Eremita. Nescio igitur, unde Coriolano in mentem venerit distinctio de duplici genere Cœnobarum, Monachorum, & Eremitarum: cum potius è contrario tam Monachi, quàm Eremitæ distingui consueverint in Cœnobitas, & Anachoritas. Esse verò hanc Coriolani distinctionem de duplici genere Cœnobarum apertissimè contrariam ijs, quæ Venerandi Patres Eremitæ de ipso B. Augustino scribunt, probatione opus non habet. nam si B. Augustinus non fuit verè Monachus, sed Eremita, nec potuit dici Monachus accepto nomine Monachi propriè, ac strictè, sed solum largo modo, vt ille fatetur, cur obsecro de Augustini Monachatu tantopere strepunt? cur etiam Augustini regulam non clericalem, sed monasticam appellari volunt? cur verba illa in Hymno B. Augustino cantari solito. *Tu de vita Clericorum sanctâ scribis regulam.* mutant, eorum vice reponentes. *Tu de vita Monachorum sanctam scribis regulam?* cur demum Augustini Monachatum eorum omnes libri resonant, si non propriè, & strictè, sed solum largè Monachus dici potest?

Caput tertium.

De Sanctissimi Patris Nostri Augustini Instituto vera sententia quibusdam propositionibus explicatur, & ad illam probandam nonnulla fundamenta constituuntur.

- I. Varta sententia, quam cenleo verissimam, sequentibus propositionibus sic explicatur. Prima propositio. Beatus Augustinus toto vitæ suæ tempore, vsque ad presbyteratum fuit laicus, nec alicuius regularis ordinis institutum professus est, nec habitum gestauit. secunda Propositio. B. Augustinus factus presbyter, Monasterium Clericorum mox instituit, & cum Clericis Canonicis vsitato vocabulo nunc Canonicis regularibus vocatis vixit tum in presbyteratu, tum etiam in domo Episcopali. tertia Propositio. B. Augustinus verè fuit Clericus Canonicus, & vitam canonicam professus habitum Clericorum Canonicorum non solum presbyter, verum etiâ Episcopus gestauit. Vt istas assertiones verissimas esse ostendamus, Duo fundamenta etiam certissima nobis ante omnia cõ-

stituenda sunt, quorum primum hoc est. Inter ceteras regulas ad veras historias à falsis secernendas à viris in arte peritissimis traditas, omnium rectè sentientium consensu, certissimam illam esse, quæ in ipsa temporum ratione, & supputatione fundatur: quam S. Ioannes Chrysostomus, cum se ad D. Pauli epistolas exponendas præpararet, adeo magnificè, vt statim in principio operis scripserit. *Hunc laborem (scilicet temporum indagacionem) nemo extrarem, neue hanc indagacionem superuacanea curiositatis esse putes. confert enim nobis non parum ad quæstiones explicandas ipsum Epistolarum tempus.* Quemadmodum ab opposito ob eiusdem temporum supputationis neglectum multi multos, eosq; grauiissimos errores sæpius incurrunt, vt doctè Cardinalis Baronius tomo 1. suorum Annal. sub anno 70. num. 3. sic adnotauit. *Videas, quod sæpe inculcauimus, quantum conferat exacta in rebus peruestigandis temporum ratio, sine qua interdum labi in portentosos errores necesse erit.* Hinc nos iuxta præsentem regulam ad veritatem dictarum propositionum ex tenebris, quas nonnulli data opera illi obfundunt, in lucem eruendam, ipsa temporum ratione, & supputatione in primis vtetur.

SECUNDUM fundamentum est. Omne tempus vitæ B. Augustini, post illius baptismum à Possidio Calamensi in libro de vita, & moribus Augustini in tres partes fuisse distinctum. Prima pars illud tempus amplectitur, quo Augustinus vixit immediatè post baptismum vsque ad presbyteratum exclusiue. secunda illud, quo vixit, postquam factus fuit presbyter, vsque ad assumptionem ad Episcopatum, similiter exclusiue. tertia pars continet reliquum vitæ illius tempus ab assumptione ad Episcopatum vsque ad illius obitum felicissimum. Quam vitæ Augustini diuisionem ex eodem Possidio cap. 28. sic accipe. *Ante proximum verò diem infirmitatis obitus sui à se dictatos, & editos recepit libros, siue eos, quos primo tempore conuersionis suæ adhuc laicus, siue quos presbyter, siue quos Episcopus dictauerat. Et quæcunque in ijs recognouit, aliterquam se haberet Ecclesiastica regula, à se fuisse dictata, & scripta, cum adhuc Ecclesiasticum vsu minus sciret, minusq; intelligeret, à semetipso reprehensa, & correctæ sunt.* hæc Possidius, quæ tanquam regula dicendorum diligenter præ oculis teneri debent.

Caput quartum.

Pro eadem sententia firmanda tertium fundamentum ponitur, & tempus baptismi ipsius Beatissimi Patris indicatur.

Voniam qui asserunt, B. Augustinum ante presbyteratum vel eremitâ, vel monachū fuisse, circa tēpus baptismi ipsius beatiff. Patris, ac etiam circa tēpus reditus illius

A iij ex

ex Italia in Africam, errore manifestissimo labuntur, dum putant, illum anno trigesimo ætatis suæ baptizatum, triennio post baptismum susceptum in Italia inter eremitas, siue monachos, aut Mediolani, aut in Tuscia in Monte Pisano, vel apud Centum cellas demoratū, quæ apud Auctorē sermonum ad Eremitas, Epistolæ Sigiberti nuncupatæ, vltimi capituli chronica B. Antonini, & apud Coriolanum, Paulum Bergomensē, ac etiā in libello diuin. Officiorum Ordinis Eremitarū in principio leguntur, & nouissime apud Ioannem Marquez in suo lib. de origine Fratrum eremitarū c. 4. in princ. & c. 5. §. 12. & cap. 8. §. 6. hoc excepto, quod non audet affirmare, B. Augustinum baptizatum fuisse anno 30. sed sub disiunctione, vel anno trigesimo, vel trigesimo tertio, quasi in re tanti momenti nihil referat spacium trium annorum addere, vel minuere; Antequam vltius procedamus, maximi referre; quin etiam necessarium esse credimus, ad prædictas veritates elucidandas, & firmandas prius de vero, & certo tempore baptismi, ac etiam reditu B. Augustini in Africam differere, & quidem de tempore baptismi in hoc capite: de reditu vero in Africam in sequenti verba faciemus.

Circa tempus baptismi ipsius B. Augustini duplex dubium in primis occurrit, alterum circa annum, alterum circa diem. Rursus circa annum duplex etiam quæstio oritur, altera circa annum à Christi natiuitate, altera circa annum ab eiusdem Augustini natiuitate computandum. Quare vt omnia, & singula distinctè perstringamus, & explicemus, de tempore baptismi B. Augustini tres quæstiones veniunt à nobis explicandæ, & resoluendæ. Prima erit, quonam anno à Christi Saluatoris nostri natiuitate numerando B. Augustinus sacro baptismate fuerit initiatus. 2. quo anno ætatis suæ baptismum susceperit. 3. quo die fuerint baptizatus. Et quidem circa primam quæstionem variæ feruntur opiniones scribentium; sicut etiam variè de obitu eiusdem B. Patris loquuntur. Nam alij eius obitum referunt in annum nostræ salutis 434. vt D. Prosper in Chronico; & Theodoricus, quem Ticinensis noster, & quidam alij sequuntur. Alij in annum 426. vt autor Chronica Martinianæ nuncupatæ. Alij in annum 429. vt Marcellinus. Alij in annum 411. vt D. Antoninus Florétinus in 2. p. historiali tit. 10. cap. 8. §. 3. Alij asserunt, quod obitus B. Augustini in annum 430. referendus sit, vt Baronius tomō 5. sub eodem anno num. 75. ex Prospero Augustini contemporaneo in suo Chronico notauit: quanquam D. Prosper obitum Augustini referat in annum Christi 434. Mea sententia est, B. Augustinum anno Christi 431. die 28. Augusti obiisse: quia anno Christi 388. erat Romæ illo anno baptizatus, quo anno incidit obitus Maximi Tyranni in mense Augusti, vt ille fatetur lib. 3. contra Epistolâ Petiliani cap. 25. & baptizatus est in annis triginta tribus, & vixit annos 76. vnde oportet illius obitum in annum 431. non in 430. referre. Quo supposito si B. Augustinus anno Chri-

sti 431. die 28. Augusti obiit, necesse erit, illius diem natalem in annum 355. idibus Nouembris incidisse, qui B. Augustini natalitius dies extitit ex libro de Beata vita. Ex quo die si annos triginta tres vsque ad Sabbatum Sanctū, siue vsque ad vigiliam Paschæ Resurrectionis Domini Nostri Iesu Christi numeres, quo nimirum die ille fuit baptizatus, necessarium erit, illius baptismum in annum Christi 388. incidisse. & ista est verior, & probabilior sententia, quæ de hac quæstione teneri possit, quanquam nec ipsa suo scrupulo careat tum propter testimonium D. Prosperi, qui Augustini tempore vixit, & illius obitum ponit sub anno 434. nō 430. vt vult Baronius: tū propter ea, quæ scribit idē Augustinus lib. 18. de Ciuitate Dei in fine, vbi ait à Christi resurrectione, & Missionē Spiritus Sancti vsque ad tempus euersionis Idolorum Carthagine fecuta sub Honorio, annos 365. excurrisse. Exinde verò vsque ad tempus, quo B. Augustinus ea scribebat, alios annos triginta: quibus si alios annos 33. adieceris, à Natiuitate Christi vsque ad Resurrectionem, & Missionem Spiritus Sancti numerandos, anni quadringenti & viginti octo resulabunt. Porrò B. Augustinum post illum librum 18. de Ciuit. alios quatuor scripsisse, ac rursus alios quatuor, vel sex libros contra Iulianū Pelagianum, libros etiam de Bono perseuerantiæ, de correptione, & Gratia, de Gratia, & libero arbitrio, & quod caput est, libros etiam omnes prius editos recensuisse, & duos libros Retractationum edidisse, res est notissima, nec probatione indiget. Vtrum autem tot libros scribere, recurrere, & corrigere intra spacium duorum annorum senio præsertim confectus, & ægra valetudine, & inter Urbis obsidionem potuerit sine miraculo, prudentibus discernendum relinquo. Mihi nodum difficultatis attingisse sufficiat, propter quā Augustinus Ticinensis noster vir rerū historicarū peritissimus adactus fuit, vt tempus vitæ ipsius B. Augustini diutius prorogaret vsque ad annum 434. quod tamen difficultatem patitur: Quia Augustinus ante Celestinum Papam obiit ex Epistola eiusdem Celestini, quæ habetur ad finem operum B. Prosperi cap. 2. Celestinus verò ad annum 434. non peruenit.

Circa secundam quæstionem maior sese difficultas ingerit, nam ante annos circiter quadraginta ferè omnes de hac re scribentes in manifestū errorem lapsi sunt dicentes, Beatum Augustinum anno ætatis suæ trigesimo salutare lauacrum suscepisse. ita Autor sermonum ad Eremitas, & autor Epistolæ sub nomine Sigiberti, quos sequuti sunt Vincentius Beluacensis lib. 17. speculi historialis cap. 51. Nauclerus vol. 1. generatione 14. Volateran. lib. 21. Antropologia in Augustino, Coriolanus in defensorio, liber Officiorum Ordinis Eremitarum, Ioannes Marquez cap. 4. & quod magis miror, Cardinalis Baronius in Martyrologio à se primitus edito; quamuis à Reu. Georgio Vedano Vercellensi olim nostræ Congregationis Abbate Generali per literas de suo errore certior factus, illum

lum emendauerit tum in Martyrologio iterum edito, tum etiam in tomo 4. Annal. num. 71. ac demum in Breuiario nuper iussu Pauli Quinti reformato.

Hæc sententia cuiuscunque sit autoris, est manifestus error in historia, ad quem conuincendum non alio teste opus est, quam ipsomet Augustino. Ipse nanque, vt multa omittamus ex libris cōfessionum, præsertim lib. 6. cap. 11. & 15. in quibus apertè fatetur, se vltra annos triginta suæ ætatis in luto vitiorum hæsisse, quod etiam repetit in sermone de assumptione B. Mariæ, hæc scribens. *Triginta annis, & amplius cōputrui in stercorebus peccatorum meorum*, si tamen sermo ille Augustini est, in 3. contra Academicos cap. 20. ait. *Sed cum trigefimum & tertium ætatis meæ annum agam, non me arbitror desperare debere, eam me (s. noisiam) quandoq; adepturum*: & lib. 2. soliloquiorum cap. 10. *Nam cum triginta tres annos agam, quatuordecim ferè anni sunt, ex quo ista sapere desisti*. Porrò libros contra Academicos, & libros soliloquiorum B. Augustinum ante suum baptismum scripsisse, ille met fatetur lib. 1. Retractatio. cap. 1. 4. & 6. ad quæ loca remitto.

III. **S**ecunda sententia fuit Cardinalis Baronij tomo 4. sub anno 388. n. 71. vbi primum errorē corrigens, in alterum lapsus est, vt diceret, B. Augustinū anno ætatis suæ non trigesimo, neque trigesimo tertio, sed trigesimo quarto baptizatū. Et quia videbat, sibi aduersari tex. B. Augustini lib. 9. confessionum cap. 2. vbi ait, quod quando eius Mater Monica ex hac vita migravit, ipse erat in annis triginta tribus, liberè fallus est, textum B. Augustini ibi loci deprauatum fuisse, & pro illis verbis. *Ergo die nono, ægritudinis suæ quinquagesimo, & sexto ætatis suæ anno, trigesimo & tertio ætatis meæ, anima illa religiosa, & pia corpore soluta est*. reponendum esse, trigesimo & quinto ætatis meæ, vt scilicet esset in annis triginta quinque, quādo eius mater ex hac vita migravit. Mouetur verò ad hūc errorem asserendum ex quibusdam verbis Augustini malè intellectis, quia nimirum Augustinus fatetur in 3. libro contra Academicos cap. 20. se in annis triginta tribus scripsisse illos libros, & quod illos scripsit ante libros de vita beata, cum adhuc esset Cathecumenus, & quod libros de beata vita scripsit occasione natalis sui, qui incidit in diem 13. siue idibus Nouembris. Cum enim sequenti Paschate baptizatus fuerit, si libros de Academicis scripsit, dum esset annorum trigintatium, & si illos scripsit ante librum de beata vita, qui scriptus est idibus Nouembris, cum adhuc esset cathecumenus, necesse erit dicere, B. Augustinum idibus Nouembris annum 34. incepisse: & cum sequenti tempore Paschali baptizatus fuerit: consequens erit, vt anno ætatis suæ trigesimo quarto baptizatus fuerit, non autem trigesimo tertio. Eandem sententiam secutus est Frater Cornelius Lancillottus lib. 2. de vita S. Augustini cap. 34. qui consequenter dicunt, ipsum Augustinum non anno Christi 387.

sed 388. baptismum accepisse.

Sed salua in omnibus reuerentia, quæ tanto viro debetur maxima, quem libentissime in omnibus sequi vellem, si non amor veritatis obstaret, quod semel admonuisse suffecerit, hæc quoque sententia falsitatis conuincitur, primo ex textu D. Augustini loco allegato lib. 9. confess. cap. 11. vbi fatetur, se fuisse ætatis annorum triginta trium, quando anima pijsimæ suæ matris corpore soluta est: qui textus non fuit corruptus, neque corrumpendus est, neque libros nobis, sed nos libris Doctorum accomodare debemus. 2. falsitatis etiam conuincitur eadem sententia ex eodem fundamento, ex quo malè intellecto Baronius suum errorem hausit. Nam D. Augustinus non dicit, se libros contra Academicos scripsisse ante librum de beata vita, sed hunc inter illos, adeo quod libros de Academicis prius inchoauit, sed dum illos scriberet, contigit dies natalis illius, qui fuit idibus Nouembris, & tunc scripsit librum de beata vita, quem trium dierum spatio absoluit: scripsit etiam duos alios libros soliloquiorum, quos similiter cathecumenum, & cum esset annorum triginta trium, & post librum de Beata vita, & inter libros de Academicis se scripsisse, fatetur libro primo retracta. cap. 4. Deinde post absolutum librum de Beata vita, & libros soliloquiorum absoluit tandem ante baptismum ipsos libros de Academicis. Quare cum in fine tertij libri contra Academicos cap. 20. (id enim est postremum caput illorum librorum) scribat, se tunc temporis fuisse annorum triginta trium: Sequitur Augustinum, dum scriberet librum de Beata vita, idibus Nouembris, annum ætatis suæ trigefimum tertium incepisse, & eo incæpto libros soliloquiorum scripsisse, & libros contra Academicos prius inchoatos absoluisse, & eodem anno tempore Paschali sacro baptismate initiatū fuisse. neque opus est asserere textum lib. 9. confess. deprauatum fuisse, vt cap. sequenti fusius ostendemus. Hac igitur ratione fortassis adductus Ludouicus de Angelis lib. 3. de vita Augustini cap. 4. proprius ad veritatem accedens, Augustini baptismum reiecit in annum Christi 387. sub die 24. Aprilis. sed nec ipse veritatem est assecutus: quia si tunc Augustinus erat in annis triginta tribus ab idibus Nouembris, & infra, & natus est anno Christi 355. vt supra dictum fuit, sequitur quod eius baptismus in annum 388. non autem 387. incidit, vt intelligenti patet. Quia anno 387. idibus Nouembris ille ingrediebatur annum 33.

Dicendum itaque resolutè, Beatum Augustinū anno Christi 388. ætatis verò suæ anno 33. non trigesimo quarto, tempore Paschæ, s. in sabbato ante diem dominicam Resurrectionis baptismū accepisse. & ita etiam asserit Frater Iordanus de Saxonia lib. 1. in vitas fratrum, nuncupato cap. 7. per hæc formalia verba. *Fuit autem baptizatus anno ætatis suæ trigesimo tertio tempore Paschati V. Idibus Aprilis s. tertia decima die Aprilis: & eodem anno, qui terminabatur idibus Nouembris, Mater sua defun-*

Et est, ut hoc alibi lucide declaravi. Omitto hic, contradictiones Coriolani in suo defensorio, tum quod eas sufficienter, & euidenter reiecit Augustinus Ticinensis in libello, cuius est titulus, Clipeus veritatis, quem quia breuis, & doctus est, nec multis cognitus, ad calcem huius libri forsan imprimendum curabo. tum quia velle hic omnia Coriolani dicta ad hoc dubium spectantia examinare, nihil aliud esset, nisi bonas horas malè perdere, & in elucidanda renotissima laborare.

V. **C**irca tertiam, & vltimam quæstionem fuit etiã sententia Cardinalis Baronij in suo Martyrologio sub die quinta Maij, quod B. Augustinus illa die, videlicet quinta Maij fuerit baptizatus. Ait enim. *ibidem (s. Mediolani) Conuerso S. Augustini Episcopi, & Ecclesie doctoris, quem B. Ambrosius Episcopus fidei catholica veritatem docuit, & hac die baptizauit.* Sed vt liberè dicam, ego in re tam manifesta, & conspicua tanti viri ingenium satis nunquam sum admiratus, non solum quod ille primus ex omnibus, quos vidi, baptismum B. Augustini sub hac die posuerit: sed quod tantus vir non solum historię sacrę peritissimus, sed etiam in Theologicis non parùm versatus, in eam sententiam venerit, vt baptismum B. Augustini in quintã diem Maij reiecerit. Primo namq; certum, & constans est, temporibus B. Augustini baptismum solemniter, & extra casum necessitatis, non nisi temporibus Paschæ Dominicæ Resurrectionis, vel Pentecostes, scilicet in Vigilia Paschæ, vel Pentecostes apud catholicos conferri consueuisse. De qua re videri potest Cardinalis Bellarm. de Sacram. Baptismi cap. 26. vbi ita scribit. *Quinta (s. ceremonia) est tempus Paschale, & Pentecostes. Et si enim quouis tempore possit dari baptismus, si necessitas urgeat: tamen Veteres diligentissimè seruabant hanc ceremoniam, vt solum in Sabbatis Pasche, & Pentecostes ordinariè baptizarent; extant de hac re Epistole decretales Siricij l. cap. 2. & Leonis l. epist. 4. & epist. 80. & Gelasti epist. l. cap. 12. vbi seuerissimè reprehendunt Episcopos quosdam, qui audebant extra casum necessitatis baptismum conferre in Epiphania, aut festis diebus Martyrum: & iubent, vt seruetur antiqua consuetudo, vt solum in Paschate, & Pentecoste detur baptismus.* Esse item hanc antiquam, & vniuersalem consuetudinem, patet ex Catechesibus Cirilli, quæ ideo in Quadragesima habitæ sunt &c. Constat etiam B. Augustinũ solemniter, & in Quadragesima, & tempore Paschali nomen dedisse, & catechizatum, & tandem baptizatum, quod euidenter apparet tum ex libris confess. lib. 9. cap. 6. & seqq. tum ex Possidio in vita Augustini cap. 1. in fine, quod nec ipse Baronius negat, sed vltro fatetur tomo 4. sub anno 388. nu. 71. eundem Possidonium secutus. Hæc cum ita se habeant, optarem quam maximè, si hoc fieri posset, ab hoc Illustrissimo viro doceri, vnde habuerit, diem Paschæ, vel Pentecostes, eo anno, quo ille baptismum Augustini ponit, aut alio quouis anno, in diem sextam Maij incidisse, vel incidere vnquam potuisse,

vt in eius vigilia .s. die quinta Maij ipse B. Augustinus solemniter in forma Ecclesie Catholice consueta baptizatus fuerit, vel baptizari potuerit? ego certè hoc non inueni, neque verò iuxta regulas ab Ecclesia Catholica hætenus traditas, & seruatas credo, quod possit inueniri.

Dicetur, quòd ex omnium Catholicorũ consensu Cõuersio B. Augustini ponitur sub die quinta Maij, & hæc antiquissima totius Ecclesie Catholice est traditio. Sed quid tum? an ideo, quia illius conuersio illo die accidit, necesse erit dicere, illo etiam die fuisse baptizatum? minimè profectò. Constat namq; illum ante ferias vindemiales perfectè ad Deum conuersum scholis renunciassè, in rus secessisse, & sacrorum librorum meditationi, & lectioni incubuisse, quo se ad baptismi gratiam percipiendam disponeret. Inde vbi tempus aduenit, quo illum inter competentes nomen suum dare oportebat, quod nimirum ante mediam Quadragesimam fiebat, relicto rure Mediolanum rediisse, ibiq; adueniente tempore Paschali solemniter baptizatum à B. Ambrosio. Et hæc omnia clarissima sunt ex lib. 9. confessionum, vt mirum sit, quomodo viri doctissimi in luce meridiana labi potuerint. Baronium secutus est frater Cornelius Lancillottus.

Propius ad veritatem accessisse visus est Ludovicus de Angelis lib. 3. de vita Augustini cap. 4. ita scribens. *Mensis erat Aprilis, & dies vigesima quarta, in quam illo anno Domini 387. Sabbatum Paschale incidit, vt patet ex Cyclo Dionysii cognomento parui: illo autem sabbato baptismus dispensari solitum erat, non autem per totam hebdomadã sequentem, sicut scribit Pierius Valerianus. Hora nona, qua Cornelius admonitus fuit ab Angelo de Baptismo, dari illud institutum, ait Amalarius, & in ipsa credibile est, datum Augustino. & sanè si Augustinus anno 387. baptizatus fuisset, ita necesse esset affirmare, quòd scilicet 24. Aprilis baptizatus fuisset. Verùm hallucinatus est hic autor, quia si obitus B. Augustini incidit in annum 431. sub die 28. Augusti, & erat tunc Augustinus in annis 76. vt Possidius scribit, & in anno ætatis suæ 33. fuit baptizatus, vt ex eodem Augustino habemus; illius baptismus non anno 387. sed 388. contigit, vt superius deductum fuit. Ideo alij, inter quos Frater Iordanus de Saxonia lib. 1. cap. 7. ipsum baptismum B. Augustini ponunt sub die 13. Aprilis, verùm hi voluntariè loquuntur, quia certum annũ, in quo ille baptizatus fuerit, non sibi constituunt: eo vero ignorato non potest etiam certus dies, nisi diuinando constitui.*

Dicendum igitur, quòd B. Augustinus eo die mensis, & anni fuit baptizatus, quo die illo anno incidit vigilia Dominicæ Resurrectionis. Porrò dictum est, secundum veriore sententiam B. Augustinum baptismum initiatum anno Christi 388. ergo eo die fuit baptizatus, quo die illo anno incidit vigilia Dominicæ Resurrectionis: at vigilia Dominicæ Resurrectionis ex Cyclo venerabilis Bedæ illo anno incidit quarto idus Aprilis .i. die octauo. Igitur eo die

die dicendum est B. Augustinum fuisse baptizatum. Quae sententia confirmari etiam potest ex ijs, quae cap. statim sequente dicemus. De reditu eiusdem Augustini in Africam; quia B. Augustinus statim baptizatus ad Ostia tiberina contendit cum matre, & socijs, ut in Africam traiceret, & reperit se in Ostijs tiberinis die saltem tertio decimo antequam illius mater ex praesenti vita migraret, cum Beata Monica intra quinque dies post aduentum suum ad Ostia tiberina febribus decubuerit, & nono aegritudinis suae die in anno aetatis B. Augustini trigesimo tertio ex hac vita migrauerit. ex lib. 9. confessionum cap. 11. Necessè igitur est, eo anno vigiliam Paschae vel in fine Martij, vel circa initium Aprilis incidisse. Alioquin quomodo potuisset Augustinus cum matre, & socijs Mediolano usque ad Ostia tiberina in tam breui temporis interuallo proficisci? nam obitum beatae Monicæ omnes in quartam diem mensis Maij reijciunt, ex quibus si dies tredecim detrahas, quibus illa ante obitum suum ad Ostia tiberina venit, oportebit illam saltem die vigesima Aprilis in Ostijs tiberinis constituisse. Verum hæc ratio sequenti capite longius repetenda erit.

Caput quintum.

Quartum fundamentum ponitur, & probatur, B. Augustinum post susceptum baptismum cum Matre, & socijs ad Ostia tiberina statim contendisse.

I.

Vi contendunt, Beatum Augustinum post baptismum eremiticam, siue monasticam vitam, & habitum sumpsisse, tria constantissime docent. Primum, quod B. Augustinus statim baptizatus, ab Ambrosio, siue à Simpliciano veste nigra indutus fuerit, & zona pellicea praecinctus, & in monasterio à Simpliciano instituto Mediolani per annum ferè cum dimidio steterit. Secundum, quod Mediolano discedens, ut in Africam rediret, per Hetruriam iter faciens, eremitas in monte Pisano, & in Centum cellis degentes visitauerit, ac cum illis altero anno circiter cum dimidio moratus, sanctissimis regulis illos informauerit. Tertium, quod post baptismum, antequam in Africam traiceret, triennio saltem in Italia commoratus fuerit. Quae omnia apud praefatos autores Sigibertum, Coriolanum, Paulum Bergomensem, & alios videri possunt. Et quod magis refert, saltè ex aliqua parte apud Cardinalem Baron. loco citato. ex tomo 4. Annal. sub anno 388. num. 71. ubi dicit, corrigendum esse locum Augustini in 9. Confessionum cap. 11. dum ait, se fuisse aetatis annorum trigintatrium, quando anima illa pia matris suae Monicæ corpore soluta fuit, & pro annis trigintatribus ponendum. *aetate*

verò meae annorum trigintaquinque, cuius fundamentum est, quia putat B. Augustinum baptizatum fuisse post completum annum trigessimum tertium, & inchoatum annum trigessimum quartum, ex quibusdam verbis in tertio contra Academicos. c. 20. male intellectis; & obitum Beatae Monicæ contigisse anno sequenti etiam expleto, postquam B. Augustinus fuerat baptizatus. Ex quibus consequens fit, ut secundum illius computum B. Augustinus esset aetatis annorum non triginta trium, sed triginta quinque, quando anima illa pia, & religiosa corpore soluta est. Consequitur etiam, ut ex sententia Baronij Augustinus supra integrum annum post susceptum baptismum in Italia moratus fuerit, & anno aetatis suae vel trigesimo quinto, vel sequenti in Africam traiecerit. Hæc autem omnia cum eo sine fuerint excogitata, ut aliquod temporis spatium ad vitam eremiticam tum Mediolani, tum in Hetruria ducendam Beato Augustino daretur, si ex opposito monstratum fuerit, B. Augustinum sacro lauacro initiatum statim in Africam rediisse, nec Mediolani, nec in Hetruria cum Monachis, siue cum Eremitis villo pacto morari potuisse, vnicò ictu ruet, concident, & in nihilum soluentur omnia, quae scribuntur de monachatu illius in monasterio Mediolanensi sub Simpliciano, vel de vita eremitica in monte Pisano, & in Centum cellis, & quae de Regulis Eremiticis ab Augustino ibi loci scriptis tanto labore fuerunt excogitata. Ego verò pro veritate, & pro fundamentis dicendorum, sequentes propositiones ex ipsomet Augustino, & ex Possidio illius discipulo acceptas, tanquam certissimas probabo.

Prima propositio. Beatus Augustinus eo anno, ac etiam mense, quo fuit baptismi initiatum, fuit apud Ostia tiberina cum matre, & socijs, ut in Africam rediret.

Secunda propositio. Beatus Augustinus intra anni circulum à die baptismi illius inchoandum ex Italia in Africam traiecit.

Istae assertiones probantur euentissime ex verbis superius allegatis Beati Augustini lib. 9. confess. cap. 11. in quibus ait, se fuisse aetatis annorum triginta trium, quando anima illa pia, & religiosa B. Monicæ apud Ostia tiberina corpore soluta fuit. ex istis verbis sic argumentor. Si B. Augustinus tunc erat aetatis annorum triginta trium. ergo curabat tunc annus, in quo fuerat baptizatus: quia ex locis euentissimis eiusdem Augustini ostensum fuit cap. precedenti, Beatum Augustinum baptizatum, cum esset in annis trigintatribus, die 13. Nouembris inchoatis. Rursus sequitur, quod eodem mense Aprilis, in quo fuit baptizatus, fuit etiam apud Ostia tiberina in Africam rediturus: quia Beata Monica obiit die quarta Maij, sed illa fuit in Ostijs tiberinis saltem diebus tredecim, priusquam ex hac vita migraret. ergo circa diem vigesimam primam Aprilis eiusdem scilicet mensis, in quo Beatus Augustinus fuerat baptizatus, in Ostijs tiberinis constitit. Quod autem B. Monica saltem diebus tredecim fuerit in Ostijs tiberinis, antequam

ex

ex hac vita migraret, habetur ex capite 11. supra dicti libri 9. confess. in princ. & fine.

III. **H**Aec ratio tantas habet vires, vt Frater Iordanus de Saxonia Generalis Prior Ordinis Eremitarum ab ea conuictus, ingenuè falsus fuerit eodem anno, quo Augustinus baptizatus fuit Idibus Aprilis, etiam illius Matrem ex hac vita decessisse, & hæc sunt illius verba lib. 1. Vitae fratrum nuncupato cap. 7. circa medium: *Nec enim reperimus aliquod tempus, quo potuerit vitam anachoriticam duxisse, cum singula vita sua tempora sint descripta; nisi forte aliqui velint dicere, sicut sunt, qui dicunt, quod inter tempus baptismi sui, & matris, solitarie vixerit per triennium, vel saltem per biennium, quod dictum salua veritate nullatenus stare potest, cum inter baptismum suum, & mortem Matris, non fluxerit vnus annus complete, imò vix octo menses, computando à Pascha, vsque ad idus Nouembris. Fuit autem baptizatus anno etatis suae trigesimo tertio tempore Paschali .s. Idibus Aprilis, videlicet tertiadecima die Aprilis, & eodem anno, qui terminabatur idibus Nouembris, mater sua defuncta est, vt hoc alibi lucidè declarauimus. Hæc ille, quem cum Ioan. Marquez det nobis pro teste omni exceptione maiorem, cui nephas sit non credere, nescio qua ratione ab illius testimonio possit resilire, vel asserere, quæ asserit de mansione B. Augustini post susceptum baptismum Mediolani cū Simpliciano, & in monte Pisano, & in centum Cellis cap. 8. §. 8. & alibi. Si enim B. Augustinus baptizatus fuit tempore Paschali, & mense Aprili, & etatis suæ annorum triginta trium, & eodem anno, qui terminabatur idibus Nouembris, mater sua defuncta est, vt Frater Iordanus fatetur, cum constet Beatam Monicam defunctam esse die 4. Maij, certè nullum temporis spacium habuit vel Mediolani, vel in Hetruria cum Eremitis commorandi, antequam ad Ostia tiberina deueniret.*

IV. **E**iusdem argumenti vim sentiens Card. Baronius, & illius pondere oppressus, non alia ratione, aut via sese ab illo expedire posse arbitratus est, nisi textum Augustini in 9. confess. cap. 11. pro deprauato reijciendo, & pro annis etatis Augustini triginta tribus annos triginta quinque reponendo. Verùm præter quod si omnes, quotquot inueniri possint, Augustini codices vetustissimos legamus, & conferamus, nulla quoad hoc vel minima deprauatio reperietur, vt vel ex ipsa castigatione eorundem Augustini librorum nuper facta à Louanienlibus constare potest, probamus euidenter ex alijs locis D. Augustini, locum illum ex nono confessionum non fuisse deprauatum, ponendo annos etatis Augustini triginta tres, & antiquam lectionem tenendo: sed immo manifestè depruari, si reiecta communi, & veteri lectione, nouam illam à Baronio excogitatam teneamus, & pro annis triginta tribus, annos triginta quinque etatis Augustini reponamus; quod ne multis agamus, sic breuiter demonstro. Tota periodus vitæ ipsius Augustini annuum etatis suæ septuagesimum sextum nõ

excessit, ex Possidio, cui fides adhibenda, nec Baronius negat, in vita Augustini cap. 31. Ex quibus vixit annis circiter quadraginta, in Clericatu, & Episcopatu ex eodem Possidio ibidem. Rursus tribus annis ante Clericatum vixit laicus apud agros proprios ex eodem Possidio cap. 3. Rursus B. Augustinus baptizatus fuit anno etatis suæ trigesimo tertio, immo secundum Baronium trigesimo quarto iuchoato, quos annos simul iungentes iam integram periodum totius vitæ B. Augustini videlicet annorum sex, & septuaginta tenemus. Ergo duo illi anni, quos Baronius fingit inter baptismum Augustini, & obitum Matris, nimirum ab anno 33. vsque ad trigessimum quintum, redundant. ergo vel tenenda antiqua lectio lib. 9. confess. cap. 11. quæ habet, B. Augustinum tempore obitus matris suæ fuisse etatis annorum triginta trium: vel corrigendus Possidius, qui dixit, B. Augustinum vixisse annis septuaginta sex, & ponendum, illum vixisse annis septuaginta octo, videlicet annis triginta tribus, antequam baptismum initiaretur, & annis tribus baptizatum in Africa apud agros proprios in vita laicali, & annis quadraginta in clericatu, & in Episcopatu, & tandem annis duobus in Italia intermedijs inter illius baptismum, & mortem matris, quos Baronius ponit: quod si Baronius animaduertisset, fortassis etiam asseruisset, vt consequenter loqui videretur. At Possidius corrigendus non est, neque hæc alius illum in hoc corrigere ausus fuit. ergo illius pacè reijcienda est correctio Baronij, & tenenda prisca lectio, & dicendum, B. Augustinum fuisse etatis annorum trigintatrium, non trigintaquinque, quando pia, & religiosa anima suæ matris ex corpore soluta fuit.

Secundo fatetur Augustinus eodem lib. 9. confess. cap. 6. secum baptizatum eius filium nomine Adeodatum, cum esset in annis quindecim: ac exinde subiungit, illum interlocutorem fuisse in eo libro, quem de Magistro scripserat, cum esset in annis sexdecim. & postea ex hac vita sublatus: at librum de Magistro fatetur Augustinus, se in Africa, non in Italia scripsisse lib. 1. Retract. cap. 11. ergo anno statim sequenti post susceptum baptismum B. Augustinus in Africam transfreta vit. ergo falsum commentum Baronij, quod anno sequenti post susceptum baptismum eius mater Monica vita defuncta fuerit, vel quod ipse esset annorum triginta quinque, quando illa mortua fuit, vel quod integrum annum & amplius post susceptum baptismum profectionem suam in Africam distulerit. & hæc omnia sunt clara ex ipsomet Augustino, neque possunt, nisi textus Augustini vel negando, vel corumpendo inficiari.

Tertio, ponderanda sunt verba eiusdem Augustini lib. 9. confess. cap. 10. vbi de obitu matris suæ verba facturum ita exorditur. *Imminente autè die, quo ex hac vita eras exitura, quem diem tu noueras ignoransibus nobis, prouenerat, vt credo, procurante te occultis tuis modis, vt ego & ipsa saltem staremus incumbentes ad quandam fenestram, unde hortus intra*

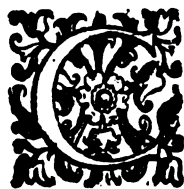
intra domum, qua nos habebas, prospectabatur, illic apud Ostia tiberina, ubi remoti a turbis post longi itineris laborem instaurabamus, nos navigationi. hic lector te sisto. Fatetur Augustinus, quo tempore Beata Monica febribus decumbere coepit, ex longo, & laborioso itinere in Ostijs tiberinis subtilitisse, ut sese navigationi instauraret. Quæro ego, illud tam laboriosum, tam longum iter, quod instauracione opus habebat, & ob cuius laborem fortasse illa beata foemina febribus decubuit, & tandem ad alteram vitam foeliciorem migravit, ex quo nam loco coeperat, ex Vrbe Romana? at illud iter, nec longum, nec laboriosum est, sed breuissimum, & facillimum, quod trium horarum spacio per currentem Tibridem conficitur. An ex Ceterum cellis, ubi tandem post discessum e Mediolano fingitur commoratus cum Eremitis, ibiq; libros de Trinitate incepisse? at istud etiam breuissimum, & facillimum est, quod cum lintre intra sex horas circiter conficitur. Sanè non video, quod aliud iter tã longum, & laboriosum fingi possit, ob quod instauracione opus habuerint, nisi dicendo, quemadmodum sine dubio dicendum est, illos tunc Mediolano discessisse, & absque temporis interuallo, vel mora ad Ostia tiberina contendisse. Sic enim dicendo restè verba ipsius Augustini interpretamur, & omnia benè concordant, quæ per alios modos dicendi à nonnullis pro commodo excogitatos, nullatenus concordari possunt.

VI. **C**onsentit etiam hæc assertio cum ijs, quæ Possidius de reditu Augustini in Africã cap. 3. scribit. *Ac placuit (inquit) ei percepta baptismi gratia cum alijs Ciuibus, & amicis suis, ad Africã, & propriam domum, agrosq; remeare. Ad quos veniens, & in quibus triennio fermè constitutus &c.* Quæ verba iuxta intellectum verum, planum, & peruium hunc sensum referunt, B. Augustinum baptizatum non triennio in Italia vitam Eremiticam, vel Monasticam cum Eremitis duxisse, sed in Africam ad propriam domum, & ad agros proprios continuo remeasse. Alioquin cum spacium trium annorum sit valde notabile, cum etiam professio vitæ Monasticæ res grauis sit, nec ab eo, qui vitam, & mores Augustini scribendos sumpserat, profus omittenda, quis credat, Possidium hæc omisurum, si B. Augustinus post baptismum triennio in Italia inter Monachos, & Eremitas vitam monasticam duxisset, aut Regulas Eremitis, vel Monachis tradidisset? præsertim cum in eodem verborum contextu videamus, ab eo habitam rationem temporis, quo post reditum in Africam demoratus est apud agros proprios ante clericatum, & Episcopatum: nam si triennio vixit in Italia post baptismum ante reditum in Africam, & triennio altero in Africa ante presbyteratum, cur quæso nulla facta mentione primi triennij, solum secundum notauit, dicens illum percepta baptismi gratia cum Ciuibus, & alijs amicis suis ad Africam, & propriam domum, & agros remeasse: ibiq; constitutum fermè triennio cū amicis suis vixisse, antequam presbyter initiaretur?

Demum illud certum, & si post perceptum baptismum per aliquod temporis interuallum in Italia commoratus fuerit, non Mediolani, aut in monte Pisano, aut in Centum cellis, quæ duo postrema loca fortasse nunquam vidit, sed in Vrbe Roma, constituisse. Nam post mortem matris reuersus est Romam, ubi dum tempus navigationi oportuno prestolaretur, scripsisse eum libros duos de moribus Ecclesiæ Catholicæ, & Manicheorum, item librum de Quantitate animæ, & incepisse libros de libero arbitrio, constat ex primo libro Retract. cap. 7. 8. 9. His fundamentis iactis, quæ non possunt negari, facilis nobis via aperitur ad hanc veritatem solis luce clarius monstrandam, quod B. Augustinus ante presbyteratum fuit merus, & purus laicus, nec alicuius regularis ordinis, seu instituti professor, nec habitum Monasticum, aut Eremiticum indutus.

Caput sextum.

Prima propositio probatur. Quod Beatus Augustinus ante presbyteratum fuerit purus laicus, nec alicuius regularis instituti, vel Ordinis professor.

VI. **V**m Possidius quadragenarius B. Augustini discipulus totam periodum vitæ ipsius Augustini post illius baptismum in tria tempora diuiserit, & singulas res gestas per singula tempora recensuerit, apertissime testatus fuit, illum à tempore suscepti baptismi, vsque ad presbyteratū laicum, & inter laicos vixisse. id habes apertè non solum ex cap. 28. in verbis supra recitatis, cum ait, illum sub finem vitæ suæ omnes libros à se editos recensere voluisse, siue quos primo tempore conuersionis suæ adhuc laicus, siue quos presbyter, siue quos Episcopus dictauerat, sed ex cap. 4. eiusdem historię, in quo factum illud memorandum narrans, quando à Populo Hipponensi apprehensus, & S. Valerio Episcopo præsentatus, licet inuitus, presbyter fuit ordinatus, dum ipse securus, & quid futurum esset, ignarus in populo staret, subiungit Possidius. *Solebat autem laicus, ut nobis dicebat, ab eis tantum Ecclesijs, qua non haberent Episcopos suam abstinere præsentia; eum ergo tenuerunt, & ut in talibus consuetum est, Episcopo ordinandum obtulerunt.* Ipse quin etiam Augustinus in lib. de Bono perseu. fatetur, se libros de libero arbitrio, cum adhuc esset laicus scripsisse. Porro si vsque ad presbyteratum laicus vixit, quod nullus nisi negando apertissima testimonia Possidij, & ipsius Augustini negare potest, quam speciem veritatis affirmari poterit, illum vel Monachum, vel Eremitam alicuius certi ordinis, vel instituti regularis professorem ante presbyteratum extitisse?

Vim

II. **V**Im huius argumenti nititur Marquez suum Coriolanum secutus eludere in dicto lib. cap. 6. §. 2. dicens, B. Augustinum ante presbyteratū appellatum laicum, non quod non esset verè Monachus: sed quia sub nomine laicorum tunc temporis comprehendebantur Eremitæ, ac Monachi. quia nondum vsus in Ecclesia obtinuerat, vt Monachi ad Sacros ordines promouerentur, & ideo non numerabantur inter clericos, sed inter laicos: sicut modo Conuersi Religiosorum, quia non recipiuntur in Religionibus, vt promoueantur ad Clericatum, vocantur laici, cum tamen sint veri Religiosi, seu Regulares. quam responsonem confirmat duplici autoritate ipsius B. Augustini, prima est in lib. 1. Retracta. cap. 21. vbi ait, causam, propter quam motus fuit ad scribendum librum de opere Monachorum, hanc extitisse. *Quia (inquit) inter laicos inferioris propositi existere ceperant tumultuosa certamina.* glossat ille, inter laicos inferioris propositi .i. inter Monachos, qui erant laici apud Carthaginem. Altera est in lib. 2. Retracta. cap. 30. vbi in principio ita scribit. *Interea missa sunt mihi à quibusdam fratribus, laicis quidem, sed diuinorum eloquiorum studiosis scripta nonnulla &c.* contendit ille, nomine istorum laicorum intelligendos esse Monachos, siue Eremitas, quia Augustinus vocat illos fratres.

Sed hæc interpretatio videtur apertissimè contra ipsummet Augustinum, & contra autoritatem omnium Sanctorum Patrum, & totius Ecclesiæ à temporibus Apostolorum vsque ad hanc diem. Nam vt deus, conuersos Religiosorum, quia ad S. Ordines non promouentur, contineuisse nonnunquam ob defectum vocabulorum impropria quadam, & abusiua nuncupatione laicorum nomine appellari, cum de vera interpretatione, & intelligentia verborum, vel nominum, quibus Sancti Patres in suis scriptis vtuntur, quæstio agitur, illa non ex vsu loquendi plebis ignara, & vulgare petenda est, sed vel ex etymologijs & proprio modo significandi ipsorum verborum, aut nominum, aut certè ex communi vsu totius Ecclesiæ, & ipsorum Patrum, secundum quem talibus verbis, vel nominibus ipsi vti contineuerunt: at siue etymologiam huius nominis laicus attendas, siue communem vsum, quo non solum D. Augustinus, sed tota Ecclesia Dei à temporibus Apostolorum vsque in præsens hoc eodem nomine vti consuevit, inuenies nunquam, sub nomine laicorum siue monachos, siue alios regularium ordinum comprehensos professos fuisse; immo inuenies semper, & plusquam semper Monachos à laicis, & laicos à Monachis tum professione, & habitu, tum etiam nomine è regione distinctos. Et quidem si etymologiam huius nominis laicus attendamus, quis nesciat, sub hoc nomine laicus non solum non comprehendi Monachos, sed à significato illis penitus excludi? Nam laicus teste D. Hieron. in cap. Duo. 12. q. 1. vbi ex instituto hanc litem dirimit, & laicos à Monachis distinguit, dicitur à verbo greco laos, quod signifi-

cat idem, quod Populus, quasi popularis, & vulgaris, siue de populo, & de communi plebe. E contrario verò Monachus, si vocis etymon attendamus, idem significat, quod segregatus, vel singularis, qui vitam à popularibus segregatam, & singularem ducit ex D. Dionys. cap. 6. de Ecclesiastica Hierarchia, ex Conc. Niceno, cuius verba referuntur in cap. Placuit il 1. 16. q. 1. & ex decreto Eugenij secundi relato ibid. cap. Placuit il 2. ex D. Hieronymo in Epistola 13. ad Paulinum, cuius etiam verba referuntur ibid. in cap. si cupis, vbi ait. *si cupis esse, quod diceris, Monachus .i. solus, quid facis in Verbis?* quare ex hoc capite non solum non potest accipi hæc interpretatio, quam hic Theologus verbis Possidij, ac etiam B. Augustini pro suo commodo tribuit; sed vt penitus contraria etymologiæ huius nominis laicus explodenda est, & prorsus reijcienda.

Ostendendum nunc est, Sanctos Patres nunquam Monachos, siue regulariter professos, cuiuscunque illi essent ordinis, sub nomine laicorum comprehendisse, aut comprehendere voluisse: sed immo ipsos laicos à Monachis, & Monachos, siue quotque alios regulares à laicis semper distinxisse, & distinctis nominibus illos comprehendere, & notare voluisse, præsertim Augustinum, & alios circa tempora ipsius Augustini scribentes: vt mirum sit, quod audeant dicere, temporibus B. Augustini monachos sub nomine laicorum comprehendi contineuisse. Primum igitur testimonium profero ex Dionysio cap. 6. Ecclesiast. Hierar. ibi enim tres ordines fidelium in Ecclesia militanti constituit, Supremum, qui est Sacerdotum, & infimum, qui est deuotæ plebis, seu laicorum, & medium, qui est Monachorum: Quos Monachos, vt à laicis distinctos esse, & pro talibus in Ecclesia habendos esse ostenderet, in 3. par. eiusdem capituli ita scribit. *In fine vero omnium sacerdos ad diuinam ita instructum communionem vocat, aperte satis insinuans eum, qui sic consumatus est, si ad Monachicum, & singulare institutum veraciter venit, non modo contemplatorem fore sacrarum secundum se ipsum rerum, siue medijs ordinis in morem, ad communionem sanctissimorum signorum accessurum, verum eorum, que percepit, Sacramentorum augustiore scientia fretum, alio quam Sanctus populus modo ad cõmunionis diuinæ participationem admittendū.* Hæc ille. ex quibus vides, quemadmodum populus fidelis medius est inter Sacerdotes, & alios purgantes, & purgandos, qui sunt vel cathecumeni, vel apostata, vel similes: ita monachos esse medios inter deuotum, & fidelem populum, & ipsos Sacerdotes purgantes. Vide totū illud caput, in quo prolixius de hoc agit.

Secundum, & tertium testimonium sunt Anacleti, & Eusebij Pontificum, & referuntur in cap. laicos, & cap. laici 2. q. 7. vbi prohibentur laici testimonium ferre contra Clericos: quia non sunt eiusdem conuersationis, & nolunt castitatem illorum imitari. vbi sub nomine laicorum apparet, non posse comprehendi monachos, nam illi conuersationem,

nem, & castitatem clericorum non solum imitabantur, sed etiam solemniter voto profitebantur.

Quartum testimonium est S. Concilij Niceni primi Canone 76. ubi dicit. *Vt Religiosum Monachi, tum Moniales habeant alia indumenta, & alios mores, quam habent laici, & tondeant caput in modum corona, & cingant se.* ecce tibi, qui cincti incedebant, se à laicis distinctos ostendebant, ex dispositione huius S. Concilij alium similem canonem eiusdem Concilij refert Gratianus in cap. Placuit il primo 16. q. 1.

Quintum testimoniū est Chrysofomi lib. 3. contra impugnatores vitæ Monasticæ per totum, ubi ex instituto Monachos à laicis distinguit, & habetur in tomo 5. & homil. 40. imperfecti in Matth. ubi exponens illa verba cap. 21. *Quis ex duobus fecit voluntatem patris, ait, & melior est laicus, qui in prima facie secularem vitam proficitur, re vera autem complectitur spiritualem, quam Sacerdos, qui in prima quidem facie proficitur vitam spiritualem, &c.* ubi vides, apud Chrysofomum nomine laicorum illos accipi: qui secularem vitam profitentur: quæ constans est acceptio illius nominis apud Chrysofomum, ut videre est homil. 43. eiusdem libri in princ. & homil. 44. paulò ante medium, & alibi.

IV. Sextum est B. Hieronymi, & refertur in cap. Duo. 12. q. 1. qui canon quoniam sufficit ad nostrum intentum planè conuincendum, cum sit tanti auctoris, & contemporanei ipsius B. Augustini, illiq; saltem per literas notissimi, illum hic ex integro inferendum esse iudicavi. *Duo, inquit, sunt genera Christianorū. Est autem vnum genus, quod mancipatum est diuino officio, & deditum contemplationi, & orationi, ab omni strepitu temporalium cessare conuenit, ut sunt Clerici & Deo deuoti, videlicet conuersi: cleros, enim græce, latine fors. inde huiusmodi homines vocantur Clerici, id est sorte electi, omnes enim Deus in suos elegit: hi nanque sunt Reges, id est se, & alios in virtutibus regentes: & ita in Deo regnum habent; & hoc designat corona in capite. Hanc coronam habent ab institutione Romana Ecclesie in signum regni, quod in Christo expectatur. Rasso vero Capitis est temporalium omnium depositio. Illi enim victu, & vestitu contenti, nullam inter se proprietatem habentes, debent habere omnia communia. Aliud vero genus est Christianorum, ut sunt laici: laos enim græce est populus latine. His licet temporalia possidere, sed non nisi ad usum, nihil enim miserius est, quam propter nummum Deum contemnere. His concessum est uxorem ducere, terram colere, in ser uirum, & uirum iudicare, causas agere, oblationes super altari ponere, decimas reddere: & ita saluari poterunt, si vitia tamen benefaciendo euitauerint.* hæc D. Hieronymus, ex quibus habes, temporibus illius non solum nomine laicorum non consueuisse accipi monachos: sed ab illius significatione penitus atque penitus exclusos, sicut vnum oppositorum excluditur à significatione nominis alterius oppositi, ut v.g.

à qua excluditur à significatione nominis ignis, vel è contra. Et quanquam glossa ibid. per Deo deuotos, seu conuersos non intelligat Monachos, sed conuersos, qui modò sunt in Religionibus, qui què ad Clericatum non admittuntur, quos dicit, posse habere proprium, & uxores ducere, in qua re multipliciter errat, primò quia si per Deo deuotos nò intelliguntur Monachi, illi temporibus B. Hieronymi non erant in coetu fidelium, quia neque in primo, neque in secundo ordine, qui totum genus Christianorum diuidebant. secundò quia conuersi verè profitentur, nec possunt habere proprium, nec uxores ducere. Tamen hoc non infirmat, sed potius confirmat id, quod dicimus, quod temporibus B. Hieronymi nomen laicorum non extendebatur ad Monachos, nec illi sub eo nomine veniebant: quia si sub nomine laicorum non veniebant Deo deuoti, & conuersi, qui non profitebantur, & proprium habere poterant, quantum Monachi, qui castitatem profitebantur, & alia vota, & omnibus bonis renunciabant, & sine proprio viuebant, sicut Clerici? & si nomine laicorum D. Hieronymus dicit, illos tunc accipi consueuisse, qui temporalia bona possidebant, causas inter virum, & uirum audiebant, uxores ducebant, quomodo poterant Monachi sub nomine laicorum comprehendi, quibus illa omnia repugnabant?

V. Septimum testimonium est eiusdem Augustini, V. Sex quo veram interpretationem suarum sententiarum petere debemus, in loco ab ipso Io. Marquez allegato ex lib. 2. Retract. cap. 27. ubi causam reddens, quæ illum mouerat ad scribendum librum de opere Monachorum inquit. *Vt de opere Monachorum librum conscriberem, illa me necessitas compulit, quod cum apud Carthaginem monasteria esse cœpissent, alij se suis manibus transgebant, obtemperantes Apostolo: alij vero ita ex oblationibus religiosorum viuere volebant, ut nihil operantes, unde necessaria, vel haberent, vel supplerent, sed potius implere præceptum Euangelium existimaret, atque iactarent, ubi Dominus ait, respicite volatilia celi, & lilia agri. Unde etiam inter aliquos inferioris propositi laicos, sed tamen studio feruentes existere cœperant tumultuosa certamina, quibus Ecclesia turbaretur, alijs hoc, alijs aliud defendentibus.* Quem locum licet Marquez cap. 5. S. 11. contendat esse intelligendum de Monachis Carthaginensibus, qui ideo ab Augustino vocati sunt laici, quoniam non dum cœperant ad ordines Ecclesiasticos promoueri: tamen supra in eod. cap. & S. 5. pag. 51. col. 2. vel sui oblitus, vel ab ipsa veritate conuictus, ingenuè fatetur, intelligendum esse de laicis, siue Ciuibus Carthaginensibus, quorum alij vni parti Monachorum, alij alteri adhærebant. Et quod illa verba Augustini non de Monachis, sed de Ciuibus secularibus Carthaginensibus sint intelligenda, ostendunt particulæ illæ inferioris propositi, & illæ, alijs hoc, alijs illud defendentibus, quæ ostendunt, certamina illa facta, & orta inter eos, qui erant inferiores ipsis Monachis, & quorum alij vni, alij alteri

alteri parti Monachorum, pro suis quique studijs adhaerebant. Et ut omnis de hac re dubitatio tollatur, legantur verba, quae habet in dicto libro de opere Monachorum cap. 30. ubi praemissa Monachorum reprehensione, subiungit etiam admonitionem ad laicos, illorum tautores dicens. *Sciatis ergo etiam caeteri fratres, & filij nostri, qui fauere talibus, & huiusmodi presumptionem per ignorantiam defendere consueverunt, se potissimum corrigendos, ut illi corrigi possint, non ut infirmantur benefacere. sanè in eo, quod seruis Dei promptè, atque alacriter necessaria subministrant, non solum non reprehendimus, sed etiam suavissimè accipimus &c.* ubi vides, sine dubio illum de secularibus loqui, non de Monachis.

VI. **O**ctauum est eiusdè Augustini lib. 2. de Anima, & eius origine, ubi de Vincentio Victore loquens ait, *Ut caput iuuenis illius senex, & laici presbyter osculatus &c.* Nonum eiusdem in serm. 49. de verbis Domini, ubi omnes Ecclesiasticos contra distinguit à laicis. *Quid igitur putatis, inquit, istos dicere, de quibus dicitur, quae dicunt facite: quia re vera à sanis laicis dicitur. Laicus enim qui vult beneuincere, cum attenderit clericum malū, quid sibi dicit? Dominus dicit, quae dicunt facite &c.* Decimum in sermone secundo de communi vita Clericorum, quem habuit ad populum, ut illius murmuraciones aduersus suos religiosos clericos compesceret. ubi inter alia de quodam praedio Victorianensi verba faciens, quem Hipponenses laici causabantur, Barnabam Clericum regularem contra suum institutum possedisse. *Paratus, inquit, est Presbyter, ut alium constituā, qui de fructibus fratribus reddat. ex numero vestro sit aliquis, cui haec committam, ex numero ipsorum, qui ad nos talia pertrulerunt &c.* & infra: *de fundo Victorianensi ego rogo, ego hortor, ego peto, ut si quis religiosus est si de agat, & exhibeat Ecclesiae istam operam, ut cito debitum reddam. Quod si nemo de laicis fuerit inuentus, ego propono alium, iste illuc non accedet.* ecce tibi, quos intelligat Augustinus nomine laicorum etiam religiosorum, non Monachos, non Clericos, sed populares, & seculares: ut stultum, ne dicam superfluum, sit, velle in hac re declaranda diutius immorari.

Vndecimum testimoniū est Siricij Papae in Epistola prima ad Imerium cap. 10. & 13. nam in dictis locis agens de admittendis ad Clericatum, distinctè agit primo de ijs, qui ex laicis clerici fieri volunt, & hoc in cap. 10. deinde de ijs, qui ex Monachis assumendi sunt ad Clericatum, & hoc in cap. 13. & singulorum condiciones distinctè, & in distinctis locis praescribit. quod solum testimonium sufficere posset ad ostendendum, quod etiā eo tempore, quo non dum Monachi ad ordines admittabantur, distincti tum re, tum nomine ab ipsis laicis erant, & pro talibus habebantur, nec sub nomine laicorum comprehendebantur: nam Siricius primus fuit, qui dispensauit cum Monachis, ut ad ordines promouerentur.

Duodecimum est Concil. Chalcedon. quod celebratum fuit viginti annis post obitum B. Augustini, cuius verba referuntur in cap. Quidam Monachorum 18. q. 2. ubi similiter distinguuntur Clerici laici, & Monachi, in illis verbis: *Siquidem fuerint clerici, pro personarum ordinatione subiacent condemnationibus Canonum: si vero laici vel Monachi ubi fuerint, communionem priuentur.*

Decimum tertium est Leonis Primi, sub quo VII. celebratum fuit dictum Concilium, & refertur in cap. ad iudicium 16. q. 1. ubi sic habet. *Adiudicimus illud etiam, quod nobis propter improbitatem quorundam Monachorum religionis vestrae verbo mandastis per Vicarios nostros: & hoc specialiter statuentes, ut praeter Domini Sacerdotes nullus audeat predicare, siue Monachus, siue laicus ille sit, qui cuiuslibet scientia nomine gloriatur. ex hoc textu habetur, quod vsque ad tempora Leonis Primi Monachi non erant Clerici, quamuis Siricius dispensasset cum illis, ut pro necessitate Ecclesiarum aliqui illorum assumerentur ad clericatum: unde subiiciuntur excommunicationi sicut laici, & tamen distinguuntur à laicis.*

Decimum quartum est Stephani Papae Primi epistola 2. cap. 9. cuius verba referuntur etiam in cap. laicis 16. q. 7. licet ex Eulalio Syracusano, ubi dicitur: *Laicis quoque quantumuis religiosi nulla de Ecclesiasticis facultatibus aliquid disponendi legitur unquam attributa facultas. Scimus detestissimi, quia semper carnales spirituales solent persequi &c.* ubi vides, per laicos quantumuis religiosos non intelligi Monachos, tum quia laici vocantur homines carnales: tum quia Monachis data est facultas disponendi de bonis suorum Monasteriorum, quae computantur inter bona Ecclesiastica, sicut etiā ipsi Monachi computantur inter personas Ecclesiasticas, & ab initio semper gausi sunt priuilegijs personarum Ecclesiasticarum.

Decimum quintum est Concilij Hispalensis, cui interfuit S. Isidorus, & refertur cap. in nona. 16. q. 7. ubi renouatur decretum Concil. Chalcedon. quod laici non possint constitui Vicarij, siue economi Episcoporum. & sunt haec illius verba. *Indecorum est enim laicum Vicarium esse Episcopi, & seculares in Ecclesia iudicare.* hinc habes, temporibus Conciliorum Hispalens. & Chalcedonensis nomine laicorum seculares personas intelligi consueuisse.

Alia innumera testimonia ad idem afferri possunt recentiorum Pontificum, & Conciliorum nimirum 16. ex D. Gregorio Primo, quod refertur in c. indicatum 89. d. ubi laicos vocat personas seculares. 17. Calisti Papae in cap. si quis principum, vel laicorum: 16. q. 7. ubi similiter laicos confundit cum secularibus. 18. Gregorij Septimi in cap. Si quis deinceps, cum sequenti. eadem causa & quaestione, ubi prohibentur personae Ecclesiasticae accipere suas Ecclesias, vel dignitates de manu laicorum, per laicos vero exponit personas seculares. Concordat autor sermonum ad Eremitas serm. 37. dicens. *Non intrat per ostium ad Ecclesiam,*

nam, qui per laicalem potestatem intrat. & quod per laicos intelligat personas seculares, antecedentia verba indicant. Qui sacramentum emerit, vel seculari potentia pro se procurauerit &c. quod testimonium apud Marquez auctoritatem irrefragabilem habere debet. 19. Alexandri Papæ Secundi in cap. per laicos ead. causa, & quæstione vbi prohibet, ne quis accipiat per laicos Ecclesiam, vel etiam habitum Monachi.

Vigesimū Paschalis Secundi in cap. si quis Clericus ibid. vbi dicitur. *Si quis Clericus, Abbas, vel Monachus per laicos Ecclesias obtinuerit, secundum Canones Apostolorum, & Antiocheni Concilij capitulum excommunicationi subiaceat.* vbi vides, etiā temporibus Apostolorum, & Concilij Antiocheni, Monachos æque distinctos fuisse à laicis, sicut à Clericis. 21. Leonis Papæ Quarti in cap. contra Sanctorum. ibidem. vbi laicos cum secularibus confundit. 22. Urbani Secundi in cap. Decimas ibid. vbi dicitur. *Decimas, & Ecclesias à laicis Monachi non suscipiant, ab'que voluntate Episcoporum.* 23. in cap. Ecclesia S. Mariæ. de Constitutionibus, vbi dicitur. *Laicis quantumuis religiosis super rebus Ecclesiasticis nulla est attributa facultas.* quod de Monachis non posset verificari. 24. in cap. secundum instituta. Ne Clerici, vel Monachi, vbi dicitur. *Secundum instituta prædecessorum nostrorum subinterminatione anathematis prohibemus, ne Monachi à Clericis, vel laicis suo nomine firmas habeant, neque laici Ecclesias ad firmam teneant.*

Vigesimumquintum est Siricij Papæ in Epistola ad vniuersos Orthodoxos cap. 2. & 3. vbi distinguit Monachos à laicis, & prohibet primo, ne Monachi ante annum 30. possint ordinari clerici: deinde ne ordinentur Sacerdotes, nisi maturæ ætatis. postea verò cap. 3. prohibet, ne laici immediate ordinentur Sacerdotes, quod testimonium sub falso nomine Ciriaci allegauit pro se, veriùs contra se Ludouicus de Angelis lib. 4. de vita Augustini c. 8. ad probandum, quod Augustinus ante presbyteratum non erat laicus. vide infra cap. 36.

Ex supradiçtis auctoritatibus, constat, quod nomine laicorum Sancti Patres, & Concilia non consueuerunt comprehendere Monachos, immo semper Monachos à laicis distinguere soliti sunt, & nomine laicorum in more habuerunt intelligere personas seculares contra distinctas ab Ecclesiasticis, siue Clericis, siue Monachis, aut Deo deuotis, aut conuersis, aut Cœnobitis, aut Eremitis, quocunque illi nomine nuncupentur, dummodo sint personæ verè Ecclesiasticæ, vel Clerici, vel regulares.

IX. **Q**uocirca cum dicat Possidius, quinimmo ipse Augustinus, ipsum Augustinum toto tempore vitæ suæ ante presbyteratum fuisse laicum, vanum, & falsum, ne plus dicam, videtur dicere, illum fuisse Monachum, vel Eremitam, accepto nomine Eremitæ pro persona verè regulari. Alioquin si fuit verè regularis, proferant mihi aduersarij testimonia tæde digna, vel ex B. Augustino,

vel ex alijs probatis autoribus, præsertim illorum, vel superiorum temporum, quibus probent, quod aliquando vel Augustinus, vel alij Patres, & Concilia illorum temporum sub nomine laicorum intellexerint Monachos, siue Eremitas, qui tamen regulares essent (nam de Eremitis incerti habitus, & sedis, quales nunc etiam multi vagantur, non loquimur.) Sane nos viginti quinque adduximus, quibus non poterunt respondere, nec contradicere omnes aduersarij nostri. Proferant illi duo, aut tria, vt in ore duorum, aut trium testium stet omne verbum. Sed per Dei gratiam spero, quòd nunquam proferent, sicut nec protulerunt: Nam duo illa, quæ protulerunt ex libris Retractationum, frigida nimis sunt.

Siquidem ad primum sumptum ex 2. Retractat. cap. 21. dico per laicos inferioris propositi non debere, nec posse intelligi Monachos, sed seculares ciues Chartaginenses, qui pro suis studijs diuisi in duas partes, sicut diuisi erant ipsi Monachi, quidam vni parti, quidam alij adhærebant. & verba textus adeo plana sunt, vt vel ipse Marquez à veritate coactus id libentissimè concesserit cap. 5. §. 5. vt videas, illum non bona fide egisse, cum infra cap. eod. §. 11. ad contradicendum Canonicis regulariis, & veritati, illa eadem verba Monachis applicauit.

Ad aliud etiam sumptum ex eod. lib. cap. 30. vellem scire ab hoc autore, vnde acceperit, laicos illos, de quibus ibi Augustinus loquitur, Eremitas fuisse, vel Monachos. Quia, inquit, Augustinus vocat illos fratres. at quoties Augustinus, & alij fratres cõpellant, quos laicos, & seculares fuisse constantissimum est, & filios, & vxores habuisse? Sed de hac re inferius plura dicenda sunt. nunc sufficit nobis ostendisse, B. Augustinum toto tempore vsque ad presbyteratum laicum, vel secularem inter laicos vixisse, & quòd nomine laicorum temporibus præsertim B. Augustini ipsi Monachi, vel Eremitæ minimè comprehendebantur.

Caput septimum.

Quòd B. Augustinus vitam Monasticam, aut Eremiticam non assumpserit, priusquam ex Italia in Africam rediret.

Quod Stendimus vniuersali ratione, Beatum Augustinum ante suum presbyteratum laicalem vitam, non autem regularem, cum laicis, & inter laicos duxisse. Nunc operæ precium erit, eandem veritatem per detcenium ad particularia confirmare. Nam si ante presbyteratum assumpsit habitum, & institutum Monasticum, siue Eremiticum, vt non nulli affirmant, vel assumpsit illud in Italia, priusquam

B ij redi-

rediret in Africam, vel post reditum suum in Africam ad propriam domum, & agros. Ego verò ostendam, neque in Italia, neque in Africa illum ante presbyteratum saltem, huiusmodi habitum, vel institutum sumpsisse. primum in hoc capite, secundum in sequenti probabo. Et ut à primo incipiam. Si Beatus Augustinus in Italia huiusmodi habitum, & institutum assumpsit, monstrandum est, ubi illud sumpsit, & quando, & à quibus. Respondetur à defensoribus contrariæ sententiæ per sequentes assertiones.

Prima assertio, B. Augustin. statim post baptismum indutus fuit cuculla nigra, & præcinctus zona pellicea ad differentiam Monachorum.

Secunda, Beatus Augustinus indutus illo habitu Monastico, perrexit ad Sanctum Simplicianum, & vixit cum illo in Monasterio, in quo erant fratres iuxta institutum Pauli primi Eremitæ viuentes, in integro anno ferè cum dimidio.

Tertia, cū illi fratres ferè in libertate viuerent, B. Augustinus ex præcepto Simpliciani primò inter illos instituit, ut vitam Apostolicam pariter tenerent, & nihil inter eos diceretur proprium.

Quarta, Beatus Augustinus Mediolano discedens & per Hetruriam transiens, visitauit Eremitas in Monte Pisano degentes, cū illis vixit, & duas priores regulas eis tradidit.

Quinta, B. August. inde profectus iuit ad Centum cellas, ibiq; monasterium Eremitarum fundauit sub inuocatione Sanctissimæ Trinitatis, & Eremitis ibidem congregatis regulam tradidit: ibi etiam libros de Trinitate inchoauit.

Sexta, post mortem Matris B. Augustin. reuersus est ex Ostijs tiberinis ad Centum cellas, ibiq; per annum commoratus est, antequam in Africam rediret.

II. **I**stæ omnes assertiones videri possunt apud Coriolanum in defensorio, tum in prima parte, tum etiam in secunda in chronica sui Ordinis, in qua summam illas perstringit, cui cæteri omnes sui instituti professores sine contradictione subscribunt; & eliciuntur expressè ex Epistola Valerij Hipponensis, ex sermone B. Ambrosij, Epistola Sigiberti, sermonibus ad eremitas, & D. Antonino in ultimo cap. suæ Chronicæ S. 2. Quas assertiones si ostenderimus, falsas esse, non ex veris historijs, sed turbidis fontibus haustas, consequenter probatum erit, quòd B. Augustinus ante suum reditum in Africam nunquam fuerit Monachus, siue Eremita, nec cuculla nigra indutus, nec zona pellicea præcinctus, ut à quibusdam asseritur, & prædicatur. id verò probabitur primò rationibus communibus, deinde particularibus. Primo nanque cum professio vitæ Monasticæ res grauis sit, & ordinum regularium institutio inter præcipua Sanctorum opera numeretur, si B. Augustinus in Italia Monasticen coluisset, aut etiam ordinem monasticum, siue ut volunt, eremiticum fundasset, vix ac nè vix quidè credibile foret, quòd B. Possidius, qui tanti Patris vitam, mores, & res præclare gestas notauit, tanti

operis oblitus fuisset, & illud silentio texisset: addo vix credibile foret, quin ipse Augustinus, vel in libris confessionum, vel alibi in suis scriptis illius aliqua pacto non meminisset, cum aliorum multorum minoris momenti meminerit: at neque Augustinus, neque Possidius eiusmodi foundationis, aut etiam monasticæ professionis vllibi meminerunt, neque qui contra asserunt, locum vsque ad hanc diem indicare potuerunt, in quo vel etiam in specie talis vitæ ab eo in Italia actæ meminerint. Addo etiam ex Volaterrano, cum Coriolanus, & alij tan opere in autoribus ad hoc probandum conquirendis laborauerint, omnes quotquot protulerunt, pro apochrysis iudicati sunt, ut infra cap. 28. & seqq. videri potest, & nullus autor idoneus. Euidens igitur coniectura hinc sumitur, B. Augustinum ante reditum suum in Africam, Monachum, vel Eremitam minimè fuisse. nec videtur satis esse ad vniuersitatis rationis declinandam, illud respondere, quòd Coriolanus multa confidentia scribit, Argumentum ex negatiuis desumptum non probare: Hoc enim minimè verum est, cum de historia res agitur: alioquin liceret nobis pro nostra libidine quiduis confingere, & somniare, dummodo antiquis historicis, aut illorum temporum, quorum gesta recenserentur, minimè contradiceremus: ut exempli gratia, quòd Troiano Bello Reges Hispaniarum, vel Galliarum præsentis fuerint: quòd Reges Assiriorum multo plures fuerint, quam qui communiter ab historicis numerantur. Et certè si argumentum ex negatiuis, cum de historia agitur, non concludit, cur vnum Mundum à Deo creatum credimus, non plures Mundos? cur dicimus, vnum tantum Diluuium vniuersale totam terram obruisse, non plura diluuià? cur septem tantum credimus esse Sacramenta à Christo instituta, non decem, aut viginti? nã neque diuina Scriptura negat, plures mundos à Deo creatos, neque multiplex diluuium extitisse, neque dicit, septem tantum Sacramenta à Christo fuisse instituta. Porro si Catholici ex negatiuis concludunt, vnicum mundum à Deo creatum, & vnicum diluuium vniuersale, & septem tantum Sacramenta à Christo instituta, quia Scriptura non dicit, plures mundos creatos, aut plura diluuià extitisse, aut plura Sacramenta, quàm septem à Christo instituta, cur etiam non licebit arguere, B. Augustinum non fuisse Monachum, vel Eremitam? quia neque ipse Augustinus, nec Possidius, qui illius vitam scripsit, neque aliquis autor illorum temporum idoneus de hoc aliquid scripsit: sed omnes, quotquot de hac re scripserunt, neoterici sunt incertæ autoritatis, & qui manifestæ falsitatis conuincuntur, ut in sequentibus patebit.

DEinde qui asserunt, B. Augustinum Mediolani, vel in Hetruria vitam Eremiticam duxisse, huic fundamento potissimum nituntur, quòd B. Augustinus baptizatus fuerit, non quidem anno ætatis suæ trigésimo tertio, uti res se habet, sed anno ætatis suæ trigésimo, in quo fundamento necesse est illos omnes conuenire, quippe quo negato, totum

tum ædificium vitæ eremiticæ Augustini, & institutionis eremitarum per Italiam ruit, & in nihilum suum redit. Nam cum teneamus, totam periodum vitæ illius annum 76. non excessisse, cum etiâ constet, illum in Africa post suum reditum ex Italia, quadraginta, & tribus annis vixisse, nimirum tribus annis apud agros proprios, & quadraginta in Clericatu, & in Episcopatu, si affirmant anno trigesimo tertio baptismum suscepisse, vnum è duobus necessario fateri compelluntur, aut falsa esse omnia, quæ illi fingunt de mansione August. post baptismum in monasterio Mediolanensi sub Sancto Simpliciano, & in monte Pisano, & Centum cellis cum eremitis in eis locis degentibus: aut certè illum monasticam vitam duxisse, & cum Eremitis vixisse, illisq; regulas vitæ regularis tradidisse, cum nondum Christianus esset, & in luto vitiorum hæretet; quæ an vera esse possint, ipsis decernendum relinquimus. cæterum B. Augustinum non anno ætatis trigesimo, sed trigesimo tertio baptizatum fuisse, ostensum est superius cap. 4. ad quem locum remittimus. Hoc igitur fundamento sublato apertissimè ruunt, & in nihilum soluantur supradictæ omnes assertiones.

Tertio B. Augustinus, quo mense baptizatus fuit Mediolani, reperit se cum matre, & socijs apud Ostia tiberina, vt in Africam rediret: Et licet non statim post mortem matris in Africam traiecerit, tamen non alibi, quàm Romæ commoratus est: at demum ante elapsum annum ad patriam domum, & ad agros proprios remeavit, vt superius cap. 5. ex ipsomet Augustino ostensum fuit. quomodo ergo potuit Mediolani apud Simplicianum per annum cum dimidio, & in monte Pisano, & in Centum cellis altero anno cum dimidio vitam eremiticam duxisse, & eremitis regulas tradidisse, quas fingunt Paulus Bergomensis, & Ambrosius Coriolanus?

IV. **D**icetur esto ita sit, quod B. Augustinus. non triginta, sed triginta trium annorum baptizatus fuerit, & statim post baptismum Mediolano abscedens ad Ostia tiberina contenderit, quid prohibet, illum antequam Mediolano discederet, habitum monasticum, & cucullam eremiticam induisse, & per Hetruriâ iter facientem eremitas in ea provincia degentes visitasse, ac illos sanctis institutionibus, & regulis informauisse?

Respondeo. multa esse, quæ prohibeant. Primo quia cum assertores vitæ eremiticæ B. Augustini ad eam astruendam pro fundamento sibi assumant, quod ille anno trigesimo baptizatus fuerit, & quod triennio in Italia commoratus sit, cum istud fundamentum apertæ falsitatis conuincatur, omnia ruere necesse est, quæ eidem fundamento hærent, iuxta regulam vulgatam ipsius Augustini, qua probat in epist. 8. ad Hieronymum, & alibi, Scripturam sacram etiam in rebus minimis non mentiri: *Quia, inquit, admissio semel in tantum auctoritatis fastigium officioso aliquo mendacio, nulla illorum librorum particula remanebit, quæ non vt cuique vi-*

debitur, vel ad mores difficilis, vel ad fidem incredibilis eadem perniciosissima regula ad mentientis auctoris consilium, officiumq; referatur. Secundo prohibet antiquissima omnium Patrum, & Monachorum consuetudo, quæ nunquam vel neophitos statim baptizatos ad habitum religionis admittit, aut certè admissos sine aliquo magistro, sub cuius disciplina in regularibus institutis instruerentur, & firmarentur, dimittere consuevit. Tertio quod dicant Possidius, & ipse Augustinus, non Monachum, aut Eremitam, sed laicum ex Italia discessisse. Ac tandem, quia si cum habitu, & instituto monastico ex Italia discessit, à quo nam huiusmodi habitum, & institutum accepit? an à se ipso, an ab alio? dicunt à B. Ambrosio, vel à Simpliciano. ergo Augustinus non fuit auctor sui instituti, sed instituti alieni professor, maximè si verum est, quod Coriolanus ait, illum accepisse habitum Pauli primi Eremitæ, & illius institutum tenuisse in monasterio Mediolanensi sub Sancto Simpliciano. Si enim hoc verum est, cur quæso Venerandi Patres Eremitæ B. Augustinum sui Ordinis fundatorem facere volunt? cur suum Ordinem vocant Eremitarum S. Augustini? vocent Ordinem Eremitarum Pauli primi Eremitæ, aut B. Ambrosij, aut Simpliciani. certè Ordinis S. Augustini vocari iure non possunt, nec illum sui Ordinis fundatorem facere, cum potius ille alterius Ordinis professor fuerit, & alieni habitus gestator.

Isris rationibus communibus præmissis, ostendit nunc singillatim omnes, & singulas supradictas assertiones falsas esse. Et primo ostendo, falsam esse primam assertionem, in qua asseritur, quod B. Augustinus statim baptizatus indutus fuit à B. Ambrosio cuculla nigra, & zona pellicea præcinctus. Hæc enim assertio est manifestè contraria ipsi Ambrosio, cuius verba referuntur in cap. accepisti il secondo de consecr. d. 4. & Rabano relato ibidem in cap. post baptismum, & S. Augustino in ferm. 157. de tempore, & D. Dionys. de Ecclesiastica Hierarchia cap. de baptismo, & antiquissimæ traditioni, & consuetudini totius Ecclesiæ hætenus seruata, quam probat Card. Bellarm. in lib. de Baptismo cap. 27. secundum quam consuetudinem, & traditionem temporibus B. Ambrosij, & ante, & post, baptizati non cuculla nigra, sed albis stolis induebantur: quam ob causam hebdomada post Pascha vocatur hebdomada in Albis.

Scio, respondent, qui contra sentiunt, B. Augustinum indutum veste nigra non statim post baptismum, sed paulò post, nimirum vel in octaua Paschæ, vel postea. Sed cum autoritas tantorum Patrum, & vsus Ecclesiæ ostendat, nuper baptizatos consueuisse deferre vestimenta candida, hæc autoritas, & consuetudo saltim transfert in contrarium asserentes onus probandi, quod asserunt, quod illi nullo modo probant, nisi ex auctoribus apocryphis, & dubiæ auctoritatis, qui contra illos expresse dicunt. Quæro enim, an sermo ille, qui B. Ambrosio tribuitur, & epistola illa sub nomine Valerij, & alia sub

B iij nomine

nomine Sigiberti, & testimonium D. Antonini in illo ultimo cap. suæ Chronicæ certam fidem in hoc facere debeant, an non? si certam fidem non faciunt, mendacij conuincuntur, qui dicunt, B. Augustinū post baptismum ab Ambrosio cuculla nigra indutum: nam eiusmodi assertio istis autoritatibus solum nititur, nec aliunde probari, quod hætenus viderim, consuevit. sin autem illorum autoritas certa est, illi dicunt, quod non post octo dies, sed statim post baptismum nigra cuculla fuit indutus. Profero illorum verba, ne quis me illis imponere arbitretur. D. Ambrosius in serm. illo de baptismo Augustini ita scribit. *Triumphare tamen visus est Augustinus illa præsertim hora, in qua nouum hominem sacro baptisate induimus, & post pauca; Nouum Christianum, nouis vestimentis cuculla nigra induimus cingulo ex corio nos ipsi præcinximus, quod Simplicianus noster ingenti laetitia donauit.* & quod iite sit sensus verborum D. Ambrosij, audi Antoninum in loco citato S. 2. in princ. *Notandum etiam, quod B. Augustinus habitu religioso in triplici sui statu indutus est: nam primo post conuersionem suam, & baptismum dicit Ambrosius in serm. de baptismo, & Augustini conuersione, hunc S. Augustinum in Christo genui, & postquam baptizauimus eum, indui cucullam nigram: & ipse ad differentiam Monachorum se cinxit zona, pergens ad Simplicianū.* & Sigibertus in epistola ad Macedonium. *Qui baptizatus Augustinus mox ad virum Simplicianum perrexit.* Supponitur autem ab omnibus, quod iuerit ad Simplicianum cum habitu monastico, quia dicunt, quod iuit ad illum, vt secum maneret in monasterio: & vt omnis tragiuerfandi occasio tolleretur, ecce sibi testimonium epistolæ Valerij Hipponensis dicentis. *Qui mox celebratis sacrosanctis mysterijs se exutum habitu seculari, sacro baptismatis lauacro perfudit, & te Deum laudamus, non sine lacrymis te respondente, te Dominum confitemur, præ gaudio cecinit. statimq; talarem nigram tunicam te induit, ita vt omnes te monachum existimarent, nisi zona pellicea præcinctus fuisses, ob tunica longitudinem, vt scribis, ad differentiam Monachorum.* Consentit frater Iordanus de Saxonia lib. 1. in vitas fratrum cap. 15. dicens, B. Augustinum fuisse indutum tali habitu immediatè post baptismum, verba illius sunt. *Quod autem B. Augustinus habitu nigro cum zona pellicea nigra vestitus fuerit, quodq; ipse immediatè post baptismum talem habitum, autorizante B. Ambrosio assumpserit, & quod eodem habitu fratres sui vsi fuerint, apparet expresse ex sermone suo de filio prodigo, & in sermone de cæna Domini, & in sermone ad presbyteros Hipponenses.* Et sanè autor sermonum ad Eremitas hoc expresse etiam dicit in serm. de filio prodigo ad finem, vt videri potest, præsertim in illis verbis. *Sic enim mihi S. Pater Ambrosius, quando me regenerauit in Christo anno ætatis meæ trigesimo, mihi petenti respondit. Quare vt semel resolutè dicamus, aut dicendum, B. Augustinum mox baptizatum cuculla nigra indutum fuisse, quod sine ma-*

nifesto præiudicio veritatis, & traditionis antiquissimæ totius Ecclesiæ Catholicæ, & autoritatis ipsorum Ambrosij, & Augustini dici non potest: aut absolutè respuendam nigram cucullam, & zonam pelliceam ab Augustino per manus B. Ambrosij sumptam; vt merito reijci debet, ne ipsos Augustinum, & Ambrosium, & traditionem Ecclesiæ abijciamus.

Secundo ostendo, falsum esse, quod secundo loco dicunt, B. Augustinum post baptismum illo habitu indutum in monasterio B. Simpliciani cum fratribus secundum institutum B. Pauli primi Eremitæ per annum cum dimidio vixisse. Primo, quia falsum, & prorsus fabulosum est, B. Simplicianum fuisse Monachum, vel Eremitam: fuit enim Sacerdos Romanus, & Archidiaconus, ac deinde Episcopus Ecclesiæ Mediolanensis, quem Damasus Pontifex B. Ambrosio nuper ex laico ad Episcopatum assumpto ex Vrbe Roma veluti coadiutorè, immo & Magistrum dedit, quemq; vt Magistrum ipse Ambrosius, & vt Patrem semper veneratus est, vt testatur Baron. tomo 4. sub anno 375. nu. 20. & seqq. & sub anno 385. nu. 9. & tabulæ antiquissimæ ipsius Ecclesiæ Mediolanen. nec non S. Carolus eiusdè Ecclesiæ Archiepiscopus in actis eiusdem Ecclesiæ par. 7. epist. de translatione S. Simpliciani, & ostendunt etiam antiquissimæ imagines eiusdem Sancti, quæ passim habentur, & seruantur Mediolani in varijs locis Ecclesiarum, & Monasteriorū, præsertim in præclarissimo Cœnobio Sancti Simpliciani Ordinis D. Benedicti, quibus omnibus magis credendum est, quàm Coriolano, & similibus. Secundo quia plusquam falsum est, B. Augustinum per annum cum dimidio, addo etiam per mensem, post baptismum Mediolani commoratum fuisse, vt satis constare potest ex dictis supra cap. 4. & 5. Tertio quia Paulus primus Eremita non fuit autor alicuius instituti Eremitici, vel Monastici, nec gestauit habitum monasticum, præsertim cucullam nigram, & cingulum coriaceum. Fuit enim Anachorita, & toto vitæ suæ tempore post annū quintum decimum solitarii vixit, & illius indumentū fuit tunica ex folijs palmarum in modum sportæ confecta. Extat illius vita à B. Hieronymo scripta, quæ habetur in tomo 1. post epist. 169. extant illius acta in Breuiario Romano registrata, vt mirum valde sit, non solum ausos nonnullos scribere, aut in monasterio Mediolanensi sub nutritore Ambrosio illos Monachos, seu Fratres institutum, vel habitū Pauli primi Eremitæ habuisse: aut habitum, quem ferunt Ambrosium Augustino dedisse, habitū Pauli primi Eremitæ fuisse, quemadmodum Coriolanus scribit: & multò magis mirum, reperiri homines cordatos, qui eiusmodi assertis fidem adhibere velint.

Tertio ostendo falsum esse, quod dicunt tertio loco, quod cum illi fratres quasi in libertate viuerent, Beatus Augustinus ex præcepto Simpliciani primò inter illos instituit, vt vitam Apottolicam tenerent. Et quam quæso vitam,

VI.

VII.

tam, si non Apostolicam, tenebant illi boni fratres? Tales enim vocat B. Augustinus eos, qui Mediolani in monasterio sub Ambrosio nutritore degebant, lib. 8. confess. cap. 6. & si fratres illi secundum institutum Pauli primi Eremitæ viuebant, quod nam erat genus vitæ Pauli primi Eremitæ, & aliorum Eremitarum, & Monachorum, nisi institutum vitæ Apostolicæ, quod in obseruatione non solum præceptorum, sed etiam consiliorum positum erat, nimirum in abnegatione sui ipsius propter Christum cum abdicatione omnis proprietatis temporalium bonorum, & custodia castitatis? Deinde quis tam grauem iniuriam non solum bonis illis fratribus, sed ipsis Sanctis Viris Simpliciano, & Ambrosio manifestè irrogatam sine stomacho ferat, ut dicatur, Monasterium illud tantopere à B. Augustino commendatum, sub regimine tantorum virorum, quales Ambrosius, & Simplicianus erant, usque in illam diem sine certis legibus vixisse, & opus habuisse à Neophito, vix baptizato ad normam vitæ Apostolicæ perducere? Et vnde obsecro didicit ipse Augustinus eam normam vitæ Apostolicæ, quam secum ex Italia in Africam perduxit, nisi in Ecclesia Mediolanensi, & ab Ambrosianis Clericis, ut S. Carolus Epistola citata scribit? Et qua probabilitate suadet Coriolanus, illos fratres ab Augustino adhuc Neophito vitæ normam didicisse, cum ille sui immemor in Chronica de eodem Augustino scribat. *Dicimus, quod quicquid mali egerit, quoniam sui iuris non erat, non sibi, sed Simpliciano, sub cuius viuebat custodia, tribuit.* Nam si mali aliquid agebat, adhuc imperfectus erat, & egebat ipse ad certam viuendi normam ab alijs dirigi, quod in omnibus religionibus benè institutis seruatur, ut iuuenes à senioribus dirigantur, non ut ipsi seniores doceant, & in via virtutis dirigant.

VII. **Q**uarto ostendo, falsum esse, quod quarto loco, ac etiam quinto, & sexto dicitur, B. Augustinum Mediolano abscedentem, altero anno cum dimidio cum Eremitis in Monte Pisano, & in Centum cellis degentibus vixisse, illisq; duas regulas tradidisse, tum per ea, quæ dicta sunt supra c. 4. & 5. tum etiam quia illæ duæ regulæ, quas Coriolanus, & quidam alij dicunt, fuisse ab Augustino traditas Eremitis, siue in Italia, siue etiam in Africa existentibus, quæ habentur in primo tomo operum D. Augustini ante tertiam Regulam, quæ vocatur Speculum Clericorum, vel sermo de communi vita Clericorum, illæ, inquam, ab omnibus doctis, & eruditis pro spurjis, & supposititijs, non pro veris Augustini foetibus, respuuntur, circa quas, ut erasmicam censuram omittamus, videri possunt doctores Louaniensis, & Cardinalis Bellarm. de scriptoribus Ecclesiasticis in Augustino. Per hæc puto omnibus posse constare, quod B. Augustinus non fuerit Monachus, aut Eremita priusquam ex Italia in Africam rediret.

Caput octauum.

Beatum Augustinum in Africa non fuisse Monachum, aut Eremitam ante presbyteratum.

Qui contendunt, B. Augustinum in Italia cucullam Monasticam, seu Eremiticam sumpsisse, & instituta Monachorum in Africam inuexisse, multo magis contendunt, illum ad propriam domum, & agros reuersum vitam Monasticam duxisse. Imò vero affirmant, priusquam à B. Valerio sacris ordinibus esset initiatus, monasterio in quodam nemore extructo Eremitas ex varijs locis collegisse, & cum illis triennio vitam Eremiticam duxisse: & ut breuibus rem perstringamus, tria Monasteria à B. Augustino fuisse extructa, primùm in nemore, siue in solitudine, priusquam factus esset presbyter. Secundum in horto sibi donato à Valerio, cum presbyter est ordinatus. Tertium in domo Episcopali, cum esset assumptus ad Episcopatum. Et si verò ista sententia confutatione non egeat, utpotè ex falso principio deducta, nimirum quòd B. Augustinus Mediolani cucullam Eremiticam a D. Ambrosio indutus fuerit, & ex fictis narrationibus sermonum, ad Eremitas, & Epistolæ Sigiberti hausta, quæ falsa esse, & apocrypha suis locis euidenter conuincemus: nihilominus, ut ex hoc etiam capite omnis dubitandi occasio tollatur, Ostendam nunc, B. Augustinum, antequam à B. Valerio sacris ordinibus esset initiatus, neque aliquod Monasterium instituisse, neque vitam monasticam, siue eremiticam duxisse, neque habitum Eremiticum detulisse. Id vero præter rationem illam generalem superius cap. 6. adductam, duplici via demonstratur. Et primò quidem si B. Augustinus ante presbyteratum monasterium extruxit, ac in eo Eremitas collegit, & cum illis vixit, vbi nam fuit monasterium illud institutum? Respondet Autor illius Epistolæ sub nomine Sigiberti, quòd B. Valerius ipsum Augustinũ accersiri fecit, & hortum secretum, & à Ciuitate remotum illi dedit, in quo horto Beatus Augustinus cum cæteris amicis suis in despecto habitu in magna humilitate annis tribus vixit. Deinde cum multitudinem ad se venientium ferre non posset, duobus ferè miliaribus à prædicto loco secessit, & ad montem quendam altissimum abiit, vbi cunctis habitationes ex lapidibus construi fecit: ac demum aduenientibus festis Pentecostes, B. Valerium ad illum misisse, & presbyterum licet inuitum eum ordinasse. verum isthæc verbis non solum Possidij, sed etiam B. Augustini manifestissimè contraria quis ferat? cum ipse Augustinus fateatur, non nisi factum presbyterum se à Valerio accepisse hortum illum, in quo Monasterium constituit, & non Valerium ad illum misisse, ut eum ordinaret, sed à populo nil tale cogitantem apprehensum,

B iij lum,

sum, & Episcopo præsentatum inuitum ordinatum fuisse. Modestius loquitur autor sermonum ad Eremitas scribens ser. 5. Beatum Augustinum primum monasterium extruxisse quidem ope, & adiutorio Beati Valerij, non tamen in horto, sed in nemore, siue in eremo à gentibus segregata: postea vero B. Valerium dedisse sibi hortum, in quo ædificauit secundum monasterium, quo ædificato presbyter licet inuitus ab eodem Valerio fuit ordinatus; cui sententiæ cōsentiunt D. Antoninus loco citato S. 2. siue frater Iordanus lib. 1. cap. 7. & 13. & Volaterran. loco etiam citato. Sed nec ista sententia admittenda est, cum aduersus illam habeamus apertissima testimonia Possidij, & ipsiusmet Augustini vt statim dicemus. Ideo alij dixerunt, primum illud Monasterium ab Augustino extructum fuisse non apud Ciuitatem Hipponensem, sed in agro Tagastensi. aiunt enim, B. Augustinū, mox vt in patriam redijt, quod ex facultatibus parentum supererat vendidisse, & ex eo partem Christi pauperibus dedisse: ex parte verò altera sibi, & socijs tugurium in eremo cōstruxisse, & in eo cum centum ferè religiosis fratribus vitam Monachi traduxisse. ita Cornelius Lancillottus lib. 2. cap. 12. in principio.

II. **V**erum hæc omnia falsa esse, præter quod ostēdit tam aperta sententiarum varietas, & inconstantia, quæ indicat, hos Autores non ex certa scientia, sed diuinando, loqui: Sicut enim verum vero semper constat, ita mendacium nec veritati, nec sibi metipsi constare vnquam potest: Præter hæc, inquam, ostendo apertissimis testimonijs, quibus non poterunt vilo modo legitimè contradicere. Primum testimonium est Possidij, qui omnium, aut saltem multorum gestorum Augustini etiam ante presbyteratum non solum auritus, sed etiam oculatus testis fuit certissimus, & veracissimus. Cū enim per annos quadraginta eidem Beatissimo Patri inheferit, vt ille met fatetur in fine sui libri, & cum eo dulciter, & familiariter vixerit, & Augustinus ipse non nisi quadraginta annis vixerit in Episcopatu, & Clericatu, nec etie erit, Possidiū vel ante illius presbyteratum, vel statim quando factus fuit presbyter, ipsi B. Augustino adhefisse, iam tanti viri testimonium proferamus de rebus ab Augustino gestis post reditum suum in Africam, & ante presbyteratum. *Ac placuit, inquit, ei percepta baptismi gratia, cum alijs ciuibus, & amicis suis Deo pariter seruientibus ad Africam, & ad propriam domum, agrosq; remeare: ad quos veniens, & in quibus constitutus fermè triennio, & à se iam alienatis curis secularibus, cum ijs, qui eidem adharebant, Deo vivebat ieiunijs, orationibus, bonisq; operibus, in lege Domini meditans die, ac nocte, & de ijs, quæ sibi Deus cogitanti, atque oranti intellecta reuelabat, & presentes, & absentes sermonibus, ac libris docebat. Contigit fortè eodem tempore, vt quidam ex ijs, quos dicunt agentes in rebus, apud Hipponem regiū constitutus, benè Christianus, Deumq; timens, comperta eius bona fama, atque doctrina desideraret, atque optaret eum videre, promittens, se posse huius mun-*

di omnes contemnere cupiditates, atque illecebras, si aliquando ex eius ore Dei verbum audire meruisset. Quod cum ad se fideli fuisset relatione delatum, liberare animā cupiens ab huius vitæ periculis, morteq; aterna, ad memoratam ultro, atque confestim venit Ciuitatem, & hominem visum allocutus frequentius, atque exhortatus est, quantum Deus donabat, vt quod vouerat, redderet. Hæc se ille facturum de die in diem pollicebatur, nec tamen in eius tunc hoc impleuit præsentia, sed vacare utique, & inane esse non potuit, quod per tale vas mundum in honore, vtile domino, ad omne opus bonum paratum in omni loco diuina gerebat prouidentia. Eodem itaque tempore in Ecclesia Hipponensi catholica Valerius Sanctus Episcopatum gerebat, qui cum stigmatante Ecclesiastica necessitate de prouidendo, & ordinando presbytero Ciuitatis plebem Dei alloqueretur, & exhortaretur, iam scientes Catholici S. Augustini propositum, & doctrinam, manu iniecta, quoniam & idem in populo securus, & ignarus, quid futurum esset, astabat. Solebat autem laicus, vt nobis dicebat ab eis tantum Ecclesijs, quæ non haberent Episcopos, suam abstinere præsentiam. Eum ergo tenuerunt, & vt in talibus consuetum est, Episcopo ordinandum intulerunt &c. Hæc Possidius cap. 3. & 4. in quibus summatim omnes res gestas eiusdem Augustini perstringens à suo reditu in Africam, vique ad assumptionem ad presbyteratū inclusiuè sex dicit, quibus si fides adhibenda est, manifestæ falsitatis reuincuntur, quæ supradicti autores quicumque illi sint, tradunt de monasterio, & cohabitatione Augustini, vel in nemore, vel in solitudine Ciuitatis Hipponensis, vel in eremo agri Tagastensis cū Eremitis. primum est, Beatum Augustinum ex Italia redeuntem ad propriam domū, & agros iuisse. secundū eundē August. in agris proprijs fermè triennio constitutum cum socijs, & amicis vixisse. tertium quod quo tempore vivebat cum socijs, & amicis in agris proprijs, venit ad Ciuitatem Hipponensem propter lucrandū Ciuem illum Hipponensem, qui erat agens in rebus. quartum, quod dum Hippone Regio illam ob causam moraretur, & quadam die B. Valerio Episcopo de presbytero Ciuitatis ordinando plebem Dei alloquenti, præsens in populo adstaret, repente, & inopinato apprehensus fuit à populo, & præsentatus Episcopo, ab illo quanquam inuitus, & reluctans presbyter est ordinatus. quintum, quod illo tempore B. Augustinus erat adhuc laicus. sextum, quod adhuc tenebat agros proprios, ait enim textus, ad propriam domum, & agros proprios remeauit, ad quos veniens, & in quibus triennio fermè constitutus.

EX his cōuincitur primo, falsum esse, quod aiunt III. Sigibertus, autor sermonum ad Eremitas, D. Antoninus, siue frater Iordanus de Saxonia, Volaterranus, & alij, B. Augustinum ante presbyteratum extruxisse Monasteriū in solitudine, siue in eremo, siue in nemore Comitatus Hipponensis, illic Eremitas cōgregasse, & cū illis triennio vixisse, & multo

multo magis falsum esse, quod de alio monasterio in cauernis petrarum à B. Augustino ædificato fingit Sigibertus. Quomodo enim hæc vera esse possunt, si verum est, quod Possidius ait, illum toto triennio vsque ad tempus sui presbyteratus in agris proprijs cum suis amicis, & socijs vixisse? profectò cum inter hæc duo non possit dari medium, aut negandus est Possidius, qui rerum à se narratarum testis auritus, & oculatus extitit: aut negandi Sigibertus, & qui illum in hoc sequuntur: at testimonium Possidij à nullo sapiente reiici potest. ergo reiicienda omnia, quæ de Monasterio ab Augustino in Eremito extructo, & de Eremitis ibidem congregatis ab istis autoribus gratis, & sine causa finguntur.

IV. **S**ecundo conuincitur, etiam falsum esse, quod Cornelius Lancillottus, & quidam alij scribunt, B. Augustinum statim, vt ad propriam domum redijt, quod reliquum erat sui patrimonij, vendidisse, & partem pauperibus distribuisse, & ex parte alia tugurium sibi, & suis Eremitis in eremo extruxisse: nam Possidius aliter dicit, scilicet illum ad agros proprios redijisse, & in illis constitutum triennio vixisse. si vixit in agris proprijs vsque ad presbyteratum: ergo non illos statim vendidit, non in tugurio in Eremito extructo moratus est toto illo triennio.

Tertio conuincitur, B. Augustinum vsque ad suum presbyteratum, licet vitam religiosam in votis habuisset, & omnes mundi curas a se ipso iam ablegasset, non tamen verè regularem alicuius ordinis fuisse: sed laicum, & cum laicis vixisse, & propriam domum, & proprios agros vsque in illam diem tenuisse. Quare quod de se ipso fatetur idem Augustinus in serm. 1. de communi vita clericorum. *Vt quomodo ego tenuem paupertatem meam vendidi, & pauperibus erogavi, sic facerent & illi, qui mecum esse voluissent, vt de communi viueremus.* non antea accidit, quam B. Pater ad presbyteratum euectus, monasterium in horto Valerij ad hoc sibi donato instituire cœpisset. & hæc omnia patent ex verbis Possidij. Nunc aliud testimonium ad eandem veritatem comprobendam, ex ipsomet Augustino proferamus.

Caput nonum.

Affertio Capitis præcedentis testimonio B. Augustini confirmatur.

I. **N**on minori euidencia, & certitudine confirmari potest eadem veritas testimonio ipsius Sanctissimi Patris, qui de se ipso verba faciens in primo sermone de communi vita Clericorum, ita scribit. *Ego, quem Deo propitio videtis Episcopum vestrum, iuuenis veni ad istam Ciuitatē, vt multis vestrum nouerunt, & quarebam, vbi construerem Monasterium, & viuerem cum fratribus meis. spem quippe omnem seculi reliqueram, &*

quod esse potui, esse nolui: nec tamen quæsiui esse, quod sum. Elegi in domo Dei mei abiectus esse, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. Ab eis, qui diligunt seculum, segregauit me: sed eis qui præsumunt populis, non me coequaui: nec in conuiuio Domini mei superiorem locum elegi, sed inferiorem, & abiectum; & placuit illi dicere mihi, ascende sursum. vsque adeo autem timebam Episcopatum, vt quoniam cœperat esse alicuius iam momenti inter Dei seruos fama mea, in quo loco sciebam esse Episcopum, non illo accederem. Cauebam hoc, & agebam, quantum poteram, vt in loco humili saluarer, non in alto periclitarer: sed vt dixi, Domino seruus contradicere non debet. Veni ad istam Ciuitatem propter videndum amicum, quem putabam me lucrari posse Deo, vt nobiscum esset in monasterio. Quasi securus perueni, quia locus habebat Episcopum. Apprehensus presbyter factus sum, & per hunc gradum ad Episcopatum perueni. Non attuli aliquid, non veni ad hanc Ecclesiam, nisi cum ijs indumentis, quibus illo tempore vestiebar. Et quia hoc disponebam, esse in Monasterio cum fratribus, cognito instituto, & voluntate mea beata memoria senex Valerius dedit mihi hortum illum, in quo nunc est monasterium. Cœpi boni propitii fratres colligere, compares meos, nihil habentes, sicut nihil habebam, & imitantes me, vt quomodo ego tenuem paupertatem meam vendidi, & pauperibus erogavi, sic facerent & illi, qui mecum esse voluissent, vt de communi viueremus. Hæc Augustinus. circa quæ notanda prius, & corrigenda varietas lectionum, quæ ex quorundam licentia irrepsit in hoc textu, quæ triplex est, prima circa illa verba, *vt nobiscum esset in monasterio.* Nam aduersarij contendentes, hunc sermonem à B. Augustino habitum ad suos Eremitas, quam etiam ob causam inter sermones ad Eremitas illum numerant, loco istius particula nobiscum, ponunt, vobiscum, & legunt, *vt vobiscum esset in monasterio.* verum si sermo ille ad Eremitas in monasterio degentes habitus fuit, vt legendum sit, vobiscum esset in monasterio, non autem, nobiscum. quid sibi volunt verba illa sequentia inferius in eodem sermone. *Videbo quid sit iure, sicut Deus voluerit, cum paucis fratribus fidelibus honoratis Deo propitio de numero vestro, id est de plebe vestra.* non ergo ille sermo habitus est in monasterio, neque ad Eremitas, sed in Ecclesia, & ad plebem vnde non potest recte legi, vt esset vobiscum in monasterio cum fratribus, sed legendum, vt esset nobiscum. Secunda varietas est circa illa verba. *Et quia hoc disponebam, esse in monasterio cum fratribus.* Quæ lectio est antiquissima, & retenta in Concilio Aquisgrani: & nihilominus à recentioribus mutata est, & positum, quia hic disponebam esse in monasterio cum fratribus, & positum aduerbium loci pro pronomine demonstratiuo. Tertia circa illa verba, *nec veni ad hanc Ecclesiam, nisi cum ijs indumentis, quibus illo tempore vestiebar:* nam loco harum dictionum *ijs indumentis* à nonnullis posita sunt istæ, *his indumentis*, ad suadendum,

dum, quòd B. Augustinus in Episcopatu teneret illamet indumenta, quæ secum tulerat, quando à populo apprehensus, presbyter est ordinatus. quasi eadem essent indumenta hominis adhuc laici, & Episcopi in Ecclesia conciones ad populos habentis: vel quasi illa vestimenta, quæ Augustinus laicus ante presbyteratum ferebat, nec dum veterauissent, & illi adhuc vsui fuissent, quando iam senex illum sermonem ad plebem Hipponensem habebat: illum enim tunc temporis senem extitisse, habes euidenter ex alio sermone qui incipit. Charitati vestra. ab eodem Augustino eadem de causa, ad eandem plebem Hipponensem post paucos dies habito, in quo senem se, & canitie perfusum testatur dicens. *Fateor enim vobis, de preciosa veste erubescō. quia non decet hanc professionem, hanc admonitionem, hæc membra, hos canos,*

Hæc autem Augustini verba ostendunt, illum ante presbyteratum, & si animo statuisset vitam regularem in monasterio cum fratribus ducere, quod non negamus, nec ab aliquo negari potest, nihilominus rem tantam non nisi post presbyteratum opere perfecisse. quod triplici ratione sic probatur. Primò ex illis verbis: *Et quia hoc disponebam, esse in monasterio.* qui enim aliquid facere disponit, nõdum illud opere compleuit, & qui opus absoluit, de illo faciendo non amplius cogitat: habitibus enim præsentibus cessat omnis motus, & transmutatio, vt in 1. de Generatione tex. 55. Aristoteles docet: & qui intelligit, quid sit dispositio, vel disponere aliquid facere, simul intelligit, quod nondum id fecit. Si ergo Augustinus ante presbyteratum disponebat hoc, quod est esse in monasterio cum fratribus, nondum cum illis fuerat in monasterio. & licet alij aliter istum textum legant, scilicet: *Et quia hic disponebam esse in monasterio cum fratribus.* tamen nihil refert, & idem omnino sensus resultat, & eadem vis rationis, quòd qui disponit aliquid facere, illud nondum fecit: nisi quod prima lectio vim huius rationis magis efficaciter exprimere videtur.

Secundo Idem probatur ex alijs verbis, quæ immediatè subiungit. *Cognito instituto, & voluntate mea, B. memoria senes Valerius dedit mihi hortum illum, in quo nunc est monasterium.* hæc verba indicant, B. Valerium, quando B. Augustinum presbyterum ordinauit, aliquid nuper cognouisse, quod antea non nouerat, scilicet propositum, & voluntatem Augustini fuisse, viuere cum fratribus in monasterio. Hinc deducitur, B. Augustinum ante presbyteratum nondum cum fratribus in monasterio vixisse, neque cum cuculla, vel habitu monastico ad ciuitatem Hipponensem accessisse, neque cum tali habitu à populo apprehensum, & B. Valerio oblatum, vt quidam sine fundamento, & probabilitate affirmant. nam si id antea egisset, vel cum habitu monastico, vel regulari ad Ciuitatem accessisset, & B. Valerio oblatum fuisset, satis ex illo cognouisset B. Valerius, illius institutum, & voluntatem fuisse, viuere in monasterio cum fratribus,

nisi cœcus esset, vel illum apostatam futurum credidisset.

Tertio. Idem probatur ex verbis sequentibus. *Cæpi boni propositi fratres colligere, compares meos, nihil habentes, sicut ego nihil habebam, & imitantes me.* Si tunc cœpit Augustinus fratres colligere, qui secum viuerent in monasterio, nihil habentes, & illum imitantes: non ergo ante illud tempus fuerat in monasterio cum fratribus, nec illos in monasterio collegerat: nam qui aliquod opus nunc incipit, antea illud opus nondum egerat, nec inceperat. Alioquin mentitus est Augustinus dicens. *cæpi boni propositi fratres colligere &c.* si ante illud tempus fratres in monasterio collegerat, vel in monasterio cum illis vixerat, vt præfati Autores dixerunt.

VIm huius argumenti confirmant, quæ Possidius cap. 5. scribit: *Factus ergo presbyter, monasterium intra Ecclesiam mox instituit, & cum Dei seruis viuere cœpit, secundum modum, & regulam sub Sanctis Apostolis constitutam.* Si enim antea in monasterio vixerat, sub qua obsecro regula vixisse nanque illum in monasterio sub nulla regula, assertio est, quæ fidem Sapientum minimè sibi conciliare possit: cum Monachum non faciat habitus, neque monasterium, sed regularis professio, vt est in prouerbio, & colligitur ex cap. Porrectum extra de Regularibus: Regularis autem professio idem est, atque professio regulæ, vt D. Tho. 2. 2. q. 186. art. 9. interpretatur. Dicent, sub regula ab ipso met condita. Sed præterquam quod ab omnibus communiter asseritur, B. Augustinum vnicam tantum regulam scripsisse, quam D. Thomas ad normam regulæ Apostolicæ conuadratam scribit, omnes Regulæ ab Ecclesia Catholica probatæ, à quibuscunque conditæ fuerint, eatenus pro veris probatis, & legitimis sunt habitæ, quatenus deductæ sunt ex ipsamet regula Apostolica, & in illa vel formaliter, vel saltem virtualiter contentæ. Sicut enim omnes ordines regularium ex primæuo illo instituto vitæ communis Christianorum, qui fuerunt in Ecclesia temporibus Apostolorum, veluti ex matrice natæ sunt, quemadmodum Lyranus in Actis Apostolorum cap. 4. notauit: ita omnes regulæ monasteriorum, ex regula illa Apostolica in eisdem Actis exarata ortum habuerunt, & ad illius archetypum exemplatæ. Quod non solum de regulis Clericorum, verum etiam Monachorum verissimum esse, verba illa Sanctissimi Pontificis Gregorij huius nominis Primi ostendunt, à Gratiano in cap. ex autoritate 16. q. 1. relati. *Sacerdotibus Monachis Apostolorum figuram tenentibus liceat predicare &c.* hinc si B. Augustinus ante presbyteratum in monasterio vitam monasticam, aut eremiticam duxisset, secundum regulam Apostolicam, & sub regula Apostolica ante illud tempus proculdubio vixisset. Mentitus igitur fuisset Possidius scribens, illum factum presbyterum mox secundum modum, & Regulam sub Sanctis Apostolis institutæ viuere cœpisse: at non mentitus Possidius. ergo falsum

falsum est, illum ante presbyteratum monasticam vitam in monasterio duxisse.

III. **N**on me latent, quæ Coriolanus in 1. p. defensorij cap. 5. ad sextum argumentum ad vim huius rationis, & totius discursus præsentis capituli eneruandam multis conuictorū parergis exornata multipliciter effundit, dicens, constare ex ipsdemmet locis B. Augustini, & Possidij, ipsum Augustinum monasterium habuisse, & cum fratribus suis in monasterio secundum regulam Apostolicam vixisse, priusquam presbyter fieret: Sed Fridonarios ad hanc veritatem tegendam ipsorum Doctorum verba ad illorum sensum detruncata protulisse, præsertim textum illum Possidij cap. 5. Integer enim textus illius capituli ita se habet. *Factus ergo presbyter monasterium intra Ecclesiam mox instituit, & cum Dei seruis viuere cepit secundum modum, & regulam sub Sanctis Apostolis constitutam, maxime ut nemo quidquam proprium in illa societate haberet, sed eis essent omnia communia, & distribueretur unicuique prout cuique opus erat, quod iam ipse prior fecerat, dum de transmarinis ad sua remeasset.* Ecce ex his ultimis Possidij verbis Augustinus illam vitam, quam coepit in monasterio factus presbyter, ante presbyteratum tenuerat, dū de transmarinis ad propria remeasset. Hoc testimonium Ioan. Marquez cap. 8. §. 6. adeo exaggerat, & magni facit, ut dicat, extra omnem dubitationem positum esse, quod B. Augustinus antequam in Africam remearet, vitam religiosam duxerit in communitate formata.

Verum ut interim indulgeam homini irato conuictia, quæ in Canonicos Lateranensium fundit, ac etiā Ioanni Marquez nimiam facilitatem in credendo, quæ optabat, hæc verba non eas habent vires, ob quas constanter adeo asserendum sit, extra omnem dubitationem positum esse, quod B. Aug. priusquam ex Italia ad Africam remeasset, vitam regularem duxerit in communitate formata. primò quia ex istis verbis: *Quod iam ipse prior fecerat, dum de transmarinis ad sua remeasset.* nisi meus Priscianus me fallit, non colligitur, illū communem vitam cum socijs duxisse, antequam ex Italia in Africam remearet, sed solū postquā ad Africam peruenit. Secundo quia hoc pronomen relatiuū. *Quod ipse prior fecerat.* nō refert omnia verba præcedentia, nec iungendum est cum illis verbis. *Monasterium intra Ecclesiam mox instituit, & cepit viuere secundum regulam sub Sanctis Apostolis constitutam.* sed cum clausula sequenti. *Maxime ut nemo quidquam proprium in illa societate haberet: sed essent illis omnia communia, & distribueretur unicuique, prout cuique opus erat.* Sequitur enim statim. *Quod iam ipse prior fecerat &c.* & hunc esse verum, & germanum sensum istorum verborum, præter quod verba ipsa præferunt; Ostendo ex Cardinali Bellarm. de Scriptoribus Ecclesiasticis in Augustino in censura sermonum ad Eremitas ita scribente. *Sermones ad fratres in Eremo videntur magna ex parte confecti. Dicit enim auctor illorum sermonum, Augu-*

stinum degisse in solitudine cum Monachis, ibiq; ad eos sermones istos habuisse: At constat ex Possidij in vita S. Augustini, Augustinum post baptismum Mediolani susceptum redisse in Patriam ad propriam domum, & agros, ibiq; tres annos cum paucis amicis suis in commune vixisse: deinde factum presbyterum Hipponensem, monasterium habuisse intra ipsam Ecclesiam, ibiq; cum nonnullis vitam Apostolicam duxisse. Hæc tantus vir, quem non est dubium, aut partiū studio addictum talia scripsisse, aut Possidij verba minimè intellexisse.

IV. **S**ecundo dico, ex postremis illis verbis, quod iam ipse prior fecerat, aum de transmarinis ad propria remeasset, non solum Augustini Monachismum, sed ne Christianismum quidem nobis sufficienter constare, nisi aliunde ille probaretur. nam ex eiusmodi verbis nil amplius nobis constat, quam quod post reditum ad Patriam, communem vitam duxerit cum socijs & amicis: at dico, & iterum repeto, ex vita communi ipsius Augustini baptismum non sufficienter probari, nisi ex alio capite illum probare possemus. Quod ut certo certius probemus, & errorum nebulas, quæ nonnullorum oculos obfundunt, de medio tollamus, vnum maximi ponderis notandum est, quod colligitur ex eodem Augustino lib. 6. Confess. cap. 14. videlicet Sanctissimum illum virum communem, & socialem vitam multorum amicorum, quibus essent omnia communia, semper adeo dilexisse, ac in votis habuisse, ut non solum postquam factus est presbyter, sed etiam ante baptismum, & cum libidinis, & peccati seruus nihil de baptismo cogitaret, eiusmodi vitæ genus cū multis amicis suis numero fermè duodecim Mediolani degentibus condixisset: illudq; opere perfecissent, nisi mulierculæ, quas eorum nonnulli habebant cum animi ingenti mœrore illos à proposito turbauissent. Quæ omnia ab ipsomet loco præcitato scripta sic accipe. *Multi amici agitaueramus animo & colloquentes, & detestantes turbulentas humane vite molestias, penè iam firmaueramus, remoti à turbis ociose viuere, id ocium sic moliti, ut si quid habere possemus, conferremus in medium, vnamq; rem familiarem cōstaremus ex omnibus, & per amicitia sinceritatem non esset aliud huius, aliud illius, sed quod ex cunctis fieret vnū, & vniuersum singulorū esset, & omnia omniū.* & paulo inferius de Romano sibi amicissimo verba faciens, qui eidem vitæ sociali maxime instabat. *Sed (inquit) postea quam cepit cogitare, utrum hoc muliercula finerent, quas & alij nostrorum iam habebant, & nos habere volebamus, totum illud placitum, quod bene firmaueramus, dissiluit in manibus, atque confractū est. inde ad suspiria, & gemitus conuersebamur.* vides hinc, quam frigidum, & leue argumentum ex vita communi ab Augustino ante presbyteratum acta ad vitam Eremiticam, & cucullam monasticam probandam afferatur, quod ne dum ad illius Christianismū demonstrandum sufficeret, nisi aliunde illum probaremus. Non detrecto itaque, B. Augustinum ante presbyteratum cū socijs, & amicis communem vitam apud agros

agros prios, immò verò ante suum reditum in Africa gisse, id namq; præter verba Possidij superius posita, indicat ipse Augustinus nono Confess. cap. 8. sic dicens. *Simul eramus, simul habitabamus Placito Sancto, querebamus quisnam locus nos vitius haberet seruientes tibi, pariter remeabamus ad Africam.* Non etiam negauerim, illum post susceptum baptismum altiori consilio, & sancti Spiritus impulsu ad illam communem vitam summoperè in Actis Apostolicis commendatam, & ad cõtemptum bonorum temporalium excitatam: sed hoc solum contendo, ex illa communi vita, quam apud agros proprios cum amicis ante presbyteratum duxerat, ostendi sufficienter non posse, illum per id temporis monasterium aliquod instituisse; vel in Monasterio vitam regularem in communiõne formata duxisse. Nam præter communem vitam, quæ, vt dixi, etiam in non baptizatis esse poterat, alia multa ad Ordinem regularem instituendum, & ad Monasterium fundandum, & ad vitam regularem formandam requiruntur, nimirum certus habitus, & regulæ professio cum votorum emissionem, de quibus habes apud Dionysium cap. 6. Ecclesiasticæ Hierarchiæ, quæ omnia communi illi vitæ ab Augustino ante presbyteratum institutæ deerant. Et præter illa deerat etiam autoritas fundandi Monasterium, quæ penes Episcopos, aut saltem Sacerdotes, & Parochos, non autem penes laicos manebat, ex Concilio quarto Carthaginensi tempore ipsius Augustini celebrato, ex Chalcedonensi, & alijs relatis in cap. quidam Monachorum 18. q. 2. ex quibus habes, circa tempora Augustini consuetudinem generalem totius Ecclesiæ fuisse, vt Monachi sine conscientia suorum Episcoporum Monasteria, vel cellas extruere non possent.

Denique si Beatus Augustinus statim reuersus in Africam Monasterium fundauit, & Ordinem instituit, & illum professus fuit, quæro de illo ordine, an fuerit ordo antiquus ab alio institutus, vel ab ipso met. Augustino excogitatus. Quod fuerit ordo ab alijs prius institutus nullus affirmat; quod vero fuerit ordo primitus ab ipso excogitatus, omni specie probabilitatis carebit, si Basilium, Pacomiũ, Benedictum, Norbertum, Dominicum, & vtrumq; Franciscum, & alios intueamur, quotquot Regularium Ordinum Fundatores fuerunt, cum neminem viderimus, nisi post exploratam per multos annos regularem disciplinam, quam ceteris imponere volebant, religiosos congregare, & illis viuendi regulas tradere voluisse. Sed reliquum est, iam vt contrariæ assertionis fundamenta perpendamus.

Caput decimum.

Argumenta, quibus nonnulli probant B. Augustinum ante presbyteratum Eremitam, aut Monachum fuisse, perpenduntur, & soluuntur.

Via teste Philosopho in primo libro de Anima, rectum sui, & obliqui Index est, vt rectè nos in præcedentibus locutos ostendamus; cum diximus, S. Patrem Augustinum ante presbyteratum non monachum, sed laicum inter laicos vixisse, ponderabimus nunc aduersariorum rationes, quibus nostræ assertioni, seu potius veritati nebulas obfundere pro viribus nituntur. Primum illorum argumentum colligitur ex testimonio B. Ambrosij in sermone de Augustini conuersione, & baptismo iunctis epistolis Beati Valerij Hipponensis ad Augustinum, & Sigiberti ad Macedonium, nec non, etiam sermonibus ipsius Augustini ad Eremitas, ex quibus omnibus patenter habemus, B. Augustinum statim baptizatum, ab Ambrosio, vel Simpliciano veste nigra indutum, & zona pellicea præinctum monasticam vitam suscepisse. ita recentiores, pleriq; omnes deducunt, præsertim Frater Iordanus de Saxonia, Bartholomeus Vrbinas, Petrus de Natalibus, Franciscus Petrarca, Truxillo, Volaterranus, & alij innumeri. Sed maximè D. Antoninus in vlt. cap. 3. part. Summæ historialis.

Huius argumento, vt plenè satisfaciam, illud in primis dicendum mihi occurrit, si hæc sententia de Augustini cuculla, & vita eremitica ex alio capite probabilis aliquo modo videri posset, ex hoc vel maximè suspectam reddi, quod ad illam suadendam necesse fuerit mendacia tam manifesta, & portentosa figmentare, vt Baronij verbis infra allegandis vtar, qualia sunt figmenta sermonum sub nomine Ambrosij de Augustini conuersione, & baptismo, & B. Augustini ad Eremitas, & epistolarum sub nomine Valerij Hipponensis, & Sigiberti, & alia, de quibus inferius distinctè agendum erit, vbi ostendemus, illa non esse ab Autoribus edita, quorum nomina præferunt, sed ab aliquibus impostoribus pro illorum commodo conficta, & sub mentito nomine Ambrosij, Augustini, aut aliorum in plebibus peruulgata. Quorum si autoritate suffulti recentiores, non separantes preciosum à vili, & amarum pro dulci degustantes, dixerunt, B. Augustinum cucullatum, vel Eremitam fuisse, illorum autoritas magnifieri non debet, maximè qui partes formales in eadem causa se ipsos præstiterunt, quales fuerunt Frater Iordanus de Saxonia, & Bartholomeus Vrbinas, Coriolanus, & alij eiusdem instituti. Testimonium verò D. Antonini, in quo magnum præsidium recentiores nonnulli sibi ipsis

ipsis constituunt, præsertim Ioannes Marquez. qui per singulas ferè paginas illud exaggerat, & commendat, tam imbecillum est, vt vix responsum mereatur, non quod B. Antonini auctoritas magna non sit, sed quia in eo capitulo si D. Antonini est, de qua re dubito, non ex propria sententia, sed ex sola relatione cuiusdam religiosi Ordinis Eremitarum loquitur, cui relationi, vtpotè falsæ, ille in multis contradicit, vt ex principio illius capituli apparet, quod sic incipit: *De Sacro Ordine Eremitarum S. Augustini, qui in priuilegijs inter mendicantes computantur, quæ inueni hic refero. Quidam religiosus dicti Ordinis sic scribit. Reuelatum fuit Prophetico spiritu Abbati Ioachimo, &c.* Ecce tibi cuius ponderis sit testimonium B. Antonini in illo cap. ad cucullam eremiticam B. Augustini confirmandam. Contraria omnia penè scribit de B. Augustino ipse Antoninus ex propria sententia loquens supra tit. 10. cap. 8. per multos paragrafos, in quibus Augustini res gestas ad longum describit. Quis vero fuerit religiosus Ordinis Eremitarum, ex quo illud postremum capitulum tertie partis accepit, consulas Fratrem Iordanum de Saxonia in suis libris in vitas Fratrum nuncupatis, vbi contenta in dicto capite omnia reperies.

II. **S**ecundum Argumentum, quod magnificat Ioannes Marquez cap. 8. §. 5. B. Augustinus post baptismum aliquandiu fuit cum S. Simpliciano, qui fuit Eremita, & etiam in Monte Pisano, & in centum Cellis cum Eremitis moratus est. Fateatur ipse Augustinus lib. 9. Confessionum cap. 12. ad funus pijsimæ suæ Matris multos fratres, & personas religiosas accurrisse. quæ res præter testimonium ipsius Augustini multipliciter probatur, & primo ex Breuiario Ecclesiæ Bracharensis lect. 5. & 6. in officio S. Augustini. Secundo ex Licentio Augustini comite in eodem itinere Italico, cuius verba referuntur à B. Augustino in Epistola 39. tertio ex Martino Papa V. in sermone de translatione Beatæ Monicæ, vt omitramus Franciscum Petrarcam, Ioannem Baptistam Mantuanum, Bartholomæum Vrbinate, Iacobum Philippum Bergomensem, & alios recentiores.

Huic argumento, priusquam respondeam, dato, & non concesso, quod Simplicianus fuisset Eremita, vel Monachus, & quod B. Augustinus fuisset cum Simpliciano, vel cum alijs Eremitis in Monte Pisano, & in centum cellis, & alibi, quid inde? num ex hoc conuinceremus, illum Monachum, vel Eremitam extitisse? minimè profectò. Quot enim fuerunt, & nunc sunt laici religiosi Dei cultores, qui cū Monachis, & alijs regularibus etiam intra claustra diuturnam necessitudinem, & familiaritatem habent, & cum illis in Monasterijs longo tempore viuunt, nec tamen sunt Monachi, nec alicuius regularis instituti professores? Sed vt argumento per partes singulas occurramus, primùm nego, B. Simplicianum fuisse vnquam Monachum, vel Eremitam. Videantur, quæ de illo scribit Card. Baron. tom. 4. sub anno 375. nu. 22. & seq. & sub anno 385. nu. 9.

& tom. 5. sub anno 397. nu. 51. quibus Acta Ecclesiæ Mediolanensis adstipulatur, & Sanctus Carolus eiusdem Ecclesiæ Archiepiscopus in actis ipsius Ecclesiæ par. 7. in Epist. 5. de translatione S. Simpliciani, ex quibus habes, illum non Monachum, vel Eremitam fuisse, sed presbyterum Romanum, vitæ sanctitate, & doctrinæ eruditione celeberrimum, quibus Victorinum Rethorem illius temporis præstantissimum ex cultu simulacrorum ad Christi fidem cum totius Urbis admiratione conuerterat: quem Damasus B. Ambrosio ex laico ad Episcopalis dignitatis gratiam euecto, & in rebus Ecclesiasticis minus versato Archidiaconum, & adiutorem dedit. Illum enim Ecclesiæ Mediolanensis Archidiaconum fuisse, illius Ecclesiæ tabulæ, & picturæ vetustissimæ ostendunt. Quibus omnibus, vt appareat, quantum Augustini cum Simpliciano familiaritas ad cucullam eremiticam suadendam præstet, subiungam hic verba S. Caroli Archiepiscopi ex præcitata Epist. 5. de Translatione S. Simpliciani: *Institutionem (inquit) vitæ communis Hipponensium Clericorum à Simpliciano presbytero profectâ, ab eoq; Augustinum apprime edoctum, ad quem & libros de Trinitate postmodum Augustinus scripsit, veluti aurû probans ex affricu, &c.* Didicit igitur Augustinus à B. Simpliciano institutionem vitæ communis, quam suos Clericos Hipponenses docuit, non quam eremitæ in solitudine ducebant.

Sed vt omisso Simpliciano ad Augustinum veniamus, Vbi quæso docet Augustinus vel in libris confessionum, vel alibi, se in Monte Pisano, vel in Centum cellis cum Eremitis substituisse, vel eremitas allocutum, vel illos saltem in transitu vidisse? nam ego quantacunq; attentione illos libros, & alios plures legerim, hoc inuenire nunquam potui, nec Marquez locum notauit. illud etiam doceri vellè, ex quo Augustini loco habeatur, ad funus pijsimæ illius Matris multos fratres eremitas occurrisse? dicet ex verbis illis, quæ lib. 9. confession. cap. 12. leguntur: *Audito autem, quid ageretur, conuenerunt multi fratres, ac religiosa femina, & de more illis, quorum officium erat, funus curantibus, ego in parte, vbi decenter poteram, cum eis, qui me non deserendum esse censebant, quod erat tempori congruum, disputabam.* Sed Marquez semper in eadem Salebra hæret, vt quoties nomen fratris, vel fratrum apud Augustinum, vel alios Patres auditum fuerit, de suis Eremitis intelligi necesse sit, quod illius pace magis negligendum est, quam vt sit aliqua ratione confutandum. Sensus illorum verborum est, ad exequias Beatæ illius feminae celebrandas multos Christianos pios, multas feminas religiosas de more occurrisse, & illius funeri associando, & corpori tumulando piam operam dedisse: non quod fratres Eremitæ, qui tunc temporis nusquam, & nihil erant, vel ex Monte Pisano, vel ex centum cellis acciti illuc volauerint.

AD testimonium Licentij, fateor illum B. Augustini discipulum, & comitem itineris, præsertim Italici fuisse. Sed quod ille dixerit, B. Augustinum
C num

num, siue in Italia, siue in Africa eremitam fuisse, aut cum eremitis vnquam vixisse, hoc falsum esse contendo. Verba Licentij ab eodem Augustino in dicta Epistola 39. recitata inter alia hæc sunt.

O mibi transactos reuocet si pristina soles

Latificis Aurora rotis, quos libera tecum

Ocia tentantes, & candida iura bonorum,

Duximus Italia medio, montesq. per altos.

Paterur Licentius his verbis, se cum Augustino per altos Italiae montes ocia libera tentando, & candida iura bonorum sectando, lætos dies plurimos duxisse. Sed hoc ne est, Licentium cum Augustino in Monte Pisano, vel in centum cellis vitam eremiticam duxisse? an nullus cum Augustino lætos dies, & libera ocia, idest Philosophiæ studia, sic ab illo appellata præsertim lib. 6. Confess. cap. 14. & lib. 9. cap. 3. 4. & 8. in medio Italiae, vel in eius montibus ducere potuit, nisi cum eremitis in Monte Pisano, vel apud centum cellas vixisset?

Sed ait Marquez pag. 120. satis apertè Licentium indicasse, de eremitis se locutum fuisse, dum ait:

Ocia tentantes, & candida iura bonorum.

Nam illorum verborum sensus legitimus hic est, S. Augustinum in illis montibus personis religiosis simplicissimis, & à popularum strepitu remotissimis leges tradidisse; quod idem Augustinus indicauit lib. 9. Confess. cap. 8. cum ait, Euodium, qui prius fuerat miles, & ante Augustinum baptizatus fuerat, cum vidisset, ipsum Augustinum cum Adeodato, & Alipio non solum baptizatum, sed etiam Monachum, relicta militia seculari, socium se illis adiunxisse. *Qui habitare (inquit) facis vnanimè in domo, consociasti nobis & Euodium iuuenem ex nostro municipio: Qui cum agens in rebus militaret, prior nobis ad te conuersus est, & baptizatus, & relicta militia seculari accinctus est in tua.* Commentatur Marquez hæc verba in hunc modum, quod illorum sensus sit, Euodium relicta militia seculari accinctum fuisse in militia Christi per ingressum religionis, & assumptionem cucullæ eremiticæ, & relicto cingulo ensis, quod erat signum militiae secularis, assumpsisse zonam pelliceam eremiticam. Quod commentum non ille prior cogitauit, sed à Coriolano cap. 1. & alibi acceptum retulisse debuerat. Verùm hæc oia (quod illius pace dixerim) falsa sunt, non ex Augustino, aut ex Licentio accepta, sed de proprio hausta, maximè quod ait, Euodium adhesisse Augustino, quod illum vidisset monachum, aut cuculla nigra indutum. Vbi enim Augustinus hoc dixit? Vbi etiam, quod Euodium reliquisset militiam seculi, & accinctum fuisse in militia Christi, idem sit, quod Euodium factum esse Eremitam Augustinans, assumpta cuculla nigra præcincta cum zona pellicea? Augustinus de baptismo Euodij, & illius conuersione in illis verbis loquitur, per quam ille abrenuncians militiae Satanae, & huius mundi factus est miles Christi: at hoc ne est monachum fieri, vel eremitam? num soli Eremitæ Augustiniani, & qui balteum coriaceum cingunt, milites Christi vocantur? an non omnes Christiani milites Christi ab

Apostolo dicuntur 1. ad Corinth. 9. & 14. & 2. ad Corinth. 10. & 1. ad Timoth. 1. & 2. cap. 2. vt Sanctorum Patrum agmina omittam? an denique vita seruorum Dei militia non est super terram?

AD testimonium Breuiarij Ecclesiæ Bracharësis I V. respondeo, tenendam esse traditionem Ecclesiæ Romanæ, quæ est Catholica, & Apostolica, & illius breuiarij fidem adhibendam: non autem necessarium esse, fidem adhibere traditionibus, aut breuiarijs huius; aut illius Ecclesiæ particularis, præsertim in ijs, in quibus Ecclesiæ Romanæ, vel explicitè, vel implicitè contradicunt. talis est traditio illa Ecclesiæ Bracharësis: Nam cum Ecclesia Romana in Breuiario nuper reformato tradat, B. Augustinum anno ætatis suæ 33. sacro baptismate initiatum, corruunt statim omnia, quæ de mansione B. Augustini cum Eremitis, siue Mediolani, siue in Monte Pisano, siue in centum Cellis traduntur, siue ab Ecclesia Bracharensi, siue ab alijs quibusuis particularibus Ecclesijs. Præter quod temerarium non puto, neque prorsus à veritate alienum suspicari, illam traditionem actu alicuius partium studiosi in Ecclesiam Bracharensem, & illius Breuiarium irrepisse, per quam viam alios plures errores in antiquum Breuiarium Romanum obrepisse, fidem facit antiquum Breuiarium Augusti Taurinorum editum anno 1520. quod Romæ in Monasterio Sanctæ Mariæ Pacis nostri Ordinis seruetur.

Ad aliud testimonium desumptum ex sermone Martini Papæ V. respondeo, primum, non constare, an ille sit sermo istius Pontificis, aut potius Maphæi Vegij, aut alterius sub nomine Romani Pontificis, ad fidem sibi conciliandam inuulgati. neque hoc est viris imponere, cum constet de alijs pluribus sermonibus, & epistolis in gratiam huius opinionis ab incertis Autoribus confictis, & sub nomine Sanctorum Ambrosij, Augustini, Valcrij, & aliorum inuulgatis, de quibus suo loco dicemus. Secundò esto ille sit sermo habitus ab illo Pontifice, responderetur, Sanctos Patres in sermonibus popularibus, ad populos erudiendos, siue ad pietatem hortandos, opinionibus non solum veris, sed etiam quæ pro veris à popularibus habebantur, vsos esse, quando ad populos excitandos ad pietatem iuuant. Talis erat fortasse temporibus illius Pontificis opinio illa in vulgus sparsa, quod B. Augustinus Mediolano in Africam reuertens, eremitas in Monte Pisano, & in centum Cellis degentes visitauerit. Et tandem, vt demus, Summum Pontificem ex propria sententia locutum, & opinionem Vulgariam secutum, quid inde? S. Pontifex hoc solum ait, quod B. Augustinus per Tusciam proficiscens eremitarum loca ibidem existentia visitauit: Sed hoc non est, Pontificem Augustinum verum Eremitam veste nigra, & cuculla nigra indutum dixisse. & dato quod hoc etiam dixisset, tanquam priuatus Doctor, non tanquam Summus Pontifex, & Caput Ecclesiæ Catholicæ locutus est: & ideo illius testimonium non maioris auctoritatis æstimandum est quam alia testimonia particularium Doctorum.

meno in Villa Casciaco nuncupata. Iuxta tertium, & quartum modum vsus est hoc nomine, tum in 9. Confess. cap. 13. vbi vocat omnes sacerdotes fratres suos dicens: *& inspira Domine Deus meus, inspira seruis tuis fratribus meis, filiis tuis dominis meis, quibus & voce, & corde, & literis seruió, ut quotquot hæc legerint, meminerint ad altare tuum Monica famula tua cum Patricio condam eius coniuge, &c.* & in epistolis passim, vbi dum ad Episcopos scribit, eos semper titulo & nomine fratrum salutare conueuit. Quinto etiam modo ex humilitate, & charitate consuevit omnes fideles subditos, siue clericos, siue laicos hoc nomine amoris, & charitatis pleno vocare; ita passim in sermonibus ad populum, vt in homil. 9. ex lib. quinquaginta homiliarum in principio, cum inquit: *fratres interrogemus conscientias nostras.* & in serm. 1. de communi vita cleric. cum inquit, *videbo: quid sit iure, sicut Deus voluerit cum paucis fratribus fidelibus honoratis, Deo propitio, de numero vestro, idest de plebe vestra.* vt alia eiusmodi sexcenta exempla omittamus. Iuxta sextum modum vsus est etiam hoc nomine pluribus in locis, vt in eodem serm. 1. de communi vita cleric. cum ait: *& querebam, vbi construerem monasterium, & viuerem cum fratribus meis.* non quod tunc haberet monasterium, & fratres in ordine regulari viuentes, sed quia illos habere optabat, sicut optabat habere monasterium, & infra. *Cepi boni propositi fratres colligere cõpares meos, &c.* & in serm. 2. cum ait, *Nuncio ergo vobis, vnde gaudeatis, quia omnes fratres, & clericos meos, qui mecum habitant, presbyteros, diaconos, & subdiaconos, & Patritiũ nepotem meum, tales inueni quales desideravi.* & lib. 8. Confess. cap. 6. cum ait: *Et erat Monasterium Mediolani plenum bonis fratribus extra Urbis menia.* & in expositione Psal. 132. cum ait: *Ista enim verba Psalterij, iste dulcis sonus, ista suaui melodia tam in cõscio, quam in intellectu etiam monasteria peperit. Ad hunc sonum excitati sunt fratres, qui habitare in vnum concupierunt.* iuxta hanc acceptionem Augustinus etiam antequam monasteria fundasset, aut regulare institutum profiteretur, vocabat omnes suos socios, & amicos fratres, præsertim illos, qui secũ socialem vitam in cõmunionem ducebant, sicut patet ex 9. Cõfess. cap. 4. vbi vocat Alipiũ fratrem cordis sui: & ex lib. 1. Retract. cap. 26. cum ait: *Quoniam ab ipso primo tempore conuersionis nostræ, cum in Africam venimus, sicut interrogabar à fratribus, quando me vacare videbant.* & in eodem sensu fortassis est locutus in d. serm. 1. de communi vita clericorum, cum dixit, quod querebat locum, vbi construeret monasterium, & viueret cum fratribus: fortassis enim loquebatur non solum de fratribus, quos postea in monasterio collegit, sed de amicis qui socialem vitam, & communem cum illo in agris proprijs ducebant, qui secum in monasterio esse volebant. Neque ex hoc potest inferri, quod illi tunc essent monachi, vel eremitæ cucullati: sed solum quod simul viuebant, habentes cor vnum, &

animam vnã, & substantiam communem, & vnũ modum tendendi in Deum: sicut illi vocati sunt fratres, qui numero centum viginti simul vniti post Christi resurrectionem, Spiritum sanctum in linguis igneis acceperunt, & illi quingenti, qui etiam simul vniti Dominum resuscitatum viderunt, & illi, qui omnia vendentes, & pretia ad pedes Apostolorum ponentes, simul viuebant, licet essent laici, de quibus omnibus videas Augustinũ in enarratione eiusdem Psal. 132. & vt videas, illos, etsi vocati fuerint fratres, non tamen fuisse monachos, vide epistolam Augustini. 64. ad Aurelium Chartaginensem, vbi commendatur, & laudatur Alipius, quod postea quam Augustinus factus presbyter monasterium instituit, & in eo viuere cepit secundum modum, & regulam apostolicam, ipse quoque Alipius in eorum societate manere, & illum modum vitæ amplecti voluerit. Quod aperte indicat, Alipium, qui vnus erat ex Augustini socijs, ita cum illo vixisse, vt tamen ante extructum illud monasterium, liberum illi esset, si voluisset, ab illa societate recedere. Aliàs enim vanè laudaretur monachus professus, quod nollet recedere à societate sui Abbatis, & Monachorum.

Hæc omnia longius fortasse, quam par esset, **VI.** profectus sum, vt appareret, quam frigidũ, & leue sit fundamentum, quod quidam constituunt in hoc nomine, siue prænomine Fratrum, ad probandum, quod Augustinus habuerit monasterium, & monachos ante presbyteratum, per quæ patet etiam responsio ad auctoritates ex eodem Augustino pro illorum sententiã allegatas. Nam ad primam dico, quod nomen fratrum ibi accipitur secundo modo, & similiter dico ad secundam: & dato quod accipiatur sexto modo, & inde sequatur, quod Beatus Augustinus in Africa habuerit fratres secum viuentes in communi, quod minimè detrecto, non sequitur, illos fuisse verè monachos, vel eremitas alicuius certi ordinis regularis professores; sicut ex hoc, quod v. g. in Collegio societatis Oratorij, vel Appollinaris, & alijs Romæ existentibus, communis, & socialis vita ducitur, non potest inferri, quod illi sint verè regulares, qui talem vitam in eisdem collegijs ducunt: sicut etiam non inferitur, quod quisunt de Societate sanctissimi Rosarij, vel Stigmatum, vel Corrigiæ, sint verè Monachi, vel Eremitæ regulares, quia nomine fratrum, vel sororum sese inuicem compellere consueuerunt. Ad tertiã verò auctoritatem sumptam ex epist. Augustini 148. dico, salua reuerentia, falsum esse illum sensum, quem Marquez tribuit verbis D. Augustini, quod videlicet fratres illi, qui ordinationi Augustini interfuerunt, & illum, quibus poterant, verbis consolari studuerunt, essent fratres de monasterio ipsius B. Augustini; quod probo euidenter ex Possidio, qui cap. 4. idem factum recensens ita scribit: *Eum ergo tenuerunt, & vt in talibus consuetum est, Episcopo ordinandum intulerunt, omnibus id vno consensu, & desiderio fieri, perficique petentibus, magnoque clamore, & studio flagitantibus. Vbertim eo sententia non*

non nullis quidem lacrymas eius, ut nobis ipse retulit, tunc superbe interpretantibus, & tanquam eum consolantibus, ac dicentibus, quia locus presbyterij, licet ipse maiore dignus esset, appropinquaret tamen Episcopatus. Cum ille homo Dei, ut nobis retulit, maiori consideratione intelligeret, ac gemeret, quam multa, & quam magna sua vita pericula de regimine, & gubernatione Ecclesie inpendere, & prouenire spectaret, atque ideo fletet. Hi ergo fratres illi erant, qui eum flere videntes, consolati sunt, illi inquam, qui eum apprehensum Episcopo ordinandum intulerunt, non eremitæ ex monasterio adducti, quod Augustinus nullum tunc temporis habebat: quorum nonnulli eius lacrymas deteriore in partem accipientes, per simulationem, & sub specie consolationis illum subsannabant. quamquam non videant, quomodo sine manifesta iniuria sui Ordinis, & sanctissimi Patris dici possit, illum in suo Monasterio, ac præsertim in illius primordijs, tales alumnos temerarios, simulatores, & tanti Parentis irrifores habuisse, & si Sanctissimus Pater in dicta epist. 148. pro summa, quæ illius erat religio, & modestia, illorum temeritatem dissimulare, ac etiam piè interpretari voluerit, cum dixit: *Nescientes causas doloris mei, quibus potuerunt sermonibus, qui omnino ad vulnus meum non pertinerent, tamen bono animo consolati sunt.*

Caput Vndecimum.

Alia argumenta contra eandem veritatem excogitata referuntur, & solvuntur.

I. Vartum argumentum, quo nonnulli recentiores, & præsertim Ioan. Marquez cap. 5. §. 10. & 11. vtuntur, sumitur ex verbis Possidij cap. 2. ita scribentis: *Moxquè ex intimis cordis medullis ad Deum cõuersus spem omnem, quam habebat in seculo dereliquit, iam non uxorem, non filios carnis, non diuitias, non honores seculi querens, sed soli Deo seruire statuit, in illo, & ex illo pusillo grege esse studens, quem dominus alloquitur dicens: Nolite timere pusillus grex, quoniam complacuit Patri vestro dare vobis regnum. Vendite, qua possidetis, & date eleemosynam, &c. & illud, quod iterum dixit Dominus, idem vir sanctus facere cupiens, si vis esse perfectus, vende omnia, qua habes, &c. & erat tunc annis maior triginta, sola superstitè Matre nomine Monica, sibi adherente, & de suscepto eius proposito seruiendi Deo amplius, quam de carnis nepotibus exultante. Similia ferè verba habet idemet Augustinus lib. 9. Cõfess. c. 8. & sequentibus. Ex istis verbis rectè ponderatis multæ rationes deducuntur ad suadendum, quod B. Augustinus simul cum baptismo vitam monasticam assumere statuerit. Prima sumitur ex perfectissima*

renunciatione omnium bonorum temporalium, & proposito seruiendi Deo in numero illorum, de quibus scriptum est, nolite timere pusillus grex, &c. hoc enim nil aliud est, nisi propositum seruiendi in monasterio, & inter monachos, qui tria consilia profitentur, in quibus summa perfectionis Euangelicæ consistit.

Secunda sumitur ex illis verbis: *Et de suscepto eius proposito seruiendi Deo amplius, quam de carnis nepotibus exultante.* Nam propositum apud graues autores, præsertim antiquos, significat professionem monasticam, vt videri potest apud D. Augustinum lib. 2. Retractionum cap. 21. & apud Possidium in Prologo, cum ait: *Memor propositi mei.* Id est, vt glossat Marquez, monachus mei. & apud Hieronymum in Epistola ad Nepotianum.

Tertia deducitur ex eo, quod ait Possidius, illum vt Deo liberius posset inseruire, Scholasticis renunciassè, quos Rhetoricen docebat, quod indicat, illum simul cum baptismo vitam monasticam animo concepisse: nam aliàs ob solam Christianam professionem necesse non fuerat Scholasticis renunciare.

Quarta deducitur ex proposito seruiendi Deo, & ex hoc Epiteto, serui, aut seruorum Dei, quod Epiteton a sanctis Patribus consuevit tribui personis regularibus, quales sunt monachi, vt probat Marquez dicto cap. 5. §. 10. ex Dionysio, Possidio, Saluiano Massiliensi, Gregorio Romano, & multis alijs.

ET hæc omnia confirmantur ab illo §. 11. per II. autoritatem D. Thomæ in 2. 2. quæst. 189. art. 10. vbi proposita quæstione, an liceat religionem ingredi absque multorum consilio, & matura deliberatione, Respondet affirmatiuè, quia non opus habemus consilio ad deliberandum, an ingressus religionis sit melius bonum: sed solum potest cadere sub consilio, an quis sit aptus religioni, vel an melius sit ingredi hanc religionem, quam illam. & ad tertium ait, quod sub deliberatione cadere non potest, vtrum aliquis debeat renunciare omnibus, quæ possidet, vel si hæc faciendo, ad perfectionem peruenire possit: sed hoc cadit sub deliberatione, vtrum hoc, quod facit, sit abrenunciare omnibus, quæ possidet; quia nisi abrenunciauerit, non potest Christi esse discipulus. & subiungit, quod timor eorum, qui trepidant, an per religionis ingressum possint ad perfectionem peruenire, esse irrationabilis ex multorum exemplo conuincitur: vnde Augustinus dicit in 8. Confess. c. 11. *Aperiebatur ab ea parte, qua intenderem faciem, & quo transire cogitabam; casta dignitas continentie, honeste blandiens, vt venirem, neque dubitarem, & extendens ad me suscipiendum, & amplectendum pijs gregibus bonorum exemplorum. ibi tot pueri, & puella, ibi iuuentus multa, & omnis etas, & graues viduæ, & virgines anus, & in omnibus ipsa continentia nequaquam sterilis, sed fecunda mater gaudiorum de marito te domine: & irridebat me irrisione exhortatoria quasi diceret, tu*

non poteris, quod isti & ista? An vero isti, & ista in semetipsis possunt, & non in Domino Deo suo? Dominus Deus eorum me dedit eis, &c. Hoc Augustini exemplum ex sententia D. Thomæ indicat; illum simul cum baptismo vitam Eremiticam proposuisse, inquit Marquez, alioquin D. Thomas extra rem illud adduxisset, ad eos redarguendos, qui ad religionis ingressum pauerent. Hunc istius viri discursum ita summam perstringere volui, ne se præterissem, præcipuum illius opinionis argumentum data opera à me dissimulatum inelamaret.

III. **A**D totum istum discursum posset vnica responsione satisfieri, si diceremus, ex eo solum concludi, quod B. Augustinus cum baptismo simul proposuerit diuino seruitio deinceps totus incumbere, & omnibus mundi curis, carnis illecebris, diuitiarum cupiditatibus, & alijs diaboli laqueis vale dicere, & ex animo firmiter renunciare, quæ à diuino seruitio illum auertere aliquo modo possent, non tamen quod per hoc vitam Monasticam, vel Eremiticam profiteri voluerit. Quoti enim fuerunt, & nunc sunt, qui corpore in seculo degentes, & laici cum laicis viuentes, vtuntur hoc mundo, tamquam non vtantur, & in carne ambulantes non secundum carnem viuunt, vt Apostolus ait? Quoti etiam Clerici omnibus mundi cupiditatibus depositis in seculo viuentes, ad summam christianæ perfectionis perueniunt absque eo, quod vitam monasticam, vel eremiticam assumant? Ecquis, obsecro, summam totius perfectionis Euangelicæ Augustinianis Eremitis solis credidit, vt nullus perfectè mundo renunciare, aut Deo seruire potuerit, nisi inter Augustinianos Monachos, aut Eremitas? An non perfectus Abraham, cui dictum, ambulabo coram me, & esto perfectus? An non perfecti Apostoli? An non perfectus Paulus, qui dixit, volo autem omnes homines esse sicut me ipsum? An non perfecti Paulus, & Hilarion, qui licet Eremitæ, non tamen Cænobitæ, sed Anochoritæ fuerunt? An non perfecta Maria Egyptiaca, Alexius Romanus, & alij innumeri, quorum animæ gaudent in Cælis, & nomina, ac reliquiæ venerantur in Ecclesia, quorum tamen nullus fuit Eremita, vel Monachus Ordinis D. Augustini?

IV. **N**Eque verò pöderationes Marquez tanti ponderis sunt, vt magnoperè elaborandum sit pro illarum dissolutione. nam ad illud, quod primo loco obijcitur, propositum seruiendi Deo cum abdicatione omnium bonorum temporalium esse propositum vitæ monasticæ, uel eremiticæ, & si vt in pluribus, non tamen est vniuersaliter, & absolute verum: infiniti enim sunt, qui omnia propter Deum pauperibus distribuunt, & nudum Christum nudi sequuntur, & tamen non sunt Monachi, neque Eremitæ.

Ad secundum respondeo, propositum seruiendi Deo per quandam excellentiam, & anthonomastiam à Patribus vsurpatum pro statu Religionis, non tamen in eo sensu, quod nullus extra Religionem verum propositum Deo seruiendi habere, & in eo-

dem proposito esse, & verè manere possit. hoc enim dicere non solum falsum puto, sed etiam erroneum, cum multi in seculo sint in vero proposito seruiendi Deo, & verè seruientes sine professione Religionis. Quare voluntaria omnino est illa glossa Ioan. Marquez, quæ verba Possidonij in præfatio libri de vita Augustini *memor propositi mei* de monachatu sic interpretatur, *memor propositi mei, idest monachatus mei.*

Ad Tertium dico, multas fuisse causas, propter quas B. Augustinus ante baptismum Scholasticis suis renunciare voluit, quæ ex eodem accipiuntur. Prima, quod exercitium illud videretur sibi nundinatio verborum, & mendaciorum, ad pecunias, & inanem gloriam acquirendas, & ad bella fortissima excitanda, quæ tanta conscientia, & sine peccato vix fieri posset. hanc rationem assignat illemet lib. 9. Confess. cap. 1. & 2. vocans cathedram illam cathedram mendacij. *Peccasse me, inquit, in hac quisquam seruorum tuorum fratrum meorum dixerit, quod iam pleno corde militia tua passus me fuerim, vel vna hora sedere in cathedra mendacij.* Secunda fuit dolor pectoris, ob quem, vt ibidem cap. 2. ait, cogebatur magisterij illius sarcinam aut omnino deponere, aut sicurari, & conualescere potuisset, saltem intermittere. Tertia quia totus diuino seruitio, & meditationi diuinarum scripturarum vacare decreuerat, à qua summopere exercitium illud auertebat: quæ ratio passim habetur ex toto lib. 4. demum quia post baptismum ad Patrios lares redire iam decreuerat. Sed Ioan. Marquez ex industria istas rationes distimulauit, vt vel non veram, vel non adæquatam rationem introduceret.

Ad Quartum admitto, epiteton seruorum Dei personis regularibus tribu i consueuisse, ita ut non adeo illorum proprium censeatur, quod nullus verus Dei seruus censendus sit præter Augustinianos Monachos, vel Eremitas, vel quod statim, atque aliquem hoc titulo decoratum legimus, inter Monachos, vel Eremitas referre necessariò debeamus. Nam & Paulus seruum Dei se nominat, & Romanus Pontifex seruorum Dei se profitetur in frontibus suarum epistolarum, & tamen nec Paulus Augustinianus Eremita fuit, nec Romani Pontifices Eremitarum mancipia se facere volunt. Et Augustinus vocat Simplicianum seruum Dei lib. 8. Confess. c. 1. qui nō monachus, sed clericus fuit, quicquid Eremitæ rememurent. & lib. 9. cap. 7. vocat Ambrosium seruum Dei, & omnes Sacerdotes, & ministros altaris lib. 9. cap. 13. in fine, & omnes de statu peccati ad poenitentiam conuersos eod. lib. 9. c. 2. ac demum seipsum nondum baptizatum, sed tamen cathecumenum eod. lib. 9. cap. 4. in princ. vt planè videas, quid virium habere possit istud epiteton seruorum Dei, ad Augustini, vel suorum Eremiticam probandam.

Ad postremam confirmationem ex D. Thomæ petitam respondetur, mentem D. Thomæ esse ibi loci ostendere, quod non debet aliquis propter impedimenta, quibus Diabolus, Mundus, & Caro

nos ab ingressu Religionis auertere nituntur, ab illius ingressu retardari; quia & si non possumus illa propria virtute vincere, possumus tamen cum diuino auxilio, quod Deus paratum nobis offert. quod confirmat testimonio, & exemplo D. Augustini, cui de abrenunciando Satanæ, & de baptismo suscipiendo apud se recogitanti, cum Diabolus impedimenta prauæ consuetudinis cum fæmina: prius habitæ, & alia multa obijceret, Spiritus sanctus ex aduerso innumera non solum virorum fortium, sed puerorum, & puellarum, & omnis ætatis, & sexus virorum, & mulierum exempla apponebat, qui carnis illecebras repugnantes vicerunt, & virginalem continentiam vsque ad senectam, & senium seruantes, cum diuino auxilio gloriosissimos triumphos de hostibus retulerunt. & hæc est summa verborum Augustini, & D. Thomæ, ex quibus non colligitur, quod B. Augustinus tempore baptismi sui monasticam vitam animo conceperit, sed solum perfectam renunciationem mundi, & Diaboli, & illecebrarum carnis, & occasionem labendi rursus in peccata, quod vt quis ad baptismum benè dispositus accedat, firmiter statuere debet. Nec propter hoc, quod cum voto baptismi simul votum vitæ monasticæ non habuit, sequitur, illius testimonium, vel exemplum malè fuisse à D. Thoma allegatum; sufficit enim quod hoc testimonio, vel exemplo probetur, nullum propter metum impedimentorum, quæ nobis obijciuntur ab hostibus, debere ab ingressu Religionis retardari: quia etsi non possumus illa propria virtute vincere, possumus tamen cum auxilio diuino superare.

V. **E**T hæc, quæ hactenus diximus, sufficiunt, ni fallimur, ad totius discursus vim eneruandam. sed nihilominus secundo loco respondetur, ex hoc discursu satis probabiliter elici, B. Augustinum vnà cum baptismo ipsam vitam regularem in votis habuisse, non tamen post baptismum immediatè, vel etiam ante presbyteratum habitum, vel institutum religionis assumpsisse. Quoti enim sunt, qui religionem ingredi firmiter statuerunt, & vouerunt, nec tamen ipsum votum opere secuto statim impleuerunt? & sanè propositum seruiendi Deo, si verborum vim, & efficaciam attendamus, non semper, neque frequenter significat statum religionis, sed desiderium ipsum religionem ingrediendi, vt satis patet. & re vera iste videtur esse planus, & germanus sensus illorum verborum Possidij: *Est de suscepto eius proposito seruiendi Deo amplius quam de carnis nepotibus exultante.* Quæ verba eundem sensum redolent, quem alia eiusdem Augustini ser. 1. de com. vita Clericorum, cum ait: *Cognito instituto, & voluntate mea beata memoria senex Valerius dedit mihi hortum illum, &c.* Quæ verba, nõ significant statum vitæ regularis iam in choatũ, & formatum, sed propositum desiderio, & voluntate conceptum. Addo etiam, hoc nomen propositum, apud Augustinum significare votum continentia perpetuæ, cum abdicatione rerum temporalium, abstrahendo tamen ab ingressu religionis:

& in hoc sensu dixit Augustinus scribens Bonifacio Comiti in epist. 70. *Cum ergo te esse in hoc proposito gauderemus, nauigasti, uxoremque duxisti.* Et hoc fuisse propositum Augustini ante presbyteratum, indicant verba Possidij cap. 2. & 4. & ad omnem dubitationem tollendam adde tex. in cap. si quis virorum 30. d. vbi declaratur, nomine propositi, intelligi votum continentia.

Dices, saltem ex hoc sequitur, quod si statim post baptismum non fuit Monachus, tamen cum baptismo ipsam vitam monasticam, vel eremiticam in votis habuit. quã.n. aliam vitam religiosam in animo habere poterat, cum ipse non optaret fieri clericus, sed multo magis clericatui reluctaretur? Respondeo, mihi certissimum videri, illud vitæ genus eum in animo habuisse, quod se Romæ, ac Mediolani vidisse fatetur, quodquæ summopere laudauit in 1. lib. de Moribus Ecclesiæ cap. 33. illud verò non erat genus monachorum, vel eremitarum, sed genus quoddam religiosorum, qui in Ciuitatibus à conuersatione hominum remotissimi in vna domo plures simul viuentes communem vitam simul ducebant, quibus præclarissimum elogium ibi cecinit: ex quo etiam loco habemus verum intellectum eorum, quæ de monasterio Mediolanensi pleno bonis fratribus sub Ambrosio Nutritore scribit libro 8. Confess. cap. 6. vel si concedamus, B. Augustinum ab initio suæ conuersionis vitam eremiticam animo concepisse, illud pro comperto tenendum est, eam non fuisse vitam eremiticam cænobiticam, siue monasticam, sed solitariam, siue anachoriticam. ita enim de se ipso fatetur ipsemet lib. 10. Confess. cap. 43. *Conteritus peccatis meis, & mole peccatorum, & miseriæ meæ cogitaueram in corde, meditatũsq; fueram fugam in solitudinem. sed prohibuisti me, & confirmaisti me, dicens, ideo pro omnibus Christus mortuus est, vt qui viuunt, iam non sibi viuunt, sed ei, qui pro ipsis mortuus est.* Quod tamen desiderium opere non compleuit, vt ex eisdem verbis apparet.

Non me fugiunt alia dicta huius auctoris in VI. numerosa, quibus suam opinionem suadere nititur. sed triplici de causa illa omitto, primo ne præceptum Aristotelicum transgrediar, quo monemur, non esse disputandum contra quamlibet opinionem sermonis gratia dictam, nec oportere laborare ad soluendam quamlibet litigiosam rationem. Secundo, quod illa ex testibus d. Augustini, vel aliorum Doctorum falsò, vel perperam allegatis magna ex parte desũpta fuerint, de quibus inferius peculiaris tractatio nobis habenda erit. Tertio, nõ iuxta regulam traditam à D. Augustino lib. de Bono perseuerantia cap. 10. eiusmodi rationes alicuius momenti æstimare videremur, quas maluerim disputatione cohibere, quam silentio præterire. Præsertim quod ex dictis satis patet, B. Augustinum ante presbyteratum, vel monachum, vel eremitam nunquam fuisse: sed inter laicos vitam laicalem, licet communem cum socijs, & amicis apud agros proprios in Tagastensi comitatu vixisse.

C iij Caput

Caput duodecimum.

Primum monasterium in horto Valerij à B. Augustino presbytero institutum; non Monachorum, aut Eremitarum, sed Clericorum extitisse.

I.

OGIT AVERAT ergo sanctissimus Pater ab initio conuersionis suæ ad Deum, firmiterq; apud se statuerat ad apicem Euangelicæ perfectionis per omnimodam rerum secularium renunciationem, & consiliorum obseruantiam contendere, cum trium uotorum professione. Verum rem ipsam ante præbyteratum opere nullatenus compleuerat: sed factus Presbyter monasterium intra Ecclesiam, (inquit Possidius) mox instituit: & cum Dei seruis uiuere cepit secundum modum, & regulam sub sanctis Apostolis constitutam. De hoc nulli dubitant id omnes pro comperto habent. Cæterum cuiusnam instituti illi essent, quos in eo monasterio instituit, & cum quibus uixit secundum modum, & regulam Apostolicam, an monastici, vel eremitici, an uero Clericalis, non est vna omnium sententia, nec desunt, qui pro uiribus contendunt, illos Dei seruos, cum quibus Augustinus factus Presbyter in eo monasterio uixit, non clericos, sed eremitas, uel monachos fuisse: quamquam qui hoc affirmant, adeo inter se discordes sint, ut non solum de numero monasteriorum à B. Augustino extructorum, sed etiam de loco, ubi illud monasterium extructum fuerat, apud illos nec dum satis constet. Nam Autor sermonum ad eremitas sermon. 5. & 14. tria monasteria à B. Augustino constructa asserit, primum in nemore à Ciuitate remotissimo pro eremitis. Secundum in horto Valerij ab ipsa Ciuitate aliquantum remoto pro ipsis etiam eremitis. Tertium, quod fundauit factus Presbyter in Ciuitate pro Clericis. Sigibertus uero in Epistola ad Macedonium è contrario uult, primum monasterium edificatum fuisse in horto Valerij pro eremitis in loco secreto, & remoto à ciuitate. Secundum adhuc magis distans à ciuitate inter rupes, & saxa item pro eremitis. Tertium uero in ciuitate, postquam factus est Presbyter pro Clericis. S. Antoninus, siue Frater Iordanus de Saxonia ait, primum monasterium edificatum fuisse in Nemore pro eremitis, antequam esset presbyter. Secundum in horto Valerij in Ciuitate, postquam factus est presbyter, in quo positi sunt uiri religiosi, & docti, cum quibus habitauit, & quibus regulam scripsit. Tertium uero in domo Episcopi, postquam ordinatus est Episcopus pro Clericis, cum quibus in Episcopatu uixit. Consentit Frater Iordan. de Saxonia lib. 1. in Vitas fratrum cap. 7. & 13. quamquam dicat, hortum illum fuisse positum extra Ciuitatem, sed in loco vicino, ex quo satis commodum

illi erat, curam animarum exerere. Azorius tom. 1. institutionum moralium lib. 12. cap. 23. dicit, Primum Monasterium edificatum fuisse in Nemore pro Eremitis. Secundum in Ciuitate, & horto Valerij, item pro Eremitis, Tertium in domo Episcopi pro Clericis, quamquam fateatur, se potius ex relatione ipsorum Eremitarum, quam ex propria sententia scripsisse, nec dicat, an Monasterium in horto Valerij fuerit extructum ante Augustini Præbyteratum, an post. Volaterranus duo tantum Monasteria ab Augustino extructa affirmat; alterum in Nemore, in quo dicit, Augustinum ante Præbyteratum triennio cum Eremitis uixisse: alterum in ciuitate, postquam factus est Presbyter, in quo Canonicos Clericos posuit, quibus in præbyteratu, & Episcopatu conuixit. Nouissimè Ioan. Marquez cap. 5. §. 5. & cap. 6. in princ. & cap. 7. in princ. & §. 1. & cap. 8. in principio, & alibi totis uiribus desudat, ut probet, Monasterium, quod Augustinus factus Presbyter in horto Valerij instituit; Eremitarum fuisse, non autem Clericorum. Quæ opinionum inconstantia, & si sola sufficere possit ad illarum falsitatem ostendendam, & conuincendum, quod non scribunt ex certa noticia eorum, de quibus tractant, nihilominus ut ueritas certis rationibus munita, & firmata apud omnes constet sequentibus assertionibus declaratur.

Prima assertio. B. Augustinus ante præbyteratum nullum Monasterium fundauit. hæc assertio probata, & firmata relinquitur ex dictis in præcedentibus cap. 9. 10. & 11. Secunda. Primum Monasterium à B. Augustino extructum in horto à B. Valerio donato fuit institutum, postquam illum præbyterum ordinauit. hæc assertio euidenter deducitur ex Possidio cap. 5. ubi ait: *Factus ergo Presbyter Monasterium intra Ecclesiam mox instituit, & cum Dei seruis uiuere cepit secundum modum, & regulam sub sanctis Apostolis constitutam.* Quod autem Augustinum instituisse Monasterium intra Ecclesiam, idem fuerit, atque illud instituisse in horto B. Valerij, declarat ipse Augustinus in serm. 1. de communi uita Cleric. dicens: *Cognito instituto, & uoluntate mea bon. mem. Senex Valerius dedit mihi hortum illum, in quo nunc est monasterium. cæpi boni propositi fratres colligere compares meos, &c.* Neque lapsus est memoria Possidius, ponens secundum Monasterium in domo Episcopali extructum loco primi, ut putauit Card. Baronius: sed dixit, illud primum monasterium extructum intra Ecclesiam, quia extructum fuit in horto Ecclesiæ vicino, aut etiam Ecclesiæ cõtiguo, ut statim dicemus. neque ante illud B. Aug. aliud monasterium ædificauit: quia si illud instituisset, cum fundatio monasteriorum sit res grauis, & notabilis, non illam Possidius omisisset, cum aliorum monasteriorum meminerit, & aliarum rerum, quæ minoris ponderis uidebantur, nec etiam illud prætermisisset ipse Augustinus, sicut non prætermisit duo monasteria fundata in horto Valerij, & in domo Episcopali.

Tertia

III. **T**ertia assertio. Monasterium in horto Valerij institutum, non fuit fundatum in solitudine, aut in loco ab ipsa ciuitate longinquo, sed vel in ipsa Ciuitate Hipponensi, aut certè in suburbio eidem ciuitati propinquo adeò, vt ex eo facilius esset accessus ad curam animarum exercendam in ciuitate. quæ assertio probatur testimonio euidentissimo Possidij cap. 4. scribentis, quod cum B. Valerius Episcopus flagitante Ecclesiastica necessitate de prouidendo, & ordinando Presbytero ciuitatis, plebem Dei alloqueretur, & exhortaretur, iam scientes catholici S. Augustini propositum, & doctrinam, manu iniecta eum tenuerunt, & Episcopo ordinandū obtulerunt. quæ verba indicant, B. Augustinum non qualitercunque fuisse ordinatum presbyterum, sed eo fine, vt ciuitatis plebem regeret, & curam gereret animarum ipsius Ciuitatis. Porro si eidem facto presbytero B. Valerius statim dedit hortum, ad construendum ibidem monasterium, & ille ibi loci monasterium mox instituit, ibiq; cum Dei seruis habitauit, ac vixit, nullus nisi in hoc stupidus, vel obstinatus, affirmabit, illam hortum non adeo propinquum Ciuitati, & parochiali Ecclesiæ fuisse, quin ex illo ad curam animarum in Ciuitate exercendam accessus commodus haberi potuisset. Quod tali ratione sic declaratur, si B. Augustinus ante presbyteratum inter Eremitas in nemore, vel in solitudine degisset, postquam presbyter, & Parochus Ciuitatis est ordinatus, Eremitis valè facere, & ad parochiam accedere, ibiq; suam diurnam habitationem sibi cōstituere debuisset. quanto minus credendum est, quòd postquam fuit ordinatus presbyter, & constitutus Parochus ad regendam plebem Ciuitatis, relicta statim Ecclesia, & parochia, ad eremum conuolare, ibiq; monasterium extruere, & suam diurnam habitationem constituere voluerit? Hanc rationem confirmo euidentiori auctoritate eiusdem Possidij infra cap. 7. cum prius dixisset, B. Valerium dedisse ipsi Augustino potestatem in Ecclesia prædicandi Euangelium, ac frequentissimè tractandi, & quod lucerna accensa, & ardens, eleuata super candelabrum, omnibus, qui in domo erant, lucebat, & quod omnes Christiani, tam Catholici, quàm Donatistæ, qui erant in ciuitate, Augustinum adierant, rogantes, vt Fortunatum Manichæorū presbyterum, qui plurimos in illa ciuitate seducebat, suis disputationibus cōpesceret, & alia multa, concludit tandem his verbis. *Es docebat ille, ac prædicabat priuatim, & publicè in domo, & in Ecclesia salutis verbum, cum omni fiducia aduersus Aphricanas hereses, maximeq; contra Donatistas, & Manichæos, & Pelagianos &c.* Quæ verba cum scribat de Augustino presbytero, & nondum Episcopo, indicio sânt, quod tunc temporis non in eremo, non in solitudine, non in loco à Ciuitate remoto manebat, sed in ipsa ciuitate, vel in loco adeo propinquo, vt facillimè esset illi accessus ad suam Ecclesiam, & ad totam ciuitatē, & è contrario omnibus ciuibus ad illius domum, in qua docebat. Et confirmatur secundo eadem

ratio apertissimo testimonio, & subscriptione etiã aduersariorum, duobus, vel tribus exceptis. Omnes enim ab hac ratione conuicti, concedunt, monasterium a B. Augustino extructum, postquam factus fuit presbyter, vel in ciuitate institutum, vel in loco ciuitati propinquo, & ad munera parochialia obeunda idoneo. ita enim affirmant Vincentius Beluacensis lib. 17. cap. 51. & ex illo D. Antoninus in 2. p. tit. 10. cap. 8. S. 2. & 3. p. tit. 24. cap. 14. S. 2. Frater Iordanus de Saxonia lib. 1. cap. 7. & 13. Volaterran. lib. 21. & Azorius to. 1. lib. 12. cap. 22. quæst. 1.

IV. **Q**uarta assertio. Primum monasteriū à B. Augustino in horto Valerij fundatum, non fuit monachorum, aut eremitarum, sed Clericorum, qui vel actu, vel saltem aptitudine proxima tales erant. Hæc assertio prius explicanda est, & deinde probanda. Dixi enim notanter, religiosos illos viros in primo Augustini monasterio constitutos, & institutos, aut actu, aut saltem aptitudine clericos fuisse: quia non crediderim, eos, qui monasterium illud ingrediebantur, in ipso statim ingressu omnes clericos fuisse, vel vt tales essent, aliqua certa lege ab Augustino constitutum: sed quod illud monasterium collegium esset religiosorum virorum, ex quo iuxta varias ecclesiarum indigentias ipsi clerici sumerentur, sicut modò sumuntur ex seminarijs, & collegijs in omnibus ferè ciuitatibus ad hunc eundem finem institutis, qualia præfertim Romæ plura videmus, vt Seminarium Romanum, Collegium Germanicum, Græcorum, Anglorum, & alia. Et hinc obiter habes, vnde colligas differentiam, qua vsus est Augustinus in dicto serm. 1. de com. vita clericorum, cum de primo monasterio verba faciens, vocat illud simpliciter monasterium: de secundo verò loquens, appellat illud non simpliciter monasterium, sed monasterium Clericorū. Ratio enim differentię non est, quòd primum monasterium esset domus eremitarum, aut monachorum, vt aliquis fortasse meditabitur, vel quod non esset Collegium, & Seminarium clericorum, hanc enim imaginationem falsam esse, conuincunt illa verba Possidij cap. 11. *Ex monasterio, quod per illum venerabilem virum & esse, & crescere ceperat magno desiderio poscere, atque accipere Episcopos, & clericos pax Ecclesia, atque unitas & capis primo, & postea consecuta est.* Sed ratio differentię extitit, quod in 2. monasterio degentes Ecclesię, Cathedralis Canonici cum essent, non nisi clerici esse poterant, in sacris vt plurimum constituti, nimirum presbyteri, diaconi, & subdiaconi: nam in 2. sermone de communi vita clericorum B. Augustinus omnium illorum nomina referens, omnes vno excepto Patricio, qui illius nepos erat, in sacris constitutos fuisse monstrauit. Verum qui in primo monasterio manebant, & si ex illius monasterij instituto clerici esse possent, & ad clericatum assumi consueuissent, non tamen erāt actu clerici in sacris constituti, sed ad summum in minoribus, excepto Præposito, vel presbytero: nam per illa tempora ad sacros

ros ordines non nisi pro Ecclesiarum indigentijs admitti consueuerunt.

Hac præmissa declaratione probatur assertio; primùm autoritate Ecclesiæ, quæ in officio D. Augustini in tertia Antiphona in laudibus canit: *Factus ergo Presbyter, monasterium Clericorum mox instituit, & cepit viuere secundum regulam sub sanctis Apostolis constitutam*. Quod officium licet non sit in vsu per omnes Ecclesias, est tamen probatum ab Ecclesia Romana per bullam Pij V. editam anno Domini 1570. quæ incipit: *Licet Ecclesia Dei*. Et illius vsus est antiquissimus in multis Cathedralibus, tum in Italia, vt in Ecclesia Perusina, & Eugubina, & extra Italiam in Ecclesia Cæsaraugustana, & Valentiana referente Trullo lib. 1. de Canonicis cap. 3. & non solum inter Canonicos Regulares, sed etiam apud venerandos Eremitas Augustinianos: nam dicta Antiphona reperitur in illorum Breuarijs editis Venetijs anno 1587. & in Breuario edito Augustæ Taurinorum anno 1520. Et dicebatur ab illis in diuino officio ante annos 300. Nam frater Iordanus de Saxonia, qui fuit circa annum 1320. Fatetur lib. 2. in vitas fratrum cap. 14. illam suo tempore recitari solitam, ita scribens: *Licet enim etiam prius vixerit secundum modum Apostolicum, non tamen secundum regulam: quia nondum erat facta, quod etiam ibidem dixit Possidius, & cantatur in Antiphona, quod factus Presbyter monasterium Clericorum mox instituit, non dicit Monachorum, sed Clericorum: hoc etiam referri debet ad secundum Monasterium suum, quod fecit in horto, in quo, vt plurimum, locauit Fratres Clericos. In primo autem Monasterio, quod erat in Eremita, multi potuerunt esse Laici*. Hæc Frater Iordanus quem Ioan. Marquez non solum pro Beato nobis tribuit, sed pro teste omni exceptione maiore, qui, vt vides, Monasterium in horto Valerij ab Augustino factum presbytero extructum clericis Canonicis libentissimè concedit, quos ab Eremitis, & Monachis apertissimè distinguit.

V. **E**T licet hoc testimonium Ecclesiæ satis sufficere deberet, confirmatur nihilominus secundo loco hæc nostra assertio autoritate Doctorum, ex quibus, vt Canonicos Regulares omittam, primo loco adduco Vincentium Beluacensem lib. 17. Speculi Historialis cap. 51. hæc ad verbum scribentem: *Factus presbyter statim Monasterium Clericorum instituit; & cepit viuere secundum regulam sub sanctis Apostolis constitutam*. Hic Autor floruit ante Diuum Thomam Aquinatem circa annum Domini 1250: quem tantæ eruditionis fuisse constat, vt nonnullis in mentem venerit, ipsum D. Thomam ex illo multa accepisse ex ijs, quæ in 1. 2. & 2. 2. scribit: de quibus videatur Cardinalis Bellarmi. de Scriptoribus Ecclesiasticis in D. Thom. obseruat. 3. Secundo adduco ipsum D. Thom. quem Pius V. in Bulla præcitata dicit, ordinasse ipsum Officium B. Patris Augustini, in quo hæc Antiphona reperitur: *Factus ergo Presbyter, &c.* Tertio

adduco D. Antoninum in 2. par. Historial. tit. 10. cap. 8. §. 2. vbi verba Beluacensis transcribens ait: *Comperta autem eius fama B. Valerius Hipponensis Episcopus eum ad se accerseri fecit, & licet inuitum, Presbyterum ordinauit. & paucis interiectis. Factus ergo Presbyter Monasterium Clericorum mox instituit, &c.* Nec dissimilia scribit in 3. par. tit. 24. cap. 14. §. 2. quaquam non ex propria sententia loquatur, sed solum referendo verba Fratris Iordani de Saxonia.

Et pro multis alijs vnum tandem adduco Cardinalem Bellarminum in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis in Augustino, in censura sermonum sub nomine B. Augustini ad Eremitas, ita scribentem. *Sermones ad fratres in Eremita videntur magna ex parte conficti: dicit enim autor illorum sermonum, Augustinum degisse in solitudine cum monachis, ibiq; ad eos sermones istos habuisse: At constat ex Possidio in vita S. Augustini, Augustinum post baptismum Mediolani susceptum redisse in Patriam, ad propriam domum & agros, ibiq; tres annos cum paucis amicis suis in commune vixisse. Deinde factum presbyterum Hipponensem, monasterium habuisse intra ipsam Ecclesiam, ibiq; cum nonnullis vitam Apostolicam duxisse, non utique in Eremita, sed intra Urbem. Denique factum Episcopum cum clericis suis in domo Episcopali vitam communem egisse. De qua re extant duo sermones eius de communi vita Clericorum, qui sunt inter sermones ad fratres in Eremita quinquagesimus secundus, & quinquagesimus tertius, qui duo sermones sine iudicio collocati inter sermones ad fratres in Eremita, arguunt alios fictitios esse: inde enim intelligi potest, S. Augustinum monachum quidem fuisse, sed non in solitudine cum Eremitis, sed in ciuitate & Episcopali domo cum Clericis suis monasticam vitam duxisse. Hæc Bellarminus, ex cuius sententia primò habes, B. Augustinum eremitam, aut monachum nunquam fuisse, accepto nomine monachi, vt contra distincto à clerico Canonico. secundò quod monasterium à B. Augustino factum presbytero ædificatum in Ciuitate, non fuit monachorum, vel eremitarum, sed collegium virorum religiosorum, qui ab Eremitis, & Monachis distincti erant. tertio manifestas esse imposturas illorum, qui autoritate Cardinalis Bellarmini probare contendunt, B. Augustinum vel eremitam, vel monachum fuisse, cum ille expressè neget, alia ratione fuisse monachum, nisi quia in ciuitate, & in Episcopali domo cum clericis monasticam vitam duxit.*

Caput decimumtertium.

Eadem assertio auctoritate Possidij confirmatur.

I. Confirmatur eadē assertio testimonio apertissimo superius allegato ex Possidio in vita Augustini cap. 4. & 5. cuius verba & si superius recitata, non piget iterum ad pleniorē noticiam veritatis replicare: *Eodem, inquit, tempore in Ecclesia Catholica Valerius Sanctus Episcopatum gerebat, qui cum flagitante Ecclesiastica necessitate de providendo, & ordinando Presbytero Ciuitatis plebem Dei alloqueretur, & exhortaretur, iam scientes catholici Sancti Augustini propositum, & doctrinam, manu iniecta, quoniam, & idem in populo securus, & ignarus, quid futurum esset, astabat, tenuerunt, & ut in talibus consuetum est, Episcopo ordinandum intulerunt. & infra, factus ergo Presbyter monasterium intra Ecclesiam mox instituit, & cū Dei seruis viuere cepit secundum modum, & regulam sub sanctis Apostolis constitutam, &c.* Ex quibus verbis quoniam de prompta est antiphona illa, qua Ecclesia in officio B. Augustini utitur, factus ergo Presbyter monasterium Clericorum mox instituit, & Coriolanus in suo defensorio cap. 2. in 2. parte pag. 10. dicit, quod qui composuit illam antiphonam, errauit aut per malitiam, aut per inadvertentiam, ut appareat non errasse, qui illam antiphonam composuit, sed verum sensum verborum Possidij assecutum, tria circa supradicta verba diligenter ponderanda sunt. Primum est, Augustinum non qualemcumque, non simplicem presbyterum postulatum fuisse, vel ordinatum, sed presbyterum Plebanum, qui plebem regeret, & curam animarum Ciuitatis exerceret. Hoc patet per prima illa verba: *Qui cum de providendo, & ordinando presbytero ciuitatis plebem Dei alloqueretur, & exhortaretur.* Secundum est, quod subiungit Possidius: *Iam scientes Catholici sancti Augustini propositum, & doctrinam manu iniecta, &c.* Quæ verba indicant, Augustinum tunc neque monachū, neque eremitam fuisse, neque illius propositum fuisse ad eremum proficisci, & cum eremitis viuere, sed illius propositum fuisse, continentiam, & vitam celibem seruare, quod propositum omnibus Occidentalis saltem Ecclesiæ sacerdotibus necessarium erat. Alioquin si cognouissent, illum fuisse monachum, vel illius propositum fuisse vitam eremiticam ducere in solitudine, quorsum dixisset, quod quia sciebant illius propositum, idco apprehenderunt eum, & Episcopo ordinandum intulerunt? Videretur enim Possidius omnino præter rationem, & repugnantia locutus, tanquam si dixisset, quod quia cognoscebant, eum velle viuere in solitudine, obtulerunt ordinandum presbyterum, ut viueret in medio Ciuitatis. deinde si cognouissent, illum fuisse tunc professum vitam monasticam,

non illum apprehendissent, neque B. Valerio ordinandum obtulissent, eo præsertim tempore, quo monachi non nisi ex maxima Ecclesiæ necessitate, & dispensatione Pontificia ad Sacros Ordines promoueri soliti erant. Tertio notandum, quod subiungit cap. 5. in principio: *Factus ergo Presbyter monasterium intra Ecclesiam mox instituit.* Intellige propè, vel iuxta Ecclesiam, non intra parietes Ecclesiæ, vel in horto Valerij, ut Augustinus ipse exponit, qui erat vicinus Ecclesiæ. At cui nam Ecclesiæ, intra quam Ecclesiam? certè non intra aliam Ecclesiam, quàm Parochialem, propè quam residere necesse erat eum, qui Parochus fuerat ornatus. Porro si in Ecclesia parochiali, vel propè illam monasterium instituit, certè non in Eremito, vel in nemore, vel in solitudine, non monachorum, non eremitarum. Quid enim monachis, & eremitis cum ciuitatibus, quid cum Ecclesijs parochialibus? Ergo Clericorum. Ergo verum dixit, qui illam antiphonam composuit: *Factus ergo Presbyter monasterium Clericorum mox instituit, &c.*

II. **H**uius argumenti vis, quam aliquis fortasse contemnet, quia non intelliget, tanta semper extitit, ut nonnulli etiam ex ijs, qui eremitarum Augustini cucullam prædicant, à veritate choacti ingenuè fassi fuerint, monasterium, quod S. Pater factus Presbyter instituit, non monachorum, sed clericorum extitisse, ut sanctus Antonius, siue frater Iordanus de Saxonia, Volaterranus, & Autor sermonum ad eremitas ser. 5. & 14. & autor epistolæ sub nomine Sigiberti. Alij verò id concedere nolentes, dixerunt, Possidium, cum hæc verba scriberet, memoria lapsus, primi monasterij in horto Valerij instituti oblitum, pro illo secundum in domo Episcopali fundatū posuisse: quia, inquit, verba illa intra Ecclesiam, non qualemcumque Ecclesiam, sed Cathedralē, quæ per antonomasiam Ecclesia, absolutè dicta est, designant. At monasterium intra Ecclesiam Cathedralē institutum, non fuit illud, quod mox factus presbyter instituit, sed quod post promotionem ad dignitatem Episcopale edificauit. Ita Card. Baronius vir alioquin admirandæ eruditionis tomo 4. sub anno 391. num. 25.

Verum quis B. Augustini vitam, & res gestas accuratius, fidelius, & copiosius scripserit, Possidius, qui Augustini discipulus quadragenarius fuit, & Augustiniani instituti professor, & omnium Augustini gestorum testis oculatus, an Baronius, qui annis mille, ac ducentis post Augustinum exortus fuit, nec plurade illius vita, & moribus scire potuit, quam quæ à Possidio, vel ab ipso Augustino accepit, sub prudentum virorum censura relinquatur; quemadmodū etiā, an Possidius in B. Augustini vita scribenda circa rem tanti ponderis, quanta est monasteriorum fundatio, vel Ordinum institutio dormitauerit, & primi monasterij oblitus, pro primo secundum posuerit.

Dices. Augustinus duo monasteria fundauit, alterum in horto Valerij, alterum in domo Episcopi: at Possidius vnus tantum meminit. ergo alterius

terius oblitus . Respondeo, illum vtriusque meminisse, primi quidem d. cap. 5. alterius vero cap. 15. sub specifico nomine monasterij, & cap. 25. cum inquit. *Cum ipso semper Clerici, una etiam domo ac mensa, sumptibusq; communibus aiebantur, & vestiebantur.* Replicabis. At Possidius dicit, illud monasterium institutum fuisse intra Ecclesiam, B. verò Augustinus dicit, primum monasterium, fundatum non intra Ecclesiam, sed in horto à Valerio sibi donato. Respondeo, si verborum rigore attendamus, nec primum, nec secundum intra Ecclesiam fuit institutum: quia sicut primum fuit institutum in horto Valerij, ita secundum in domo Episcopi, non autem in Ecclesia. Et mirum est, Baronium tam leui fundamento nixum, tam nouum commentum, & contra communem sententiam omnium Doctorum adstruere voluisse. Si autem sensum attendamus, vtrunque potuit dici institutum intra Ecclesiam: quia vtrunque prope ipsam Ecclesiam, & intra illius septa fuerat fundatum, alterum quidem iuxta Ecclesiam parochialem, alterum propè ecclesiam Cathedralē.

Caput decimumquartum.

Quorundam euasio, & verborum Possidij minus legitima interpretatio rejicitur.

I. **N**on. Marquez cap. 7. §. 1. videns refugium à Baronio excogitatum ad verborum Possidij vim effringendam, & fugiendam satis tutum non esse, suum Coriolanum ex parte secutus in 1. par. defensorij cap. 2. duplicem aliam interpretationem eorundem verborum excogitauit. Prima est, B. Augustinum instituisse illud monasterium intra Ecclesiam, quia instituit illud in fundo, qui spectabat ad Ecclesiam, & inter illius bona censebatur, videlicet in horto à B. Valerio sibi ad eum finem donato, licet ille hortus in loco à Ciuitate valde remoto, & solitario existeret. sed hæc responsio non est in se vera, neque nodum difficultatis soluit, nec etiam attingit. Quod non sit vera, patet, quia si propterea diceretur illud monasterium institutum intra Ecclesiam, quod esset institutum in fundo Ecclesiæ, licet valde remoto ab Ecclesia, à pari cum Magnus Constantinus & alij, Imperatores, & Principes multa prædia non solum in Italia, sed in Africa, & Asia sacrosanctæ Basilicæ Lateranens. concesserint, sequeretur, quod monasteria in illis prædijs extructa, etiam si fuissent extra Italiam, & in Africa, dicerentur instituta intra Ecclesiam Lateranensem: quod si quis diceret, potius ridendus esset, quam redarguendus. Quod aurem nodum difficultatis non soluat, neque attingat, ostendo, quia nodus difficultatis, & vis argumenti in hoc consi-

stet, quod cum B. Augustinus instituerit illud monasterium, postea quam factus fuit parochus Ciuitatis Hipponensis, ad curam animarum gerendā, & in eodem monasterio vixerit, non potuit illud monasterium in loco solitario, & à Ciuitate longè remoto extitisse: quem nodum hæc responsio non soluit, sed fortius stringit.

Altera illius responsio est, verba illa intra Ecclesiam, idem prorsus significare, quod intra disciplinam Ecclesiasticam, vel sub disciplina Ecclesiastica, vel in statu clericali, quia inquit, Monachi, & Eremitæ ante illud tempus non ordinabantur clerici, & ideo dicebantur extra disciplinam Ecclesiasticam, & illorum monasteria extra Ecclesiam fundata. tunc vero cæperunt primitus ad Ecclesiam, & ad regimen Ecclesiarum, & ad prædicandum Dei verbum admitti, & semel B. Augustinum intra Ecclesiam monasterium instituisse, idem est, atque instituta vitæ monasticæ cum institutis vitæ clericalis tunc primum coniunxisse.

Hæc responsio duplicem sensum habere potest, primus, quod B. Augustinus primus fuerit, qui Hippone Clericos ad instituta vitæ regularis adduxit, & cum institutis Clericalibus adiunxit instituta monachorum, sicut de Beato Eusebio Vercellensi Episcopo scribit Ambrosius epistola 82. & serm. 59. de obitu ipsius Beati Eusebij, & sicut fecerunt idem Ambrosius, Hilarius, Martinus Turonensis in suis Ecclesijs, & alij: Et hic sensus verissimus est, quem solum in hoc discursu intendimus, sed neque ab Autore verbis expressus, nec etiam intentus. Secundus sensus, quod Beatus Augustinus dicatur instituisse illud monasterium intra Ecclesiam, quia tunc primum Monachi, & Eremitæ ad sacros ordines, & ad regimina Ecclesiarum, & prædicationem diuini verbi ex dispensatione cæperunt admitti, cum antea laici essent, & ab ordinibus Clericalibus arcerentur, quem sensum autor intendit. sed quam falsa sit responsio, & glossa huius Viri in hoc sensu intellecta, non erit difficile monstrare. Primo namq; si ob hoc dicitur Augustinus primum instituisse monasterium intra Ecclesiam, aut si tunc Monachi, vel Eremitæ dicuntur instituti intra Ecclesiam, quia ex dispensatione sacris ordinibus initiari, & in Clericali, & Ecclesiastica disciplina institui cæperunt. Ergo ante illud tempus, & quando Monachi ad munera Clericalia non dum assumi consueuerunt, extra Ecclesiam erant instituti, quod puto nemo catholicorum ritè affirmabit: nam Ecclesia duobus modis accipitur, vel pro lapidum structura, vel pro fidelium Congregatione, & hoc secundo modo nullus dicitur esse extra Ecclesiam, saltem Catholicam, nisi vel Hæreticus, vel Infidelis, & omnes Catholici, siue Clerici, siue Monachi, siue laici dicuntur instituti, & constituti intra Ecclesiam. Nec possumus vere dicere, quod aliquod Collegium de nouo incipiat institui intra Ecclesiam, nisi quia illud antea nihil erat, vel erat Collegium Infidelium, vel hæreticorum.

Quare

Quare si tunc primum monasteria monachorum, vel eremitarum cœperunt institui intra Ecclesiam, sequitur, quod antea monachi, & eremitæ essent extra Ecclesiam Catholicam, quod confutatione non eget.

III. **S**ecundo rejicitur hæc responsio ex communi consensu, & interpretatione Ecclesiam, & Doctorum. Nam Ecclesia, & Doctores ita interpretantur hæc verba Possidij, ut idem sit, D. Augustinum monasterium intra Ecclesiam mox instituisse, & monasterium clericorum fundasse, ut patet ex antiphona in officio B. Augustini recitata: sed illi per clericos non intelligunt monachos, aut Eremitas ex dispensatione ordinatos clericos, sed clericos canonicos, siue canonicos communiter viuentes, qui nunc vocantur regulares, ut videri potest apud Autorem serm. ad eremitas, Sigibertum, Volaterranum, & Iordanum de Saxonia lib. 2. cap. 14. qui expressè notat, nomen clericorum contra distinguere à monachis, qui Autor contra Marquez vnus pro omnibus sufficere nobis debet.

Tertio rejicitur responsio, quia falsum est, quod tempore B. Augustini cœperint monachi ex dispensatione admitti ad ordines sacros, & ad dispensandum Dei verbum in Ecclesia, quia hæc dispensatio generaliter facta non est nisi à Gelasio primo in cap. Priscis 55. d. immo post Gelasium, multo tempore etiam manserunt sine sacris ordinibus, ut apparet ex cap. generaliter. 16. quæst. 1. qui est textus Iustiniani Imperatoris. Et D. Benedictus nihil egit in sua Regula de clericis ex ordine monastico assumptis, neque de eorum officiis, quia vsque ad illa tempora nec dum vsus obtinuerat, ut ad ordines, nisi ex maxima necessitate, & paucissimi promoverentur. Et quod caput est, talis dispensatio ad Augustinum non pertinebat, sed ad Romanum Pontificem.

Quarto, licet successu temporum postea dispensatum fuerit, ut pro necessitate suarum Ecclesiarum ordinarentur clerici, nunquam tamen legitur dispensatum cum illis vsque in hanc diem, ut in clericos siue canonicos Cathedralium passim assumerentur, neque ad prædicandum Dei verbum, neque ad Parochias regendas, & curam animarum exercendam, quod plus clarum est, quam ut probatione indigeat, cum potius infiniti sint canones antiqui, & noui, qui hæc munera ipsis monachis expressè interdiciunt. At ex monasterio illo Augustini canonici Cathedralium, & Rectores aliarum Ecclesiarum, & etiam Episcopi sumebantur pro Ecclesiarum indigentis, absque aliqua dispensatione, quin immo ut Possidius c. 11. ait. *Ex monasterio, quod per illum venerabilem virum, & esse, & crescere cœperat, magno desiderio poscere, & accipere Episcopos, & clericos pax Ecclesia, atque unitas, & cœpiti primo, & postea consecuta est. Nam ferme decem, quos ipse noui, sanctos, & venerabiles, viros, continent, & doctissimos B. Augustinus, diuersis Ecclesijs, nonnullisq; eminentioribus rogatus dedit; similiterq; & ipse ex illorum Sanctorum proposito venientes, Domini Ecclesijs propagatis, & monasteria instituerunt, & studio crescente adificatio-*

nis verbi Dei ceteris Ecclesijs promotos fratres ad suscipiendū sacerdotiū præstiterunt. Hæc ille, ut videas, an illi monachi, an clerici fuerint, qui ad sacerdotia, & ad regendas ecclesias certatim petebantur.

Quinto, Esto aliqui monachi ex dispensatione ad sacerdotium, & ad regimen animarum fuerint assumpti: id tamen nunquam factum est, nisi ob grauissimam necessitatem, & ob defectum, & penuriam clericorum, ob quam solum talis dispensatio concessa intelligebatur, ut habes ex epistola Innocentij I. qui B. Augustini contemporaneus extitit, in c. de monach. 16. quæst. 1. & ex Gelasio Augustini discipulo. d. cap. Priscis. 55. d. at in Ecclesia Hipponensi nulla talis erat necessitas clericorum, vel defectus, vel inopia, immo plures ibi erant clerici, quanquam laxioris vitæ, ut habes ex serm. 2. Augustini de Cœi vit. cleric. Vanū igitur, & sine probabili fundamento esse videtur figmentum istud de eremitis ad clericatum ex dispensatione promotis, & de alijs clericis locutus est Possidius, cum ait, Augustinum factum presbyterum monasterium clericorum mox instituisse quam de clerico eremitis.

Sexto, qui ex monachatu ad ordines clericales, & ad episcopatum admittuntur, habitum monasticum non deserunt, nec habitum clericalem assumunt, quod etiam temporibus Augustini indispensabiliter seruatum fuisse, contendit Marquez c. 7. §. 6. 7. 8. dicens, B. Augustinum in Episcopatu cucullam eremiticam, & habitum à clericali distinctum necessariò induisse. Verum clerici Ecclesiam Hipponensis ex illo Augustini monasterio assumebantur ex Possidio c. 11. in princip. & illi omnes habitum clericalem induebant ipsi Augustino, & omnibus clericis Hipponensis Ecclesiam communem, ex eod. Augustin. serm. 2. de commun. vit. cleric. quod inferius ex instituto etiam ostendemus. Ergo religiosi illius monasterij in horto Valerij fundati non erant eremitæ, nõ monachi, sed clerici eiusdem naturæ cum cathedralibus, aut tales, qui sine dispensatione tanquam ex Seminario, in clericos assumi possent.

Septimo, cum tot sint anni, ex quibus cum monachis, & eremitis dispensatum est, ut illi ad sacros ordines assumerentur, nunquam tamen vsus adhuc in Ecclesia obtinuit, ut monachi in clericos ordinati passim, & absolute vocentur clerici, aut illorum monasteria vocentur monasteria clericorum. Certè D. Hieronymus, quanquam esset sacerdos, sese monachum, non clericum vocabat, immo à clericis distinguebat, ut habes in epist. 1. ad Heliodorum, & refertur in c. alia 16. q. 1. Petrus et Damiani cum esset non solum sacerdos, sed etiam Episcopus, & S. R. E. Cardinalis, nunquam se clericum, sed semper monachum vocauit, nullumque vsque in hanc diem exemplum authenticum afferri poterit, unde constet, monasteria monachorum, vel domus eremitarum absolute, & simpliciter monasteria clericorum appellata. Cum ergo dicatur in officio B. Augustini ab Ecclesia probato, quod factus presbyter monasterium clericorum, mox instituit, non de monasterio monachorum, aut eremitarum, sed clericorum canonicorum exponendum erit.

V. **O** Cratio potest hæc veritas argumento ad hominem validissimo confirmari. fatetur enim Marquez c. 6. §. 2. & alibi sæpius, eremitas ab Augustino in horto Valerij locatos, in paupertate adeo profunda vixisse, vt nihil bonorum temporalium possiderent etiam in communi, præsertim Itabilium: at religiosi in illo monasterio degentes, etsi nihil tanquam proprium, & peculiare haberent, multa tamen bona etiam stabilia in communi habebant. Quod non solum colligitur ex Regula, cū loquitur de illis, qui cum in seculo diuites essent, monasterium ingressi, sua bona eidem contulerant, & suas diuitias in monasterio partiebantur, sed conuincitur manifestè, ex eodem Augustino in epistola 64. quæ adhuc presbyter Aurelio Carthaginensi Episcopo scribit. In ea siquidem epistola inter alia pro agro fratribus collata illorum nomine gratias agit, cuius verba præstabit fideliter in hoc loco recensere. *Omnis (inquit) fratrum catus, qui apud nos cepit coalescere, tanta tibi prerogatiua obstrictus est, vt locis terrarum tam longe disjunctis ita nobis consulueris, tanquam præsentissimus spiritui: & in fine epistolæ. Agrum fratribus datum prouisione, & liberalitate tua didicimus ante epistolam tuam per sanctum fratrem, & conseruum nostrum Partenum. Viderit ergo Marquez, qui inter alia signa distinctiua inter clericos, & eremitas hoc præcipuum ponit, quod eremita nihil bonorū, siue in particulari, siue etiam in communi possiderent, qua ratione illud monasterium, quod agros habebat, inter domos eremitarum iure valeat numerare.*

VI. **T** Andem vt rem exemplo ab eodem Augustino desumpto cōcludamus, illud certissimum est, monachos, qui olim ad ordines ex dispensatione promouebantur, non nisi prouectæ ætatis ad illos consueuisse promoueri. Id nanque apostolico decreto signanter cauebatur, vt patet ex epistola Siricij Papæ I. cap. 13. qui primus cum aliquibus monachis ob maximam penuriam clericorum dispensauit, vt possent in defectum clericorum promoueri, cuiusq; decretum refertur in cap. Monachos. 16. quæst. 1. & confirmatum fuit per Gelasium I. in cap. Priscis. 55. d. Verum in monasterio per B. Augustinum cōstituto etiam iuuenes ad ordines saltem minores promouebantur, quod euidenter colligitur ex epistola illius 261. vbi historiam narrat cuiusdam iuuenis nomine Antonij, qui à paruula ætate in eodem monasterio fuerat nutritus, & in ordine Lectoratus constitutus, & verba illius sunt: *Obtuli quondam adulescentem Antonium, qui mecum erat, in monasterio quidem à nobis à paruula ætate nutritum, sed præter Lectoris officium, nullis clericatus gradibus, & laboribus notum. Illud autem monasterium, in quo idem adolescens à paruula ætate fuerat nutritus, non fuisse monasterium episcopale, sed in horto constitutum, fatetur ipse Marquez cap. 5. §. 7. & deducitur ex facto: nam in domo episcopali non nutriebantur paruuli, nutriebantur autē in primo monasterio, vbi et nutritus fuerat Ianuarij Presbyteri*

filius, vt habes ex i. serm. de cōi vita clericorum.

Ex quibus omnibus certissimè constare arbitror monasterium illud à Beato Augustino facto presbytero in horto Valerij institutum, non monachorum, non eremitarum, sed religiosorum virorum extitisse, in quo illi iuxta vitam apostolicam in communi viuerent, ac veluti in Seminario quodam tales instituerentur, qui ad clericatum, & ad Ecclesias regendas, verbum Dei Populis prædicandum, & curam animarum exercendam ritè assumi possent. Quod magis perspicuum erit ex solutione argumentorum, quæ contra hanc veritatem à non nullis afferuntur, vt in sequenti capite patebit.

Caput decimumquintum.

Quorundam obiectiones contra assertionem capitibus præcedentibus firmatam expenduntur, & tolluntur.

Hanc veritatem tot fundamentis solidissimis firmatam nituntur quidam nonnullis rationibus oppugnare, quas ex eodem Ioanne Marquez, qui eas in vnum collegit cap. 6. §. 2. & cap. 7. in principio, hic breuiter adduce-

mus, & soluemus. Primum huius auctoris argumentum. Possidius cap. 11. tanquam rem nouam, & ante illud tempus inuisam refert, quod religiosi illius monasterij ab Augustino in horto Valerij instituti ex priuilegio, & dispensatione caperint in clericos Ecclesiæ Hipponensis ordinari. sic enim ait: *Proficiente verò doctrina diuina sub Sancto, & cum S. Augustino, in monasterio Deo seruientes Ecclesiæ Hipponensi clerici ordinari caperunt.* Ergo illi religiosi non erant clerici canonici, siquidē illi non ex priuilegio, vel ex dispensatione ad ordines clericales assumendi erant, sed ex propria illorū natura.

Respondeo. quod illi religiosi in monasterio B. Augustini degentes, Ecclesiæ Hipponensi clerici caperint ordinari, verissimū est: at quod caperint ordinari clerici ex priuilegio, & dispensatione, falsissimum, & inter ea multa numerandum, quæ hic Autor doctoribus imponit, de quibus inferius suo loco dicemus. Nā quod clerici alicuius Ecclesiæ incipiant assumi de aliquo Collegio, vel Seminario, non factis est ad probandum, quod personæ de illo Collegio, vel Seminario non nisi ex priuilegio, & dispensatione valeant ad clericatum promoueri. Exempli gratia, decreuit Concilium Tridentinum, vt in singulis Ciuitatibus instituerentur Collegia adolescentum, quæ modò seminaria clericorum vocamus, in quibus promouendi ad sacros ordines, in disciplina ecclēsiastica optimè instituerentur: & præcepit, quod exinde promouendi ad sacros ordines, & præficiendi præsertim Ecclesijs parochialibus, & ex huiusmodi collegijs potissimum

tissimum assumi deberent. Pariter Gregorius XIII. Romæ multa collegia instituit Germanorum, Anglorum, Græcorum, &c. ad iuvenes in Fide Catholica in sacris literis, & ecclesiastica disciplina instituendos, qui postea ad partes Germanorum Anglorum, & Græcorum mitti consueuerunt, & Ecclesijs præfici, quæ in illis regionibus existunt. post eiusmodi Seminaria, & Collegia instituta, verissimum est dicere, quod ex illis clerici Ecclesijs Parochialibus, ac etiam Cathedralibus quamplures ordinari cœperunt: nec tamen dicimus, illos ex priuilegio, vel ex dispensatione clericos ordinari. ita de Religiosis in monasterio B. Augustini degentibus dixit Possidius, quod ex illo monasterio clerici Ecclesiæ Hipponensi ordinari cœperunt, tanquam ex Collegio quodam, & Seminario Clericorum. Et hoc est, quod tanquam rem nouam, & in illis regionibus inuisam recenset, quod cum antea clerici ex laicis, siue ex populo passim, & sine delectu assumerentur, instituto per B. Augustinum illo Collegio, paulatim dimissis sæcularibus cœperunt ordinari ipsi Ecclesiæ Hipponensi clerici regulariter viuentes: & sic paulatim illa Ecclesia ex seculari regularis est effecta: & ad illius imitationem aliæ certatim suos Episcopos, & clericos ex illo Seminario Augustiniano assumentes, successiuè ex secularibus factæ sunt regulares, ita demum, vt ad exemplum Ecclesiæ Hipponensis omnes ferè Ecclesiæ nõ solum per Africam, sed per Italiam, Hispaniam, Galliam, & per totum orbem cum incomparabili diuini cultus, & animarum profectu fuerint reformatæ. Et hoc vnum est ex maximis beneficijs, quæ per illum sanctissimum virum Ecclesia Catholica à Deo est consecuta. Vel vt breuius dicã, sensus verborum Possidij est, quod post extructum ab Augustino illud monasterium, ex illo Hipponensi Ecclesiæ clerici ordinari cœperunt, idest instituta regularia monasteriorum in Ecclesiam, & inter clericos Hipponenses inuehi, & cum institutis clericalibus iungi cœperunt, sicut de clericis Vercellensibus sub B. Eusebio S. Ambrosius scribit.

II. **S**ecundum Argumentum. Idem Possidius in eodem loco dicit, quod Religiosi in illo monasterio degentes in paupertate profundissima viuebãt. Quod de clericis canonicis dici nõ poterat, qui bona Ecclesiæ etiã stabilia saltem in cõi possidebant. Respondeo. Paupertatè profundam, de qua Possidius loquitur, eam esse, quæ in abdicatione rerum temporalium non solum quoad effectum, sed multo magis quoad affectum consistit, quæ in dies magis ac magis crescit, quemadmodum affectus rerum temporalium in dies magis decrescit: cum qua paupertate profunda, & profundissima stat possessio bonorum temporalium saltem nomine monasteriorum, & in cõmuni, qualis erat paupertas profundissima illorum religiosorum, qui tamen bona etiã stabilia in cõmuni habebãt, vt ex epistola Augustini 64. ostensum fuit. paupertas verò secundum effectum ex se non est perfecta, neque meritoria; & propterea cum Abraham exisset de terra sua, & omnia, quæ in pa-

tria habebat, reliquisset, nihilominus iterum dictum est illi à Deo, vt exiret de terra sua, & de cognatione sua, Genesis 12. quia etsi reliquisset Patria quoad effectum, nondum tamen illam reliquerat quoad affectum, vt B. Augustinus lib. 16. de Ciu. c. 15. notauit: & monachi olim habebant bona in cõmuni, & tamen viuebant in paupertate profundissima.

Tertia Obiectio. Si Possidius sciuisse, illud primum monasterium clericorum fuisse, non infra c. 25. tanquam rem nouã, & insolitam notasset. quod cum illo semper clerici cõmuni etiam domo, & mensa alerentur, & vestirentur.

Respondeo, falsum omnino esse, quod Possidius tãquam rem nouam, & insolitam referat, quod Augustinus factus Episcopus communem vitam cum clericis agere cœpisset, nisi omnes libri, quos vidi, mēdosi sint, & corrupti. Refert sanè Possidius inter alias eximias huius viri laudes hanc præcipuam, quod euectus ad fastigium episcopalis dignitatis, regularia sui monasterij instituta deserere non voluit, tũ quod in ea Ecclesia nouum id esset, tũ quod non omnes Episcopi ex monasterio assupti illius instituta in episcopali dignitate seruēt. At hoc nõ est. Augustinum cum clericis cõmunem vitam primum ducere cœpisse, vt cuiusuis intelligenti satis patet.

Quarta Obiectio: Monasterium, quod erat in domo Episcopi Possidius nunquam nomine monasterij vocauit, sed solum monasterium, quod erat in horto Valerij monasterium simpliciter, & absolute nuncupatum fuit; quæ res indicio est, quod religiosi in illo monasterio degentes asperiores vitam ducerent, quam clerici regulares.

Respondeo Et hoc falsum esse, quod non meminerit Possidius monasterij existentis in domo episcopali, vel quod illud non vocauerit monasterium: quia monasterium vocauit c. 15. per hæc formalia verba: *Et intra monasterium sedente Augustino Sancto coram nobis.* Et esto Possidius domum clericorum monasterium non vocasset, nihil referret, satis enim esset, quod rem teneremus: etsi non vocasset Possidius, vocauerat ipse Augustinus dicens in ferm. 1. de com. vit. cleric. *Volui habere mecũ in domo episcopi monasterium clericorum.* Non negauerim, primum monasterium aliquãto strictioris, & rigidioris obseruantia fuisse, quam secũdum, id enim satis constat ex eodem sermone: non quod primum esset monasterium eremitarum, secundum verò clericorum, sed quia primum erat veluti Seminariũ, & domus quædam nouitiorum; secundum verò sacerdotum, diaconorum, & subdiaconorum prouectioris ætatis; nullus enim in regulari disciplina vel minimum instructus nescit, apud omnes religiosorum cœtus benè institutos domus nouitiorum sub strictiori disciplina custodiri.

Quinta Obiectio. Possidius c. 15. refert de quodã mercatore prius Manichæo, sed ad prædicationem B. Augustini ex manichæismo ad fidem Catholicã conuerso, quod ille homo proposito seruorum Dei adhærēs negotiatoris dimisit actionem, & proficiēs in Ecclesiæ mēbris, in alia religione ad presbyterij

quoque Dei voluntate petitus, & coactus officium accessit. si in alia religione, certè non in alia, quam eremitarum, inquit Marquez, quæ tunc in partibus Africae celebris erat, ac notissima.

Respondeo. textus non dicit, in alia religione, sed in alia regione, quod etiam innuunt verba sequentia: *Et fortè adhuc usque hunc vixit trans mare constitutus.* Neque temporibus Augustini in usu erat hoc nomen Religionis acceptum pro ordine regulari, sicut nunc dicimus, Religio S. Augustini, Benedicti, Francisci, Dominici: & dato quod textus diceret in alia religione, ex qua hæc Logica deduceret Marquez, quod ille homo fuisset de Ordine eremitarum, quia ingressus esset aliam religionem diuersam à religione clericorum regularium? An non erant tunc temporis monachi in partibus præsertim Vltramarinis in Gallijs, Hispanijs, Aegypto, Palestina, & in toto Orbe Christiano qui non erant Eremitæ Augustiniani, qui forsàn illò tempore nusquam, vel nihil erant.

III. **S**exta obiectio. Primum illud monasterium extra Ciuitatem, & in horto institutum fuit, & non ex accidenti, sed quia sic illius instituti ratio postulabat. non ergo fuit monasterium clericorum, quod extra ciuitatem extruere opus non erat, imò intra ciuitatem erat necessario construendum.

Respondeo. neque monasterium illud extra ciuitatem erat, neque illius instituti ratio ita requirebat, neque Autor id probat, & sufficit, quod in ciuitate Hipponensi propè parochialem esset hortus capax vnius monasterij, quales innumeri in multis ciuitatibus cernuntur. neque verba illa *Cognito instituto, & voluntate mea beat. mem. Senex Valerius dedit mihi hortum illum, in quo nunc est monasterium,* habent hunc sensum, quod B. Valerius cognouerit, illum fuisse instituti eremitici, hæc enim omnia gratis hic Autor affirmat: sed sensus est, quod B. Valerius cognita mente Augustini de monasterio ædificando dedit ei ad illum finem hortum Ecclesie contiguum. & miror valde huius viri inconstantiam, cum illemet dicat cap. 7. in princip. pag. mihi 81. col. 1. in fin. illud fuisse primum monasterium ab Augustino in Ciuitate Hipponensi ædificatum.

Septima obiectio. Vero simile omninò est, B. Augustinum in illo primo monasterio tale institutum plantasse, quale mente gerebat; quando ad Ciuitatem Hipponensem venit; propter lucrandum illum amicum, vt secum esset in monasterio: At tunc ille non solum de clericatu nihil cogitabat, sed potius à populo apprehensus, vt clericus fieret, pro viribus reluctatus fuit; quia laicus manere disposuerat. non ergo vero simile fuerit, illum factum presbyterum monasterium clericorum instituere voluisse, sed laicorum, quales tunc temporis erant monachi, vel eremita.

Respondeo. Cum ex consensu vtriusque partis iam constet, quod qui in illo monasterio degebant, clerici erant, & in hoc solum sit diffensio, quod nos dicimus, illos ex natura clericos fuisse, alij verò ex

dispensatione, ista obiectio, in qua arguens omnium virium suarum neruum ponit, æquè illum præmit, sicut aduersarium. sed hic Autor in argumento petit principium, & pro fundamento supponit, quod illi probandum erat, nempe B. Augustinum ante presbyteratum certi alicuius instituti regularis professorem extitisse, quod falsum prorsus esse superius monstratum fuit. Dicendum itaque, B. Augustinum; quando à Populo fuit apprehensus, & presbyter ordinatus, alicuius regularis instituti professorem nondum fuisse, sed tamen monasterij ædificandi, ac in eo viuendi propositum habuisse, & illius propositum Hipponensi Populo benè notum, & perspectum fuisse. Dices, & quale nam institutum mente gerebat, si clericus fieri volebat? Respondeo, illum tale institutum dilexisse, quale Mediolani, ac Romæ viderat, ac didicerat, & de quo ipsemet lib. de mon. Eccles. c. 33. scribit, cum ait: *Nec ideo tamen laudabile Christianorum genus contempserim; eorum scilicet, qui in ciuitatibus degunt à vulgari vita remotissimi. vidi ego diuersoria Sanctorum Mediolani non paucorum hominum, quibus vnus presbyter præerat, vir optimus, & doctissimus. Romæ etiam plura cognoui, in quibus singuli grauitate atque prudentia, & diuina scientia præpollentes ceteris secum habitantibus præsumunt, christiana charitate, sanctitate, & libertate viuuntibus. Ne ipsi quidam vulgari ontrosi sunt, sed orientis more, & Pauli Apostoli autoritate manibus suis se transgunt, ieiunia etiam prorsus incredibilia multos exercere didici &c.* Quod non erat institutum monachorum, aut eremitarum, quibus & ciuitatibus tunc temporis nihil communè, aut commercij erat, vt Hieronymus ad Rusticum, & ad Paulinum scribit, cum B. Augustinus illud data opera ab institutis monachorum, & eremitarum distinguat ibidem cap. 31. & 32. sed erat genus religiosorum in medijs etiam ciuitatibus degentium, quibus clericatus, nec necessario competeat, nec etiam repugnabat, sicut repugnabat monachis, & erat illorū status ad vtrumque indifferens. Et quod tale genus vitæ B. Augustinus, quibusdam tamen causa melioris frugis super additis, in illo primo monasterio instituerit, plerique ante nos docuerunt, dicentes B. Augustinum illud vitæ regularis institutum in Africam inuexisse, quod in Italia, præsertim Romæ, & Mediolani didicerat, inter quos non est omissendus Cardinalis Baronius tom. 4. sub anno 391. nu. 23. Et satis apertè colligitur ex Regula, in qua fit mentio vnius presbyteri, qui omnium illorum curam gerebat, & exercitij, ac laboris manuum, quo illi operabatur omnia in cõmuni, maiori studio, & frequentiori alacritate, quàm si sibi singuli propria fecissent.

Dices. Si B. Augustinus tale institutum mente habuisset, cui clericatus minimè repugnaret, cur ipse suo clericatu tãto perè repugnauit. respondeo, ex ima cordis illius humilitate, qua se tanto munere indignum reputabat. secundo ex grauissimis periculis, quæ subeunt, qui curæ animarum gerendæ onus assumunt. Primam causam assignat ipse in sermo. 1. de

de communi vita Clericorum, in illis verbis. *Nec in conuiuio Domini mei superiorem locum elegi, sed inferiorem & abiectum &c.* secundam in epist. 148 ad Valerium dicens, eam fuisse causam lachrymarum, quas tempore ordinationis suæ fuderat. Ad do etiam, quicquid B. Augustinus ante presbyteratum in animo habuisset, tamen ut vidit, se a Populo apprehensum, & presbyterum ordinatum, & ad plebem regendam deputatum, intellexisse, vocationem suam non fuisse ad vitam monasticam, aut eremiticam, qua homo quantumcunque perfectus, sibi soli contulit: sed ad vitam clericalem, qua non sibi soli viueret, sed docendo, scribendo, disputando, & alia Clericorum munera exercendo, aliorum salutem procuraret: Id enim aperte habes ex illo met in 10. Confess. cap. 43. in verbis supra citatis. *Conteritus peccatis meis &c.* Et ob eam causam, cū factus presbyter de monasterio instituendo deliberaret, institutum illud sibi, & suis amplectendum proposuisse, per quod vtilitati totius Ecclesiæ Catholicæ plurimum cōsuleretur, quale fuit institutum illud, in quo regulas monasteriorum institutis clericalibus adiunxit, ut rei euentus demonstrauit.

Dices tandem, institutum illud, cuius meminit D. Augustinus in lib. de mor. Ecclesiæ cap. 33. non erat Clericorum, immo à clericali distinctum, sicut patet ex antecedentibus: nam ibi distinguuntur quatuor genera religiosorum. Primum Eremitarū. secundum Monachorum. tertium Clericorū. quartum Eorum, qui in Ciuitatibus remotissimis ab hominum conuersatione viuebant: quare sicut hoc quartum genus distinguebatur ab Eremitis, & Monachis, ita & à Clericis.

Respondeo. Nihil ob stare, quo minus B. Augustinus in suo monasterio fundando illum modū viuendi ibi cōstitueret, & noua instituta super adderet, & Clericatum illi adiungeret, vel saltem tales in eo monasterio poneret, qui ad clericatum p̄o locorum, & temporū indigentis eligibiles essent: sicut etiam fortassis votorum professionem, & obseruantiam adiunxit, de qua dubium est, an religiosi illi in diuersorij Mediolani, ac Romæ degentes vota emitterent, cum ex verbis Augustini contrarium potius colligi videatur, quod videlicet in libertate sine votorum emissionem communem vitam ducerent.

V.I. **O**cta obiectio sumitur ex verbis D. Augustini in Psal. 99. vbi de monasterio in horto ædificato scribit. *Sic & in illa vita communi fratrum, quæ est in monasterio, magni viri sancti quotidie in hymnis, & orationibus, in laudibus Dei inde viuunt, cum lectione illis res est, laborant manibus suis, inde se transgunt, non auarè aliquid petunt, quicquid eis inferitur à pijs fratribus, cum sufficientia, & cum Charitate vtuntur, nemo sibi usurpat aliquid, quod alter non habeat: omnes se diligunt, omnes inuicem se sustinent &c.* Cum dicat in illa vita, & non in ista, in illo monasterio, & non in isto, planè indicat, illud monasterium longè à Ciuitate remotum fuisse,

se, & consequenter non Clericorum, sed Eremitarum.

Respondeo. Augustinus dixit, in illa vita, quæ est in monasterio, non quod monasteriū longe abesset à Ciuitate, sed quia seculares in Ecclesia alloquebatur, quorum vita, quam cum vita religiosorū comparabat, ab illa vita communi fratrum, quæ erat in monasterio plurimum distabat. & dato quod etiam illud monasterium à Ciuitate plurimum distitisset, non ex hoc inferri posset, quod esset Eremitarum, innumera enim ipsi clerici Canonici olim habuerunt, & etiam nunc habent monasteria à Ciuitatibus remotissima, & in solitudinibus posita, ut in secundo, & tertio libro dicemus.

Nona obiectio sumitur ex eisdem verbis Augustini in eodem loco dicentis. *Cum lectione illis res est, laborant manibus suis, inde se transgunt.* Nam si illi religiosi ex labore manuum viuebant, non erant clerici, quos Ecclesiarum redditus alebant.

Resp. Si Autor librum Actuum Apostolorū, aut B. Pauli Epistolas, aut saltem Augustini librum de opere monachorum attente legisset, vidisset utique, B. Petrum, & Paulum, & cæteros Apostolos, qui vitæ necessaria à populis petere, & accipere poterant, maluisse nihilominus labore manuum sibi victum comparare, ne alios grauarent. At omissis Epistolis Pauli, & Actis Apostolorum, saltem legere debuerat canones Concilij 4. Chartaginensis, cui Beatus Augustinus subscripsit, clericorum Ecclesiæ Africanæ vitæ normam describentis, in quibus canone 51. si ita cauetur. *Clericus quantumlibet verbo Dei eruditus, honesto artificio victum querat. & can. 52. Clericus victum, & vestitum sibi artificio, vel agricultura absque officij sui detrimento parat. & can. 53. omnes Clerici, qui ad operandum validiores sunt, & artificio, & literas discant.* Vides ex his, quibus modis tempore B. Augustini Clerici Hipponenses, & totius metropolis Chartaginensis labore manuum sibi ipsi victum compararent. consimiles canones multos congerit in suo Decreto Gratianus dist. 91. & in cap. cauendum 10. q. 3. & cap. 1. 21. q. 1. & licet B. Augustinus dicat, religiosos illius monasterij manibus suis se transgisse, non negat tamen, illos bona stabilia in communi possedisse, immo hoc expresse docet in Epistola 64. superius allegata.

Vltima obiectio sumitur ex verbis Augustini in eodem loco, vbi dicit, illos religiosos elegisse vitam quietam, remotos à strepitu popularium, & à turbis inquietis, & à magis fluentibus seculi, Quæ omnia indicia sunt vitæ Eremiticæ. Addit Marquez, D. Augustinum ibi loci tria hominum genera distinguere, Primum Secularium. secundum Clericorum. tertium illorum in monasterio B. Augustini degentium, & multa alia inculcat, quæ ad rem non faciunt, & nihil concludunt.

Respondeo, B. Augustinum ex mea sententia in toto illo Commentario nō loqui specialiter de suo

monasterio, sed in vniuersum de statu vitæ regularis degentium in monasterijs, & de illius quiete, ac tranquillitate. Sed vt demus, illum etiam in particulari de suo monasterio verba facere, nego ista indicia esse vitæ Eremiticæ, potius quam vitæ Clericalis: Nam per hoc, quod quis in monasterio tranquillam vitam ducit à strepitu popularium, & à magnis fluentibus seculi remotam; non infertur, illum Eremitici ordinis, potius quam Clericalis esse professorem. & Augustinus similla prorsus scribit de religiosis illis, qui Mediolani, & Romæ plures simul viuebant in diuersorij ab omni seculari conuersatione remotissimi, quos constat Eremitas minime fuisse. falsum est etiam, quod hic auctor fingit ex sententiâ D. Augustini de triplici illo statu laicorum, Clericorum, & religiosorum, qui in illo monasterio debebant. Non enim hoc dicit Augustinus, sed in vniuersum omnes fideles in tres ordines distinguit. primum piorum secularium laicorum. 2. secularium Clericorum. 3. Regulariû, sub quo comprehendit omnes siue Clericos, siue Monachos, & etiam conuersos: Monachi. n. tempore Augustini Clerici non erant, nec tamen inter laicos comprehendebantur, sed potius cum Clericis connumerabantur, vt habes ex D. Hieronymo in c. duo. 12. q. 1. Vnde per vitam illam, quæ erat in monasterio, non accepit vitam, quam ducebant religiosi in suo monasterio, sed in vniuersum omnium regularium in monasterijs degentium, vt dictum fuit, posito singulari pro plurali.

Caput decimum sextum.

Beatum Augustinum fuisse verum Clericum Canonicum, & instituti Canonici professorem etiam in Episcopali domo extitisse.

I.

Vm boni Pastoris indicium euidentissimum sit, proprii gregis ducem non solum verbo, sed exemplo seipsum exhibere, inter alios pastores, quos Saluator noster IESVS CHRISTVS in Ecclesia constituit ad pascendum gregem, quem acquisiuit sanguine suo, istud veri Pastoris indicium euidentissime omnibus monstrauit B. Augustinus eo potissimum tempore, quo à B. Valerio Episcopo pl. bis Hippontensis sacerdos, & parochus fuit ordinatus. In statuto namq; statim monasterio, quod breui tempore Seminarium Clericorum, Sacerdotum, & Episcoporum feracissimum euasit, non satis se fecisse existimauit, si regularis obseruantie iugum super collum discipulorum imposuisset, quod plerique faciunt, nisi eiusdem regularis disciplinæ onus primus ipse suis humeris portaret. Non est instituti nostri in hoc loco aduersus Erasmus, & alios nouatores probare, B. Augustinum, & Clericos Canonicos ab illo institutos tria

vota Castitatis, Obedientiæ, & communis vitæ solemniter professos fuisse, de qua re præter ipsum Augustinum serm. 1. & 2. de Communi vita Clericorum, locupletissime, ac solidissime scripsit egregius Theologus facultatis Parisiensis Riccardus Cenomanus in proprio libro de hac re edito, cuius est titulus, Antidotorum contra Erasmi Censuram in regulam B. Augustini, qui ad calcem primi tomi D. Augustini cum ipsa B. Augustini regula reperitur. Verum quod docere, & probare hoc loco intendimus, id est, B. Augustinum factum presbyterum Clericorum Canonicorum siue Regulariû, quos in suo monasterio instituit, vitæ modum, & normam tenuisse etiam cum votorum emissionem, & idem vitæ genus in Episcopali domo cum Clericis secum communiter viuentibus retinuisse. Et quanquam supposito semel, primum illud monasterium à D. Patre in horto Valerij institutum, non Monachorû, aut Eremitarum, sed Clericorum extitisse, per necessariam consequentiam inferatur, illum instituto & professione Clericum, non Monachum fuisse, cum certum sit, illum secundum eas regulas in monasterio, & etiam in domo Episcopali vixisse, quas cæteris in eodem monasterio degentibus obseruandas tradiderat. Nihilominus abundantioris doctrinæ gratia ea repetendo, quæ superius diximus, Probatur primo hæc veritas testimonio D. Augustini dicentis. *Cognito instituto, & voluntate mea boni memoria senex Valerius dedit mihi hortum, in quo nunc est monasterium. Capi boni propositi fratres colligere, compares meos, & imitantes me.* Hæc verba indicant, B. Augustinum eandem vitam, cum cæteris in suo monasterio degentibus tenuisse. Quod adhuc magis exprimit Possidius, dum inquit: *Et cum Dei seruio viuere cepit secundum modum, & regulam sub sanctis Apostolis constitutam.* At superius ostentum est, illos fuisse Clericos communiter viuentes ad normam regulæ Apostolicæ. Ergo B. Augustinus verè fuit professor instituti Clericorum Apostolicorum, qui Clerici Canonici nunc dicuntur.

Et confirmatur secundo loco eadem veritas auctoritate Ecclesiæ in officio D. Augustini, & Doctorum dicentium, quod B. Augustinus factus presbyter monasterium Clericorum mox instituit, & cepit viuere secundam regulam sub Sanctis Apostolis constitutam.

Tertio addere possumus alios Doctores, qui II. expressè fatentur, B. Augustinum Clericum fuisse, non Eremitam, non Monachum. Primus est Paschalis Papa huius nominis Secundi in literis Priori Sancti Frigidiani directis, in quibus de B. Augustino ita scribit. *Vita regularis propositum in primitiua Ecclesia cognoscitur ab Apostolis institutum, quam B. Augustinus tam constanter amplexus est, ut eam suis regulis informaret.* Secundus Robertus Holcot in librum Sapientie cap. 7. lect. 95. vbi hæc ait. *Omnes isti tam verbo, quam scripto docuerunt, quod etiam religiosi fuerunt, Hieronymus monachus, Augustinus Canonicus. Canonici vero*

vero in canone vocantur Clerici ab Augustino 12. q. 1. cap. nolo ut aliquis. Vnde regula de communi vita Clericorum, qua vocatur Regula B. Augustini, quam multi alij religiosi sumpserunt postea, inter quos sunt Prædicatores, Carmelita, & longe postea Eremita Sancti Gulielmi, & Sancti Augustini, & multi alij conuenientes in unum collegium facti sunt ex Eremitis Urbanita, & assumpserunt S. Augustini regulam, qua Eremitica vita omnino repugnat, & vocatur modò ordo ille Ordo Eremitarum S. Augustini, de quorum numero nunquam fuit Augustinus, quia nunquam fuit Eremita, sicut patet per verba eius decimo Confess. in fine, ubi loquens ad Deum, sic dicit, Conteritus peccatis meis, & mole peccatorum, & miseria mea &c. Hæc ille, propter quæ non me latet, nonnullos illi diras præcatos. Sed Autor non suspectus, quod talia scripserit, vt sibi Clericos Canonicos gratificaret. tertius est Cardinalis Bellarminus de scriptoribus Ecclesiasticis in Augustino, cuius verba superius recitata omittimus, ne superflua repetitione legentibus fastidio simus.

III. Quarto confirmatur eadem veritas euidenti ratione. quia credendum est, Beatum Augustinum illorum institutum tenuissè, & professum fuisse, quibus ipse primo regulam scripsit, & tradidit, cum Possidius, & Ecclesia in officio B. Augustini hæc virtualiter saltem iungere videantur, nimirum institutionem monasterij, & traditionem regulæ Apostolicæ: verum Regulam à B. Augustino non Eremitis, sed Clericis traditam, etiam totius Ecclesiæ consensione infra cap. 18. ostendemus.

Quinto, Beatus Augustinus in Episcopatu habitum Clericorum Canonicorum, ac omnibus Clericis Canonicis communem semper gestauit. non ergo ante Episcopatum fuerat Monachus, sed Clericus. sequela ad hominem necessaria est, ac inuitabilis, cum scribat Ioannes Marquez cap. 7. §. 7. & sequentibus, Augustinum non potuisse in Episcopatu clericalem habitum deferre: quia ante Episcopatum fuerat Monachus, nec poterat proprium habitum dimittere, etiam in Episcopali dignitate constitutus. Ergo si ab opposito ostensum fuerit, illum in Episcopatu non monasticum, sed clericalem habitum communem cæteris Clericis secum viuentibus induisse, consequens erit, illum ante Episcopatum Clericum Canonicum, & non Monachum, vel Eremitam extitisse. Induisse verò B. Augustinum in domo Episcopali habitum clericalem cæteris omnibus Clericis communem, probandum erit inferius cap. 24. ne quæstiones præueniendo materias ad inuicem confundamus.

Sexto, Hæc duo vnum & idem sunt, Clericus regularis, & Canonicus regularis, ex eodem Marquez. cap. 6. §. 1. pag. 71. col. 1. hæc vero ad inuicem pugnant, & mutuo se excludunt, Canonicus regularis, & Monachus ex eodem Autore cap. 5. §. 3. At Beatus Augustinus epistola 76. ad

Aurelium Carthaginensem aperte fatetur, se esse in numero Clericorum, & se à Monachis distinguit, cuius hæc inter alia sunt verba relata in cap. legi Epistolam 16. q. 1. Nimis dolendum, si ad tam ruinofam superbiam monachos surrigamus, & tam graui consumelia Clericos dignos putemus, in quorum numero Iunus: cum aliquando etiam bonus Monachus vix bonum Clericum faciat, si adsit ei sufficiens continentia, & tamen desit instructio necessaria, aut persona regularis integritas.

Non me latet, Coriolanum in defensorio cap. IV. §. 5. in fine multum laborare, & multa dicere ad huius rationis vim eneruandam contra Canonicos Frisonarios. Primo quod B. Augustinus fuit fundator plurium monasteriorum Monachorum, & Eremitarum, quod dictum non probat. secundo quod Monachi illi, de quibus in ea epistola agitur, erant de illis institutis à D. Augustino, quod similiter non probat, neque deducitur ex illa epistola. tertio quod omnes Monachi primitiue Ecclesiæ propriè sumpti erant laici, quod falsum esse, superius demonstraui. quarto, quod Clericus propriè sumptus debet esse in sacris ordinibus constitutus, & habere curam animarum, cuiusmodi sunt Episcopi, & presbyteri, quod est absolutè falsum, & contra sacros Canones, nam Clericus est ille, qui in sortem Domini vocatus est, & renunciatis omnibus visibilibus solum Deum sortem suam elegit, & est ordinibus Ecclesiasticis initiatus. cap. Clericus 12. q. 1. & hoc siue habeat, siue non habeat curam animarum. quod si mens istius viri sit, velie dicere, Episcopos & presbyteros curam animarum habentes, dicendos esse Clericos propriè, idest magis principaliter, fortasse indulgendum est, sed tamen modus loquendi proprius non est, nec admittendus, vt dicamus solos Episcopos, & Sacerdotes animarum curam habentes esse propriè Clericos. quinto inquit, quod Clericus communiter dicitur ille omnis, qui est constitutus in ordine sacro, siue habeat, siue non habeat curam animarum: quod etiam improprie dicit, nam quid est, dici Clericum communiter? ipse enim vtitur termino communiter, vt opponitur huic termino propriè, & sic esse Clericum communiter, idem erit, quod esse Clericum improprie. vtrum autem in sacris ordinibus constituti sint Clerici improprie, si curam animarum non habeant, Peritis in Theologicis relinquatur discernendum. sexto dicit, quod Monachus propriè dicitur ille, qui professus est aliquam regulam monachalem, ab Ecclesia approbatam. Communiter autem dicitur Monachus quilibet religiosus cuiuscunque ordinis Regularis, & sic appellatione Monachi veniunt etiam Eremitæ. quod dictum præter quod est contra illum, nam eo admissio, corrumpunt omnia, quæ dicit de monachatu D. Augustini, potest enim dici, quod fuit Clericus Regularis, sed quandoque appellatus est monachus communi-

D iiii ter,

ter, est etiam absolutè falsum; Nam Eremitæ Conobitæ antiquitus erant monachi verè, & propriè, vt patet ex Cassiano, Hieronymo, & alijs sexcentis. septimo dicit, quod accepto nomine Clerici propriè nullus Clericus est Monachus, sed nec vllus Monachus est verè Clericus, adeo quod quando monachus fit sacerdos, vel Episcopus, & accipit curam animarum, perdit nomen monachi, & retinet nomen Clerici; itaut non dicatur amplius frater talis, & monachus talis, sed talis Episcopus, vel Archiepiscopus. Quod dictum est similiter falsum, & absurdum, & contra consuetudinem Ecclesiæ, nam assumpti ad Episcopatum, & etiam Cardinalatum retinent nomen, & habitum suæ religionis, & se in Epistolis subscribunt, frater talis, vel talis monachus. Videantur epistolæ, & tractatus Humberti de Silua Candida Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, & Episcopi, & Nicetæ Pectorati in 10. & 11. tom. Annal. Baronij. Videantur Epistolæ B. Petri Damiani, qui cum esset Episcopus, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, nunquam se Clericum, & semper monachum vocauit. Sed quid opus est abundare probationibus in re notissima. octauo dicit, Beatum Augustinum in illa Epistola vocare se Clericum, quia erat Episcopus, cum quo stat, quod antea esset Eremita, vel Monachus. & in summa responsio illius est, B. Augustinum se denominasse Clericum, quamquam prius fuisset Eremita, & etiam teneret habitum Eremiticum, quia habebat curam animarum, & quia voluit denominari à nobiliori, quia non erat de numero monachorum propriè sumptorum, qui ab initio erant laici. Quam responsionem sub alijs verbis probat Marquez dicendo, nomen Clerici ab Augustino ibi loci accipi, non quatenus est nomen regularis Ordinis, sed quatenus est nomen officij Ecclesiastici, quo pacto etiam monachi, quando ad sacros ordines promouentur, dicuntur Clerici.

V. **V**erum vt ostendamus, neutram responsionem difficultatem minuere; nec rationem soluere. Primo aduerto, hanc epistolam Augustini in eodem sensu, in quo à Canonicis Frigidionarijs (vt Coriolani vocabulo vtar) adducta fuit, ante annos quingentos & quinquaginta, allegatam fuisse ab Eruditissimo viro, & omnium Doctorum sui temporis facillè Principe luone Carnotenſi Episcopo in quadam sua Epistola, quam scripsit Petro Pictauiensi Episcopo in causa cuiusdam Clerici Canonici cum Abbate Sancti Cypriani, cuius verba operæ precium duxi hic transcribenda, vt de vera intelligentia verborum B. Augustini in illa Epistola ex testimonio huius Auctoris apud omnes facile constare possit. *Si fraternitatem, inquit, vestram in ius vocare possemus, quantum saluo charitatis vinculo, posset fieri, iure à vobis multas exposularem iniurias, partim communes, partim proprias; quia Clericum in diocesi nostra Deo militantem, & pro pulchritudine, & dulcedine vite contemplatiua fonti totis desiderijs hiantem, ad pu-*

blicum redire, quietem suam interrumpere, vestra admonitione, vestra autoritate compulſiſtis; quem cum vobis ad regimen cuiusdam Regularis Ecclesiæ diocesis vestra vestris Epistolis crebro compulſi concessimus, & canonicè electum ab ipsa Ecclesia transfuimus, non satis aptam à vobis passus est repulſam, qui prepostero ordine disceptare capistis, quando iam facta à fratribus, & collaudata à vobis eius electione in Prioratus sui sede eum sublimare noluiſtis, in quo & illi fratri non modicam intulistiſtis verecundiam, & amico vestro non minimam fecistis iniuriam: non enim erat tanta precum instantia ab amico postulandus, qui ad iniuriam doni, & donantis tam facile mutata sententia fuerat refutandus. Nec satis tuentur fraternitatem vestram litera Domini Papa, quibus dictandis altari interfuimus, quæ confirmant Abbati Sancti Cypriani ius illud predictæ Ecclesiæ, quod se habere dicebat ex legitima concessione quorundam monachorum, quæ vt audiuiſimus quietam possessionem Clericorum approbant, monachorum verò S. Cypriani intrusionem prorsus improbant. Ad hoc predictus Abbas modis omnibus nitebatur, vt predictæ Ecclesiæ Prioratus ei à Domino Papa concederetur, quod Dominus Papa nobis reclamantibus, & libertatem Clericorum pro posse nostro defendentibus, facere noluit præcauens, vt ipse dicebat, ne per hanc occasionem predictus Abbas Clericos moliretur excludere. Clericorum verò Ordini publicam inferis iniuriam, qui monachorum ordinem ad tam ruinosam superbiam erigitis, vt Clericos eis subiugare studeatis; quorum tanta debet esse excellentia, vt secundum B. Augustinum vix etiam bonus monachus bonum Clericum faciat. hæc ille, in quibus vides, verba Augustini ab luone mutuata, & in eò sensu allegata, vt non opponantur officia Monachorum officijs Clericorum, sed ordo Monasticus ordini Clericali, & clariùs Monachus Clerico, & Canonico Regulari, & vt nomen Clerici accipiatur, non vt significat personam in officio Ecclesiastico positam, sed certi Regularis Ordinis à monastico distincti.

ET quod ista sit germana, & legitima verborum D. Augustini interpretatio, & intelligentia, probatur, quia licet Monachi olim ex dispensatione, & ob penuriam Clericorum, admitterentur ad Clericatum, & nunc passim absque necessitate admittantur, non tamen propter hoc, quod efficiuntur Clerici, amittunt nomen monachi, neque se à monachis contra distinguunt, vt putent se in ordine superiori constitutos, sed passim monachi, & de ordine Monachorum tum à se ipsis, tum ab alijs vocantur: quia Clericatus inest illis quasi ex accidenti, & vnusquisque non secundum illa, quæ ex accidenti, sed quæ substantialiter illi insunt, denominari solet. Et è contrario quando Clericus transit ad monasticam, non amplius vocari solet Clericus, sed monachus. Cum ergo
Beatus

Beatus Augustinus se absolute vocet Clericum, & reponat in numero clericorum, & contradistinguat à monachis, inditium manifestum est se nomen clerici non, vt est nomen officij Ecclesiastici, sed vt est nomen Ordinis à monastico distincti accepisse; aliàs si prius fuisset Monachus, etiam ad Presbyteratum, & Episcopatum assumptus, monachum se falsus fuisset, neque vnquam à monachis distingueret, sicut nec etiam nunc, qui ad Episcopatum, & Cardinalatum ex monachis assumuntur, se monachos, & de Ordine monachorum esse negant, vel de Ordine clericorum videri volunt. Et tandem esto per hanc rationem, & ex hoc loco præcisè sumpto non conuinceremus, hanc esse legitimam, & necessariam intelligentiam iltorum verborum Augustini, conuincitur tamen ex alijs adiunctis, quæ superius adduximus: quia communis est sententia Doctorum, immo & ab Ecclesia probata, quod factus Presbyter monasterium clericorum instituerit, quod cum clericis tum in presbyteratu, tum in Episcopatu communem vitam duxerit, quod clericalem habitum etiam Episcopus gestauerit, quod Regulam clericis tradiderit, quibus omnibus si hoc etiam addideris, quod se clericum nominare, & in numero clericorum reponere, & à monachis distinguere voluit, quod ex dicta epistola habes, necessariò dicendum videtur, illum professione clericum Canonicum, & non Monachum extitisse.

Caput decimumseptimum:

Quænam causæ Clericorum Canonico- rum, siue regulariter, & communi- ter viuentium in Ecclesia Hipponensi instituendorum potissimè fuerunt, de- claratur, & causæ non veræ explo- duntur, quas Marquez excogitauit.

I. **I**nter alia argumenta clericatus B. Patris Augustini, hoc efficacissimum videtur, quod non solum in presbyteratu cum clericis communem vitam egerit, sed quod in Episcopatu monasterium clericorum statim instituerit, & quod vsque in extremum diem cum clericis communem vitam ducere voluerit. Sic enim ipse de seipso ait in serm. 1. de com. vita. Cleric. *Perueni ad Episcopatum, vidi necesse habere Episcopum, exhibere humanitatem assiduam quibuscumque venientibus, siue transeuntibus, quod si non fecissem, Episcopus inhumanus dicerer; si autem consuetudo ista in monasterio permissa esset, indecens esset. Et ideo volui habere mecum in domo Episcopi monasterium clericorum. Ecce quomodo hic viuimus, nulli liceat in societate nostra habere aliquid proprium, sed si forte aliqui habent, faciunt, quod non licet.* Hoc testimonium B. Augustini tam

apertum nonnullos malè torquet, ita vt in omne- latus se vertant, si quo modo hac ratione postpo- sita, quæ sola clericorum Canonicorum in domo Epi- scopali instituendorum vera causa extitit, aliàs non veras adinuenire possint. inter quos iure merito numerandus est Ioan. Marquez. cap. 6. §. 1. in fi- ne, & §. 2. & sequent. vbi de suo duo producit. Pri- mum est, germanam, & veram causam institutio- nis clericorum Canonicorum in domo Episcopi per B. Augustinum factæ, eam extitisse, vt testes pro- priæ conuersationis, & vitæ apud omnem populum haberet: nequis putaret illum Episcopalis honoris sedem per ambitum quæsiuisse, ad monasticæ disci- plinæ iugum excutiendum, cui ex sua professione obstrictus manebat. Quam ob causam cum non posset diutius in primo monasterio commorari, ad Ciuitatem transijt, & in domo Episcopi monasteri- um clericorum ædificauit. Porro hanc huius institutio- nis veram causam extitisse, pro comperto, inquit, habebat, qui B. Augustini verba proximè citata, cum verbis Concilij Toletani secundi cap. 1. & Concilij Toletani quarti cap. 22. conferre vo- luerint.

Alterum est, quod §. 4. subiungit, & longo satis discursu prosequitur etiam in §. sequenti, B. Augu- stinum post assumptionem ad dignitatem Episco- palem absolutum fuisse à legibus suæ religionis: quia in monacho extinguitur per assumptionem ad Episcopatum obligatio votorum, & potest testari, & est dominus suorum bonorum, & manet solutus ab obedientia.

QVæ doctrina quo ad vtrumque dictum salua II. reuerentia falsa est, ne plus aliquid dicam. nam vt ordine præpostero à secundo dicto incipiam, quod in monacho per assumptionem ad Episcopa- tum extinguatur obligatio votorum, tum ad homi- nem, tum secundum rei veritatem falsum esse osten- do. Primo ad hominem, fatetur idem Autot, B. Augustinum in Episcopatu obnoxium fuisse ad ge- standum habitum suæ religionis, ob quam causam, quia putat illum ante Episcopatum monachum fuisse, & habitum monasticum induisse, contendit, illi in Episcopatu habitu Clericorum vti minimè po- tuisse, sed eundem habitum monasticum etiam in Episcopatu retinuisse cap. 7. §. 7. 8. & 9. Cæterum monachum magis teneri ad obseruantiam regulæ & votorum, quam ad delationem habitus, nullus nisi in hac parte ignarus, negare potest, cum regu- læ, & votorum obseruatio professioni monasticæ in- trinseca, & essentialis sit, delatio verò habitus ex- trinseca, & accidentalis, & apud omnes pro tritum vetustate prouerbum, quod monachum non facit habitus, sed regularis obseruantia, & professio, quod etiam refertur in cap. Porrectum de Regul. Viderit ergo, an consequenter loquatur, cum dicit, B. Au- gustinum post assumptionem ad Episcopatum ob- noxium fuisse ad ferendum habitum monasticum, & tamen absolutum mansisse ab obligatione regu- læ, & votorum. Deinde secundum rei veritatem hanc doctrinam falsam esse, conuincunt, quæ de hac

hac re scribunt Innocentius primus B. Augustini contemporaneus, in cap. de Monachis 16. q. 1. & D. Thomas cum tota Theologorum Schola in 2. 2. quæst. 185. art. 8. nimirum, quæ monastica institutio complectitur, in duplici esse differentia, alia quæ ordinis Episcopalis exercitio repugnant, & illud impediunt, qualia sunt clausuræ, & silentij custodia, & ab ijs per assumptionem ad dignitatē Episcopatus monachū absolui, iuxta textū in c. statutū 18. q. 1. Alia verò quæ exercitium Ordinis Episcopalis non solum non impediunt, sed potius valde iuuant, & conferunt ad perfectionem ipsius status Episcopalis, vt delatio propriij habitus, & triumvorum custodia, & ab huiusmodi per promotionē ad dignitatem Episcopalem monachum nullatenus dispensari. De qua re præter decisionem Papalem in dicto cap. de monachis, videndus omnino D. Thom. loco proximè allegato, vbi etiam rationes, quas Marquez contra communem sententiam Doctorum producit, examinat, & dissoluit. Neque verum est, quod hic Autor gratis affirmat, Summum Pontificem, quando aliquem Regularem Episcopum creat, facultatem illi tribuere, vt bona temporalia vti propria possideat, vel proprietarium illum facere: solum enim administratorem, & non dominum eorundem bonorum illum instituit. Et si Azorius, aut alius ex allegatis ab hoc Autore aliter sentit, non benè sentit. & præter decretum Innocentij allegatum, contra hunc Autorem facit expressa definitio Alexandri Tertij in cap. cum ad monasterium. de statu monachorum, decernentis, custodiam castitatis, & abdicationem proprietatis regulæ monasticæ ita coniunctam esse, vt nec etiam Summus Pontifex super his valeat aliquid indulgere. Vide glossam ibidem, & iura per illam allegata. Neque D. Thom. cum inquit: *Si tamen ex concessione Papæ testamentum ficiat, non intelligitur ex proprio facere testamentum, sed intelligitur Apostolica auctoritate esse ampliata potestas suæ dispensationis, vt eius dispensatio possit valere post mortem.* adeo rudis, & ignarus fuit, vt crederet, monachum factum Episcopum ex dispensatione Pontificia posse bona suæ Ecclesiæ administrare etiam post mortem, quæ admodum idem Autor D. Thom. imponit: sed solum innuit, quod dispositio seu testamentum factum à monacho Episcopo ex concessione Pontificia robur, & vim habet etiam post mortem ipsius testatoris.

Dices, in monacho per ordinationem Episcopalem extinguitur obligatio ad obediendum suis superioribus, siue extinguitur votum obedientiæ: ergo idem dicendum de alijs votis. Nego, quod per assumptionem ad Episcopatum extinguatur in illo obligatio, seu votum obedientiæ: nam eadem ratione extingueretur votum castitatis. Nam quæ maior est ratio devno quam de altero? Dico igitur, in monacho facto Episcopo non extingui votū obedientiæ, sed solum illud non poni in exercitio propter defectum præcipientium, quod longè diuersum est. Nam quando quis efficitur Generatus sui Ordinis,

& in ea dignitate moritur, non exercet votum obedientiæ ex defectu præcipientis, & tamen per assumptionem ad Generalatum ipsum votum obedientiæ in illo non extinguitur. Quæ res pluribus exemplis posset illustrari, nam per hoc, quod rhabbarum propinatur stomacho ab humore collico purgato, non amittit vim purgandi humorem colericum, & per hoc, quod aqua linum candidum à sordibus purgare non potest, non extinguitur in aqua vis naturalis abluendi sordes, quia hæc omnia eueniunt ex defectu obiecti, non autem ex defectu virtutis agentis.

Verum hæc obiter dixerim. Multo autem magis falsum est, quod primo loco asserit, veram causam institutionis Clericorum Canonicorum in domo Episcopi fuisse vt illi testes essent ad populos vitæ, & conuersationis ipsius D. Augustini, & aliorum Episcoporum. Causa verò præcipua, & potissima talis institutionis duplex extitit: Altera particularis, quæ ipsius beatissimi Patris spirituales profectum respiciebat, quam ille dicto serm. 1. de comm. vita Cler. conceptis verbis explicauit, nimirum vt non solum in presbyteratu, sed etiam in Episcopatu Apostolicæ vitæ formam, & regulam teneret. Hic enim germanus, & legitimus est sensus istorum verborum: *Et quia hoc disponebam, esse in monasterio, cognito instituto, & voluntate mea beata memoria senex Valerius dedit mihi hortum illum, in quo nunc est monasterium. capi boni propositi fratres colligere &c. & infra: Perueni ad Episcopatū, vidi. necesse habere Episcopum exhibere humanitatē assiduam quibusq; venientibus, siue trāsseutibus, quod si non fecisset, Episcopus inhumanus diceret. Si autē consuetudo ista in monasterio permissa esset, indecens esset. & ideo volui habere in ista domo Episcopi meū monasteriū clericorū, ecce quomodo uiuimus &c.* Altera verò communis, quæ totius Ecclesiæ Catholicæ profectum, & commodum respiciebat, videlicet communis & regularis vitæ prescorum clericorum à sanctissimis Apostolis institutorum nimia vetustate labentis, & cadentis instaurationis, quam etiam expressit eod. serm. 1. cuius verba sic referuntur cap. certè. 12. q. 1. *Certe ego sum, qui statueram, sicut nostis, nullum ordinare clericum, nisi qui mecum vellet manere, aut si vellet discedere à proposito, rectè illi tollerem clericatum, quia desereret sanctæ societatis promissum, captumq; consortium. Ecce in conspectu Dei, & vestro multo consilium. Qui volunt habere aliquid proprium, quibus non sufficit Deus, & Ecclesia sua, maneat ubi volunt, & ubi possunt, non eis aufero clericatum. Nolo habere hypocritas; malum enim esse quis nesciat? Malum est cadere à proposito, sed peius simulare propositum. Ecce dico, audite, qui societatem communis vitæ iam susceptam, qua laudatur in Actibus Apostolorum deserit, a voto suo cadit, &c.* Et totus sermo ille cum sequenti in eodem argumento versatur. Et hæc potissima causa extitit, quæ Augustinum ad Clericos communiater viuentes instituendos mouit, vt Summi Pontifices, Concilia,

Cano-

Canones, & omnes Catholici passim affirmant, dum ipsum Augustinum Apostolici Ordinis Clericorum Canonicorum Reparatorem prædicant, & miris encomijs extollunt. Et quanquam in ser. 2. de communi vita Clericorum in Episcopo non solum bonam conscientiam propter semetipsum, sed etiam bonam famam apud Populum necessariam esse affirmet, non tamen deduci hinc potest ex sententia Beati Augustini primam, & præcipuam causam institutionis Clericorum Canonicorum fuisse, vt illi testes essent vitæ, & conuersationis ipsius Beati Augustini ad Populum Hipponensem. & vt demus, non nullos Episcopos ob hanc etiam causam Clericos Canonicos in suis Ecclesijs instituisse, non tamen concedo, eiusmodi causam adæquatam fuisse, sed nec etiam præcipuam: nec textus ex Concilij Toletanis secundo, & quarto allegati, vel vnum iota habent, quod huic sententiæ vel in specie quidem fauere possit. Quod quia Marquez contendit, vt quæ fide Autores referat, facilius constare possit, vtrunque capitulum hic fideliter exscribam. Concilium secundum Toletanum capite primo allegato sic habet: *De his, quos voluntas parentum, à primis infantia annis in Clericatus officio, vel monachali posuit, pariter statuimus obseruandum, mox cum detenti, vel ministerio electorum contraditi fuerint, in domo Ecclesie sub Episcopali presentia à Præposito sibi debeant erudiri. At ubi octauum decimum ætatis suæ compleuerint annum, coram totius Cleri, plebisq; conspectu voluntas eorum de expetenda coniugio ab Episcopo perscrutetur: quibus si gratia castitatis, Deo inspirante, placuerit, & promissionem castimonie suæ absque coniugali necessitate responderint seruaturus, hi tanquam appetitores arctissima vita leuissimo Domini iugo subdantur, ac primo subdiaconatus ministerium, probatione habita professionis suæ à vigesimo anno suscipiant: quod si inculpabiliter, ac inoffensè vigesimum, & quintum annum ætatis peregerint, ad Diaconatus officium, si scientes implere posse, ab Episcopo comprobentur, promoueri debent. cauendum tamen est his, ne quando sua sponsionis immemores ad terrenas nuptias, aut abortiuos concubitus ultra recurrant. Quod si forte fecerint, vt sacrilegij rei, ab Ecclesia habeantur extranei. His autem, quibus voluntas propria, interrogationis tempore desiderium nubædi permanserit, concessam ab Apostolo sententiam auferre non possumus, ita ut cum prouecta ætatis in coniugio positi renūciaturas se pari consensu operibus carnis spopanderint, ad Sacros Ordines aspirent. Similiter verba Concilij Quarti Toletani in c. 22. allegato hæc sunt: Similiter placuit, vt quemadmodum Antiquitates, ita Presbyteri, atque Leuitæ, quos forsè infirmitas, aut ætatis grauitas in Cantuari suo. (alia litera, Episcopi) manere non sinit, ut & ydem in cellulis suis testes vitæ habeant, vitæq; suam sicut & nomine, ita & meritis teneant, &c. Vtrum verò, ex prædictis capitibus habeatur,*

veram & potissimam causam institutionis clericorum canonicorum in Ecclesijs, seu domibus Episcopalibus fuisse, vt Episcopi suæ ipsorum vitæ, ac conuersationis testes ad populos habere possent, alij iudicent, cum primum caput nihil omnino ad rem, secundum verò id solum præcipiat, quod canonici, siuè illi Sacerdotes, siuè Leuitæ fuerint, siuè in conclauis degentes, siuè alibi, testes suæ conuersationis, & custodes habeant, quod & D. Augustinus in Regula, & omnia Regularium Ordinum instituta virorum, & mulierum expressè iubent, & in cunctis religiosorum familijs benè institutis inuiolabiliter seruetur.

Caput decimumoctauum.

Beatum Augustinum suam regulam Clericis Canonicis, nō Monachis, vel Eremitis scripsisse, ac tradidisse.

Quod superius clericale Beatissimi Patris nostri Augustini institutum ex duplici capite, nimirum ex regula ipsius clericis, non autem Eremitis, vel monachis tradita, & ex illius habitu clericali, non autem monastico probandum spondimus, nunc breuiter quantum amplitudo materiæ concesserit, præstandum erit. Et primo de regula, consequenter de habitu dicemus. Circa regulam tria dubia occurrunt. Primum, an Beatus Augustinus plures Regulas scripserit, an vnā tantum, & quænam illa sit. Secundum, an viris illam, an feminis tradiderit. Tertium, An illam tradiderit clericis, an Eremitis, vel monachis. Quod ad primum attinet, Paulus Bergomensis in Apologia, & Coriolanus in defensorio cap. 2. in secunda parte capituli paginæ vndecima, docent, non vnā, sed tres regulas scripsisse. Verba Coriolani sunt. *Secundo nota, quia Augustinus tres regulas composuit. Prima fuit ista, quam composuit in monte Pisano anno ætatis suæ 31. sub anno Domini 408. secunda fuit illa, quæ incipit. Antè omnia fratres charissimi diligatur Deus, deinde proximus. ubi autem istam composueris, certum hucusque non habeo. Nam aliqui volunt, quod composuerit eam in centum Cellis in Conuentu Sanctissimæ Trinitatis, qui adhuc extat, & à nostris habitatur fratribus, & sic inueni in Libraria Cremonensi in volumine quodam vetustissimo sub illo titulo, S. Regula Beati Augustini, quam fecit fratribus eremitis in loco centum Cellis anno ætatis suæ trigesimo secundo sub anno Domini 410. aliqui verò dicunt, quod composuit eam in Africa, siuè in primo monasterio, quod ex suo patrimonio fecerat, siuè in certo monte altissimo per duo miliaria ab illo loco distante. &c. aliqui volunt, quod fecerit eam etiam in Monte Pisano, & hoc insinuare videntur.*

videntur verba præfati sermonis. Tertia regula fuit illa, quam composuit factus Episcopus, quam voluit esse communem, & fratribus, & canonicis, & eam Speculum appellavit. Habes istas regulas inter opera Diui Augustini ad finem tomi primi. Verùm quæ præter tertiam, ab omnibus viris doctis, & prudentibus pro confictis, & fabulosis, & à stilo, & doctrina Diui Augustini alienis, prorsus rejiciantur, & non solum ab Erasmo verùm etiam à Catholicis, vt videre est apud Censores Louanienses, & apud Cardinalem Bellarminum in censura primi voluminis operum Diui Augustini. præter quod si regula illæ ab Augustino editæ fuerunt anno ætatis suæ 31. & 32. vt Coriolanus fingit, cum tunc temporis Augustinus adhuc, vel Cathecumenus esset, vel etiam in luto vitiorum hæreret, vt supra cap. 4. probatum fuit, illæ regulæ non hominis Christiani, & monasticis institutis additi, sed concubinarij, & inuidelis, aut saltem cathecumeni fuerunt. Omitto quæ Coriolanus dicit de mansione Augustini in monte Pisano, & centum Cellis, de quibus superius dictum fuit, vbi ostensum, Beatum Augustinum anno ætatis suæ 33. baptizatum, Mediolano statim profectum, ad Ostia Tiberina contendisse, & ibi ante vigesimum primum Aprilis eiusdem anni, & mensis constitisse. Omitto etiam absurditates, & errores eiusdem Coriolani in ratione temporum habenda, cum ait, Beatum Augustinum anno Domini 408. fuisse ætatis suæ annorum 31. & anno Domini 410. fuisse ætatis annorum 32. cum superius ostensum fuerit, illum anno Domini 388. 6. Idus Aprilis baptizatum fuisse, cum esset ætatis suæ annorum triginta trium, & alia multa prætermitto, quæ in eodem libro castigatione opus habent, in quo vix nullum verbum sine offensione scribit. Concludendum igitur, ex dictis regulis solam tertiam, quæ Speculum Clericorum, vel Sermo de communi vita clericorum nuncupatur, quæ incipit: *Hæc sunt, quæ vt obseruetis præcipimus in monasterio constituti.* Veram germanam, & legitimam Beati Patris Augustini sobolem esse, & pro tali ab omnibus Catholicis pijs, & Doctis agnosci, ac teneri. De cuius regulæ dignitate, vtilitate, & præstantia superfluum est nunc plura comminisci, cum ea solis luce clarior sit, & vinum per se vendibile suspensa edera opus non habeat. Hæc regula illa est toti mundo notissima, sub qua tot præclarissimi Religiosorum cætus altissimo famulantur non solum ex clericis canonicis, verùm etiam aliorum Ordinum, vt sunt Ordines Prædicatorum, Cruciferorum, Scholasticum Sanctissimæ Trinitatis, seu Redemptionis captiuorum, Gulielmitarum, Iambonitarum, Eremitarum Sancti Augustini nuncupatorum, Seruorum Beatæ Mariæ, De Mercede, Equitum etiam Rhodiorum, Sancti Iacobi de Spata, & aliorum, de quibus inferius sermo erit. Hæc regula illa est, quam tot illustres viri suis commentarijs efferunt, Hugo de Sancto Victore, Augustinus

Ticinensis, Ioannes Trullo Aragonensis Regularis Canonici, B. Humbertus Ordinis Prædicatorum Generalis Magister, Robertus Riccardinus, siue ricciardinus, & alij plures.

DE hac ipsa Regula, vt ad secundum dubium veniamus, Erasmus, damnatæ memoriæ hæreticus, in propria censura sic ait: *Hæc regula, & sententijs, & dictionis figura refert Augustinum. Quia, & pia ciuilitate, humanitateq; præfert autorem suum. quanquam probabile est, eam non clericis, sed feminis esse scriptam, quæ in unum collecta sub moderatione sororis Augustini viuebant. eam præpositam vocat, sed omnium summa potestas erat penes Presbyterum. Non nullis autem immutatis accommodarunt eam viris.* Verùm istud Erasmi commentum non tanti erat ponderis, vt non posset silentio à nobis præteriri: illud magis admiratione dignum, quod inter Catholicos nonnulli alioqui cum primis pijs, & docti ob Erasmi ratiunculas in eius sententiam siuerint se adduci. & propter quas obsecro rationes? Quia eadem regula paucis mutatis reperitur feminis tradita, quæ in monasterio sub sororis eiusdem B. Augustini cura, & regimine degebant, vt in Epistola eiusdem Augustini 109. videre licet. Sed esto illis feminis tradita fuerit, quid obstat, etiam clericis in monasterio cum eodem Augustino, & sub illius cura degentibus prius tradita fuisse? Certè ipse Augustinus faceret, se ijsdem clericis scum viuentibus leges non nullas præscripsisse. Hæc enim verba eius redolent in 1. ser. de com. vita cler. exarata. *Noverram. n. & noui omnes, qui mecum viuerent, nosse propositum nostrum, nosse legem vite nostræ.* Et Possidius c. 25. cum ait, quod in disciplinationes suorum, & transgressiones à regula arguebat, & tollerabat, quantum decebat, & oportebat. & supra c. 5. cum ait, quod cum seruis Dei capit viuere in monasterio secundum regulam sub sanctis Apostolis constitutam. Quid. n. est aliud ipsa B. Augustini regula, nisi eadem regula Apostolica, quæ ante sine scriptura seruabatur, in scriptis redacta? Et sanè quis credat, B. Augustinum, qui paucis feminis in monasterio degentibus regulam scribere voluit, suos clericos, cum quibus 40. circiter annis in communi vixit, quorum instituendorum, siue potius ad exemplar vitæ Apostolicæ, reformandorum curam præcipuam mente gerebat, quorum plures adhuc viuens Ecclesijs regendis, & monasterijs institutendis in diuersis locis presbyteros, & Episcopos dedit, sine regula scripta relinquere voluisse?

Verum obijcit Erasmus, quod aspectus familiarum in regula canonicorum prohibeatur. **III.** Secundò, quod bini & bini per Ciuitatem incedere iubeantur. Tertiò propria vettimenta lauare. Quarto, quod in communi operari præcipiantur, & non nulla, quæ in clericos illorum temporum parum quadrabant, quorum maior tunc erat autoritas, & libertas. Quintò, quia in calce eiusdem regulæ Augustinus meminit ipeculi, & odorum, quæ faminarum potius quam virorum sunt oblectamenta. Sextò, quod

in ipsa regula officia presbyterorum, Diaconorum, & Hippodiaconorum minimè describantur, quæ sanè describenda erant, si dictam regulam clericis scripsisset.

Sed hæc leuissima sunt, quia quod ad primam obiectionem attinet, propter maiorem libertatè, & autoritatem clericorù illius temporis, nõ debet immoderatus fæminarum aspectus non prohiberi, quem diuinæ scripturæ tot grauissimis exaggerationibus interdicit, ob grauissima damna, quæ illum sequuntur, & à quibus clericorum licentia, vel autoritas illos minimè tutos, & immunes reddit. Nec diuinæ scripturæ clericos excipiunt ob illorum licentiam, & autoritatem, cum iubent, viros auertere oculos à muliere cõpta, & non conspiciere speciè alienæ mulieris. Eccl. c. 9. & 25. nec cõcupiscentia carnis, & oculorum, quam damnat Io. Apost. in sua Epist. Canonica, in antiquis clericis minus dånabilis erat, quã in alijs ob illorum licentiam, & libertatè. Neque verò libertati antiquorum clericorum repugnabat, binos vel ternos, per vrbes, & alia loca incedere. Alioquin Saluator noster discipulos suos, quorum vitam clerici imitantur, binos, & binos nõ misisset, nec etiam docuisset sapiens, melius esse duos simul, quam vnum, propter emolumentum societatis. multò minùs repugnabat licentiæ vel libertati, vel etiam autoritati, ac dignitati prescorù clericorù, propria vestimenta lauare, & proprijs manibus in cõmuni operari, quos sacri canones, præsertim Concilij 4. Carthaginensis, tempore ipsius B. Augustini celebrati, iubeant, ad exemplum Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, & aliorum aliquo artificio & labore manuum sibi ipsis victum comparare. Neque verò speculum, & odores, de quibus B. Augustinus in fine regulæ scribit, solius fæminei sexus oblectamenta dici debent, cum non de solis fæminis, sed multò magis de viris, & præsertim de clericis dicat Apostolus: *Christi bonus odor sumus.* Et B. ipse Augustinus speculù aliud ex varijs diuinæ scripturæ sententijs conflatum æquè pro viris, sicut etiã pro fæminis scripserit, vt etiam regula clericis tradita illorum speculùm iure merito dici potuerit. Ac demùm quòd in eadè regula clericis tradita singulorum Ordinum officina distincta Presbyterorum, Diaconorum, & Subdiaconorum non descripserit, illud in causa fuit, quod nõ Ecclesiæ regimen, siue gubernatio, sed communis, & regularis vitæ ratio in illa tradebatur.

IV. **H**Ac igitur sententia tanquam falsa, & non solum contra rationem, sed contra communem omnium Catholicorù consensum reiecta, solum tertium dubium discutiendum nobis remanet. An supposito, quòd B. August. nõ solis fæminis, sed etiã viris ipsam regulam scripserit, & tradiderit, illa clericis canonicis tradita fuerit; an monachis, vel eremitis. Nam Coriolanus, Paulus Bergomen. & quidã alij, quos nouissimè secutus est Marquez c. 7. & S. 13. nullum non mouent lapidem, vt illam eremitis traditam, & pro illis scriptam probent, & suadeant: etsi postea ad clericos, canonicos extensam fuisse

nõ negent. E contrario canonici Regulares illã suis clericis canonicis traditam contendunt, & speculù clericorum exindè appellatam. Cuius sententiæ veritas & si per necessariam, & inuitabilè sequelam ex hæctenus dictis resultare videatur, neque qui contra sentiunt, alia ratione ducantur, nisi quod putent B. Augustinum ante presbyteratum verum monachum, & regulariter professum extitisse, vt nihilominus illius veritas etiam lippis, & cæcutiëtibus euidès, ac palpabilis fiat, octo prædicamētis, siuè generibus argumentorum illam euidentissimè demonstro. Primo ex tempore, quo B. Augustinus illam scripsit. Secundo, ex traditione Ecclesiæ Romanæ Catholicæ & Apostolicæ. Tertio, ex Bullis Romanorum Pontificum. Quarto, ex sacris Concilijs. Quinto, ex libris iuris Canonici per censores Gregorianos correctis. Sexto, ex Historicis. Septimo, ex autoritate Doctorum. Octauo, ex repugnantia, quã cù vita eremitica habet ipsa regula August.

Ex primò capite sic argumentor. Regula B. Augustini non fuit scripta, nisi post institutionem clericorum canonicorum. Ergò nõ pro eremitis, vel monachis, sed pro clericis fuit scripta. sequela huius rationis euidens est, quia si pro eremitis illam scripsisset, non opus habuisset ad illam scribendam institutionem canonicorum expectare, immo ratio & rei natura postulabat, vt eremitis statim institutis (ad hominem loquor) illorum viuendi normã certa regula designaret: at verò ipsam regulam non nisi post institutionem canonicorum scriptam fuisse, probatur, tum ad hominem, tum etiam secundum rei veritatem. Ad hominem quidem, quia id apertè fatetur Coriolanus in defensorio c. 5. pag. 11. & testis quem Marquez omni exceptione maiorem producit, frater Iordanus de Saxonia lib. 2. in vitas fratrum c. 14. secundum aut rei veritatem, quia regula B. Augustini vocatur 3. sermo de cõ. vit. cler. ita in. citatur in iure, vt statim apparebit: quare necesse est, il lapost primùm, & secundum sermonem scriptam fuisse, tertium .n. primo, & secundo posterius est. Sed secundus sermo de cõ. vit. cleric. ab August. iam sene, & canicie perfuso est habitus, vt illa eiusdem sermonis verba indicant: *Nõ decet banc professionem, hæc mēbra hos canos.* Igitur regula, quæ tertius sermo de cõ. vit. cleric. vocatur, non solum post canonicos tum in primo, tum in secundo monasterio institutos, sed etiã ab ipso Augustino senio iam confecto scripta fuit.

Secundo probatur eadem veritas ex traditione Ecclesiæ, quæ in officio B. August. ab eadè Ecclesia probato, & non solum inter Canonicos Regulares, sed etiã inter eremitas ante annos circiter 400. vsitato in hymno ad vespèras de B. Augustino canit.

*Tu de vita Clericorum sanctam scribis regulam
Quam qui amant, & sequuntur, vitã tenent regiã
Atque tuo sancto dictu redeunt ad patriam.*

Quòd officiũ Pius V. in bulla edita anno 1570. per quam officia Congregationis Lateranen. probauit à D. Thoma Aquinate ordinatum affirmat, & ante annos 300. illius vsus in Ecclesia receptum fatetur Fr. Iordanus de Saxonia lib. 2. in vitas fratrum c. 14

Neque satisfacit, quod ait Io. Marquez c. 7. §. ultimo post suum Coriolanum, regulam B. Augustini vocari Regulam clericorum, quod eremitis ex dispensatione ad clericatum assumptis tradita fuerit. Quia nunc monachi, ex dispensatione Apostolica, omnes sunt clerici, nec tamen illorum regula dicitur regula clericorum, sed monachorum: quia nomen clericorum absolute prolato intelligitur de clericis, qui sunt tales propria natura, non autem de monachis factis clericis ex dispensatione; alias D. Benedictus diceretur modò scripsisse regulam de vita clericorum, quia monachi D. Benedicti modò sunt clerici, quod nullus vir cordatus dicit. & sicut monachus factus clericus nò amittit naturam, & habitum monachi, ita etiam non amittit nomen. Quare si regula B. Augustini pro monachis ex dispensatione factis clericis scripta fuisset, neque D. Thomas, neque aliquis eruditus, & doctus dixisset absolute, B. Augustinum scripsisse regulam de vita clericorum, sed dixisset monachum. Adde, quod sacri canones, etiam post quam monachi ex dispensatione facti sunt clerici, distinguunt Ordinem clericorum ab Ordine monastico, & nomine clericorum absolute prolato non veniunt in iure canonico ipsi monachi. Quare cum locutiones Ecclesie sint interpretandæ iuxta ea, quæ in iure canonico habemus, nusquam legitime dici poterit, Ecclesiam nomine clericorum absolute prolato intellexisse, vel monachos, vel eremitas factos clericos ex dispensatione.

V. **T**ertio probatur eadem veritas testimonijs trium Summorum Pontificum, quorum duo priores sunt antiqui ante quingentos circiter annos. Primus est Paschalis secundus in quodam privilegio septimo concessio Priori & canonicis sancti Fridiani Civitatis Lucensis, cuius authenticum in Archiuo illius Ecclesie adseruatur; in quo Canonicam institutionem commendans, ita scribit: *Vita regularis propositum in primitiua Ecclesia cognoscitur ab Apostolis institutum, quam B. Augustinus tam grater amplexus est, ut eam suis regulis informaret.* Secundus est Innocentius huius nominis secundus, qui in Concilio Romano cap. 9. ita decernit: *Præua autem consuetudo (prout accepimus) & detestabilis inoleuit, quod & monachi, & regulares canonici post susceptum habitum, & professionem factam, sprete beatorum Magistrorum Benedicti, & Augustini regula, leges temporales, & medicinam gratia lucri temporalis addiscunt, & infra. Ut ergo Ordo Monasticus, & Canonicus Deo placens in sancto proposito inuolabiliter conseruetur, nec hoc ulterius præsumatur, autoritate Apostolica interdicens.* Ex hoc aureo decreto duo habes. Primò Beatum Augustinum fuisse Magistrum, & Legislatorem Canonicorum, sicut B. Benedictus fuit Magister, & legislator monachorum. Secundum, iuxta sanctos Patres, & antiqua Concilia regulam D. Augustini esse regulam canonicam, contra distinctam à monastica, sicut ipse Ordo Canonicus à monastico semper fuit distinctus. Ex quibus sequitur tertium, videlicet

falsam esse in iure canonico doctrinam Coriolani asserentis, Innocentium secundum in cap. perniciosam 18. quæst. 2. appellare Regulam Augustini Regulam monasticam, cum in dicto cap. quod acceptum est ex eodem Concilio Romano, & est in ordine vigesimum sextum, expresse numeret tres regulas, Be nediçti, Basilij, & Augustini, & illarum professo res dicat esse monachos, & canonicos, neque vllibi vocet regulam B. Augustini regulam monasticam, & supra ricto cap. 9. expresse declarauerit, illam esse egulam canonicorum, non monachorum: cumq; Ordo monasticus ab Ordine canonico sit distinctus, & consequenter hi Ordines debeant habere regulas distinctas, quæ nam erit regula, secundum quam iuxta dictum Concilium viuere debeant ipsi canonici? Nam Concilium, tres tantum numerauit, primam Diui Basilij, secundam Diui Benedicti, tertiam Diui Augustini. Si enim canonici sub aliqua ex istis tribus regulis viuere debebant, & regula Augustini erat regula monastica. ergo regula canonica erat regula Diui Basilij, vel diui Benedicti, quod an sit verum, tu cogita. & hinc habes vndè leuitatem illorum redarguas, qui vt Augustini cucullâ popularibus suadeant, vetustum officium Beati Augustini deprauantes, loco huius versiculi: *Tu de vita clericorum sanctam scribis regulam.* eo sublato istum reponere voluerunt. *Tu de vita monachorum sanctam scribis regulam.* Quod an bona fide actum sit, mei non interest iudicare. Tertius est Eugenius Quartus in Bulla, per quam Canonicos Regulares Congregationis de Frisonaria nuncupatæ Sacrosanctæ Basilicæ Lateranensi, vti veros clericos originarios illius Ecclesie restituit, in qua ita ait: *Huius profecto Sancti Ordinis, & sacri propositi post sanctos Apostolos primùm in Alexandrina Ecclesia Marcus Petri discipulus fuit institutor, & conditor, ac gloriosus Augustinus Episcopus diuinis regulis, & doctrina decorauit.* Dices, supradictis autoritatibus probari, quod Beatus Augustinus suis Clericis aliquam regulam tradiderit, non tamen probari, hanc regulam præ manibus habitam, illam esse, quam Augustinus ipsis clericis descripsit: Respondeo. si hæc illa non est, ostendatur alia, & illam à Beato Augustino clericis traditam probetur.

Caput decimumnonum.

Doctrina capitis præcedentis autoritate Conciliorum, & S. Canonum comprobatur.

I. Onfirmatur quarto loco eadem veritas autoritate Sacrorum Conciliorum, quorum primum est Concilium Romanum sub Eugenio II. celebratum, in quo totius Ordinis Canonici generalis reformatio est attentata, & pro eadem reformatione libellus editus quinque capitulorum, siue liber Canonicus nuncupatus. Ex quo libello depromptus est textus capituli. in omnibus. de conseruatio. d. 5. In eo siquidem libello sunt tres sermones B. Augustini de comm. vita Cleric. Primus incipit: Propter quod volui. Secundus: Charitati vestræ. Tertius: Hæc sunt, quæ vt obseruetis, præcipimus, in monasterio constituti, & est ipsamet Regula Augustini, quæ vocatur Speculum Clericorum. Secundum est Concilium Rhemense sub eodem Eugenio II. celebratum cap. 3. vbi sic habet. *Statuimus, vt sanctimoniales, & mulieres, quæ Canonice nominantur, & irregulariter viuunt, iuxta Beatorum Benedicti, & Augustini Regulam vitæ in melius corrigant, & emendant.* Et licet Concilium non loquatur de Canonicis viris, sed de Canonissis, sufficit tamen, quod vsque ad illa tempora Regula B. Augustini censebatur Regula Canonica, non autem Regula Monastica. Non me latet dubium esse, an istud Concilium sub Eugenio II. celebratum fuerit, an sub Eugenio III: & non deesse, qui sub tertio censeant. Verum in tertio volumine Concilium ponitur celebratum sub Eugenio II. tertium est Concilium Ticinense celebratum anno Domini 855. quod iubet omnes Regulares viuere, vel secundum Regulam B. Benedicti, vel secundum Regulam Canonice, & licet non meminerit Regulæ B. Augustini, tamen nomine Regulæ Canonice intelligendâ esse Regulam B. Augustini, quæ per antonomasiam Canonica dici consuevit, tum ex hætenus dictis, tum ex dicendis apertissime constabit. quartum est Concilium Romanum sub Innocentio II. celebratum, quod explicitè vocat Regulam Canonice Regulam B. Augustini, cuius decreta referuntur à Cardin. Baronio tomò 12. sub anno 1139.

II. Vinto loco probatur eadem veritas ex iure Canonico, circa quod vnum supponendum prius est, nempe Summum Pontificem Gregorium XIII. accitis vndique viris doctissimis, & in arte peritissimis, conquisitis etiam vetustissimis exemplaribus integris, & incorruptis, Gratiani decretum tam quo ad textus, illos cum legitimis, & veris autoribus cõferendo, & ab illegitimis, & spuris vindicando, & legitimis reddendo, quàm quo ad glossas, & notas marginales, illas ab erroribus, quibus passim aspersæ fuerant, repurgando, suæ pu-

ritati & integritati restituendum, & corrigendum curauisse. Absoluta vero ipsa correctione, ad quorundam nimiam licentiam in libris pro illorum commodo alterandis coercendam, sequens decretum cõdidisse, quod statim in fronte ipsius Decreti imprimendum mandauit. *Emendationem decretorum locorumq; à Gratiano collectorum (erat enim is liber mendacys, & testimoniorum deprauationibus plenissimus) à nonnullis Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris optimo consilio susceptam, selectisq; ad id negotium S. R. E. Cardinalibus, & alijs eruditissimis viris adhibitis commissam, multis autem varijsq; impedimentis hætenus retardatam, nunc tandem vetustissimis Codicibus vndique conquisitis, autoribusq; ipsis, quorum testimonys vsus erat Gratianus, perlectis, quæquæ perperam posita erant, suis locis restitutis, magna cum diligentia absolutam, atque perfectam edi mandauimus. In qua magna ratio habita est operis huius dignitatis, & publicæ eorum præsertim, qui in hoc studio versantur, utilitatis. Iubemus igitur, vt quæ emendata, & reposita sunt, omnia quàm diligentissime retineantur, ita vt nihil addatur, mutetur, aut immineatur.* Hoc supposito, probatur euidenter, Regulam B. Augustini clericis Canonicis traditam esse, non Eremitis, vel Monachis. Nam in Decreto allegantur quatuor textus ex Regula B. Augustini, vel ex serm. 3. de comm. vita clericorum, qui cum actu alicuius partium studiosi loco moti essent, & sub titulo sermonum ad Eremitas inuulgati, per Correctores Gregorianos deletis titulis sermonum ad Eremitas, suis locis, & suis veris titulis restituti fuerunt. Primus textus est cap. quando necessitas disciplinæ 86. d. qui textus allegatur sub hoc titulo: *Vnde Augustinus de vita clericorum.* Secundus est cap. Non vos iudicetis 5. q. 5. qui textus sic allegatur: *De hoc scribit B. Augustinus serm. 3. de comm. vita Clericorum, seu Regula tertia sic dicens &c.* Et aduerte quod Correctores Gregoriani vocant hanc Regulam Augustini tertiam regulam, non quod probent primam, & secundam superius refutatas, sed per comparationem ad primum, & secundum sermonem de cõmuni vita clericorum, qui in Concilio Romano sub Eugenio Secundo, & in Concilio Aquisgran. celebrato referuntur inter Regulam clericorum Canonicorum. Tertius textus est cap. non dicatis 12. q. 1. qui similiter allegatur sub titulo, ex serm. 3. de communi vita clericorum. Quartus textus est. c. nec solo. 32. q. 5. qui pariter sic allegatur: *Ita Augustinus ser. 3. de communi vita clericorum, & in epist. 109. ad Monachas.* Vbi vides, distinctum esse hunc sermonem, qui est Regula clericorum ab epistola, quæ est Regula ad Monachas.

III. Non me latet, Io. Marquez c. 7. S. fin. & c. 8. S. III. quinto respondere, nullum ex prædictis textibus sumptum esse ex Regula Augustini, sed acceptum fuisse ex quodam sermone, qui inter opera B. August. vagabatur sub tit. de communi vita cleric. tertius in ordine. quod dupliciter suadere nititur. Primo ex cap. non dicatis 12. q. 1. qui allegatur ex serm. 3.

de communi vita clericorum: nam in illo textu sunt multa, quæ non reperiuntur in Regula B. Augustini. Secundo ex Augustino Zarrabita in additionibus ad cap. quando necessitas 86. dist. vbi notat, nullum ex fragmentis Regulæ, quæ Gratianus allegauit, acceptum fuisse ex ipsa Regula, sed ex epistola 109. vel ex sermonibus de communi vita clericorum. Verùm vt bona venia tanti viri dixerim, sic respondens, planè indicat, quæ ex Doctoribus refert, in fontibus non vidisse, aut si vidit, non aduertisse, aut quod suspicari nolim, minus fideliter exscripsisse. Nam in Codice per Censores Gregorianos repurgato, ac restituito (siue inter illos fuerit Augustinus Zarrabita, siue non, nihil ad rem attinet.) Primus ille textus cap. quando necessitas. sic formaliter, & verbaliter (nescio alijs verbis melius hoc exprimere) allegatur: *Vnde Augustinus de vita clericorum.* In additionibus vero sic legimus. *Inter opuscula B. Augustini anno Domini 1481. Parma impressa, sunt tres sermones de communi vita clericorum, ex quibus in vulgatis tomis operum D. Augustini tomo decimo referuntur duo sermones quinquagesimus secundus, & quinquagesimus tertius ad fratres in Eremito. Tertius autem cum epistola 109. omnino conuenit, sed qua in epistola diriguntur ad Monachas, in sermone diriguntur ad viros. ex istis tribus sermonibus de communi vita clericorum multa accepit Gratianus, ut suis locis notabitur, & hoc quidem ex tertio.* Et similiter secundus canon allegatur ex sermone tertio de communi vita clericorum, siue ex Regula tertia Augustini. pariter in additionibus ad cap. non dicatis 12. q. 1. ita habes: *Hoc caput sumpsit ex sermone 3. de communi vita clericorum, in quo Regula B. Augustini continetur, ac reperitur in epistola 109. sed in ea ad Monachas oratio conuertitur!*

Ex his quatuor maximi momenti habemus. Primum est, pro vno eodemq; tum à Gratiano, tum à Censoribus Gregorianis haberi tertium sermonem B. Augustini de communi vita clericorum, & tertiam Regulam eiusdem Augustini, quæ regula illa est, de qua nunc agitur: & per hoc præcluditur effugium à Marquez excogitatum, cum ait, dictos canones ex Regula B. Augustini minimè sumptos fuisse; sed ex tertio sermone de communi vita clericorum. Secundum est, B. Augustini Regulam primo viris traditam, exinde monialibus postea adaptatam. Tertium, Regulam B. Augustini pro clericis Canonicis prius fuisse scriptam, licet alijs Religiosorum cœtus illam postea imitandam, & seruandam susceperint. Quartum, falsum omnino esse, nullum ex fragmentis à Gratiano allegatis acceptum ex ipsa Regula, sed vel ex epist. 109. vel ex tertio sermone de communi vita clericorum illos omnes depromptos fuisse. Nam Censores Gregoriani, quorum censuram Summus Pontifex probauit, pro eodem acceperunt tertium sermonem de communi vita clericorum, & tertiam Regulam B. Augustini: & si tertius ille sermo à Re-

gula diuersus est, eius erit illum nobis inter opera B. Augustini monstrare. Nam nos ex Decreto Gratiani habemus, beatum Augustinum tres sermones de communi vita clericorum scripsisse, & pro tertio nihil præter Regulam habemus. Adde etiam, illi textus extra omnem controuersiam reperiuntur in Regula B. Augustini. Vnde ergo negatur, nullum illorum ex ipsa Regula acceptum fuisse, verùm omnes depromptos ex alio sermone de communi vita clericorum, qui præter ipsam regulam nusquam reperitur?

Dicet, tex. ille cap. non dicatis 12. q. 1. depromptus non est ex Regula Augustini, quia multa habet, quæ in Regula B. Augustini minimè reperiiri possunt. Sed facilis est responsio. Textus ille non ex vno tantum Augustini loco est acceptus, sed ex varijs locis collectus, & confarcinatus quod frequens est in eodem autore. vide textum in cap. Clericus 91. d. quod nec ipsos Correctores Gregorianos latuit, vt ex additionibus satis patet, licet ijdem correctores illos varios textus loco mouere noluerint, ne cogerentur glossas vel loco mouere, vel delere, quod alibi non semel fecerunt. immo notauerunt ijdem correctores, quædam esse in eodem capite, quæ apud D. Augustinum nullibi reperiiri possunt: quædam etiam ex prima regula inter regulas B. Augustino attributas, quam vt dictum est supra, omnes tanquam spuriam ab illo reijciunt.

Sexto loco probatur eadem veritas testimonio **IV.** Historicorum, ex quibus, vt recentiores omitamus, primus sit B. Antoninus Florentinus in 2. p. summæ Historialis tit. 10. cap. 8. §. 3. vbi de Sancto Augustino scribit. *Et ab eo dicitur Ordo Canoniorum Regularium habuisse initium, quibus & Regulam scripsit, quam hodie plurimi religiosi profitentur, ut Prædicatores, Eremitæ, Seruicæ, Canonici Regulares omnes, licet diuersarum religionum, & alij.* Hoc Beati Antonini testimonium non potest Marquez reijcere, qui ad secundum verbum eiusdem Antonini testimonio abutitur contra Canonicos Regulares, quod & Ludouicus de Angelis, & frater Fulgentius Lancillottus, & alij eiusdem instituti ante illum fecerant. Neque D. Antoninus propter hoc in pœnam contradictionis incidit propter illa, quæ in 3. parte tit. 24. cap. 14. de Ordine Eremitarum scribit, vt idem Marquez cap. 7. §. 15. contendit. Primò, quia, quæ scribit in secunda parte, ex propria sententia scribit, ac etiam in proprio loco tractandi de vita, & rebus gestis Beati Augustini. Cæterùm quæ in tertia parte tit. 24. cap. 14. habet, non ex propria sententia se scribere fatetur, sed ex sola relatione fratris cuiusdam Ordinis Eremitarum, quod statim in initio eiusdem capituli admonuit dicens. *De sacro Ordine Eremitarum Sancti Augustini, qui in priuilegijs inter Mendicantes computantur, qua inueni hic refero. Quidam Religiosus dicti Ordinis sic scribit. Revelatum fuit prophético spiritu Abbati Ionchimo &c.*

Ecce

Ecce vides, quantæ autoritatis esse debeat testimonium D. Antonini ex eo loco sumptum, ad Beati Augustini cucullam eremiticam probandam, quod nihilominus prædicti autores per omnes paginas tam frequenter inculcant. Secundo quia in eod. tit. 24. cap. 14. idem Antoninus statim in principio postquam Eremitarum sententiam retulit, qui Ordinem Eremiticum non solum à B. Augustino institutum, sed etiam omnibus alijs Ordinibus mendicantium, & Monachorum, & Canoniorum antiquiorem esse contendebant, illam sententiam tanquam falsam istis formalibus verbis sic rejicit. *Sed declaratio ista non sufficienter probat propositum, nam si Ordo Eremitarum, & in Eremo viuentium caput à Paulo Eremita, nõ sequitur, quòd talis modus viuendi esset Ordo B. Augustini, vel quòd viuerent secundum regulam B. Augustini, qui adhuc non erat in mundo, sed postea plusquam per centum annos. Nec legitur alicubi, quòd aliquam communem Regulam illi Eremita haberent, nec tunc aliquis ordo vel religio erat ab Ecclesia approbata, ut postea fuit. Quòd B. Benedictus, & eius religio secundum Regulam eius fuerit post Augustinum, certum est; unde & Canonici Regulares, qui profiteantur Regulam Augustini, utique fuerunt ante Monachos Benedictinos. & etiam aliqui Eremita viuentes religiosè in locis solitarijs potuerunt esse, qui viuerent secundum Regulam Augustini, & forte illi, ad quos sermones editi dicuntur ad Eremitas. Sed non erant illi propriè loquendo illius Ordinis, & modi vitæ, cuius nunc sunt, qui dicuntur Eremitani, & habitant in Ciuitatibus, Villis, & Castris. Similiter & si fuerunt aliqui ante ordines Mendicantiũ, qui viuerent in Eremitis secundum Regulam Augustini, non tamen erant talis Ordinis, nec habebant unum caput, nec illas ordinationes, quas habent Eremitani nunc. Vnde potest dici, quòd, qui dicuntur Eremitani, non fuerint ante Mendicantes, sed postea, ut patet infra. Hæc ille, quæ si Venerandi Patres Eremitæ perpendèrent, cessarent tot conuersiones fundatæ in hoc testimonio, quòd nihil eis prodest, plurimum autem obest, utpote per quòd ea omnia, quæ illi de institutione, habitu, Regula ab Augustino acceptis tradunt, funditus euertuntur, & tolluntur. quæ necessario animaduertenda esse duxi propter alia multa, quæ inferius repetere necessarium erit. Ex quibus etiam D. Antonini verbis quatuor corollaria magni ponderis inferuntur. Primum, quòd tempore Augustini Eremitæ nullam certam Regulam habebat, nec erat aliquis certus Ordo Eremitarum ab Ecclesia approbatus. Secundum, quòd licet post Augustinum potuerint esse aliqui Eremitæ in solitudinibus degentes sub Regula B. Augustini, illi non erant eius Ordinis, cuius nunc sunt, qui vocantur Eremitani Ordinis Sancti Augustini, & è conuerso ordo Eremitarum D. Augustini, qui nunc est, nihil commune habet cum antiquis Eremitis. Tertium, quòd illi antiqui Eremitæ in solitudinibus debebant, non in Ciuitatibus, Villis, & Castris. Vnde Religiosi illi in horto*

Valerij à B. Augustini constituti prope Ecclesiam parochialem ciuitatis Hipponensis, Eremitæ nullo modo esse potuerunt. Quartum, quòd Ordo Eremitarum, qui nunc est, post Ordines Mendicantes D. Dominici, & D. Francisci fuit institutus, vel saltem approbatus, de qua re inferius dicemus.

Secundus igitur testis sit Lucidus Historicus V. lib. 10. de Rebus gestis post Christi aduentum cap. 17. vbi ait. *Rubrica de ordine religiosorum testatur communem Clericorum Ordinem à B. Petro, & alijs Apostolis fuisse institutum, qui deinde à B. Augustino insignem, & singularem Regulam accepit.* Tertius est autor Fasciculi temporum fol. 54. vbi ait. *Ordo Canonicus capis florere in Beluacensi Ecclesia, qui primò ab Apostolis, postea à B. Augustino regulariter institutus fuit.* Idem autem sunt regulariter institui, & regulam accipere. Quartus Vincentius Beluacensis lib. 18. cap. 54. vbi catalogum librorum D. Augustini recensens, numerat Regulam de institutione Clericorum librum vnũ. Quinus Autor, qui vitam S. Norberti Ordinis Præmonstratensis fundatoris descripsit, & illius discipulus fuit, Hugo appellatus, in vita eiusdem Sancti Norberti: quæ legi potest apud Surium tomo 3. sub die 6. Maij. scribit enim hic autor, cum B. Norbertus de ordine fundando apud se recogitaret, apparuisse sibi B. Augustinum, & ostendisse regulam, ac dixisse. *Augustinus ego sum Hipponensis Episcopus. ecce habes regulam, quam ego scripsi, sub qua si bene militauerint confratres tui filij mei, adstabunt securi in extremi iudicij terrore.*

Aduertendum est autem, B. Norbertum tunc de instituendo Ordine Canonicorum, non Eremitarum cogitasse, quem de factò talem postea instituit. Sextus est Aimonius Historicus Francorum antiquus ante annos septingentos, nam vixit anno Domini 840. hic Autor duobus in locis meminit Regulæ B. Augustini lib. 5. historię de rebus gestis Francorum cap. 10. & 17. & reddit causam, ob quã in Concilio Aquisgrani sub Ludouico Pio congregato non fit mentio de Regula B. Augustini, cum agitur de reformatione Canonici Ordinis, quia, inquit, Concilium illam supponebat tanquam notissimam, sub qua omnes Canonici tunc viuerent, sed quasdam institutiones super addere volebat, quæ totius vitæ Canonice perfectionem comprehenderent, quæ non ita distinctè in ipsa regula designabantur, sicut designantur, quæ spectant ad Monachos in regula B. Benedicti. Septimus est Venerabilis Beda lib. 4. historię Gentis Anglorum cap. 4. vbi meminit monasterij in Iugeto nuncupati sub regula, & Abbate Canonico degentis. eius verba sunt. *Ipsam namque est, quòd nunc grande de modico effectum in Iugeto vocatur, & conuersis iam dudum ad meliora instituta omnibus, egregium examen continet monachorum, qui de prouincia Anglorum ibidem collecti, ad exemplum Venerabilium fratrum sub Regula & Abbate Canonico, in magna continentia, & sinceritate proprio labore manuum viuunt.* Siue autem illi Religiosi in Iugeto consti-

tuti essent. verè Canonici, degentes sub regula, & Abbate Canonico, siue illi essent Monachi reformati ad exemplum Canoniorum degentium sub regula, & Abbate Canonico, vtrunque enim sensum hæc verba referunt, nihil interest. Satis est, ex hoc loco haberi, apud Bedam mentionem solum Regula, tum Abbatis Canonici: Regula autè Canonica est Regula Augustini, neque enim alia Regula Canonica monstrari potest. Et quod de Regula B. Augustini autor intelligere velit, illa eius verba satis aperte indicant: *sub Regula, & Abbate Canonico in magna continentia & sinceritate proprio labore manuum viuunt.* Nam in Regula B. Augustini specialiter cauetur, vt clerici horis constitutis aliquid in commune operentur, maiori studio, & frequentiori alacritate, quam si sibi quisque propria faceret. Et videtur Augustinus in ipsa Regula consuetudinem, & statuta Ecclesiæ Africanæ inserere voluisse, quæ iubebant, vt clerici quantumcunque docti aliquo honesto artificio victum sibi ipsis compararent, vt patet ex Concil. 4. Carthagin. cap. 51. & duobus seqq. de quibus supra dictum fuit.

VI. **S**eptimo probatur eadem veritas testimonijs Doctorum. & sanè pro omnibus Doctoribus sufficere posset ipse Augustinus, inter cuius opera reperitur ipsa regula, & etiam sermo tertius de communi vita clericorum, qui cum regula coincidit: quæ regula cū tot seculis ab Ecclesia sub titulo Speculi clericorum, vel de communi vita clericorum, vel regulæ Canoniorum fuerit recepta, & per antonomasiam regula Canonica passim in Concilijs nuncupata, nescio quam ob causam, & qua licentia nunc sint, qui negare audeant, illam clericis Canonici traditam fuisse. Nam si ista licentia admittatur, pari modo licebit alia multa huius Sanctissimi Patris scripta in dubium reuocare, aut etiam aperte negare. Adde secundo loco D. Bernardum in lib. de præcepto, & dispensatione cap. 3. & 7. vbi meminit Regulæ D. Augustini, & Ordinis illius, & in epist. 2. & 3. vbi per Ordinem D. Augustini intelligit Ordinem Canoniorum. Tertius est B. Umberto S. Ordinis Prædicatorum Generalis magister in commento eiusdem Regulæ. Ille enim Augustini Regulam tanquam Canonici traditam, & à Canonici acceptam refert. Et sanè totus Ordo Prædicatorum Regulam B. Augustini non Eremitis, sed clericis Canonici traditam agnoscit. Quartus est Robertus Holcot inc. 7. lib. Sapientiæ lect. 95. cuius verba superius sunt recitata. Quintus Robertus Arboricensis lib. 2. de Coelibatu, vbi ait, Ordinem canonicum Augustinianum ab ipso sancto Præsule Regula, & Legibus descriptum. Habetur liber in tomo 2. operum eiusdem Autoris. Sextus Robertus Riccardus in commentario ad Regulam D. Augustini. Septimus Riccardus Cenomanus in Antidoto ad censuram Erasmi per facultatem Parisiensem probata anno Domini 1539. vbi ad calcem libelli hæc habet. *Denique cum tot retro seculis tam multi Doctores, & Præclari viri banc crediderint Regulam Augustini traditam viris, quin &*

Commentarijs illustrauerint simul, & Sedes Apostolica approbauerit. Nescio si tot Ecclesiæ proceribus neglectis quædam inueniatur usque adeo insani cordis, vt uni Erasmo monachorum nomen tam grauius infestanti adhareat. Quæ responsio & approbatio præcedente matura deliberatione facta fuit à Facultate Parisiensi instantibus Canonici regularibus S. Victoris, non autem fratribus eremitis, vt etiã ex hoc capite videas, illos Facultatem Parisiensem minimè ausos interpellare, vt decerneret an regula B. Augustini ipsis Eremitis fuerit scripta. Nec te moueat, quod Riccardus Cenomanus in progressu ipsius libelli Monachorum nomine vtatur, ita vt videatur sentire, ipsam regulam ab Augustino monachis traditam fuisse, quia ex contextu habes, illum nomine monachorum clericos Canonicos intelligere, nec vis facienda est in nomine, cum de re nobis constat. Alios plures Doctos & probati nominis autores omitto, Hugonem de Sancto Victore, Ioannem Mauburnum Belgam, Martinum Azpilquetam Nauarrũ, Augustinũ Nouellum Ticennensem, Viros toti Orbi cognitos, ne nostrorum testimonio in causa notissima indigere videamur. Hoc solum pro colophone præsentis capituli annexã, licet dubitatum sit à plerisque, an B. Augustinus autor fuerit Ordinis Eremitarum, nunquam tamen dubitatum in Ecclesia Dei, an idem Augustinus Canonici Ordinis vel Autor fuerit, vel saltem reparator, ac insignis reformator. Vnde consequenter loquentes dicere oportet, non posse in dubium reuocari, an B. Augustinus Clericis Canonici regulam tradiderit, esto de eremitis in dubium id reuocetur: à quo argumento conuictus Coriolanus in suo defensorio pag. mihi 2. ausus non fuit negare, Hanc tertiam Regulam, de qua solum hic loquimur, & quam ab Augustino Episcopo scriptam verissimè fatetur, Canonici traditam, sed solum contendit, illam Canonici & Eremitis communem fuisse, quod etiam dixerat frater Iordanus de Saxonia loco sæpe citato ex lib. 2. in Vitæ fratrum cap. 14. hoc solo ab illo discrepans, quod Coriolanus ipsam Regulam non nisi ab Augustino Episcopo scriptam asserit, & verum dicit, frater Iordanus ab eodem presbytero post fundatum monasterium in horto Valerij editã affirmat.

Caput vigesimum.

Probatur eadem veritas ex repugnantia, quam cum vita Eremitica habet ipsa Regula B. Patris Augustini.

Postremum argumentum ad eandem veritatem confirmandam sumi potest ex repugnantia, quam habet cum vita eremitica ipsa Regula B. Augustini. quæ repugnantia duobus vijs ostendi potest, nempe ratione quadã vniuersali, & cõparatione inter ipsam Regulam Augustinianã, & vitam Eremitarum

tarum per singula capita facta in particulari. Ratio vniuersalis est, quia quemadmodum Ordo Clericalis ab initio nascentis Ecclesie vsque in presens semper à monastico, & multo magis ab eremitico, si Ordo Eremiticus à monastico secernatur, distinctus fuit, & pro distincto est habitus, ita ut ex vno ad alium ordinem transitus fuerit non semel interdictus, vt superius dictum fuit; ita etiam regula monastica, vel eremitica, & regula canonica pro distinctis sunt habitus, quod etiam ex varijs testimonijs summorum Pontificum, & conciliorum superius deductum est. Cum itaque ex omnium sententia nomine regulæ canonice semper venerit regula B. Augustini, omni probabilitate carent, qui illam eremitis, & monachis, & non clericis traditam affirmant. Alioqui si Regula B. Augustini pro eremitis, siue pro monachis ab initio condita fuisset, & regula verè monastica ex ipsa institutione esset, cur potius illam, quam Regulam B. Benedicti, vel Basilij canonicam dixissent? Cur canonicis sub regula Augustini degentibus ad ordinem D. Benedicti transitum prohibuissent? Quod tamen prohibuerunt cap. mandamus cum seq. 19. q. 3. Cur demum ipsis monachis sub regula D. Benedicti degentibus curam animarum personarum secularium interdixissent, clericis verò canonicis concessissent, eò quod regulæ laxiori inseruiant? vt dicitur in c. quod Dei timorem. de Statu monach. si æquè esset regula monastica, immo etiam eremitica regula B. Augustini, sicut regula D. Benedicti?

II. **V**erùm hac ratione omiſſa, quæ sanè introspecta virium plena est, & magni ponderis apud omnes esse debet, operæpretium erit, vt propius ad rem accedentes, ipsam regulam cum institutis vitæ eremiticæ per singula capita pederentim conferre incipiamus: ita enim fiet, vt nulli dubium relinquatur, omnia ferè in eadem regula contenta cum vita eremitica è diametro pugnare, & è contrario in clericos canonicos optimè quadrare, & illis conuenire. Prima igitur repugnantia notatur in illis verbis eiusdem regulæ cap. 1. *Qui aliquid habebant in seculo, quando ingressi sunt monasteriũ, libenter velis illud esse commune. & infra, nec extollantur si communi vitæ aliquid de suis facultatibus consulerunt, nec de suis diuitijs magis superbiat, quia eas in monasterio partiuntur, quàm si eis in seculo fruerentur.* Hæc verba indicant, religiosos, quibus Augustinus Regulam tradidit, bona etiam stabilia, & diuitias in communi habere potuisse, & habuisse, quæ eremitis in tugurijs, & in solitudinibus degentibus omnino conuenire non possunt, immo nec etiam in ciuitatibus habitantibus, si tales erant, quales illos fuisse contendit Marquez in cap. 6. s. 2. & alibi, adeo scilicet pauperes, & in paupertate adeo profunda viuentes, vt nihil omnino temporalium honorum, præsertim stabilium possiderent, etiam nomine totius monasterij, & in communi. Quadrant verò in clericos canonicos, qui bona etiam immobilia in communi habebant, vt patet legenti primum, & secundum sermonem de

communi vita clericorum, ex quibus habes eos, qui monasterium clericorum ingrediebantur, diuitias in seculo habentes, partem pauperibus erogare, partem parentibus relinquere, partem verò in communi conferre solitos fuisse.

Secunda repugnantia notatur in illis verbis: *Nō sit notabilis habitus vester, nec affectetis vestibus placere, sed moribus.* Hæc nescio quid commune habeant cum cuculla nigra eremitica, vnica zona succincta, quam teste Marquez ipsi eremita, nec etiam dormituri soluebant. Vtrum autem quadrent in habitum canonicum, non est presentis loci prolixius probare, vel explicare.

Tertia repugnantia notatur in illis verbis: *Oculi vestri estis iaciantur in aliquam seminarum, in nullam figantur: neque enim quando proceditis, feminas videre prohibemini, sed appetere, vel ab ipsis appeti velle, criminofum est.* Quæ verba superflue ad eremitas dirigi videntur, qui in solitudinibus ab humana conuersatione remotissimi viuebant, secundum Marquez cap. 8. in princ. magnoperè verò ad clericos spectabant, quos necesse erat ob curam animarum, & alia clericorum munera obeunda, frequenter in populis, & in locis, vbi erant feminæ, conuersari, quorum virtus, vt idemet Augustinus lib. de moribus Ecclesie cap. 32. scribit, tanto mirabilior, maiori prædicatione dignior videtur, quod difficilius est, eam in multiplici hominum genere, & in ista vita turbulentiore seruare.

Quarta repugnantia notatur in illis verbis: *Quando ergo simul estis in Ecclesia, & ubicunque feminae sunt, inticem vestram pudicitiam custodite.* Nam ista verba de Ecclesijs eremitarum illorum temporum omnino intelligi non possunt, cum illæ essent in solitudine, & in locis ab omnium conuersatione remotis, quod etiam fatetur Marquez de monasterio à B. Augustino in horto Valerij ædificato, quod in loco à Ciuitate longè distanti extructum fuisse contendit, vt supra visum fuit. Conueniunt autem Ecclesijs clericorum, & præsertim in Parochialibus, vel etiam Episcopalibus existentium, quales erant clerici ab Augustino tum in primo, tum in secundo monasterio instituti.

Quinta repugnantia notatur in illis verbis: *I V. Vestes vestras in vnum habeatis sub vno custode, vel duobus, vel quot sufficere possint ad eas excutiendas, ne à tinea ledantur. etsi fieri potest, ad vos non pertineat, quod vobis indumentum pro temporum congruentia proferatur, vtrum hoc recipiat vnusquisque, quod deposuerat, an aliud, quod alter habuerat, dum tamen vnicusque, prout cuique opus est, non negetur.* Quæ verba in eremitas illorum temporum, tales præsertim, quales monachi secundum Baronium, & Marquez ab Augustino in Africa fuerant instituti, omnino quadrare non possunt, qualis exempli gratia fuit D. Fulgentius, quem isti Autores pro discipulo D. Augustini nobis obijciunt: illi enim mutatorias vestes non habebant, quas deponerent, vt loco illarum alias acciperent, vtque propterea inter eos contentio-

E iiij nes,

nes, & murmura orrentur, quod non acciperet quisque, quod deposuerat. Nam vnica tunica contenti erant, quam semel indutam siue per æstatem, siue per hyemem, non amplius exuebant, quã zona pellicea præcinctam, nec etiam dormituri soluebant. Ita enim expressè fatetur Marquez de habitu priscorum eremitarum ab Augustino institutorum cap. 8. S. 4. & alibi non semel, & ante illum Cardinalis Baronius to. 6. Annalium sub an. 504. num. 34: Quadrant autem optimè in clericos canonicos, sicut patet ex ijs, quæ de illorum cõmuni vestiario scribit ipse D. Augustinus serm. 2. de communi vita clericorum.

V. **S**exta repugnantia notatur in illis verbis: *Indumenta vestra secundum arbitrium Præpositi lauentur, siue a vobis, siue a fullonibus; ne interiores anime sordes contrahat mundæ vestis nimius appetitus.* Quæ verba cum habitu eremitico, tali præferimus, qualem habitum illorum eremitarum Augustinianorũ fuisse fatentur idem Auctores; nihil commune habere possunt: ille enim erat vnica tunica nigra zona pellicea succincta, quam nunquam soluebant, nec lauabant. Dicitur, quod lauabant alia indumenta interna. Respondeo primò. D. Augustinum loqui de habitu superiori, qui omnibus conspicuus est, de quo etiam supra dixerat. *Non sibi notabilis habitus vestis, nec affectetis vestibus placere, sed moribus,* Non de habitu interiori, quem nemo videt, cuius munditiæ nimius appetitus interiores animæ sordes contrahere non solet. nimium enim studium mundæ vestis non ponitur circa habitum internum, qui non videtur ab alijs, & multi sunt interius nimium sordidi, qui tamen exterius nitidi videri volunt. Deinde si illi eremitarum vestes internas habebant, quas vel ipsi, vel fullones lauarent, illorum habitus non erat talis, qualis erat habitus Pauli Primi Eremitæ, Hilarionis, Antonij, Fulgentij, ac demum talis, qualem Marquez, & illius similes contendunt, vnica videlicet tunica quam nunquam deponerent siue per hyemem, siue per æstatem.

Dicit, quod illorũ habitus erat, vel nigellus, vel lactineus nõ artificialis, sed naturalis, & talis, qualis natura præbebat, qualem legimus tulisse Beatum Fulgentium, de quo ait, qui eius vitam scripsit *Subtus casulam nigello, vel lactineo pallio circumdatus incessit.* Verum hæc euasio difficultatem non tollit, nam neque D. Fulgentius, nec aliquis Sanctorum Monachorum, vel Eremitarum vestem, quam semel induit, vnquam lauisse repertus est: immo de Sancto Hilarione insigni eremitarum parente legitur, illũ sacco, quo semel indutus fuit, nõquam aut mutasse, aut lauisse, cum superuacaneum esse diceret, mundiciam in cilicio quætere. Deinde si habitus illorum eremitarum non erat tunica nigra, sed vel nigra, vel alba, prout vellerum natura concedebat. Non ego habitus eremitarum, quos ab Augustino institutos fatemur, erat tunica, siue cuculla nigra zona pellicea præcincta, sed tunica, vel nigra, vel alba, quam naturalis velleris color

tribuebat. Vt quid ergo pro cuculla nigra tanto opere decertant? Certè si hæc responsio admittatur, falsitatis apertissimæ conuincuntur, quæ de ipsa cuculla nigra scribuntur in sermone D. Ambrosij, in Epistolis Valerij, & Sigiberti, & in sermonibus ad Eremitas.

Septimã repugnantia notatur illis verbis: *Lauacrum etiam corporis, cum infirmitatis necessitas cogit, minimè denegetur, sed fiat sine murmure de concilio medicina. & infra. neque erant ad balnea, siue quocumque necesse fuerit, minus quàm duo, vel tres.* Hæc etiam verba crediderim antiquis eremitis in solitudinibus degentibus vnica tunica siue per æstatem, siue per hyemem indutis, parum affabre conuenire. sanè da B. Fulgentio, quem vitæ eremiticæ à B. Augustino institutæ verũ exemplar produciunt, scribit Autor illius vitæ anonimus, qui illius discipulus extitit c. 30. quod persuadentibus medicis, vt lauacris balnearibus vteretur. *Non quid balnea, respondit, facere poterunt, ne homo mortalitatis expleto vita sua tempore moriatur, si verò proximam mortem nec aquarum calidarum possunt. fomenta repellere, cur mihi obsecro persuadetis, vt rigorem diu seruata professionis in fine dissoluam?* Hæc sanctus ille Episcopus, qui cum morti esset vicinior, ne rigorem suæ professionis dissolueret, aquis balnearibus vti noluit.

Nec sufficere videtur ad has difficultates euadendas, quod inquit Marquez, Eremitas à B. Augustino institutos Canobitas fuisse, non Anachoritas: siue enim Anachoritæ, siue Canobitæ fuerint, si tales erant, quales illos fuisse, tum ipse cap. 8. S. 4. tum alij passim affirmant, præcipuè Autor ille sermonum ad eremitas serm. 5. 14. 27. & 28. Frater Iordanus lib. 1. cap. 15. Paulus Bergonensis, Coriolanus, & alij, nempe in solitudinibus viuentes, cuculla nigra, eaq; zona pellicea nunquam soluenda induti, eadem prorsus difficultates manent, & non tolluntur repugnantia, si dicatur, illos fuisse Canobitas, & non Anachoritas, vt conferenti patebit.

Caput vigesimum primum.

Contrariæ sententiæ rationes afferuntur, & soluntur.

Contra sententiam tribus capitibus I. proxime antecedentibus firmatam producit Ioan. Marquez. cap. 7. S. 13. leuissimas nonnullas coniecturas, ad suadendum, B. Augustinum suam Regulam non clericis canonicis, sed suis eremitis primitus scripsisse. Prima coniectura est. In Editione Plantiniana operum D. Augustini edita est ipsa regula sub hoc titulo: *Regula B. Augustini ad seruos Dei.* Certum verò est, illum fuisse titulum fratrum illorum temporum, quod mille testimonijs posset probari.

Respon

Respondeo. quid si pro vna Platiniana editione sexcentas alias proferamus, quibus eadem regula edita fuit sub titulo vel speculi clericorum, vel regulæ de communi vita clericorum, vel sermonis de communi vita clericorum? Præterea vnde constat fratres illorum temporum omnes fuisse eremitas Augustinianos? Vel vnde constat eremitas, qui nunc sunt, fuisse temporibus diui Augustini? Vnde etiam habent eremitæ, vel diuino, vel humano iure, vel Christi, vel Papæ, vel Imperatoris, vel alterius Principis priuilegio, quod ipsi soli nomine seruorum Dei nuncuparentur, vt cum audis seruū Dei, statim eremitam augustinianum necesse sit intelligere? Ego enim fateor meam ignorantiam, istius modi priuilegia nunquam vidi.

II. **S**ecunda coniectura. licet clerici canonici etiam ipsi inter seruos Dei computari possent, tamen verus, & proprius illorum titulus erat, quo illos compellauit Valentinus Abbas in epist. 256. Dominos suos clericos illos vocans.

Respondetur. clerici D. Augustini iure merito vocari poterant Domini, & nihilominus à consortio seruorum Dei non excludebantur, nec consequenter à nomine. Nam & Augustinus vice versa vocat ipsum Valentinum dominum, & tamen à consortio, & nomine seruorum Dei non excludit. videatur epist. 46. & 47.

Tertia Coniectura. B. Augustinus fundauit suā Regulam in Actis Apostolorum, præsertim in 4. c. vbi de communi vita Christianorum primitiua Ecclesiæ sermo habetur, quam vitam agebat Augustinus, prius quàm clericos institueret.

Respondeo, in primitiua Ecclesia omnes fideles communem vitam ducebant tam clerici, quam laici, & multò magis clerici, inter quos tale institutum per aliquot secula durauit: & re vera tale institutum præsertim ipsum nomen clerici, vt habes ex cap. duo 12. quæst. 1. Cæterum vt hæc ratio sapere, multo sale opus esset. Nam esto B. Augustinus suam regulam in actis Apostolorum fundauerit: Esto etiam antequam esset clericus, vel clericos institueret, communem vitam cum socijs & amicis apud agros proprios duxerit, quid inde? Num ex hoc sequitur, quod vel fuerit eremita, vel quod eremita instituerit, vel quod hanc regulam illis tradiderit, quæ toto Cælo ab illorum instituto distat, vel quod eam non dederit clericis? minimè gentium, neque vllus licet acutissimus Logicus istiusmodi sequelas per veram artem sillogisticam deducet.

III. **Q**uarta coniectura. iubet Augustinus fratres suis manibus laborare, & lucrum in commune conferre, & de eo viuere. Hoc in eremita optimè quadrat, non in clericos, qui de redditibus Ecclesiarum alebantur.

Respondeo. B. Augustinus in regula iubet, vt nullus sibi aliquid operetur, sed vt omnia opera nostra in commune fiant, maiori studio, & frequentiori alacritate, quam si nobis singuli propria faceremus. Quod verò operemur manibus ita, vt aliquid

lucremur, & lucrum in cōmune conferamus, vt inde sumptus pro victu, & vestitu necessarios nobis faciamus, in regula nostra, non legitur: sed etsi legeretur, quàm optimè in clericos illorum temporum quadraret, colligitur ex Actis Apostolorum, & ex epistolis Pauli, in quibus Petrus, & Paulus, qui erant Apostoli, nihilominus leguntur proprio labore manuum sibi ipsis victum comparare voluisse, vt B. Augustinus notauit in lib. de Opere monachorum. Colligitur etiam ex Decretis Concilij IV. Carthaginensis cap. 51. & duobus sequentibus, cui B. Augustinus interfuit, antequam regulam scriberet, & ex alijs, quæ videri possunt apud Gratianum in suo Decreto. 91. d. Esto etiam clerici Hipponenses ex redditibus Ecclesiæ alerentur, vtile tamen erat, illos ad ocium fugiendum, & bonam valetudinem seruandam, aliquid manibus suis operari.

Postrema coniectura deducitur ex diuersis modis, quibus B. Augustinus vtrunque Ordinem instituit, eremitarum, & clericorum, quæ coniectura quoniam nullo solido fundamento subnixæ est, silentio præmittitur, ne tempus conteramus. Hoc vnum aduertentes, falsum omnino, & contra omnem veritatem esse, quod idē Auctor pag. 103. & 104. scribit, in reformatione Ordinis Canonici per Concilium Aquisgrani habitum facta, non fieri mentionem Regulæ B. Augustini, quia Ordo Canonicus, de quo in eodem Concilio agebatur, supponebatur à Concilio diuersus ab Ordine per d. Augustinum instituto, quando Regulam scripsit. Hoc inquam falsissimum est, nam si illi diuersi erant à canonicis per D. Augustinum institutis, cur pro illorum reformatione recitati sunt à Concilio sermones ipsius B. Augustini de communi vita clericorum, & in libello pro eadem reformatione ædito registrati, nimirum cap. 112. & 113. Dices, at licet ibi registrati fuerint duo sermones priores, non tamen registrata fuit Regula. Respondeo, Regula non fuit registrata, quia supponebatur tanquam notissima, secundum quam omnes canonici passim consueuerant profiteri, quam ob causam vocabatur per anthonomasiam regula canonica: sed nihilominus cum fuerit scripta post primum, & secundū sermonem, & dicatur sermo tertius in ordine de communi vita clericorum, sufficit ad conuincendū, quod Ordo ab Augustino institutus, siue rectius restitutus, non fuit diuersus ab Ordine canonicorum, de quibus in Concilio Aquisgrani habitio mentio habetur. Porro in hoc verum dicit, cum ait, causam, ob quam Concilium dictæ regulæ non meminit, fuisse, quia mens concilij erat, exactam quandam viuendi normam ex dictis Sanctorum Patrum, & sacris canonibus collectam, ipsis canonicis præbere, quæ non ita exactè in ipsa Regula B. Augustini habetur, sicut habetur in Regula B. Benedicti: & idè supposita ipsa Regula tanquam notissima Concilium in colligendis Canonibus, & dictis Sanctorum Patrum laborauit. Quod præterquam ab Aymonio Historico illorum temporum.

lib. 5. de rebus gestis francorum cap. 10. & 17. notatum fuit, colligitur satis euidenter ex altero Concilio Aquisgrani habito cap. 15.

Caput vigesimumsecundum.

Quis nam fuerit Clericorum Canonico-
rum à D. Augustino institutorum
verus habitus, & quale indumenti ge-
nus esset, quod Birrum vocabant, ex-
plicatur.

I.

Præter ea, quæ pro clericali Sanctissimi Patris instituto probando hæcenus deduximus, potest eadem veritas alia ratione à posteriori, & à signo sumpta ex ipsa delatione clericalis habitus euidentissimè confirmari. Nam etsi iuxta vulgatum, & protritum, vestate prouerbiū, habitus non faciat monachū, sed professio regularis cap. porrectum. de Regularibus. Nihilominus ab externa delatione habitus regularis ad internam regularis instituti professionem legitimè inferri posse, nullus sciens, & prudens negabit. Verum priusquam probemus, B. Augustinum etiam in sede Episcopali positum communem habitum cæterorum clericorum cum ipso viuientium detulisse operæpretium erit, quis nam fuerit eorundem clericorum proprius, & verus habitus, prius explicare. Quem B. Augustinus ferm. 2. de communi vita clericorum satis sufficienter his verbis explicare visus fuit, cum ait: *Nemo det Birrum, vel lineam tunicam, vel aliquid aliud, nisi in commune.* Ex istis enim verbis colligimus, duo vestimentorum genera æternum habitum clericorum canonico-
rum B. Augustino conuiuentium constituisse (de interno enim nunc non quærimus). Quorum alterum erat Birrus, alterum tunica linea, quibus nihilominus tertium genus mea opinione addendum, videlicet talaris tunica. Nam illos sub tunica linea genus aliquod indumenti oblungi & talaris non induisse, rationi, & veritati consentaneum non est. sed quale indumentum esset Birrus, qualis etiam esset tunica linea, cuiusue formæ, aut materiæ, coloris, quis illorum vsus, explicare, hoc opus, hic labor. Dicemus 1. de Birris in hoc capite, ac subinde de tunicis lineis & alijs indumentis in sequentibus verba faciemus.

II.

Circa Birros sex inquiremus. Primò, quod nã genus vestis illud esset, quod olim Birrus dicebatur. Secundò, quæ illius esset forma. Tertiò, ex qua materia confici consueuisset. Quartò, cuius esset coloris. Quintò, quæ personis Birris vterentur. Sextò, quo tempore, & quibus in locis birros portarent. Circa primum quæsitum Erasmus in censura ad Regulam B. Augustini censuit, Augustinianum Birrum idem fuisse, quod pileum rubrum, quod crederet nomen Birrus, vel Birreum à nomi-

ne græco pirron deductum, quasi flammeum, vel igneum, siue quod idem est, coloris rubri, vel ignei, in qua sententia fuerunt etiam non nulli catholici. Coriolanus referente, Marquez cap. 7. §. 6. in initio dixit, Birrum Augustinianum fuisse Birretum clericale, quo etiam Episcopi non solum ex clericis, verum etiam ex Monachis assumpti vtuntur, & citat in eandem sententiam Ludouicum de Angelis lib. quarto, de Vita Diui Augustini cap. decimoquinto. & sanè ipse Ludouicus de Angelis duplicem Birrum distinguit, alterum amicularem: alterum quod est capitis tegumentum. & infra dicit, quod Fratres Eremitani Parisijs birretum gestare consueuerunt. Verum hi omnes à veritate longè aberrant: etsi enim non negem ab hac voce birrus, vel birrum deriuare birretum, quod paruum est capitis opèrimentum, postea quàm antiquorum Birrorum vsus sublatus fuit, tamen vox ista birrus apud veteres nec pileum, nec quod nunc vocamus birretum, siue rubrum, siue nigrum, siue alterius coloris, villo modo designabat, nam vsus birreti, ac etiam pilei ex Pollidoro Virgilio lib. 4. cap. 18. de Rerum inuentoribus, recens admodum est, veteres enim omnino caput non velabant, vt ille ait, idquè præsertim de rubro pileo, siue birreto prorsus affirmari oportet, quæ neque apud Episcopos, neque etiam S. R. E. Cardinales, sed apud solos Romanos Pontifices olim in vsu erant, sicut ex lib. 1. cæremoniæ cap. 6. habes, & Innocentius huius nominis IV. Romanus Pontifex primus fuit, qui, Platina referente, ipsos S. R. E. Cardinales rubro pileo ad dignitatem Cardinalitiam decorandam donauit.

Cardinalis Baronius tom. 2. Annal. sub anno III. 261. num. 90. & seqq. suspicatur, Birrum Augustinianum idem fuisse cum amictu illo, quo nunc etiam Episcopi, & clerici canonici multis in locis vtuntur, quod almutiam, siue mozzettam nuncupamus. Hunc enim amictum in vsu apud regulares canonicos fuisse non solum constitutiones præ generali totius Canonici Ordinis reformatione à Benedicto XII. editæ in cap. de forma & honestate habitus, & vestimentorum, sed multorum etiam collegiorum vsus antiquissimus in Hispanijs, Gallijs, Italia, & alijs in locis ostendit, & canonici Congregationis nostræ Lateranensis ante annos circiter 25. almutijs in Ecclesijs cum diuinis intererant, semper vti consueuerant, & ego tunc temporis, cum nec dum sacerdos existerem, tali habitu in choro vtebar; Nec satis adhuc exploratam habere potui causam legitimam, ob quam illarum vsus ad solos Prælatos ex omnibus canonicis nunc restringatur. Ab hac sententia non multum distare videtur Coriolanus in defensorio cap. 5. ad tertium argumentum, cum ait, Birrum secundum famosiores Vocabulistas, & Decretistas esse capiteum illud intus foderatum (verbis illius vtor) pendens à collo per humeros ad brachia, quasi per cubitum, quo adhuc in Ecclesijs Cathedralibus canonici seculares vtuntur. etsi non satis explicet, Baro-

an illud caputem sit almutia, an cappa, an cappuccium de pellibus, quas forcaturas vocant. Hac Baronij sententia non nullis satis plausibilis videtur. Sed esto sub nomine Birrorum etiam ipsæ almutiæ quadantenus comprehendantur, non est tamen hoc istius nominis proprium, & solum, & adæquatum significatum.

IV. **Q**uo circa resolutè dicendum est, birros olim maximè circa tempora B. Augustini non fuisse birreta, nec rubra capitis tegumenta, nec solas almutias nomine birrorum comprehensas, sed vestes amplas & longas fuisse, quæ totum corpus ita contegerent, vt etiam caput possent operire, quæquè pileorum nostrorum, & capparum officio tunc temporis fungerentur. & non solum apud Episcopos, & clericos, verum etiam apud monachos, immo & laicos, siue nobiles, siue ignobiles, siue Christianos, siue etiam Paganos in vsu essent. Hanc verò ipsissimam fuisse huius nominis acceptionem, & significationem pluribus antiquorum, & quoad hoc probatæ satis fidei Autorum testimonijs statim adducendis constabit. Horum primus est Ioannes Cassianus lib. 1. de Institutis renunciatiuum c. 7. Vbi de habitu religiosorum primitiue Ecclesiæ in Egypto degentium verba faciens inquit: *Post hæc angusto pallio, tam amictus humilitatem, quam vilisatem pretij, compendiumq; sectantes, colla pariter, atque humeros tegunt, quod maiores tam nostro, quam ipsorum nuncupatur eloquio, & ita planeticarum atque birrorum pretia simul ambitioneq; declinant.* Hinc habemus primò, apud veteres eundem fuisse vsum birrorum, & planeticarum, planetica verò cappam longam significat, & amplam, 2. habes, birros antiquorum vestes non solù vulgares, sed etiam preciosas extitisse. II. est Clemens Alexandrinus lib. 2. Pedagogiæ c. 4. vbi inquit: *Clamys, que dicitur ephestis, aut birrus, quia corpus complectitur.* 3. est Potius Diaconus, qui vitam B. Cypriani scribens ait: *In agrum Sexti perductus est, & ibi se lætano byrro expolipuit, & genua in terram flexit.* Porro lacernum, siue lacernam non breuem amictum esse, qualis est, quem almutiam vocamus, sed longam vestem amplam, & fluentem, habes ex Cicerone in secunda Philippica, Isidoro lib. 19. c. 24. Suetonio in Claudio c. 6. & in Augusto c. 40. Plin. lib. 18. c. 25. Aulo Gellio lib. 13. c. 20. & ex Iuuenali Satyra 9. vbi notat, lacernam vestem fuisse, quæ togæ super addebatur ad aeris iniuriam repellendam. Quartus est canon. 12. Concilij Gagræsis relatus in c. si quis virorum 30. d. in quo dantur hæretici Eustathij, & illorum Sectarij, qui putabant proposito, idest sanctæ continentiæ conuenire, vt pallio vterentur, tanquam ex eo iustiam habituri, & reprehendebat, vel iudicabant eos, qui cum reuerentia birris utebantur, & alia veste cõi, quæ in vsu erat. Ex quo canone pariter habes, birrum tempore illius Concilij vestem cõem fuisse, quæ passim in vsu erat, sicut pallium. Quintus est Celus Rodiginus, qui lib. 16. antiquarum lectionum ita scribit: *Birrum fuisse romanam vestem Græci scribunt, & comprobat lib. 4. Marrianus.*

birrus inquit, & tunica nomen vestis habent. Meminit eiusdè vocis Seruius Grammaticus in decimo Aeneidum, sed non explicat eam. Hinc etiã habes, nomen birri ex Latinis ad Græcos profectum, nõ ex Græcis ad Latinos deriuatũ. Habes etiã birrum vestem fuisse tũ Paganis, tũ Christianis cõem. Sextus est Flavius Vopiscus in Carino, ad librum Suetonij additus, qui Gallorum Attrebatensium prodigalitatem, & luxum exaggerans, quod birros pretiosos comicis, & scenicis donarent: *Donati sunt, inquit, ab Attrebatensibus birri pretiosi, birri canusini.* Septimus Gregorius Turonensis lib. 2. Historia Francorũ c. 1. vbi de S. Brixio, siue Britio inquit, quod prunas ardentem in suo birro portauit per ciuitatem ad suam innocentiam demonstrandã. Octauus est Codex Theodosianus lib. 14. l. 2. sub tit. de Vestibus oloueris, siue olofericis, vbi ait: *Seruos sanè omnium (quorum tamen Dominos sollicitudine constat militia non teneri) aut birris, vti permittimus, aut cucullis.* Vbi vides, eundem ferè apud veteres etiam Paganos birrorum, & cucullarum vsum extitisse. Non ob hoc tñ Theodosium paganum fuisse affirmauerim. Nonus est Vincentius Beluacensis, qui in speculo Historiali lib. 23. c. 4. de S. Deicola scribit: *Birrum suum, quæ Græci amphibalum vocant, deponere voluit, refrigerandi gratia.* Porro nulli dubium est, indumentum quod Græci amphibalum vocant, idem esse cũ eo, quod nos pallium, siue cappam nuncupamus. Decimus est Ioannes Diaconus, qui lib. 4. Historiæ Longobardorum, c. 6. de Longobardis ita scribit: *Longobardi super equos equitantes tribus birros mittebant, sed de Romanarũ consuetudine inaxerãt.* Ex quibus omnibus apparet, birrum apud veteres non fuisse pileũ, aut aliud capitis tegumentũ, quod birretum vocamus, sed genus vestis externæ amplæ, & longæ, ac fluentis, qua non soli Episcopi, vel clerici, sed monachi, laici, nobiles, vulgares, liberi, ac serui, christiani, & pagani promiscuè utebantur.

V. **C**uius verò formæ istud indumentũ esset, nõ est facile iudicare: nam vel de omnibus birris generaliter, & vniuersaliter sermo est: vel solũ de birris ecclesiasticorũ, quales clericorũ canonicorũ augustinianorũ erant. Et sanè si de omnibus generaliter sit sermo, fateor me certã, ac determinatã formã antiquorum birrorum apud nullũ probatũ Auctorem hæcenus deprehendisse. hoc tamẽ certum, & constans, illos talis formæ extitisse, quæ non solum ad humeros, & totum corpus, verum etiã ad caput regendum, si opus foret, & ad iniurias aeris arcendas apta esset. Vnde mihi probabile, ac certum est, antiquos birros vel cucullatos fuisse, vel caputiatos. Id. n. deducitur primò ex ipso nomine birri, a quo nulli dubium, nomẽ birreti deductum, quo homines capita contegunt, Secundò quia ex Codice Theodosiano habemus, vsum birrorum, & cucullarum eundem ferè extitisse; cucullæ verò capiti regendo inferuebant; atque ita necessariò etiã dicere debent, qui pro eodẽ accipiunt birrum, & almutiam. Nam almutiam, siue almutium olim in vsu ad caput tegendum fuisse, probat Molanus lib. 3. de canoni-

nonicis c. 5. Sin autem de birris clericorum, & Episcoporum in specie loquamur, distinctione ut edum cenfeo: Nam vel loquimur de birris, quos ille ferebant super vestibus lineis in Ecclesijs cum diuinis officijs celebrandis aderant, vel de birris, quos extra claustra incedentes per ciuitates, & loca publica gestabant: neque enim credendum est, illos cum sola tunica linea, sine aliqua superiori veste longa, & talari per ciuitates incessisse, id est, illorum dignitatem, & grauitatē minimē decuisset, quod, & sexta synodus c. 27. & Zacch. Papa in synodo Romana, & Leo IV. & alij relati à Gratiano. 21. q. 4. expressē omnibus clericis, præsertim verò Episcopis, & sacerdotibus, interdixerunt. Quorum canones licet ipso Augustino posteriores sint, ostendunt tamē, in Ecclesia Dei semper custoditum, ut Episcopi, & sacerdotes sine decenti habitu, & superiori veste longa, & talari, quam stolam, siue cappam gloss. in d. loco vocat, in publicum non prodirent. Et quidē si de birris Ecclesiasticis, siue quorum in solis Ecclesijs vsus erat, loquamur, probabile crediderim, eos illius formæ, plus minus extitisse, cuius nunc sunt, vel quales olim erant cappæ, quas clerici tum regulares, tum seculares in Ecclesijs gestabant, ac nunc etiam gerūt, vel clausæ, vel apertæ anteriori apertæ. Mos enim erat olim in Ecclesia, ut clerici etiam seculares cappas à parte anteriori apertas, & nigras deferrent à festo omnium Sanctorum vsque ad festū Paschæ Resurrectionis exclusiue, quod præsertim Romæ seruabatur in Ecclesia Lateranensi, & D. Petri, & S. Crucis in Ierusalē, & ab omnibus Clericis cameralibus, & Prælati Curie Romanæ: quam ob causam festum omnium Sanctorum vocabatur festum capparum, ut tradit Augustinus noster Ticensis in Dilucidatio p. 1. p. 29. aut fortasse cōcedi posset Baronio, illos talis formæ extitisse, qualem nunc habent almutiæ, quas Episcopi, & etiam non nulli Canonici, tum seculares, tum regulares in Choro deferunt: licet probabilius sit, almutias loco illius habitus, quem olim mafortem vocabant, seu breue palliolum successisse, quod multipliciter suaderi videtur. Primò ex forma illius habitus à Cassiano descriptæ lib. 1. de institutis renouantium, c. 7. quæ omnino eadem cum forma almutiæ fuisse videtur: ait. q. mafortē fuisse breue, & angustum palliolum, quò solum collum, & humeros tegebant. & Seruius in 1. Aeneidum dicit, illum recinum à Latinis vocatum, quia sub gula à parte anteriori ligabatur, & post tergum reiciebatur, quod in almutiam optimè quadrare nullus non videt. Secundò, quod videamus, in more positam fuisse apud veteres, ut eiusmodi palliolo tum monachi, tum clerici, tum et Episcopi vterentur. Quam ob causam de S. Germano Parisiensi Episcopo scribit Venantius Fortunatus, quod Clodouæus Rex Francorum cum ad illū visendū accessisset, viri sancti palliolum allābit. etsi diuinare liceat, hīc fortassis acceptū, ut licet nō omnes Episcopi ex regularibus assumpti tunica linea vtantur, omnes tñ almutia uti consueuerint, quod almutia nō sit peculiaris habitus clericorū, sed cōis

tum clericorum, tum monachorum: sicut è contrario vsus birrorum monachis quandoq; fuit interdicitus ut colligitur nō solū ex Cassiano loco citato, sed ex Isidoro in sua Regula monastica.

D Emū si quærat formā birrorū, quos antiqui V. I. clerici augustiniiani extra claustra deferebant, Augustinus Ticensis nō vulgaris eruditionis autor loco proximè citato cōtendit, eadem formā illos habuisse, quā nunc habent cappæ, quibus nō nulli canonici regulares, ac inter eos lateranenses vtuntur, quā opinionē sicut pro certa non vedito, ita nec detrecto. Hoc mihi certissimum vsus capparum iuxta formā, qua nunc Lateranenses vtuntur, antiquissimū esse, nec Canonicos Lateranenses eiusmodi formā à Chartusianis, vel à Fratibus Ordinis S. Dominici mutuasse. Quin potius fratres S. Dominici, & Chartusianos à Canonicis regularibus desumpsisse. Et quæ illarum vsus vetustissimus sit, colligitur ex Io. And. in Clem. 1. in verb. habitus de electione, & ex picturis vetustissimis antiquorū canonicorum, quas idē Ticensis fatetur, se vidisse Papiæ in tēplo D. Petri in Cælo aureo, & Lucæ in Ecclesia S. Fridiani, antequā illi canonici reformationem frigidionariā suscipientes, nostræ Cōgregationi essent vniti. Quod et fratres Ordinis D. Dominici à canonicis regularibus eiusmodi habitum acceperint, facilē suadet, quia illi ex canonicis regularibus, non ab illis canonicis regularibus ortum habuerunt. Ac tandē, quod Chartusiani eiusmodi formā habitus à Canonicis regularibus, potius quā canonici regulares ab illis acceperint, præter rōnem proximè dictā, nimirum quia illi et ex canonicis regularibus ortum habuerunt, colligitur ex eodem Io. And. in c. innotuit de elect. ubi expressē dicit, Canonicos regulares similes fuisse chartusiensibus, quò ad formā cappæ, sub qua tunica lineam deferebant. loquebatur autem Io. And. non de canonicis in monasterio Frigidionario reformatis, quippe qui reformationē illā multis annis antecessit, sed de antiquis illis canonicis regularibus, qui passim in Gallijs, Italia, & in Anglia debebant. nam & textus illius c. innotuit, de canonicis Anglianis loquitur, qui cum chartusianis antiquiores essent, nō potuerūt formā habitus ab illis accepisse. Istorum omnium birrorum, & illorum formæ sub nomine almutiorum, vel capparum meminuit Benedictus XII. in reformatione generali canonici Ordinis c. de forma, & honestate habitus, & vestimentorum.

Quod attinet ad materiam birrorum, videntur VII. veteres sensisse, birrorum materiam lineam, sed vilem, & asperam fuisse. & sanè Birrus apud Severum Sulpitium Dialogo 1. pro Endromide hirta, & villosa accipitur, qua viles homines utebantur, & Aufonius Drepatio scribens ait.

Nobilis horribili iungatur purpura birra.

Papias quoque birrum amphibalum villosum esse dixit, & cum esset habitus quo ferui, & viles persone utebantur, consequens est, ut ex vili materia constaret, idq; præsertim, si idem erat birrus, & lacerna: Etenim lacernam ex crassa, & vili materia

con-

confectam , illi versus Iuuenalis satyra nona indicant .

Pingues aliquando lacernas .

Munimenta toga, duri, crassiq; caloris .

Et malè percussas textoris pectine Galli .

Verùm quemadmodum non eadem erat omnium illorum conditio, qui birris utebantur, & erant alij nobiles, ac diuites, alij plebei, & pauperes: ita non eadem omnium birrorum erat materia, sed erant alij lanci viles, & asperi, alij verò serici, nobiles, & nitidi, alij etiam mediocris pretij. Constat id præsertim ex verbis Flauij Vopisci supra allegatis, in quibus birrorum Attrebatensium meminit, quos preciosos Comicis donauerant. Et testimonio Cassiani allegato scribentis, antiquos monachos mafortibus vsos, ad birrorum pretia simul, & ambitionem declinandam: sed maximè omnium constat ex D. P. Augustino serm. 2. de Communi vita clericorum, vbi inter vestes pretiosas numerat birrum: *Nolo (inquit) talia offerat sanctitas vestra, quibus quasi ego solus decētius utar. offeratur mihi v. g. birrum pretiosum, fortè decet Episcopum, quamuis non deceat Augustinum, id est hominem pauperem, de pauperibus natum. & infra. talem debeo habere vestem, qualem possum, si non habuerit, fratri meo dare.* Sentit ergo Augustinus, suo tempore fuisse in vsu birros preciosos, & birros mediocris valoris, quemadmodum erant etiam infimi .

VIII. **D**E birrorum colore Festus scribit: *Burum dicebant antiqui, quod nunc dicimus rufum.* Quæ sententia placuit Erasmo, qui putauit, birrum dici à voce græca pyrron, quasi igneum, vel flammæum. Conenserunt non nulli ex Catholicis, inter quos Eusebius Corradus noster. Sed decipiuntur, quia birrus, siue birrum nomen græcum non est, neque ex græco deductum, vt Suidas, & Cælius Rodignus supra notatus animaduertent: immo potius ex Latinis ad Græcos profectum. Vnde non debet scribi cum y. sed cum i. & licet apud antiquos fortasse magis essent in vsu birri flammei, vel rubri coloris, præsertim apud Gallos, vel Germanos, qui etiam nunc frequentius eodem colore in suis vestimentis vti consueuerunt: erant tamen alterius etiam coloris, & D. Gregorius in Registro lib. 7. epist. 5. meminit cuiusdam Christiani, qui de sacro fonte susceptus, birro albo indutus fuit. Et quicquid esset de birris laicorum, tamen birri clericorum, maximè Augustinianorum, mea opinione, rubri nõ erant, quia si tunc rubeas vestes detulisset, nunc etiam deferrent, sicut deferunt tunicam lineam, neque fuisset illis color rebus in vestibus interdictus, quem tamen ferè solum, alijs omnibus concessis, Benedictus XII. interdixit: exceptis tamen illis, qui S. Theologiam, vel ius Canonicum in studio Pariensi publice profiterentur.

IX. **Q**uod spectat ad personas, quæ birris utebantur, quanquam illorum vsus iam apud multos aboleuerit, & à solis Episcopis, & clericis retentus fuisse videatur, tamen certum est, apud antiquos, non solum Episcopos, & clericos,

sed fortasse etiam monachos, & laicos, siue nobiles, siue ignobiles, siue Christianos, siue etiam Paganos, vsus birrorum habuisse. Et quidem antiquos Episcopos birris vsos, constat non solum ex dicto serm. 2. Augustini de communi vita clericorum, sed etiam ex martyrio D. Cypriani, ac etiam ex vitis Sanctorum Athanasij Alexandrini per Palladiũ in Lausiaca cap. 51. & Britij, siue Brixij Turonensis per Gregorium Turonen. lib. 2. Historiæ Francorum cap. 1. descriptis.

Demum circa tempus vtendi eisdem birris hoc solum dicendum videtur, laicos pro libito in omni loco, & quouis tempore birris vti consueuisse: sicut & modò pallijs, vel cappis vtuntur: Clericos verò birris Ecclesiasticis solum in Ecclesijs, & inter diuina celebranda vsos: alijs verò in foro, & alijs locis vsos, cum clustra exire oportuisset, quemadmodum & nunc faciunt.

Caput vigesimumtertium .

De tunica lineæ Clericorum Canonico-
rum cum D. Augustino in Mo-
nasterio de gentium.

Lterum vestimenti genus clericorum I. canonicorum, cum Augustino in monasterijs commorantium, erat tunica lineæ, de qua breuiter videndum, quodnam vestimenti genus illa esset, quæ illius forma, quæ personæ, quo tempore & loco lineis tunicis vterentur. Quod nam indumenti genus esset tunica lineæ, cuius B. Augustinus meminit cum ait: *Nemo det birrum, vel lineam tunicam, nisi in commune.* Coriolanus cap. 5. ad 3. in omne latus, se vertit, vt suadeat, non fuisse vestem lineam, quam nunc canonici regulares Lateranenses gestant, rocchettum nuncupatam, sed illam, quæ sacerdotibus, vel alijs clericis in sacris peragendis deferunt, quæ cotta, siue superpelliceum dicitur. Verùm tunica lineæ, cuius ibi D. Augustinus meminit non erat vestis sacra ex sacrestia accepta, vel in sacristia seruari solita, sicut cottæ & superpellicia, accipiuntur, ac seruantur, sed vestis cõmunis vsualis, quæ ex communi vestiario omnibus dabatur, & omni tempore ferebatur, quod negare nihil aliud est, nisi negare principia, & veritatem textus D. Augustini, quæ supponenda est, non in discrimen reuocanda: neque recentiores hoc negare audent, præsertim Marquez cap. 7. §. 6. in principio. Pro istius itaque primi dubij resolutione duo resolutæ dicenda sunt. primò tunicam vsualem, & communem clericorum Augustinianorum, quoad substantiam, eandem fuisse, cum illa, quam nunc etiam clerici canonici multarum Congregationum ac in primis Lateranenses deferunt, quæ camisia romana, siue rocchettum vulgo nuncupatur, & hanc vestem eandem essentialiter esse cum illa priscorum canonicorum, ab Augustino instauratorum.

F

Quæ

Quæ assertio post longam concertationem inter canonicos Lateranenses, & monachos Cassinenses decreto inappellabili Summi Pontificis Pij IV. fuit probata, quod habetur constit. 95. inter bullas eiusdem Pontificis, per quam constitutionem, & sententiam definitivam iudicialiter decisam extitit, canonicos regulares Congregationis Lateranensis esse de illis veris antiquis clericis, à B. Augustino, seu veris à sanctissimis Apostolis Institutis: & illorum identitas cum dictis antiquis clericis ex identitate habitus fuit deducta, qui habitus est tunica linea, quam sub cappa deferunt, ut notat glos. in Clem. 1. de electione in verbo habitus. feriem totius causæ cum allegationibus hinc inde productis, & relationibus trium Illustrissimorum S. R. E. Cardinalium, & sententia definitiva habes in Bullario Canonorum regularium Lateranensium pag. 509. vsque ad 533. & in libro Allegationum in eadem causa edito Cremonæ, apud Vincentiam Comitum anno Domini 1567. Edidit quoque de habitu canonicorum regularium librū eruditissimum Zaccarias Ferrerius Sacræ Theologiæ Doctor, & Iurisperitus suo tempore clarissimus, quem habes cum prædicto Bullario pag. 436. & seqq.

II. **S**ecundò dicendum videtur, etsi canonici regulares Lateranenses in publicis processionibus, & in sacris peragendis tunica lineam, & vsuali superpelliceum, siue cottam super induant, ob maiorem erga diuina reuerentiam, nihilominus tunicam lineam vsualem rochetto nuncupatam, esse verum, & proprium habitum clericalem, vnius & eiusdem naturæ cum superpelliceo, & ei in omnibus æquivalentem, ita ut tã cum sola tunica lineam, quam cum superpelliceo addito dicantur esse verò, & propriè in habitu clericali. Hanc verò assertionem definiuerunt pariter Romani Pontifices Benedictus XII. in dicta Bulla Reformationis Generalis canonicorum regularium in cap. de forma, & honestate habitus, vbi pro tunica lineam, quam vocat assentalem, & proprium habitum canonicorum, confusè, & indistinctè accipit superpelliceum, cottam, rochetto, seu camisiam romanam, ut videri potest, & Pius IV. in eadem sententia definitiva in causa præcedentiæ inter canonicos Lateranenses, & monachos Cassinenses, in illis verbis *In veste linea, clericali, habitu incedentes*. Quorum verborum sensus verus, & legitimus est, canonicos Lateranenses remanentes in veste linea, quæ dicitur rochetto, sine superpelliceo addito, esse verè in habitu clericali, & sic incedentes, vel stantes præcedere posse, & debere ipsos monachos in quibuscunque actibus publicis, & priuatis. Et ita occasione cuiusdam controuersie in Congregatione Patauina sapientiæ nuncupata exorta, cui ego intereram, me instante, ac procurante. S. Congregatio Illustrissimorum Cardinalium super negotijs Regularium declarauit, & pronunciauit per suum Decretum promulgatum anno Domini 1603. die 1. Septembris, cuius tenor ex Authentico ex-

scriptus hic tibi subijcitur.

Decretum Sanctissimæ Congregationis Illustrissimorum DD. Cardinalium super negotijs Episcoporum, & Regularium. *Cum superioribus diebus die videlicet 4. Augusti presentis an. 1603. S. D. N. Clemens Papa Octauus in Congregatione Illustrissimorum DD. Cardinalium super negotijs Episcoporum, & regularium, & ex voto eiusdem Congregationis super controuersia inter canonicos regulares Lateranenses, & monachos Sancti Benedicti congregationis Cassinensis orta, occasione præcedentiæ in congregatione nuncupata Sapientiæ, quæ in ciuitate Patauij celebratur coram Episcopo, interuenientibus in ea uno ex canonicis, & uno ex monachis prædictis, mandauerit obseruari sententiam alias inter eosdem canonicos, & monachos latam à fel. rec. Pio Papa IV. prout iacet. cumq; deinde alia differentia in eadem congregatione Patauina inter eosdem ortisset, præcedens monachus cassinensis, ut non solum canonicus regularis lateranensis ad hoc, ut iuxta dictam sententiam sit preferendus, & anteposendus in digniori loco, teneatur dimittere superiorem vestem pallium, seu cappam nigram, sed etiam induere super linea veste, quam rochetto vocant, aliud superpelliceum lineam, vulgo cottam nuncupatum, quemadmodum solet fieri ab ipsis canonicis Regularibus in publicis processionibus, eadem Sacra congregatio negotio mature discusso declarauit, sufficere, ut ipsi canonici regulares Lateranenses in omnibus actibus publicis, & priuatis, & sic etiam in eadem Congregatione Patauina remaneant dimissa tantummodo superiori veste nigra, in linea veste, videlicet in rochetto, absque alio superpelliceo, & tunc intelliguntur esse in habitu clericali iuxta eandem sententiam Pij IV. & ita obseruari mandauit. Roma die 1. Septembris 1603.*

Alexander Cardinalis Florentinus. loco sigilli. ✠
Hieronymus Agucchius Secretarius.

Et per hanc declarationem cessant omnia quæ Coriolanus cap. 5. ad tertium argumentum more suo effundit de tunica lineam, quam Augustinus portabat in Ecclesijs, cum diuinis faciendis interesset, quæ non erat rochetto, sed cotta, & de Episcopis, Patriarchis, & canonicis secularibus, & alijs etiam Religiosis Ordinum Mendicantium, qui in Ecclesijs, & in processionibus portant cottam, immo etiam quidam illorum portant rochetto, & tamen non sunt canonici regulares. Hæc enim omnia non tollunt, quin habitus clericorum à Diuo Augustino institutorum, & cum quibus Augustinus vivebat, non esset tunica linea, siue illa eadem esset cum cotta, siue non, & quod per hoc, quod illam portabant in Ecclesia, non esset illorum habitus quotidianus. Neque etiam tollitur, quod nunc non sit verus habitus clericorum canonicorum, & quod clerici conuenientes in hoc habitu cum antiquis clericis Augustinianis, non conueniant etiam in essentia, nisi aliud indumentum super additum obstet, quod vel canonici

monachi seculares, vel monachi, vel alij vtantur cotta, vel etiam rocchetto. Nam isti omnes eatenus vtuntur veste linea, quatenus aliquo modo conueniunt cum antiquis clericis, plus minus, quorum institutum propriè, & principaliter seruetur in Ordine Canonorum Regularium, tanquam in primo analogato, ac deinde in alijs clericis secularibus, qui propiùs ad primum analogatum accedunt, & demum in monachis, qui naturam clericatus per accidens adiunctam habent: vnde fit vt habitus clericalis, qui est tunica linea, in canonico regulari sit quotidianus, & vsualis, in alijs non item.

III. **V**trum verò tunica linea, qua clerici canonici ab Augustino restituti utebantur, idem vestis genus esset cum eo, quod colobium vocabatur, non facillè asseruerim, primò quia etsi me non lateat, priscos ante D. Augustinum colobijs lineis vsos fuisse, de quibus statim dicemus, tamen neque omnia colobia, neque fortassis maior illorum pars, linea erant, sed lanea, vel serica: eratq; habitus, quo Senatores Romani intra Urbis Mœnia utebantur, vt notat Codex Theodosianus in titulo de habitu, quo intra l. 1. dicens: *Senator intra mania Clamydis terrore deposito, quieta colobiorum, ac penularum induat vestimenta*, & Seruius lib. 9. Aeneidum. Secundò quia colobium genus vestis omninò sine manicis erat, ex Seruio ibidem, Ammiano lib. 14. & Liber, qui dicitur Gemma Animæ, cap. 211. ait: *Colobium erat cucullata vestis, sine manicis*. Quod si verum est, non video, quomodo colobium idem esse posset cum tunicis lineis clericorum Canonorum. Tertio quia etiam colobia candida plagulis purpureis notabantur, vt Dorotheus Græcus à Iulio Cæsare Bulengero lib. 1. de vestibus sacris cap. vigesimo secundo relatus, & Photius ibidem citatus testantur: & de Sancto Dionysio Areopagita scribit Stephanus Papa huius nominis Tertius, cuius epistolam refert Baronius tomo nono, sub anno 754. num. quarto, quòd cum oraret in æde Sancti Dionysij apud Parisium, apparuit eidem Sanctus colobio candidissimo indutus, purpura clauato, quanquam notæ illæ purpureæ martyrium forsàn denotabant. Quarto demum, quia in vita Sancti Syluestri Papæ legitur, quòd ille primus fuit, qui colobium in dalmaticam mutauit, porro tunica linea clericorum canonicorum nunquam legitur in dalmaticam mutata. Hæc autem obiter notare volui propter non nullos, qui cum legunt, vel D. Iacobum, vel alios Sanctos Patres, vel Apostolos colobijs vsos, de tunicis lineis clericilibus necessariò intelligi volunt, quod minimè necessarium esse reor, propter supradicta; etsi fortasse apud non nullos reperiri possit colobium pro tunica linea, quæ clericorum proprius habitus est, aliquando vsurpatum.

IV. **P**er hæc facile responderetur ad secundum quaesitum, quod circa formam tunicarum linearum veterum illorum Augustini clericorum vesta-

tur. Quam formam eandem cum forma superpelliceorum, seu cottarum, aut camisæ romanæ, quam rocchettum vocamus, fuisse crediderim. Quare quemadmodum superpelliceorum non vna est forma, alia enim cum manicis fiunt, alia sine manicis: ita vt antiquis clericis in habitu conformemur, sufficit altero istorum modorum conformari, quod etiam ex Bulla Benedicti XII. superius citata non obscurè elici potest. Paulinus tamen in epistola septima ad Seuerum innuere videtur, tunicam lineam priscorum clericorum ad instar clamydis curtæ formatam, cum ait: *Monachos non clamyde curta lini, sed sagulis palliatis incessisse*.

V. **D**e personis verò, quæ vestibus lineis olim utebantur Gratianus d. 21. in princip. Guilielmus Durandus in Rationali diuinorum officiorum lib. 2. cap. de Sacerdotibus, & Albertus Trotus in lib. de perfecto clerico cap. 16. & 17. affirmant, vsus tunicæ lineæ fuisse antiquissimum apud Sacerdotes & Leuitas antiquæ legis Mosaycæ, in quibus sacerdotes, & leuitæ Legis Euangelicæ præfigurabantur: nam legimus in lib. Exodi cap. 28. & 39. & alibi sæpius, illos ex præscripto Legis ad sacra perficienda lineis vestibus indutos. Verum an illæ eiusdem essent formæ cum superpelliceis, siue Rocchettis nostrorum clericorum, nihil certi apud autores probatos reperi; vnde nec detrecto, nec affirmo. Quidquid sit de Mosaycis sacerdotibus, siue leuitis, hoc certum, & constans, vsus tunicæ lineæ, qui nunc in Ecclesia custoditur, antiquissimum etiam inter ipsos sanctissimos Apostolos, & clericos ab illis institutos fuisse, quod sufficientissimè indicat habitus Domini nostri Apostolici, in quo quemadmodum recta fides, & successio dignitatis Apostolicæ, sic etiam verus habitus Apostolicus seruetur. Præter ea, quæ in confirmationem huiuscè veritatis ex probatis, & vetustissimis Autoribus adduci possunt, vt potè ex Lyrano in sexto capitulo Apocalipsis circa illa verba. *Et ecce equus albus, vbi ait. Videntur alij melius dicere, quod per equum album intelligitur cæsus Apostolorum dealbatus sanctitate vita, & quia Beatus Iacobus Ierosolimitana Ecclesia Episcopus, vt dicit Hieronymus in lib. Illustrium virorum, dicitur vsus fuisse tunc non vestibus laneis, sed lineis, & per consequens albis. Et idem estimari potest probabitè de omnibus alijs Apostolis. Vnde & Mahumetus vocat eos viros dealbatos*. Item ex Chrysostomo, qui homilia octuagesimatertia in Matthæum, Clericos alloquens, inquit: *Hæc est dignitas vestra, hæc stabilitas, hæc corona, non quia tunicam indui candidissimam, per Ecclesiam ambulatis*. Item ex Hieronymo libro primo contra Pelagianos post medium, vbi ait: *Qua sunt, rogo, inimicitia contra Deum, si tunicam habuerò mundioremi, si Episcopus, presbyter, & Diaconus, & reliquus Ordo Ecclesiasticus in administratione Sacrificiorum cum*

candida veste processerint. Et clarius in Epistola ad Nepotianum de institutione clerici, ubi de communi habitu clericorum illius temporis verba faciens inter alia hæc habet. *Non absque amictu lineo incedere, sed pretium vestium linearum non habere laudabile est.* Per quæ verba intelligis, tempore B. Hieronymi vestem lineam fuisse communem, & vsuale omnium clericorū, nō solum in Ecclesijs, & ad diuina peragenda, sed etiam in alijs locis, cum dicat Hieronymus, laudabile esse, clericos non absque veste linea incedere. Ex quibus omnibus deducitur, cum vsus lineæ vestis sit communis, & antiquissimus apud clericos in Ecclesia Catholica, nec primus illius autor monstrari possit, illum non nisi de traditione apostolica venisse, iuxta Regulam Beati Patris Augustini lib. 3. de Baptismo contra Donatistas cap. 24. scribentis: *Quod vniuersa tenet Ecclesia, nec Concilijs institutum, sed semper retentum est, non nisi autoritate apostolica traditum rectissime creditur.* Non me latent etiam, quæ de lineis Colobijs monachorum scribit Cassianus lib. 1. de institutis renunciantium cap. 5. ac etiam lib. 4. c. 10. de quibusdam monachis lineis tantum vestibus vtentibus, & quæ de Colobio Episcopali scribit Pius Papa in epistola ad Iustum Viennensem Archiepiscopum, & alia id genus plura. Verum vt dixi, an colobium idem genus vestis esset cum eo, de quo nunc agimus, mihi valde dubium est, propter superius dicta, & alia quæ ex Sozomeno, Anselmo, & Isidoro norantur in additionibus ad libros Cassiani Romæ editis anno 1588. in verbo colobium, quæ ibi videri possunt.

VI. **V**trum autem præter Episcopos, & clericos apud alios vestes lineæ in viu essent, Polidorus Virgilius lib. 4. de Rerum inuentoribus cap. 7. ex Herodoto, & Philostrato ait, Aegyptios in facris faciendis eiusmodi etiam vestibus vsos esse, & alibi hoc genus vestis numerat inter habitus Senatorū, & Philosophorum. Et sanè Romanos Senatores colobijs vsos ostendit Codex Theodosianus in allegata l. 1. tit. de habitu quo intra. Romanos etiam lineis vsos tradit Seruius lib. 9. Aeneidum. Paulinus quoque epist. 7. ad Seuerum inter vestes præclaras videtur recensere clamydem curtam lineam cum ait: *Nos adeant, & reuisant conserui, & compallidi nostri, non vestibus pictis superbi, sed horrentibus cilicijs humiles, nec clamyde curta lini, sed sagulis palliati.* B. etiam Ambrosius in sermone de inuentione Sanctorum Geruasij, & Protasij narrat, illos sibi apparuisse vestibus lineis candidissimis indutos. in antiquissima quoque pictura imaginum D. Gregorij Papæ, & Beatorum Gordiani, & Syluæ illius Parætum, quæ Romæ in sacello Sancti Andreae apud D. Gregorium conspicitur, cuius etiam meminit Ioannes Diaconus in vita B. Gregorij lib. 4. cap. 89. & ex illo Baronius tom. 8. sub ann. 604. num. 30. tam Gordianus, quam illius mater veste linea subter planetis induti apparent.

VII. **E**X quibus etiam facillè fuerit respondere ad vltimum quæsitum, quod spectat ad tempus &

locum, in quibus veteres lineis vtentur. Nam si de clericis sit sermo, regulares omnes clerici, ac etiam Episcopi, cum in publicum prodibant, nunquam sine tunica linea incedebant, ijs dumtaxat Episcopis exceptis, qui ex monachatu assumpti fuissent. Quam ob causam de D. Cypriano legitur, illum in sua confessione birro, & dalmatica exutum, & in veste linea manentem, spiculatoris ictum excepisse. Clerici verò seculares in solis Ecclesijs, dum sacra fierent, lineis vestibus vtentur, quemadmodum & monachi, quibus extra ecclesiastica officia linearum tunicarum vsus fuit interdictus quod etiam colligitur ex præcitata epistola septima Paulini ad Seuerum. De laicis verò quoniam tempore, quibus in locis lineis vestibus vtentur, diuinare non possum, nec mea interest scire. Sufficientiq; vidisse, quod nam indumenti genus esset, & cuius formæ, quod Augustinus suorum clericorum habitum describens, lineam tunicam nuncupauit, & ostendisse, vsualem habitum illorum clericorum fuisse, quo non solum in Ecclesijs, sed in Claustro, & extra illud vtentur.

Præter birrum, & lineam tunicam, non du-
bium, quin aliam tunicam talarem longam, sub tunica linea ijdem Augustiniani clerici deferrent, & si illius B. Augustinus non meminerit, cum eiusmodi vestis omnibus clericis semper in vsu extiterit, & per sacros canones illis præscripta in cap. licet. 23. d. qui est canon antiquissimus Martini Papæ I. & alijs allegatis 21. quæst. 4. Hanc vestem laneam, & albi coloris fuisse existimo propter ea, quæ in Regula de vestibus excutiendis, ne à tineâ lædantur, & lauandis ad arbitrium Præpositi, B. Augustinus scribit. Vt cunque res fuerit, parum retulerit, quippe quod neque quo ad materiam, neque etiam quoad colorem spectet ad substantiam habitus clericorum canonicorum, & in diuersis regionibus diuersus sit illius color. Nam in Italia omnes Canonici Regulares laneis supparis albis vtuntur. In Belgio Canonici S. Auberti Cameracensis violaceo vtuntur, & eodem colore vtentur omnes Canonici Regulares Ecclesiæ Anglicanæ, ex Zaccaria Ferrerio in lib. de habitu canonicorum Regularium §. constituto itaque versic. idem in Anglia. in Gallijs, Hispanijs, & Germania, quidam albis, quidam nigris, & quidam griseis supparis vtuntur, de quibus omnibus Benedictus XII. in Bulla generalis reformationis cap. de forma habitus, &c. ita disponit: *Statuimus insuper, quod Canonici dictæ Religionis cappis, & vestibus albi, blauis, nigri, vel quasi nigri coloris duntaxat vtantur.*

Caput vigesimumquartum.

B. Augustinum tam in secundo, quam in primo monasterio clericalem habitum cæterorum Clericorum Canonicorum secum degentium induisse.

I.

Onstito ex superius dictis de vero, & proprio habitu clericorum canonicorum, qui cum Augustino in monasterio Episcopali communem vitam ducebāt, difficile non erit ostendere, B. Augustinum etiam in Episcopali dignitate constitutum, communi habitu ipsorum clericorum usum fuisse, sicut communi mensa, cibo, ac potu cum illis utebatur. Nam ipsemet Augustinus de suo & suorum clericorum habitu differens, ita ad verbum scribit in serm. 2. de comm. vit. cleric. *Nemo det birrum, vel lineam tunicam, sed aliquid, nisi in commune. de communi accipiam mihi ipsi, cum sciam, commune me habere velle, quidquid habeo. Nolo talia offerat sanctitas vestra, quibus quasi ego solus decentius usar. Offeratur mihi v. g. birrum pretiosum, forte decet Episcopum, quamuis non deceat Augustinum, id est, hominem pauperem, & de pauperibus natum. Modò dicturi sunt homines, quia inveni pretiosas vestes, quas non poteram habere, vel in domo patris mei, vel in illa seculari professione mea. Non decet, talem debeo habere, qualem possunt habere presbyter, qualem potest habere decenter Diaconus, & Subdiaconus; talem volo habere, quia in commune accipio. si quis meliorem dederit, vendo, quod & facere solao, ut quando vestis non potest esse communis, pretium sit commune.* Hæc Augustinus, quæ qui legit, & non intelligit, illum in Episcopatu nullam propriam vestem habuisse, quæ non esset communis omnibus Clericis, Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis, textum Augustini percipere non videtur. Et nihilominus non desunt, qui in omne latus se vertant, si quomodo valeant à germano, & legitimo sensu in contrarium, & à veritate prorsus alienum eadem verba detorquere, inter quos iure merito numerari potest Ioan. Marquez cap. 7. S. 9. vbi suum Coriolanum secutus, duo dixit: Primum est, B. Augustinum birro peculiari, & sibi proprio, non autem birro communi clericorum, in Episcopatu usum fuisse, quod sine ulla probatione, sermonis gratia scribit. Secundum est, Beatum Augustinum in Episcopatu, & si vsus fuerit birro, non tamen usum fuisse veste linea, neque vestes suas cum clericis communes habuisse, neque de communi accepisse. cui si obijciatur statim verba ipsius Augustini dicentis: *Nemo det birrum, vel lineam tunicam, nisi in commune.* Respondet, Beatum Augustinum in illa communi-

ne non se ipsum, sed solos clericos concludere voluisse. nam laicos alloquebatur, ac monebat, ne clericis aliquid in particulari tribuerent, sed omnia in commune conferrent, non quidem in commune sibi, sed solum suis clericis.

Hæc responsio, vt liberè dicā, absurda est. Primò namq; si B. August. quādo seculares monuit, ne aliquid suis clericis, nisi in commune conferrent, ab illa communitate seipsum discreuit, quæ obsecro erat communis vita, quam in Episcopatu cum ipsis clericis ducebat? & quam ob causam factus Episcopus voluit habere secum in domo Episcopi monasterium clericorum, vt communem vitam Apostolicam etiam in Episcopatu teneret? & quid plus habuisset in Episcopatu cum illo monasterio clericorum, tanto labore, & studio erecto, tanta diligentia custodito, vt non solum clericos ad communem vitam cogeret, sed etiā laicos, ne aliquid nisi in cōi offerrent, publicè in Ecclesia obtestaretur, quam sine huiusmodi monasterio, si communi vita alijs commendata, seipsum ab illa secernere, & nihil cū illis commune habere voluisset? bellum sanè figmentum, sanctissimo illo Episcopo dignum, in quem illud Euāgelicum quadrasset: *Alligant onera grauiā, & importabilia, & imponunt ea in humeros filiorum: ipsi autem digito suo nolunt ea mouere.*

Secundò, B. Augustinus dicit: *Talem volo habere vestem, quia in commune accipio.* Ergo falsum est, quòd soli clerici in cōmuni acciperent vestes, non autem ipse Augustinus. nam ista duo sunt contradictoria in commune accipere vestes, & in commune non accipere, & inter ista non datur medium. S. Augustinus dicit, quia in commune accipio. Marquez dicit: Augustinus vestem in commune non accipiebat. Credamus igitur Augustino.

Tertiò, accipere dicitur relatiuè ad dare, B. Augustinus inquit: *talem volo habere vestem, quia in commune accipio.* Ergo quando dixit: *Nemo det birrum, vel lineam tunicam, vel aliquid, nisi in commune.* Ab illa communitate non excludebat se ipsum, vt hic autor de suo fingit. Aliàs quid, vel à quo accipiebat in commune, si nemo illi dabat in commune, sed solis clericis in cōmune dabatur, ipsi autem dabatur in particulari?

Quartò, si vestes non erant communes cum vestibus suorum clericorum, cur exhortans laicos, ad conferendum in commune, quidquid conferebant, exemplificauit de suis vestibus, cum subiunxit, de communi accipiam mihi ipsi: & iterum, quia in commune accipio? Respondeat Coriolanus, aut respondeant pro eo Coriolanus defendentes, qui aiunt: canonicos regulares obcæcatos in suo sensu, & ignaros dictorum non solum Aristotelis, sed etiā Augustini, & omnium Philosophorum dicentium, exempla enim ponimus, non vt ita sint, sed vt sentiant addiscentes, falsò interpretantur, quod ibi B. Augustinus voluerit aliquid de suo habitu determinare. Nam præter quod illa verba Augustini non sunt exemplificatiua, sed specificatiua, vt pa-

ret, quòd Coriolanus, ignorare se finxit, esto exemplificandi gratia dixisset: v.g. offeratur mihi pretiosum birrum, &c. Undè accepit Coriolanus ex Aristotile, vel alio quouis Philosopho, quòd licitum sit exemplificare in vno contrario ad alterius contrarij naturam explicandam, vt v.g. exemplificare in igne ad declarandam naturam aquæ? sanè si Augustinus vestes communes non habebat, neque in commune, neque de communi accipiebat, quomodo de proprijs vestibus exemplificauit, ad suadendum, quòd non deberent dare vestes in particulari, sed solùm in communi? nam statim potuissent laici illi respondere, secundùm illud Euangelicum, satis esse discipulis, si sint sicut magister?

III. **Q**uintò, si vestes Augustini non erant communes, sed illius tantùm peculiare, cur quæso dixit: *Nolo, talia mihi offerat sanctitas vestra, quibus quasi ego solus decentius utar?* Nam data veritate contrariæ opinionis, contrarium & absolutè, & simpliciter debebat dicere, nimirùm volo talia mihi offerat sanctitas vestra, quibus ego solus utar. Si quidem secundùm illam opinionem, quam Marquez defendere nititur, omnes vestes Augustini tales erant, vt illis ipse solus siuè decentius, siuè decenter, siuè per impossibile indecenter vti posset: cum nihil commune haberent cum vestibus clericorum.

Sextò, si vestes Augustini non erant communes cum vestibus cæterorùm clericorum, cur dixit: *Talem vestem volo habere, qualem possum, si non habuerit, fratri meo dare, qualem potest habere presbyter, qualem potest decenter habere Diaconus, & Subdiaconus; talem volo habere, quia in commune accipio?* Quomodo possunt hæc conciliari, vestes Augustini tales fuisse, quales decenter ferre potuissent sui Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi, quia in commune accipiebantur, & vestes Augustini ita fuisse illius proprias, vt nihil commune cum habitu suorum clericorum haberent, neque decenter ab illis ferri potuissent?

Septimò, si birrum Augustini ita erat illius proprium, vt nihil commune haberet, cum birris aliorum Canonicorum, cur dixit, se nolle, vt talem birrum illi offerrent, quo ipse solus decentius vti posset, quia & si forsan decuisset Episcopum, non tamen decebat Augustinum? Per quam obsecro dialecticam deducit Marquez, birrum Augustini ita illius proprium fuisse, vt cum birris aliorum clericorum nihil commune haberet?

Octauò, B. Augustinus dicit: *Si quis meliorem vestem (qua scilicet ego solus utar) dederit, vendo, quòd & facere soleo, vt quando vestis non potest esse cõis, precium sit commune.* Qua igitur conscientia, qua fronte negari potest, illius vestes fuisse cum vestibus cæterorum clericorùm communes?

Nono, Frater Iordanus de Saxonia, quem Ioannes Marquez pro teste irrefragabili, & omni exceptione maiore nobis opponit, libro quarto, cap. decimoquarto de communitate vestium inter alia hæc scribit: *Ex quibus expressè appa-*

ret, quòd de intentione præceptoris nostri est, quòd in vestitu prouideri debet fratribus de communi, sic enim & idem in seipso seruauit, sicut ipse in serm. de communi vita clericorum, qui incipit, Charitatis vestra dicit. Nemo, inquit, det birrum, vel lineam vestem, vel tunicam, nisi in commune. De communi accipiam & mihi, cum sciam, me commune habere velle, quidquid habeo. Nolo talia offerat sanctitas vestras, quibus quasi ego solus decentius utar. Hæc ille.

Demum si Augustinus in Sede Episcopali cuculla nigra zona pellicea præcincta utebatur, quid cõe habebat in domo Episcopi cum suis Clericis?

IV. **V**erùm præter hanc primam rationem ex prædicto textu Augustini deductam, quæ demonstratiua est, & insolubilis, potest alia ratione ex alijs Augustini verbis deprompta eadem veritas confirmari. Nam B. Augustinus fatetur, se factum Episcopum, cum non potuisset in primo monasterio conuetudinem vitæ communis retinere, ob frequentiam secularium, qui ad illum accedebant, voluisse habere in domo Episcopi monasterium, vt cum clericis vitam communem retineret. Possidius quoque scribit cap. 25. *Cum ipso semper clerici vna etiam domo, ac mensa, sumptibusque communibus alebantur.* Hinc verò argumentum efficax deducitur, ad probandum, quòd vel habitus Augustini in Episcopatu esset idem cum habitu eorundem clericorum illi conuiuentium, vel quòd habitus clericorum idem esset cum habitu Augustini, quòd in idem omnino recidit. Et sequela deducitur ex generali, & vetustissima quadam regula Sacrorum Canonum, quæ iubet eos, qui Episcopis in suis domibus Episcopalibus sociantur, eiusdem professionis, & habitus cum eisdem Episcopis esse oportere, quæ regula generalis est, vt dicit, & vetustissima in Concilio Chalcedonensi actione 9. promulgata, & refertur à Gratiano cap. in nona 16. q. 7. & licet Conciliū Chalcedonense paulo ante mortem B. Augustini fuerit celebratum, tamen cum fuerit œcumenicum, indicat, fuisse morem vetustissimum totius Ecclesiæ Catholicæ, vt qui cum Episcopis morabantur, eiusdem habitus, & professionis cum illis essent. Omitto Innocentium III. in cap. Deus qui. de communi vita clericorum, vbi hanc regulam etiam ad monachos cum Episcopis morantes extendit, quos vult saltem in habitu exteriori eum illis conformari, quoniam dici posset, hunc canonem multis seculis post ipsum Augustinum conditum fuisse. Quapropter cum ex allegato serm. 2. de communi vita clericorum apertissimè constet, habitum vsualem clericorum cum Augustino in Episcopali domo commorantium fuisse birrum, & lineam tunicam, consequens est, vt dicamus, eundem fuisse habitum illorum clericorum, & ipsius D. Augustini. Quæ ratio potest ab opposito magis declarari, & roborari. Si enim B. Augustinus professione, & habitu fuisset monachus, vel Eremita, & in domo Episcopi cucullam nigram zona pellicea præcinctam induisset, fundaturus in domo

Epi-

Episcopali monasterium Religiosorum secum uiuentium, ut prioris uitae institutum etiam factus Episcopus teneret, non monasterium clericorum, sed monachorum, vel eremitarum instituendum curauisset. Verum Augustinus factus Episcopus monasterium clericorum, non monachorum, vel eremitarum instituit, ut illemet in serm. 1. & 2. de communi uita clericorum fatetur. Ergo Augustini habitus non monasticus, non eremiticus fuit, sed clericalis.

V. **S**Cio, respondere Ioannem Marquez, & alios nonnullos, clericos illos cum B. Augustino in domo Episcopali uiuentes magna ex parte fuisse Eremitas, quos B. Augustinus ex dispensatione ad clericatum promouit, & cum alijs clericis in domo Episcopali locauit, quemadmodum & D. Fulgentius in Sardinia monachos simul cum clericis iunxit. Sed hæc uoluntariè dicuntur, & contra rationem, & textum B. Augustini, & contra usum Ecclesie. Primò, quia à seculo non est auditum, quòd monachi, vel eremitæ, etiam postquam ex generali dispensatione omnes facti sunt clerici, consueuerint assumi in Canonicos cathedralium clericorum siue regularium, siue secularium, nec contrarium dicentes aliquod exemplum pro illorum sententia proferunt, nec proferre possunt. Dixi autem notanter non consueuisse monachos, multò minus eremitas assumi in Canonicos cathedralium clericorum regularium, vel secularium, propter duo. Primò, quia licet in quibusdam Ecclesijs cathedralibus olim legamus adiunctos monachos Canonicis, ut in Lateranensi, & in Ticinensi D. Petri in coelo aureo, & in Mediolanensi D. Ambrosij, & Cantuariensi S. Saluatoris, tamen illi monachi non assumebantur in Canonicos. Secundò hoc dixi propter quædam monasteria monachorum, quæ auctoritate Pontificia erecta fuerunt in Cathedrales, ut Conuentrense in Anglia; in ijs enim perseuerauerunt Monachi loco Canonicorum. Cæterum in cathedralibus clericorum, qualis erat Ecclesia Hipponensis, non legitur unquam consueuisse monachos, vel eremitas assumi in Canonicos dictarum ecclesiarum cum clericis siue regularibus, siue secularibus, ita ut facerent unum collegium cum illis. Secundo principaliter, quia siue in illo collegio Augustiniano essent clerici ex eremitis assumpti, siue non essent, B. Augustinus illorum habitus non meminit, sed folius birri, & tunice lineæ, qui erat habitus clericorum Canonicorum. Quare aut in illo collegio nulli clerici eremitæ erant, vel deferebant communem habitum aliorum clericorum. Quod etiam afferunt de D. Fulgentio, ad rem non facit: quia aliud est Episcopum exilio damnatum clericos, & monachos profugos, & exules in una, & eadem domo colligere, aliud est Episcopum in sua Ciuitate monachos, & clericos diuersorum institutorum in eodem monasterio, ac etiam collegio sue cathedralis simul iungere: quod, ut dixi, à seculo nunquam fuit auditum.

Tertio principaliter confirmatur eadem ueritas VI. **T**as alio testimonio eiusdem D. Augustini in epist. 248. ad Sapidam virginem sanctimoniam, in qua fatetur Augustinus, se tunicam ab illa dono transmissam accepisse, & induisse, quam cum ipsa Germano suo Diacono ecclesie Carthaginensis fecisset, & ille morte præuentus eam accipere non potuisset, B. Augustino transmisit, rogans, ut loco fratris defuncti eam indueret. Libet illius epistolæ primordia hic exscribere, quòd ad hanc ueritatem illustrandam mirificè iuent. Exemplum epistolæ est. *Domina religiosissima, & Sancta filia Sapida Augustinus in Domino saluem. Accepi, quod de iustis, & pijs laboribus manuum tuarum me accepisse uoluisti, ne te grauius contristarem, quam potius consolandam uiderem: præsertim quia hoc tuum non paruum deputasti esse solatium, si eam, quam Germano tuo sancto Dei ministro feceras tunicam, ego induerer, cum iam à terra morientium recedens, nullis rebus corruptibilibus indigeret. Peci ergo quod desiderasti, & qualecunque hoc existimaueris, uel quantumcunque solatium, tuo erga fratrem pectori non negaui. Missam abs te tunicam accepi, & quando hæc ad te scripsi, eam me uestire iam ceperam. Bono animo esto, sed multo melioribus, multoq; maioribus consolationibus utere, ut nubium tui cordis humana infirmitate contractum serenetur auctoritate diuina, & perseueranter ita uiue, ut cum fratre uiuas: quoniam sic mortuus est tuus frater, ut uiuat. Est quidem materia lacrymarum, quòd Germanum dilectorem tuum, teq; plurimum pro tua uita, & sacra uirginitatis professione reuerentem Diaconum Carthaginensis Ecclesie non uides, sicut solebas, intrantem, exeuntem, & in sui Ecclesiastici officij strenuitate uersantem &c.* Hæc Augustinus, quæ nostram assertionem de clericali habitu illius, & cum habitu cæterorum clericorum communi extra omnem dubitationem ponunt. Siquidem constat, quæcûque fuerit, illam tunicam pro clerico, & diacono Ecclesie Carthaginensis factam, & nihilo minus B. Augustinum illam accepisse, & induisse sine scrupulo, vel hæsitatione. Unde necesse est dicere, B. Augustinum non cucullis monasticis usum, sed tunicis, & uestibus communibus, quibus cæteri clerici non solum Hipponensis, uerum etiam Carthaginensis Ecclesie uti consueuerant.

Postremo loco confirmari potest eadem ueritas VII. **P**ex Decreto fel. record. Sixti IV. in præfatione relatò, in quo prohibet disputare, an præter habitum dignitatis Episcopalis B. Augustinus alienum habitum gestauerit, uel alienæ professioni se subiecerit. habet enim hæc uerba maximi ponderis in causâ, quam agimus. *Nos attendentes, quòd clarissimum Ecclesie lumen Augustinum præter Episcopalis dignitatis habitum, alium gestasse, aut alienæ professioni se subiecisse, aut affirmare, aut negare ad rem non pertinet, nisi quantum &c.* In his uerbis Pontifex duo pro certis, & ueris supponit, & unum prohibet. Primum, quòd supponit, est, esse in Ecclesia Catholica certum habitum ordinarium dignitatis

gnitatis Episcopalis, & certam professionem ordinariam dignitatis Episcopalis. Secundum est, B. Augustinum, se subiecisse professioni ordinariæ dignitatis Episcopalis, & gestasse habitum ordinariū dignitatis Episcopalis. Quod autem prohibet in disputationem reuocare, est, an B. Augustinus alienum habitum gestauerit, vel alienæ professioni se subiecerit. Ex duobus verò, quæ Pontifex pro veris supponit, sequitur tertium, quod habitum clericorum Canonorum ordinarium gestauerit, & professione clericus Canonicus fuerit. Nam ordinarius habitus dignitatis Episcopalis est habitus lineus, seu Rochettum: vnde Episcopi cum de dignitate Episcopali inuestiuntur, Rochettū induunt: professio etiā ordinaria dignitatis Episcopalis præsertim in primitiua Ecclesia, & temporibus B. Augustini erat professio clericorum Canonorum, quia omnes Episcopi olim erant Clerici Regulares cap. scimus, cap. dilectissimis, & tota causa 12. q. 1. professio verò eremitica, & monastica aliena est à professione Episcopali, ex sua institutione, & consequenter habitus monasticus extraneus est ab habitu Episcopali: quod si aliqui Episcopi monasticum habitum induunt, hoc est ex dispensatione, & ex accidenti, sicut ex accidenti, & ex dispensatione est, vt monachi assumantur in clericos, & Episcopos, & ex ijs, quæ conueniunt Episcopali dignitati solum per accidens, & ex dispensatione, nō potest inferri, quod professio dignitatis Episcopalis, & habitus, qui tali dignitati propriè, & per se conuenit, sit professio monastica, vel habitus monasticus. Et quod hæc fuerit mens Pontificis, colligi potest ex eo, quia ex vna parte interdixit omnibus Eremitis Ordinis D. Augustini in generali, & vniuersali, contendere, an B. Augustinus monasticæ professioni se subiecerit, vel habitum monasticum induerit. Verum ex parte Canonorum Regularium non omnibus Canonicis Regularibus prohibuit disputare, an B. Augustinus professor Ordinis clericalis extiterit, vel an habitum clericorum Canonorum portauerit, hoc enim implicite pro certo supponebat, sed solum Canonicis Lateranensibus hoc interdixit, ad occasiones iurgiorū inter personas ecclesiasticas, & regulares amputandas.

Caput vigesimumquintum.

Ostenditur, B. Augustinum nunquam Eremitam fuisse, nec habitum Eremitarum induisse: & primus autor habitus Ordinis Eremitarū indicatur.

I.

Vod in hoc capite asserimus, & probare intendimus, non est, B. Augustinum Ordinis Eremitici autorem, vel fundatorem non fuisse, nā de hoc nihil nunc asserimus, vel negamus: sed hoc solum intendimus,

B. Augustinum professioni Eremiticæ, aut alij cuius, præter clericalem, se minimè subiecisse, & consequenter nullum habitum regularis Ordinis præter habitum clericalem vllō vnquam tempore induisse. Non enim hæc duo sese inuicem necessario consequuntur, fundare aliquod monasterium, vel Ordinem instituere, & illius institutum profiteri: & potuit B. Augustinus, aut quiuis alius illorū temporum Episcopus monasteria fundare, & Ordines monasticos instituere, & leges illis præscribere, nec tamen necesse erat eiusmodi institutum illos profiteri. In nostra verò asseritione probanda supposita veritate eorum, quæ hæctenus dicta sunt, multo labore opus non erit. Nam si fuit eremita, vel monachus, vel talis fuit ante presbyteratum, & hoc dici non potest, quia ostensum est, B. Augustinum vsque ad presbyteratum laicalem vitam inter laicos duxisse: vel in presbyteratu, & hoc etiam, fingi non potest, quia factus presbyter Seminariū clericorum instituit, & non in Eremito, sed intra Ecclesiam parochialem, siue in horto illi contiguo cū Dei seruis vixit secundum modum & regulam sub Sanctis Apostolis constitutam, vt Possidius cap. 5. scribit. Neque tandem in Episcopatu, quia factus Episcopus, statim voluit habere in domo Episcopi monasterium clericorum, cum quibus communem vitam duxit, ex serm. 1. de communi vita clericorum, neque vllus est, qui assermet, B. Augustinum, post quàm factus fuit Episcopus, alienæ professioni se ipsum subiecisse.

ET ad hominem potest ratio confirmari ex Io- I I. anne Marquez cap. 7. §. 4. vbi ait, nullum Episcopum posse alicuius regularis ordinis institutum assumere, vel profiteri, quod quamquam non sit vniuersaliter verum, & contrarium suadeant exempla S. Thomæ Cantuariensis, & S. Hugonis Episcopi Gratianopolitani, quæ referunt Eduardus in vita eiusdem S. Thomæ apud Surium sub die 26. Decembris, & Baronium tomo 12. sub anno 1162. & 1164. & D. Antoninus 3. par. Historiali tit. 18. in principio: tamen sufficit ad firmandam hanc veritatem, quod B. Augustinus eremiticam profiteri non potuit post suam assumptionem ad Episcopatū. De habitu vero eadem ratio militat, quia si habitum eremiticum induit, vel ante presbyteratum, vel in presbyteratu, vel in Episcopatu: & non potest dici primum, quia ante presbyteratum cum esset laicus, nullum regularem habitum induit: neque secundum, quia factus clericus, & presbyter induit habitum clericorum, non monachorum, vel eremitarum: multò minus potest dici tertium, vt patet. Sed ne videamur gratis, & sine euidenti ratione hoc affirmare, formemus argumentum in hunc modum. Si B. Augustinus alienum habitum præter habitum clericalis Ordinis, & professionis gestauit, vel talis habitus fuit vagus, incertus, & indeterminatus, vel fuit habitus certus, & determinatus. Primum dici nequit, nec ab vllō viro cordato asseritur. Si dicatur secundum, ostendendum est, quisnam, & qualis eiusmodi habitus extiterit. Dicent, prout

prout de facto asserunt, Augustini habitum fuisse cucullam nigram zona coriacea præcinctam, qualè nunc Venerandi Eremitæ Ordinis D. Augustini nuncupati deferunt. Nullus enim est, quòd videre hæcenus potuerim, qui præter habitum clericalem, alium habitum religiosum, seu regularem illi tribuerit. Quapropter si ostendero, B. Augustinū eiusmodi habitum non solum non tulisse, sed ne per somnium quidem vnquam vidisse, firma, & constans mauebit hæc veritas, quòd B. Augustinus præter clericalem, alieni instituti habitum non gestauerit. Id verò facillimum erit probare. Nam què nunc Venerandi Patres Eremitæ habitum gerunt, nempe cuculla nigra zona coriacea succincta, recens est, nec ante annos circiter quadringentos in Orbe visus, & partim ab ipsis Eremitis electus, partim à Romanis Pontificibus Gregorio Nono, & Alexandro Quarto illis præscriptus. Ergo nõ fuit habitus ab Augustino institutus, & multò minus ab Augustino presbytero, vel Episcopo delatus. Quòd verò hic habitus, quem nunc Venerandi Eremitæ portant, sit nouus, & partim ab ipsis Eremitis sponte electus, partim verò per Sedem Apostolicam illis determinatus, & præscriptus, ostendo ex bullis eorundem Summorum Pontificum, quibus Eremitas prius incerti habitus, nominis, & professionis (-quod etiam in progressu monstrabimus) in vnum certum Ordinem regularem, sub certa regula, & habitu, & titulo Eremitarum Ordinis S. Augustini reducerunt. quas bullas, quia ad hanc veritatem, & alias multas materias, quas nunc tractandas suscepimus, illustrandas, maximè conferunt, & vt aiunt, digito rem ipsam demonstrant, operæpretiū duxi ex libro Ioannis Marquez, & alijs locis fideliter acceptas, hic rescribere.

Exemplum bullæ Gregorij IX. sumptū ex lib. Io. Marquez de origine fratrum Eremitarū pag. 13. col. 2.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei. Venerabilibus fratribus Episcopis per Anconitanam Marchiam constitutis. Dudum apparuit in partibus Lombardia Religio, cuius professores vocati Eremita fratris Ioannis Boni Ordinis S. Augustini, nunc succincti tunicas cum corrigijs, baculos gestantes in manibus, nunc verò dimissis baculis incedebant, pecuniam pro eleemosynis, alijsq; subsidijs deposcens, & adeo variantes Ordinis sui substantiã, vt dilectis filijs fratribus Minoribus, uniformes in derogationem multiplicem ipsorum Ordinis crederentur, eisdem propter hoc minorem apud fideles sentientibus in suis opportunitatibus charitatem. Sanè cum per Venerabilem fratrem nostrum Hostiensem Episcopū, & bonæ memoriæ N. tituli S. Sabina presbyterum Cardinalem, tunc in partibus illis legatione fungentes, huiusmodi præsumptio ad nostram audientiam peruenisset, Nos ne identitas vestium in Ordinibus ipsis confusionem pareret, & inde scandala grauiora consurgerent, ad vtrorūque quietem prouidimus, statuendum, vt Prior, & vnuerſi, ac singuli fratres prædicti Ordinis S. Au-

gustini in exterioribus vestimentis, quæ nigri, vel albi debebant esse coloris, quorum altero videlicet nigro iam electo ab eis, ipsos volumus manere contentos, largas, & protensas manicas, quasi ad instar cucullarum, & desuper ipsa deferant per amplas corrigias, & patenter omnibus apparentes, ita quod omnes cincti de foris eas vestibus nequaquam contegant, & portantes in manibus baculos quinque palmorum grandium, ac expressè in eleemosynarū petitione, cuius sint Ordinis, declarantes, adeo suarum vestium longitudinem temperent, quòd à quibusq; ipsorum calceamenta liberè videantur: vt sic habitus confusione semota, & sublata materia scandali, à prædictorum Ordinum fratribus possit virtutum Domino liberius, & gratius deferui. Verùm cum quidam Eremitæ præfati Ordinis S. Augustini, ac alij Religiosi prædictis Eremitis conformes habitu, in eadem Marchia constituti, formam prædictæ identitatis prohibitam gestare dicantur, in eorundem fratrum Minorum infamiam, & scandalum plurimorum, fraternitatibus vestris mandamus, vt vnuerſis, & singulis Eremitarum, ac Religiosorum prædictorum districtius iniungatis, vt circa præmissa memorata prouisionis statusum inuolabiliter obseruantes, eum, qui monitus non respuerit, donec redeat ad mandatum, à suo consortio excludere non postponatis. Caterùm, quia pietas persuadet, vt ipsi ex obedientia studio presium honoris, & gratiæ consequantur, eos prædictam prouisionem laudabiliter obseruare studentes, curetis benigno fauore prosequi, & tanquam Catholica Ecclesia filios faciatis ab alijs confoueri. Si verò sua voluntatis arbitrium præferendo iudicio vestro contraherent præsumpserint, in eos excommunicationis sententiam promulgetis, quam per vestras Ciuitates, & Dioceses publicari solemniter, & eosdem tanquã excommunicatos vsque ad satisfactionem condignã appellatione remota arctius euitari ab omnibus faciatis. Dat. Lateran. ix. Cal. Aprilis Pontificatus nostri anno decimoquarto.

EX hac bulla habes primo, illos Eremitas, qui I II. in progressu vocantur absolutè Ordinis S. Augustini, in principio vocari Eremitas fratris Ioannis Boni, quod memoriæ tenendum, propter multa, inferius dicenda de origine Eremitarum Ordinis S. Augustini nuncupatorum. nunc indicasse sufficiat, eandem fuisse Congregationem, quandoque Eremitarum Ordinis S. Augustini, quandoque verò fratris Ioannis Boni nuncupatam. Quomodo verò Eremitæ fratris Ioannis Boni, qui sine certo titulo, & habitu, & Regula primùm fuerant instituti, postea ex concessione, & largitate Apostolica donati fuerint Regula B. Augustini, ac deinde titulo Eremitarum D. Augustini, ac demum habitu, quem nunc etiam gerunt, ne quæstiones importunè præueniamus, & materias confundamus, inferius dicendum erit. secundo habes ex hac bulla, quòd cum isti Eremitæ fratris Ioannis Boni, qui tamen primi saltem post Gulielmitas fuerunt, qui Eremitæ Ordinis D. Augustini vocari ceperint, vt in-

fra

fra ostendemus, cum habitu incerto per Marchiam Anconitanam, & Lombardiam vagarentur, In multiplex detrimentum Seraphici Ordinis B. Francisci Assisij, Summus Pontifex, vt omni confusione femota, in habitu cuiusque Ordinis distinctio appareret, præcepit, vt ipsi Eremitæ infra certum tempus nigrum, vel album colorem in proprio habitu portandum sibi deligerent. Qui cum nigrum elegerissent, idem Pontifex formam ipsius habitus determinauit, præcipiens, vt cucullas nigras, & amplas deferrent cum manicis largis, & protensis, & de super cucullas, amplas corrigias portarent, patenter omnibus apparentes, ita quod cincti foris nequaquam vestibus eas contegerent: nec non etiam portarent in manibus baculum quinque palmorum grandium, vt sic expressè in elemosynarum petitione, cuius esset habitus, declararent. Et quod adeo suorum vestimentorum longitudinem temperarent, vt illorum calcamenta ab omnibus liberè videri possent. Quæ omnia habentur formam liter in bulla. Et hæc fuerunt cuculle eremiticæ, & zonæ coriaccæ prima incunabula, ante quæ nullum probatum autorem proferent; qui huius habitus meminerit, vt infra probabitur: licet post hæc etiam bullam promulgatæ, quæ anno Domini 1241. emanauit, prædierint statim epistolæ, & sermones de cuculla nigra, & zona pellicea, & baculis eremiticis multa continentes, nec veriti fuerint aliqui magni inter Eremitas nominis, & autoritatis, quæ hic Gregorius Nonus de baculo in manibus gestando præcipit, D. Gregorio adscribere, ad fidem conciliandam, vt videre potes apud fratrem Jordanum de Saxonia lib. 1. in vitas fratrum cap. 15. in fine, ita scribentem: *Vnde etiam olim per B. Gregorium Papam statutum fuerat, quod fratres baculos quinque palmorum in manibus portare deberent. Sed hoc postmodum per Alexandrum Papam IV. tanquam abusu præsentis tempore extitit reuocatum.* Sicut & alij quidam ad Eremitici Ordinis antiquitatem insinuandam, concessionem ab Innocentio Quarto nonnullis Eremitis factas, Innocentio Tertio, ac etiam Primo tribuere non timent.

IV. **E**xemplum Bullæ Alexandri IV. sumptum ex Archiua Monasterij Bononiensis Fratrum Minorū fol. 13. quod etiam refert Marquez pag. 41.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei. Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis, & Episcopis per Lombardiam, Tusciam, & Romandiolam, ac Tarusianam, & Anconitanam & Marchias, Ducatum Spoletanum, Patrimonium Beati Petri in Tuscia, Campaniam & Maritimam, ac Regnum Sicilia constitutis, salutem, & Apostolicam benedictionem. Recordamur liquido, & memoriter retinemus, quod dudum apparuit Religio in partibus Lombardie, cuius professores vocati Eremitæ Ordinis S. Augustini; nunc succincti tunicas cum corrigiis, baculos gestantes in manibus, nunc vero dimissis baculis incedebant, pecuniam pro elemosynis, atq; subsidijs deposcentes, & adeo variantes habitus sui

formam, vt dilectis filijs Fratribus Minoribus uniformes, in derogationem multiplicem ipsorum Ordinis crederentur, eiusdem propter hoc minorem apud fideles sentientibus in suis opportunitatibus charitatem. Sanè vitæ per nos tunc in minori officio constitutos, & b. mem. N. Tituli S. Sabine Presbyterum Cardinalem, tunc in partibus illis legatione fungentes, huiusmodi variationis præsumptio ad fel. recor. Gregorij Papæ prædecessoris nostri audientiam peruenisset, ipse ne identitas vestium in Ordinibus ipsis confusioem pareret, ac inde scandala grauiora confurgerent, ad utrorumque quietem statuendum prouidit, vt Priores, & vniuersi, ac singuli Fratres prædicti Ordinis S. Augustini in exterioribus vestimentis, quæ nigri vel albi debebant esse coloris, quorum altero, videlicet nigro, iam electo ab eis, ipsos idem prædecessor voluit manere contentos, largas, & protensas manicas ad instar cucullarum, & de super ipsas deferrent per amplas corrigias, & patenter omnibus apparentes, ita quod omnes cincti de foris eas vestibus nequaquam contegerent, & portantes in manibus baculos quinque palmorum grandium, ac expressè in elemosynarum petitione, cuius sine Ordinis detrahentes, adeo suarum vestium longitudinem temperarent, quod à quibuscunque ipsorum calcamenta liberè viderentur, vsq; sic habitus confusione femota, & sublata materia scandali, à Prædictorum Ordinum Fratribus possit virtutum Domino liberius, & gratius deferri. Cum autem dilectus Frater noster Riccardus S. Angeli Diaconus Cardinalis vniuersas Dòmos, & Congregationes Eremitarum prædictorum, quarum quedam S. Augustini, quedam S. Gulielmi, nonnulla autem Fratris Ioannis Boni, aliqua de Fabali, aliqua verò de Bictinis censebantur, in vnam Ordinis Eremitarum S. Augustini professionem, & regularem obseruantiam perpetuò de mandato nostro duxerit unentdas, & Nos dicti Cardinalis processum conuenientem cum voluntatis nostræ proposito approbantes, præmissa omnia duxerimus confirmanda, statuentes, vt vniuersi Priores, & Fratres in professione prædicti Ordinis Eremitarum S. Augustini taliter cuncti nigri duntaxat, & nullis alijs coloris alterius cucullis aliquatenus vterentur. Nos volentes præmissa, quæ de vestimentis exterioribus à prædicto prædecessore nostro circa præfatos Eremitas statuta fuerant, salubriter, & ab ipsis, vt recolimus, acceptata ubique, & ab omnibus Eremitis vnitis taliter, & alijs vniuersis inuolubiliter obseruari, fraternitati vestre per Apostolica scripta in virtute obedientiæ districtè præcipiendo mandamus, quatenus prædictos Priores, & Eremitas, ac alios, qui nigras penitus, seu albas cucullas non portant, quod vsque ad festum omnium Ss. proximè venturum nigri prorsus coloris cucullas assumant, abiectis alijs deferendis, & firmiter prædictum statutum de cætero studeant obseruare, singuli vestrum per suas Ciuitates, & Dioceses sublato cuiuslibet appellacionis, & contradictionis obstaculo, & literis Apostolicis impetratis, vel etiam impetrandis per eos nequaquam

quam obstantibus monitione promissa per censuram Ecclesiasticam districtius compellatis, & in eos qui contra fecerint, excommunicationis sententiam promulgetis, quam per vestras Ciuitates, & Dioceses singulis diebus Dominicis, & festiuis publicari solemniter, & eos tanquam excommunicatos usque ad satisfactionem condignam, appellacione remota, euitari acriter ab omnibus faciatis. Dat. Anagnin. viij. Calend. Iulij Pontificatus nostri anno secundo.

Ex bulla ista habes primo, eisdem fuisse Eremitas, quos Alexander IV. vocauit absolute Eremitas Ordinis S. Augustini, cum illis, quos Gregorius IX. vocauit Eremitas fratris Ioannis Boni: quia uterque Pontifex idem factum narrat, & de eisdem loquitur. Nam tempore Gregorij IX. idem Alexander IV. in minoribus constitutus, in partibus Lombardie nomine Pontificis legatione fungebatur, & ille ex primis fuit, qui Romanum Pontificem de huiusmodi Ordine eremitarum in partibus Lombardie primitus visum certiore fecerunt, ut patet conferenti utranque bullam simul. 2. habes, hunc Ordinem Eremitarum S. Augustini nuncupatorum circa tempora Gregorij IX. & Alexandri IV. primitus videri cepisse. Nam Alexander IV. faceret, se liquidum recordari, & memoriter tenere, quando talis Ordo in partibus Lombardie primitus apparuit, & ante Gregorium IX. nullus, autor idoneus reperitur, qui se huiusmodi eremitas vidisse fateatur. 3. notandum, quod per hanc bullam non fuit facta unio Ordinis Eremitarum sub vno capite, & vno titulo, & habitu, sed illam supponit absolutam per aliam bullam eiusdem Pontificis, cuius meminit Marquez cap. 4. S. 1. de qua inferius dicemus. 4. notandum, licet Pontifex multas eremitarum Congregationes recensere videatur, dum ait, quasdam S. Augustini alias de Fabali, alias de Brittinis, alias fratris Ioannis Boni, & alias D. Gulielmi nuncupari consueuisse: non tamen dixisse Pontificem, quod omnes dictae Congregationes re ipsa essent distinctae ab invicem, sed solum, quod Congreg. eremitarum predictae quaedam S. Augustini, quaedam S. Gulielmi, nonnullae autem fratris Ioannis Boni, aliquae de Fabali, aliquae de Brittinis, consuebantur: haec enim sunt formalia illius verba. Et in quadam alia bulla Riccardi S. Angeli Diacono Cardinali, & Ordinis Eremitarum primo Protectori directae, idem Pontifex eadem verba repetens, subiungit, quod dictae Eremitarum Congregationes apud homines ambiguis interdum nuncupationibus vacillabant: ut videas, haec non tam variarum Congregationum nomina fuisse, quam diuersarum domorum eiusdem Congregationis. Nam secundum rei veritatem, aliquae istarum Congregationum in idem conueniebant. Etenim Congregatio D. Augustini nuncupata, & Congregatio fratris Ioannis Boni vna & eadem erat, quae prius fratris Ioannis Boni dicebatur, postea a Gregorio Nono titulo D. Augustini donata, cepit Congregatio D. Augustini nuncupari, ut ex dictis bullis Gregorij Noni, & Alexandri Quarti colligitur, & ex alijs infra dicendis. Quod etiam

Congregatio de Brittinis nuncupata, & Congregatio fratris Ioannis Boni eadem esset, & solis nominibus distinguerentur, multo certius est, nec Venerandi Eremitae negare possunt, praesertim Marquez, qui cap. 2. S. 5. Fratrem Iordanum, & Iacobum Philippum Bergomensem, & alios nonnullos secutus, assertionem defendere nititur, scilicet Beatum Franciscum Assisium, priusquam sui, instituti Seraphici autor esset, eremitici Ordinis D. Augustini institutum professum fuisse in manibus fratris Ioannis Boni, in monasterio Brittinensi, prope Pensaurum, & ab illo habitum Eremiticum sumpsisse, cuius color adhuc in habitu fratrum minorum per D. Franciscum institutorum retinetur, quem idcirco Beretinum vocamus, a loco de Brittinis, vbi Beatus Franciscus habitum cum illo colore accepit. Quod ne gratis illis imponere quis putet, profert testimonium Cardinalis Aegidij de Viterbo, Ordinis Eremitarum, ab eodem Marquez acceptum loco proxime citato. Hoc tempore (inquit Aegidius Cardinalis) Ioannes Bonus Mantuanus, qui in Flaminia Cesenna Deo ita se vixit, ut sui seculi gloria diceretur, vocatus Diuus Augustinus Eremitis: ut enim olim Gulielmus in Gallia, ita ipse Ordinem numero Fratrum, & monasteriorum adauxit in Italia, & ad humanarum rerum contemptum, & diuinarum amorem mirum in modum inflammavit, ut veluti a Gulielmo Gulielmita, ita a Ioanne Bono Lombardiae, & a loco, quem incalebant Brittinenses nominati sint. Habes autores, qui scribant, huius viri sanctitatem, & fama illeclum Franciscum Assisium Magni Ordinis Minorum autorem, habitum induisse, baculum gestasse, Eremitam egisse, ligneis calcis solum esse, quam rem nec Vincentius quidem scriptor historicarum accuratissimus inficiatur. Argumento sumi, quod Mantua Cbireographum quandoque lectum auius, quod in Ioannis Boni manu professus Ordinem sit. Namque is color, quo posteri eius vsi sunt, adhuc hodie Beretinum vocatur, a Brittinis loco, non praesertim a Pensaurum, quem Ioannes Bonus inuocauit. Haec ille, ex quibus vides, eandem fuisse Congregationem Ioannis Boni, & de Brittinis nuncupatam, & distinctionem solum fuisse in nomine, non in re ipsa: dicebatur enim Congregatio Ioannis Boni ab Autore, & de Brittinis a loco incolatus.

Idem dicendum videtur de alia Congregatione de Fabali nuncupata, quae eadem fuisse videtur cum Congregatione Ioannis Boni, & de Brittinis, nam locus de Fabali iuxta Pensaurum est, vbi etiam locus de Brittinis, ut ex libro taxarum Apostolicarum habes, in verbo Pensaurien. Ecclesia. vbi notatur monasterium Sanctae Mariae alias Sanctae Crucis de Fabali, quamuis ponatur monasterium Ordinis S. Benedicti: neque alium locum sub hoc nomine reperire potui, nec ipsi Venerandi Patres Eremitae alium indicant.

EX quibus tandem omnibus inferitur primo, V. predictas omnes Congregationes Eremitarum,

rum, ex quibus Ordo Eremitarum est conflatus secundum rem ipsam ad duas, vel tres solas deduci, nempe ad Congregationem Gulielmarum, & Congregationem fratris Ioannis Boni, nam cum hac secunda coincidebant Congregationes Sancti Augustini, & de Brittanis, & de Fabali nuncupatae. Dixi autem notanter ad duas, vel tres propter aliam Congregationem Eremitarum Tusciae, quam Innocentius Quartus ex varijs Eremitis incerti habitus, & Regulae per Tusciam sine capite vagantibus, in vnam Congregationem sub vno capite, Regula, & titulo Beati Augustini donatam redegit, de qua inferius dicitur. Secundo inferitur, quod cum Gulielmita hunc habitum, quem modo Venerandi Patres Eremita gerunt, ante vnionem non haberent: nam illi colorem album in vestibus ferebant: vnde & mantelli albi vulgo nuncupabantur, ex Renato Choppino in suo Monastico lib. 1. Et Iambonita, ac alij partim ex propria electione, partim ex praescripto Sedis Apostolicae nuper assumpserint, nec talis habitus ante Gregorium Nonum in Orbe visus fuerit, multo minus potuit esse habitus Regularis Diui Patris Augustini, qui nec per somnium quidem talem habitum vnquam vidit, vt hic ostenditur. Nec obstant, quae Marquez comminiscitur, ad probandum, quod ante vnionem Congregatio fratris Ioannis Boni, & Congregatio Eremitarum Sancti Augustini essent Congregationes tum nomine, tum re ipsa ab inuicem distinctae: quia inquit, habebat distinctos Protectores. Nam Protector Congregationis S. Ioannis Boni vocabatur Gulielmus Cardinalis Diaconus tituli Sancti Eustachij: Protector vero Congregationis, & Ordinis Eremitarum erat Riccardus Cardinalis Diaconus tituli Sancti Angeli, quod Marquez affirmat cap. 13. §. 18. in fine. Nam ista imaginatio non solum difficultatem non evertit, sed maxime nostram sententiam confirmat, quod nulla fuerit Congregatio Sancti Augustini nuncupata, quae Gregorij Noni tempora praecesserit. Quod ex concessis euidentissime probat: quia si illa erat vera Congregatio Eremitarum Sancti Augustini, cui caeterae Congregationes sunt vnitae, cuius Protector erat Riccardus Diaconus Cardinalis tituli Sancti Angeli, si monstratum fuerit, hanc Congregationem Gregorij Noni tempora non praecessisse, in confessis erit apud Aduersarium, Ordinem Eremitarum S. Augustini Gregorij Noni tempora minime praecessisse, cum in hoc conueniat cum Marquez Frater Iordanus de Saxonia lib. 1. cap. 16. in principio, vbi dicit, quod Cardinalis Riccardus confirmatus fuit post vnionem Generalem in Protectorem Ordinis S. Augustini, quem antea Innocentius Quartus eidem Ordini Protectorem dederat. Verum Congregationem Sancti Augustini nuncupatam, cui Innocentius IV. Riccardum Cardinalem Protectorem dederat, non antiquam, sed nouissimam fuisse, & post Gregorium Nonum institutam, constat euidenter ex bul-

la Innocentij Quarti data 17. Ianuarij anni 1244. Ex qua habemus, tempore istius Pontificis extitisse in Tuscia multos Eremitas incerti habitus, & Sedium, sine Regula, titulo, & habitu. Et Innocentium Quartum opera, & prudentia dicti Cardinalis Riccardi Diaconi S. Angeli illos in vnum corpus Congregationis vnuisse sub vno capite, & illos Regula, ac etiam titulo Eremitarum S. Augustini donauisse: nec non ipsum Riccardum Cardinalem Diaconum tituli S. Angeli Correctorem, & Protectorem illis praefecisse. Quod ne quis me de meo cerebro confingere arbitretur, subiungo hic exemplum bullae ipsius Innocentij ab eodem Marquez acceptum cap. 3. §. 3. pag. 20.

Innoentius Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filijs vniuersis Eremitis, exceptis fratribus S. Gulielmi, per Tusciam constitutis salutem & Apostolicam benedictionem. Incumbit nobis ex officio debiti Pastoralis, & plantare sacram Religionem, & fouere plantatam, & quantum in nobis est, vniuersos, & singulos in proposito confirmare, ne si fauore fuerint Apostolico destituti, non proficiant incepto, sed deficiant potius, vel sepefiant. cum in dilectos filios fratres Stephanum, & Vgonem Eremitas propositum vestrum fuerit nobis expostitum diligenter, Nos volentes, vos sine pastore sicut oves errantes post gregum vestigia vagari, vniuersitati vestrae per Apostolica scripta mandamus, quatenus in vnum vos Regulare propositum conformantes, Regulam B. Augustini, & Ordinem assumatis, ac secundum eum profiteamini, de caetero vos victuros, & saluis obseruantijs, seu constitutionibus faciendis a vobis, dummodo eiusdem Ordinis non obuiant institutis. Prouisuri vobis nihilominus de Priore idoneo per electionem Canonicam, cui praestetis obedientiam, ac reuerentiam debitam impendatis. Si vero super praemissis aliquid difficultatis emerferit, ad Dilectum filium nostrum Riccardum Diaconum Cardinalem S. Angeli, quem vobis Correctorem, & Prouisorem deputamus, recurratis. Dat. Laterani xvij. Ianuarij Pontificatus nostri anno primo.

Ex hac bulla habes primo, quae fuerit Congregatio eremitarum S. Augustini nuncupata, cui ante vnionem generalem Innocentius IV. Riccardum Diaconum Cardinalem S. Angeli protectorem dederat, an a D. Augustino propagata, an ab Innocentio IV. instituta post Gregorium IX. Neque enim legitur dictus Riccardus alterius Congregationis ante generalem vnionem Protector extitisse, neque Marquez, neque alij aliam monstrant. 2. habes, nullos Eremitas vsque ad tempora Innocentij IV. in Tuscia fuisse, qui sub Regula B. Augustini viuerent, & Eremitae S. Augustini vocarentur, exceptis forsitan eremitis S. Gulielmi. 3. istos eremitas S. Augustini dictos, non tales nuncupatos fuisse, quod a B. Augustino fuissent instituti: sed quia ex concessione Pontificia tales dici obtinuerant: & nihilominus illos absolute Eremitas Ordinis S. Augustini nuncupatos. 4. istos eremitas S. Augustini illos fuisse,

fuisse, qui ante unionem generalem Riccardū Diaconum Cardinalem Protectorem habebant, & ad illos referenda esse verba alterius bullæ Alexandri Quarti, per quam ipsum Riccardum Cardinalem, toti Ordini post generalem unionem in Protectore præfecit, cum ait: *Nos itaque considerantes, quod ipsi fratres ab olim te in Patrem beneuolum habuerunt, tuq; ipsos amplexatus fuisti sincera in Domino charitate, quodque Fratres, & Ordo prædicti sub tua protectione poterunt Deo propitio salutaria suscipere incrementa &c.* Quam bullam refert Marquez cap. 3. §. 3. Quintò inferitur, Cardinalem Gulielmū, qui ante unionem generalem erat Protector Congregationis Eremitarum fratris Ioannis Boni, tempore unionis, & post illam, vel vita functum fuisse, vel Protectioni cessisse. Demum quod ad rem attinget, sequitur, siue Congregatio ante unionem S. Augustini nuncupata, cuius erat Protector Cardinalis Riccardus, eadem esset cum illa Ioannis Boni, siue non, nõ habuisse certum, & determinatum habitū, quem nunc Eremitæ portant, imò nec titulum, & regulam D. Augustini, nisi post Gregorium Nonum, quod solum in hoc capite contendebamus.

Caput vigesimum sextum.

Refugium Ioannis Marquez, & aliorum nonnullorum præcluditur.

I. In rationis superiori capite explicatae senserunt Azorius, & Io. Marquez cap. 4. §. 3. vbi ad illam infringendam multa dicit. Et primo ait, electionem nigri habitus non sub Alexandro IV. sed sub Gregorio IX. ab Eremitis Augustinianis factam: sed quia hoc illius causam non iuuabat, secundo loco addit, Patres Eremitas colorem illum habitus nigrum elegisse, quia B. Augustinus in ipsa fundatione Ordinis Eremitici colorem habitus minimè determinauerat, sed in eorum optione illius determinationem reliquerat: hoc vnum cauens, vt præter naturalem velleris colorem, nullum alium arte superinducerent? Quod confirmare nititur primo autoritate D. Antonini 3. par. tit. 24. cap. 14. §. 5. secundo exemplo B. Fulgentij quem citra omnem difficultatem Eremitam Augustinianum fuisse constat ex Baronio tom. 6. annal. sub 504. & Ioanne Molano, qui, vt in eius vita à quodam illius discipulo scripta legitur, *Casulam preciosam vel superbi coloris, nec ipse habuit, nec suos monachos habere permisit: subter casulam nigello, vel lactineo pallio circumdatus incessit.* Ex quibus verbis Cardinalis Baronius deducit; apud Eremitas Augustinianos nullam fuisse discriminationem colorum, num albo, vel nigro pallio vterentur: dummodo, quem exhiberet in velleribus natura colorem, eum absque delectu in vestibus retinerent.

Verum hæc responsio non solum rationem superiori capite allatam non euertit, sed omnia, quæ de cuculla Augustini eremitica ab autoribus sermonū ad eremitas, & de baptismo Augustini, necnon Epistolarum, sub nomine Valerij, & Sigiberti, & à fratre Iordano, D. Antonino, & Coriolano & alijs traduntur, in discrimen apertum deducit, neque cum D. Antonino, neque cum prædictis autoribus, sed nec cum Baronio, multò minus cum veritate consentit. Primo namq; sic respondentem D. Antonino, cuius autoritati nititur, manifestè contradicere, apparet ex verbis eiusdem D. Antonini in princ. illius cap. quibus docet, & dicit, quod licet potuerint olim fuisse aliqui Eremitæ sub Regula Augustini in solitudinibus degentes, tamen illi eius Ordinis non erant, cuius nunc sunt, qui vocantur Eremitæ Ordinis S. Augustini, quos dicit post fratres Mendicantes institutos: & verba illius sunt posita superius cap. 19. ad quem locum remitto. Confirmatur etiã ex alijs eiusdem Antonini verbis positis infra §. 5. vbi de habitus Eremitici determinatione per Gregorium IX. & Alexandrum IV. facta sic subiungit. *Et quoniam inter illos simplices fratres dubitabatur, quis esset verus habitus eorum, hinc est, quod Sedes Apostolica aspiciens ad primariam Ordinis originem habitum superiorem eis determinauit, immò verius per S. Augustinum determinatum eis declarauit, statuendo videlicet, quod eorundem Fratrum Ordinis Eremitarum S. Augustini habitus exterior esset cuculla nigri, & nullius alterius coloris, cū longis, & protensis manicis, desuper corrigia ampla cincta.* Quæ verba & si re ipsa fidem non faciunt, quia B. Antoninus in principio protestatur, se non ex propria sententia illa scribere, sed referendo ea, quæ religiosus quidam dicti Ordinis scribit, sufficiunt tamen ad ipsius Marquez inconstantiam in autoribus referendis monstrandam, qui dicit, ex sententia B. Antonini Augustinum colorem habitus suis Eremitis non determinauisse, cum è contrario B. Antoninus scribat, nigrum colorem ita ab Augustino determinatum, vt nullus alterius coloris esse posset.

II. Secundo, data veritate istius responsionis, corruunt, & falsitatis conuincuntur omnia, quæ de nigra Augustini, & suorum Fratrum cuculla, & zona coriacea traduntur ab Autore sermonis B. Ambrosio adscripti, & sermonum ad Eremitas, præsertim ferm. 5. 27. & 28. item Epistolæ sub nomine Valerij, & alterius Epistolæ sub nomine Sigiberti, & à D. Antonino ex relatione ipsorum Eremitarum d. cap. 14. §. 2. & ab alijs, qui eiusmodi cucullis, & zonis libros complent. Nam si B. Augustinus colorem nigrum cucullæ Eremiticæ minimè determinauit, sed in eorum electione, vel album, vel nigrum reliquit, cur illum cuculla, & zona nigra indutum & cinctum pingunt? Dicent, prout de facto dicit Marquez loco citato, B. Augustinum habitum quidem induisse nigrum, sed eiusmodi colorem suis Eremitis minimè præscripsisse. Verum hoc est contra prædictos Autores, qui vnanimi consensu fatentur, non solum

solum B. Augustinum, sed omnes illius discipulos Eremitas nigras cucullas induisse. Legatur serm. 27. ad Eremitas, quem ad presens institutum notauit, & allegauit frater Iordanus lib. 1. c. 15. Legatur etiam B. Antoninus d. cap. 14. §. 2. sic scribens, ex persona eiusdem Augustini in quodam sermone ad Eremitas: *Duodecim fuimus fratres, qui induimus cucullam nigram, calceamenta, & zonam nigram, ad differentiam Monachorum.* Quae omnia etsi signeta esse non neges, sufficiunt tamen ad ostendendum, affectores Augustiniana: cuculle nullo fundamento probabiliter subnixos modo asserere, modo negare, & non minus cum seipsis, quam cum alijs, cum argumentorum mole premuntur, digladiari. Praeterea si Augustinus statim baptizatus cucullam nigram zona conuicta de super cinctam, siue a B. Ambrosio, siue a Simpliciano, veluti religiosum, & regularem habitum accepit, illumque per totam vitam suam etiam in Episcopali Sede portauit, nec ab illo portando per assumptionem ad ordinem Episcopalem dispensatus fuit, sed nec dispensari potuit, ut idem Autor cap. 7. §. 7. & seqq. contendit, unde probabitur, illum suos Eremitas ad eundem habitum portandum non adstrinxisse? aut in illorum opinione electionem nigri, vel albi coloris reliquisse? Sanè commenta haec sunt, ad vim argumentorum fugiendam gratis meditata, nec vllus autor, & fundator Ordinis haecenus inuentus est, qui colorem habitus essentialis eiusdem Ordinis in electione suorum discipulorum reliquerit, ut vel nigro, vel albo pro eorum libito vterentur.

III. Tertio, contra eandem responsionem facit, quod B. Antoninus, seu verius frater Iordanus ait, tempore vniionis Generalis, & determinationis habitus Eremitici per Gregor. IX. & Alexandrū IV. factae dubitatum, quisnam esset verus habitus Eremitarum; & ideo fuisse eiusmodi habitum per Sedem Apostolicam determinatum; nam vel Ordo Eremiticus, cui Summi Pontifices habitum nigrum cucullatum cum zona pellicea decreuerunt, erat Ordo nouus, vel Ordo antiquus à D. Augustino institutus, & in aliquibus saltem continuatus, ac seruatus. Si est Ordo nouus: ergo habitus nouus, neque ex illo sciri potest, quod talis habitus fuerit D. Augustini, vel suorum Eremitarum. Si Ordo antiquus, & à B. Augustino continuatus, quare, vel fuit continuatus cum diuersitate habitus, & hoc dici non potest, quia ex diuersitate habitus à posteriori inferitur diuersitas Ordinis, iuxta doctrinam D. Tho. 2. 2. q. 185. art. 8. vel fuit continuatus cum identitate habitus, & hoc etiam dici non potest, quomodo dubitatum fuisset, quisnam esset verus habitus Eremitarum, si illi cum eodem habitu à B. Augustino instituto, vsque ad tempora Gregorij IX. Alex. IV. fuissent continuati? Neque obstant, quae subiungit idem Antoninus, siue frater Iordanus, quod Sedes Apostolica aspiciens ad primam originem Ordinis, habitum superiorem eis determinauit, immo verius per S. Augustinum determinatum declarauit. Primo namque vnde habet hic autor, quod Summi Pontifices talem habitum ita Eremitis determinatum de-

clarauerint, aspicientes ad primam originem d. Ordinis, aut quod per S. Augustinum ipsis determinatum declarauerint? cum in dictis bullis de hac re ne verbum quidem habeatur. Ad haec, vnde scire poterant Summi Pontifices, talem determinationem à B. Augustino factam, cum in omnibus libris authenticis Augustini, vel Possidij, vel in probatis Autoribus antiquis, ne verbum quidem de isto habitu reperiatur? Rursus si Summi Pontifices talem habitum per B. Augustinum determinatum declarauerunt, cur illum in opinione Fratrum Eremitarum reliquerunt, ut ipsae Pontificum bullae nuntent? cur dicit Marquez, B. Augustinum illius colorem minime decreuisse, sed in illorum arbitrio reliquisse? Videas quare, in quantas angustias sese conijciunt, qui non veras causas tueri volunt.

Quarto, contra eandem responsionem maxime IV. arguet exemplū ex D. Fulgentio allatum, in quo Martinez firmissimū praesidium sibi ponit. Data enim sed non concessa, quod B. Fulgentius Augustini discipulus, & Augustiniani instituti professor, & amulator fuerit, quod Baronius gratis, & sine fundamento asserit, de qua re inferius, consequens erit, talem fuisse habitum monachorum siue Eremitarum Augustinensium, qualis eiusdem B. Fulgentij fuit. Verum B. Fulgentij habitus siue quod ad formam, siue quod ad colorem attinet, cum habitu ipsis Eremitis per Summos Pontifices determinato nihil prorsus, atque prorsus coe habet: nam quod ad colorem spectat, ille D. Fulgentij naturalis erat, quae velleribus natura praebuisset, nigellus, siue lactineus: iste verò per artē superadditus, & à naturali vellere multū distans, ut patet. Deinde quoad formam, habitus Eremitarum, quae Gregor. IX. & Alex. IV. decreuerunt, est cuculla nigra cum amplis manicis, zona pellicea ampla, & omnibus patente de super cincta, suam longitudinem temperans, adeo ut calceamenta ab omnibus videri possint, quam cucullam B. Fulgentij nunquam induisse legimus. Legimus verò illius habitum fuisse casulam, sub qua pallio nigello, vel lactineo circumdatus incessit, & ut integrum illius habitum, pro quo nonnulli tantopere, & tam perperam strepunt, tibi ob oculos ponam, accipe illum ex eius discipulo Anonimo in ipsius vita cap. 18. ita depictum: *nunquam, inquit, pretiosa vestimenta quaesuit, aut quotidiana ieiunia praetermisit, aut conditos suauius cibos, vel inter hospites manducauit, aut discumbendo saltem requiescere, & resolueri rigidum propositum voluit; sed vna tantum vilissima tunica, siue per aetatem, siue per hyemem patienter indutus, oratio quidem, sicut omnes Episcopi, nunquam utebatur, cingulo pelliceo, tanquam monachus, cingebatur. Sic studio humilitatis ambitionem vestitio fugiebat, ut nec ipsa calceamenta suscipiens clericorum, aut vltimis caligis in tempore hyemis, aut caligulis in tempore aestatis vteretur. Intra monasterium sanè interdum soleas accipiebat, frequenter nudis pedibus ambulabat. Casulam pretiosam, vel superbi coloris, nec ipse habuit, nec monachos suos habere permisit. Subtus casulam nigello, vel lactineo pallio circumdatus incessit. Quando temperies aëris inuitabat, solo pallio intra monasterium est cooper-*

tas. Scapulis verò nudis nunquam à nobis visus est, nec depositio saltem cingulo somnum petiuit, sua autem conscientia, Deo teste, fiduciam gerens, in qua tunica dormiebat, in ipsa sacrificabat, & tempore sacrificij mutanda esse corda potius, quam vestimenta dicebat. Hæc ille, ex quibus habes totam rem vestiariam. B. Fulgentij in tribus consistisse; nimirum in tunica vilissima, cingulo pelliceo cinctâ, in pallio nigello, vel lactineo, & in casula, quam super pallio ferebat. Conferamus modò hæc, eadem vestimenta cum habitu D. Augustini, & videbimus hæc ab illo toto cœlo distitisse, vt mirum sit valdè, viros ingenio præclaros repertos, qui affirmare non dubitauerint, B. Augustinum talem habitum gessisse, qualis fuit, quem B. Fulgentius gerebat; Beatus enim Augustinus fatetur se birrûm; & tunicam lineam, & alia clericorum indumenta communia, & ex communi vestiario accipere voluisse. At de Beato Fulgentio dicitur, quod ne calceamenta quidem clericorum, aut illorum caligas in hyeme, aut caligulas per ætatem accipere volebat. De B. Augustino ait Possidius cap. 22. *Vestes eius, & calceamenta, & lectualia ex moderato, & competenti habitu erant, nec nitida nimium, nec abiecta plurimum, quia bis plerumque vel iactare se insolenter homines solent, vel abijcere, ex viroque non qua Iesu Christi, sed qua sua sunt, idem querentes.* De Fulgentio vero illius item discipulus. *Sed unica tantum vilissima tunica, siue per æstatem, siue per hyemem &c.* De Augustino Possidius. *Mensa usus est frugali, & parca, quæ quidem inter olera, & legumina, etiam carnes aliquando propter hospites, & propter infirmos continebat semper autem vinum habebat &c.* & infra: *coclearibus tantum argenteis utens, cetera vasa, quibus mensa inferebantur cibi, vel testæ, vel lignæ, vel marmorea erant.* De Fulgentio idem illius discipulus. *Nunquam denique pretiosa vestimenta quesuit, aut quotidiana ieiunia prætermisit, aut condisos suauster oibos, vel inter hospites manducavit, aut discumbendo saltem requiescere, & resolvere rigidum propositum voluit.* Conferatur modò idem habitus cum habitu Eremitis per Gregorium Nonum, & Alexandrum Quartum præscripto. Primus habitus D. Fulgentij erat tunica vilissima cingulo pelliceo succincta. hæc verò, quæ sola cum habitu Eremitarum aliquid commune habere videtur, nihil tamen commune cum illo habet. Primò, quia tunica Eremitarum est habitus exterior, & superior omnibus alijs indumentis, qui omnia tegit, & à nullo tegitur; at tunica D. Fulgentij erat habitus interior, & inferior, qui pallio, & casula tegebatur. Secundò, quia tunica Eremitarum est cuculla ampla, & amplas habens manicas. Tunica verò D. Fulgentij talis non erat; nec esse poterat, cum esset vestis inferior, quam pallium, & casula tegebant. Tertiò, tunica Eremitarum necessariò debet esse nigri coloris; at tunica D. Fulgentij talis coloris non erat, aut saltem in eius vita hoc non legitur, & contrarium potius suadet, cum

de pallio dicatur, illum vel nigellum, vel lactineum fuisse, quod valdè probabiliter etiam de interiori tunica dici potest, & debet. Secundus habitus D. Fulgentij erat pallium nigellum, vel lactineum. Et Baronius hinc deducit, quòd non solum ipse, sed etiam illius Monachi eiusmodi habitu utebantur. At Eremitæ ex præscripto Summorum Pontificum pallium siue nigellum, siue lactineum non deferunt, sed nec deferre possunt: quia vestis illorum superior debet esse cuculla desuper cinctâ corrigia ampla, & patente, quæ ab omnibus videri possit, nec vllomodo tegatur. Nec dici potest, pallium, & cucullam idem esse, quia patet esse habitus distinctos, & vt distinctos illos etiam numerat B. Hieronymus in vita Hilarionis dum ait: *Omnes diuitias suas ei relinquens, Evangelium scilicet, & tunicam laneam, cucullam, & palliolum.* Adde quod cuculla est habitus Monachorum proprius cap. mandamus 19. q. 3. & Concilium Aquisgrani cap. 125. Pallium verò est commune, tam Clericis, quam Monachis, vt notat glos. in cap. Episcopi, in verbo operimento 21. q. 4. Tertius habitus D. Fulgentij, & suorum Monachorum, erat casula, hanc etiam à cuculla distinctam ostendit Baronius tomo 1. annal. sub anno 58. nu. 69. vbi, autoritate Hierothei Episcopi Constantinopolitani, probat casulam fuisse habitum sacerdotalem. Quare vt rem concludamus, si B. Fulgentij habitus, cum habitu Eremitis per Gregorium Nonum, & Alexandrum Quartum determinato, conferamus, immo etiam cum habitu D. Augustini, videbimus, hunc cum illis nihil prorsus commune habuisse, vt vanissima sint nugamenta, velle ex illo affirmare, quòd Summi Pontifices eiusmodi habitum Eremitis decreuerint, quia talis fuerit habitus D. Fulgentij, vel D. Patris Augustini, vel habitum D. Fulgentij fuisse habitum eiusdem D. Augustini.

Quinto, determinatio habitus monastici non solum quoad colorem, verum etiã, quoad materiam, & formam attendi debet, alias ipsi Eremitæ, qui conueniunt cum Seruitis, & alijs in colore, & materia habitus, conuenirent etiam in eodè Ordine, quod falsum est. At habitus per Greg. IX. & Alexandrû IV. Eremitis determinatus, neque in colore, neque in forma, cum habitu D. Fulgentij, & suorum Monachorum conuenit, nam quoad colorem, ille naturalis erat, iste verò per artè inductus, quoad formam neque Fulgentius, neque sui Monachi à Baronio descripti, cucullam leguntur induisse: hic verò est cuculla amplas habens manicas, zona ampla, & patente desuper cinctâ. Ergo hic Eremitarum habitus ab illo est omninò distinctus, & diuersus.

Vtcrius. Si Eremitæ, quibus Gregorius IX. & Alexander IV. habitum huiusmodi decreuerunt, crediderunt Summos Pontifices in eo determinando ad primæuam Ordinis institutionem aspexisse, & declarasse, istum fuisse habitum à B. Augustino institutum, cur opus fuit ad dictum habitum ferendû, pœnis, & censuris Ecclesiasticis illos cõpelli, vbi præfertim cum religiosis, quos Marquez simplicissimos fatetur, agebatur? Oportuisse verò censuris,

G ij & pœnis

& pœnis illos ad talem habitum ferendum compellere, ipsa verba bullarum Pontificiarum indicant, præsertim Alexandri Quarti dum ait: *Fraternitati Vestre per Apostolica scripta, in virtute obedientie districtè præcipiendo mandamus, quatenus prædictos Priores, & Eremitas, ac alios, qui nigras penitus, seu albas, cucullas non portant, quòd usque ad festum omnium Sanctorum proxime venturum, nigri prorsus coloris cucullas assumant, abiectis alijs deferendas, & firmiter prædictum statutum de cætero studeant obseruare, singuli Vestrum per suas Ciuitates, & Dioceses, sublato cuiuslibet appellationis, & contradictionis obstaculo, & literis Apostolicis impetratis, vel etiam impetrandis per eos nequaquam obstantibus, monitione præmissa, per censuram Ecclesiasticam districtius compellatis, & in eos, qui contra fecerint, excommunicationis sententiam promulgetis &c.*

VI. **A** Ddo. Si Venerabiles Eremitæ credidissent, cucullam nigram zona coriacea desuper cinctam fuisse habitum à Beato Augustino institutum, & se esse de numero Eremitarum à Beato Augustino institutorum: cur post Decretum Gregorianum de cucullis nigris cum zona pellicea ferendis promulgatum, tot precibus se à corrigia super cuculla nigra ferenda per Sedem Apostolicam dispensari postulauerunt, & obtinuerunt, quamquam talis dispensatio postea fuerit illis reuocata? Profectò quis credat, illos à ferenda corrigia dispensari voluisse, si S. Augustinum ipsam corrigiam tulisse, & instituisse credidissent? Postulante verò ipsos Eremitas, & obtinuisse dispensationem à ferendis corrigijs, ostendit bulla Alexandri Quarti data Laterani octauo Calendas Martij, Pontificatus sui anno secundo, cuius exemplum ex Archiuio Fratrum Minorum Bononiæ degentium, & ex libro Priuilegiorum fol. 12. extractum hic etiam subijcio. exemplum est.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei. Venerabilibus Fratribus Episcopis, & Archiepiscopis per Lombardiam &c. Sequuntur omnia sicut in alia bulla superius cap. præcedenti recitata, usque ad illa verba, liberius, & gratius deferuiri, postea subiungit: Intelligentes verò frater Andreas tunc Generalis Prior de Brittinis Ordinis scripti, & alij Fratres sui, quòd ad prædicta seruanda, sicut & ceteri, cogerentur, ad eiusdem prædecessoris præsentiam accesserunt, pro se, & Eremitis præfatis humiliter supplicantes, ut eis cucullas portare discinctas, quòd sibi facilius existimabant, concedere dignaretur, mandato de cucullis nigris ferendis circa eos misericorditer relaxato, eo quòd talis usus cucullarum, ad distinctionem prædictorum habituum satis sufficere videbatur. Quorum supplicationibus idem prædecessor in hac parte duxit liberaliter annuendum. Verùm cum sicut accepimus, ipsi Eremita de Brittinis, obtentu quarundam literarum super hoc à Sede Apostolica obtentorum, ac etiam alij Eremita iam di-

cti, contra statutum iam dictum, & prouisione ad communem pacem prouide factam, & in eorundem Fratrum Minorum infamiam, & scandalum plurimorum, iam in pluribus venire præsumperunt: & nos prorsus velimus prædicta, qua salubriter statuta fuerunt, à supradicto prædecessore nostro, obique, & ab omnibus Eremitis, siue Religiosis, cuiuscunque sint Ordinis, in exteriori habitu Fratribus Minoribus antedictis conformibus, inuoluntate obseruari, Fraternitati Vestre per Apostolica scripta firmiter præcipiendo mandamus, quatenus prædictos Eremitas de cætero statutum prædictum firmiter obseruare, ac illos de Brittinis, cucullas, prout ipsi, ut supra dictum est, tunc acceperunt, gestare discinctas, ac alios omnes, qui nigras non portant, seu albas singuli vestrum per suas Ciuitates, & Dioceses, sublato cuiuslibet appellationis, & contradictionis obstaculo, & literis Apostolicis, de corrigijs cinctis super cucullas non portandis, per eos impetratis, nequaquam obstantibus, monitione præmissa per censuram Ecclesiasticam districtius compellentes, & in eos, qui contrauerint, sententiam excommunicationis promulgetis, quam per vestras Ciuitates, & Dioceses publicari solemniter, & eosdem, tanquam excommunicatos, usque ad satisfactionem condignam, appellatione remota, euitari ab omnibus artibus faciatis. Dat. Laterani octauo Calendas Martij, Pontificatus nostri anno secundo.

VII. **D** Icent, Summos Pontifices vfos non fuisse cœsuris, ad cogendos Eremitas veri Ordinis Diui Augustini ad ferendas cucullas nigras zona pellicea desuper cinctas, sed ad cogendos alios, qui cum aliorum essent ordinum, & diuersi habitus, & instituti, ægrè ferebant, proprium habitum relinquere, & alienum assumere. Verùm hæc responsio nihil eos iuuat: nam Ordo Eremitarum, qui nunc est, ex quinque folis Congregationibus, siue re, siue solo nomine distinctis conflatus fuit; quarum vna S. Augustini vocabatur, alia de Brittinis, alia S. Gulielmi, alia Fratris Ioannis Boni, alia de Fabali, si præter prædictas erant aliæ Congregationes, præter quod nullus dicit, quæ essent? vel vbi essent illæ neque ipsi Ordini Eremitarum fuerunt unitæ, nec aliquid cum illo commune habent, nec dictus Ordo cum illis. Cæterum ex supradictis quinque Congregationibus nulla fuit, cuius vel institutio, vel habitus in B. Augustinum veluti autorem reduceretur. Et quidem de Cōgregatione Gulielmitarum hoc patet, & etiã ipsi Patres Eremitæ hoc concedunt, & de Congreg. fratris Ioannis Boni, & de Brittinis, & de Fabali, idem prorsus dicendum est, & inferius monstrabimus, illorum primæuam institutionem, sine certo habitu, sine regula, & sine titulo. Congregatio verò, quæ absolutè D. Augustini nuncupabatur, vel erat eadem cum Congregatione fratris Ioannis Boni, vt satis euidenter colligitur ex bullis Greg. IX. & Alexandri IV. ad inuicè collatis: vel si erat distincta, dicendum est, illam fuisse Congregationem Eremitarum Tusciæ, quam Innocentius

cius Quartus opera Riccardi S. R. Ecclesie Cardinalis ex Eremitis incerti habitus, inuicem sub vno capite vnitis constauit, cui Regulam, & titulum Eremitarum S. Augustini donauit, & dictum Cardinalem Riccardum Protectorem dedit, & hanc fuisse Congregationem Eremitarum S. Augustini absolute nuncupatorum, sentit Frater Iordanus libro 2. cap. 16. & ex illo, D. Antoninus dicto cap. 24. §. 6. dicit, quod Alexander Quartus facta generali vnione Eremitarum confirmauit illis in Protectorem Riccardum Cardinalem S. Angeli, per predecessorem suum Innocentium primitus constitutum: Innocentius enim non dederat Riccardum Cardinalem Protectorem Ordini S. Augustini, nisi quia dederat illum dictae Congregationi Eremitarum Tusciae, quos Eremitas S. Augustini appellari mandauit. Quare omnibus ponderatis apparet, non posse aliquo documento authentico probari, hunc habitum nigrum, & cucullatum zona pellicea desuper cinctum, quem Venerab. Patres Eremitae fuerunt, Gregorij Noni tempora precepisse, multo minus monstrabitur, B. Augustinum, aut illum tulisse, aut alijs ferendum dedisse, & prescripsisse.

Caput vigesimumseptimum.

Confirmatur eadem veritas ex fundamentorum contrarie assertionis euerfione, & sermo de Augustini baptismo, & conuersione, B. Ambrosio falso adscriptus reprobatur.

I. **D**ostremum, illudque non leue argumentum, ad supradictam veritatem monstrandam, sumi potest ex infirmitate fundamentorum contrarie sententiae illorum, qui continent, B. Augustinum Monasticae, vel Eremiticae professioni addictum, habitum monasticum, & cucullam eremiticam zona praecinctam induisse, & alijs portandam tradidisse: quorum sane opinio si vera esset, non opus fuisset tot commenta meditari, quot ad eandem sententiam firmandam, & suadendam nonnulli finxerunt: Veritas enim, quae pulcherrima est Dei filia, nec fucos, nec purpuris indiget, nec mendacis fulciri appetit, sed nec patitur, sicut nec Deus ipse indiget nostro mendacio, ut pro illo dolos loquamur. Verum, quod pace contrarium sententiarum dixerim, si omnia fundamenta, quibus Augustiniana cucullae assertores nituntur, ad veritatis radios suspensa diligenter expendamus, & testes vetustos ante annos quadringentos, quos ad hanc sententiam probandam proferunt, ad tribunal ipsius veritatis, in iudicium vocemus, omnes suspectos aperitissime conuincemus, quod ne per calumniam,

& gratis affirmare videar, proferantur nunc, & examinentur testes, super quorum dictis assertio Augustiniana cucullae Eremiticae potissimum fundatur. Hi sunt, primus, sermo sub nomine B. Ambrosij de Augustini baptismo, & conuersione. Secundus, Epistola sub nomine Valerij Hipponensis ad Augustinum. Tertius, Epistola sub nomine Innocentij Primi ad Valerium Episcopum Hipponensem. Quartus, Epistola sub nomine Sigiberti ad Macedonium. Quintus, liber sermonum sub nomine B. Augustini ad Eremitas. Sextus, liber sub nomine eiusdem Augustini de vita Eremitica ad sororem. Septimus, Epistola sub nomine eiusdem Augustini ad Presbyteros, Clerum, & Populum Hipponensem, quae incipit: *Quoniam propter scelera &c.* Octauus, Epistola sub nomine Petri Damiani ad Clericos, & Canonicos. iam singulos aduocemus, examinemus, & videamus, an veridici, an falsi sint, & autoribus, quorum nomina praeseferunt, per impossuram attributi.

Primus itaque testis cucullae Eremiticae profertur sermo sub nomine Beati Ambrosij de Augustini baptismo, & conuersione. Hic sermo, habetur inter sermones Beati Ambrosij ordine nonagesimus secundus, & vltimus: in hoc sermone pro Augustini cuculla, & Monachatu ita legimus: *Novam Christianum, nouis vestimentis cuculla nigra induimus, cingulo ex corio nosipso praecinximus, quod Simplicianus noster ingenti laetitia donauit.* De hoc sermone proferam, quae duo Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales Baronius, & Bellarminus scripserunt, ne de meo supercilio censere videar. Baronius tomo 4. sub anno 388. num. 77. ita scribit. *Fertur Ambrosij nomine sermo de baptismo S. Augustini, sed qui ne apicem quidem habeat Ambrosij. Multa sane admiscuit imperitus fictor, nam ut de dissimilitudine filii dicere praetermittamus, quisquis ille fuerit, impossura per facile arguitur, cum ait, Augustinum Carthaginensem fuisse, atque ex gentiliu cultu factu Christianum. Ipsum namque patria Tagastensem fuisse, nec coluisse aliquando idola, licet sectator fuerit Manichaeorum, tum ipsius testificatione, tum Possidij, luce clarius saepe demonstratur. Impossura quoque ea ex parte auctor arguitur, dum habet, ipsum Augustinum cum Ambrosio de pluribus questionibus prolixè saepe disseruisse: cum tamen ipse Augustinus de se testetur, nunquam toto illo tempore, quo fuit Mediolani, inuenisse Ambrosium negotijs vacuum, & frequentia accedentium solitarium, quo cum de animi sui languoribus potuisset miscere sermonem: adeo ut non dicam disputandi, sed nec, ut ait, daretur copia sciscitandi. Sunt omnino haec Augustini verba. Certè mihi nulla dabatur copia sciscitandi de tam Sancto Oraculo suo, peccore illius, nisi cum aliquid breuiter esset audiendum. Aestus autem illi mei ociosum eum valde, cui refererentur, requirebant, nec unquam inueniebant. &c. & inferius. Sed ubi quaeretur, quando quaeretur? Nun vacat Ambrosio. Et unde illud*

figmentorū concinnatori, cum agit de eius baptismo. Nouum Christianum nouis uestimentis cuculla nigra induimus, cum moris esset inuiolabilis baptizatum quemlibet albis induere uestimentis. Bellarminus quoque in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis in Ambrosio hæc ait: *Sermo quoque nonagesimus secundus, de baptismo scilicet Augustini longissime distat à stilo, & grauitate Ambrosij: neque ullo modo credibile est, quòd in eo sermone dicitur, Ambrosium sepe Deum orasse, ut eum à captiuitate Augustini liberaret: Augustinus autem non disputando sum Ambrosio, sed eam concionantem audiendo, ad fidem Catholicam conuersus est, ut ipse idem testatur lib. 5. Conf. c. 13. & lib. 6. c. 1.* Omitto alios autores graues innumeros, idem censentes, ne sim prolixus; nam in ore duorum, vel trium testiū stat omne verbum.

III. **R**ationes præcipuæ, quæ illum adulterum, & D. Ambrosio suppositum esse conuincunt, sunt prima, quæ fumitur à diuersitate stili huius sermonis; & aliorum sermonum, & operum ipsius D. Ambrosij. Est enim stilus ad eò lutulentus, & demissus, ut ne vnum quidem iota ipsius stili sermonum D. Ambrosij redoleat. Nec sufficit respondere, B. Ambrosium aliò dicendi genere usum fuisse in sermonibus popularibus, alio in alijs negotijs tractandis. Nam omnes alij sermones populares sunt, & ad populos habiti, & tamen nullus aliis hunc stilum redolet, immo omnes quam maximè ab hoc vno distant, ut vel ex hoc solo capite illius falsitas conuinci possit.

Secunda ratio. Autor huius sermonis vocat Augustinum Carthaginensem, cum tamen constet illum patria Tagestensem fuisse; quod non est verisimile, B. Ambrosium ignorasse, qui illum optime nouerat, & illius matrem, parentes, & amicos, qui secum Mediolani degebant, & cum Augustino baptizati fuerunt: neque enim probabile est patriam tanti viri, & publici tum Mediolani, tum Romæ Scholastici ignotam fuisse: aut si alijs ignota fuisset, non certè illam ignorasset Ambrosius, qui illum sacro fonte baptismatis ablueri debebat. Fuisse verò Tagastam à Carthagine lōgis terrarum spacijs, & Regnis etiam distitam, constat non solum ex vniuersali cosmographia, sed etiam ex epistola Augustini 76. ad Aurelium ferè in principio, supposito quòd Tagasta Hipponensi Ciuitati propinqua esset. Per quæ cessat responsio nonnullorum dicentium, Ambrosium vocasse Augustinum Carthaginensem, sicut exteri vocant omnes Italos Romanos. Esto enim ita vocassent plebei, & idiotæ, alias Africæ Vrbes, & regiones ignorantes, non ita illum vocasset Ambrosius, qui non erat patriæ illius ad eò ignarus.

Tertia ratio. Autor huius sermonis dicit, Augustinum contempto Gētilium cultu ad veram Christianam religionem diuino tandem nutu peruenisse. Et infra, dimidium ferè vitæ inter Gentilium mores, & vanas disciplinas, mundanosq; errores consumpsisse. At B. Augustinus, esto aliquando fuerit à Manichæis seductus, nunquam tamen in

errore Paganorum, siue Gentilium versatus fuit, nec idola vnquam coluit.

IV. **Q**uarta ratio. Autor ex nomine, & persona Diui Ambrosij Augustini ingenium, & acumen in disputando extollens, inquit: *Quo Aristotelica institutio, in disputando simularationes, difficultates sendebant, versutia, contentiones, & astutia, quibus maximè erat instructus, argumentaq; contra sacrarum literarum scripturas, cum una essemus, in quibus diuinum quandoque implorabamus auxilium. Quoties in dicendo hominis gratia, tanta in dicendo copia, atque faciundia, non semel eius dicta dissolui potuissent? Ad huc ubi fides Christi stabilitur, sepius mecum tentasse intelligitis, quo inter dissensantes nostras virtus diuina operaretur.* Verum hæc omnia falso dicta esse ostendunt verba ipsius Augustini à Baronio allegata ex libro 5. Confess. cap. 13. & lib. 6. cap. 1. sed clarissimè cap. 3. vbi fatetur, sepius se ad B. Ambrosium accessisse animo sciscitandi ex illo solutionem questionum, quæ illius animum angabant, & nunquam illum ociosum inuenisse, & taciturnum in silentio discessisse, & nullam illi datam copiam sciscitandi, quæ cupiebat, de illo sancto Oraculo, nisi cum aliquid breuiter esset audiendum, neque vnquam illum ociosum inuenisse, cui æstus mentis eius refunderentur. Confer textum textui, & videbis, quæ de Augustino autor huius sermonis affirmat, illum de se ipso loquentem negare, & B. Augustinum cum Ambrosio nunquam disputationes habuisse, sed nec alios sermones, nisi quam breuissimos, & illius publicis in Ecclesia concionibus, non priuatis colloquutionibus ad fidem Catholicam perductum fuisse.

Quintò. ait Autor, nouum in Christi fide militem habemus, accerrimum contra Gentiles hostem, contra hæreticos intrepidissimum Imperatorem. At Augustinus contra Gentiles, & contra Hæreticos, nec calamus, nec lingua tunc temporis mouerat. Sed Autor prophetam agens nomine D. Ambrosij Virgiliano more Augustini contra Paganos, & hæreticos victorias, & triumphos octingentis annis post factum diuinavit, quæ admodum & Virgilius aduentum Teucrorum in Italiam, & victorias contra Turnum trecentis annis post eiusmodi aduentum Anchisis genitoris nomine prophetauit.

V. **S**extò. ait Autor: *Nouum Christianum nouis uestimentis cuculla nigra induimus.* cum ex antiquissima Ecclesiæ Catholicæ traditione, autoritate ipsiusmet Ambrosij confirmata in cap. accepisti. de Consecrat. dist. 4. & Augustini sermone 157. de tēpore, fideles de fonte nuper suscepti nō nigris, sed albis induantur. Nec sufficit, quod ait Marquez cap. 5. S. 2. Augustinum non statim post baptismum, sed post Octauas Paschæ nigra veste à Beato Ambrosio indutum: quia Autor non dicit, indutum cuculla nigra post octauas Paschæ, sed in ipsa hora, in qua de sacro fonte leuatus est, ut supra monstrauius: vbi etiam

osten-

ostendimus, Augustinum statim baptizatum Mediolano discessisse, vt in Africam remearet.

Septimo. monet hic Autor, agendas esse gratias Deo, qui Religioni Christianæ talem, ac tantum Principem instituit. At quo tempore B. Ambrosius Augustinum baptizauit, ille vix Christi miles esse coeperat, ne dum, vt Princeps Christianæ religionis (quod Epistola solis Apostolis ab Ecclesia conceditur) meriti posset vocari.

Octauo. Inquit, Deum ad conferendum hominibus subsidium creasse, & illuminasse Augustinum, à quo tanquam Religionis exordio Christiani auxilium caperent, & suffragium. quæ verba necessario explicatione opus habent: nam vel nomine Religionis intelligit Religionem Christianam, & sic autor impietatis conuincitur, tribuens Augustino exordium Religionis Christianæ, quod nec Apostolis tribuitur, nec tribui potest. Vel nomine Religionis intelligit instituta regularia in vniuersum, & sic mendax: quia Augustinus non fuit primus, à quo Regulares Ordines exordium acceperint, licet hoc illi Donatistæ, quasi per calumniam, imponerent: vel tandem nomine Religionis intelligit peculiarem Religionem, siue Ordinem, vel Eremitarum, vel Clericorum Canonorum, & sic nihilominus falsitatis, & mendacij reuincitur: quia siue Augustinus fuerit, siue non fuerit Autor Ordinis Eremitarum, pro quo suadendo autor hunc sermonem sub nomine Ambrosij excogitauit, certum est, nondum fuisse institutum, quo tempore fingitur B. Ambrosius hunc sermonem ad populum Mediolanensem habuisse, videlicet ipsa die, qua Augustinum baptizauit, aut demum etiam in Octaua Paschæ.

Demum hic Autor spiritu suo prophetico Augustinum non solum Religionis fundamentum, sed etiam Religiosorum legislatorem prædicat: *A quo denique Religionis constitutiones oriri poterunt.* Quæ verba satis, superq; sufficiunt, ad indicandum, quis huius sermonis autor fuerit, & quo fine illum sub nomine B. Ambrosij diuulgauerit.

Caput vigesimum octauum.

Examinantur, & falsitatis conuincuntur Epistolæ sub nomine Valerij Episcopi Hipponensis ad Augustinum, & Innocentij Papæ ad eundem Valerium.

I. Secundus testis productus est epistola quædam sub nomine Valerij Episcopi Hipponensis, quæ fingitur Augustino Neophito Mediolani degenti, ex Africa missa. Primus huius epistolæ inuentor asseritur fuisse quidam Gabriel Sfortia Archiepiscopus Mediolanæ. Frater Ducis Francisci Sfortiæ, Eremitæ Ordinis S. Augustini, quem Fr. Cornelius Lan-

cellottus lib. 2. de Vita Augustini, cap. 1. dicit illam in bibliotheca Ducum Mediolani reperisse, & latinatè donatam (fertur enim græco idiomate prius scripta) ex tenebris eruisse. Hanc epistolam Coriolanus cap. 2. §. tertio decimo. Patet per epistolam B. Valerij pag. mihi 15. Fatetur, primam ex græco in latinum traductam, per quendam Iulianum Pomerium Toleranæ Sedis Episcopum, deinde per Franciscum Philephum, cuius Francisci translatione, vt clariorem, & elegantiorè ille ipidem sequitur, vbi exemplum ipsius epistolæ refert. Habebatur olim eadem Epistola, veluti quædam lectio sacra, in Baccularijs Ordinis Eremitarum, legebaturq; in officio D. Augustini tertia die iusta illius octauam pro tribus lectionibus primi nocturni, necnon in festo Sancti Simpliciani pro tertia lectione. Habeo ego Breuiarium cum eiusmodi lectionibus, typis editum Augusti Taurinorum anno 1520. Verum remelius considerata, Religiosissimi Patres Eremitæ illam prudentissimè ex suis Breuiarijs abstulerunt: nimis quippè indecens erat, Beatum Augustinum, & Sanctos mendacis tam luculentis honorare. Exemplum epistolæ est. *A tergo, siue in principio epistolæ: Valerius Hipponensis Episcopus seruo Dei Neophito Augustino compatriota suo. Quaquam Coriolanus translationem Philephi, vt fatetur, secutus, ita hunc titulum ponat: Valerius Hipponensis Episcopus Auctore Augustino in Domino salutem.* Sed prior titulus cum ferebatur tempore Augustini Ticinensis, cuius exemplum concordat etiam cum lectionibus dicti Breuiarij, à quibus epistola, quam refert Coriolanus, in aliquibus discrepat. Intus verò sic habet ex Breuiario: *Litteris tuis, & Andromacho Civini Filio, & Mediolanense ciue referente, conuersationem tuam opera Ambrosij eiusdè Urbis Archiepiscopi, & piensissimi Simpliciani, qui te predicationibus, disputationibus, & exemplis à Manichæorum errore conuerterunt, factam didicimus. Cùmq; te Cathecumenum audisset Simplicianus, mox ex monasterij pecunijs empro panno tunicas, unam pro filio Deodato, unam pro te, unam pro Eneco, vel Alipio Hipponense matri tue Monica transmisisse suendas, super quibus plus lacrymarum præ gaudio fudit, quàm puncta consuerit. Et ad Deodatum inquit Deus miserari te cum patre tuo Augustino seruos suos efficiat. Tu acceptis à Simpliciano tunicis à matre, transmissis in sui monasterij templo affirmasti, nisi Paschæ die baptisma velle suscipere. Et triduo panem, & aquam tantam degustans, aduentantis Paschæ die antelucanus surrexisti, his verbis Deodatu alloquens, aderit ne unquã ille dies? At tu sibi vota tyrones suos, vt Antistitem Ambrosium ad eamus. Deinde profectus ad Fanum, aduersus nonnullos Manichæorum Ambrosium disputantem inuenisti, qui mox celebratis sacrosancti mysterij, te exultantem habitu scolarum sacro baptismatis lauacro perfudit, & Te Deum laudamus, non sine lacrymis te respiciente, Te Dominu confitemur, præ gaudio cecinit*

Statimq; talarem nigram tunicam te induit; ita ut omnes te monachum existimarent, nisi Zona pellicea praecinctus fuisses ob tunicae longitudinem, ut scribitur, ad differentiam Monachorum. Praesul cum papula, Cleroq; & Matre tua Monica profusissimis exultant gaudijs, flentes, pariterq; exultantes. Hat, & multa insuper, & alia retulerunt Andromachus, & Eneicus graece, vel Euodius latine, qui ibidem inserti fuerunt. Ex quibus peractis, accepta benedictione, apud Ambrosium Antistitem conuicio acceptus est iocundissime. Et ante literas tuas nulli istivo profecti, de rebus a te gestis literas ostenderunt, & de gratia tibi calidis collata, quam Deus confirmet, vale, & pro me ora.

II. **I**N hac epistola plura sunt mendacia apertissima. Primum est in titulo, dum scribit Augustino Neophito; neophiti. n. dicuntur nuper baptizati. At quomodo potuit Valerius in Africa existens, tam breui temporis intervallo ex Mediolano habere nuncium, qui Augustini baptismum referret, & eidem adhuc Neophito Mediolanum rescribere? Sed hoc mittamus. Secundum est in eodem titulo, cum vocat Augustinum suum compatriotam. Nam Augustinus fuit Africanus, & Tagastensis, Valerius autem erat Graecus, & Latini sermonis penitus ignarus ex Possidio cap. 5. quam etiam ob causam fingitur haec epistola non latino, sed graeco idiomate ab ipso Valerio scripta; ut impostor stolidus magis suam fraudem retereget. Tertium in illis verbis: *Tu acceptis a Simpliciano tunicis a matre transfinitis, in sui monasterij templo affirmasti.* Quia Simplicianus, quantumcumque Eremita refragentur, nunquam fuit Eremita, nec Monachus, nec pater Monachorum, nec monasterium habuit, sed fuit Clericus, & Presbyter, & Archidiaconus, deinde Episcopus Mediolanensis, ut ex antiquissimis tabulis illius Ecclesiae habemus. Quartum in verbis immediatè sequentibus: *Afirmasti, nisi Paschatis die baptismum uelle suscipere.* Hoc est enim errorem Beato Augustino imponere, cum sciret optimè baptismum solemnem non in die Paschatis secundum morem Ecclesiae Catholicae, sed in die immediatè praecedenti solitum ministrari. Quintum in illis verbis: *Quaerit Ambrosij eiusdem Urbis Archiepiscopi.* Nullibi enim legitur per illa tempora Episcopos Mediolanenses vocatos fuisse Archiepiscopos, nam simpliciter Episcopi vocabantur. Sextum, cum ait Beatum Augustinum in die Paschae baptizatum, hoc enim luculentum esse mendacium, nullus nescit: nunquam enim per illa tempora, baptismus solemnissimus in die Paschae dari consuevit. Septimum cum ait: *Statimq; talarem nigram tunicam te induit.* Quod similiter esse contra usum Ecclesiae, quae nuper baptizatos albis, non nigris induit ex ipsismet Augustino, & Ambrosio supra monstratum fuit, & ipsius Ecclesiae usus nunc etiam seruatus indicat. Octauum cum ait Augustinum se cingulo pelliceo cingere voluisse, ad differentiam monachorum, cum potius cingulum

pelliceum monachatus signum esset, ut habes in vita sancti Fulgentij cap. 18. in illis verbis: *Pelliceo cingulo tanquam Monachus utebatur.* Et ex Cassiano lib. 1. de Institutis renunciantium cap. 15. Baronio tomo 6. sub anno 504. num. 34. & alijs. Nonum, cum ait: *Hac, & alia multa retulerunt Andromachus, & Eneicus, sive Euodius.* Cum Euodius ex latere Augustini nunquam discesserit, & cum illo simul in Africam redierit, ex lib. 9. Confess. cap. 8. praeter quod, quem in fine vocat Euodiam, scribens: *Hac, & multa alia retulerunt Andromachus, & Eneicus graece, latine Euodius.* Supra vocat Alipium, scribens: *Vnam s. tunicam pro Eneico sive Alipio Hipponensi.* Ut videas imperitiam, & inconstantiam intollerabilem hominis, modo Eneicum pro Alipio, modo pro Euodio verentis: quia reuera nec Euodium, nec Alipium sonat, nec apud Graecos fortasse est hoc nomen Eneicus, auditum. Decimum est Coriolani fingentis, hanc epistolam per Franciscum Philelphum Rethorem sui temporis clarissimum, ex graeco in latinum traductam, cui referente Augustino Ticinensi, qui tunc, cum primum illa Epistola fuit inuulgata, in viuis agebat, cum nostri illam obtulissent, ut suam operam agnosceret, miratus est, & ingenue confessus, se illam nec traduxisse, sed nunquam alias vidisse,

III. **T**ertius, qui pro Augustini monachatu producit, est epistola quaedam sub nomine Innocentij I. Valerio Hipponensi Episcopo transmissa, in qua illius auton fingit, Innocentium Papam ad preces Beati Valerij Ordinem Eremitarum ab Augustino institutum, auctoritate Apostolica probasse, & confirmasse. Huius epistolae exemplum reperire non potui; neque venerandi Patres Eremitae illud in suis libris ponunt, & prudentissime, nimis enim graue esset si falsitatis conuinceretur. Meminerunt tamen eiusdem Epistolae in sumuario facultatum, gratiarum, & indulgentiarum typis edito, ad finem libelli diuinorum officiorum Ordinis Eremitarum, edito inquam Venetijs, anno Domini 1587. apud Ioannem Variscum, in quo haec habentur: *Beatus Innocentius huius nominis Primus anno Domini 406. audita summa doctrina, ac sanctitate Beati P. Augustini, cum de Albano iuxta Romam esset priundus, plenus etiam odore optima fame, quam S. Augustinus primo in Italia, scilicet Mediolani, Romae, Centum Cellis, & agris Tusciae, ubi Ordinem Fratrum Eremitarum instituerat, reliquerat, postea in Africa ubi nonnulla Fratrum Eremitarum monasteria construxerat, atque cum eis viuere ceperat secundum regulam Apostolicam, sicut prius in Italia cum fratribus suis Eremitis fecerat, ad preces B. Valerij Hipponensis Episcopi, praefatus summus Pontifex non solum regulam, atque Ordinem à B. Augustino institutum approbavit, ac auctoritate Apostolica confirmavit, verum etiam omnibus fratribus existentibus, & in Italia, quam in Africa dictam Regulam B. Augustini obseruantibus, infra scripta concessit.*

fit, videlicet licentiam adificandi sacella, oratoria, & domicilia, in nemoribus, & syluis, & alijs locis conuenientibus illis: similiter concessit eis licentiam in commune resinendi hortos, agros, vineas, prata, nemora, pasua, viuagia, & quacunque eis vbilibet iuridicè donata. & rursus eorum Ecclesijs, & oratorijs, captis, & capiendis, in omnibus festiuitatibus visitatorum Ecclesiarum, & Oratoriorũ, vnus anni, & quadraginta dierum, omnibus verè pœnitentibus, & confessis, & manus suas porrigentibus adiutrices, indulgentiam largitus est. Similiter & Zosimus Græcus, qui fuit immediatè post Innocentium supradictum anno 426. &c. Quæ verba ex Chronica Ambrosij Coriolani in fine sui defensorij addita, fuerunt escripta. vbi multa alia priuilegia eidem Ordini Eremitico concessa per Romanos Põtifices eiusdem Innocentij I. Successores, videlicet Zosimum, Bonifacium I. Sixtum III. Leonem I. Cælestinum I. Gelasium I. Simacum, Gregorium III. Benedictum III. & alios refert.

IV. **D**E hac epistola nihil in particulari affirmari, vel negari potest, quia illius exemplum non habetur. eam verò fuisse ab aliquo impostore confictam, multa ostendunt. primò narratiua illa, & causæ in ipsa explicatæ, ob quas idem Pontifex dicitur motus fuisse ad Ordinem Eremiticum probandum, & tot priuilegijs, & gratijs decorandum, quæ sine dubio falsissima est, præsertim quoad ea, quæ de Eremitarum institutione tum in Italia, in Tuscia, & in Centum cellis, tum in Africa per B. Augustinum facta narrantur; vnde suspicio euidentioritur, ipsam etiam epistolam, & concessiones in illa factas, fictas, & falsas fuisse, & esse. Secundò, quia neque in Pontificali Romano, neque in voluminibus Conciliorum, neque in Actis Conciliorum Carthaginensibus, & Mileuitanis, neque inter epistolas Augustini, quibus in locis epistolæ, & acta eiusdem Pontificis habentur, vlla prorsus fit mentio huius epistolæ, vel confirmationis Ordinis Eremitici. Tertiò, quia neque Baronius, neque aliquis alius antiquus Autor meminit eiusmodi approbationis, vel confirmationis, vel concessionis, siue per Innocentium, siue per alios Pontifices illius successores factæ. Quæ si vera fuisset, probabile non est illos eam silentio texisse, tum propter rei magnitudinem, tum etiam propter rei ipsius nouitatem: nam illa fuisset prima confirmatio Ordinum Regularium per Pontificem Romanum facta. Quartò, quia ante Concilium Lateranense, non fuit mos in Ecclesia, vt Ordinum, seu monasteriorum Fundatores à Sede Apostolica confirmationem peterent, neque D. Benedictus, neque alij ante annum circiter millesimum centesimum leguntur confirmationes suorum Ordinum à Summis Pontificibus accepisse: nam Regulæ Ordinum tacitè approbari ex sola permissione olim censebantur, vt notat glos. in cap. parsimoniam, & ibi Geminianus, Turrecremata, & Præpositus 41. d. & alia glos. in c. si quis clericum 11. quæst. 1. & text. in l. 1. §. sed religionis, & ibi Bartholus de Colle-

gijs. & certè si tot confirmationes, & concessiones Pontificias tam antiquas habent, cur illas non proferunt? cum sæpius cum alijs mendicantibus de antiquitate contenderint. Quintò, quia quæ ex eadem epistola narrantur, non concordant cum alijs, quæ Marquez de profundissima paupertate suorum Eremitarum cum Augustino degentium scribit, qui non solum in particulari, sed nec etiam in communi bona præsertim stabilia habere poterant. Sextò, non concordant etiam cum alijs, quæ Frater Iordanus lib. 1. cap. 14. & ex illo D. Antoninus d. cap. 14. §. 3. scribit, se in aliquo scripto authentico non inuenisse, quid egerint sui Fratres à tempore dispersionis ex Africa vsque ad Innocentium III. & idè de hoc nihil scribere voluisse. Nec sufficit dicere, quòd Innocentius I. præcessit dispersionem illam ex Africa, quia in eadem chronica, & serie verborum non solum narratur confirmatio facta per Innocentium I. sed multæ aliæ factæ post dispersionem ex Africa, nimirum per Innocentium I. Gelasium I. Gregorium III. Benedictum III. Gregorium V. Ioannem XIII. quas si falsas, & confictas esse constiterit, vt de facto constat, ex testimonio eiusdem Fratris Iordani, etiam confirmatio per Innocentium I. facta figmentum esse conuincitur. Quæ enim maior ratio de hac, quam de illis? cum præsertim iuxta Regulam B. Augustini superius relatum, semel mendacij conuictus, omnem fidem sibi abroget, vt tunc maximè suspicemur, illum mentiri, cum se vera dicere affirmauerit.

V. **S**uspicio tamen, quæ Innocentius IV. nonnullis Eremitis legitur concessisse, Coriolanum ad sui Ordinis dignitatem extollendam, & antiquitatem commendandam in Innocentium I. refudisse. Nam de Innocentio IV. scribit Frater Iordanus loco proximè citato. *Postmodum Innocentius Papa IV. vir utique magna scientia, & industria, qui sedit anno Domini 1240. considerans ordines Prædicatorum, & Minorum notabiliter crescere, & fructus salubres in Ecclesia Dei proferre, Fratres verò Eremitarum Sancti Augustini sibi solis per bonam vitam prodesse, cepit velle agere, vt ipsi sicut Prædicatores, & Minores, finem salubrem, & fructum in Ecclesia Dei producere possent. Erant autem tunc temporis in diuersis mundi regionibus, & præcipuè in partibus Tusciæ diuersi alij eremita sub diuersis titulis diuersimodè viuentes, quos omnes idem Innocentius Eremitis Sancti Augustini cõiunxit, reducens eos ad vnum ouile, sub vno pastore, scilicet Priore Generali, mandans, vt omnes sub vna Regula, scilicet S. Augustini, vno modo profectendi, vno habitu, vno titulo, vno officio, & eiusdem cõstitutionibus vti deberent, muniensq; eas pluribus priuilegijs, & gratijs. Quorum ego exemplaria, & nonnulla originalia sub Bulla vidi.* Hæc ille ibi, quæ ad verbum transcripta leguntur apud D. Antoninum 3. par. tit. 24. cap. 14. §. 3. Aliud simile exemplum habemus apud eundem Fratrem Iordanum cap. immediatè sequenti in fine, nam cum.

Gre

Gregorius IX. præcepisset, ipsos Fratres Eremitas, eleemosynas quærentes, baculos quinque palmarum grandium longitudinis in manibus portare, ille ad sui Ordinis antiquitatem commendandam, illud decretum in B. Gregorium refundit, qui ante Gregorium IX. annis sexcentis, & amplius excessit, nam B. Gregorius fuit circa annum 600.

Caput vigesimum nonum.

Epistola sub nomine Sigiberti ad Macedonium expenditur, & mendax esse comprobatur.

I.

Virtus testis productus est Epistola, sub nomine Sigiberti ad Macedonium. refertur hæc Epistola à Coriolano in Defensorio pag. mihi 85. eaq; sæpissimè in eodem libro allegatur, quin immo, vt sacra quædam lectio, posita fuerat in Breuiarijs Ordinis Eremitarum, die 4. infra octauam D. Augustini pro tribus lectiõibus primi nocturni, vt videri potest in Breuiario Augustæ Taurinorum edito anno 1520. eandem Patres Eremitæ imprimendam curauerunt tom. 10. operum D. Augustini post sermones ad Eremitas, cum quibusdam alijs narrationibus eiusdem prorsus odoris, & saporis, vt videri potest in eodem volumine decimo operum D. Augustini, Parisijs edito anno Domini 1541. Allegatur passim testimonium eiusdem epistolæ, non solum à Coriolano, & Paulo Bergomensi, verum etiam à recentioribus Cornelio Lancillotto lib. 2. de vita Augustini cap. 13. & Ludouico de Angelis lib. 4. de vita Augustini cap. 13. vbi propter illam, non solum suo Autori præclarum elogium canit, verum etiam citat alios quosdam, qui eiusdem epistolæ testimonio vsi fuerunt, & fatetur Sigibertum Augustino notissimum fuisse, & nouissimè Ioanne Marquez cap. 6. §. 1. & cap. 8. §. 7. quibus in locis vocat Sigibertum Historicum, & antiquum. Præstat verò exemplum eiusdem epistolæ hic recensere, tum quòd modò eadem epistola ex libris B. Augustini, cum alijs eius generis falsis narrationibus, fuerit abraia, tum quòd vel sola eius lectio sufficere possit ad planè monstrandam illius falsitatem. Exemplum est.

Tèpore Theodosii senioris Aug. vir acutissimas, nobilibus Carthaginensibus ortus natalibus, venit Romam, ibique scholas liberalium artium annis ferè sex gloriose rexit. Denique Mediolanum venit, & dum esset annorum triginta, filiusq; eius annorù octo, aduenientibus diebus Paschalis, meritis matris, & prædicatione Ambrosii, mater eius regenerauit Augustinum, cum filio Deodato, & multis alijs ferè XLII. qui baptizatus Augustinus mox, ad virum Simplicianum perrexit, cuius nomen celeberrimum apud Fideles erat, qui etiam habebat mansuetum semotum, & à gentibus separatam, cum

quo Augustinum ferè per annum cum dimidio permansisse vidi, & oculata fide probaui. Et quoniam erant in libertate quasi viuentes, licet probatissimi viri essent, atq; perfecti, tandè ex præcepto tanti Patris Simpliciani, Augustinus post inter eos instituit, vt vitam Apostolicam omnes pariter tenerent, & nihil inter eos proprium diceretur. Completo verò anno, Matre Augustini instigante, ad propria reuertitur, & moritur Mater Augustini apud ostia Tyberiana, Filius autem apud Carthaginem anno ætatis sue XIX. Cum autem esset Augustinus cum amicis in Africa, meditabatur in Lege Domini die, ac nocte, scribens libros, & docebat indoctos. Hoc autem Valerius Hipponensis audiens præ gaudio lacrymabatur, & statim eum ad se accersiri fecit, & hortum secretum, & remotum à Ciuitate Augustino donauit, ibiq; pius pater Augustinus cum cæteris amicis, & fratribus in despecto habitu, & cum incredibili humilitate annis tribus mansit: Deinde cum inquietudinem venientium ferre non posset, duobus ferè milliarijs à prædicto loco secessit, & ad moniem quendam altissimum abiit, ad quem per viam valde aridam, & pœnosam adiri potest, ibiq; Augustinus habitationem ex lapidibus cunctis construi fecit, & sic homines fugiens habitabat. Ibiq; composuit libros de Medicina animæ, & de Vita monastica, de innocentia Ioannis Baptista, & Helia. Multi quidem ex Fratribus infra saxa, vel fissuras montium, receptacula sibi fecerant, & ibi propè Patrem Augustinum per iactum balista in omni sanctitate habitabant. Erant autem ferè CXXII. quibus obedientia Augustiani concorditer vivebant, omnia reputantes esse communia. Vinum nemo nouerat, nisi quando infirmitas cogeret, aut Valerius Episcopus sanctus ad eos visitandos venisset. Cum autem appropinquaret festum Pentecostes, Sanctus Episcopus Valerius misit pro Augustino, & inuitum presbyterum ordinauit. Factus presbyter monasterium clericorum instituit in domo Episcopi, & infra annum ibidem viuere cepit, secundum regulam Apostolicam, vt hætenus fecerat. Hoc autem Valerius Episcopus fecit, quia ipse Græcus erat, & indoctus, maximè in respondendo hæreticis in eorum erroribus: idè Augustino Episcopo potestatem plenam dedit predicandi quotiens necessarium fuisse. Nam multi iam hæretici surrexerant, contra quos dominus Augustinum instituit, & ordinauit. Pondera obsecro te, Lector singulas huius epistolæ claufulas, & mētias, si tantā impostoris licentiam in mentiendo patienter feras.

Primò videndum, quis nam fuerit Sigibertus, quem huius epistolæ autorem aiunt, Coriolanus, Marquez, Lancillottus, & quotquot illius epistolæ meminèrunt, Sigibertum Historicum fuisse tradūt, & de illo vti autore notissimo loquuntur. At quænam leuitas est, fingere Sigibertum B. Augustino notissimum, & Augustini gestorum teltem oculatum, qualem illum Ludouicus de Angelis, & Coriolanus, immo verò ipsemet epistolæ autor fingit, cum ait, se oculata fide probasse, B. Augustinum

stinum cum Simpliciano ferè per annum cum dimidio mansisse? Nam Sigibertus Historicus suam historiam vsque ad annum 1111. perduxit, & eodem anno ex hac vita migravit: Augustinus verò circa annum 431. de corpore mortis huius solutus in æternam requiem concessit, ante Sigibertū an. 700.

II. **S**ecundò, ait hic Autor, Augustinum ex nobilibus Carthaginensibus ortum. At quomodo hoc dicere potuit homo Augustino tam benè notus, cum Tagastæ natus fuerit, homo pauper de pauperibus natus, ut ipsemet faterur de se ipso serm. 2. de communi vita clericorum. Tertio, faterur hic Autor, Augustinum sex annis scholas liberalium artium Romæ rexisse. lege eundem Augustinum lib. 5. contra Faustum Manichæum cap. 5. & inuenies, illum annam ætatis vndetrigesimum agentem Carthagine fuisse. lege deinde librum sextum confessionum cap. 6. & vndecimo, & librum tertium contra literas Petilianæ cap. 25. & illum ætatis anno trigesimo in Ciuitate Mediolani Rethoricam proficentem inuenies, vbi vsque ad reditum in Africam mansisse, nullus dubitat. Quarto, ait autor, Augustinum anno ætatis suæ 30. baptizatum. At Augustinus lib. 3. contra Academicos cap. 20. & lib. 2. soliloquiorum cap. 10. ætatis suæ 33. illos libros scripsisse faterur, quos ante susceptum baptismum scripsit lib. 1. Retractat. cap. 2. 4. 6. scribit: Quintò faterur hic Autor, cum Augustino baptizatum fuisse Adeodatum eius filium, cum esset annorum octo. Verum Augustinus dicit libro nono Confessionum, capite sexto, illum fuisse tunc ætatis annorum circiter quindecim. Sextò, ait Autor B. Monicam non solum ipsam, Augustinum, & eius filium. Deodatum ad Fidem perduxisse, sed alios plures circiter quadraginta duos. Verum B. Augustinus in eodem libro illius vitam describens, tanti operis non meminit, quod si verum esset, nullatenus omisisset. Septimò, ait hic Autor illos omnes aduenientibus festis Paschæ libur simul cum Augustino baptismum suscepisse. Verum Augustinus eodem lib. 4. cap. 6. solum Alipium, & Deodatum filium in ipso baptismo socios habuisse faterur, nec alios siluisset, si cum illo baptizati fuissent. Octauò, ait Augustinum baptizatum Mediolani apud Simplicianum ab hominibus sequeltratatum per annum ferè cum dimidio mansisse, idquè se oculata fide probauisse. Verum ad hanc impudentiam reuincendam, sufficit testimonium ipsius Augustini scribentis lib. 9. Confessionum eodem cap. 6. Adeodatum, qui secum baptizatus fuerat, cum esset in annis circiter quindecim, in Africa mortuum fuisse, cum esset in annis sexdecim: & cap. 11. ad finem, vbi ait, se fuisse in Ostijs Tiberinis, cum esset ætatis suæ annorum triginta trium; quem constat eodem anno baptismum suscepisse. Nonò, ait Augustinum post annum in Africam cum Adeodato, & socijs reuersum, ibiq; apud Carthaginem Adeodatum obiisse, cum esset ætatis annorum decem, & nouem. At Augustinus loco proximè citato dicit, illum mortuum fuisse, cum

esset in annis sexdecim. Decimò, ait, Adeodatum mortuum Carthagine. Verum non ibi, sed Tagastæ mortuum videbis, si conferas, quæ Augustinus de illo scribit lib. 9. Confess. cap. 6. vbi ait, illum fuisse interlocutorem lib. de Magistro, cum ijs, quæ scribit lib. 1. Retractionū cap. 12. ex quo loco habes, illum librum non Carthagine, sed apud agros proprios Augustinum scripsisse. Vndecimò ait Autor, cum Augustinus apud agros proprios cum amicis degeret, Valerius Episcopus eum accersiri fecit, & dedit ei hortum ad monasterium ædificandum. Verum aliter rem se habuisse, tum Possidius cap. 4. & 5. tum ipse Augustinus serm. 1. de Communi vita Clericorum factum recensens narrat, neque enim Augustinus accersitus, sed alios ipse accersens, Hippõnem accesserat, & præter omnem opinionem illi accidit, ut à populo apprehensus, & Valerio oblatu presbyter ordinaretur, & tunc Valerius comperita illius voluntate, dedit ei hortum ad construendum monasterium. Duodecimò ait, id euenisse triennio antequam presbyter ordinaretur. At Augustinum non nisi presbyterum factum, monasterium in horto sibi à Valerio concesso extruisse faterur ipsemet cum Possidio locis proximè citatis. Tertiodecimò ait Autor, Augustinum edificasse illud monasterium in loco valde remoto ab humana conuersatione. Verum Possidius factum referens ait, intra Ecclesiam Parochialem, idest propè illam, fuisse institutum. Quartodecimò ait, illum elapso triennio, cum multitudinem, & frequentiam aduentantium ferre non posset, aliud monasterium in loco per duo miliaria remoto inter rupes, & saxa, de lapidibus extruxisse, ibiq; cum socijs ferè ducentis vigintiduobus in scissuris petrarū degèribus vixisse, At Augustinum triennio post extructum primum monasterium in horto Valerij, ab ipso Valerio episcopalis dignitatis, & muneris coadiutorem factū, & Prosper in Chronico, & Baronius sub anno 391. no. 27. fatentur, & ex supputatione temporis totius vitæ B. Augustini à Possidio cap. 31. facta euidenter colligitur. Quintodecimò ait, Augustinum in illa rupe morantem libros de Medicina animæ, de Vita monastica, & de Innocentia Ioannis Baptistæ, & Eliæ scripsisse. Verum istorum librorum neque Augustinus in libris Retractionū alios libros ante Episcopatum editos retractans, neque Possidius in Indiculo, neque Beda, neque Cardinalis Bellarminus, neque alij probati Autores in libris B. Augustini recensendis, meminerunt. Sextodecimò ait, B. Valerium circa festum Pentecostes pro Augustino misisse, & illum presbyterum ordinasse, quod falsum esse constat ex allegato sermone primo de Comuni vita Clericorum, & Possidio cap. 4. Decimoseptimò ait Autor, illum consentientem, & volentem presbyterum ordinatum fuisse. Verum, illum reluctantem, & lacrymas fundentem ordinatum æstatur, tum Possidius d. cap. 4. tum ipse Augustinus epistol. 148. ad Valerium Episcopum. Decimo octauo ait, illum factum presbyterum monasterium in domo Episcopi instituisse, quod falsum

sum esse, monstrant verba eiusdem Augustini sermone 1. de Comm. vita Clericorum dicentis, se monasterium in domo Episcopi non nisi factum Episcopum erexisse. Hic ille est Autor probatus, & antiquus, quem Coriolanus, & alij pro teste veracissimo, utpote oculato, & Augustino familiarissimo ad ipsius Augustini Eremiticam probandam exhibent. Quis sapiens, & intelligens hæc? ut ab vno omnes facile discamus.

Caput trigesimum.

Sermones ad Eremitas expenduntur, & à legitima D. P. Augustini sobole reijciuntur.

I. **V**enio nunc ad quintum testimonium ex autoritate sermonum sub nomine D. Augustini ad Eremitas petitem. Circa quos sermones, ut Erasmi censuram omittam, hoc solo nomine reijciendam, quod ab Autore damnatae apud Catholicos memoriae prodierit, ac etiam censuram Theologorum Louaniensium, & ipsis sermonibus in recentioribus editionibus, & praesertim nouissimae officina Antonij Hierat Agrippinensis Bibliopolae praefixam, quod Ioannes Marquez cap. 8. S. 2. & 3. illam utpote à peruersis Censoribus, scilicet Canonicis Regularibus Martinensibus factam calumniatur. Quae peruersi, inquit, quidam censores illi supposita esse calumniantur. Quasi censura Martini Lipsij, & Ioannis Mauburni Regularium Canonorum à tota facultate Louaniensi diligenter examinata non fuerit, & communi calculo probata.

Profero Iudices non suspectos, & censes æquiores, simulque doctiores, & mea opinione seueriores, Illustrissimos videlicet Cardinales Baronium, & Bellarminum, quos cum ipse Marquez testes omni exceptione maiores ad Augustini monachatum probandum contra nos proferat, uti peruersos, & calumniatores contra se repellere non debet. Cardinalis Baronius tom. 4. sub anno 382. num. 26. hæc habet. Sed contra ipsam eiusdem Hieronymi assertionem autor illorum sermonum, quos Augustino supposuit, & ad fratres in Eremitis scripsit, quisquis ille fuerit, certe in hac parte non nisi impostor dicendus, cum multorum mendaciorum saucissimum, & doctissimum virum constitueris assertorem, ut in notis ad Romanum Martyrologium demonstrauimus, hic inquam, aduersus Hieronymi assertionem hæc habet. Legimus enim fratres charissimi Sanctum patrem Hieronymum Cardinalem fuisse in Ecclesia S. Laurentij Martyris, &c. At quam perspicue se detegit recentiorum autorem, cum ait legitimus? Et sub anno 385. num. 12. Ceterum quis æquo animo ferat impostorum absurda mendacia, quibus

tradiderunt Hieronymum muliebri indutum veste ab urbe expulsus? sub Augustini falso nomine frigidus ille fictor ista commentus est, qui cum in alijs sermonibus multa deliria, vana, & fabulosa sub S. Patris nomine imprudenter effusiat, in eo ipso ubi ista summat, qualia, quamue portentosa mendacia blateret, superius dictum est. In notis quoque ad Romanum Martyrologium sub die quinta Ianuarij sub initium ita scribit. Ex his omnibus luce clarius cognosces, cuius fidei sit sermo ille, qui nomine Augustini ad fratres de Eremito circumfertur, quem cum alijs schola Louaniensis in hac recentiori editione reiecit in angulum. Hæc Baronius.

II. **C**ardinalis verò Bellarminus de Scriptoribus Ecclesiasticis in Augustino in censura decimi tomi: Sermones, inquit, ad fratres in Eremitis videntur magna ex parte conficti: dicit enim autor illorum, sermonum, Augustinum degisse in solitudine cum monachis, ibique ad eos sermones istos habuisse. At constat ex Possidio in vita Sancti Augustini, Augustinum post baptismum Mediolani susceptum redisse in patriam ad propriam domum, & agros, ibique tres annos cum paucis amicis suis in commune vixisse; deinde factum presbyterum bipponensem, monasterium habuisse intra ipsam Ecclesiam, ibique cum non nullis vitam apostolicam duxisse, non utique in Eremitis, sed intra Urbem: denique factum Episcopum, cum clericis suis in domo Episcopali vitam communem egisse: de qua re extant duo sermones eius de communi vita clericorum, qui sunt inter sermones ad fratres in Eremitis 52. & 53. qui duo sermones sine iudicio collocati inter sermones ad fratres in Eremitis, arguunt, alios fictitios esse: inde enim intelligi potest, Sanctum Augustinum monachum quidem fuisse, sed non in solitudine cum Eremitis, sed in Ciuitate, & Episcopali domo cum clericis suis monasticam vitam duxisse. Adde, quod inter sermones ad Fratres in Eremitis multi sunt leues, & fabulosi, ut est sermo vigesimus quartus, in quo narratur Sanctum Hieronymum Cardinalem fuisse in Ecclesia Sancti Laurentij, & veste muliebri indutum irrisum à Romanis, quæ sunt omnia falsa, & conficta. Adde etiam, quod phrasis horum sermonum exceptis duobus de communi vita clericorum, qui verè sunt Augustini, est inepta, impropria, lutulenta, ut mirum sit potuisse eiusmodi sermones Sancto Augustino ab aliquo viro prudente tribui. Hæc Bellarminus. Exeat nunc quis Madurus, vel Eremita, & dicat, hos duos Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales peruersos censes, & calumniatores, quod sermones ad Eremitas veros Augustini factus esse negent. Et ne existimentur hi præclarissimi viri sine cogente ratione in hunc modum de prædictis sermonibus censuisse, addam hic eorum rationes summatim perstrictas, quæ illorum animos ad eiusmodi foetus adulterinos, à legitimis Augustini partibus excludendos adduxerunt.

III. **P**rima ratio sumpta est ex diuersitate phrasid, ac stili horum, & aliorum sermonum, & tractatum; qui pro legitimis Augustini foetibus ab omnibus agnoscuntur. Quam regulam ad veros cuiusq; autoris foetus ab adulterinis discernendos tradidit idem Augustinus lib. trigesimo tertio contra Faustum Manichæum cap. sexto de quibusdam libris Hippocrati Medicorum principi falso attributis loquens. Nam si phrasid istorum sermonum cum aliorum sermonum, tractatum, librorum, & operum eiusdem Augustini conferatur, toto caelo istos ab illis distare videbis, adeo abiecta, lutulenta, & foetulenta est, & barbaris, ac solocicis ubique locorum scatens. Accipe hic exempla paucissima de multis, vt intelligas, autorem istorum sermonum, nedum virum doctum fuisse, qualem Augustinum scimus, sed ne quidem in grāmatis mediocriter, rectius sufficenter versatū, & in regulis grāmatalib. turpiter peccantē. Ser. 3. auaritiā Monachorum exaggerans, inquit: *Nam mercantiam in Monacho usuram occultam existimamus.* Ser. 4. *Non credobam episcopari.* & infra, *fauoratus non modicum à predicto Episcopo sene Valerio.* Ser. 15. *Quæstiones in diuinis, vos qui grossi estis multiplicare non debetis:* Ser. 21. *Licet fauoratus, à sancto Episcopo Valerio.* Ser. 36. *Studeo asserere me in nullo mutatum fuisse, omnia contemnens, cuncta, qua promiserant spernens, diuitias abhorrens &c.* Ser. 39. *Segregavi vos à seculo isto maligno, & eduxi vos per singula Eremi loca, per speluncas, & cellas, vt veluti Apostoli ipsi modico contenti pabulo demoretis.* Nota dictiones, mercantiam, fauoratus, episcopari, grossi estis, demoretis, & alias similes, quibus ij sermones vndique scatent, intelliges enim hunc autorem, aut Longobardum, aut Gallum semilatinum extra omnem dubitationem extitisse.

IV. **N**on me latet Ioannem Marquez dupliciter huic rationi occurrere. Primò obijciendo nobis personarum, quibuscum Augustinus loquebatur, simplicitatem, & ruditatem, quorum non pauci literas, & præsertim linguam latinam prorsus ignorabant, quam ob causam ipsum Augustinum, vt illorum se captui aptaret, proprium stilum demittere cogebant. Verum euasio est nullius momenti: nam aliud est phrasid demissa, simplici, & nuda vti, aliud est sermone barbaro, solocicis, & erroribus scatente vti quare etsi Augustinus ob illorum simplicitatem, quos alloquebatur, stilo demisso, & simplici vti debuisset, non tamen barbaris: nam hoc nullus, nisi ignarus, quantumcunque demissa oratione vtens effecit. Deindè centenos, & millenos sermones ad populum Hipponensem habuit, in quo plebei, rudes, ignari, lanifices, lanij, portitores, & fæminæ numerabantur innumeri, nunquam tamen vt sese suorum auditorum captui accommodaret, eiusmodi barbaris, & solocicis vti consuevit, quæ admodum ex lectione tomi 8. 9. & 10. apparet. Non igitur ob audientium, sed propriam imperitiam,

hic autor sermone adeo barbaro vsus fuit. Præter quod esto nonnunquam Augustinus, vt se audientium captui accommodaret, orationis stilum demittere consueuerit, illius tamen demissio non in barbaris adeo grossis, vt huius autoris vocabulo vtat, sita erat, sed in nouis quibusdam vocabulis fingendis, quæ à rudioribus facilius intelligi possent, cuiusce rei exemplum ipse ponit in expositione Psalmi 136. circa illa verba: *Non est occultatum os meum à te, quod fecisti in occulto. Quod, inquit, vulgo dicitur ossum latine os dicitur, nam possemus hic putare os esse ab eo, quod sunt ora, non as corruptè ab eo, quod sunt ossa. Non est ergo absconditum, inquit, os meum à te, quod fecisti in abscondito. habeo in abscondito quoddam ossum, sic enim potius loquamur. Melius est vt reprehendant nos Grammatici, quam vt non intelligant populi.* Hunc stilum obseruauit Augustinus in eo præsertim libello de Agone Christiano, quem quia nonnullis idiotis, & in lingua latina minùs versatis scripsit, stilo plano, & peruiso vsus fuit, vt ipsemet lib. 2. Retractionum cap. 3. notauit, non tamen in toto illo libro, vt vnus barbarismus reperitur, vt hoc solo exemplo ab Augustino digito monstrato refugium Ioannis Marquez præcludi possit. Demum cum ad stilum demittendum nouis nominibus, aut verbis vti oportet, ea vocabula fingenda sunt, vel assumenda, quorum sit vsus familiaris, apud populos, ad quos concionem habere volumus: alias quid proderit me in Italia Italos alloquentem nominibus Gallicis, Punicis, vel Teutonicis. vt, vt me facilius populi intelligant? Ita si Augustinus ob audientium ruditatem stilum demittere, & vocabulis barbaris vti cogebatur, certè illis vocabulis vti debebat, quæ ipsi audientes familiaria habebant, non Longobardicis, aut Semigallicis, cuiusmodi sunt vocabula ista, mercantia, fauorari, episcopari, demorare, grossus, & similia, quæ nec punica sunt, nec latina.

V. **S**ecundò, respondet. Augustinum nonnunquam coactum stilum demittere, ob temporis penuriam, & angustias, quod sæpe sæpius contingeret illum primo mane concionari incipientem, in ipsa concione ab hora prandij deprehensum, vt ille ait sermo. 43. de Verb. Apostoli. Sed præter quod falsò imponit Augustino, illum dixisse in loco allegato, se primo mane concionari incipientem vsque ad horam prandij sermonem perduxisse, cum illius verba sint: *Suscepi hæc verba Apostoli adiuuante Domino exponere vestra charitati. Vacat nobis, matutina capimus, hora prandij non urget.* Quæ verba contrarium potius indicant. Hæc responsio difficultatem non tollit, nam esto in Ciuitate ad populum conciones habendo sermonem aliquando vsque ad horam prandij protraxisset, tamen hi sermones, qui in Eremo habiti finguntur, non adeo prolixi sunt, vt horæ vnus, aut etiam dimidiæ interuallo quilibet ipsorum commodè expleri non potuisset. Deindè quid prolixitate cum tot barbaris, & ineptijs? Egebat

H bat

bat ne Augustinus sermonem præmeditari, ut latinè loqui disceret, ut ab erroribus caueret? certè parum dignè de tanto viro sentiunt, qui talia sentiunt. sed missis nugis ad alia properemus.

VI. **S**ecunda ratio, quæ istos sermones suspectos reddit, est, quia in illorù nonnullis integrè sententiæ ex lib. D. Gregorij Papæ, Isidori, & aliorum etiã Augustino posteriorum insertæ reperiuntur. Exempli gratia, sermone quinto integrum ferè capitulum ex lib. 13. Moralium D. Gregorij cap. 35. describit, quod cum apud Gratianum reperiretur sub nomine Augustini ad fratres in Erento allegatū cap. sciendum 8. q. 1. Correctores Gregoriani deleti nomine Augustini D. Gregorio restituerunt. sermone item vndecimo aliam quandam sententiam inserit ex D. Gregorio homilia 4. in Euangelia acceptam, & aliam ex Isidoro lib. 2. de Summo bono cap. 26. quas Correctores Gregoriani cap. 1. & cap. Pœnitentiam, & cap. Irrisor de Pœnit. dist. 3. deleti nomine Augustini suis veris autoribus reddiderunt. serm. item 24. inquit, *Legimus enim Fratres charissimi Sanctum Hieronymum; &c.* Quod etsi non dicat, ex quo libro legerit, sufficit tamen ad ostendendum ipsum autorem, tum Hieronymo, tum Augustino posteriorem esse. serm. item vigesimo septimo, meminit præcepti portandi baculos in manibus, quod præceptum à Gregorio IX. emanauit, quamuis Fr. Jordanus dicat à B. Gregorio huius nominis primo emanatum, quod sententiam nostram non infirmat, sed confirmat. Et profecto cum ipsi Eremitæ ab eiusmodi baculo gestando se humiliter dispensari impetrauerint, indicio est, neque Augustinum, neque Ambrosium de baculis gestandis aliquid statuisse.

VII. **A**ccedit, quòd pleræque dictorum sermonum communes sunt declamationes contra vitia alicuius declamatoris in arte concionandi seipsum exercentis, quæ ad Eremitas nihil spectant; cuius sunt exempli gratia sermo quintus, qui aliud est nihil, nisi inuectiua in Clericos Canonicos, maledictis, & probris undique scatens. Sermon. item 35. 36. 37. & 38. 42. 43. 46. 47. 49. 50. 51. 52. & 53. quorum duo posteriores sunt sermones de communi vita Clericorum ad populum Hipponensem habiti, nec cum Eremitis commune aliquid habent plus, quàm habeant cum cornicibus olores, & tamen ineptè, & sine iudicio inter sermones ad Eremitas locati, omnes alios meritò suspectos reddunt, ut rectissimè Cardinalis Bellarminus aduertit: ut planè videas non pro vno sermone perperam D. Augustino adscripto alios veros reijci, quemadmodum iniuste Io. Marquez loco citato queritur; sed pro multis, quos neque cum Augustino, neque cum Eremitis commune aliquid habere conuincimus, etiam veros, si fortè inter eos aliqui essent, meritò suspectos haberi.

Caput trigesimum primum.

Iidem sermones examinantur sigillatim, & multiplicis erroris conuincuntur.

Semma rationum, quibus dictorum sermonum falsitas probatur, hæc est, quia illorum plerique erroribus grauissimis, vel contra historiam, vel contra naturalem philosophiam, vel etiam contra rectam fidem scætant. Quod ut planum fiat; operæ pretium erit, singulos, aut saltem præcipuos illorum sigillatim expendere, & errores in eis contentos in particulari demonstrare. sermone primo fingit illius auctor, Augustinum vitam Eremiticam in nemore cum Eremitis ducentem, & Regulam Clericis scriptam illis adaptantem, contra veritatem historiarum à Possidio exaratarum dicentis, Augustinum post baptismum in Africam ad patriam domum, & agros reuersum, ibi ferè triennio cum amicis in commune vixisse. Deinde factum Presbyterum, mox Episcopum in Ciuitate mansisse, nec vnquam in nemore vitam cum Eremitis duxisse.

Serm. quarto. ait, serpentes ad bibendum properantes, venenum ponere, ne aquam inficiant. Quod fabulosum, falsum, & ridiculum est, quasi timeant serpentes suo veneno necari, vel quasi possint venenum ponere, & non sit illis naturaliter inditum iuxta Poeticam sententiam Virgilij scribentis.

*Ille malum virus serpentibus abdidit atris,
Pradarique lupos iussit, pontumque moueri.*

Sermone quinto. ait, Beatum Augustinum post suum ad Ciuitatem Hipponensem accessum, tria monasteria extruxisse, primum in Erento, secundum in horto Valerij, tertium in domo Episcopi, contra expressum testimonium Possidij cap. quarto, & ipsius Augustini sermone primo, de Communi vita Clericorum, scribentium, primum Monasterium in horto Valerij extructum. In eodem sermone referens factum Ianuarij proprietarij, inquit, inuentos post eius mortem centum vndecim cyclos, ab illo in pariete cellæ defossos, quos Augustinus cum illo sepeliri mandauit. Nihil tale dixit Augustinus in sermonibus de Comuni vita Clericorum ea de causa editis, sed ex alio capite illum proprietarium mortuum deplorat: *Quia, inquit, testamentum fecit Presbyter socius noster, nobiscum manens, de Ecclesia viuens, communem vitam proficiens, testamentum fecit, heredes instituit. O dolor illius Societatis!* Meminit etiã pecuniæ apud illum inuentæ. *Remansit, inquit, illi quadam pars pecuniæ, idest, argentum, quod diceret esse filia sua. filia ipsius Deo propitio in monasterio seminarum est, & infra, & quia*

infra annos erat, & de sua pecunia nihil facere poterat, quamuis ei fideremus fulgorem professionis, tamen lubricum timebamus atatis. Ecce quid factum sit de pecunijs apud Ianuarium inuentis, non in pariete defossis, sed palam seruatis, non cum illo sepultis, sed filia custoditis. Præterea nomen cycli neque punicum, neque latinum, neque græcum est, sed hebraicum. Nec vnquam tale nomen ad pecunias numerandas in vsu fuit, & multò minùs esse poterat apud simplices, & rudes Eremitas, quos Marquez etiam latinæ, nedum hebraicæ linguæ ignaros facit. Stater, inquit, Badaus lib. 4. de Assè, & partibus eius pondus est drachmarum quatuor, quod Hebraei cyclum dicebant. Demùm totus ille sermo aliud nihil est, nisi satyra quædam in Canonicos Clericos tot conuitijs, & probris onusta, & ornata, vt facili suum autorem prodat, in ea præsertim elegantissima antithesi Canonicorum, & Eremitarum ab ipso autore his verbis facta. Egre dimini foras (scilicet vos Canonici) pergite ad fratres meos, discite ab eis quia mites sunt, & humiles corde, pauperes spiritu, & filij obedientiæ. Egre dimini foras, & quid estis, & quid ipsi sint, considerare vos volo. nunquid & vos estis, quales & ipsi sunt. Vos enim voratores estis, & ipsi summa sobrietatis. Vos discursores Ciuitatis, & ipsi visus hominum fugiunt. Vos impudici, & ipsi casti. Vos derisores, & ipsi feruentissimi oratores. Vos pellibus cuniculorum, vel variorum ornati inceditis, & ipsi diuino colore nigerrimo asperrimo induti sunt, præter ea quæ intrinsecùs latent. Vos delicatè pasci summè curatis, carnes variâs affectantes, & ipsi postquam eremum intrauerunt, nunquam carnes sumpserunt. Vos vina electa, & inebriantia quaritis, & ipsi paucillum aquæ recipiunt. Vos baltheis militum mundo apparere desideratis, & ipsi zonis camelorum renibus succincti more Elia, & Ioannis sunt decorati. Hi honoris sunt tituli, quibus si diuis placet, Sanctus Augustinus suos Clericos, quibus cum viuebat, & vsquæ ad finem huius vitæ mansit, multipliciter exornauit. Voratores illos, vagos, impudicos, derisores, vanos, epulones, vini potatores, ebriosos, & gloriosos vocans, quæ quantum conueniant cum ijs, quæ tum Clericis, tum Monachis in vniuersum comparatis. tum in specie de suis Clericis secum in monasterio degentibus scribit in epistola septuagesima sexta ad Aurelium Cathaginensem, & in sæpè citatis sermonibus de communi vita Clericorum, vbi illos apud populum Hipponensem miris encomijs extollit, legentes facili iudicabunt. Omitto, quæ de pellibus cuniculorum, & variorum nebulo impudens fingit, à quo doceri vellem, an tempore Beati Augustini apud Clericos Hipponenses essent in vsu cappæ Canonicales cum pellibus variorum, siue cuniculorum, & vndè hoc habuerit?

Illud etiam non prætereundum, quod circa finem sermonis de Simpliciano verba faciens, li-

gurem illum vocat, scilicet homo rudis, & ignarus nesciebat Simplicianum Presbyterum Romanum fuisse, Romæ educatum, & Ambrosio Mediolanensi nuper ex laico ad Episcopatum assumpto veluti coadiutorem à Damaso Papa transmissum. illud tandem non ferendum, quo veluti portento ipso autore digno sermonem concludit. fingit impostor Augustinum Episcopum suis Clericis offensum tempore Paschæ cum Ecclesia, & populo deseruisse, & ad eremum contendisse, ibiq; cum Eremitis non solum festa Paschalia, verùm etiam alios multos dies transegisse, eo nimirum tempore, quo probi quique Episcopi Deum timentes, & salutis animarum zelum habentes ad suas Ecclesias ex remotissimis etiam regionibus contendunt: negligentes verò edictis etiam Pontificijs, accedere compelluntur.

Sermo vigesimus primus, qui est de triplici genere Monachorum, multa falsa continet. Primò ait autor, se literas à Beato Hieronymo accepisse. in quibus de triplici genere Monachorum Aegypti certiore illum reddit: at ista epistola inter Epistolas Diui Augustini à Beato Hieronymo scriptas nullatenus habetur: reperitur verò hæc narratio de triplici genere Monachorum Aegypti in Epistola ad Eustochium, vndè illam autor sine dubio accepit. Secundò ait, Simplicianum Augustino in Africam redeunti duodecim socios Eremitas ex suo monasterio dedisse, quos singulos ex nomine vocat. Verùm in tabulis Ecclesiæ Mediolanensis Simplicianus nunquam inter Eremitas numeratur, neque à Baronio, neque ab alio quouis probato autore. Neque Augustinus, qui in suis Cõfessionibus tum Simpliciani meminit, tum sociorum in Africam remeantium, istorum meminit, vt videas, hoc figmentum esse, sicut cætera omnia, quæ dicit de vita Eremitica Mediolani sub Simpliciano ducta. Tertiò inter illos duodecim socios recenset Proscholum illum pauperem, qui sacculo pecuniarum inuento Mediolani, pitacium publicè exposuit, vt qui pecuniam perdidisset, ad talem locum pergeret, ipsas receptorus, quem Vitalem nominat. Contrarium habes ex eodem Augustino serm. 21. de verbis Apostoli, & homil. 9. ex lib. quinquaginta homiliarum, vbi eandem rem narrans, hominis illius meminit, vt non solum facie, sed etiam nomine apud Afros penitus ignoti. Dicam, inquit, quid fecerit homo quidam pauperimus eo tempore, quo Sanctus Ambrosius Mediolani erat Episcopus &c. Certè non dixisset, quid fecerit homo quidam, si illius nomen sciuisset, vel si ille inter suos Eremitas secum in illis partibus morantes extitisset neque. n. iustum videbatur, vt autor operis tam præclari ex proprio etiam nomine notus non esset. Verùm iste homo quidam qui sermonem sub mentito nomine Augustini finxit, vt falsæ narrationi fidem conciliaret, nomine à se conficto, Vitalem illum appellauit. Quartò Idem autor D. Augustino iactationem intollerabilem imponit, cum illum in hunc

modum suos Eremitas alloquentem inducit: *Sic enim videtis, quia ante me multi fuerunt Patres, quos sequi & imitari debemus, non tamen sicut ego, secundum Apostolicam vitam alios vivere docuerunt. Caput ergo, & principium omnium vestrum secundum Apostolicam vitam meipsum dicere non erubescio.*

Quis audiuit talia horribilia? & quid docuerunt Marcus in Ciuitate Alexandria, Antonius in Thebaida, Paulus, Hilarion, Pachomius, Magnus Basilius, Ambrosius Mediolanensis, Eusebius Vercellensis, Martinus Turonensis, & alij, ex quibus ipse Augustinus Apostolicæ vitæ normam didicit, si alios secundum vitam Apostolicam vivere non docuerunt? Quinto ait, quod cum non sufficerent Augustino facultates propriæ ad monasterium construendum, Beatus Valerius ex redditibus Ecclesiæ illum ad tã pium opus perficiendum iuuit. At non legerat impostor Augustinum sermone primo de Communi vita Clericorum dicentem, quando ad Ciuitatem Hipponensem accessit, vbi etiam à populo apprehensus Presbyter est ordinatus, & monasterium ædificare cœpit, se iam omnia bona sua vendidisse, & pauperibus erogasse: *Cæpi, inquit, boni propositi fratres colligere, compares meos nihil habentes, sicut nihil habebam, imitantes me, ut quemadmodum ego tenuem paupertatem meam vendidi, & pauperibus erogavi &c.*

IV. **S**ermone 24. inquit. *Legimus Sanctum Patrem Hieronymum Cardinalem fuisse in Ecclesia Sancti Laurentij martyris.* Verum quisnam autor ante Augustinum hoc scripsit, vnde Augustinus hanc fabellam legere potuerit? Certè Diuus Hieronymus a Paulino Patriarcha Antiocheno Presbyter ordinatus fuit atatis annorum triginta, post quam ordinationem venit Romam, & Damasum Papam in scribendis Epistolis triênio adiuit. Deindè in Palæstinam reuersus, ibi vsque ad senium, & obitum vixit; sed nec ante aduentum suum Romam, nec post recessum, alicui titulo vnquam obligari se passus fuit, vt idemmet in Epistola sexagesima prima ad Ioannem Ierosolymitanum scribit, & ex illo Baronius tomo quarto, sub anno 378, num. 66. & 67. & sub anno 382. num. 26. notauit, quod solum sufficit ad ea omnia falsitatis conuincenda, quæ de Cardinalatu Diui Hieronymi, tum hic autor, tum alij nonnulli, incerti tamen nominis scripserunt. Quanquam illi non Diui Laurentij, sed sanctæ Anastasiæ Cardinalem fuisse affirmant, vt etiam ex hoc capite illorum falsitatem deprehendas. Præter quod si Diuus Hieronymus titulo Sancti Laurentij, vel Sanctæ Anastasiæ semel addictus fuit, quis eum ab illo titulo liberauit? semel nanque S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalem constitutum proprium titulum relinquere, vt se in monasterium detrudat, & perpetuò ibi viuat, vsus Ecclesiæ Romanæ non permittit. Secundò ait autor, Beatum Hieronymum, cum Romanos de auaritia, & foetida luxuria grauius obiurgasset, ab eis veste muliebri indutum illudum fuisse. Hoc etiam ex quibus scripturis accepit? cum

notissima sint gesta ipsius D. Hieronymi præsertim in vrbe Romana. Tertio inquit, Hieronymum Roma egressum cum Paula, & Eustochio, quas in fide Christi nutrierat, rogante illarum patre, sicut ipse Hieronymus Augustino per epistolam scripsit. Verum ista epistola vbi inuenitur, cum tamen inueniantur aliæ à Hieronymo Beato Augustino scriptæ? sed quomodo potuit Hieronymus Augustino scripsisse cum Paula, & Eustochio illarum patre rogante se Roma discessisse, cum eodem Hieronymo Eustochium Sanctæ Paulæ filia fuerit, & non soror? Lege epistolam Hieronymi 27. ad Eustochium, in qua illam super morte ipsius Sanctæ Paulæ matris consolatur.

Sermo 25. grauiissimos errores continet. Primus, Sanctum Cyprianum suum compatriotã vocat. Secundus, ait de eodem Cypriano: *Cui in omnibus compellor credere, quia per Spiritum sanctum optimè locutus est.* An verò B. Augustinus Cypriano per omnia credere compulsus fuerit, & an D. Cyprianus omnia instinctu Spiritus sancti dixerit, vide illius errores ab Augustino notatos, licet cum excusatione, & summa, quæ illius propria fuit modestia, in epistola 28. ad Hieronymum sub finem. & Epistola 48. ad finem, & lib. 1. contra Cresconium Grammaticum cap. 32. & lib. 2. cap. 32. & lib. 1. contra Donatistas cap. 18. & lib. 2. cap. 7. & lib. 3. cap. 4. & lib. 3. de Peccatorum meritis, & remissione cap. 5. & cui nota non est Cypriani sententia de rebaptizandis ijs, qui ab hæreticis essent baptizati? quos tamen errores dubiũ non est, B. Cyprianum martyrio, & igne charitatis purgasse. Tertius error in eo, quod ait: *Sed scitote fratres mei, quod antiquitus fratres nostri fideles ieiunare consueuerunt in vigilijs magnarum solemnitatũ vsque ad noctem, quod laudandũ erat, & non bonum.* Vbi. n. reperit, quod non esset bonum ieiunare vsque ad noctem, cum olim ieiunium quadragesimale vsque ad vesperras duraret, vnde & in Ecclesia vsus obtinuit, vt in quadragesima prius dicantur vespere, quàm prandatur. cap. solent de Consecrat. dist. 1. Quartus error. ait hic autor, B. Ambrosium Mediolani instigante illius matre Monica nocturnas vigilijs, quæ in Ecclesia à fidelibus agebantur, cassauisse ad tollendos ludos, & saltationes, quæ in Ecclesia fiebãt, & quod solum ieiunium mentis, & corporis cum elemosyna Mediolanensis Ecclesiæ fidelibus reliquit. Lege Augustinum lib. 9. Confess. cap. 7. de vigilijs Ecclesiæ Mediolanensis, & videbis, illius matrem in eiusmodi vigilijs celebrandis potiores partes habuisse. *Excubabat, inquit, pia plebs in Ecclesia mori parata cum Episcopo suo seruo sua. Vbi mater mea ancilla tua sollicitudinis, & vigiliarum primas partes tenens, orationibus vivebat.* Sed quod caput est, & nebulonis impudentis imposturam reteggit, vt videas non Ambrosium Monica instigante vigilijs abstulisse, ad saltationes, & commensationes ab Ecclesia tollendas, sed potius Monicam Ambrosio corrigente ab usum, quem

quem ex Africa Mediolanum illa aduexerat, emendasse, vide eundem Augustinum lib. 6. Confess. c. 2. hæc de illa, & de vigilijs in Ecclesia Mediolanensi fieri consuetis scribentem: *Itaq; cum ad memorias Sanctorum sicut in Africa solebat, pultes, & panem, & merum attulisset, & ab osiario probiberetur, ubi hoc Episcopum vetuisse cognouit, tam pie, & obedienter amplexa est, ut ipse mirarer, quod tam facile accusatrix consuetudinis suæ, quam disceptatrix illius prohibitionis effecta sit.* Lege alia loca ex D. Ambrosio, & Augustino adnotata à Baronio in notis ad Martyrologium Romanum sub die 5. Ian. & videbis, temporibus beatorum Ambrosij, & Augustini, in Ecclesia Mediolanensi, & Africana non solum non fuisse sublatas sacras vigilijs nocturnas, propter choreas, vel alios abusos, ut potius contrarium profus acciderit, nimirum sublaris choreis, & abusibus, qui irrepserant, ipsas vigilijs per ea tempora sanctius, religiosius, & frequentius celebrari coepisse.

V I. **I**n sermone 27. dicit Auctor ex nomine Augustini, Sanctum Ambrosium quando illum in Christo regeneravit declarasse sibi interrogari mysterium vestis nigrae, & zone pelliceae & rasuræ capillorum capitis, intuens implicite, se fuisse à B. Ambrosio veste nigra indutum, & zona pellicea desuper cinctum, & in modum Clericorum in vertice capitis attonsum. contrarium ostendimus supra in censura sermonis sub nomine Ambrosij de baptismo Augustini, ex ipso Augustino, Ambrosio, & ex usu Ecclesiae. Ibidem ait ex persona Augustini: *Quando me regeneravit in Christo anno ætatis meae 30.* Contrarium iam ostensum est pluries, & ex ipso Augustino, illum anno ætatis 33. adhuc Cathecumenum extitisse: ut nulli dubium esse possit, hunc non esse sermonem Augustini.

In serm. 28. præter solitos barbarismos, cuiusmodi est ille: *Videbatur denique quibusdam, sicut fuisse martyr ille sanctissimus, & Doctor Cyprianus, ante Patrum Iudam lauasse, volens Dominus prædictum discipulum renouare.* Inferius circa medium præcipit suis Eremitis senibus & debilibus, ut saltem diebus dominicis, & solennibus vinum, vel ceruisiam bibant. At Regio Africana usum ceruisiae non habet, cum maxime abundet vino, & egeat frumento. Videtur Auctor Germano, vel Anglico, vel Belgico latinus, in quibus Regionibus frequens est usus istius potationis.

VII. **S**ermone 37. Auctor fingit, Augustinum in Aethiopia ad prædicandum Euangelium profectum ibiq; monstra hominum varij generis vidisse aliorum vnum tantum oculum in fronte habentium, aliorum sine capite oculos in pectore gestantium. lege ipsum Augustinum lib. 16. de Ciuitate Dei, cap. 8. de istis monstris differentem, an sint re vera in rerum natura, & an fuerint ex stirpe Adæ propagata: & tandem propositam questionem in hunc modum soluentem. *Queritur etiam, utrum ex filijs Noë vel postius ex illo vno homine unde etiam ipsi extiterunt, propagata esse credendum sit quadam*

monstruosa hominum genera, quæ gentium narrat historia: sicut perhibentur, quidam vnum habere oculum in fronte media, quibusdam plantas esse versas post crura, quibusdam utriusq; sexus esse naturam, & dextram mammam virilem, sinistram muliebrem, vicibusq; alternis coeundo gignere, & parere, alijs ora non esse, eosq; per naves tantummodo suscepto, & emisso balitu viuere, alios statura esse cubitales, quos pigmaeos à cubito Graeci vocant, alibi quinquennes concipere feminas, & octauum annum non excedere. Item ferunt, esse gentem, ubi singula crura in pedibus habent, nec poplitem fluctunt, & sunt mirabilis celeritatis, quos sciopodas vocant, quod per altum in terra iacentes resupini, umbra se pedum protegant, quosdam sine ceruice oculos habere in humeris, & caetera hominum, vel quasi hominum genera, quæ in maritima platea Carthaginis musivo picta sunt, ex libris deprompta velut curiosioris historia. Quid dicam de cino cephalis, quorum canina capita, atque ipse latratus magis bestias, quam homines consistitur. Sed omnia genera hominum, quæ dicuntur esse credere non est necesse, verum quisquis vspiciam nascitur homo. Hæc Augustinus ex quibus habes, ubi nam ille hæc monstra viderit, an in Aethiopia, an in libris historicorum, & in platea maritima Carthaginis. Quæ gentium, inquit, narrat historia, sicut perhibentur quidam, &c. Item ferunt esse gentem, &c. & in maritima platea Carthaginis depicta, & ex libris deprompta velut curiosioris historiae, & genera hominum, quæ dicuntur esse. Quorum nullum se vidisse Augustinus fatetur, nec omisit dicere, si vidisset in re, sicut non omisit dicere, quæ vidit in imagine, & in libris historicorum: & tamen quando libros illos scribebat septuagesimum ætatis suæ annum iam exceperat, ut ex lib. 18. cap. fin. habes, ut dici non possit, Augustinum suam profectioem in Aethiopia post scriptos libros de Ciuitate distulisse. Præter quod quis credat, Augustinum in tantis Africanæ Ecclesiae necessitatibus, periculis, vexationibus, & persecutionibus hæreticorum suam Ecclesiam deserere voluisse, aut si profectus fuisset, Possidium, & alios eiusdem profectioem non meminisse?

In eodem sermone sæpius repetit, & inculcat nomen præbendæ ad secularium avaritiam exaggerandam, qui opulenta præbendas Ecclesiasticas suis procurant, ut ipsi cum vxore, & familia de bonis Ecclesiasticis gaudere valeant. Verum ubi erant præbendæ in Ecclesia Hipponensi, cuius Clerici Canonici in communi cum Episcopo vivebant, ut opus fuerit præcipere laicis, ne bona Hipponensis Ecclesiae tangerent. addo ubi etiam, & apud quæ probatum auctorem reperit impostor ineruditus, nomen præbendæ temporibus B. Augustini, & ducentis annis post Augustinum in usu apud Catholicos fuisse? de præbendis ecclesiasticis loquor non enim me latet nomen præbendæ antiquitus fuisse: at non erant tunc præbendæ ecclesiasticæ, quia Clerici Canonici vivebant in communi, vel saltem bona Ecclesiarum per Episcopos dispensabantur, præbendæ

verò non nisi postquam Canonici ex regularibus
seculares facti sunt, in Ecclesijs institui coeperunt, vsq;
Abbas, & Autor Rationalis diuinorum officiorum,
& alij passim animaduertunt. In eodem sermone
inquit; non licere sacerdotibus manibus operari,
ligonizare, ferrum fabricare, & similia. Contrariū
statuit Concilium IV. Carthaginense, cui Augu-
stinus subscripsit. c. 51. 52. & 53. præcipiens om-
nibus clericis, vt quamuis docti aliquo artificio si-
bi victum pararent; videatur idem Augustinus in
lib. de Opere Monachorum: Sed Autor satis se-
recentem indicat: Canones enim; qui sacerdoti-
bus exercitia quædam viliora prohibent, recentes
sunt, vt colligi potest ex Gratiano 91. d.

VIII. **S**ermone 48. inter alia portentosa inquit, de
suo reditu in Africam loquens: *Iterum reuersus
sumus Romam ad intuentum diligentius magnifica
edificia, & opera paganorum, & ductus sum cum
ceteris ad videndum cadaver Cesaris in sepulchro
& vidi, quod omnino esset liuido colore ornatum, pu-
tre dine circumdatum, ventrem eius disruptum, &
vermium per illum cateruas transeuntes prospexi,
duoq; famelici in fouea ocularum pascebantur, cni-
nes eius non adharebant capiti, dentes eius appare-
bant labijs consumptis, & reuclatum erat narium
fundamentum. & intuens matrem christianissimam
dixi, vbi nam est Cesaris corpus præclarum? &c.*
Hæc disertissimus, & fecundissimus Orator in qui-
bus sanè præclarissimum suum ingenium aperte
monstrat. Quod attinet ad Cesaris cadaver, puto
etiam pueros, & vetulas non ignorare, illud igne
combustum, cineresq; in vna repositos, vt tunc
temporis moris erat, sed etsi daretur cadaver Ce-
sar in sepulchro conditum fuisse, adeo ne stolidus
fuit, vt suadere posse putaret, cadaver illud annis
quadringentis, & amplius adhuc veribus pasceri-
dis aptum, aut bufonibus nutriendis, & adhuc li-
uorem in cute retinuisse? inquit præterea idem
fictor. *Cum essemus apud ostia Tiberina matre cha-
ritatis sociati, expectantes temporis tranquillitatem
causa remeandi in Africam &c. compulsi à Patria
no Eraseto viro clarissimo, qui de Roma ad nos ad
ad videndam venerat, cum eodem iterum reuersus
sumus Romam. Et subiungit, secum Matre Monica
Romæ ex Ostijs Tiberinis redisse. Vtrum verò Beata
Monica ex Ostijs Tiberinis Romam redierit dege-
ipsum Augustinum lib. 9. Confess. cap. 8. de suo re-
ditu in Africam hæc scribentem: *Quarebamus
quisnam locus nos vtilius haberet, seruantes vbi
pariter remeabamus in Africam, & cum apud Ostia
Tiberina essemus, Mater defuncta est. Et cap. 10.
Imminente autem die, quo ex hac vita erat exitu-
ra, &c. illic apud Ostia Tiberina, vbi remati à tur-
bis post longi itineris laborem instaurabamus nos
navigationi. Ecce ille fuerat primus Augustini
aduentus ad Ostia Tiberina post longum, & labo-
riofum iter: subdit inferius cap. 11. *Ad hæc quid
responderim non satis recolo. Tum interea vix intra
quinque dies, & non multa amplius decubui se-
bribus. Et tandem in fine capitis: Ergo die uano,***

*agritudinis suæ, quinquagesimo & sexto anno eta-
tis suæ, trigesimo & tertio ætatis meæ, anima illa
religiosa, & pia corpore salua est: Ex ijs conijce,
an illa ex Ostijs Tiberinis cum Filio Romam re-
dierit.*

Sermone 57. docet, sacerdotes proprium habere
habere. *Dicit iterum, inquit, Saluator noster inter
cetera. Qui non renunciauerit omnibus, que pos-
sidet, non potest meus esse discipulus. Qui dicit om-
nibus, nihil proprium à suis discipulis possideri vo-
luit. Qui quidquam possidet in terra, remotus est
à disciplina Christi; qui autem non est discipulus
Christi, quomodo præsumit sibi potestatem ligandi,
& soluendi? Hæc doctrina an sit tuta in fide, peri-
tis in arte decernendum relinquitur. Hæc verò;
& alia innumera; quibus hi sermones sunt exor-
nati, satis ostendunt, quam graue præiudicium
Sanctissimo Doctore, & Patre nostro inferamus,
si partus hocce nimis certè impuros, & spurios, &
tanto homine indignos, à legitima eius sobole
proscindamus. Et vtrum Theologi Louanienfes
Censores peruersi extiterint, qui illos à veris Au-
gustini fortibus discretos in angulum reiecerunt,*

Caput trigesimum secundum.

Rationes non nullorum pro dictis ser-
monibus allatæ soluuntur.

Nullus sit dubitandi locus, præ-
fatos sermones ad Eremitas Be-
Augustino falso, & per impo-
sturam adscriptos, præferamus
nunc rationes, quibus illos Au-
gustini esse legitimos fortis, ali-
qui defendere nituntur. Prima ratio est; quia
pro talibus agniti sunt à viris omni fide dignis;
quorum primus fuit D. Prosper Augustini coæta-
neus, ac etiam aliquo modo discipulus. Nam ille
in libro Sententiarum ex Augustini libris excerpta-
rum aliquas sententias ponit, quæ non nisi in ser-
monibus ad Eremitas inueniri possunt. Eiusmodi
sunt septuagesima prima, quæ accepta fuit ex ser-
monibus 30. & 70. tercentesima octuagesima
octaua ex serm. 48. excerpta. Secundus fuit Autor
Commentarij in lib. Prouerborum Salomonis
qui nomine D. Hieronymi circumfertur, & com-
muniter creditur fuisse Venerabilis Bedæ circa illa
verba: *Hæc quoque sapientibus.* Qui Autor refert
disticon Augustini vulgatum

*Quisquis amat dictis absentem carpere vitæ,
Hanc mensam indignam nouerit esse sibi.*

Qui versus non nisi inter sermones ad Eremitas,
apud Augustinum reperiri possunt, & ex quibus ne-
cesse est Bedam illos accepisse, vt in annotationi-
bus ad octauum tomum D. Hieronymi in principio
Marianus Victorius Reatinus notauit. Tertius fuit
Iuo Carnoteulis in 3. p. Decreti cap. 177. vbi citat

Augu-

Augustini textum de Comuni vita Clericorū, sub titulo sermonis ad Eremitas. Quartus fuit B. Antonius de Padua in 2. quadragesimali ser. 6. in capite ieiunij, qui citat sententiam ex sermone 10. Quintus fuit D. Bonauentura in Meditat. de vita Christi, vbi citat sententiam ex serm. 48. His addere possumus alios recentiores innumeros, fratrem Iordanum de Saxonia, Landulfum de Vita Christi, Bartholomæum Vrbinatem, Ferdinandum Episcopum Tarraconensem, Franciscum Petrarcham, Thomam Vualdensem, Dionysium Carthusianum, fratrem Hieronymum Romanum, Martinum Nauarrum, & alios infinitos ex recentioribus. Pro quibus omnibus sufficere potest vnus Ioannes Mauburnus Canonicus Regularis, & Abbas monasterij Liuriacensis in lib. cui titulus, Venatorium Canonici Ordinis lib. 1. cap. 22. qui fatetur hos sermones repertos fuisse in libro cuiusdam Ioannis Capellani Sanctorum Geruasij & Prothasij, qui illos scripsit circa tempora Caroli Magni Regis Francorum.

Respondeo, nullum antiquorū ante annos quadringentos istorum sermonum meminisse, ne dum pro veris Augustini sermonibus illos non agnouisse. Ad primum testimonium D. Prosperi, fateor ipsum D. Prosperum Augustini coetaneum, amicum, & illius doctrinæ de gratuita Dei Prædestinatione contra Pelagianos, & Semipelagianos acerrimum defensorem extitisse, necnon etiam Regularis vitæ Clericorum communiter viuentiam ab Augustino reformatorum æmulatorem strenuum fuisse, quem admodum ex illius epistolis ad Augustinum datis, & receptis, & ex libris de Vita contemplatiua, & ex epist. 1. Cælestini ad Episcopos Galliarum habes. Adde, illum ex operibus Augustini librum sententiarum excerpisse, licet hoc ex libri titulo non satis constet, quoniam dici potest, titulum non ab Autore, sed ab alijs præfixum: nam idem liber inter opera Augustini tom. 3. absque nomine auctoris reperitur, vbi etiam notatur, ipsum librum non ex solis sententijs Augustini, sed aliorum etiam Doctorem collectum. Verum vt concedamus, illum ex libris Augustini excerptum, illud notandum, quod etiam in notis marginalibus eiusdem libri nuper impressi habetur, D. Prosperum non semper Augustini verba in suis sententijs posuisse, sed aliquando ipsa verba accepisse, aliquando verò sensum, non autem ipsa verba. Vnde ad eiusmodi sententias in Augustino inueniendas, necesse non est recurrere ad sermones ad Eremitas, quas si Marquez alibi reperire nesciuit, nihil ad nos attinet.

II. **A**D secundum sumptum ex Comentarij libri Prouerbiorum, quidquid sit de auctore illius Comentarij, nego illud disticon alibi non reperiri, nisi in sermonibus ad Eremitas, & miror valde, Ioannem Marquez illud in vita B. Augustini à Possidio descripta non legisse. Sed hoc illis accidit, qui abijciunt aquas siloë, quæ vadunt cum silentio, vt eant in viam Aegypti ad bibendum aquas turbidas: miror etiam illum ausum fuisse imponere Ma-

riano Victorio, quod dixerit, Bedam disticon ex serm. 26. ad Eremitas necessario accepisse: nam, solum dicit, quod reperitur in illo sermone, quod non de recto, sed aliud hoc est.

Ad tertium testimonium sumptum ex Iuone Carnotensi, nego in antiquis Codicibus Iuonis haberi illum textum excerptum ex sermonibus ad Eremitas, cum textus ex quo ille est acceptus, sit sermo secundus de Comuni vita Clericorum, qui neque de Eremitis agit, neque ad Eremitas est habitus, sed ad populum Hipponensem; sed qui sermonem illum cum antecedenti inter sermones ad Eremitas collocauit, quique Gratiani decretum titulis, & notis sermonum ad Eremitas falso respersit, librum etiam Iuonis illa nota marginali serm. 52. ad Eremitas insicere non timuit.

Ad alios omnes auctores citatos, quia longa nimis esset cantilena, velle sigillatim respondere, vnica responsione dico, illos quadringentis circiter annis quo primum tempore hi sermones paulatim prodire in publicum cum ipsis Eremitis coeperunt, antiquiores non esse. Neque curasse de vero, vel falso titulo, quem iidem sermones præ se ferebant, sed sententias suo instituto accommodatas quemlibet excerpisse ex dictis sermonibus sub eo titulo, quem præ manibus habebat, quod non sufficit ad probandum, illos verè ab Augustino editos. Adde etiam nonnullas sententias, quæ citantur ex sermonibus ad Eremitas, in veris Augustini libris reperiri, qualis est sententia illa à D. Antonio de Padua allegata. Quod auro ignis, quod lima ferro, hoc facit tribulatio homini iusto, quæ sententia sub istis verbis non habetur in dicto serm. 10. ad fratres in Eremo; in sensu verò habetur non solum ibi, sed alibi sapius apud Augustinum, & alios; est enim metaphora vulgaris adeo, vt nullus de fructu tribulationum differens, illa non vtatur. Illud non omnittendum, falso affirmari, hos sermones Bartholomæum Vrbinatem pro veris Augustini sermibus agnoscere: nam vnum ex motiuis, propter quæ Censores Louanienses illos reijciunt, est, quod Bartholomæus Vrbinas vir alioqui doctus, & ex familia Eremitarum illos non agnoscit.

VNus restat Ioannes Mauburnus, cuius tamen III. testimonium ad eorundem sermonum antiquitatem monstrandam parum iuuat, si verba illius ponderemus, quæ sunt ista. *Passim in fronte libri sermonum istorum inuenimus, quod isti sermones in Abbatia S. Dionysii fuerunt cõperti in quodã libro, à quodã presbytero Ioanne Capellano Ecclesie Sanctorum Geruasij & Prothasij tempore Regis Pipini conscripto.* Cæterum non dicit Mauburnus, verum esse, quod passim in fronte dictorum sermonum inuenitur, cū referentibus Censuribus Louaniensibus, idè Mauburnus, contra hos sermones ad Eremitas sub nomine D. Augustini confictos, & à Conseruatore Apostolico anno 1414. damnatos & reprobatos doctè, ac prolixè scripserit in eodem libro, cui titulum fecit Venatorium Canonorum Regularium. & vt probè rem assequaris, aduertere debes, aliud esse,

Mauburnum dicere, passim inueniri in fronte istorum sermonum, quod isti sermones in Abbatia S. Dionysij fuerunt inuenti scripti à quodam Cappellano tempore Regis Pipini: aliud esse, Mauburnum dicere, verum esse hoc, quod in fronte istorum sermonum passim inuenitur. Mauburnus primum asserit, secundum negat: nam quod in fronte eorundem sermonum scriptum fuerit, illos in Abbatia S. Dionysij inuentos scriptos tempore Pipini Regis, non conuincit, illos tunc temporis verè scriptos fuisse: aliàs conuinceremus, illos fuisse veros sermones D. Augustini, quia passim reperiebantur in Decreto allegati, sub nomine sermonum Augustini ad Eremitas, sermones illi Augustini de Communi vita Clericorum, quibus tamen non obstantibus Censores Gregoriani, expuncto titulo sermonum ad Eremitas, suis illos titulis legitimis reddiderunt. Et vt veritatem exemplo illustremus, en tibi exemplū libri de imitatione Christi à Venerabili Thoma Chempensi Regulari Canonico editi, quem Constantinus Caietanus, vt suo cuiusdam confesso Abbati Ioanni Gessen, siue Gessen, siue de Gessate adscriberet, nondum enim de verò auctoris cognomine apud illū constitit, exemplum produxit ex vetusta monachorum D. Benedicti Bibliotheca olim in monasterio S. Gratiani apud Castrum Arona ditionis Illustrissimæ familiæ Borromæorum postea verò domo probationis Societatis Iesu acceptum, cum nomine dicti Ioannis Gessen passim in fronte non solum primi libri, sed etiam secundi, tertij, & quarti prænotatum: & tamen ex confessione illius, qui librum illuc tulerat, qui quæ in humanis adhuc agebat, deprehensum est, librum non ex antiqua Monachorum bibliotheca adseruatum, sed ex paternâ domo, quando ad sumendum probationis habitum illuc accesserat, secum delatū: de qua re videre potes libellum eruditissimi Doctoris Heriberti Rosuicidi ex Societate Iesu titulo Vindictarum Chempensium prænotatum.

IV. **S**ecunda ratio pro eisdem sermonibus D. Augustino adscribendis, sumitur à Marquez ex textu Gratiani in cap. si quid 14. q. 5. vbi Gratianus serm. 26. ad fratres in Eremo pro verò sermone Augustini recognouit: monēt tamen idem Marquez, illum canonem non esse acceptum ex d. serm. 26. ad Eremitas, sed ex serm. 19. de verbis Apostoli, quo in loco meminit Augustinus illius pauperuli, qui Mediolani, cum sacculum pecunijs plenum reperisset, nec sciret, cui reddere deberet, pitacium publicè exposuit, vt qui sacculum perdidisset, ad talem locum iret, suam pecuniam signis datis accepturus: nam in dicto serm. 26. ad Fratres in Eremo, alterum casum similem, non tamen eundem, narrat cuiusdam nomine Vitalis, qui similiter inuenta pecunia, & pari diligentia illius domino quæsitō, & reperto, strenam ab illo per importunitatem acceptam in pauperes statim erogauit, licet Paganus adhuc existeret, quo tempore tantum; & laudabile opus patrauit. Huic rationi vt satisfaciam, si tamen ratio dici meretur, ingenuè

fateor, quid ex ea concludere velit, me fati nondum intellexisse: nam si Gratianus illum canonem ex sermone ad Eremitas non accepit, quomodo illum sermonem pro vero Augustini sermone recognouit? maxime cum dicat Marquez, alium casum in serm. 26. ad Eremitas, alium verò in serm. 19. de verbis Apostoli narratum, & à diuersis illatio legitime fieri non possit. Nihilominus, quia in hoc suo qualicunque ratiocinio quædam falsa, nec ferenda pro veris venditat, primum animaduerto, canonem illum neque ex serm. 26. ad Eremitas, neque ex serm. 19. de verbis Apostoli acceptum, sed ex serm. 21. de verbis Apostoli, & ex homilia nona in lib. 50. homiliarum. Secundò dico falsum esse, diuersos esse casus, qui narrantur in d. serm. 26. & alijs locis proximè citatis. Nec iuuat nomina confingere, & imponere ad vnum ab altero distinguendū nam quod ait Marquez, illum Vitalem Mediolani existentem sacculum pecuniæ inuenisse, & pauperulum fuisse, & hippodidasculum, & pitacium publicè exposuisse, & reddita pecunia strenam per importunitatem acceptam in pauperes statim erogasse, idem totidem verbis excepto nomine Vitalis, narrat Augustinus d. serm. 21. de verbis Apostoli, & homilia nona ex varijs. Et vt ex ipso met autore sermonum ad Eremitas eundem esse, cuius Augustinus tacito nomine mentionem facit, & quem dicitur Auctor serm. ad Eremitas Vitalem vocat, aperte conuincamus, ecce tibi aliud testimonium ex serm. 21. ad Eremitas, vbi autor de eodem Vitali verba faciens inquit. *Et assumptis mecum Anastasio, Fabiano, Severo, &c. & Vitali pauperulo, qui pecunia sacculum apud Mediolanum inuenit, & non rapuit, de quo iam sermonem fecimus:* Nam si iste ille non est, cuius Augustinus in illis locis meminit, ostendant alium locum in libris Augustini, in quo de illo sermone habuerit: nam serm. 26. ad fratres in Eremo posterior est: alibi verò de illo sermone habuisse non inuenitur. Hinc habes, unde mendacium aliud huius viri in pauperulum illum refutare possis, quo ait, illum quando tantum opus fecit, non Christianum, sed paganum, Christiani tamen Grammatici hippodidasculum fuisse; & opus adeò præclarum non Christianæ religionis, sed Gentilitiæ, siue Paganicæ cuiusdā ciuilitatis, & generositatis effectum extitisse: cum contra dicat Augustinus, illum fuisse Christianum Paganum hominis proscholum, & memorem diuinæ legis, pitacium proposuisse, pecuniam reddidisse, & strenam per importunitatem acceptam pauperibus statim dedisse. *Dicam, inquit Augustinus, quid feceris pauperimus homo, nobis apud Mediolanum constitutus, tam pauper ut proscholus esset Grammatici, sed planè Christianus, quamuis ille esset Paganus Grammaticus, melior ad velum, quam ad Casbedram. Inuenis sacculum, nisi forsè memoris fallis, cum solidis sermè dicentis, memor legis proposuisti pitacium publicè, reddendum sciebas, sed cui redderet ignorabas. Qui solidos perdidit, veniat ad locū illum, & quæras humitè illum*

Sed

Sed replicat Marquez. si Augustinus illius sermonis autor non fuit, quis auctori post mille annos illius nomen reuelauit? id enim neque per diuinam reuelationem, neque ex traditione Africanæ Ecclesiæ scire potuit, quia casus Mediolani contigerat, & non in Africa. Respondeo, supponit Autor pro verò id, de quo dubitatur, & absolute tanquam falsum negatur, illos sermones in Africa habitos, & pauperulum illum profcholum in Africa fuisse, & Vitalis nomen habuisse, quod nos negauimus. Quare ad diuinam reuelationem, vel Ecclesiæ traditionem recurrere opus non habemus, quæ veritatem, non figmenta docet. Quis ergo, inquit, hoc nomen auctori reuelauit? Respondeo ille met, qui reuelauit Valerium Hipponensem, & Ambrosium Mediolanensem, Innocentium Papam, & Sigibertum Historicum, epistolas & sermonem illum scripsisse, de quibus in cap. proximè antecedentibus dictum fuit: ille inquam, qui reuelauit, sermones de communi vita Clericorum cum sermonibus ad Eremitas ad fucum faciendum ponere, textus Gratiani deprauare, Augustinum anno ætatis suæ trigésimo baptizatum, post baptismum vno anno cum dimidio Mediolani cum Simpliciano Eremitam egisse, hic inquam ille fuit, qui hæc & alia id genus plurima reuelauit. At, inquit, hoc non permittebat summa hominum illius temporis simplicitas, & sinceritas Eremitarum, qui ad Vrbes nondum accesserant, præsertim temporibus Pipini Regis Francorum, quibus hos libros inuentos constat, illis enim temporibus, neque de antiquitate Ordinis Eremitici, neque de Augustini monachatu ab vllò erudito, & fundato dubitabatur, vt eiusmodi fictionibus opus nullo modo esset: nam contentiones, quæ nunc sunt, heri natæ fuerunt, & ante annos ducentos priusquam excitarentur, sermones ad Eremitas inter opera D. Augustini vagabantur.

Respondeo, quòd ad simplicitatem priorum illorum temporum illud dicendum occurrit, quod Sapiens in lib. Ecclesiastes cap. 7. admonet dicens. *Ne dicas, quid putas causa est, quòd priora tempora meliora fuere, quàm nunc sunt? Stulta enim est huiuscemodi interrogatio.* Quod ad vitæ sinceritatem, & simplicitatem Eremitarum illorum temporum, qui ad Vrbes nondum accesserant, vt Sanctis Eremitis illorum temporum vera simplicitas, & sanctitas illæsa remaneat, nihilominus homo ille, qui descendebat ab Ierusalem in Ierico, non in Ciuitate, sed in deserto incidit in latrones. De Paulo quoque Eremitarum Principe D. Hieronymus in illius vita scribit, speluncam in qua diu latuit, in deserto positam, vbi pecuniæ adulterinæ cudi antiquitus solebant. *Erant, inquit, per exesum montem haud pauca habitacula, in quibus scabra iam incudes, & mallei, quibus pecunia olim signata viscebantur. Hunc locum Aegyptiorum litera ferunt furtiua moneta officinam fuisse eo tempore, quo Cleopatra iunctus est Antonius.* & Saluator apud Matthæum 7. iubet cauere à falsis prophetis, qui veniunt ad nos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi

rapaces. & quanquam falsissimum sit, illos sermones Pipini Regis Francorum temporibus adinuentos, nam longe post illa tempora ex antris prodierunt, tamen, vt hoc daretur, quis illa Pipini temporamuniuit, vt nullus falsus & fictus Christianus etià ex Eremitis tunc esset? fateor per illa tempora, & vsque ad annum Christi 1250. de Augustini Monachatu, vel de antiquitate Ordinis Eremitarum S. Augustini nuncupatorum, nullatenus dubitatū, quia nullus de huiusmodi rebus scripserat, nedum non dubitauerat, nam de non entibus non est scientia. Vtrum autem fictio, quæ in dictis sermonibus notatur, sit peruersitas, & vtrum Censores Louanienses peruersi calumniatores fuerint, quòd hos sermones reiecerint in angulum, sicut Marquez post suum Maturum ait, aliorum erit ex dictis iudicare.

Caput trigesimum tertium.

Liber de vita Eremitica, & alia quedam epistola Augustino adscripta, illius opera non esse comprobantur.

Extestis pro Augustini monachatu, & cuculla Eremitica productus, est liber de Vita Eremitica ad fororè Augustino falsò adscriptus, & inter illius opera primo tomo quandoquè diuulgatus, licet in dictis Augustini operibus Lutetiæ editis anno 1541. non reperiatur. Et similiter in nouissima impressione Coloniensi extra primum tomo in illius appendicem, cum prima & secunda Regula fuerit reiectus. Verùm vt hunc testem falsitatis conuincamus, illum ad quæstionem ponere opus non erit, cū qualis sit, & haberi velit, liberè sine tormentis prodatur: nam cap. 14. idem Autor meminit Regulæ D. Benedicti, cap. 19. meminit eiusdem D. Benedicti. *Beatus, inquit, Benedictus libram panis, & eminam potus concedit Monacho, quod nos indutis delicatioribus non negamus.* capite verò 45. inquit. *Nihil ditius bona voluntate, vt ait quidam Sanctus, hanc largire.* Hæc autem sunt verba D. Gregorij Pontificis Romani. De hoc libro Censores Louanienses ita scribunt. *Librum hunc Augustini non esse constat ex multis, cap. 19. meminit B. Benedicti, cap. 14. meminit Regula B. Benedicti cap. 45. citat Gregorium Romanorum Pontificem, quantum opinor. Habet etiam vocabula quedam B. Augustino incognita.* Cardinalis Bellarminus de eodem libro sic ait: *Librer de Vita Eremitica non potest esse Augustini, cum in eo nominentur Sancti Patres Benedictus, & Gregorius.*

Septimus testis est epistola sub nomine Augustini ad Clerum, & populū Hipponensem, ex Eremito transmissa, cuius exemplum Coriolanus in suo defensorio pag. 9. sic ponit. *Vndecima, inquit, auctoris*

toritas est Augustini in epistola ad Presbyteros, Clerum, & Populum Hipponensem, ubi dicit, dilectissimis fratribus Clero, senioribus, & vniuersa plebi Hipponensi, cum seruis in dilectione Christi Augustinus in Domino salutem, quam secundum misericordiam meremini. Quoniam propter scelera inaudita, quae nouissimis diebus, Deo teste, contra nostram conscientiam, & voluntatem perpetrastis, ne participes vobiscum essemus, meipsum à vobis elongaui, fugiens cum fratribus meis mansi in solitudine: nec ad vos redire volo, quousque vos emendatos esse cognouero. Charitas, namque Christi, cui omnem hominem, quantum ad suam voluntatem pertinet, lucrari cupimus, ideo tacere nobis non permittit. Si autem vobis Clericis secundum Euangelicam veritatem locutus sum, nullatenus turbari debetis, nisi membrum Sathanae fieri cupiatis. Deponatis igitur omnem immunditiam, & omnem abundantiam malitia, ut suscipere possitis insitum verbum, quod potest saluare animas vestras. Salutant vos omnes fratres mei, quos tales inueni, quales inuenire desiderauit.

Circa hanc epistolam nihil de nouo censendum puto, sed sufficere, illam ad lucem euexisse. Vide, quae diximus supra circa sermonem quintum ad Eremitas: nam in eodem argumento versatur, & ex eisdem praecordijs eundem foetorem in Clericos Canonicos eructat, & B. Augustinum ex pastore, mercenarium facit, qui videns lupum venientem, & oues rapientem, & dispergentem, dimissis ouibus fugiat in solitudinem: nec prius, à quam lupus famem expleuerit, ad oues redire velit.

III. **E**iusdem farinae censendi sunt alij sermones nonnulli ab eodem Coriolano ad finem primae partis eiusdem libri relati, qui neque inter sermones ad Eremitas, nec inter alios D. Augustini sermones reperiri possunt. Primus de Assumptione B. Mariae Virginis, qui sic incipit: *Ego puluis & cinis, qui & loquor vobis &c.* Quem sermonem adhuc iuuenis, & nondum sacerdos ad suos Eremitas se habuisse fatetur. Haec enim illius sunt verba ex eodem Coriolano. *Vnde ergo tam superba praesumptio, ut indoctus inter sapientes, iuuenis inter senes, filius inter patres, leuita inter sacerdotes audeat proferre sermonem, contremisco de tanto elationis supercilio, ut lutum de figulo &c.* Quae verba suum autorem satis produnt: nam si autor huius sermonis iuuenis erat, & leuita, auditores verò sacerdotes, & senes proculdubio autor dicti sermonis Augustinus non fuit nec esse potuit: nam Augustinus vsque ad tempus sui presbyteratus, laicus cum laicis vixit, & repente à populo apprehensus per gradus omnes ordines breui tempore suscepit, nec in ordine leuitarum ministravit. E contrario verò Eremitae, cum quibus vel ante presbyteratū, vel etiam in presbyteratu fingitur vixisse, laici erant, & non nisi ex dispensatione ad sacerdotium assumpti, nec omnes, sed pauci, nec antequam Augustinus factus esset presbyter, sed post illius presbyteratum, ut omnes Augustini monachatus assertores vnanimiter fatentur, ac praesertim Ioan. Marquez

cap. 7. ferè per totum. Vnde Autor huius sermonis non potuit esse Augustinus, sicut illi, qui ex illius ore sermonem exceperunt Eremitae, ab Augustino instituti nullatenus esse potuerunt. Accedit, quod sermo non solum Augustini phrasim non redolet, sed ex varijs fragmentis D. Ambrosij, & aliorum confarcinatus esse conuincitur: nam verba illa: *Quid nobilius Dei matre, quid splendidius ea, quam splendor Patris elegit, quid castius ea, quae corpus sine contagione corporis generauit? Virgo quippe super omnes virgines fuit, non solum corpore, sed etiã mente, quae nullo doli ambitu &c.* ex lib. D. Ambrosij secundo de Virginibus accepta nullus nescit, & qui nesciunt, legant Breuiarium Romanum in officio Conceptionis B. Mariae Virginis in lectionibus secundi nocturni. Alia autem verba, quae habet propè finem eiusdem capituli. *Experio fratres mei credite, Episcopus loquor coram Deo, & vobis, quia non mentior, langas cedros Libani, magnos duces gregum, famosissimosque omni sanctitate ornatos sub hac peste cecidisse conspexi, de quorum casu non magis suspicabatur, vel tantum, quantum de Ambrosij, vel Hieronymi impudica surpitudine &c.* Accepta sunt ex quadam epistola, quae temporibus Vincentij Beluacensis vagabatur sub nomine Augustini ad Archidiaconum Circensem, cuius ille meminit in Speculo morali lib. 3. dist. 5. par. 9. vbi luxuriae vitium exaggerans, eandem autoritatem adducit, etsi à barbarie verborum, quibus ab autore huius sermonis fuit aspersa, magis purgatam.

IV. **A**lter sermo est de Vita actiua, & contemplatiua ad presbyteros Hipponenses. incipit: *Legimus fratres charissimi, quod Iacob duas uxores habuit, &c. finis. Saltem bona voluntate actius esse debemus.* In eo sermone vocat fratres suos Eremitas solitarios, & segregatos à gentibus. Quod si verum esset, oporteret dicere, Augustinum Anachoritam fuisse, non Cœnobitam, contra quod Coriolanus, & Venerabiles Patres Eremitae fatentur. Tertius sermo est de Moribus, & vita Clericorum. incipit: *Nolite arbitrari fratres quod alienū sumperim exordium. finis. Senes enim, in quibus viget sapientia, & pueri in quibus viget humilitas, amen.* In hoc sermone inter alia haec scribit. *De forma viuendi habetis regulam, quam in monte Pisano, prout potuimus, fratribus nostris primo diligenter condidimus iuxta Apostolicam formam.* Quae verba sola sufficiunt ad probandum, hunc sermonem Augustini nullatenus esse, cum Augustinus Eremitis in monte Pisano Regulas non dederit, sed nec dare potuerit, & Regula illa, quae Eremitis in monte Pisano fingitur tradita, veluti spuria ab omnibus reiiciatur.

Caput trigesimumquartum.

Testimonium ex sermone, siue epistola
B. Petri Damiani S. R. E. Episcopi
Cardinalis depromptum examinatur.

I. Cratum, illudq; non spernendum testimonium, in quo nonnulli magnum sibi presidium constitutum esse putant, ad B. Augustini monachismum probandum, est asserta autoritas B. Petri Damiani S. R. E. Cardinalis Episcopi Ostiensis, in quodam siue sermone, siue epistola ad vniuersos Clericos, & Canonicos. In quo sermone siue epistola (nondum enim satis constat, an sermo fuerit, an epistola) expressè affirmat, B. Augustinum monachum, non autem canonicum extitisse. *Sed quia, inquit, nimis periculosum est, obmutescere velle, intraducimus & alios testes, Basilium scilicet, Athanasium, & B. Augustinum, necnon & Hieronymum Sacra Legis interpretem, Marianum quoque Rauenatensem Episcopum, & Augustinum Anglorum Praesulem, quos nulli dubium est, monachos fuisse.* Pro ducitur hic testis à Coriolano cap. 3. ad finem sub nomine B. Petri Damiani in sermone quodam, qui incipit. *Cunctis amantibus clericis omnes unanimiter Monachi, &c.* Eadem verba sub nomine sermonis allegantur à Marquez cap. 5. S. 4. in princip. Cæterum Constantinus Caietanus in editione Romana operum B. Petri Damiani eundem sermonem inter epistolas huius auctoris reiecit, & est in ordine vltima, in lib. 5. epistolarum B. Petri Damiani.

II. **C**irca testimoniū huius sermonis, siue epistolæ plura dici possent. Primò B. Petrum Damiani nomine monachorū quoslibet regularitèr viuentes cōprehendere voluisse, & accepisse nomen monachi secundum latam significationem, prout extenditur etiam ad Clericos Regulares, quo pacto dubium non est, à plerisq; grauissimis Autoribus, tum recentioribus, tum etiam vetustis hoc nomen vsurpatum. Verū quia textus illius sermonis, siue epistolæ hanc interpretationem non sine aliqua violentia recipere videtur, secundo loco dici potest B. Petri Damiani salua, quæ tanto viro debetur reuerentia, recipiendum non esse, utpote monachum, & causam monachorum contra Clericos agentem, quibus fortassis aliquantulum indignatus, quod monachos à ministerio Sacramentorum, & exercitio curæ animarum personarum secularium reijcere voluissent, eam epistolam scripsit ad probandum suos monachos æquè, vt clericos, & canonicos ad exercitium curæ animarum habiles esse, in qua nihilominus causa tractanda modum videtur aliquantulum excessisse, dum Sanctos Apostolos, & primos Ecclesiæ Fundatores non clericos, sed monachos fuisse dicit, illosq; monachorum

non Clericorū Canonicorum more vixisse; quod si de Clericis Regularibus, & communiter viuentibus intelligit, contra seipsum, & contra veritatem loquitur. Contra seipsum, nam in eodem lib. epistola 9. ad clericos Fanenses apertè dicit Canonicos, quos ibi docet esse solos clericos communiter viuentes, Apostolorum locum tenere, & officium in Ecclesia exercere, Contra veritatem verò, nam certissimum est, Clericos Canonicos ex illis primis clericis esse, qui à Sanctissimis Apostolis fuerunt instituti, & per B. Augustinum reformati, & illorum vitam imitari: id enim Summi Pontifices Urbanus I. Clemens I. & exinde Paschalis II. Benedictus XII. Eugenius IV. Sixtus IV. & nouissimè Pius IV. conceptis verbis docuerunt. Si autem de clericis, siue canonicis secularibus proprium habentibus loquitur, nihil ad nos, satis enim est, illum sub nomine Monachorum etiam clericos regulares comprehendere, & sic ex illius testimonio non probatur, B. Augustinum Eremitam, vel Monachum fuisse, accepto nomine Monachi, vt significat personam regulariter viuentem, & à regulari clerico è regione distinctam.

Verum licet possemus hoc pacto B. Petri Damiani testimonium interpretari, verior nihilominus responsio est, & mihi quidem verissima, & certissima, sermonem illum, siue epistolam Beati Petri Damiani nullatenus esse, sed alicuius impostoris ad inuidiam contra clericos canonicos excitandam, & astu sermonibus, siue epistolis B. Petri Damiani iniectam, ad fidem sibi, & auctoritatem apud rudes, & indoctos conciliandam, & quantum ad fidem illi abrogandam sufficere possit, illam à Coriolano in Catalogo suorum testium productam, quos omnes falsos fuisse, & esse ex illorum depositionibus conuincimus, non desunt nihilominus ad hoc probandum non solum graues coniecturæ, verum etiam euidentissimæ rationes, quarum (vt omittamus stili, seu phrasim diuersitatem, à communi stilo B. Petri Damiani, tum quoad figuram dictionis, tum etiam quoad vocabula quædam B. Petro Damiani minus familiaria) prima sumitur ex titulo ipsius sermonis, vel epistolæ: nam si sermo est, vbi (quæso) consuevit, vel Petrus Damiani, vel alius declamator non ignarus hunc, vel similes titulos, suis sermonibus præmittere? *Cunctis amantibus Clericis, ac Canonicis omnes unanimiter Monachi.* Nam tituli sermonum non ex personis, ad quas habentur, sed ex rebus, de quibus in illis agitur imponi consueuerunt. Sin autem epistola, cur B. Petrus Damiani suum nomen, sicut in cæteris omnibus epistolis non præmisit? Et cum titulus epistolæ sit: *Omnibus amantissimis Clericis, ac Canonicis omnes unanimiter Monachi.* Vnde habes, autorem huius epistolæ fuisse B. Petrum Damiani? nam ego tibi asserenti non credam. Dices, quia inuenta fuit inter epistolas, vel inter sermones B. Petri Damiani: At hoc leue nimis est, quia dici potest, illam astu alicuius impostoris huius auctoris epistolæ, vel sermonibus iniectam. Verum,

rùm vt hæc mittamus, ex duplici capite idem titulus falsitatis reuincitur. Primò ex illis verbis: *Cunctis amantiſſimis clericis, & canonicis*. nam verba epistolæ non ad omnes clericos, & canonicos diriguntur, sed ad paucissimos quosdam, qui dixerant, non esse communionem à Monachis recipiendam: alioquin non pro beato, sed pro valde temerario habendus esset, qui vnus, vel paucorum canonicorum errorem omnibus in vniuersum clericis, & canonicis imponere voluisset. Secundò ex alijs verbis: *Omnes vnanimitèr Monachi*. nam quomodo potuerunt omnes monachi in ea epistola conscribenda consensum vnanimem præstitisse, quorum maxima pars, an B. Petrus Damiani in mundo existeret fortassis ignorabat? & quamuis non ignorasset, ignorabat tamen causam, quæ autorem ad eiusmodi epistolam scribendam excitauit. Causa enim fuit quia inquit, quidam vestrorum ausus fuit temerario ore dicere, à monachis nullo modo communionem esse recipiendam: insuper etiam suscipientes excommunicauit, & in opus probrium nostrum, immo in condemnationem suam, & illorum recommunicare præcepit. Cerrè istud factum pauci monachorum sciuerunt, quoniam igitur specie veritatis dici potest in titulo epistolæ, *omnes vnanimitèr monachi?*

IV. **S**ecunda ratio, quæ hanc epistolam Petri Damiani non esse conuincit hæc est, quia Autor huius epistolæ B. Petro Damiani contraria manifestissimè docet; nam autor epistolæ statim in initio scribit. *Cum constet à monachis non à canonicis vniuersalem Ecclesiam fundatam, & gubernatam, & a diuerso errore cribratam. Apostoli namque Fundatores, & Rectores Ecclesiarum nostro, non vestro more viuebant, vt Lucas Euangelista in actibus Apostolorum refert, & Philo disertissimus Iudeorum, &c.* Quod præter quàm quod est falsum, & verissimum Apostolos, & cæteros vniuersalis Ecclesiæ fundatores, & rectores clericos, non autem monachos fuisse, quia monachi in primitiua Ecclesia ad sacros ordines non admittebantur, & Zosimus Papa I. fuit, qui cum illis dispensauit, vt ad sacros ordines promouerentur: est etiam apertissimè contra ipsum B. Petrum Damiani lib. 5. epist. 9. ad Canonicos Fanenses scripta, in qua illos ad communem vitam, & normam Clericorum primitiue Ecclesiæ reuocare studens, primo exempla Leuitarum antiquæ legis Mosaicæ, qui clericos legis Euangelicæ præfigurabant, mox ipsos Apostolos Clericos, & cæteros fideles ipsius primitiue Ecclesiæ illis ob oculos ponit, ostendens canonicos, qui propria habere volunt, nec communem vitam cum cæteris tenere, nec nomen canonicorum mereri; nec etiam primitiue Ecclesiæ clericos imitari. *Volunt, inquit, canonicum hoc est regulare nomen habere, sed non regulariter viuere. Enimuerò non est hæc primitiua Ecclesia forma, satis exorbitat ab institutionis Apostolica disciplina, &c.* Et tandem concludit clericos canonicos Sanctorum Apostolorum, & septuaginta discipulorum locum in Ec-

clesia tenere. Vnde etiam argumentum sumit, ad suadendum, vt quorum officium gerunt, illorum mores imitari studeant. *Quapropter, inquit obsecro sanctitatem vestram Charissimi, expulso Pharisæorum fermento, natiuitatis vestre domos cum Abraham Patriarcha relinquitè, in vno vos canaculo cum Apostolis apud Ecclesiam congregate, propriaeque cum Barnaba, & Stephano veris scilicet renunciatoribus in commune conferte, vt in fraterna vos vnanimitate viuentes Spiritus sanctus meritò dignetur inuisere. Vos enim sal terra. Sed sicut veritas dicit, si sal euauerit, in quo condietur? Exiguos quippe salis multa dulcescunt, & paruo clericorum numero totius Christiana plebis eruditur, & instruitur multitudo. Sicut enim Episcopi duodecim Apostolorum noscuntur obtinere principatum ita & Sacerdotes Ecclesia septuaginta discipulorum ordinem representant.* Et infra. *Cur itaque hæc in Ecclesia legimus, nisi hæc ipsa, quæ leguntur operibus impleamus? præsertim y, qui per succedentium vicissitudines temporum, earum funguntur officio, eorum proculdubio neccesse est conuersentur exemplo.* Ecce tibi ex sententia B. Petri Damiani, quinam sint in Ecclesia veri Apostolorum, & discipulorum successores, eorum officio fungentes, illorum vitæ imitatores, ipsi videlicet canonici, idest clerici regulariter, & communiter viuentes, vt vel hoc solo testimonio Autor eius epistolæ turpis imposturæ meritò conuincatur. lege ipsum Petrum Damiani lib. 2. epist. 10. ad Petrum Archipresbyterum Canonice Lateranensis, vbi vocat Ordinem Clericorum Principes, qui tenent Ecclesiæ Principatum, & loquebatur ibi de Conuentu Lateranensi, qui erat clericorum canonicorum, sicut verba epistolæ secundum lectionem, qua Baronius tom. 1. sub. ann. 1065. nu. 6. vtitur, satis apertè ostendunt, dum ait: *Porro autem, quia sancti conuentus Rector constitutus es, noli dissimulare culpam.* Licet Constantinus Caietanus in editione Romana operum Petri Damiani verba immutauerit, fortassis ne institutum Clericorum Canonicorum tunc temporis Laterani degentium agnosceretur.

V. **T**ertia ratio adhuc magis efficax sumitur ex illis verbis epistolæ: *Manifestè ostendimus antecessoribus nostris præ omnibus clericis hæc sacramenta licitum fuisse contingere, & dispensare, sicut in vita Beati Martini legitur, quod de vino a quodam Anachorita consecrato a maximis, & venerabilibus viris pro benedictione spectabatur. Ante cuius fores saepe, & Episcopi, & Comites benedictionis gratia pernoctarunt.* Quæ verba præter barbariem à stilo Petri Damiani prorsus alienam, quæ sensum Autoris vix, ac ne vix quidem intelligere permittit, dum ait, *quod de vino a quodam Anachorita consecrato, a maximis, & venerabilibus viris pro benedictione spectabatur*, manifestum errorem continent in eo, quod ait licitum fuisse monachis præ omnibus clericis Sacramenta contingere, & dispensare. Certum namque est, quod monachi per ducentos ac ferè trecentos annos ad sacros

facros ordines non fuerunt admissi; & postquam ex dispensatione Apostolica permillum est, vt possint ordinari, semper tamen interdictum illis fuit, Sacramenta populis ministrare, saltem generaliter loquendo. Vide canonem Concilij Niceni relatum à Gratiano in cap. 1. 16. quæst. 1. Et quanquam nonnulli Pontifices præsertim D. Gregorius dispensauerint, vt pro Ecclesiarum necessitate possent monachi sacerdotes Sacramenta populis ministrare, nihilominus illa dispensatio reuocata est per Summos Pontifices tempore ipsius Petri Damiani, quorum Canones vide in cap. iuxta Calcedonensis, & cap. peruenit, & cap. interdicimus eadem causa, & quæstione, cum alijs Eugenij Papæ, & Concilij Calcedonensis ibidem relatis, quos verisimile non est ignorasse virum doctissimum, qualis B. Petrus Damiani extitit.

Quarta ratio sumitur ex alijs verbis paulò superius positis: *Contra vos itaque multum conquærimur, quia quidam vestrorum ausus fuit temerario ore dicere, à monachis nullo modo communionem esse recipiendam, insuper etiam suscipientes excommunicauit, & in opprobrium nostrum, immo in condemnationem suam & illorum recomunicare præcepit.* Et paulò post: *Et patenter ostendimus, cum in rebaptizatorum sectam miserabiliter corruisse.* Quæ verba triplicem grauissimam ignorantiam præ se ferunt. Prima est, quia dicit canonicum illum coegisse eos, qui à monachis communionem acceperunt, iterum communicare in suam, & illorum damnationem: nam quod ad laicos spectat, qui semel à monachis communionem acceperunt, iterum à suo Parocho Eucharistiam sumere, nullum peccatum est, propter quod damnationem incurrant, immo opus laudabile, & meritorium ab omnibus spectatur. Quod autem ad ipsum canonicum spectat, quis nesciat Parochos, suos subditos cogere posse, etiam si ab alijs communionem acceperint, saltem tempore Paschatis in propria Ecclesia communionem accipere, & inobedientes pœnis ecclesiasticis cõpellere? cum is fuerit vsus antiquissimus Ecclesiæ nostræ etiam seculo seruat, & cum expressè, & sub pœna excommunicationis interdictum sit monachis Sacramentum Eucharistiæ tempore Paschatis, secularibus, qui non sunt de illorum familijs, aut parochijs ministrare, vt habes in Clement. 1. de Priuilegijs. Secunda ignorantia est, cum ait, canonicum illum, qui suos parochianos compulit ad iterum accipiendum Sacramentum Eucharistiæ, in sectam rebaptizatorum incidisse. Nam secta rebaptizatorum nulla extitit, fuit autem secta Hæreticorum rebaptizantium, sed rebaptizantem cum rebaptizato confundere, stultitia est: potuit enim aliquis esse rebaptizatus, nec tamen sectæ rebaptizantium communicare, v. g. paruuli vsus rationis, nondum adepti. Tertia verò ignorantia intolerabilis est asserere, parochum, qui suos subditos Eucharistiam à monachis sumentes in propria parochia iterum communicare præcepit, incidisse in sectam, vel hæ-

resim rebaptizantium: illi enim pro hæreticis habebantur, quòd sacramentum non iterabile iterabant, & quia extra propriam Ecclesiam vera sacramenta non confici credebant, quorum neutrum canonicus ille docuerat. Nam Sacramentum Eucharistiæ esse iterabile, nullus nescit, neque dubitari potest, verum sacramentum sumi etiam minus dignè illud recipiatur.

S Ed aliam adhuc grauiorem ignorantiam in VI. VI. stimis verbis epistolæ Autor illius prodit, cum ait: *Quod enim sua peccata nullatenus valent purgare, quomodo possunt aliena dimittere?* Quibus verbis videtur errori Ioannis Vuicleffi, & Ioannis Huff. per Concilium Constantiense damnato subscribere, quòd sacerdos in mortali peccato existens potestatem soluendi, & ligandi amittat, vel quòd nulla sint Sacramenta à malis Sacerdotibus ab Ecclesia toleratis tributa, qui est error manifestus, & damnatus. Adde locutionum improprietates, quibus Autor passim in epistola vtitur, vt exempli gratia cum in principio epistolæ pro verbo dignamini ponit digni estis: *Multum quidem Fratres charissimi, si digni estis audire miramur.* Et infra pro secta rebaptizantium ponit sectam rebaptizatorum: *Et patenter ostendimus, cum in rebaptizatorum sectam miserabiliter corruisse.* Et cum pro licitum ponit licita: *Hæc sacramenta licita fuisse contingere.* Et cum pro desiderabatur ponit spectabatur: *Et de vino à quodam Anachorita consecrato a maximis, & venerabilibus viris pro benedictione spectabatur.* Et cum pro benedicto ponit consecrato ibidem: *Et de vino a quodam Eremita consecrato.* Et alia similia, quæ si Constantinus Caietanus vir alioqui doctus, & emuncti nasi animaduertisset, mihi dubium non est, quin eiusmodi epistolam à legitimis B. Petri Damiani foetibus longè proiecisset: sed de Petro Damiani plura in secundo Libro dicemus.

Caput trigesimumquintum.

Loca nonnulla indicantur, quæ Ioannes Marquez in libro de Origine Fratrum Eremitarum pro Augustini Monachatu adstruendo aut falsò, aut perperam ex Augustino, & alijs Autoribus allegauit.

C Um semel coeptum fuerit falsos testes I. pro Augustini monachatu adstruendo examinare, non ab re fuerit aliqua testimonia ex veris quidem, & probatis Autoribus, sed tamen falsò, ac in sensu planè contrario à nonnullis recentioribus confidenter allegata, digito legentibus monstrare, ne vel ad credendum nimis faciles, vel labori parcere volentes, in magnum præiudicium veritatis facilè decipiantur, & in hoc capite notabimus loca, quæ

I ca, quæ

ca, quæ Ioannes Marquez allegavit in suo libro de Origine Fratrum Eremitarum, in sequentibus de falso allegatis à Ludouico de Angelis, & à Fratre Cornelio Lancillotto in suis libris de Vita, & Laudibus Augustini aliqua dicturi.

Ioannes Marquez in dicto libro de Origine Fratrum Eremitarum, vel ob imperitiam Amanuensium, quorum opera in libro exscribendo usus est, vel quod labori in autoritatibus Doctorum ex proprijs fontibus excipiendis parcere nimis voluit, non solum multa ex libris Coriolani, & Pauli Bergomensis, & similium minus fideliter allegata collegit, verum etiam alia quamplura ex probatis, & priscais Autoribus allegavit, quæ si in eorum libris quæseris, aut nullatenus reperies, aut in sensu planè contrario à vero, & legitimo, & ab Autoribus intento magna confidentia allegata. Neque verò omnia perperam in dicto libro allegata hic notanda sumimus, sed solum aliqua de multis, quibus inspectis difficilè non erit de cæteris iudicare, capite quinto, §. 3. pag. 48. inquit, quod nomina Monachi, & Clerici, siue Canonici Regularis sunt impossibilia, allegat Basilium Sirenium in libro Indulorum Canonorum Regularium Lateranensium, pag. 451. §. poterat, &c. Ioannem Molanum libro primo de Canonicis cap. 12. At Basilium Sirenium, siue potius Zacharias Ferrerius ibi allegatus, solum dicit, quod Canonici Regulares vocantur Clerici, & illorum domus Canonice. Ioannes verò Molanus tum dicto cap. tum immediate præcedenti contrarium longo discursu probat. Ecce tibi illius verba fideliter exscripta: *Et si autem, inquit, ex superioribus discamus episcopalem domum Hipponensis Ecclesia non tantum fuisse sub Augustino domicilium, & cœnobium canonicorum, sed etiam proprii nominis monasterium, eo quod clerici eius domestici non tantum canonicam, sed etiam monasticam vitam sub eius regula, & obedientia profitebantur, attamen in eius quoque Episcopatu, & sub ipso Episcopo notabilis fuit inter clericos, seu canonicos distinctio, &c.* Ex quibus concludit cap. duodecimo, post Archidiaconum in cap. quæsitum, prima, quæstione tertia, olim in Gallia omnes Cathedralia monasteria nuncupatas.

Ibidem dicit, canonicos regulares necessario ferre oportere birretum clericale. allegat textum in cap. mandamus, decimanona, quæstione tertia, & Cardinalem Bellarminum libro secundo de Monachis cap. 40. lege totum illud caput, & Cardinalem Bellarminum, ac etiam totum Decretum, & omnes libros Cardinalis Bellarmini, fortè nihil tale in ijs libris reperies. Hoc certum in locis allegatis minimè reperiri.

Eodem cap. §. 4. pag. 50. colum. 2. & cap. 7. §. 3. pag. 87. docet, textum in cap. insinuante. Qui clerici, vel vouentes, de Fratibus Eremitis Augustinianis necessario intelligi debere. Allegat pro hac sententia Azorium tomo primo Institutionum Moralium libro duodecimo, cap. vigesimo tertio, quæstione quinta, lege textum Azorij, &

videbis illam opinionem, & dicta Eremitarum ibi solummodo referre, & in quæstione immediate præcedenti apertè dicere, non fieri mentionem Eremitarum Augustinensium in toto libro Decreti, & Decretalium.

Eodem cap. §. 5. pag. 51. colum. 1. ad probandum, quod B. Augustinus fuerit Autor Monachorum citat testimonium Cardinalis Bellarmini lib. 2. de Monachis cap. 40. lege eundem Autorem c. 8. §. 4. docentem Bellarminum contrarium tenere, sicut reuera tenet, & colligitur ex illius censura in sermones ad Eremitas.

Eodem cap. §. 5. pag. 52. colum. 2. dicit constare, quod Alipius fuerit Eremita Augustinianus, allegat textum Augustini in 8. confess. cap. 12. lege totum illud caput, & totum librum, & omnes Augustini libros, nihil tale inuenies. Dicit, Augustinus vocat Alipium fratrem suum, & Frater scribitur cum litera maiuscula. Respondeo, nimis numerosus esset Ordo Eremitarum, si omnes, quos Augustinus fratres vocat, essent Eremitæ Augustinenses, nimis etiam facilis esset modus propagandi eremitas, si mutata vna litera de maiuscula in maiusculam statim fierent Eremitæ. Quid enim si ego sublata litera maiuscula minusculam ponerem?

Ibidem pag. 53. colum. 1. docet, quando Augustinus presbyter factus est, multos ex suis fratribus eremitis illius ordinationi præsentibus fuisse, qui cum eum lacrymas fundentem viderent, quibus poterant verbis consolati sunt; allegat epistolam Augustini 148. lege illam epistolam, de fratribus eremitis ne iota vnum inuenies, qui verò fuerint fratres illi, de quibus Augustinus loquitur, lege Possidium cap. 4. expressè dicentem, illos fuisse laicos plebis Hipponensis, quorum nonnulli eius lacrymas deteriore in partem accipiebant.

Ibidem allegat textum ex Augustino lib. 2. Retract. cap. 38. ad probandum quod Augustinus habebat fratres eremitas, lege illum textum, nihil de Eremitis inuenies, sed Augustinum de quibusdam laicis loqui.

Eodem cap. §. 6. pag. 54. & seq. dicit, Augustinum ex testimonio D. Hieronymi non solum fuisse eremitam, sed Patrem eremitarum, & primū, qui vitam eremiticam in Africam inuenerit. allegat epistolam Hieronymi 89. quæ est 11. inter epistolas D. Augustini, verum Hieronymus in ea epistola nihil tale dicit, nec verbum habet, quod ad hanc rem aliquo modo spectet.

Eodem cap. §. 7. pag. 56. & seq. dicit, Antonium quemdam Episcopum Fusalensem fuisse fratrem eremitam Augustinensem. Allegat epistolam Augustini 261. ad Cœlestinum Papam. Verum Augustinus dicit, illum fuisse clericum secum nutritum in suo monasterio in Ordine Lecturatus constitutum, non autem eremitam. Ibidem dicit, Augustinum imposuisse illi nomen Antonij ob deuotionem erga D. Antonium Patrem Eremitarum. At præter quod voluntariè hoc dicit, sine autoritate, mutatio nominum

num in ingressu Religionum tunc temporis in vsu nondum erat, sed nec etiam in baptismo, vt pater in Augustino, Alipio, Euodio, Adeodato, qui eadem nomina, quæ antea habebant, post ipsum baptismum retinuerunt.

Eodem S. cap. 7. pag. 57. col. 2. & S. 8. pag. 59. col. 1. dicit: Augustinum nunquam vocare domum Clericorum monasterium, contra ipsum Augustinum serm. 1. de Com. vita Cleric. dicentem. *Et ideo volui habere mecum in domo Episcopi monasterium Clericorum.*

Ibidem pag. 58. col. 2. dicit, nomina Fratris, & Monachi non comprehendere Canonicos Regulares, allegat Augustinum Ticinensem in Propugnaculo p. 4. cap. 12. Trullum lib. 1. de Canonicis cap. 29. num. 10. & Basilium Sirenium in libro Indultorum pag. 450. S. poterat. At Ticinensis ibidem nihil tale dicit, & licet capite immediatè sequenti dicat, quòd nomen Fratris Canonicis propriè non conuenit: tamen in 3. p. 3. probatione probat, quòd quandoque sub nomine Monachorum comprehenduntur Canonici per textum, in cap. post translationem de renunciatione, quamuis modus loquendi sit improprius, Trullus verò, & Sirenium, siue Zacharia Ferrerius verba Ticinensis transcripserunt.

Eodem cap. S. 11. pag. 63. col. 2. dicit, tempore Augustini fuisse Fratres Eremitas in Ciuitate Carthagine, allegat Augustinum lib. 2. Retract. cap. 21. Verùm Augustinus nihil tale dicit, verba verò illa à Marquez allegata: *Vndè etiam inter laicos inferioris proposti, &c.* Idem Marquez supra cap. 5. S. pag. 51. col. 2. in fine de Secularibus Carthaginensibus exposuerat.

Eodem cap. 5. S. 12. pag. 66. col. 2. dicit, Augustinum sæpè cum Ambrosio disputationes incoepisse, ex frequentibus cum eo colloctionibus ad fidem perductum fuisse. Allegat eundem Augustinum lib. 5. Confess. cap. 14. & lib. 6. in princ. At Augustinus tum ibi, tum d. lib. 6. c. 3. contrariū conceptis verbis dicit, vt supra adnotauimus.

Capite 6. S. 2. pag. 71. col. 2. docet veram causam, ob quam Augustinus, & alij Episcopi Clericos Canonicos instituerunt, fuisse, vt testes sue conuersationis ad populos haberent. Allegat textus Concilij secundi Toletani cap. 1. & Concilij quarti cap. 22. quibus in locis nihil tale prorsus habetur.

Ibidem pagina 73. colum. 1. dicit, Eremitas ex monasterio per Augustinum in horto Valerij institutos ex dispensatione coepisse ordinari in Clericos Ecclesiæ Hipponensis, allegat Possidium in vita Augustini, c. 11. quod replicat infra pag. 80. col. 2. quod absolutè falsum est, nam Possidius nec Eremitarum, nec dispensationis ibi loci, sed nec alibi, loci vllò pacto meminit. Et solum dicit, quod Religiosi ex illo monasterio per B. Augustinum instituto Hipponensi Ecclesiæ Clerici ordinari coeperunt: erat enim vt supra dictum fuit, illud monasterium Seminarium quoddam Clericorum.

Eodem cap. S. 3. pag. 75. col. 1. inquit, repugnare in eodem esse Episcopum, & Canonicum Regularem, allegat textum in cap. penult. de vita, & honestate Clericorum, quod ibi non habetur, sed nec alibi.

Cap. 7. pag. 81. col. 1. dicit Possidium cap. 25. notasse tanquam rem nouam, & effectum dignitatis Episcopalis, quod August. factus Episcopus coepit viuere in Episcopatu cum Clericis, quod nec verum est, neque à Possidio ibi, sed nec alibi notatur.

Ibidem col. 2. ad probandum, quod Augustinus præter Clericos Canonicos, alios Religiosos instituerit, affert exemplum illius mercatoris, qui ad prædicationem Augustini abiurato Manicheismo conuersus est ad rectam fidem. Allegat Possidium cap. 15. dicentem illum Presbyterum per vim ordinatum, in alia Religione Deo seruire coepisse. Verùm Possidius non dicit, illum mercatorem factum Catholicum Deo in alia Religione seruire coepisse, sed in alia Regione. Puto verò fatis intelligere hunc eruditissimum Theologum, & S. Catholicæ Maiestatis Prædicatorem, quid intersit inter aliam Religionem, & aliam Regionem. Verba Possidij sunt ista: *Et ex eo homo ille proposito seruorum Dei adharens negotiationis dimisit actionem, & proficiens in Ecclesia membris, in alia Regione ad presbyterij quoque Dei voluntate petitus, & coactus officium accessit, tenens, atque custodiens proposti sanctitatem, & fortè adhuc vsque nunc in rebus humanis viuis trans mare constitutus.*

Eodem cap. 7. S. 2. & 3. pag. 84. & sequenti dicit, quotiescunque in Concilijs, vel bullis Pontificum, vel in libris Sacrorum Canonum fit mentio Ordinis Sancti Augustini, absolutè de Ordine Eremitarum non Canonicorum intelligi debere. quod falsum esse illius testimonio conuincitur: nam ille cap. 9. pag. 127. col. 1. ex suo Fr. Iordano dicit, non inueniri aliquod scriptum authenticum, in quo dicti Ordinis Eremitarum mentio habeatur, à tempore dispersionis illorum ex Africa, vsque ad Innocentium huius nominis tertium.

Eodem cap. 7. S. 9. pag. 95. col. 2. dicit B. Augustinum nūquam vestem lineam portasse, vel birrum Clericorum induisse. Allegat ipsum Augustinum in serm. 2. de Communi vita Cleric. Lege quæ de hac re notauimus supra cap. 24.

Cap. 8. S. 3. col. 2. ex sententia Mariani Victorij VI. dicit illud disticon.

*Quisquis amat dictis absentum rodere vitam,
Hanc mensam indignam nonerit esse sibi.*

ab Autore Commentarij sub nomine Diui Hieronymi in librum Prouerbiorum, ex sermone 26. ad Eremitas necessariò acceptum fuisse. quod Marianus Victorius non dicit, sed hoc solum ait, illud disticon in sermone 26. Ad Eremitas reperi, quod aliud longè est, nec negamus, quamuis illi versus prout allegantur à Marquez, differant ab illis, qui leguntur in dicto sermone ad Eremitas, vt conferenti patèbit.

Eodem cap. 8. S. 4. pag. 117. col. 1. dicit, cau-

sam, ob quam Augustinus secundum monasterium in domo Episcopi habere voluit, fuisse nimiam distantiam primi monasterij ab ipsa domo Episcopali, ob quam non poterat ad se venientibus exhibere humanitatem. Allegat Augustinum serm. 1. de Communi vita Clericorum, legentem illum sermonem, nullam talem causam ab Augustino redditam inuenies, sed aliam longè diuersam, vt nimirum teneret in domo Episcopi communem vitam Apostolicam in primo monasterio iam institutam. Et profectò si propter hanc solam causam voluit monasterium illud in domo Episcopali instituere, quid opus fuisset ad hospitalitatem exhibendam monasteria instituere? quid lunæ, & cancris? etsi hæc fuit causa institutionis clericorum in domo Episcopi, quare idem Autor supra cap. 6. §. 2. aliam causam pro vera, & adæquata venditauit?

Eodem cap. 8. §. 7. pag. 121. probat fuisse in Africa Eremitas Ordinis Sancti Augustini temporibus eiusdem Diui Augustini, ad quod probandum primò affert testimonium Saluiani Episcopi Massiliensis, & Procopij, sed isti de Eremitis Augustinensibus, ne verbum quidem habent. Profert deinde aliud testimonium Possidij dicentis Augustinum percepta baptismi gratia ad patriam, & ad domum, & agros proprios remeasse, & quod ibi alienatis à se iam curis secularibus cum ijs, qui ei adhærebant, Deo viuebat ieiunijs & orationibus, bonisq; operibus vacans, in lege Domini meditans die, ac nocte, & de ijs, quæ Deus sibi cogitanti, atque oranti intellecta reuelabat, & præsentibus & absentibus sermonibus, ac libris docebat. Sed neq; in his verbis Eremitarum Augustinensium vlla prorsus mentio habetur: at inquit, D. Thomas affirmat Augustinum ibi monasterium extruxisse, nam dicit: *De Augustino enim legitur, posteaquam monasteriū instituit, in quo viuere cepit sub regula à sanctis Apostolis constituta, scribebat libros, & docebat indoctos.* Fateor, sed vbi dixit D. Thomas monasterium illud in agris Tagasten, ab August. institutum? nam ipse D. Thom. in Officio D. Patris Augustini per illum ordinato dicit, quod illud monasterium factus Presbyter instituit, non quando viuebat cum amicis apud agros proprios adhuc laicus. Sed Possidius dicit, illū scripsisse libros, dum esset apud agros proprios. Concèdo, sed dico, multò plures scripsisse, & docuisse postquam factus est Presbyter & Episcopus, vt ex libris Retractionum habes.

Ibidem pag. 123. col. 1. citat Sigiberum Historicum dicentē, primum Augustini monasteriū propè Ciuitatem Tagasten. exstructum fuisse. At Sigiberus siuè quisquis fuerit Autor illius epistolæ, non dicit primū illud monasteriū propè Tagastā, sed propè Ciuitatem Hipponen. in horto Valerij institutum.

In eodem c. §. 3. pag. 114. col. 1. dicit 1. textum c. si quid inuenisti 14. q. 5. à Gratiano acceptum ex ser. 21. ad Fratres in Eremo. Secūdo dicit, illum textum acceptum ex serm. 19. de Verbis Apostoli, & vtrunque falsò asserit, quia textus ille neque ex

ser. 21. ad Eremitas, neque ex ser. 19. de Verb. Apostoli est acceptus, sed ex ser. 21. de Verb. Apostoli, & ex homil. 9. in libro quinquaginta homiliarum.

Ibidem ait pauperculū illū, qui Mediolani inuentum sacculum pecuniarum, proposito publicè pitacio, proprio illius Domino reddendum curauit, quando tam laudabile opus fecit, paganum fuisse, & Grammatici Christiani Hippodidasculum. Contrarium dicit Augustinus illum Christianum fuisse, & Profcholum Grammatici Pagani.

CAp. 10. pag. 133. col. 2. inquit Gaudiosum VII. Episcopum Bitinensem Neapoli Monasterium Fratrum Eremitarum Augustinensium ædificasse. Allegat Baronium in notis ad Martyrologium sub die 14. Decemb. Sed Baronius, nisi omnes Codices, quotquot videre potui mendosi sint, de Augustino, vel de Eremitis Augustinensibus ibi loci, ne iota quidem habet.

Ibidem. & pag. 134. col. 1. magna cum confidentia dicit constare ex Possidio cap. 11. quod B. Augustino adhuc in viuis agente ex monasterio Fratrum Eremitarum exierūt viri Apostolici, qui monasteria extruendo ipsum Ordinem in varijs locis dilatauerunt. Verum Possidius ibi de Ordine Eremitarum, vel de Eremitis nihil dicit, sed nec dicere potuit: nam supra cap. 5. dixerat, illud monasterium intra Ecclesiam Vrbs Hipponensis, & consequenter in Ciuitate, non in Eremo institutum.

Eodem cap. 10. §. 1. pag. 134. & 135. dicit, d. Hilarium Episcopum Arelatensem Eremitam Augustinensem fuisse. Allegat Epistolam ipsius Hilarij ad Augustinum, & Cardinalem Baronium, tom. 5. sub an. 426. Verum Hilarius in epistola ad Augustinum, de vita Eremitica nihil dicit: sed neque Baronius in loco allegato. Idem verò Baronius tom. 6. sub anno 445. num. 19. 20. & 21. apertissimè contrarium docet, ostendens Hilarium vsquequò Sanctus Honoratus Insulam Lirinensem à serpentibus obsessam primò colere cœpit, & ibidem Monachos congregare, non Eremitam, non Monachum, sed secularem vixisse: suadente verò ipso Honorato, cum illo ad dictam Insulam profectum, ibidem habitum monasticum ab eodem Honorato accepisse.

Eodem cap. 10. §. 5. pag. 142. affirmat B. Paulinum Nolanum S. Augustini discipulum, & Eremitici Ordinis Augustinensium fuisse, & in Hispaniam profectum multa monasteria Ordinis Eremitarum instituisse. Allegat epistolas 31. 33. & 35. inter Epistolas Augustini. Vide, obsecro te lector beneuole, dictas epistolas; in tantum enim abest, vt Paulinus hoc asserat in dictis epistolis, vt ex illis solis conuincas, falsissimum esse, quicquid autor de ipso Paulino scribit: nam ex epistola 35. quæ prima fuit ex ijs, quas Alipio misit, quo mediante in Beati Augustini amicitiam, & familiaritatem venit, fatetur Paulinus, antequam Augustinus Mediolano discederet, ac fortassis etiam prius, quàm baptizatus esset, iam Hispanias peragrassè, & ibidem à Lampio Barchinonensi

per

per vim inflammatae plebis ordinatum sacerdotem in Italiam rediisse, & à B. Ambrosio Mediolanensi in numerum suorum presbyterorum coaptatum. Proferam illius verba ex eadem epistola 35. quæ veritatem Solis luce clariùs tibi monstrabunt. *Quod enim, inquit, indicasti iam de humilitatis nostræ nomine apud Mediolanum te didicisse, cum illic initiareris, fateor curiosus me velle condiscere, ut ex omni parte te nouerim, quò magis gratuler, si à suscipiendo mihi patre nostro Ambrosio, vel ad fidem inuitatus es, vel ad sacerdotium consecratus, ut eundem ambo videamur habere Autorem: nam ego etsi à Delphino Burdigaliae baptizatus, à Lampio apud Barcillonam in Hispania per vim inflammata subito plebis sacratus sim, tamen Ambrosij semper, & dilectione ad fidem nutritus sum, & nunc in sacerdotij ordine cõfoueor. Denique suo me clero vendicare voluit, ut etsi diuersis locis degam, ipsius presbyter censear, sed de me ne quid ignores &c.* Alia de suo monachatus initio ibidem subdit ex quibus habes, in tantum abesse, vt mediante Alpio inter Eremitas ab Augustino coaptatus in Hispanias ad Ordinem Eremitarum plantandum iuerit, quod hic autor de suo cerebro fingit, vt antequam Augustinus Christianus fieret, ille iam sacerdos Monachi vitam ageret.

VIII. **C** Ap. 13. §. 17. 18. & 201. & seq. refert bullam quandam Innocentij IV. & alteram cuiusdã Cardinalis nomine Gulielmi tunc Protectoris Eremitarum fratris Ioannis Boni, ex quibus dicit haberi, quòd Sedes Apostolica Eremitis fratris Ioannis Boni habitum D. Augustini concesserit, & quòd B. Franciscus fundator Ordinis Minorum, priusquã dictum Ordinem fundaret, institutum Eremitarum Augustinensium fuerat professus. Neutrum istorum ex dictis bullis colligitur: neque enim dictum est, vnquam illum habitum D. Augustini fuisse, sed partim ab ipsis Eremitis electum, partim per Sedem Apostolicam determinatum. De B. verò Francisco ne verbum quidem.

Cap. 14. §. 8. pag. 219. col. 1. ad probandũ, quod Eremitæ Augustinenses in ciuitate Beneuento haberent monasterium tempore Alexandri Papæ III. allegat Priuilegium Gregorij IX. concessum eidem monasterio. cum tamen in eodem Priuilegio habeantur hæc expressa verba: *Cum in Ecclesia vestra sit Ordo Canonicus secundum Deum & B. Augustini Regulam nouiter institutus.*

Cap. 18. §. 3. pag. 263. col. 2. ad probandũ, quod sui Eremitæ in Regno Portugalliæ haberent monasterium antiquius monasterio Canonorum Regularium D. Vincentij Vlyssiponensis, profert historiam foundationis dicti Monasterij S. Vincentij, quam dicit, se ex Archiujs illius monasterij accepisse. Quæ historia duobus in locis fuit ex industria corrupta, ne detegeretur, quod illi, de quibus historia loquitur, essent Canonici Regulares, nam primò vbi in historia dicitur, quod Gualterus natione Flamengus Canonicus Regularis Præmonstratensis Vlyssiponam venit comitantibus se quatuor

focijs sui Ordinis Marquez ponit hæc verba. *Quidam summa sanctitatis Abbas nomine Gualterus Flamengus natione Vlyssiponam venit comitantibus se quatuor S. Augustini fratribus.* Secundò vbi dicitur inferiùs: *Sed cum vellet eam subdere Præmonstratensium monasterio Canonorum Regularium.* ille nomen Canonorum Regularium ex industria omisit.

Eodem cap. 18. §. 4. scribit, reperiri in eodem monasterio S. Vincentij Vlyssiponensi Canonorum Regularium, ac in eius Archiuio Almario tertio librum, qui dicitur Ordinarium Congregationis S. Rufi, in quo libro fol. 84. hæc habentur. *Rex Alphonsus capta Vlyssipona, & cogitans de ponendis Religiosis in S. Vincentio, accerseri iussit Gualterũ, & alios duos fratres Ordinis Eremitarum, & noluerunt ibi manere, tunc euocauit Canonicos S. Augustini.* Verum Ordinarium Congregationis Sancti Rufi, quod Reuerendiss. Pater D. Antonius à Cruce Prior Generalis summa adhibita diligentia conquiri fecit, vt de veritate narratorum constaret, tandem in eodem monasterio S. Vincentij repertũ, lectum, & sæpiùs reuolutum, neque in loco à Marquez allegato, nec alibi verba citata, sed nec sensum, nec aliquid eiusmodi habet. Est aliud Ordinarium simile in Monasterio S. Crucis Colimbricensis, quod diligenter inspectum ne verbum quidem continet, quod ad rem spectare possit.

Eodem cap. 18. §. 5. affirmat, reperiri in prædicto Archiuo S. Vincentij Vlyssiponensis Cartham donationis factæ eidem monasterio à Rege Domino Santio primo filio Regis Domini Alphonsi I. de quodam Eremitorio existente in monte, qui dicitur Sintra, quod vocabatur Eremitorium S. Saturnini Era 1230. quæ fuit annus Christi 1192. præsentibus testibus fratre Ioanne Priore Eremitarum, & Ferdinando Canonico S. Vincentij. ex qua cartha colligitur tunc temporis fuisse in ciuitate Vlyssiponensi fratres Eremitas, qui ex dicto monasterio per socios Abbatis Gualteri fundato originem habuerunt. Nihil horum reperitur in prædicto archiuo S. Vincentij. inuenitur autem charta donationis factæ per Regem Dominum Santium Regem Portugalliæ Era 1230. id est anno Christi 1191. de quibusdam Albergarijs de Atrinces, & de quadam cella dicta de Colares, & de quodam Sanctuariolo nuncupato S. Saturnini, cuidam Petro Eremitæ de Sintra nuncupato, nullius tamen certæ Religionis, qui postea obrulit seipsum monasterio S. Vincentij, cum omnibus bonis prædictis sibi à Rege Santio donatis, & suscepto habitu Religiosorum dicti monasterij post aliquot dies in pace ibidem requieuit, necnon etiam cartha oblationis, & donationis factæ per dictum Petrum Eremitam ipsi monasterio S. Vincentij, confirmatæ per Domnum Alphonsum III. Portugalliæ Regem Era 1299. id est anno Christi 1261. cuius exemplum ab authentico manu publici notarij extracto, & ad me nuper transmissio acceptũ, hic fideliter subijcio, vt videas, an Eremitorium S. Saturnini de Sintra, vel an præ-

dictus Petrus Eremita fuerit Ordinis, qui nunc Eremitarum S. Augustini vocatur, & utrum ex dicta cartha donationis habeatur, tempore prædicti Santij Regis Portugallensis fratres Eremitas Augustinenses habuisse monasteria sui ordinis in ciuitate, aut in comitatu Vlyssiponæ. exemplum.

In Dei nomine, & eius gratia, notum sit omnibus, tam presentibus, quam futuris, quod ego Alphonsus Tertius Dei gratia Rex Portugallia una cum uxore Regina Domna Beatrice illustris Regis Castella, & Legion. filia, & filia nostra Infantissa Domna Blanca vidi, & diligenter inspexi cartham donationis, quam auus meus bona memoria Rex Dominus Santius dedit Petro Eremita de Sintra suo sigillo sigillatam, quam mihi ostenderunt Prior, & Conuentus monasterij S. Vincentij deforis ciuitatis Vlyssiponæ. Ordinis S. Augustini, cuius cartha tenor talis est. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen. Quia seruire Deo est Religiosorum necessitatibus providere, eorumque iustis acquiescere postulationibus. Idcirco ego Santius Dei gratia Portugallens. Rex una cum uxore mea Regina Domna Dulcia, & filijs, filiabusque meis do tibi Petro Eremita de Sintra, & concedo de iure hereditario Albergaria de Atrinces, cum omnibus hereditatibus, & pertinentijs suis, quæ sunt determinata per aquas de collibus ad præfatum locum despicientibus undique concurrentes, ab Oriente videlicet, & Occidente, Septentrione, atque meridie. Do tibi etiam cellam de Colares, ut est determinata ab Oriente, & Occidente, sicut defluit aqua ab Aquilone per lapides de portu, ab Austro per summitatē collis, & hereditatem de Couom, ut circumfluitur aquis, & Sanctuariolum B. Saturnini de monte de Sintra cum pertinentijs suis, quæ habuit à tempore, quo cepit habitari, & quæ deinceps habiturum est, habeas tu, & post te quoscunque volueris, viri Religionis, qui semper in eis habitent, & qui nunquam sint subditi alicui Abbatiæ, præfata loca. Quæ damus tibi pro remedio animarum nostrarum, & parentum nostrarum, ut orans pro nobis adiuues nos precibus tuis, tibi; possidenda concedimus, libera, integra, & ab omni Regia, & Ecclesiastica exactione immunita ab hac die usque in perpetuum. Si quis verò tam de nostra progenie, quam de aliena, tam de Laicalibus, quam Ecclesiasticis personis hoc factum nostrum infringere voluerit, omnipotentis Dei maledictionem incurrat, & iram, & insuper cum Iuda traditore in inferno durissimam damnationem, & fratribus ibidem commorantibus quingentos A. petet, & damnum quod intulerit, in duplum restituat. facta donationis cartha Era M. CC. XXX. mense Iulio. Ego autem præfatus Rex Santius una cum uxore mea Regina Domna Dulcia, & filijs, & filiabus meis tibi Petro supradicto Eremita de Sintra hoc donationis scriptum loca continens superiora ad perpetuam sanctionem proprio sigillo munio, & coram bonis, & nobilibus personis roboramus. Gonzaluus Mendi filius Comitiss domni Al. Maiordo-

mus curia confirmo. Dominus Gonzaluus equaliter confirmo. Dominus Ioannes Ferdinandi dapifer Regis confirmo. Martinus Bracaren. Archiepiscopus confirmo. Nicolaus Visen. Episcopus confirmo. Petrus Colimbrien. Episcopus confirmo. Suarius Suarrij testis. Gonzaluus Leuer testis. Garzia Alfaqique testis. Gerardus Pelagij testis. Iulianus notarius Curie scripsit. Ego prædictus Rex Alphonsus una cum uxore mea Regina Domna Beatrice illustris Regis Castella, & Legion. filia, & filia nostra Infantissa Domna Blanca do, & concedo vobis Priori, & Conuentui monasterij S. Vincentij deforis Ordinis S. Augustini ciuitatis Vlyssiponæ. tam presentibus, quam futuris omnia supradicta loca, quæ superius, & prout superius sunt expressa, ut habeatis, & possideatis ea in perpetuum, non obstante clausula, quæ in cartha prædicti aui mei continetur, quæ talis est. habeas tu, & post te quoscunque volueris, viri religionis, qui semper in eis habitent, & qui nunquam sint subditi alicui Abbatiæ. Et hanc donationem, & gratiam vobis facio, & concedo ad honorem Dei, & Sanctissimæ matris sue, & gloriosæ martyris Vincentij, & in remissionem meorum peccaminum, & parentum meorum.

Et maximè cum supradictus Petrus Eremita obtulerit se monasterio, & Ordini vestro, & ibidem duxerit vitam sub habitu regulari, ibi etiam impleuit debitum naturale: & quod in vestro monasterio me semper tam in vita, quam in morte, Deo vestris orationibus commendetis. Si quis autem tam de meis propinquis, quam extraneis, qui hanc donationem meam in aliquo infringere attentauerit, non sit ei licitum, sed pro sola tentatione, omnipotentis Dei maledictionem incurrat, & insuper cum Iuda traditore in Inferno durissimam damnationem in perpetuum patiat. donatione ista nihilominus in perpetuum in suo robore permanente. facta donationis cartha apud Vlyssiponam xij. Kalend. Augusti Rege mandante Era m. CC. nonagesima nona. Dominus Gonzaluus Garzia Alferax Curia confirmo. Dominus Aegidius Martini Maiordomus curie confirmo. Dominus Martinus Alphonsi tenens Bragantiam confirmo. Dominus Didacus Lupi tenens Lamecum confirmo. Dominus Andreas Fernandi tenens Ripamini confirmo. Dominus Martinus Aegidij tenens Briram confirmo. Dominus Gonzaluus Menendi tenens Elboram confirmo. Dominus Martinus Archiepiscopus Bracharēsis confirmo. Dominus Aegias Episcopus Colimbrien. confirmo. Dominus Vincentius Episcopus Portugal. confirmo. Dominus Rodricus Episcopus Aegitanens. confirmo. Dominus Petrus Lamacen. Episcopus confirmo. Dominus Mattheus Episcopus Vizin. confirmo. Dominus Martinus Elboren. Episcopus confirmo. Petrus Martini Prator Vlyssiponæ. Alphonsus Martini super Iudex. Fernandus Fernandi cogominus. Fernandus Aegidij testis. Ioannes similiter Decanus Portugallens. Martinus Petri clericus Regis. Valasius Fernandi clericus Regis testis. Dominus Stephanus Ioannes Cancellarius curie confirmo. Dominus Petri Not. curie scripsit.

Cap.

Cap. 19. S. 1. pag. 173. profert sententiam latam à quodam Petro Soufa delegato Apostolico anno 1488. in causa præcedentiæ inter Canonicos Regulares S. Vincentij ciuitatis Vlyssiponenfis ex vna, & fratres Eremitas Augullinianos monasterij Beate Mariæ de Gratia eiusdem ciuitatis, qui in hunc modum pronuntiauit. *Igitur declaro, concludo mea definitiua sententia, Canonicos Regulares S. Vincentij extra muros Vlyssibona commorantes, locum in processionibus, & actibus publicis, cum contingit, eas celebrari, obtinere, partemq; dextram tantum in eundo, & redeundo, fratresq; Eremitas S. Augustini B. Mariæ de Gratia Vlyssipone commorantes aliam sinistram partem in eundo, & redeundo, hocq; præfatis Canonicis, & fratribus sub excommunicationis pœna mando, vt obseruent. Datum Vlyssibona anno 1488.*

Vt omittamus imperitiam historici cæcutientis, dum scribit, dictum Petrum à Soufa delegatum à Papa Alexandro Sexto eam sententiam tulisse de anno 1488. cum Alexander Sextus non ante annum 1492. sub die 2. Augusti Summus Pontifex fuerit renuntiatus, vt apud omnes certum est, & vel ex suo Onuphrio fati intelligere potuisset, ex quo iam habes, quam fidem dictæ sententiæ merito adhibere possis. Seriem rei gestæ longè aliter narrant authenticæ scripturæ, quas manu publici Notarij exceptas, & in publicam formam instrumenti redactas ad me nuper ijdem Canonici S. Vincentij ac illorum Reuerendiss. Generalis D. Antonius à Cruce transmiserunt, quarum summa illorum verborum collecta hæc est.

Anno Domini 1493. moderante huius S. Vincentij cœnobium Priore Domino Didaco Ortiz Canonici nostri nondum reformati continuantes adhuc prædictis processionibus publicis, mortuo Archiepiscopo, Sedeq; vacante obtinuit Archiepiscopatus gubernaculum Petrus à Soufa eiusdem Sedis Decanus. Hos autem tempore Gulielmitæ vulgo Diui Patris Augustini Eremitæ vocati Canonicis nostris vno in choro compares, seu coauales ire voluerunt, quod egredientes Canonici nostri, & Gulielmitæ inualefcentes fauore prædicti Decani (facta prius pro parte nostræ causidici reclamatione, & protestatione) omnes nostri Canonici in cœnobium regressi sunt. Decanus autem, qui omnibus prædictis Gulielmitis auxilio, & adiumento erat aduersus nostros Canonicos sententiam iniustissimam, & prorsus inane protulit, de qua continuo causidicus noster ad sanctam Sedem Apostolicam prouocauit, simulq; de hac illata vi ad Alexandrum VI. Summum Pontificem eo tempore D. Petri cathedram gubernantem Priorem, & Conuentus conquesti sunt, qui ob eius Apostolicas commissarias literas hoc negotium Archiepiscopo Elborensi detulit, seu delegauit, qui rectè eximiâ nostrorū Canoniorum iustitiam intelligens, aduersus Gulielmitas impensis damnatos protulit sententiâ, de qua statim illi appellarunt, simulq; literas Apostolicas ad Decanum, & Cantorem Ecclesiæ Vlyssiponenfis impetrarunt, qui prædictam sententiam in parte

reuocarunt, statuentes quosdam in vno choro, alios verò in altero equaliter procedere. Vnde pro parte nostrorum Canoniorum, qui huic sententiæ non adharebant, ad sanctam Sedem iterum fuit appellatum, & ad certas Sedis Eborensis dignitates commissorias sunt adepti literas, qui vnanimiter primam eiusdem ciuitatis Episcopi sententiam in Canoniorum nostrorum fauorem confirmarunt, vt scilicet prædictos Eremitas soluis expensis choris vsiq; præirent, & quia eas transacto longo temporis spatio minimè persoluerant, aduersus illos carta excommunicationis comminatoria promulgata fuit, cui non obtemperantes, vnâ cum ipsorum Prouinciali in omnibus Vlyssiponen. Parochiarum stationibus declarati fuerunt, atque anathematizati. ex quo protestati sunt, & in manus Canoniorum nostrorum seu sub potestate eorum tres calices, simulq; argenteum lychuum pensilem eis traderunt, dicentes tamen se hæc omnia in cautione deponere, donec nuntius, quem ad Romanam Curiam miserant, perueniret. Canonici autem nostri, non vt cautionem, sed vt impensarum solutionem acceperunt, ita ut sibi adiudicatum fuerat. & tandem anno Domini 1499. intercessione Domina Leonora Regina Portugall. tale pactum, atque per familiarem compositionem inierunt, vt Canonici nostri eisdem vsiq; eorum choris, prout ab initio semper fuerat, & nunc sibi merito, atque optimo iure dijudicatum erat, præcederent, hæc tamen conditione, quod si aliquando quemcumque clientum huius compositionis facta pœniteret, & denuò aliquid scelerare voluisset, antequam in iudicio audiretur, pro pœna aureos mille litiganti alteri solueret. De quo extat quedam concordia scriptis mandata. Ego Frater Paulus de Spoleta nomine Reuerendissimi P. Magistri Generalis de Fulg. Apostolica autoritate Generalis Vicarij, & Rect. s. Ord. Fratrum Eremitarum S. Augustini eius vices gerens per præsentem subscriptam concordiam factam inter RR. Patres Canonicos Regulares monasterij S. Vincentij extra muros Ciuitatis Vlyssiponen. & RR. Patres Monasterij Domina nostra de Gratia eiusdem Ciuitatis Ordinis Fratrum Eremit. S. August. cum omnibus conditionibus appositis confirmo, & accepto, & quatenus opus sit roboro. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, amen. Habensq; & referens Serenissima Regine Domina Leonora gratias ingentes, cuius virtutibus, & bonitate præfata concordia facta est. In quorum fidem hæc manu propria scripsi, & sigillo, quo familiariter vtor communiui. Datum Rom. 19. Augusti 1500.

Supra cap. 8. S. 1. pag. 109. ad probandum, quod tempore D. Bernardi Abbatis Clareuallensis erant monasteria Eremit. Ord. S. August. allegat epistolam quandam inter Epistolas Petri Cluniacensis lib. 4. epistola 31. sub nomine Petri Pictauensis scribentis nonnullis Eremitis in hunc modum: *Si ad nos cum Augustino vestro de Academicis venire dignaremini, oia cuncta diffugerent, & nouam frueremur Academiam. Vide dictam epistolam in Bibliotheca Cluniacensi, inuenies primò illam non*

esse epistolam Petri Pictaviensis, sed cuiusdā Eremitæ ad ipsum Petrum Pictaviensem, eiusdem tamen instituti, cuius erat ipse Petrus Pictaviensis. Vide deinde Panegyricum eiusdem Petri Pictaviensis, qui præmittitur libris Petri Cluniacensis, & inuenies illum fuisse Monachum Cluniacensem. Cur verò dixerit ille Eremita Si ad nos cum Augustino vestro &c? puto causam fuisse, quòd ille Petrus Pictaviensis Academiæ esset addictus sicut erat Augustinus, ante tamen suam conuersionem. vtcunque res se haberet, omnes illi erant Monachi Cluniacenses, qui vocabantur etiam Eremitæ.

Caput trigesimum sextum.

Quamplura per Ludouicum de Angelis in libris de Vita, & laudibus Augustini editis falsò allegata reteguntur.

I. **P**rius censura digni sunt libri, quos Ludouicus de Angelis Eremita Augustinensis in suis libris de Vita, & laudibus B. Augustini edidit Parisijs cufos anno Domini 1614. Nam vt de multis falsò per illum allegatis nonnulla tibi retegā, lib. 2. cap. 4. pag. 29. ad suadendum, quod Augustinus, exemplo B. Antonij conuersus fuerit ad vitam monasticam, citat Augustinum lib. 8. Confess. cap. 6. dicentem: *Inde sermo eius deuolutus est ad monasteriorum S. Antonij greges, & mores suaueolentia.* Vide textum Augustini, & de monasterijs S. Antonij nihil reperies. Verba Augustini sunt. *Inde sermo eius deuolutus est ad monasteriorum greges, & mores suaueolentia tue (nota, dicit tua idest Dei, & non dicit Antonij) & vbera deserta Eremitæ, quorum nos nihil sciebamus, & erat monasterium Mediolani plenum bonis fratribus extra Urbis mœnia sub Ambrosio nutritore.* Vides hic Augustinum non de Antonij monasterijs loqui, sed de omnibus monasterijs in vniuersali.

Lib. 3. cap. 4. inquit. *Præterea liber extat vetustus, & manuscriptus in bibliotheca Vaticana, qui sic in fine, explicit liber S. Augustini de Cognitione vera vitæ, quem fecit fratribus Eremitis in monte Pisano, ipso existente fratre anno ætatis sue trigesimo primo.* Verùm ne legentes audito nomine Bibliothecæ Vaticanæ expauescerent, subiungere debebat, neque Augustinum, neque Bedam, neque Possidium eius libri meminisse: recentiores verò illum vt spurium reiecit, & errores continere, vt cum dicit cap. 6. quòd Angeli omnia contingentia nouerunt, antequam fiant. Et quod caput est, si Augustinus illum librum scripsit anno ætatis suæ 31. in monte Pisano fratribus Eremitis, ipso similiter existente fratre, necesse est istum librum non à sancto, sed neque à Christiano, verùm à concubi-

nario & infideli scripto, & fratres illos non sanctos Eremitas, sed infideles, & scortatores, vt ipsi Augustino similes essent: nam Augustinus anno ætatis suæ 31. adhuc infidelis, & concubinarius erat, vt supra dictum fuit. Post baptismum verò neque in monte Pisano substitit, nec montem Pisanum vidit, vt cap. 5. ostendimus. Et esto Codex Vaticanus centuum, aut etiam 200. annis vetustior sit, nihil refert.

Ibidem refert Possidium cap. 31. ita scribentem. *Vixit (s. Augustinus) annis 76. in Clericatu autē, vel Episcopatu ferme quadraginta, laicus monachus in agris Tagastensibus ferme triennio.* Hæc verba, *laicus monachus in agris Tagastensibus ferme triennio*, ab hoc Autore sunt addita, & in textu non habentur. Et nota, quod vbicunque Possidius nominat Augustinum laicum, hic Autor addit monachum, quod est textus Doctorum corrumpere, & deprauare.

Lib. 4. cap. 2. ait. *Attonsus ergo fuit Augustinus I. Vbi monachus, hac de causa tonsuram cōmendabat illis Africanis, quos apud Carthaginem primum ipsam vitam monasticam docuerat, sic arguens. Quò pertinet (queso) tā aperte contra præcepta Apostoli comari?* Citatur in margine liber de opere Monachorum cap. 31. Quod Augustinus Monachos Carthaginenses prius docuisset vitam monasticam, neque in Augustino, neque in Possidio reperitur, sed ab hoc Autore de suo additum. Ex libro de Opere monachorum, & ex libro 2. Retractionum cap. 21. satis apparet, monachos apud Carthaginem opera Aurelij Carthaginensis Episcopi esse cœpisse, quibus Augustinus librum de opere monachorū scripsit rogatus ab ipso Aurelio.

Eodem lib. cap. 3. in princ. citat Martyrologiū Romanum Petri Morfalini Parisijs editū an. 1483. sic dicens: *Tertio nonas Maij Mediolani conuersio S. Augustini Episcopi & confessoris sub Ambrosio Episcopo eiusdem Ciuitatis, & ab eodem baptizati, nigrum, monachalemq; habitum induti.* Verùm istud Martyrologium Ecclesia Romana nunquam probauit, sed nec probare potuit, cum ex antiquissima traditione Ecclesiæ recens baptizati albis, & non nigris induantur. Quare quod Petrus Morfalinus de habitu nigro Monachali posuit, ab aliquo Eremita deceptus accepit, & illius Martyrologium perperam vocatur Martyrologium Romanum.

Eodem loco inquit, *Vetusta Augustini per vniuersum Catholicum Orbem imagines eum monachalibus vestimentis indutum authentico testimonio prædicant, quod prælo datum Ambrosius Coranus obtulit ita summo Pontifici Romano Sixto IV. In prima Ecclesia Christianorum Sancti Ioannis Laterani, in capella Domini Papæ in suo Palatio, in Ecclesia S. Petri de Roma, in Ecclesia Sancta Soppie Constantinopolis. In Ecclesia D. Mariæ Maioris de Roma, in Episcopatu Pisano, Lucano, Florentino, Senensi, atque Papiensi imagines Sancti Augustini cum cuculla nigra, atque scapulari, idest, cum tunica talari, & caputeo super spatulas eiusdem coloris.*

coloris. Quod ad picturas spectat, inferius tractandum erit. Nunc aduerto duplex mendum in his verbis contineri. Primum est, testimonium Ambrosij Corani, siue Coriolani in libro, quem obtulit Sixto Quarto, authenticum esse. Nam hoc à veritate in tantum abest, vt propter innumera mendacia, conuitia, & calumnias in Canonicos Regulares effusa, idem Sixtus Quartus, & illius successor Innocentius Octauus ipsum librum ante expugnationem suspenderunt, cuius rei fidem facit etiã Trithemius in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis, vbi ceteros omnes libros Coriolani recensens huc solum omisit, quem tamen primo loco recensere debuerat, nisi fuisset per Sedem Apostolicam damnatus: nam in editione operum Coriolani Romana, quam solum Trithemius vidit, & cuius ordinem sequitur, in primo loco ponitur Defensorium, siue Apologia. est liber apud nos in monasterio S. Mariæ Pacis de Vrbe, ac etiam Augustinus Ticinensis in libello, cuius est titulus. Clipeus veritatis S. 57. quod necessario monendum duxi, ne legentes illum librum labantur in errorem. Secundum mendum est, in Ecclesia Lateranensi in capella Domini Papæ adesse vetustas imagines S. Augustini cum cuculla nigra, & scapulari eiusdem coloris. Nam omnes illius Ecclesiæ, & hospitalis picturæ antiquæ ante annos centum, vel ducentos, ipsum Augustinum habitu Clericali indutum referebant, sicut etiam nunc referunt, nimirum cum Rochetto, & tunica alba, & pluuiiali, & mitra, vt nunc etiam videri potest in pictura, quæ est super altare maius in parte Ciborij, quæ respicit versus austrum altare aliud vbi Sanctissimum Sacramentum Eucharistiæ seruatur, imago verò, quæ nunc cum cuculla nigra cernitur, sub Clemente Octauo suadente, Sacrista Pontificio depicta est, quam etiam idem Pontifex deleri, & reformari præcepit, sed pictor tunc temporis Roma discesserat. De alijs inferius dicemus.

III. Eodem capite ait: Anno 1084. edificatum est præclarissimum D. Marci templum supra quod, vt instrumento constat authentico, ante centum annos factò, & typis commissò in Apologia Coriolani quatuor Doctorum Ecclesiæ simulachra fuerunt erecta, inter quæ est simulacrum omnium parentis Augustini cum cuculla, seu cappa subius cum caputeo, seu pluuiiali, & caputeo desuper. Fateor, templum D. Marci anno 1084. inchoatum, & super illo posita eiusmodi simulachra: at non eo tempore, quo fuit inchoatum, sed neque ducentis annis post, neque authenticum instrumentum à Coriolano productum contrarium docet.

Ibidem dicit: In ciuitate Papiæ in Aula Consistoriali ab antiquissimo tempore depictum fuisse Augustinum cum indumentis monasticis, sed subscriptio eiusdem picturæ, quam ex industria omisit, indicat eandem picturam anno 1503. factam esse. Ostendemus verò inferius publica vexilla ciuitatis Papiensis ante annum 1480. diuum Augustinum, non Monastico, vel Eremitico, sed

Clericali, & Canonicali habitu indutum semper habuisse.

Eodem lib. 4. cap. 4. *Vestem nigram, atque talarem gestabat Episcopus, qualem Monachus veniens ex Eremitio Tagasta ad Ecclesiam Hipponensem: inde eam ostendens, & quibus cum diuitijs electus fuerat presbyter, non nisi cum his vestibus, inquit, quibus illo tempore induebar.* Verum textus emendati Augustini non habent cum his, sed cum ijs, & sanè si quando Augustinus illum sermonem habuit, adhuc habebat vestes, quas ex Tagasta secum tulerat ante presbyteratum, magnum fuit Dei miraculum, quia tunc senex erat, quando illum sermonem ad populum Hipponensem habuit.

Ibidem ait: *Secundinus Hæreticus Monasticis IV. Vestibus infestissimus, Augustinum dicebat in tenebras infernales ex conuiuio nuptiarum celestium pellendum, nigrarum causa vestium.* Citatur in margine Secundinus in sexto tomo Augustini ante librum contra Secundinum, equidem vt hunc Autorem excusem, nihil aliud dicere possum, nisi somnum illum passum esse, cum Secundini epistolam legebat: vbi enim Secundinus in ea Epistola de vestibus monasticis loquitur? vbi dicit Augustinum pellendum in tenebras exteriores nigrarum causa vestium? Fingit ibi Secundinus Manichæus duas naturas in homine secum pugnantem, alteram boni, alteram mali, quam pugnam dicit in nobis exerceri per actus virtutum, & vitiorum. Subdit deinde: *Horum in medio posita anima, cui à principio natura sua dedit victoriam, hac si vnà cum spiritu virtutem fecerit, habebit cum eo vitam perpetuam, illudq; possidebit Regnum, ad quod Dominus noster inuitat: si verò à spiritu vitiorum incipiat trahi, & consentiat, ac per consensum penitentiam gerat, habebit harum sordium indulgentiam fontem, carnis enim commissione ducitur, non propria voluntate. At si cum se ipsam cognouerit, consentiat malo, & non se armet contra inimicum, voluntate sua peccabit, quam si iterum pudeat errasse, paratum inueniet misericordiarum autorem: non enim punitur quia peccauit, sed quia de peccato non doluit. At si cum eo peccato sine venia recedat, tunc excludetur, tunc virgini stulta comparabitur, tunc haeres erit sinistra manus, tunc à Domino pelletur ex conuiuio nuptiarum, nigrarum causa vestium, vbi erit fletus, & stridor dentium, ibiq; cum Diabolo ad ignem originis ipsius, quem tua mira prudentia aut ex Archangelo factum memorat, aut nihil esse fatetur.* Hæc Secundinus, nihil supra. Videas nunc quàm fideliter, & ingenuè autor deducat, Secundinum nigris Monachorum vestibus infestissimum, dixisse Augustinum ex conuiuio nuptiarum in tenebras exteriores pellendum nigrarum causa vestium, & quàm appositè nigras animæ vestes, quæquæ aliud nihil sunt, nisi peccata, ob quas vestes iuxta parabolam Euangelicam à Secundino introductam, mali

mali homines è conuiuio nuptiarum pelluntur in tenebras exteriores, tum suis Eremitis, tum etiam B. Augustino aptauerit.

V. **I**dem. Versiculo Pallium ait: *Hanc vestem ab Augustino gestari cum viderit Nectarius, Ciceronem vocat non togatam, sed palliatum, non enim ei contingit sequi Romanos rerum Dominos, gentemq; togatam, sed Grecos, & palliatos Monachos, ut togam ipsam rugarum paginis resolutis palliorum imitatus speciem retorqueret hucusque, & bene Nectarius de Augustino Monacho, & palliato.* Citatur Nectarius in margine epistola 253. ad Augustinum. Cogor hic loci pro teste veritatis, verba ipsius Nectarij exscribere ex eadem epistola ducentesima quinquagesima tertia, & sunt ista: *Sumptis literis eximietatis tue, quibus idolorum cultum, & templorum cœremonias destruxisti, audire mihi visus sum Philosophi vocem, non illius, quem in Academia licio memorant tenebrosus humo angulis residentem, ex profunda quadam cogitatione demersum, reductis ad frontem caput implicitum genibus, ut aliorum præclara inuenta doctrinæ egenus quidam calumniator oppugnet, assertaq; præclare, cum suum nihil defendat, accuset: sed planè excitatus oratione tua ante oculos stetit Marcus Tullius Consularis, qui innumeris ciuium capitibus conseruatis forensis campi signa victricia stupentibus Græciæ scholis laureatus inferret, tubamq; illam canoræ vocis, & linguæ, quam in criminum reos, & Reipublica parricidas spiritu iustæ indignationis flauerat, anhelus inuerteret, togamq; ipsam rugarum paginis resolutam palliorum imitatus speciem retorqueret.* Hæc Nectarius Augustini orationem contra idola commendans, cuius vehementiam in exaggerando errores paganorum magnificiens, inquit videre sibi visum in illa oratione Marcum Tullium Consularem, & tubam illam canoræ vocis, & linguæ, quam in criminum reos, qui Reipublicæ parricidas spiritu iustæ indignationis flauerat, anhelus inuerteret, togamq; ipsam rugarum paginis resolutis palliorum speciem imitatus retorqueret. Hic autem autor Nectarium de Augustino Monacho palliato locutum fuisse contendit. Et hæc sunt Augustinianæ cucullæ solidissima fundamenta.

Ibidem in fine capituli inquit. *Gestauit eum (scilicet baculum) Augustinus, & Ordo eius Eremiticus ad Gregorium Nonum, ut Autor est Iordanus de Saxonia.* Tria hic falsa dicit. Primum, quod Augustinus gestauerit baculum Eremiticum. Secundò, quod Ordo Eremiticus gestauerit baculum vsque ad Gregorium Nonum: nam è contrario res se habet, quia Gregorius Nonus primus fuit, qui Eremitis baculos in manibus ferre præcepit, ut appareret, cuius essent habitus, cum elemosynas petebant. Tertium est, quod hoc dixerit Frater Iordanus: nam ille dicit, Gregorium Primum, siue vt eius verbis vtar, beatum Gregorium illum fuisse, qui statutum fecit de baculis portandis ab ipsis Eremitis, & de Gregorio Nono nihil.

VI. **E**odem lib. 4. cap. 5. ad finem, citat D. Antoninum in 3. p. historiali cap. 24. in fine dicentem: *Dixit Ambrosius hunc, s. Augustinum in Christo genui, & postquam baptizauit eum indui cuculla nigra.* Verùm præter quod malè citat cap. 24. in fine, falsò etiam hoc imponit D. Antonino sicut & alia multa, quia si caput illud postremum est D. Antonini, de quo probabiliter dubitatur, tamen D. Antoninus in princ. illius capituli protestatur, se solum velle referre, quæ religiosus quidam Ordinis Eremitarum scribit. vide illum.

Eodem lib. 4. cap. 6. contra illos, qui negant Augustinum fuisse Monachum, producit Apologiam, siue Antidotum Riccardi Cenomani contra Censuram Erasmi in Regulam Augustini, sed perperam, quia Riccardus Cenomanus apertè indicat, quo sensu B. Augustinus se, & suos Monachos appellari voluerit, dicens: *D. Augustinus se, & suos non solum Clericos, sed Monachos dixit, & scripsit, diuersa tamen ratione: Nam quando respicit causam, & functionem Clerici, separat à Monacho. Quando verò communem vitam, & concordiam considerat, confundit.* Vbi vides, ex sententia Cenomani Augustinū se, & suos permittere vocari Monachos, non ratione cucullæ Eremiticæ, vel professionis monasticæ, sed ratione vitæ communis, in qua Clerici Canonici cum Monachis conueniunt.

Eodem lib. 4. cap. 7. dicit S. Antoninum agnoscere sermones ad Eremitas pro veris foetibus Augustini. Quod falsum est, quia Antoninus solum refert dicta eiusdem Eremitæ, quæ statim in principio illius capituli acriter impugnat, vt sæpe dictum fuit. Hic est frater Iordanus.

Eodem lib. 4. cap. 8. loquens de baptismo Augustini refert eundem lib. 9. Confess. cap. 6. dicentem: *Sociauimus eum in gratia tua baptismali, educandū in disciplina tua, nempe monastica.* Deinde citat August. 7. Confess. c. 8. dicentem: *Consociasti nobis & Euodium iuuenem ex nostro municipio qui cum agens in rebus militaret, prior nobis ad te conuersus est, & baptizatus, & relicta militia seculari accinctus est in tua.* subiungit: *Per militiam, in qua post baptismum vixit Euodius, Monasticam intellige.* Quæ sunt glossæ frigidæ ab hoc autore de proprio haustæ: nusquam enim legimus Augustinum militiam Christianam ad solos Monachos restrinxisse, neque Adeodatum, aut Euodiū, Monachos, vel Eremitas fuisse.

VII. **I**dem addit: *Ad montes Pisanos deinde venit, & Eremitas illic viuentes visitauit,* sicut Licentius eiusdem comes itineris in memoriā ei reuocat hoc ver-

*O mibi transactos reuocet si pristina soles (su:
Letificis aurora rotis, quos libera tecum
Otia tentantes, & candida iura bonorum,
Duximus Italia medio, montesq; per altos.*

Verùm errat Autor hoc loco, nam præter quod falsum est, Augustinum Eremitas in monte Pisano aliquando vidisse, esto verum id esset, tamen ex verbis allegatis, aut ex alijs, quæ legi possunt in epist. 39. inter Epistolas Augustini, hoc ne per somnium quidem deduci potest, nisi dicamus, in Italia so-

lum

lum montem Pisanum inueniri. Præter quod ille non est in medio Italiæ positus, vt patet.

Ibidem subiungit: *Hæc Baptista Mantuanus ipsum secutus Augustinum de re monastica scribentem. Apud Ostia Tiberina, vbi remoti à turbis, quia scilicet in Eremita habitaret, & in cella, de qua Gersonius mentionem facit dicens, quod Augustinus funus piæ matris Monica profecutus fuerit publicè siccis oculis, occultè lachrymofis ipse solus in cella.* Verùm decipitur Autor, nam in-textu Augustini de cella, de monasterio, de monachatu nulla pro-fus mentio habetur. verba Augustini sunt. *Imminente iam die, quo ex hac vita erat transitura, quem diem tu noueras, ignorantibus nobis, prouenerat, vt credo, procurante te, occultis tuis modis, vt ego, & ipsa soli staremus incumbentes ad quamdam fenestram, vnde hortus intra domum, que nos habebat, prospicebatur, illic apud Ostia Tiberina, vbi remoti à turbis post longi itineris laborem instaurabamus nos nauigationi, &c.* Hæc Augustini Eremita apud Ostia Tiberina, hæc illius cella fuit, diuerforium vbi commorabatur, donec tempus opportunum in Africam traiciendi adesset, vbi non solus, vt Autor fingit, sed cum filio, & socijs morabatur.

In eod. cap. citat epistolam Papæ Cyriaci prohibentis, ne seculares ad dignitates episcopales eueherentur. At in Cathalogo Romanorū Pontificum nullus nomine Cyriacus reperitur. Putarem voluisse dicere Siricij, nisi nomen Ciriaci secūdo, & tertio in-textu, & in notis marginalibus haberetur: nam verba ex Cyriaco allegata reperiuntur in epistola Siricij nō ad omnes Episcopos, sed ad vniuersos orthodoxos, in cuius 3. c. inquit: *Certè non fuit prætermittendum, quod semel, aut secundo necessitas hereticorum intulit, contra apostolica præcepta velut lege licitum præsumi, neophitum, vel laicum, qui nullo ecclesiastico functus fuerit officio inconsideratè vel Diaconum, vel Presbyterum ordinare, quasi meliores Apostolis sint, quorum audent mutare præceptum: & qui non didicit, iam docere compelluntur. Ita nullus reperitur idoneus clericorum.* Verùm hæc verba nihil profunt, ad probandum Augustinum fuisse monachum ante presbyteratum, & contrariū apertè ostendunt: quod non profint, patet, quia sicut Siricius prohibet, ne laici assumantur in presbyteros, ita prohibet monachos sacerdotes ordinari, nisi prouectæ, & mature ætatis, & in minoribus ordinibus diu exercitatos: in epistola enim ad Himerum Episcopum Taraconensem c. 9. prohibet ne laici ante annum 30. promoueantur ad Diaconatum, & ante annum 45. ad Episcopatum, & c. 13. Quam ob causam æquè opus habuit dispensatione si fuit monachus, ac si fuisset laicus. Obesse autem manifestè sententiæ huius Autoris eadem verba probatur, quia Siricius distinguit laicos à monachis, & distinctos canones de vtriusq; condit. Vnde si Augustinus erat laicus, non erat monachus: & sic falsitatis conuincuntur glossæ huius Autoris, quibus auctoritates D. Augustini passim, & præsertim in eodem cap. interpretatur, vt cum legimus

Augustinum laicum, monachum interpretemur.

Ibidem citat Cyriacum in epistola ad omnes Episcopos dicentem: *Monachos quoque, quos vita ac fidei institutio sancta commendat, Clericorum officijs aggregari, & optamus & volumus.* Quibus in verbis tres errores committit. Primò, quia citat illa verba ex Cyriaco Papa, qui nusquam fuit, & mirum est hunc Autorem ita notissima ignorare, sunt autem verba allegata non Cyriaci Papæ, sed Siricij, non in epistola ad omnes Episcopos, vt Autor allegauit, qui est secundus illius error, sed in epistola ad Himerum Taraconensem Episcopum, estq; caput 13. illius epistolæ. Tertius error est, quia omisit verba præcedentia ex cap. 9. & 10. in quo ætas, & conditiones ordinandorum præscribuntur. obtruncavit etiam verba sequentia, quæ sunt illa: *Ita vt qui intra trigefimum ætatis annum sunt digni in minoribus per gradus singulos promoueantur ordinibus, & sic ad Diaconatus, vel Presbyterij insignia matura ætatis consecratione perueniant, nec statim saltu ad Episcopatus culmen ascendant: nisi in ijs eadem, quæ singulis dignitatibus superius præfiximus, tempora fuerint custodita.* Quæ verba si fideliter posuisset, vt debuerat, vidisset eandem, & multò maiorem difficultatem accidisse in ordinando Augustino, siue ex monacho, siue ex laico. Vide epistolam eiusdem Pontificis in primo volumine Conciliorum, quorum fragmenta, quæ ad rem faciunt, referuntur in Decreto cap. quicumque 77. dist. & cap. Monachos quoque, 16. quæstione prima.

Eodem lib. quarto, cap. nono ait: *Augustinus verò gaudens, à se monachos (ita vocamus nunc Eremitas à Canonicis Regularibus distinctos) institutos fuisse, scribebat eis, si fratres, si filij nostri estis, vel potius in Christo serui vestri sumus, audite, quæ monemus, agnoscite, quæ præcipimus. sumite, quæ dispensamus.* Citatur in margine liber de Opere monachorum cap. 28. Quod hic ait, B. Augustinum, hæc scribere, quia gaudeat Eremitas, qui distinguntur à canonicis regularibus, à se institutos, est commentum de suo haustum. Quæ causæ Augustinum mouerint, ad scribendum librum de Opere Monachorum, & lib. 2. Retractionum cap. vigesimoprimum, nec opus est veris causis dissimulatis nouas non veras fingere. An autem, qui monachi olim vocabantur à canonicis regularibus distincti, nunc sint Eremitæ Augustinenses vocati, Benedictini, & alij antiquis monachis disputandum relinquo, si non etiam ipsis Eremitis, qui dicunt Augustinum veste nigra indurum zona pellicea sese præcingere voluisse, ad differentiationem monachorum.

Eodem lib. quarto, cap. decimo inquit: *Louanienses eandem Regulam Religiosis Monachis datam affirmant, in lucem edentes cum eiusmodi titulo, prout habetur in vetustis, & verioribus Codicibus. Regula data ad seruos Dei.* Cæterum Louaniensibus nunquam in mentem venisse, epiteton seruorum Dei ad Eremitas restringere, ex hoc elicere

cere potes, quod sermones ad Eremitas, & librum de Vita Eremitica ex veris Augustini foetibus receperunt, in tantum ut propter hoc ipsi Louanienfes ab Eremitis censores duri, & peruersi calumniatores vocentur.

Eodem lib. & cap. dicit Beatum Fulgentium Regulæ Monasticæ professorem fuisse, & hoc ex illius vita per eius discipulum scripta constare, quod dicens manifestè indicat, se vel Beati Fulgentij vitam minimè legisse, vel existimare, cæteros illam legere minimè potuisse; quomodo enim id dicere potuit, cum in toto libro Vitæ Beati Fulgentij, ne verbum quidem de Augustini Regula, vel professione monastica habeatur?

Ibidem inquit: *Vincentius etiam in Africa non ignobilis Eremita ad Patrem scribit Augustinum, & circa Regulam, si quid, inquit, famulus hic tuæ sanctitatis frater suggererit floruit, &c.* Citatur epistola 256. inter epistolas Augustini: Verùm epistola Vincentij non ignobilis Eremitæ in Africa ad Augustinum, quæ est, & vbi reperitur? Certè epistola 256. non est Vincentij Eremitæ, sed Valentini Abbatis Augustino familiarissimi, non Eremitæ, sed Vrbanitæ, qui pro bono regimine sui Monasterij Beati Augustini consilium non raro quærebat, quod non solum non nego, sed quàm maximè affirmo.

Eodem libro quarto capite vndecimo inquit: *Aliquando nonnulli scioli, & nouatores dubitauerunt, utrum Eremitani Sancti Patris Augustini Monachi, & Canonici Regulares vota facerent, qui rei alma Theologorum Academia Parisiensis salubriter occurrit: & tandem, matura præcedente deliberatione conclusum, quod Religiosi Sancti Augustini, & Monachi illius temporis vouebant.* Rectè quadrat. Erasmus damnatæ memoriæ hæreticus in sua censura Regulæ Augustini dixerat, clericos ab Augustino institutos vota non emisisse, & de solis clericis in censura loquens, quæ de Augustini cuculla, & balteo coriaceo in quibusdam libris legebantur, tanquam fabulosa respuens, fatetur, Augustinum se, & suos nunquam monachos vocare consueuisse. Canonici Regulares rogauerunt almam Theologorum Academiam Parisiensem, ut hoc dubium matura discussione, ac deliberatione habitaresoluerent. Edidit ob id Ricardus Cenomanus eruditissimam Apologiam contra Erasmus, Antidotum nuncupatam: in ea Apologia ostendit, Augustinum se, & suos aliquando Monachos vocare: sed aduertit æquiuocationem nominis Monachi, opinionis errorem peperisse, & subiungit: *Itaque Augustinus quando respicit causam, & functionem, separat à monacho: quando verò communem vitam, & concordem considerat, confundit.* Eremitarum verò non solum non meminit, sed propter nonnullos, qui æquiuocatione nominis monachi in errorem labebantur, & ipsi alios in errorem labebantur, data opera aduertere voluit, qua ratione Augustinus suos clericos monachos vocauerit, ob vitæ nimirum comu-

nitatem. Demùm Parisiensis Academia rematurè discussa sequens Decretum promulgauit, extractum ex registro facultatis Theologiæ in Vniuersitate Parisiensi.

Anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo nono die Sabbati vltima Ianuarij, fuit cõgregata sacra Theologiæ facultas apud Sanctum Maturinum per iuramentum, post Missam de Spiritu sancto, super difficultate orta circa censuram Erasmi super tertiam Regulam Religiosorum Sancti Augustini. Dubitabatur autem à plerisque; an Religiosi vouebant tempore Augustini, & ad supplicationem fratrum Sancti Victoris, qui petebant solutionem illius difficultatis, facultas disputauit de materia illa, non solum per deputatos, sed per totam facultatem disputatum est diligenter. & tandem matura præcedente deliberatione conclusum fuit, quod Religiosi Sancti Augustini, & Monachi illius temporis vouebant: & quod illa censura Erasmi non est probanda, sed est scandalosa: & apologia Magistri nostri Cenomani contraria illi censura, est recipienda, & digna, qua imprimatur. Hinc vides, neque Erasmus, neque Ricardus Cenomanus, neque Academiam Parisiensem de Eremitis Augustinensibus dubitasse, an illi tempore Augustini vouerent, & tamen iactat confidenter hic Autor, per eandem Academiam definitum esse, quod Eremitæ Augustiniani tempore Augustini vouebant.

Eodem libro quarto capite duodecimo inquit: *Ita confirmata est Religio Fratrum Eremitarum Sancti Augustini chari, & accepti Romanis Pontificibus, & specialiter Innocentio Primo, qui constitutionem fecit de omni Ecclesia, & Regulis monachorum.* Citatur in Margine Platina in Innocentio Primo. lege Platinam, & omnes, qui vitas Romanorum Pontificum scripserunt, nunquam inuenies, ante Innocentium Tertium Religionem Eremitarum confirmatam, sed nec etiam ipsam Augustini Regulam, licet multi Pontifices, & Concilia illam vti approbatam omnibus canonicis clericis, & etiam Canonissis seruandam proponant, de qua re supra dictum fuit. Platinæ verba sunt: *De Iudeis quoque, & Paganis, de què monachis Regulas quasdam tulit.* At si hoc est Ordinem Fratrum Eremitarum confirmare, cur non etiam Ordo Iudæorum, & Paganorum confirmatus dicitur? Deinde aliud est facere Regulas pro Iudæis, & Paganis, & etiam pro Monachis: aliud est Regulas Iudæorum, vel Paganorum, vel Monachorum confirmare, Platina primum dicit, non autem secundum. Dices apud Anastasium, & Damasum in Innocentio Primo ita haberi? *Hic constitutum fecit de omni Ecclesia, & de Regulis Monasteriorum, & de Iudeis, & Paganis:* Sed hoc non est allegare Platinam. Deinde non dicit, quod fecerit constitutum de Regulis Monachorum, sed Monasteriorum, & ne te diutius teneam, vide hæc statuta, siue istas regulas ab Innocentio Primo factas in epistola illius secunda ad Victricium capite decimo, & refertur in capite

de

de Monachis decimasexta quæstione prima. Sed vt videas, quòd falsum sit, quòd Innocentius primus, vel Ordinem Eremitarum, vel Beati Augustini Regulam confirmauerit, audi hunc ipsum Autorem in eodem capite in verbis antecedentibus hæc scribentem: *Antonius, Basilius, Augustinus Autores Religionum fuerunt, nec vllam leguntur a Pontifice approbationem quæsiuisse, propterea quod non dum extaret ius Ecclesiasticum id præcipiens. Hæc Illustrissimus Cardinalis Bellarminus. Vnde Ordo Fratrum Augustinensium confirmatus relucet absque solemniori Romani Pontificis approbatione, quod Gersonius ita confirmat. De Religiosis antiquis non legimus aliquam approbationem expressa Sedis Apostolica quæsiuisse: sed earum vitam sanctam Ecclesia sciens, & multis viris Sanctis, & approbatis communicante, & multa & varia priuilegia concedente, erat eorum plena confirmatio.*

Eodem libro quarto, & capite duodecimo ad finem inquit: *Vnde Innocentius Papa Tertius ante ipsum Concilium Lateranense, Vlyssiponensi, & Conimbricensi Episcopis præcipiens, vt cogerent feminam quandam habitum Ordinis Sancti Patris Augustini resumere, quippe qua in manibus vnus ex illius Ordine Eremitæ votum castitatis emiserat. Hæc Azorius libro duodecimo Institutionum moralium capite vigesimo tertio.* Verùm illius pace dupliciter decipitur. Primò dum ait, Innocentium Tertium in ea epistola dicere illam foeminam votum emisisse in manibus vnus ex Ordine Sancti Patris Augustini, textus præ manibus omnium habetur in capite insinuante. qui Clerici vel vouentes. Secundò cum ait, hoc dicere Azorium: Nam Azorius dicit se, quæ Eremitani pro illorum antiquitate adstruenda comminiscuntur, solùm referre, & contrariam sententiam Canonicorum probabiliorem sibi videri, & neque in Decreto, neque in Decretali huius Ordinis vllam prorsus mentionem haberi: Sed solùm in duobus locis in sexto libro Decretalium. Vide illum.

VIII. **E**odem libro quarto, capite decimo tertio inquit, Beatum Augustinum post primum Monasteriũ in Agro Tagastensi exstructũ ob multitudinem, & inquietudinem multorum aduentantium inde ad duo miliaria recessisse ad quemdam montem altissimum, ad quem non nisi per viam valdè aridam, & pœnosam adiri poterat, &c. Hæc inquit Sigibertus Beato Augustino notissimus in epistola ad Macedonium. Miror huius generalis Chronistæ diligentiam, & fidem in testimonijs historicorum referendis. Sigibertus, siue quisquis fuerit autor illius Epistolæ ad Macedonium scribit, Aug. primum monasterium apud Hipponem in horto Valerij exstruxisse: hic autem ex Sigiberto in agro Tagastensi exstructum affirmat. Deindè ait Sigibertum Augustino notissimum fuisse: At Sigibertus vt supra capite vi-

gesimo nono notatum est anno Domini 1111. fatis concessit.

Eodem capite dicit, illum Ciuem Hipponensem Beati Augustini amicum, propter quem lucrandum ille ex agro Tagastensi Hipponem venerat, cuius meminit Possidius capite tertio, & idem Beatus Augustinus sermone primo de Comuni vita Clericorum, fuisse Bonifacium Comitem, cui Beatus Augustinus epistolam septuagesimam scribit, idq; ex ipsa epistola nititur comprobare. At facilius ignem ex aqua elicere poterit, quàm ex illa epistola quod autor intendit: nam ex illa epistola apertè habes, Bonifacium Comitem, quo tempore Beatus Augustinus Hipponem iuerat, vxorem habuisse, ea verò defuncta ipsi Bonifacio Monasterium ingredi volenti, Beatum Augustinum, vt in seculo pro Ecclesiæ defensione contra molestias Barbarorum maneret, seruato proposito castitatis, suasisse. Verba Beati Augustini sunt: *Nempè omnes actus publicos, quibus occupatus eras, relinquere cupiebas, & in ocium sanctum conferre, atque in ea vita viuere, in qua serui Dei Monachi viuunt. Vt autem non faceres, quid te reuocauit? nisi quia considerasti, ostendentibus nobis, quantum prodesset Christi Ecclesiis, quod agebas, si ea sola intentione ageres, vt defensa ab infestationibus Barbarorum, quietam, & tranquillam vitam agerent, sicut dicit Apostolus, in omni pietate, & castitate: tu autem ex hoc mundo nihil quæres, nisi ea, quæ necessaria essent huic vita sustentanda tua, ac tuorum accinctus, balteo continentia, & inter arma corporalia spiritualibus armis tutius, fortiusq; munitus. Cum ergo te esse in hoc proposito gauderemus, nauigasti, vxoremq; duxisti, &c.*

Eodem libro quarto, capite decimo quarto IX. ait: *Satis inde superq; notum istud monasterium Hipponense non esse Canonicorum, hos enim Beatus Augustinus, non ubi factus Presbyter, sed Episcopus instituit.* Citat Possidium in vita Augustini cap. quinto, ipsum Beatum Augustinum epistola septuagesima nona, sed falsò, nam verba sunt in epistola septuagesima sexta. Innocentium primum epistola secunda ad Victricium: *Omnia tamen extra propositum, & perperam, nullus enim Autorum, quos citat, dicit monasterium illud clericorum non fuisse.* E contrario Possidius capite vndecimo dicit, ex illo monasterio consueuisse accipi clericos Ecclesiæ Hipponensi, & alijs, & capite quinto ait, quòd factus Presbyter monasterium intra Ecclesiam mox instituit, quod Ecclesia, & etiam ipsi Eremitæ interpretantur de monasterio clericorum, cum dicunt in officio: *Factus ergo Presbyter monasterium Clericorum mox instituit.* Nec valent frigidæ glossæ recens excogitatæ ad obtrudendas nebulas veritati, quod instituerit monasterium Clericorum, quia Eremitæ facti sunt Clerici. Nunquam Eremitæ facti sunt Can-

nici Cathedralium, quomodo illi Clerici fiebant passim Canonici Cathedralis Hipponensis, & aliarum, hæc falla sunt. legite Iordanum libro secundo in Vitas Fratrum capite decimo quarto ista commenta vana reijcientem, ac scribentem. Et cantatur in antiphona, quod factus Presbyter monasterium Clericorum mox instituit: non dicit Monachorum, sed Clericorum.

Ibidem ait: *Nec de alijs, quàm de Eremitis Hipponensis Clericis, & ita iam institutis Tagaste, & Carthagine, multisq; Africæ locis loquitur ad huc Monachus ex Campania Sanctus Paulinus ad Magistrum suum Alipium. eos ita salutare iubens: Benedictos sanctitatis tuæ comites, & imitatores in Domino Fratres (si dignantur) nostros in monasterijs Carthagine, Tagaste, Hipponensis, Regio, cum totis Parochijs tuis, atque omnibus tibi locis Domino Catholicè seruietes, multo affectu, & obsequio salutari rogamus.* At quòd Alipius Paulini Magister fuerit, vndè obsecro hausit? cum quo tempore illam epistolam ab autore allegatam, quæ est num. 35. inter epistolas Augustini, scribebat Paulinus, ne dum ipsum Alipium satis nosset, nec vicissim illi notus esset, ut ex ferie epistolæ patet. Vbi etiam reperit illos, de quibus Paulinus scribit, non alios, quàm Eremitas Hipponensis, & Carthagine Clericos factos esse potuisse? Satiùs fecisset si hoc vel leui coniectura probasset.

Ibidem. *Multi denique ex ipsis Eremitis assumebantur ex monasterijs ad seruiendum Ecclesijs Cathedralibus, prout necessitas postulabat, de qua re Possidius. Ex monasterio, quod per illum memorabilem virum Augustinum & esse, & crescere cœperat, magno desiderio poscere, atque accipere Episcopos.* Et in verbis præcedentibus ad idem probandum citat verba Possidij capite quinto dicentis, bono præcedente exemplo accepta ab Episcopis potestate presbyteri nonnulli tractare cœperunt verbum Dei. Et alia verba Augustini epistola septuagesimaseptima ad Aurelium. Verùm omnia figmenta sunt. Lege librum Possidij, lege epistolam Augustini, nihil in locis allegatis de Eremitis reperies.

X. **L** Ib. 4. cap. 15. dicit Eremitas, vel Monachos assumptos ad Ordines Clericales, vel ad Episcopatum deposito pallio, & cingulo monachali clericalibus indumentis vti consueuisse, ut essent conformes alijs clericis. Allegat textum Coelestini primi in epistola ad Episcopos Viennensem, & Narbonensem. Primò quòd ait, Monachos ad sacerdotium assumptos, siue etiam ad Episcopatum, habitum monasticum deponere potuisse, vel consueuisse, & habitum clericalem assumpsisse, falsum omnino est. Nam Pontifices, qui Monachis concesserunt, ut pro Ecclesiarum necessitate, vel vtilitate, monachi possent ad sacros Ordines promoueri, id catenus permiserunt, si salua manerent tum propositum, tum etiam alia monastica insti-

tuta. Ita Innocentius primus in capite de Monachis decima sexta quæstione prima, & Gelasius Primus capite Priscis quinquagesima quinta distinctione, & quia externus habitus signum est internæ professionis, ut notat Diuus Thomas quæstione centesima octuagesima quinta, art. 8. idèd vsus Ecclesiæ Catholicæ semper obtinuit, ut Monachi ad Episcopatum assumpti proprium habitum retinerent. Et miror hunc autorem contrarium dicere sine teste, contra antiquissimam consuetudinem Ecclesiæ, cuius initij non extat memoria, vel notitia apud nos. Sed esto verum id esset, quòd tamen falsissimum est, adhuc magis falsum est, quòd hoc scribat Coelestinus in epistola allegata. Et mihi quidem videtur hæc licentia non ferenda, ut cuius licitum sit literis Põtificum quicquid plaueuerit, pro eius libito imponere. Referam verba eiusdem Papæ ex illius epistola, quæ habetur in primo volumine Conciliorum ante Concilium Ephesinum. *Didicimus, inquit, quosdam Domini sacerdotes superstizioso potius cultui inseruire, quàm mentis, vel fidei puritati: sed non mirum, si contra Ecclesiasticum morem faciant, qui in Ecclesia non creuerunt, sed alio venientes itinere secum hæc in Ecclesiam, quæ in alia conuersione habuerant, intulerunt. Amicti pallio, & lumbus præcincti credunt se scripturæ fidem non per spiritum, sed per literam completuros. Nam si ad hoc ista præcepta sunt, ut saliter seruarètur, cur non sunt pariter, quæ sequuntur, ut lucerna ardentes in manibus unà cum baculo teneantur? Habent suum ista mysterium, & intelligentibus ita clara sunt, ut magis, quàm decet significatione seruentur. Nam in lumborum præcinctioe castitas, in baculo regimen pastorale, in lucernis ardentibus boni fulgor operis, de quo dicitur, opera vestra luceant, indicantur. Habent tamen istum forsitan cultum, morem potius, quàm rationem sequentes, qui remotioribus habitant locis, & procul à cæteris degunt. Vndè hic habitus in Ecclesijs Gallicanis; ut tot annorum, tantorumq; Pontificum iu alterum habitum consuetudo vertatur? Discernendū à plebe, vel cæteris sumus doctrina, non veste, conuersione, non habitu, mentis puritate, non cultu. Nam si studere incipiamus nouitati, traditum nobis à patribus Ordinem calcabimus, ut locum superuacuis superstitionibus faciamus. Rudes ergo fidelium mentes ad talia non debemus inducere, &c.* Vide quæso, an de habitu Monachorum abijciendo, cum ad Sacerdotia, & Episcopatus assumebantur, an potius de habitu superstizioso ab Hæreticis, vel ab his, qui de hæresi ad Ecclesiam veniebant, introducto loquatur? Quem omnino abijci Coelestinus præcipit, & diligenter cauere, ne locum superstitionibus faciamus. Crediderim ego Coelestinum de superstizioso habitu quorundam Monachorum, hæreticorum tamen Eustathianorum nūcupatorum, locutum, contra quos tempore Syluestri Papæ primi celebratum est Conciliū Gangrense. Hi enim inter alias superstitiones pallijs omnino vtendum docebant, & à birris, siue alia veste

veste communi abstinere iuebant . Extat Canon disti Concilij duodecimus in ordine , qui superstitionem illam sub poena anathematis interdicit : & refertur in decreto cap. si quis virorum trigesima distinctione . Vt cunq̄ sit , hoc certum , eos , qui supersticiosum illum habitum in Gallias introducere volebāt , de heresi ad Ecclesiam venisse , ac fortè de longissimis terrarum spatijs , puta ex Oriente , vbi Eustathianorum Monachorum reliquæ fouebantur : nam dicit Coelestinus , quod illi in Ecclesia non creuerant , sed alio venientes itinere , secum hæc in Ecclesiam , quæ in alia conuersatione habuerunt , intulerunt . Et infra . Habent tamen istum forsitan cultum , morem potiùs quàm rationem sequentes , qui remotioribus habitant locis , & procul à cæteris degunt . Si autem concedat autor Coelestinus de suis Eremitis loqui , nolo esse obstinatus in contradicendo , dum tamen illos Beatissimi Patris Augustini familiæ non adscribat .

XI. **L** Ib. 5. cap. 8. inquit . *Illustrissimus verò Bellarminus breuem fecit , & doctam dilucidationem , ut germanos Augustini fetus agnosceremus , sed a Louaniensibus differt solùm in sequentibus . in primo tomo librum de Vita Eremitica , &c .* Ut qua fide Bellarminum , & alios referat , apud omnes semel constet , ponam hic illius verba , & è regione verba Cardinalis Bellarmini . Autor ex Bellarmino . *In primo tomo librum de Vita Eremitica ambigo an sit Augustini , cum nec in Retractationibus , nec in indiculo reperiat .* Bellarminus in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis in Augustino in Censura operum tomi primi . *Liber de Vita Eremitica non potest esse Augustini , cum in eo nominentur Sancti Patres Benedictus , & Gregorius .* Autor ex Bellarmino . *In secundo tomo item epistola sexdecim ad Bonifacium nempe centesima sexagesima secunda , & cætera non videntur esse Augustini : non tamen est euidens , non esse Augustini .*

Bellarminus in censura tomi secundi . *Epistola sexdecim Augustini ad Bonifacium , & Bonifacii ad Augustinum , qua insereruntur inter epistolam ad Honoratum de fuga in persecutione , & epistolam ad Ediciam de voto continentie , non videntur esse Augustini : sed breuissimæ sunt , & non multum refert cuius sint .*

Autor ex Bellarmino in tomo tertio . *Speculum tribuitur a Possidio non solùm in indiculo , sed etiam in vita S. Augustini , tamen si forsassis aliquis mutauerit textum scripturæ , ut pro eo , quem Augustinus posuerat , posuerit ipse eum , quem nostra translatio habet .*

Bellarminus in censura tomi tertij : *Liber , qui dicitur Speculum , quatenus de eius Autore aliqui dubitauerint , verè S. Augustini est , nam & habetur in indiculo Possidij , & ipse idem Possidius in vita S. Augustini tradit hunc librum ab Augustino fuisse conscriptum .*

Autor ex Bellarmino in tomo sexto . *Liber de Fide contra Manicheos a nemine reprehenditur ,*

& videtur planè Augustini .

Bellarminus in censura tomi sexti . *Liber de Fide contra Manicheos , non videtur esse Augustini , quia non sit eius mentio in Retractationibus , neque in indiculo Possidij , & quia vsitur Phrasibus insolitis Augustino , ut est illa cap. 18. Si Deus incorruptibilis est , &c .*

Autor ex Bellarmino in tomo septimo . *Liber contra Fulgentium Donatistam insertum est an sit Augustini , cum non habeat , aliquod testimonium ab aliquo autore graui .*

Bellarminus in censura tomi septimi . *Liber contra Fulgentium Donatistam dialogus est , &c . & cerisè nihil est in hoc dialogo , unde probari possit , autorem eius non esse Augustinum , nisi quod eius mentio non habetur in Retractationibus , neque in indiculo : Sed fieri potest , ut in tanto numero librorum tum ipse Augustinus , tum Possidius unius libelli oblitus fuerit .*

L Ib. sexto , dicit corpus Beati Augustini concessum fuisse Eremitis ex quodam Chronico sui Pamphili . Quod in tantum à vero abest , ut Eremitæ Augustiniani vsque in hunc diem , neque Augustini corpus viderint , nec locum vbi Sanctissimi Patris reliquæ conduntur , illic repositæ ob timorem Gallorum , ne subriperentur , antequam Eremitæ ex concessione Ioannis Vigessimi secundi admitterentur ad Ecclesiam D. Petri in coelo aureo .

Eodem libro 6. cap. 7. de Constitutionibus Petri Portuensis loquens , illas cum Augustini regula confundit .

Dies deficerent , si omnia huius autoris menda hic forent scribenda , vnum pro Colophone adnotabo , eodem libro sexto , pagina 171. ex relatione Oldradi Episcopi Mediolanensis scribit , reliquias Beati Augustini ex Sardinia Papiam translatas anno Domini 797. pridie Kalendas Martij . Qua in re manifestè errat . Hæc enim translatio per Luitprandum Regem Longobardorum facta est , quod nullus negabit : Luitprandus verò sub anno 744. extremum diem obierat , quod ex Paulo Diacone Baronius ibidem notauit . Regnum etiam Longobardorum anno 774. eueritum est , ut ibi pariter Baronius ex Annalibus Francorum obseruauit . Sed indulgeo Chronista in historijs Longobardorum minùs versato . Saltem vidisset epistolam Oldradi , quam allegauit , nam illam videre poterat apud eundem Baronium tomo nono , sub anno 725. quo anno eiusmodi translationem Rege Luitprando procurante factam in hunc modum scribit : *Domino Regum pijsimo Carolo Magno Petrus Oldradus indignus Mediolanensium Archiepiscopus peuenit in Christo coronam . Opus , quod celsitudo vestra , &c .* Et infra . *Vnde Luitprando Asprandi filie Longobardorum Rege , quo tempore à die obitus ipsius Sancti Patris , scilicet Augustini ducenti , & octoginta anni decesserunt fuerant Regna Longobardorum adopto , & perseverante*

in vero Religionis proposito, quippe qui protector, & defensor fidelis Ecclesiarum Dei extitit, &c. & infra legatos suos proceres nobiles cum magno pondere auri, & argenti transmisi in Sardiniam, & redimentes sanctum corpus a Barbaris, nauis illud imponentes, Dei misericordia, & ingenti eorū gaudio plenius velis per tranquillum mare in unius diei, & noctis spacio perducti sunt ante portū, & Stationem Ianuensem, & infra. Hæc translatio corporis S. Augustini facta fuit pridie Calendas Martij, sedente in sancta Petri Sede Gregorio bo. me. eius nominis secundo, & c. Vtrum autem Gregorius secundus vixerit anno 797. quo anno hic Autor prædictam translationem factam scribit, non opus est nunc demonstrare. Et demum cum litera Oldradi sub anno 796. data fuerit, quomodo potuit Chronista non penitus obliuiofus eandem translationem in sequentem annum reijcere?

Caput trigesimumseptimum.

Quæ Cornelius Lancillottus in libro de Vita S. Augustini, ad illius monachatum adstruendum, aut falsò, aut perperam allegauit.

I. **R**ater Cornelius Lancillottus, qui nuper tres libros de Vita S. Augustini edidit, quos impressores Colonienfes in nouissima librorum Sancti Augustini editione, cum vita ipsius Augustini per Possidium exarata in limine primi tomi imprimendos curauerunt, vt de sua fide, ac diligentiâ legentes certiores redderet, statim in principio operis epistolæ sub nomine Possidij ad Macedonium scriptæ fragmentum ponit. *Augustinus, inquit, homo cælestis, imago diuinitatis, Pater Patrum, Doctõr Doctõrum, abyssus sapientiæ &c. Augustinus per Angelis in seruore, per Prophetis in absconditorum mysteriorum reuelatione, per Apostolis in prædicatione, per Martyribus in desiderando passionem, per Confessoribus in disciplinarum traditione, & per Virginibus in continentie obseruatione.* & concludit. *Si omnia membra verterentur in linguas, adhuc nõ esset sufficiens ad laudandum tantum Patrem, & Doctõrem.* Hæc epistola similis est illi, quæ sub nomine Sigiberti Augustino familiarissimi ad Macedonium circumfertur, & ex eadem officina edita, hoc vno excepto, quod non ita mendacijs scatet, fortè quia autor integrum exemplum non posuit, sed illius fragmentum. Stilus omnino diuersus à stilo Possidij. Huius epistolæ nullus Autor fide dignus meminit. Et vbi quæso tandiū latuit? Vocat Augustinum imaginem diuinitatis, quod etsi aliquo sensu bono, & Chatholico admittatur, apud

Doctores in vsu non est: nam esse imaginem diuinitatis est proprietas, quam Paulus Christo tribuit ad Colossens. 1. Secundò Augustinum Apostolis in prædicatione parem facit. Verum neque Possidius in vita Augustini, neque Ecclesia in eius officio tantum illi tribuere audet. Sed post Apostolos in dispensando Dei verbo illi secundas concedit. *Post quos, inquit, foecunda dispensandi verbi Dei primo refulsit gratia.* Tertio, inquit illum parem fuisse Virginibus in continentie obseruatione, quod falsū esse nullus ignorat, nec puto Augustini discipulum, & virum alioqui sanctissimum, Magistrum, & patrem mendacijs honorare voluisse, cum non deesset campus feracissimus laudum verissimarum.

Lib. 1. cap. 38. probat Augustinum, quando in Ostijs Tiberinis morabatur, in Africam rediturus, monachum fuisse, siue Eremitam. Allegat Augustinum lib. 9. Confess. cap. 10. at nec ibi, nec alibi hoc dixit Augustinus.

Ibidem dicit, Paulinum Nolanum hortari Vincentium ad vitam eremiticam, citat epistolam 36. inter epistolas Augustini. Vide illam, & omnes Augustini epistolas. nihil tale reperies.

II. **L**ib. 2. cap. 1. fatetur, inuentam Medioiani epistolam Valerij Hipponensis Episcopi ex Africa Mediolanum missam, eamq; ex Bibliotheca Mediolani Ducum Græco sermone scriptam, latinitate postea donatam. At de dicta epistola, cuius fidei esse possit, dictum est supra capite vigesimo octauo.

Eodem lib. cap. 4. dicit, Augustinum fuisse Monachum, vt contradistinctum à Clerico, citat Possidium in vita Augustini cap. 2. lege illum, nihil inuenies.

Ibidem fatetur seruari in Bibliotheca Vaticana librum vetustum August. de Cognitione veræ vitæ, in cuius fine dicitur, illum scriptum fuisse Eremitis in monte Pisano. Verum de hoc libro diximus capite præcedenti, vel non esse Augustini, vel in monte Pisano ab Augustino scriptum minimè fuisse, qui in monte Pisano non fuit, & fortè illum non vidit.

Eodem libro cap. 5. dicit ex sermone 49. de diuersis haberi, Augustinum portasse tunicam longam, zona præcinctam cum cuculla. Sermo præ omnium manibus est videlicet sermo primus de Comm. vita Clericorum, in quo de zona, cuculla, & veste longa, nec iota vnum, nec vnus apex.

Ad idem citat Martyrologium Romanum Petri Mosalini. Verum istud non est Martyrologium Romanum, neque in Martyrologio Romano aliquid tale reperitur.

Eodem lib. & cap. ad finem inquit: *Quam rem etiam confirmat istud, quod Augustini sequacibus Eremitis idem habitus decretus est aliquot ante seculis, ac contra reprebenses fuit pronunciatum à Leone Primo, & Alexandro Quarto. Sedes (inquit Diuus Antoninus in fine tertie partis. hystoriarum) Apostolica aspiciens ad primam*

mam Ordinis originem, habitum superiorem eis determinavit, immo verius dudum per S. Augustinum determinatum declaravit, statuendo videlicet, quod eorundem s. Eremitarum S. Augustini habitus exterior esset cucullus nigri coloris.

Hic multò minus vera dicuntur. Primò falsum est, Augustinum cucullam nigram gestasse, aut zonam pelliceam, ex Augustino serm. 2. de comm. vita Clericorum. Secundò falsum est, quod propter hoc Summi Pontifices hunc habitum Eremitis decreverint. Causæ verò, propter quas illum decreverunt, ex bullis Gregorij IX. Innocentij IV. & Alexandri IV. apparent. Tertiò multò magis falsum est, quod contra reprehenses per Leónem Primum, & Alexandrum IV. fuerit pronunciatum. Et quidem Leo Primus de hoc nihil statuit, nec Autor illius decretum producit. Alexander verò IV. non pronunciauit contra negantes Augustinū cucullam nigram zona pellicea desuper cinctam gestasse, aut eiusmodi habitū Eremitis determinasse. absit: sed pronunciauit contra Eremitas nolentes eiusmodi habitum à Sede Apostolica præscriptum gestare, quos Ecclesiasticis censuris ad id compellendos esse mandauit, vt subkta eiusdem habitus confusione cessarent scandala, quæ in dies oriebantur in non modicum detrimentum Fratrum Minorum, quos piorum eleemosynis per simulationem eiusdem habitus fraudabant. Quartò adhuc falsum est, hæc dicere D. Antoninum, nam vt sæpe aduertimus, D. Antoninus in postremo illo capite non ex propria sententia loquitur, sed cuiusdam Eremitæ verba referendo, quæ acriter impugnat.

III. **E**odem lib. 2. cap. 7. inquit: *Hanc ob causam venerabilis ille senex Augustinum rogauit, vt scripto sibi, suisq; traderet aliquam viuendi normā, quæ veterum Monachorum consuetudini foret accommodata, quod quidem Augustinus ei libens præstitit.* Allegatur Sigibertus in Chronico. Legatur Sigibertus in Chronico nihil tale inuenietur. Inuenitur verò in Epistola sub nomine eiusdem Sigiberti ad Macedonium, quæ cuius sit fidei, & autoritatis, supra dictum fuit, & mea quidem opinione Autor Sigiberti. Chronicum non vidit: non enim dixisset Sigibertum, qui hæc de Augustino scribit, autorem Chronici fuisse, quod anno iiii. absolutum fuit.

Cap. 9. dicit, Augustinum Eremitis in Tuscia degentibus Regulam scripsisse: allegat Antoninū, sed frustra, nam vt dictum est, Antoninus non ex propria sententia loquitur, sed ex relatione Eremitarum.

Cap. 10. dicit, Augustinum fuisse in annis triginta quinque, quando illius mater Monica ex hac vita migravit, citat Augustinum lib. 9. Confess. c. 11. Verum ex Augustino constat illum tunc fuisse ætatis annorum triginta trium. de qua re dictum est supra cap. 4. & 5.

Cap. 11. Allegat Augustinum lib. 22. de Ciuitate cap. 8. sic dicentem: *Venientes enim de transmarinis me, & fratrem meum Alipium nondum qui-*

dem Clericos, sed iam Deo per religiosa vita obseruantiam seruientes, vt erat cum tota domo sua religiosissimus, ipse susceperat, & apud eum tunc habitabamus. At hæc verba. *Per religiosa vita obseruantiam.* Autor de suo addidit ad vitam Eremiticam insinuandam, quod tamen frigidum est, nam si per religiosæ vitæ obseruantiam intelligi deberet vita Eremitica, etiam ille Vincentius, quem textus dicit fuisse cum tota domo sua religiosissimum, necessariò cum ipsa domo sua fuisset frater Eremitæ.

Cap. 12. ex Baronio scribit, Augustinum in Eremo apud Tagastam triennio degisse, ibiq; circa medium triennij librum de Magistro scripsisse. Baronius hoc non dicit, sed quomodo Autor hoc dicere potuit, qui scribit Augustinum fuisse ætatis annorum 35. quando illius Mater corpore soluta est? & tamen Augustinus 9. Confess. cap. 6. scribit Adeodatum libri illius interlocutorem, qui fuit baptizatus cum illo in annis quindecim, mortuum in Africa in annis 16.

Cap. 13. dicit, Augustinum post primum monasterium Tagastæ extructum, aliud in monte circiter duo milliaria distanti à primo monasterio extruxisse. Citat Sigibertum in Epistola ad Macedonium. Verum Sigibertus dicit, primum monasterium iuxta Hipponem in horto Valerij extructum, non prope Tagastam. idem etiam de secundo in monte illo circiter duo milliaria distante affirmat.

Cap. 15. dicit, Monasterium Hipponense extructum fuisse in horto illius Ciuis Hipponensis, propter quem videndum Augustinus Hipponem iuerat. At Augustinus serm. de comm. vita Clericorum dicit, se illud in horto sibi ab Episcopo Valerio ad id donato, instituisse. *Cognito, inquit, instituto, & voluntate mea B. memoria senex Valerius dedit mihi hortum illum, in quo nunc est monasterium.*

Cap. 16. dicit, Ordinem Eremitarum approbatum fuisse ab Innocentio I. à Sixto III. & Leone I. Puto si Venerabiles Patres Eremitæ istas approbationes haberent, non in contentionibus, quas super illorum antiquitate non solum cum patribus Illustrissimi Ordinis Prædicatorij, sed etiam cum Monachis, & Canonicis Regularibus non semel excitauerunt, aliquando illas produxissent, quas tamen nunquam produxerunt, nec producent.

Ibidem subiungit: *Fuit tamen in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. anno 1215. propter eos, qui vocabantur pauperes de Lugduno Ordo noster rursus approbatus.* Cui dicto fides adhiberetur, si locum, & verba Concilij notasset, in quibus eiusmodi approbatio habetur: nam apud Latinos hic locus adhuc ignoratur, & puto etiã apud Germanos.

Ibidem subdit: *Ideoq; Pontifex Innocentius ante suprascriptum Concilium Lateranense de hoc ordine approbato sentiens, ac loquens Priori cuidam Ordinis Augustinianorum imperat, vt declaret excommunicatum Archiepiscopum Cantuariensem eo quod Priorem quendam Augustiniani Ordinis post*

appellationem ad Sedem Apostolicam excommunicationi subiecerat. Ego verò sine iactantia affirmare possum, me omnes huius Pontificis Epistolas vidisse, quas etiam apud me teneo, & de Ordine Eremitarum Augustinensium ne vnā minimam syllabam in illis contineri. Reperiuntur autem in primo libro dictarum Epistolarum epistolæ directæ Prioribus Sancti Augustini, & Sancti Hilarij, quibus Innocentius mandauit, Archiepiscopum Cantuariensem excommunicatum denunciare, quòd Priorem monasterij Sancti Saluatoris, & dictæ Ecclesiæ Cantuariensis post interpositam legitimam appellationem ad Sedem Apostolicam excommunicationi subiecerat. Verum monasterium Sancti Saluatoris Cantuariensis, & similiter monasterium Sancti Augustini Eremitarum Augustinensium domus nunquam fuisse, illius pace verum non est: fuerunt enim monasteria celeberrima præclarissimi Ordinis S. Benedicti, quod nullus, qui Anglorum historias legerit, ignorat.

Ibidem subdit: *Et lib. 2. Epistolarum literis ad Vlyssiponensem, & Conimbricensem Episcopos anno 1199. circa Calendas Decembris datis præcipit, vt cogant fæminam quandam habitum Sancti Augustini resumere, quòd in manibus cuiusdam Eremitæ Augustiniani votum castitatis emisisset.* Verba huius Epistolæ referuntur in capite insinuante Quæ Clerici, vel vouentes, vbi de Eremitis Augustinianis nihil, cuius verò Ordinis illi essent, de quibus textus loquitur, suo loco dicemus.

Ibidem ait: *D. Antoninus asserit 3. par. tit. 24. cap. 13. hanc propagationem ab ipsomet Augustino deductam sine interruptione, in quadam simplicitate permansisse etiam ad hoc vsque Concilium Lateranense, in quo neuiquam fuit Ordo approbatus, vspote qui iam floreret.* D. Antoninus cap. non tertio decimo, vt autor citat, sed quarto decimo in principio, cum hanc sententiam Autoris ex quodam Eremita dicti Ordinis recitasset, illam vt falsam, & impossibilem reiecit. Illius verba posuimus supra cap. 19. Si verò dictus Ordo Eremitarum, quòd iam floreret, non fuit approbatus, cur Autor paulò superius in eodem capite dixit, quòd in eodem Concilio sub Innocentio III. propter eos, qui vocabantur pauperes de Lugduno, fuit approbatus? Nam esse, & non esse approbatum ab eodem Concilio, sunt contradictoria, inter quæ medium non datur.

V. **I**bidem subdit: *Ex vetustissimis, & certissimis ipsius Ordinis monumentis apparet, huius nonnulla Conobia ante Innoc. III. fundata fuisse, vti Londoniense in Anglia an. 1059. & in Hispania Burgense an. 1144.* Sed Autor pace illius decipitur, nā Londonijs siue Londini ante an. Christi 1250. monasterium Eremitarum Augustinensium nullum omnino erat. Erat verò monasterium Ordinis S. Augustini, sed Canonorum Regularium S. Trinitatis nuncupatum, illudq; præclarissimum, & antiquissimū, de quo sequenti libro dicemus. Scripserunt multi de

Ecclesijs & monasterijs Anglicanis, scripsit nouissimè Ioannes Petrus librum de scriptoribus Anglicanis. cæterum ex omnibus, quotquot videre potui, nullum vidi, qui huic ordini Eremitarū apud Britannos maiorem antiquitatem tribuat, quā trecentorum, & quinquaginta circiter annorum: nec ipsi Ven. Patres Eremitæ aliquem testem fide dignū pro maiori antiquitate hætenus produxerunt: editus est anno 1622. Catalogus monasteriorum Angliæ, Autore Ioanne Speed, in quo monasterium S. Augustini Londinense Ord. Eremitarū an. 1257. ponitur fundatum. Idem de monasterio Burgensi, & de alijs affirmo, quorum foundationes si annum Christi 1200. præcesserunt, sine dubio illa monasteria, vel Canonorum, vel Monachorum erant, licet fortassis temporum successibus in manus Eremitarum deuenirent.

Ibidem addit: *Quin & Adelheida soror Hildegardis, quæ Carolo Magno nupsit, trucidata ab Hūnis, mariti, & filiarum corpora sepeliuit in Bucouiensis Augustiniano monasterio, quod pro suo in Eremitas affectu adificauit.* De hoc monasterio, cū titulum non prodat, diuinare nequeo. Cæterū Aubertus Miræus in lib. de Collegijs Canonorū secularium cap. 76. scribit Adelheidam, sine Adelinadam Hildegardis sororem monasterium in Bucouia Canonissarum sub inuocatione SS. Cornelij & Cypriani fundasse, non autem Eremitarum: reperi etiam Carolum Magnum, & eius patrem, parentes, & cognatos multa monasteria fundasse, eaq; in gentissimis prædijs diuitijs & priuilegijs muniuisse: at illa omnia vel Canonorum, vel Monachorū erant, quorum tantummodo fit mentio in Concilijs Aquigrani, & Maguntiz sub ipso Carolo Magno, & eius filijs celebratis. Neque possunt Eremitæ dicere, se sub nomine Monachorum in dictis Concilijs comprehensos esse, nam Concilia expressè indicāt omnes monachos, de quibus in eis mentio habetur, sub B. Patris Benedicti Regula institutos fuisse.

Ibidem: *Martinus quoque Nauarrus perhibet D. Aurelij Augustini tempore fratres Eremitas, suisq; qui institutoris suis regulis vitam attemperarunt.* Citatur to. 2. comment. 4. de Regularibus nu. 9. sed hæc manifestissima est impostura, & mirū valdè est, cum Martini Nauarri nostri libri omnium manibus proterantur, Autorē hæc illi imponere ausum fuisse; sed mihi firmiter suadeo, eum libros Nauarri, quæ admodum & alios multos, quos citat, nō vidisse, cuius rei argumentum euidentius est, quod pro tomo 2. citat tractatum secundum, quanquam Commentarij Nauarri de Regularibus, neque sint in tract. 2. neque in to. 2. sed in to. 1. operum illius. Omitto, quæ ibi dicit de Regulis D. Basilij, & Augustini, non esse certum, quæ illarum fuerit prior, eo quod vterque eisdem temporibus vixerit, licet Basilius senior: cum certum sit, Basilium ante Augustini baptismū ad vitam Beatorum migrasse, quod & Baronius sub anno 378. adnotauit.

Eodem lib. 2. c. 18. dicit, videri D. Hilarium Arc. VI, latèsem fuisse Eremitā Augustinensem, ex illius epistola

epistola ad Augustinum, quæ habetur ante libros Augustini de Prædestinatione Sanctorum. Sed nec etiam si quis lynceos oculos haberet, in ea epistola hoc videret: nihil enim de Augustini Eremitis in dicta epistola habetur.

Addit, Verisimile videri eiusdem instituti fuisse Paulinum Nolanum, ex epist. 31. & 35. inter epistolas Augustini. sed superius dictum est, ex eisdem epistolis, & præsertim ex 55. contrarium haberi, nimirum Paulinum ante Augustini baptismum, & sacerdotem, & monachum fuisse.

Addit, eiusdem instituti fuisse D. Prosperum Regiensem, & Fulgentium Ruspensem, citat Baronium tom. 6. sub anno 504. qui de D. Prospero non loquitur, & alibi contrarium aperte docet, illum fuisse presbyterum, & clericum, non monachum. de utrisque suo loco alii qua dicemus.

Ibidem subdit *Vnde non ita diu capta Hipponensis Ciuitate multi religiosorum Neapolim profugere, monasteriumq; Niridanum prope illam adificauerunt. floruerunt hic inter ceteros Adrianus Afer in Angliam postea missus ad conuersionem eius gentis, item D. Agnellus, & Gaudiosus cum sancto Quodvultdeo, & ceteris presulibus fuga ex Africa iuxta hanc Ciuitatem delatis.* Citantur in margine Bedæ lib. 5. historię Anglicanę, cap. 1. Tabulę Ecclesię Neapolitanę, Paulus Regius in Actis. Baronius in Martyrologio die 28. Octobris. Multa paucissimis in verbis videntur errata. Primum est, Sanctos illos viros Agnellum, Gaudiosum, & Quodvultdeum, & alios Africanos ex Africa fugientes Neapolim migrasse: nam illi non fugientes, sed ab impijssimo Rege per vim pulsi, & nauigijs sine velis, & remigijs ad certum naufragium expositi, diuino miraculo Neapolim sunt delati. Secundum, ex illis profugis fuisse Adrianum à Vitaliano ad Anglos missum, qui annis ducentis, Quodvultdeo, & Gaudioso posterior extitit: illi enim sub anno 440. ex Africa pulsi, hic circa annum 660. in Angliam missus. Tertium, Monasterium Niridanum Ordinis Eremitarum fuisse. Quartum, id haberi ex Autoribus allegatis, Nam vt à primo incipiamus Bedæ lib. 5. historię Anglorum de Adriano nihil dicit, lib. verò 4. cap. 1. inquit, illum fuisse Abbatem Monasterij Sancti Petri in Anglia prope Cantuariam. At lib. 1. cap. 33. dicit monasterium illud à B. Augustino Anglorum Episcopo ædificatum, vel sub illo, vnde constat tum ex Bedæ, tum ex alijs historicis, illud monasterium monachorum Ordinis D. Benedicti, non Eremitarum fuisse. Idem de Monasterio Niridano prope Neapolim dicendum, cuius Adrianus Abbas prius fuerat, quod vel solum sufficit ad probandum non fuisse Eremitam Augustinianum, quia Eremitę nunquam Abbates habuerunt, neque nunc habent. Tabulę quoque Ecclesię Neapolitanę, Paulus Regius, & Baronius in Martyrologio solum affirmant Quodvultdeum, Gaudiosum, & alios ex Africa pullos monasterium prope Neapolim extruxisse, cuius fuit Abbas Sanctus Agnellus. De Ordine verò Eremitarum Au-

gustinensium nihil supra. Habetur Martyrologium habentur alij libri, ad quos remitto.

Ibidem subdit: *Alij teste D. Antonio deueniunt in Tusciam, ubi Augustinus aliquot monasteria erexit eo tempore, quo per ea loca in Africam redijt, &c.* Dicit multa monasteria per illos Eremitas fuisse ædificata in Tuscia. citat Martinum V. in Bulla translationis Sanctę Monicę, & Franciscum Thomę in historia Senensi. Verum de D. Antonino millies dixi, illum frustra allegari. omnino verò non fuisse in Tuscia Eremitas sub Regula Augustini ante Innocentium IV. illa eius Bulla indicat, quam superius cap. 25. reddidimus.

Subdit: *Venetjs in Aula Audientię extare tres Seximios Venetorum Patriarchas in habitu Augustiniano, cum eiusmodi subscriptione. Anno 917. Dominicus David Venetus Ordinis Eremitarum, Patriarcha Venetiarum num. 13. quem aliquo post interuallo sequuntur Bonifacius Valerius, Michael Caribego, & ipsi Patriarcha.* Egregium profectò eremiticę antiquitatis monumentum. Primus Venetorum Episcopus, qui dignitatem patriarchalem ex Ciuitate Gesadenensi illuc translatam obtinuerit, fertur Beatus Laurentius Iustinianus, qui cum anno 1432. Venetiarum Episcopus ordinatus, circa ann. 1451. Patriarchali dignitate auctus fuit ex Onufrio in Chronico, & alijs, & nihilominus scribit Autor reperiri in Aula Audientię Dominicum David Ordinis Eremitarum Sancti Augustini sub anno 917. Patriarcham Venetiarum in ordine tertiumdecimum. Verum in quam Aula Audientię hoc inuenitur? fateor in Aula nunc Palatij Patriarchalis, olim Episcopalis, reperiri imagines Episcoporum Venetorum, ac inter illos nonnullos nigro habitu indutos videri, ex quibus tertiusdecimus in ordine, quem historię Venetorum Dominicum Davidis nominant. At neque sub imagine inscriptio reperitur, quam hic Autor fingit, quod maxima diligentia adhibita inspiciendum per plures fide dignos curavi, & nunc etiam videri potest. Neque ex aliquo Autore fide digno ostenditur, illum eremitam Augustiniani Ordinis fuisse: fuit enim homo natione gręcus, & professione monachus, Cuius instituti, ignoratur. Fortè ex instituto D. Basilij. Superfunt Venetijs ex illius familia viri nobiles, qui de istius Episcopi Eremitica nihil quinino nquerunt.

Ibidem addit: *In Hispania nostrum institutum propagatum est primùm à Sancto Paulino, deinde à Sancto Donato, qui viuus, mortuusq; claruit miraculis. Id accidisse Era 603. hoc est anno Domini 575. expressè habet Ausonius in epistola ad Paulinum 25. Maximus in Chronicis Gothicis Era 613. Ildesofus Episcopus Toletanus de Viris Illustribus cap. 4. Vide obsecro monstra, vide portenta. Ausonius in epistola 25. ad Paulinum dicit, propagatum Ordinem Eremitarum Sancti Augustini in Hispanijs Era 613. hoc est anno 575. & quis est iste Ausonius? quis Paulinus? Si enim Paulinus ille est, quem Augustini Eremitam Autor fingit,*

K iij quique

VII.

quique ad Augustinum, & Alipium litteras dedit, quæ sunt inter epistolas Augustini, cui Aufonius familiaris fuit, etsi Baronius putet Paulinum ad quem sunt epistolæ Aufonij, & illius ad Aufonium, alium ab hoc Paulino esse tom. 5. sub anno 412. nu. 38. ille ante Augustini baptismum presbyter à Lampio Barcinonensi Episcopo ordinatus iam in Italiam redierat, Aufonius quoque Gratiani Imperatoris magister fuit, qui obiit anno 383. à Maximo Tyranno interfectus: & tamen fatetur hic Autor ex relatione Aufonij, Paulinum Ordinem Eremiticum in Hispanijs propagasse Era 613. hoc est anno Christi 575. Porro quod ad Ildefonsum attinet, ex quibusdam verbis habet, illum dixisse, Sanctum Donatum Eremitam Augustinianum fuisse? Nam verba illius sunt: *Donatus professione, & opere monachus cuiusdam Eremita in Africa fertur fuisse discipulus.* nihil supra. De Historia Marci Maximi dicitur infra cap. 52. & 53.

VIII. **E**odem lib. 2. cap. 21. inquit: *Quamobrem Innocentius Primus hoc institutum magnopere probauit, & Eremitas plurimos sub hac à se confirmata Regula coadunauit.* Citatur in margine Platina in Innocentio Primo. iam dictum est cap. præcedenti, Platinam tale nihil docere, sed solum dicere, quod Innocentius fecit quædam statuta, seu Regulas de monachis, de Iudæis, & Paganis, quod non est Augustini Regulam confirmare, vel Eremitas Augustinenses coadunare. Constitutiones de Monachis ab Innocentio Primo factas vide in cap. de Monachis 16. quæst. 1.

Ibidem subdit, Ordinem Eremitarum multis priuilegijs auctum per Summos Pontifices Zosimum, Leonem Primum, Sixtum Tertium, & Gelasium Primum, & Simachum. Verùm istorum Pontificum diplomata nulla ostendit, sed illorum concessionem per viuæ vocis oraculum factas dicit, quod credere nemo tenetur.

Ibidem de Gelasio Primo inquit: *Quem in monasterio conuixisse voluit Sancto Augustino, monachumque fuisse.* Volunt hoc, nam Gelasius annis circiter quadraginta post persecutionem Vandalorum Romæ vixit, toti mundo conspicuus, & illius res gestæ omnibus notissimæ sunt: nec tamen ex omnibus, qui illius vitam, ac gesta scripserunt, vllus dixit monachum fuisse, nisi pro monacho clericos regulariter, & communiter viuentes accipias.

Eodem libro capite vigesimosecundo inquit: Eremitas Augustinenses à prima illorum institutione per Augustinum facta circa annum 389. solitudines incoluisse vsque ad Innocentium, & Alexandrum Quartum. Quid ergo Eremitis cum monasterijs Hippone, Tagastæ, & Carthagine fundatis? quid illis cum clericis cathedralium, & parochialium Ecclesiarum, in quibus passim Religiosi ex Monasterio Sancti Augustini assumpti ordinabantur? ex Possidio cap. 11.

Ibidem ait, Diuum Antoninum ex quadam Abbatris Iochimi prophetia Eremitici Ordinis anti-

quitatem cõmendare, & progressum, quem postea fuerat habiturus. Hunc ego, & fratres mei Canonici longè maiorem, ac fœlicissimum precamur. cæterum non tacendum, D. Antoninum illam Iochimi Prophetiam, vt fabulosam, & apochripham ridere.

Lib. 3. cap. 71. dixit Canutum Regem Danorum, & Anglorum Roma redeuntem Papiæ brachium Diui Augustini magno auri, & argenti pondere impetrasse, illudque Conuentriam in Angliam misisse, ac ibi ob præcipuum, quem erga Eremitas Augustinenses affectum gerebat, multa Eremitis monasteria ædificasse, citat Gulielmum Malbesburiensem libro secundo de rebus Anglorum capite vndecimo, Baronium, Fasciculum temporum, Iacobum Philippum Bergomensem, & Polidorum Virgilium, ac suum Pamphilum. Et hic quoque Autor Aesopi corniculam agit: nam monasterium Conuentriense, ad quod Canutus brachium Sancti Augustini misit, Monachorum Ordinis Diui Benedicti erat, postea in Ecclesiam Cathedralem erectum. Monasteria quoque per Canutum ædificata eiusdem Ordinis fuerunt ex Gulielmo Malbesburiensi, & alijs, nec Auctores citati de monasterijs Eremitarum vllum prorsus verbum habent, præter Iosephum Pamphili, qui recens est ex Ordine Eremitarum, à quo hic Autor, & alij plures erroris occasiones acceperunt.

Ibidem concludit: *Cæterum D. Augustini Corpus Papiæ in nostro monasterio per hac quoque tempora summo est in honore, & locum altoqui celeberrimum maximè illustrem reddit, quin vniuersam Italiam audeo dicere amplius exornat, quàm quicquid in ea fuit antiquitas rerum spectabilium admirata.* Quod illius pace apertissimum est mendum, corpus enim Beati Augustini, ob metum ne Galli illud vi asportarent, à Canonicis Regularibus sub terra in Capella, quæ cornu Euangelij maioris altaris respicit cum cæteris reliquijs locatum fuit, quod etiam Autor Chronicæ Brixienensis memorat. Idquæ per centum, & amplius annos antequam Eremitæ, Iochimi concedente, monasteriũ prope Ecclesiam D. Petri exstruerent, qui eiusdem Beatissimi Patris reliquias nunquam viderunt, nec vbi positæ sint, licet maxima diligentia conquisitas inuenire vnquæ potuerunt, & cum suspicarentur à Canonicis Regularibus occasione reparationis dicti Sacelli retendas, ne id fieret, Apostolico Decreto impetrato prohibere studuerunt.

Caput trigesimum octauum .

Prima ratio pro Augustini Monachismo ex nomine Monachi deducta examinatur, & soluitur, & qua ratione Clerici Canonici nonnunquam comprehendantur sub nomine Monachorum explicatur .

I. I memoria tenes, quæ hætenus tradidimus, facile tibi restat iter, ac peruium. ad soluendas rationes, & tollendas difficultates, quæ contra doctrinam de Clericali Sanctissimi Patris Augustini instituto, & habitu tradidimus, à recentioribus quibusdam obtruduntur, cum vel minùs probatis testibus, vel testimonijs, ex Augustino, Possidio, & alijs probatis Autoribus minùs fideliter allegatis, eorum argumenta fere omnia nitantur, itaut etiam inutile videri possit illa nunc repetere, quæ superius semel, iterù, ac tertio, non solù tetigimus, sed digito pro talibus indicauimus. Nilominus quia vt est in prouerbio, malitiæ sola occasione opus est, ne ob penuriam legitimæ responsionis, consultò illa diffimulare videamur, ea summatim nùc perstringemus, & resoluemus. Prima ratio pro Augustini Monachismo, ex ipso nomine monachi, & monasterij desumitur, & ex repugnantia intrinseca, & essentiali inter statum, seu institutionem monasticam, & clericalem; nam inter monachum, & clericum, est essentialis differentia, & impossibilis repugnantia, itaut clericus licet vel Canonicus, vel Regularis dici possit, monachus tamen nullatenus dici possit. Hoc deducitur ex sacris Concilijs, & ex textibus iuris Canonici, in quibus semper Monachi, & Canonici ab inuicem distinguuntur. Hoc probant communiter Doctores D. Thomas, D. Bernardus, Antoninus, Azorius, Ioannes Molanus, Basilius Sirenus, & alij quos refert Ioannes Marquez cap. 5. §. 3. hoc etiam probatur ex diuersitate habitus clericalis, & monastici, nam clerici birretum deferunt, cucullam ferre non possunt: E contrario monachorum habitus est cuculla. & est textus expressus in cap. maudamus 19. quæst. 3. quod etiam dicitur probare Cardinalis Bellarminus lib. secundo de Monachis cap. 40. At B. Augustinus fuit monachus, & monachum se fuisse apertè fassus est multis in locis. Primus locus est in libro de Instruktionem Eremitarum, & Monachorum, vbi ait: *Eliam quoque, & Eliseum, filiosq; Prophetarum imitemur, quos veraciter constat veteris Testamenti monachos fuisse.* Secundus est in libro Supputationum par. 4. cap. 2. vbi ait: *Da mihi gratiam lacrymarum, sicut dedisti patribus meis in deserto, quorum vestigia debeo imitari, vt plangam me in*

omni vita mea, sicut ipsi planxerunt die, ac nocte, &c. Hæc duo loca citat Coriolanus in Defensorio. Verùm hi libri adeo spurij visi sunt, vt neque inter opera D. Augustini imprimi digni fuerint. Tertius est in manuali, vbi Augustinus dicit. *Concede mihi Domine fragilissimo Beatorum Monachorum Patrum meorum imitari vestigia.* Citatur hic locus à Coriolano ibidem, & à Fratre Iordano libro 1. cap. 13. quamuis Frater Iordanus dicat hoc asserere Augustinum in Speculo, siue in Manuali, quasi vnus, & idem sit liber, qui dicitur Speculum, & qui dicitur Manuale: sed neque in Speculo, neque in Manuali hæc verba reperi, & si reperirentur, certum est hos libros Augustini non esse. Nam Manuale opus est alicuius Augustino iunioris, qui illum librum veluti Centonem ex varijs Augustini sententijs, & aliorum cõfarcinavit, adeo vt vix duo sint capita, quæ eundem Autorem referant. Speculù verò Augustini, siue sub illius nomine, non vnù, sed multiplex est. Primum, cuius meminit Possidius cap. 28. & istud sine dubio est opus Augustini. Hic liber habetur in tom. 3. Operum D. Augustini. Secundum, quod habetur in 9. tom. post librum de Cognitione veræ vitæ, & hoc Speculum Augustini esse non posse, ostendunt versus Boëtij, quos citat cap. 3. Tertium habetur in eodem tomo ad finem, & istud Augustini non esse stili rutilitas, & ineptiæ, quibus scatet satis ostendunt. His itaque testimonijs omissis. Quartus Augustini locus est in 3. lib. contra literas Petiliani cap. 40 vbi à Petiliano accusatus, quòd Monachorum autor esset, non negauit, ergo affirmavit. Aliàs si accusatio vera non fuisset, negare debuerat se monachorum autorem extitisse. *Deinceps perrexit, inquit, ore maledico in vituperationem monasteriorum, ac monachorum, arguens etiam me, quòd hoc genus vitæ à me fuerit institutum. Quod genus vitæ omnino quale sit, nescit, vel potius toto orbe notissimum nescire se fingit.* Quo testimonio nixi Cardinalis Baronius, necòn etiam Bellarminus lib. secundo de Monachis capite quinto in fine conceptis verbis affirmant Beatum Augustinum monachum fuisse. Secundus locus est in expositione Psalmi 132. circa illa verba: *Ecce quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum.* Vbi de nomine, & origine monasteriorum, & monachorum multa scribit, & inter alia sic ait: *Quare ergo nos non appellemus monachos, cum psalmus dicat: Ecce quàm bonum, & quàm iucundum, &c.* His Augustini locis addere possumus testimonia Doctorum, qui apertissimè; & sine hæsitacione scribunt Beatum Augustinum fuisse monachum, quorum Catalogum refert Ioannes Marquez capite quinto, §. 4. hi sunt Primus Petrus Damiani in sermone, qui incipit. *Cunctis amantibus clericis:* Secundus Cardinalis Osius in confessione Polonica c. 88. Clemès VI. in quodã sermone in laudè D. Augustini, qui incipit, *Nephtalim Ceruus Emisarius.* D. Antonin. in 3. p. tit. 24. c. 14. §. 2. Augustinus triùplus, & alij recentiores, qui apud illù legi possunt.

Huic

II. **H**ic tamen argumento, quod est cardo rei pro Augustini monachatu adstruendo, facillimè nec vno, sed duplici modo, ac via responderi potest. Et primò quidem negando, B. Augustinum se, aut suos religiosos secum viuentes monachos vnquam nuncupauisse, stricto modo accepto nomine monachi pro persona seculari à Clerico regulari, siue Canonico distincta. Quod licet à contrarium sentientibus constanter asseratur, nullo tamen documento authentico probare possunt: nam quod primo loco obijciunt ex Augustino lib. 3. contra literas Petilianus cap. 40. nullam affert difficultatem, quia ibi Augustinus de hoc nihil affirmat, sed solum hæretici accusationem, & maledicta refert, & vituperationem monasteriorum, & monachorum. Ex quibus si quis contendat elicere, Augustinum monachum fuisse, pari ratione elicere poterit, vitam monasticam vituperatione dignam esse; nam hæreticus, cuius verba Augustinus refert, monasteria, & monachos vituperabat. Secundò, quia esto verum esset, quod Petilianus Augustino imponebat, illum vitæ monasticæ autorem fuisse, non ex hoc deduci posset, illum fuisse monachum, sicut nec Marquez, & qui cum illo sentiunt, ex hoc, quod Augustinus in Ecclesijs Africanis autor fuit instituti Clericorum Regularium communiter viuentium, quod nullus negat, admittunt posse deduci, illum fuisse Clericum siue Canonicum Regularem. Quot enim sunt, & fuerunt Episcopi, qui noua Regularium instituta in suas dioeceses inuenerunt, non tamen ipsi Regulares fuerunt? Petilianus Augustinum vitæ monasticæ autorem fecit, non professorem, & mirum est, nonnullos etiam viros doctos tantum momenti in hoc Augustini testimonio locauisse, quod vel ipsi non minus, quam Clerici Regulares tenentur, non de professione, sed de institutione tantum Monachorum interpretari, & glossare. Dices, non negat Augustinus, se monachum fuisse, ergo affirmat: nam qui tacet, affirmare videtur. Respondeo, hanc regulam non semper, & generaliter veram esse, & contrariam regulam haberi in iure cap. is, qui tacet de regul. in 6. Est autem vniuersaliter vera, quando necessitas loquendi adest, vt cum quis ab infidelibus de propria fide interrogatur, vel cum locus adest de re tractandi, vel disputandi, quorum neutrum tunc occurrebat: non enim ibi de institutis monasticis agebatur, sed de rebus longè diuersis: & sufficiebat Augustino hæretici maledicta indicasse, ac patefecisse. Adde non potuisse Augustinum verè dicere, se autorem vitæ monasticæ fuisse in eo sensu, quo illum Petilianus eius generis vitæ autorem faciebat, quia hæreticus fingebat Augustinū fuisse primum inuentorem vitæ monasticæ in vniuersum sumptæ, non huius, vel illius instituti particularis: fingebat enim hic hæreticus, se nescire, quale genus vitæ illud esset, quod monachi profitebantur: & fingebat Augustinum eiusmodi superstitionis primum autorem fuisse, ad inuidiam, & odium in illum concitandum. E contrario verò inquit Au-

gustinus, institutum vitæ monasticæ toto orbe notissimum fuisse. Vbi vides de instituto monastico in vniuersum loqui, non de suo instituto peculiari, quod limites Africanos per ea tēpora fortassis nondum excefferat: & sic non potuit Augustinus verè dicere se instituti monastici autorem extitisse: At inquit Marquez d. cap. 5. S. 5. Ordo monasticus toti Orbi notissimus, erat Ordo Eremitarum Augustinensium: nam Ordo Canonorum Regularium, etsi ab Apostolis esset institutus, tamen tunc temporis vix agnoscebatur. Respondeo, quid si è contrario dixerim Ordinem Clericorum Canonorum ab Apostolis institutorum, licet aliquantum à primæuo instituto relaxatum, toti Orbi notissimum fuisse? quod libro sequenti verissimis documentis probabo: E contrario verò Ordinem Eremitarum Augustinensium ante annum Christi millesimum circiter ducentesimum nunquam in Orbe visum? At hunc locum ita intellexerunt Illustrissimi Cardinales Baronius, & Bellarminus. Concedo; sed nego ita necessariò intelligi debere, quod nec etiam ipsi affirmant.

AD alium locum ex Commentario Psal. 132. III. dici potest, & vt mea est sententia, valdè probabiliter illam de suo monasterio, aut de monachis à se institutis nullatenus loqui, sed de vniuerso Ordine monastico generaliter sumpto. Conferbat enim Augustinus totam Ecclesiam catholicorum, cum ecclesia Donatistarum, qui Catholicis de nomine monachorum insultabant, eosque deridebant, sicut & modò Lutherani, Calvinistæ, ac alij recentiores nquatores facere solent, quibus Augustinus nomine totius Ecclesiæ responderet. Vnde verba illa: *Quare ergo nos non appellemus monachos, cum dicit Psalmus, Ecce quam bonum &c.* non demonstrant in particulari Religiosos ab Augustino, siue ab alij institutos, sed demonstrant totum corpus Ecclesiæ catholicorum, appellatione totius ex præcipua illius parte desumpta, sicut cum homo dicitur crispus, vel claudus, sicut si modò Episcopus, vel prædicator in Ecclesijs, aut scholis contra hæreticos nomen monachorum insectantes, & catholicos illorum occasione vituperantes, diceret, & quare nos non appellemus monachos, esto ipse non esset monachus? Et quod hic sit germanus, & legitimus sensus illorum verborum, patet ex illis eiusdem Augustini verbis in eodem loco. *Ex voce huius psalmi appellati sunt monachi, nequis vobis de isto nomine insultet catholicis, quando vos rectè hæreticis de Circoncellionibus insultare ceperitis, ut erubescendo saluentur, illi vobis insultant de monachis.* Vide quomodo verbum, seu dictio, nos, non monstrat totum corpus personarum Regularium, sed totum corpus Ecclesiæ Catholicæ, cui hæretici propter monachos insultabant.

Ad testimonia verò Doctorum, ad primum dico, sermonem sub nomine Petri Damiani apochryphū, & fictitium esse, vt monstratum est supra, alij verò recentiores sunt, & ex turbidis fontibus sermonum ad Eremitas, & alij libris apochryphis suam seu-

sententiam hauserunt. Et hic est primus modus non improbabilis dissoluendi prædictam rationem.

IV. **A**T secundus modus longè probabilior, & facilius eandem rationem dissoluendi est, ut assumptum illud tanquam falsum absolutè negemus, cum ait inter Clericos Canonicos, siue Regulares, & Monachos impossibile esse repugnantiam, ita ut Clerici Canonici sub nomine monachorum minimè comprehendi possint. Etsi enim stricto modo accepto nomine monachi dubium non sit, quin inter monachos, & Clericos Canonicos sit specifica distinctio, atque ideo distincti specie sint ordines clericalis, & monasticus, & pro distinctis semper habitis fuerint, tamen lata quadam significatione, & acceptione, usurpato, nomine monachi, vel monachorum pro omni genere personarum Regulariter cum emissionem votorum in monasterijs degentium, quam acceptionem non solum apud populares, & indoctos, sed etiam apud doctos, & eruditos quosque frequentissimam esse nullus in historia Ecclesiastica, vel in iure Canonico versatus ignorat, absolutè, & sine hæsitacione dicendum est, sub nomine monachorum comprehendi clericos Canonicos vsitato nunc vocabulo dictos Canonicos Regulares: esseque nuncupationem frequentissimam tum apud recentes, tum apud præscos auctores, ac præsertim inter ipsosmet Canonicos Regulares. Quod ne me gratis dicere arbitraris, proferam tibi nonnulla tum veterum, tum recentiorum testimonia ex innumeris, quæ in huiusce veritatis corroboracionem adduci possunt. Primus, qui sub nomine monachorum clericos Canonicos comprehendit, fuit Philo Iudæus in libris de Vita supplicium, qui de Ecclesia Alexandrina per B. Marcum instituta loquens, religiosos omnes ibi sub Marco in monasterijs degentes monachos appellauit, referentibus Eusebio lib. 2. historiae Ecclesiasticæ c. 16. & D. Hieronymo in lib. de Viris Illustribus in Philone: non potest autem negari, inter illos religiosos per D. Marcum in Alexandria institutos, fuisse multos clericos, id enim apertissimè constat tum ex ipso Eusebio ibidem, & ex quampluribus literis Apostolicis, quas lib. sequenti proferemus. Secundus fuit Ioannes Cassianus, qui libro primo, & toto opere de Institutis renunciantium omnes Regulares in Ecclesia Alexandrina olim in Coenobijs degentes unico nomine monachorum comprehendit, inter quos negari non potest, illum multos clericos comprehendisse: quinimmodò si illorum habitum attendamus, ab eo in lib. 1. cap. Præsertim 5. & 7. descriptum, putari probabiliter potest, illos non monachos, sed clericos fuisse. Tertius est D. Basilus: nam inter constitutiones monasticas integrè cap. scribit de Canonicis Regularem vitam in cœnobio degentibus, & est 19. in ordine. Quartus est B. Augustinus lib. 3. contra epistolam Petilianæ cap. 40. vbi sub nomine vitæ monasticæ comprehendit omne genus vitæ Regularis, etiam clericorum ex Bellarmino lib. 2. de Monachis cap. 5. & Clericis de Scriptoribus Ecclesiasticis in Augustino in

sententia decimi tomi. Quintus fuit Paulus Orosius Augustini familiaris in suo lib. 7. de Ormesta mundi cap. 19. vbi dicit, monachos olim vocatos fuisse omnes Christianos, qui ad vnum fidei opus, dimissa secularium rerum multimoda actione se redigebat. Sextus B. Ambrosius in epist. 82. & serm. 69. de natali S. Eusebij Vercellen. quibus in locis dicit B. Eusebium clericis Vercellensibus monachatum adiunxisse, & eosdem monachos instituisse, quos clericos, & alia multa id genus, quæ videnda sunt. Septimus Venerabilis Beda lib. 3. Historiæ Anglorum vbi professionem Clericorum Regularium in Hybernia per S. Patricium institutorum ad partes Occidentales Anglorum recensens, ad prædicandū illis gentibus IESU CHRISTI Euangelium, necnon Ecclesias in illis regionibus institutas, & monasteria erecta, illos passim monachos vocat, & nihilominus clericos regulares, seu Canonicos illos fuisse apertissimè constat, tum ex illorum muneribus & officijs prædicandi Verbum Dei, Ecclesias parochiales, & Episcopales regendi, sacramenta populis dispensandi, & alia exercendi, quæ semper in Ecclesia Dei non monachorum, sed clericorum munera fuerunt, tum etiam ex ipsomet auctore cap. 26. dicti libri, vbi de eisdem, quos supra monachos dixerat, verba faciens, inquit: *Nam neque alia ipsis sacerdotibus & clericis vicis aduendi, quàm prædicandi, baptizandi, infirmos visitandi, & ut breuiter dicam, animas curandi causa fuit, qui instantur erant ab omni auaritia peste castigati, ut ne territoria, ac possessiones ad construendum monasteria, nisi à potestatibus seculi coacti acciperent, qua consuetudo per omnia aliquando post hæc tempora in Ecclesijs Nordanimbrorum seruata est.* Ecce tibi quales erant, quos Beda in eo lib. Monachos vocauit, iidem prorsus cum illis, quos Ambrosius per S. Eusebium in Ecclesia Vercellensi constitutos dixit, qui idem erant, quod clerici regulariter viuentes, quos modò Canonicos Regulares vocamus, & clariùs idem Beda lib. 4. cap. 4. de monasterio in Iugeto per eosdem clericos Hybernos in partibus Anglorum instituto, ac reformato verba faciens, ita scribit. *Ipsam namque est, quod nunc grande de modico effectum in Iugeto consuetè vocatur, & conuersis iam dudum ad meliora instituta omnibus egregium examen continet monachorum, qui de prouincia Anglorum ibidem collecti ad exemplum Venerabilium fratrum sub regula, & Abbate Canonico in magna continentia, & sinceritate proprio labore manuū viuunt.* Et adhuc clariùs lib. 1. c. 27. monachos vocat clericos, regulares per Augustinum Episcopum Anglorum in ecclesijs Anglicanis institutos, quos nulli dubium esse potest, fuisse clericos Canonicos; id enim constat ex textu B. Gregorij Papæ in cap. Quia tua fraternitas 12. q. 1. Qui textus ad hoc probandum allegatur ibidem à Gratiano, necnon etiam ex bulla Eugenij IV. per quã clericos Canonicos, seu Regulares Ecclesiæ Lateran. restituit. Nec difficultatem ingerit, quòd B. Augustinus in Ecclesijs Anglicanis posuerit monachos

chos D. Benedicti, quod quidem non aduertentes, putant textum D. Gregorij de monachis, non de Clericis intelligi debere: nam constat præter monachos, quorum officium erat diuinas laudes in Ecclesijs diu, noctuq; persoluere, in eisdem Ecclesijs institutos clericos à monachis distinctos, quod patet præsertim de Ecclesia Sancti Saluatoris Cantuariensi: nam in eadem Ecclesia præter monachos fuisse etiam Canonicos vsque ad tempora Alexandri III. habes ex cap. relatum de præbendis, & ex vita B. Thom. Cantuar. qui priusquam fieret Regius Cancellarius, à Theobaldo Archiepiscopo ordinatus fuit Archidiaconus dictæ Ecclesiæ: quamquam Canonici Regulares in seculares tunc temporis essent iam mutati, quod de alijs Ecclesijs contigerat. Octauus fuit Eduardus B. Thomæ contemporaneus, & scriptor eius vitæ, quam Laurentius Surius abbreviauit, & habetur in 6. tomo die 26. Decembris, vbi statim ferè in principio inquit, B. Thomam electum Archiepiscopum Cantuariensem, priusquam consecraretur, habitum monachorum assumere voluisse, qui vocantur Canonici Regulares. Nonus, D. Bernardus in epistola ad Bonifacium Comitem, in qua B. Augustinum monachum appellat, cuius tamen ordinem supra in epistola 2. & 3. vocat Ordinem Canonicorum Regularium, & à Monastico distinctum. Decimus, Nicolaus Papa huius nominis Primus, qui fuit multo tempore ipso D. Bernardo superior, in cap. Præsens 20. q. 3. vbi inquit: *Non putamus Religiosos Canonicos à Sanctorum Monachorum vita & conuersatione seiunctos*. Vndecimus, Innocentius III. qui fuit Canonici Regularis Lateranensis, & tamen in cap. post translationem de Renunciatione vocat Canonicos S. Frigidiani Lucensis monachos, quos à primæua illius Ecclesiæ institutione vsque in hodiernum diem, constat semper Canonicos Regulares fuisse. Duodecimus Autor glossæ in cap. Sicut nobis de Regularibus, vbi vocat monachos Canonicos Ecclesia Bethleemiticæ, quia Regulares erant. Tertiusdecimus, Venerabilis Thomas de Kempis, quem constat, Canonicum Regularem fuisse, & tamen vocat se monachum lib. 3. de imitatione Christi cap. 10. & 56. & inter sua illa aurea opuscula scribit Alphabetum monachi, Epitaphiū, siue Enchiridion monachorum, & vitam boni monachi, quæ tamen omnia ad suos Canonicos dirigit. Quartusdecimus est B. Antoninus in 2. par. historiæ tit. 16. cap. 13. §. 8. vbi de Gottifredo Ierosolymorum Rege scribit, quòd postquam Regni coronam est asecutus, statim in Ecclesia Domini sepulchri, & templi Domini Canonicos Regulares instituit, eisq; amplà beneficia assignauit. *Adduxerat enim, inquit, secum vir Deo amabilis de claustris monachos disciplinatos, qui toto itinere horis diurnis pariter, & nocturnis diuina illi ministrabant Officia*. Quintusdecimus est Ioannes Auentinus, licèt damnatæ memoriæ hæreticus, qui in suis annalibus passim Canonicos Regulares vocat monachos Augustinianos, præsertim lib. 6. vbi de

monasterio S. Magni in Suburbio Ratisbonensi loquitur. Vide Hundium in Metropoli Salisburgensi, & Aubertum Miræum de Collegijs Canonicorum Regularium cap. 26. & 68. ex quibus autoribus habes, iam in vsu apud Germanos positum esse, vt Canonici Regulares nomine monachorum vocentur. Sextusdecimus est Ioannes de Nigraualle Apostolicus Bibliothecarius in epilogo Chronicarum 13. cap. 18. vbi vocat Hugonem, & Riccardū Victorinos, Monachos Ordinis Canonicorum Regularium D. Augustini: & tamen ille erat Canonici Regularis Ordinis Præmonstratensis. Decimus septimus est Cardinalis Bellarminus in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis in Augustino, vbi dicit, illum fuisse quidem monachum, sed non in solitudine cum Eremitis, sed in Ciuitate, & Episcopali domo cum clericis suis monasticam vitam duxisse. Decimus octauus est Riccardus Cenomanus in Apologia contra censuram Erasmi, cuius verba superius sunt notata. Quibus omnibus addo nuper de anno 1620. prodijisse Ingolstadij libellum annotationum cuiusdam Canonici Regularis nomine Simonis Vuerlini Præpositi monasterij in Diessem sub hoc titulo: *S. P. N. Aurelij Augustini Regula Monastica*. Vt videas, quàm sit modò in vsu apud Alemanos comprehendere Canonicos Regulares sub nomine monachorum.

SI autem quæras, quam ob causam cum clericis Canonici à monachis in genere Regulariū specie distinguantur, atque ipsi Ordines clericalis, & monasticus pro distinctis semper habitis fuerint, nihilominus tam frequenter sub monachorum nomine comprehendantur. Respondeo, duplicem istius denominationis causam potissimam extitisse, altera fuit, quòd cum monachis in solemnium rerum temporalium abdicatione, & votorum emissionem ipsi clerici conueniunt. Hanc causam assignat Nicolaus Papa in d. cap. præsens. 20. q. 3. cum inquit: *Religiosos Canonicos à Monachorum vita, & conuersatione non putari seiunctos*. Sicut enim omnia Regularium Ordinum instituta in vno quodam generalissimo instituto conueniunt, quod est perfectæ rerum temporalium abdicatione cum solemnium votorum emissionem; ita omnes Regularium Ordines generalissima quadam nuncupatione monachorum nomine appellari consueuerunt. Quam ob causam Sixtus IV. in Decreto, quod ad finem præfationis notauimus, Ordinem Canonicorum, & Ordinem Eremiticum, vnum, & eundem Ordinem esse dicit. Altera verò ratio, quam eleganter prosequitur D. Augustinus in Commentario Psalm. 132. sumitur ex vita communi, quam Canonici Regulares ducunt in vna domo, communi mensa, victu, & vestitu vtentes. Monachos enim à *Manos* græcè, quod latinè vnus dicitur, deriuat; & ideo quia Canonici Regulares simul in vna domo, & sub vno capite viuunt, habentes cor vnum, & animam vnā in Deo, & omnia bona in communi possident, nec quisquā aliquid suum esse dicit: ideo illorum domus, monasteria, & ipsi monachi nonnunquam appellantur.

1/2a

Ista verba psalterij, inquit Augustinus, iste dulcis sonus ista suaavis melodia, tam in cantico, quam in intellectu etiam monasteria peperit, ad hunc sonum excitati sunt fratres, qui habitare in unum concupierunt. & infra: Quare ergo, & nos non appellemus monachos, cum dicit Psal. Ecce quam bonum, & quam iucundum habitare fratres in unum? Monos enim unus dicitur, & non unus quomodounque, nam in turba est unus, sed una cum multis dici potest, monos non potest, idest solus, monos enim unus solus est. Qui ergo sic viuunt in unum, ut unum hominem faciant, ut sit illis quomodo scriptum est, una anima, & unum cor, multa corpora, sed non multa anima, multa corpora, sed non multa corda, recte dicitur monos, idest unus solus. & infra: Merito insultant nomini unitatis, qui se ab unitate presciderunt, merito illis displicet nomen Monachorum, quia illi nolunt habitare in unum cum fratribus.

V I. **E**X haftenus dictis tria collige. Primò, nomen Monachi duobus modis accipi consueuisse, vno modo, vt nomen genericum, & genericè comprehendens quodlibet Regulare institutum, & quascunque personas regulariter viuentes: altero modo, vt nomen specificum pro certa, & distincta specie instituti, & personæ regulariter viuentis ab alijs distinctæ. Secundò collige, licet nomen Monachi Regularibus Canonicis nonnunquam adaptari consueuerit, diuersa tamen ratione dici de Canonico Regulari, & de eo, qui strictè Monachus vocatur: nam Canonicus Regularis dicitur monachus ab unitate vitæ communis, quam cum suis fratribus profitetur: at qui strictè, & specificè monachi dicuntur, à singularitate vitæ lugubris, & secundum carnem tristitiæ plenæ tales dicuntur. Vnde Concilium Nicenum à Grätiano relatum in cap. Placuit, il primo. 16. q. 1. *Placuit omnibus residentibus in sancta Nicena Synodo, vt Monachorum conuersatio, & vita secundum etymologiam nominis ab omnibus discrepet. Monachus enim græcè, latinè singularis dicitur. Vnde Monachum per omnia singulariter agere oportet &c.* Et Eugenius Secundus in cap. placuit. il secundo, eadem causa, & quæstione inquit: *Agnoscat nomen suum, monos enim græcè, latinè unus, achos græcè, latinè tristis sonat, inde dicitur monachus, idest, unus tristis. Sedeat ergo tristis, & officio suo vacet.* Tertio collige, quam ob causam domus Canonice Regularium, monasteria, tum ab ipso Augustino, tum ab alijs vocentur, propter communem scilicet, & Regularem vitam, quam in illis Canonici ducunt. Et tandem collige solutionem adæquatam primæ rationis in initio huius capituli propositæ, ad Augustini monachatum probandum: nam admissio, quod Augustinus in loco allegato ex 3. lib. contra literas Petiliani cap. 40. se, & suos, monachos vocari concedat, non inde sequitur, fuisse monachum alicuius Regularis instituti ab Ordine Clericorum Regularium distincti: sed eatenus se, & suos, monachos vocari permisisse, quatenus vel nomen monachi in vniuersum omne genus personæ regularis

complectitur, vel quatenus significat personam in communi cum cæteris in eadem domo viuentem. Et quod hæc sit germana verborum D. Augustini interpretatio, patet ex Cardinali Bellarmino lib. 2. cap. 5. qui cum illa verba Augustini adduxisset ad probandum, quod Augustinus fuerit monachus, tamen in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis in Augustino aduertit, illum eatenus fuisse monachum, quia in Ciuitate, & in domo Episcopali cum suis clericis communem vitam duxit. Eodem modo interpretandi sunt Doctores, qui vocant Augustinum monachum, aut absolutè negandi, cum recentiores sint, nec tantæ autoritatis, vt merito reijci non possint, vtpote scripturas apochryphas, vel autoris sermonum ad Eremitas, vel aliorum secuti, errorem ex lutulentis, & turbidis fontibus haurientes, & alijs propinantes. Hæc autem omnia prolixius fortasse, quam oportuerat, fuimus profecuti, non solum vt rationem solueremus: sed propter nonnullos, qui statim, atque naçti fuerint nomen monachi, nihil aliud quærentes, personam in suas copias traiciunt, sicq; viros illustres, & præclaros ab Ordine Clericorum Canonicorum abigentes, suo Ordini perperam adscribunt.

Caput trigessimumnonum.

Aliæ nonnullæ rationes pro Augustini Monachatu adstruendo. afferuntur, & soluuntur.

Secunda ratio pro eodem Augustini monachismo probando sumitur ex prænomine Fratris vel Fratrum: nam etsi clericus possit dici Regularis, vel Religiosus, non tamè potest, nec solet dici frater, sed clerici Canonici Dominorum siue Domnorum prænomine vocari consueuerunt, Domnus Petrus, Domnus Paulus, non frater Petrus, vel frater Paulus. Hoc assumptum nititur Marquez pluribus vijs probare in dicto cap. 5. §. 3. & 8. Primò testimonijs ipsorum Canonice Regularium, qui sunt, primus Ioannes Trullus lib. 1. de Canonicis cap. 29. nu. 10. Secundus, Augustinus Ticinensis in Propugnaculo p. 4. cap. 12. Tertius, Basilius Sirenus in lib. Indulgentiarum pag. 450. §. poterat. Secundò, quia hæc dictio, Frater, absolutè prolata nõ significat, nec significare potest clericum, vt constare dicitur ex cap. nimis iniqua. & cap. nimis praua. de excessibus prælatorum, & ex prima Extrauag. de Regularibus subinferunt. At B. Augustinus se, & suos, hoc prænomine fratris, vel fratrum frequenter nominare consuevit. Et quidem quod Augustinus se ipsum fratrem nuncupauerit, probat frater Iordanus testimonio ipsius Augustini homil. 9. ex lib. 50. homiliarum, quamuis Augustini verba non referat. Vide illum in primo lib. cap. 13. quod verò suos religiosos secum in monasterio viuentes Fratres vocauerit, ex mul-

L tis

tis locis eiusdem Augustini euidenter monstrari potest. Primò, ex sermone primo de communi vita Clericorum ubi ait: *Es quia hoc disponebam, esse in monasterio cum fratribus*. Secundò, ex epistola 64. ad Aurelium Carthaginensem, ubi non semel religiosos dicti monasterij appellat fratres. Tertio ex lib. de Bono perseverantia cap. 15. ubi ait: *Fuit quidam in nostro monasterio, qui corripientibus fratribus &c.* Alia multa occurrere possunt loca in Augustino ad idem probandum, quæ breuitatis causa omittuntur.

Huic rationi duobus etiam modis respondere potest. primò negando Augustinum se, aut suos religiosos secum degentes hoc prænomine fratris, aut fratrum vnquam vocasse, accepto eodem nomine eo modo, quo nunc accipitur, cum dicimus Frater Ioannes, Frater Thomas, &c. et si enim suos clericos Fratres saepe vocauerit, vel ob communem religionis, & spiritualis regenerationis parentem, vel ex charitate, aut humilitate, quo pacto ceteros omnes fideles etiam laicos in popularibus præsertim sermonibus compellere consueuerat, non tamen inde sequitur, illum hoc prænomine fratris, aut fratrum in ea significacione, qua arguens utitur, illos compellasse, nec loca in contrarium allegata intentum illius probant. Et quidem quod in allegata homil. 9. Augustinus se fratrem appellauerit, falsum est, nec in editionibus, quas videre potui, hoc reperitur, & potuit esse mendum ab aliquo obtrusum, quod Correctores deleuerunt. De alijs etiam patet, quòd nihil amplius probant, quàm quòd Augustinus suos clericos eo modo fratres vocauerit, quo alios fideles, & subditos vocare consueuerat.

II. **S**ecundò responderetur, negando prænomen fratris, vel fratrum clericis Canonicis minimè conuenire, aut non reperi in iure Canonico, quòd Canonici Regulares hoc prænomine fratrum absolutè prolato nuncupentur: id namq; falsum est: nam etsi ex antiquissima consuetudine, cuius initij memoria non extat, honoris gratia quemadmodum & alij clerici, Domini, vel Domni vocari consueuerint, de qua re lib. sequenti ex instituto dicemus: tamen à Summis Pontificibus in eorum literis Apostolicis non Domni, vel Domini, sed fratres semper vocari consueuerunt, lege textum Innocentij Papæ huius nominis Tertij in cap. quod Dei timorem de statu monachorum, ubi loquitur de fratribus S. Victoris Bononiensis. Et in Epistolis datis Priori, & fratribus S. Iuentij Papiæ. Item Priori & fratribus de Cimiterio Papiæ. Item Priori, & fratribus Ecclesiæ Sagiensis. Item Episcopo Ecclesiæ Lebusensis. Item Abbati, & fratribus de Valtam. Item Priori & fratribus sanctæ Crucis Colimbricensis. Item Priori & fratribus sancti Stephani in Brobio Mediolani, & alias, quæ habentur in primo, & secundo libro epistolarum dicti Innocentij. Lege textum Alexandri Tertij in cap. 1. de eo, qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ, cuius titulus est, Priori, &

Fratribus de Guiseburg. Lege alia innumera Pontificum diplomata Canonicis Regularibus, & eorum monasterijs concessa, quæ Basilius Sirenus in vnum volumen collegit, vt Imperatorum, Regum, & aliorum Principum priuilegia omittamus. Ad do non solum à Summis Pontificibus hoc prænomine fratrum nuncupari, sed etiam ab antiquis Doctoribus probatis. Sic eos vocat D. Bernardus in epistolis 87. quæ est ad Ogerium, & duabus sequentibus, & in vita sancti Malachias S. Malachias factus Dunensis Episcopus &c, ubi meminit Venerabilis, & secundum seculum nobilis viri Vilelmi Prioris monasterij Kimkeam fratrum Regularium. Lege, quæ ad longum prosequitur Ioannes Molanus lib. 1. de Canonicis cap. 3. ne in aliorum libris rescribendis sim prolixus. Ad do tandem in partibus vtriusque Germaniæ, & Poloniæ, ac forsitan etiam Galliarum, nunc quoque Canonicos nostros hoc suauissimo prænomine fratrum sese inuicem appellare, vt ex multorum literis recens ad me datis ostendere possum, quo etiam prænomine ex Italicis plurimos vsos esse ante annos ducentos ostendunt authenticæ scripturæ monasteriorum sanctæ Crucis Mortariensis, quæ præcipuè Congregationis caput extitit, necnon sancti Petri in Coelo Aureo Papiæ, sancti Frigidiani de Luca, & aliorum, licet successu temporis apud Italos in dissuetudinem ierit.

AD ea, quæ in contrarium obijciuntur ex Au- III. gustino Ticinensi, Ioanne Trullo, & alijs, quod ad Ticinensem spectat, referam hic illius verba ex propugnaculo parte 4. cap. 13. non duodecimo, vt Marquez scribit, quoniam illa nonnulli recentiores sine causa deteriorem in partem acceperunt. Verba illius sunt: *Et voluerunt inuicem vocari fratres secundum consuetudines priores Ordinis Eremitarum, quod etiam Canonicis Regularibus non conuenit, qui prima uia constitutione semper sunt vocati, & inuicem nuncupantur Domni.* Quorum verborum sensum vt intelligas, scire debes Gregorium huius nominis Duodecimum, Canonicos Regulares sancti Saluatoris de Sylua lacus prius Eremitas Augustinenses Canonicos Regulares instituisse, qui præclarissimæ apud Italos Congregationis Canonicorum Regularium sancti Saluatoris de Bononia nuncupatæ prima fundamenta iecerunt: de quibus, siue propter habitum ab alijs Canonicis in aliquibus diuersum, siue quòd hoc prænomine fratrum se nuncupari maluerint, cum ceteri Canonici non amplius fratres, sed Domni vocari cospissent, dubium oriri coepit, an illi veri Canonici essent, licet immeritò. Quis enim iure in dubium vocare poterat, an veri Canonici essent, à Summo Pontifice Canonici creati, & declarati? Porro quòd Ticinensis ait, hoc nomen fratrum Canonicis minimè conuenire, quia primæua illorum institutione vocantur Domini, partim verum est, partim falsum. Verum, quòd tunc non conueniebat, vtpote obsoletum, nominibus enim vt nummis vtendum est, qui aliquo tem-
pore,

pore, & loco pro legitimis expenduntur, alio vero tempore adulterini putantur, & reijciuntur. Ita prænomen fratrum apud Italos ferè omnes obsoleuerat, & soli Canonici dictæ Congregationis hoc prænominè fratrum nuncupabantur, vt ex priuilegio illorum Congregationi per Gregorium XII. cõcesso, & octauo in ordine patet, quod incipit: *Fragrantia sacra Religionis*. Vbi Canonici dictæ Congregationis vocantur Canonici fratres nuncupati, & duodecim vicibus repetitur hic modus loquendi Canonici fratres nuncupati, Canonicoꝝ fratrum nuncupatorum, Canonicos fratres nuncupatos, & Canonicis fratribus nuncupatis, quod de alijs Canonicis dictum nullatenus reperies: quam ob causam dixit Ticinensis, reuocatum in dubium, an illi veri Canonici essent. Verùm etiam dixit Ticinensis, Canonicos Regulares ab illorum institutione vocari consueuisse dominos, vt qui ab illorum institutione clerici essent: de qua re libro secundo dicendum erit. At in hoc fallitur, dum sit hoc prænomen fratrum ipsis clericis Canonicis minimè conuenire. Trullus verò, & Sirenus verba Ticinensis exscripserunt: licet Marquez pro Zacharia Ferrerio iuriconsulto Sirenium nostrum allegauerit, cuius est libellus ille de habitu Canonicoꝝ à Sirenio ibi loci positus.

Porro textus illi in cap. nimis iniqua, & cap. nimis praua. de excessibus prælatorum, & extrauagans prima de Regularibus, perperam, & falsò, vt alia plura, ab autore allegantur: aliud enim est, Religiosos Ordinis Prædicatorum, & Minorũ, & aliorum ordinum Mendicantium vocari fratres, quod solum ex dictis textibus colligi potest: aliud est, non posse vocari fratres clericos Canonicos, siue Regulares, quod illi textus nullatenus dicunt, vt hic autor illis imponit.

IV. **T**ertia ratio pro eodem Augustini monachismo sumitur ex differentia inter domos Eremitarum, & Canonicoꝝ: nam domus Canonicoꝝ propriè loquendo monasteria dici non possunt, vt Ioannes Molanus lib. 1. de Canonicis c. 12. & Basilius Sirenus in lib. indultorũ pag. 450. S. poterat: obseruauerunt, Augustinus verò suam domum monasterium vocat ser. 1. de comm. vita Cleric. ibi: *Et quia hoc disponebam, esse in monasterio cum fratribus*: in epist. 64. ad Aurelium, in lib. de Bono perseu. cap. 15. & alibi. Hanc rationem deducit Marquez cap. 5. S. 3. 7. & 8. quibus etiam in locis aduertit, Augustinum nunquam vocasse suum monasterium, domum clericorum; sed solum domum Eremitarum, & cap. 7. in princ. pag. 81. inquit, Possidium nunquam vocasse monasterium, domum clericorum, & alia id genus plura, quæ apud illum videri possunt.

Respondeo, quòd hæc sit differentia inter domos Eremitarum, & Canonicoꝝ, quòd istæ, non illæ monasteria vocentur, aut vocari possint, autor de suo sine probabili fundamento dicit, neque verò Ioannes Molanus, neque Basilius Sirenus id asserunt, qui oppositum manifestè docent: Mola-

nus enim dicto lib. 1. cap. 12. statim in initio hæc scribit: *Hic ijs autem; quæ diximus, arbitror ut-
cunque colligi posse, quæ ratione omnia Canonicoꝝ
collegia antiquissus dicta sunt monasteria: nam
huius rei nonnulli adeo sunt imperiti, vt dum ali-
sibi incidunt in locum quempiam apud superio-
rum atatum scriptores, in quo Canonicoꝝ Col-
legium vocatur Monasterium, aut errorem esse,
aut monasticum Ordinem antequam Canonici essent,
in eo viguisse putent, non alia ratione moti, quàm
quòd videant monasterij nomen illi aliquando tri-
butum esse, quorum quàm sit infirma illa ex no-
menclatura desumpta ratiocinatio, ignorare non
possunt, qui animaduertunt, ex vñsata quorun-
dam locutione, omnia Canonica Collegia olim di-
cta esse monasteria, siue Clericoꝝ monasteria,
extant ad Gerardum Primum &c.* Et ex Archidiacono in cap. quæsitum prima, quæstione tertia probat, omnes Ecclesias Galliarum olim monasteria fuisse nuncupatas. Vbi vides Molanum non solum non negare domos siue Collegia Canonicoꝝ rectè monasteria vocari, sed dicere, olim omnia illorum Collegia, vel absolutè monasteria, vel cum additione monasteria clericorum nuncupari solita, & huius auctoris ratiocinationem data opera reijcere, dum ex nomenclatura monasterij nititur probare, quòd domus Religioꝝ cum Augustino commorantium Eremitarum fuerit, non clericorum Canonicoꝝ. Basilius verò Sirenus, siue Zacharias Ferrerius ibidem relatus non negat absolutè domos Canonicoꝝ monasteria dici posse, & nonnunquam tales vocari consueuisse: sed hoc solum contendit, talem nomenclaturam minùs propriam esse, & magis propriè Canonias, siue Canonicas, vel Ecclesias dici, præsertim quòd istis nominibus in Concilijs sacris, & in iure Canonico soleant frequentius vocari, sicut etiam ipsi Canonici frequentius, & magis propriè clerici dicuntur, rariùs autem, & minùs propriè monachi nuncupantur. Putat enim hic autor monasterium quasi monachorum stationem vocari, secutus Ioannem Cassianum collatione 18. cap. 10. ita scribentem: *Licet à nonnullis soleant monasteria indifferenter
pro Cænobijs appellari; tamen hoc interest, quòd
monasterium nomen est diuersorij, nihil amplius
quàm locum, idest habitaculum significans mo-
nachorum. Cænobium verò etiam professionis ip-
sius qualitatem, disciplinamq; designat, & mo-
nasterium potest etiam vnius monachi habitatio
nominari. Cænobium autem appellari non potest,
nisi vbi plurimorum cobabitantium degit vnita
communio.* Quanquam vt ingenuè dicam, hæc ratio non admodum vrgeat, quia sicut alia ratione vocantur monachi, quos strictè tales dicimus à clericis distinctos, alia ratione ipsi clerici in communi viuentes, vt supra cap. 38. notauimus: ita alia ratione dicuntur monasteria, domus monachorum, alia verò domus Canonicoꝝ. Et quidem domus ipsæ Canonicoꝝ mona-

steria rectè, & propriè dici possunt ab vnione, seu vnitate communis vitæ, quam clerici in communi viuentes sub vno capite, habentes cor vnum, & animam vnã in Deo, in eisdem domibus ducunt: & hæc est potissima ratio, propter quam B. Augustinus suam domum monasterium vocauit, ab ipsomet assignata in expositione Psalmi 132. superius allegata, nec minus propria, quàm illa à Cassiano in collationibus assignata.

V. **S**ed etsi daremus, Molanum, vel Sirenium ita sensisse de domibus Canoniorum, quid opus esset illorum testimonijs, contra ipsius B. Patris Augustini testimonium apertissimum vti? Nonne ipse Augustinus dicto serm. 1. de comm. vita Clericorũ ædes Canoniorum monasterium vocauit? *Et ideo, inquit, volui habere mecum in domo Episcopi monasterium clericorum.* sed ait Marquez. Augustinus vocauit illud monasterium clericorum, non monasterium absolutè, vel monasterium nostrum: hæc enim est differentia, quod monasterium Eremitarũ absolutè, & sine alio addito monasterium vocauit, vel monasterium suum: monasterium autem Canoniorum non nisi cum additione monasterium Clericorum, nunquam verò monasterium suum dixit. At ista autor de suo dicit, & non probat, & probanda supponit. Ego enim dico, tam primũ, quàm secundum monasterium Augustini fuisse. Quid enim obstabat, quin suum monasterium ritè vocare posset illud, quod in sua domo Episcopali habebat, in quo cum suis clericis per annos circiter septem supra triginta vixit? sed vt constet, hunc autorem sermonis gratia locutum, legatur Possidius cap. 15. de monasterio intra domum Episcopi constituto scribens: *Et post hæc, ni fallor, ecce alia die, vel post biduum venit quidam Firmus nomine, negotiator, & intra monasterium sedente S. Augustino coram nobis, ad pedes eius genibus prouolutus sese iactauit.* Loquitur ibi Possidius de monasterio Clericorum intra domum Episcopi constituto, vt ex serie verborum apparet, & ipse Marquez cap. 7. in principio, & pag. 80. col. 2. ad finem liberè fateretur, & tamen absolutè vocat illud monasterium sine additione clericorum. Vnde etiam habes, vbi contradictionis illum redarguas, cum in verbis sequentibus pag. 81. col. 1. ad finem inquit: *Et tandem quia si attente inspicatur, scilicet Possidius, nunquam vocauit monasterium domum Canoniorum Regularium, sed solum illud, quod erat in borgo Valerij: sed hæc illorum propria est conditio, qui causam minus veram tueri volunt, vt à veritate coacti modò asserant, modò negent.*

Caput quadragesimum.

Alia ratio pro Augustini Monachatu ex varijs picturis, & imaginibus cum cuculla Eremitica deducta expenditur, & refutatur.

Varia ratio pro eodem Augustini I. monachatu sumitur ab illius habitu, ex quo veluti à posteriori, & à signo argumentum demonstratiuũ, ad veram ipsius beatissimi Patris Regularem professionem probandã sumitur, vt Theologi omnes, ac Iureconfulti fatentur, post D. Tho. 2. 2. q. 185. art. 8. & post textum in cap. vidua. de Regularibus. B. Augustinus cucullã monasticam, & cingulum pelliceum more antiquorum monachorum portauit: ergo fuit verè monachus, non autem clericus Canonicus. Antecedens siue assumptum probatur multipliciter. Primò testimonijs B. Ambrosij in serm. de Augustini baptismo, & eiusdem Augustini in sermonibus ad Eremitas, Valerij, & Sigiberti in epistolis, qui pro re cõstantissima affirmant, B. Augustinum eiusmodi habitũ tulisse.

Secundò, ex habitu D. Fulgentij Episcopi Ruspensis, quem non est dubiũ, B. Augustini discipulũ fuisse, & illius habitum induisse, vt docent Baronius tomo 6. sub anno 504. num. 33. & 34. & Ioannes Molanus lib. 1. de Canonicis cap. 8. ille enim vestrem monasticam induit, & cingulum pelliceum portauit, vt in eius vita per illius discipulum scripta legimus, præsertim cap. 18.

Tertiò, ex ipsomet Augustino serm. 1. de comm. vita Cleric. vbi cum esset Episcopus, & ad populum sermonem haberet, ostendit, se illamet indumenta tunc temporis induisse, quæ ante presbyteratũ portabat, quæ res indico est, illum habitum monasticũ induisse, quippe qui non alia ratione illum habitũ in Episcopali dignitate retinisset, nisi quia Episcopi ex monachis assumpti priorem habitum tenere debent, cap. penult. de Vita, & honestate Clericorum. Verba Augustini sunt. *Non assuli aliquid, nec veni ad hanc Ecclesiam, nisi cum his indumentis, quibus illo tempore vestiebar.*

Quartò, ex priuilegijs & bullis Summorum Pontificum Iulij Secundi, Leonis Decimi, & aliorum, qui dicunt, Eremitas Augustinenses vocatos Beati Augustini Regulam seruare, & habitum gerere. Priuilegia sunt 44. & 45. in ordine inter priuilegia fratrum Eremitarum.

Quintò, ex eo, quod Iudices S. Inquisitionis Hispaniarum quandã notam marginalem Erasmi circa vitam B. Augustini à Possidio scriptam ad cap. 22. deleri voluerunt, quæ talis erat. *Vbi est hic balteus coriaceus & cuculla nigra.* Vbi videntur à contrario probare habitum D. Augustini fuisse cucullam nigram, & cingulum pelliceum.

Sextò, ex quibusdã apparitionibus miraculosis, quibus

quibus B. Augustinus cuculla nigra, & zona pellicea indutus, ac præcinctus diuersis personis apparuit. Has apparitiones referunt Coriolanus in Defensorio cap. 4. & Paulus Bergomensis in sua Apologia. Prima facta fuit Alexandro Quarto tribus vicibus in somnis, ex qua visione fuit excitatus ad perficiendam vnionem Ordinis Eremitarum in vnum Ordinem sub vno capite, & vno habitu. Secunda facta fuit Beato Nicolao de Tolentino, dum graui ægitudine laboraret. Tertia Francisco Mantuæ Marchioni, qua illi de Ianuensibus victoriam promisit. Has apparitiones Ioannes Marquez c. 7. S. 5. pro omnino certis, ac veris tradit prædictorum Coriolani, & Pauli Bergomatis autoritate, fultus, quibus alibi dicit temeritatis indicium esse, fidem nolle adhibere.

Septimò, ex testimonijs recentium Doctorum, qui vnanimi consensu fatentur, B. Augustinum habitum monasticum induisse, vt sunt D. Antoninus 3. par. tit. 24. cap. 14. S. 2. Volaterranus, Azorius, Gregorius de Valentia, & alij.

I I. **O**ctauò tandem ex vetustissimis picturis, imaginibus, & simulachris, in quibus B. Augustinus cuculla nigra indutus, zona pellicea desuper cinctus apparet. Hæ sunt referente Coriolano cap. 3. S. 11. patet. Prima in Palatio Lateranensi in Sacello Pontificio. Secunda in Ecclesia D. Petri in Vrbe Roma. Tertia in Ecclesia D. Mariæ maioris. Quarta in Ecclesia Sanctæ Sophiæ Constantinopolis. Quinta in Episcopatu Lucensi. Sexta in Episcopatu Pisano. Septima in Florentino. Octaua in Senensi. Nona in Papiensi. Decima in Porta Cumana Ciuitatis Mediolanensis. Vndecima in capella Sancti Ambrosij Mediolani. Duodecima, in Templo D. Marci Venetiarum, quam ante annos circiter 490. Coriolanus erectam affirmat, & probat authentico instrumento Notarij publici manu rogato. Quibus addi possunt aliæ non pauca ex Ludouico de Angelis, Cornelio Lancilotto, & nouissimè ex Ioanne Marquez cap. 4. S. 3. & cap. 7. S. 5. & duobus sequentibus. Tertiadecima cuiusdam laminæ æræ, in fundamento cuiusdam ædificij Hippone Regio, tempore Caroli V. in expeditione Tunetana repertæ, in qua erat Augustinus cum Fratribus coram illo genuflexis, cuculla indutus, & cingulo pelliceo cinctus, quam laminã Eques quidam Parthenopæus, qui eius inuentioni affuit, Illustrissimo Cardinali Seripando dono dedit. Quartadecima Imago in libro Historiarum Arabicarum vetustissimo ex Bibliotheca Regis Marochij accepto, qui modò in bibliotheca Regis Catholici seruetur, in quo quidem libro in principijs multorum capitum, Episcopus in sede Episcopali positus cernitur, nonnullos Religiosos ante se genuflexos habens, habitu Eremitarum Augustinensium indutos, quos Religiosos, qui librum interpretati sunt, dixerunt illius Prouinciæ Monachos fuisse, aut certè exploratores, sub mentito illorum habitu deprehensos. Quintadecima Imago D. Augustini in fronte operum D. Augustini editionis

Plantinianæ. Sextadecima Imago vetustissima in lib. quodã Bibliothecæ Vaticanæ mēbranaceo depicta. Decima septima Imago depicta in Templo D. Marci Venetiarum exstructo anno Dom. 1084. Decima octaua in Bibliotheca Vaticana in pariete, vbi D. Augustini opera seruantur. Decimanona in Ecclesia Sancti Saluatoris in Lauro Urbis Romæ supra sepulchrum Eugenij Papæ Quarti. Vigesima in Aula Consistoriali Ciuitatis Papiæ antiquissima, vbi sunt decem & octo Ciuitatis Decuriones corã Beato Augustino genuflexi. Vigesima prima est statua marmorea supra maiorē Ecclesiã Metropolitanam Mediolani, quam cum Regulares Canonici in habitu canonicali fieri vellent, Alexander Sextus cum habitu Eremitico refici mandauit.

Hic rationi plenè, & planè, vt satisfaciamus, per partes singulas distinctè respondendum erit. Et primò quidem absolutè negandū est, B. Augustinum cucullam eremiticam cingulo pelliceo cinctam, cum qua nunc à multis pingitur vnquam induisse, addo etiam vidisse, est enim nouus habitus partim Eremitarum voluntate assumptus, partim Apostolico Decreto præscriptus, nec ante annos circiter quadringentos in orbe visus, vt supra dictum fuit, & in sequentibus adhuc clariùs ostendemus. Et ad primam probationem ex autoritate sermonum D. Ambrosij, de Augustini baptismo, & eiusdem Augustini ad Eremitas. Respondeo: si sententia de Augustini cuculla probabilis alia quauis ratione videretur, ex hoc capite potissimum labefectari, & omnino suspectam reddi, quod eius assertio testimonijs non solum apocryphis, sed euidenter falsis nitatur, de quibus quoniam satis in præcedentibus diximus, ad ea legentes remittimus. Videatur cap. 27. & sequentia.

Ad secundam probationem ex habitu D. Fulgentij Augustini discipuli desumptam, pace Cardinalis Baronij, nego B. Fulgentium, aut Augustini discipulum fuisse, aut Augustini habitum gestasse, & vt ingenuè dicam, miror valdè Baronium, tam asseueranter id affirmare, cum tamen suæ assertionis nullam etiam leuissimam coniecturam producat. Nam quòd B. Augustini discipulus nullatenus fuerit, sed nec quidem esse potuerit, res est extra omnem dubitationem constituta, cum B. Augustinus secundum veriore temporum rationem, quam Baronius sequitur, anno salutis nostræ quadringentesimo, & trigesimo, vel trigesimo primo satis concefferit. Diuus autem Fulgentius vsq; ad annum quingentesimum decimum septimum, & ampliùs, suam ætatem produxerit. Nam circa annum 517. sub Papa Hormisda idem Fulgentius librum de Fide ad Petrum edidit eodē Baronio tradente tom. 6. sub anno 517. num. 67. quòd enim B. Fulgentij habitus, illi, quem B. Augustinus gestauit, conformis nullatenus fuerit, adhuc magis clarum, & constans est, nam Augustinus birrum, & tunicam lineam, & cætera suis clericis communia indumenta portauit, vt ex illius sermone secun-

do de communi vita clericorum, & alijs supra cap. 24. deductis probatum reliquimus: Fulgentius è contrà vna tantum vilissima tunica, siue per æstatem, siue per hyemem patienter indutus, oratio quidem sicut Episcopi nunquam utebatur, pelliceo cingulo tanquam monachus cingebatur, sic studio humilitatis ambitionem vestium fugiens, vt nec ipsa calceamenta suscipiens Clericorum; aut vltimis caligis in tempore hyemis, aut caligulis in tempore æstatis vteretur. iam vide, quid commune habuerit D. Fulgentij habitus cum habitu Augustini, sed de eodem Fulgentio inferius sermo redibit, nunc enim de Augustini habitu, & instituto, non D. Fulgentij agendum. Sed esto is fuisset Augustini habitus, què Fulgentius ferebat, quæ, obsecro, causa est venerabilibus Eremitis pro huiusmodi habitu rantoperè tumultuari, cum Fulgentij habitus ab eo, quem ipsi nunc gerunt, toto cœlo distet, vt supra cap. 26. monstrauius?

IV. **A**D tertiam probationem ex verbis D. Augustini in sermone allegato de communi vita Clericorum dictum est supra, illa verba nisi cum his indumentis, quibus illo tempore vestiebar, legenda esse cum pronomine relatiuo, ijs, idest cum illis indumentis, quibus eo tempore vestiebar, non cum pronomine demonstratiuo, his, idest cum istis indumentis, ne vel miraculum absque necessitate fingere, vel Augustinum mendacem facere cogamur, qui iam senex dixerit, se illa ipsa indumenta induisse, quæ ante Clericatum ad Ciuitatem Hipponensem tulerat, sed quæstiones sunt, quibus diutius incumbere non vacat.

Ad quartam desumptam ex priuilegijs Summorum Pontificum Iulij Secundi, & Leonis Decimi: Respondeo mentem illorum Pontificum non fuisse hanc controuersiam dirimere, sed hoc solum innuere voluisse, quod cum Venerabiles Patres Eremitæ Beati Augustini Regulam profitentur, & habitum sub eadem Regula illis à Sede Apostolica præscriptum deferant, eiusdem regulæ, & institutorum dicti Ordinis diligentes emulatores esse debent. Hoc enim solum innuere videntur verba illa, in quibus illi vim faciunt: *Vt Fratres sub Augustini Regula, & habitu Altissimo famulantes, eiusdem Ordinis instituta obseruent.* Præter quod est textus in cap. si Papa de Priuilegijs in sexto communiter allegatus, quod verba narratiua Bullarum non probant.

Ad quintam, dico ex hoc, quod Iudices generalis Inquisitionis Hispaniarum illam Erasmi notariunculam ex lib. Possidij deleuerunt, non probari quod definierunt habitum Beati Augustini fuisse balteum coriaceum, aut cucullam eremiticam; nimis enim longinqua est deductio: non enim ob hæc causam eam delendam censuerunt, sed quod esset damnati Autoris, Regularium instituta subsannantis, & carpentis, quam ob causam omnes etiam alias eiusdem Autoris notariunculas, & censuras tum ad libros D. Augustini, tum aliorum Doctorum omnino delendas sanctissimè decreuerunt.

V. **A**D sextam desumptam ex varijs apparitionibus, primò respõdeo, illas apparitiones absq; aliqua temeritatis nota liberè negari posse: nam, quantæ sit temeritatis testimonio Coriolani fidem nolle adhibere, vt Volaterranum omittamus lib. 21. scribentem: *Eremitani ordinem suum a B. Augustino fluxisse dicunt in monte Pisano, dum in Africam rediret, a Simpliciano prius institutum.* Ediditq; Coriolanus eorum paulò ante Generalis super hoc Apologiam: totum tamen apochryphum, nullusq; Autor idoneus. satis indicauerunt Summi Pontifices Sixtus Quartus, & Innocentius Octauus, quorù Decreto eius liber fuit suspensus donec expurgaretur, idem dici potest de Apologia Pauli Bergomatis, quæ eisdem prorsus figmentis, & lædorijs vbi que scætet. Et sanè, quod de Alexandro Quarto fingit Coriolanus, & ante illum Frater Iordanus lib. 1. cap. 14. ipsum Pontificem ad congregandos Eremitas in vnum Ordinem sub vno habitu, & vno capite ex quadam Beatissimi Patris Augustini visione excitatum, apochryphum, & suspectum esse ipsiusmet Alexandri, necnon illius prædecessoris Gregorij Noni verba indicant, quibus se fatentur ad certum habitum Eremitis præscribendum, & varias Eremitarum Congregationes in vnum Ordinem sub vno capite compingendas excitatos, non ob apparitiones B. Augustini illis factas, sed quòd ijdem Eremitæ sub incerto, & vario habitu per Lombardiam, Marchiam Anconitanam, & alias Prouincias vagarentur, adeo sui habitus formam variantes, vt interdum fratribus Minoribus vniformes viderentur in derogationem multiplicem dicti Ordinis, pecunias pro elemosynis poscentes, & alia facientes in graue scandalum, & in infamiam plurimorum. Hæc enim sunt formalia verba diplomatum Pontificiorum, quæ inferius subiiciemus. Addo Beatum Augustinum ante annos tringentos, aut quadringentos pluribus vicibus nonnullis cultoribus suis diuina dispensatione se videndum præbuisse, non tamen cuculla nigra indutum, sed habitu vel Clericali, vel certè Pontificali. legitur enim apparuisse apud Papiam ad tria milliaria in vico, qui Caua dicebatur, quadraginta viris Gallicanis Romam petentibus, sed Pontificalibus indutus: *Viderunt, inquit, qui hoc scribit Oldradus Mediolanensis Archiepiscopus egredi hominem habitu pontificali ornatum, qui ipsis appropinquans, perguntatus est, quò pergerent; & infra, quis esset interrogantibus peregrinis, respondit se esse Augustinum Hipponensem Episcopum.* Vide si placeat historiam apud Baronium tom. 9. sub ann. 725. num. 9. Norberto quoque Præmonstratensium Canonicorum autori de Ordine instituendo, & Regula deligenda apud se cogitanti, ipsum B. Augustinum apparuisse testatur, qui eius vitam scribit, illius discipulus Hugo nomine, à Surio tom. 3. sub die 6. Maij relatus. At non in pullo habitu, zona præcincto, aliàs cui dubium, quòd D. Norbertus non ordinem candidatorum, vt Surius dicit, sed potius nigrorum sub Augustini Regula instituisset? Tertio quoque

quoque Hugoni monacho apud Burgundos in monasterio Fontaneti degenti apparuit referente Iacobo de Voragine in vita eiusdem Augustini: at non in nigro habitu, sed vestibus pontificalibus indutus, & magna comitantium caterua candidis indumentis albicantium: *Apud Burgundiam, inquit, in monasterio, quod dicitur Fontanetum, erat quidam monachus Hugo nomine, Sancto Augustino valde deuotus, qui in eius scriptis miro desiderio pascebatur, quem etiam crebra supplicatione rogauerat, ut ipsum ex hac luce migrare non sineret, nisi in die sua sacratissima solemnitatis. Ipse igitur quintodecimo die ante festum eiusdem sic cepit duris febribus aestuare, ut in vigilia ipse super humum, tanquam moriens poneretur. Et ecce plures decori ac fulgentes viri amici albis Ecclesiam dicti Monasterij processionaliter intrauerunt, quos sequebatur quidam Reuerendus Pontificalibus insignitus. Quidam autem monachus in Ecclesia consistens hoc videns, obstupuit, & quinam essent, vel quò pergerent inquisiuit. Cui vnus eorum dixit, quòd Sanctus Augustinus esset cum suis Canonicis, qui ad deuotum morientem pergeret, ut eius animam ad regnum gloria portaret. Post hoc illa reuerenda processio ad infirmariam ingreditur.* Hæc Iacobus de Voragine Archiepiscopus Ianuensis, qui floruit circa annum Domini 1290. ex Sixto Senensi in sua Bibliotheca Sancta. Qui Autor aliam quoque apparitionem eiusdem Beatissimi Patris albis vestibus induti sic narrat: *Præpositus cuiusdam Ecclesia in Beatum Augustinum magnam deuotionem habens, cum per tres annos grauem infirmitatem incurrisset, ita ut de lecto surgere non valeret, adueniente solemnitate Sancti Augustini, cum iam in vigilia ad vesperas pulsaretur, ad rogandum Sanctum Augustinum tota deuotione se contulit, cui in Albis Augustinus apparens, eidem ser citato proprio nomine dixit. Ecce adsum toties à te inuocatus, surge cito, & celebra mihi officium vespertinum. Qui sanus surgens cunctis stupentibus, Ecclesiam intrauit, & officium deuotè peregit.* Alias etiam apparitiones eiusdem Beati Patris idem Iacobus de Voragine ibidem narrat. Nec vsquam dicit, illum nigra cuculla indutum, sed semper vel cum Pontificalibus insignibus, vel albis vestitum, se videndum præbuisse, quas apparitiones cum apud hunc Autorem viderint, & ab illo exscripserint Ludouicus de Angelis lib. 6. de Vita Augustini cap. quarto, & Frater Cornelius Lancillottus lib. 3. cap. 67. nescio cur candidi Augustini habitus, & suorum seruorum, quos Iacobus de Voragine Augustini Canonicos vocat, non meminerunt.

V I. Cæterum vt daremus, veras fuisse apparitiones à Coriolano narratas, non inde probari posset Augustinum illum habitum tulisse, cum in humanis hic viueret. sicut enim nec animæ, nec Angeli aliquod corpus illis naturaliter vnitum habet, sed corpora cum quibus apparent, voluntariè ab illis assumuntur ex aère potissimum conflata: ita cū beati illi spiritus diuina dispensatione ad aliquod

officium erga sibi deuotos exercendum, vel beneficium præstandum mittuntur, illū habitum assumūt, sub quo præsertim ab illis se agnoscendos intelligunt. Ea propter cū à tercentis circiter annis paulatim vsus inualuerit, vt B. Augustinus cum cuculla eremitica in Ecclesijs, & alijs locis publicis multis pingatur, & opinio apud vulgares iam obtinuerit, illum esse verum Augustini habitū, hinc fortasse factum est, vt B. Augustinus aliquibus ipsum deuotè colentibus apparens, illum habitum assumpserit, nō quem viuens portauerat, sed sub quo facilius se ab illis agnoscendum intelligebat, quæadmodum ante illud tempus non sub habitu nigro, sed candido, & Canonicali, vel Pontificali apparebat.

Ad septimam probationē ex autoritate Doctorum acceptam, respondeo, nullos ex antiquis ante 350. circiter annos dixisse, cucullam istam nigram cum zona pellicea B. Augustini habitum legitimū fuisse. Recentiores verò decepti sunt, vel opinionem vulgariū, vel Autorē sermonū ad Eremitas secuti præter quod illorū nōnulli ex Eremitarū potiùs relatione, quàm ex propria sententia id affirmant, vt D. Antoninus, Azorius, ac etiam Volaterranus, qui dicit Coriolani Apologiam apocrypham esse, & nullum Autorem idoneum ab eo allegatum.

Caput quadragesimum primū.

Prædictæ rationis superiori capite allatæ postremum membrum expenditur, & de vario modo Augustinum pingendi tractatur.

Vltima supradictæ rationis probatio veterē litē excitat, circa tempora Sūmorum Pontificum Sixti IV. & Innocentij VIII. exagitarā de legitimo ritu ipsius B. Augustini imagines pingendi. Etsi .n. ad illa omnia, quæ ex picturis, & simulachris Coriolanus, & recentiores tanto verborum strepitu, & apparatu comminiscuntur, illud dici possit.

Pictoribus atque Poëtis

Quidlibet audiendi semper fuit aqua potestis.

Et ad figmentum probandum optimum argumentum esse illud, quod sumitur ex testimonio, vel Pictorum, vel Poëtarum. Nihilominus quod aliter loquendum sit de prophanis, aliter verò de sacris imaginibus, priusquam ad probationem per singula respondeamus, operæpretium facturum me arbitror, si referam, quæ Ioannes Molanus Doctor Louaniensis, & Theologus suorum temporum clarissimus lib. 4. de Historia sanctarum imaginum cap. 36. scribit in hoc ipso argumento versans: *Est, inquit, aliquando agitata controuersia de nigra Diui Augustini cuculla, pro qua Ambrosius Coriolanus Romanus Generalis Augustineusum in eodem Defensorio ad Sixtum IV. in prima ait Ecclesia Christianorum, scilicet S. Ioannis Laterani in capella Domini*

L iiii mini

mini Papæ in suo Palatio, in Ecclesia Sancti Petri de Roma, in Ecclesia D. Mariæ Maioris de Roma, in Ecclesia sanctæ Sophiæ Constantinopolis, in Episcopatu Lucano, Pisano, Florentino, Senensi, atque Papiensi, imagines sancti Augustini cum cuculla nigra, atque scapulari videntur &c. Addit ante annos 400. eandem imaginem erectam esse Mediolani super portam Cumanam, cum sanctus Galdinus Civitatis muros instaurari fecit, & anno ab hinc 393. Venetijs ad sanctum Marcum. Hæc ille. Similia fertur antea congeffisse Paulus Bergomensis; sed uterque aduersarium habuit Eusebium Conradum Mediolanensem, ex autoritate capituli sui Lateranensis, qui multa congeffit, ut euincat, Augustinum non fuisse Ordinis Eremitici, nec gestasse, ut Eremitani Augustinenses, cucullam nigram. Picturis autem, quas ipsi posuerunt opponit alias picturas Romæ, & Mediolani conspicuas. Similiter Iacobus Vuimphelingius, ex aduerso urget multis in locis, ut Romæ in sanctæ Mariæ maioris basilica dignissima imagines S. Augustini videri sub Canonici specie. His accedit quod Ioannes Mauburnus Bruxellensis in libro, quem sui Ordinis Venatorium inscripsit, multum premat Augustinenses Eremitanos hæc defendentes, qui præter dictum Eusebium, sanctum quoque Antoninum, & alios obijcit Theologos, & Iurifconsultos. Immo & rationes ex Possidio, & Augustino petitas. Sed his puto nunc non refragari doctos Augustinenses. Nemo tamen dicat, quod aliquando factum est. Ergo mendax, detestabilis, & execranda est dicta pictura. Aliud enim est mendacem esse picturam, aliud rudem: nam si Augustinus pingatur cum habitu non quem gessit, sed quocumque Augustinenses vestire cupiunt, quia patronum eum habent, hic ruditas, & simplicitas admitti potest, quam ego tolerare malim, quam turbare: sed mendacium non agnosco. Verum alios, qui putarunt, sermones ad fratres in Eremita Augustini esse, asserentes cucullam eis nigram dedisse in picturis, ut significarent eum sic vestitum fuisse, putarunt hoc illi, ideoque picturæ significationem erroneam habuerunt; sed leuis hic fuit error, ut non debeat vocari detestabile & execrandum mendacium. Nostra autem sententia ex superioribus intelligitur, rudem esse eam picturam, & nobis minus placere. Si tamen commodè tolli non possit, nos corrigere malle significationem, immò etiam eam dissimulare, quam infirmiores ledere. Et hæc sic à nobis dicta accipiantur, ut neque verbis ipsi contendere velimus, neque ulli causam contendendi præbere: nam in Chronicis sancti Augustini, quæ Onuphrius inchoauit, & Signius Episcopus, perfecit Iosephus Paphilus annotatum est, anno 1484. Sixtum Quartum præcepisse sub pena excommunicationis latæ sententiæ, ne fiat contentio, & disputatio inter Augustinianos, & Canonicos Regulares, de habitu S. Augustini, sub qua figura debeat dipingi. Bullam addit extare in Camera Apostolica lib. 692. fol. 307. quod si Sixtus omnibus disputationem, & contentionem inhibuisset, non incidisset Vuimphelingius in eam difficultatem, de qua

ad Mattheum Herbonum scribit Ioannes Tritheimius, Iacobus Vuimphelingius, ait, Argentine est, grauem à fratribus Eremitis D. Augustini sustinens persecutionem, propterea quod in quodam opere suo de Integritate prænotato, scripsit ipsum Augustinum non existisse monachum, siue cucullatum. Compertior homini penè ultra vires molestiam ferenti, cuius nobile ingenium iam senescentis ad iurgia compellitur Iuristarum: nam in propria persona illum citari ad Sedem Apostolicam curarunt, cuius Apologiam in centum versiculis editam cum literis meis ad te misi. Hæc ibi Molanus, ex quibus vides, quid ille de Augustini habitu, sermonibus ad Eremitas, & de picturis sentiat, quibus B. Augustinus cum nigra cuculla pingitur, cingulo coriaceo præinctus, eas quidem rudes esse, minusque sibi placere: sed si commodè tolli non possint potius corrigendam significationem, aut tolerandam, & dissimulandam, quam infirmiores ledendos: quod consilium mihi quoque admodum placet. Putare quoque ijs, quæ Vuimphelingius, & Mauburnus de Augustini habitu pingendo scripserunt, nunc non refragari doctos Augustinenses, quod verum ne sit, eorum libri viginti circiter ab hinc annis in lucem editi ostendunt.

Porro, quia hic autor ex Onuphrio, & Iosepho II. Pamphilo eius censuræ meminit, quam Sixtus Quartus à nobis in præfatione positam ad lites sedandas promulgauit, scire debes, paulò ante huius Pontificis assumptionem, lite inter Canonicos Regulares Lateranenses ex vna, & Eremitas Augustinenses ex altera parte excitata, de B. Patris Augustini habitu, ac instituto, num scilicet clericus Canonicus fuerit, an Eremita, vel Monachus cuculla monastica indutus, scripsisse primum pro Eremitis Paulum Bergomensis Apologiam, ac deinde pro Canonicis Dominicum Taruisinum eiusdem instituti, tunc temporis apud Italos concionatorem præclarissimū libellum satis breuem sub hoc titulo. *Defensio Canonice Regularium contra Eremitas*. Liber incipit: *Quoniam veritatem simplicitate, aut malitia impugnantibus iustum est refellere*. Quem librū octo capitulis breuissimis absoluit, sola ratione vtens, & à conuicijs, ac probris in aduersarios conijciendis calamum omnino cohibens. Verum aduersarios habuit Bartholomeum Patauinum, qui referente Eusebio Corrado in libro statim allegando, Regij Lepidi in Flaminia Pitacijs publicè ad valuas Ecclesiarum, & per angulos platearum cum nonnullis conclusionibus contra eundem Taruisinum, & contra Canonicos Regulares affixis, post Quadragesimales conciones ibidem habitas, cum tubæ, & nolarum fonitu ipsos Canonicos Regulares ad arguendum prouocauit. Qui tamen nec ipsa die ad congressum præfinita, nec aliàs legitime citatus comparuit, quam ob causam à R. P. D. Iacobo de Romano S. Antonini Placentiæ Præposito Canonice Regularium conseruatore Apostolico sententiæ excommunicationis contra illum est promulgata. Edidit verò Eusebius Corradus Mediolanensis pro
eius-

eiusdem Dominici Taruisini, & Canonico Regularium defensione libellum responsuum ad maledicta Patavini, & cuiusdam Angeli Cremonensis, dicentis habitum, quem Canonici Regulares induunt, illum esse, quem farinae, & olerum portitores, & venditores, lanifices, & lanij, atque epuli, & Agafones vestire consueverunt, illumque B. Augustinum induisse nunquam, nisi eo tempore, quo ad equile, vel ad visendas haras, & pecus suum pergendum esset. in quo libello, ut liberè dicam, doctè quidem, & neruose causam promouit, at non ea in dicendo modestia, qua decebat virum alioqui Religiosum, & eruditum, & si lacessitum non reddere maledictum pro maledicto, sed ut Apostolus monet, in bono malum vincere. Sed reperit patella suum operculum: statim namque aduersus illum, & Taruisinum, quin & contra totam congregationem Lateranensem edidit Ambrosius Coriolanus Apologiam sanctiss. Pontifici Sixto Quarto nuncupatam, tot profectò maledictis, probris, scommatibus onustam, ut pro vna emina modios decem reddiderit. Quod aduertens summus Pontifex personis secularibus offendiculo, & graui scandalo esse, ad contentiones, & scandala tollenda, decretum edidit, quod superius adnotauimus.

III. **Q**uæ omnia hic recensere compellor, non quòd delecter recordatione præteritorum iurgiorum, sed quòd viderim in libris Ludouici de Angelis, & Ioannis Marquez, ac nonnullorum aliorum Apologiam Coriolani apud Hispanos vulgatam in precio haberi adeò, ut asserant, temerarium esse ipsi Reuerendiss. Coriolano fidem nolle adhibere. Ne quis putet, vera esse, quæ ille statim initio eiusdem Apologiæ scribit Dominicum Taruisinum, & Eusebium Mediolanensem, nec Deum timentes, nec homines verentes, quam stolidissimis ausis conatos esse Eremitarum Ordinem polluto, laceratissimoque ore, ac infamatorijs libellis, nutu & arte diabolica cõscriptis denigrare, quæ licetia dicèdi vna ex potissimis causis extitit, quòd liber Coriolani per Sixtum Quartum, & Innocentium Octauum fuerit suspensus. Viderim etiam Consilium quoddam trium Excellentissimorum Salmanticensis Academiae Doctorum, & Canonici iuris interpretum, quorum sunt nomina DD. Illephonus Guillenen. della Carrera apud Salmaticenses Primarius Iuris Canonici interpres, Ioannes Balboa Margoueia Proprietarius Decretorum interpres, Martinus de Bonilla Vesperarius interpres iuris Pontificij, quod Consilium ad fauorem Io. Marquez Salmaticæ typis editum, Romanam transmissum est anno 1620. & per Romanam Curiam vulgatum, in quo præfati excellentissimi viri ex Coriolano haurientes inter alia hæc scripserunt. *Ratio est manifesta, quia Summus Pontifex prædictis literis non prohibet in vniuersum simplicem etiam assertionem alterius partis, eiusque confirmationem, sed turbulentas, & periculosas alterationes plenas leuitatis, & ineptiarum, quæ iur-*

*gijs, & scandalis viam aperiant: tales fuerunt disputationes Dominici Taruisini, & Eusebij Mediolanensis Canonicoorum Regularium, aduersus quos Ambrosius Coriolanus Generalis Augustinianorum edidit Apologiam ad eundem Sixtum Quartum sub hoc titulo. Responso ad maledicta Canonicoorum Regularium Congregationis Frisonaria. Et statim in limine. Huius dicendi generis Beatissime Pater hæc mea causa est, quòd superioribus diebus Canonici asserti Regulares Congregationis Frisonaria, & ex his maximè quidam Dominicus Taruisinus, deinde Eusebius Mediolanensis nec Deum timentes, nec homines reuerentes, quam stolidissimis ausis conati sunt hunc tuum, ac sanctæ Matris Ecclesiæ peculiarem Ordinem polluto, laceratissimoque ore, ac infamatorijs libellis nutu, diabolicaque arte conscriptis denigrare, & talis fortasse fuit eiusdem Coriolani Apologia, cuius etiam occasione prædicta litera Apostolica ab eodem Sixto Pontifice Maximo emanarunt. Quibus in verbis, pace illorum excellentiæ, modum grauiter excefferunt, nam libellus Dominici Taruisini, & Eusebij Corradi viderunt. Si non viderunt, nimium credulos in suis consilijs sese præstiterunt ad solam relationem vnius partis, altera parte inaudita. tam religiosos doctos, & suorum temporum præclarissimos viros, quales Dominicus Taruisinus, & Eusebius Corradus extiterunt, solo testimonio Coriolani fulti leues, ineptos, iurgiorum, & scandalorum Autores, & fatores in eo consilio vocantes. Debuerant enim Doctissimi Senecæ monitum præ oculis habere, in sua Mædea scribentis. *Qui statuit aliquid parte inaudita, æquum licet statuerit, haud tamen æquum est.* Sin autem eorum libellos viderunt, & legerunt, certè in suis consilijs mitius cauti fuerunt, nam ut demus Eusebium ætate in contradicendo nimium incaluisse, tñ Dominici libellus ne iota vnum habet, quod leuitaris, aut maledicentiæ notari possit. vterque verò tã solidè, & neruose rem agit, ut mihi nullatenus dubium sit, istos excellentissimos Iurisconsultos, si semel eorum libros legerint, illico palinodiam cantaturos.*

IV. **H**is prænotatis ad probationem illam, ex varijs picturis depromptam, quibus B. Augustinus cuculla nigra, & cingulo coriaceo redimitus videtur, respondeo, ex eiusmodi picturis, & imaginibus nullatenus probare intentum. Primò, quod rudes sint, & pro voluntate effictæ alioquin asseramus, Beatum Augustinum in Ecclesia cum Sacra faceret, ac diuinis interesset, cucullam super pluuiale tulisse, quia Venerandi Eremitæ illum cum mitra, & pluuiali, & cuculla, seu capucio desuper extenso passim, & in omnibus angulis pingunt contra sacros ritus in toto Christianorum orbe receptissimos. Secundò, quia si antiquitate picturarum res decernenda esset, possemus nos multò vetustiores producere, cum multas Ecclesias in toto orbe antiquissimas ante quingentos, ac sexcentos annos ostendere valeamus, cum imaginibus

nibus Beati Patris Augustini clericalibus induti, antequam de Eremitarum Ordine verbum haberetur. Tertio, quia imagines, quas arguentes pro antiquissimis nobis venditant, recentes sunt, & ferè in omnibus locis allegatis vetustiores ostendere possumus, in quibus B. Augustinus vel Pontificali, vel Clericali, non autem monastico habitu indutus cernitur. Quod ne gratis dicere videamur, singulas eiusdem argumenti particulas ponderemus. Primò igitur dico, falsum esse, quod inquit Coriolanus, reperiri eiusmodi imaginem in Ecclesia, siue Palatio Lateranensi, in Sacello Pontificio; nam, in Ecclesia Lateranensi nulla imago Diui Augustini cum cuculla reperitur, præter illam, quæ picta est sub Clemente Octauo. E contrario verò in eadem Lateranensi Ecclesia in Ciborio super altari SS. Apostolorum erecto, ex parte, quæ ad Austrum vergit, & respicit altare, vbi Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum seruetur, cernuntur imagines quatuor Doctorum Ecclesiæ, inter quos B. Augustinus cum mitra, & pluuiali, & rochetto, & veste Canonorum Regularium. Hæc autem imago ante annos 250. sub Urbano V, vel Gregorio XI. est facta, quo tempore in Ecclesia Lateranensi Canonici Regulares non erant, ne quis illorum consilio eam factam affirmet. De Palatio verò Lateranensi, etsi nihil certi affirmare ausim, quod vetus illud Palatium solo tequatū fuerit, & quod nunc cernitur, recens sit à fundamētis sub Sixto Quinto erectum: tamen mihi certissimum est, aut nullam talem imaginem, aut admodum recentem, industria, vel importunitate Sacellarij Pontificis, qui est ex Ordine Eremitarum admissam. E contrario verò extitisse in eodem Sacello Pontificio ab antiquissimo tempore Imaginem B. Patris Augustini cum habitu canonicali, fidem facit exemplū ab eodem Sacello pontificio extractū, & typis æneis cūsum, quod nō solum per Italiam, sed per Gallias, & Germaniam circumfertur, in quo Diuus Augustinus videtur cum mitra, & pluuiali, & sub pluuiali habens superpelliceum, cum manicis latissimis, & sub ipso superpelliceo rochetum cum manicis strictis vsque ad mediam tibiam protendens, cum vno canonico, ante se genibus flexo, cui vna manu benedicit, & altera cor sagittis vulnere atum gestans, & Baculum pastoralem tenens, cum inscriptione: *D. Aurelij Augustini Hipponensis Episcopi, & Ecclesie Doctoris genuina effigies, ad exemplar, quod est Roma in Sacello pontificio. obiit anno 430.* Hoc exemplum recens nuper fuit Leodij 1616. Eodem modo de imagine in Ecclesia D. Petri existente dicendum, nam vetusta basilica penitus destructa, quæ nunc cernitur, nuper fuit exstructa, vbi nulla imago B. Augustini cum nigra cuculla apparet. In Basilica verò Sanctæ Mariæ Maioris olim erat imago Diui Augustini cū habitu canonicali, vt Iacobus Vuinphelingius in lib. de Integritate cap. 32. à Molano citatus scripsit ante annos 120. ex Cardinali Bellarmino in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis, quæ nunc etiam ibi cernitur in maiori absida dicte Ec-

clesiæ Orientem versus, licet renouata ad antiquam tamen formam imaginis prioris.

Secundò dico de alijs imaginibus in Ecclesia. **V.** Sanctæ Sophiæ Constantinopolis nihil posse constare: in Ciuitate verò Lucensi posse Canonicos Regulares antiquiores imagines D. Augustini cum habitu Canonico monstrare, sicut habent Ecclesias antiquiores, ac inter alias Ecclesiam Sancti Frigidiani ante Beati Gregorij tempora extructam, alias verò tum in Episcopatu Lucensi, tum in Pisano, Senensi, Florentino, Papiensi, & Mediolanensi recentes esse, nec arguentem illarum antiquitatem probare, quod facere debuerat, vt ratio intentum probaret: non enim est quæstio, an eiusmodi Augustini imagines cum habitu monastico reperiantur, sed an sint antiquiores ducentis, vel ad summum trecentis annis, hoc enim est, quod negamus, nec arguens probauit. Sed dicit Coriolanus, scilicet Galdinum Mediolani Archiepiscopum eiusmodi imaginem locauisse super portam Cumanam ante annos quadringentos. Sed hoc non probat, aliud enim est, Beatum Galdinum eo tempore muros Ciuitatis reparandos curauisse: aliud Augustini imaginem cum illo habitu ibi tunc positam fuisse, & licet de primo constet, non tamen de secundo. At producit Coriolanus Authenticum instrumentum manu publici Notarij roboratum, quo ostenditur, Templum D. Marci ante annos quingentos erectum Venetijs, ac in eo locata simulachra quatuor Ecclesiæ Doctorū, & inter illos D. Augustini cum habitu Eremitico, seu cuculla. Tenor instrumenti est: *In Christi nomine amē. Anno natiuitatis eiusdem millesimo quadringentesimo septuagesimo septimo indictione decima, die verò quartadecima mensis Iulij. hæc sunt quedam digna memoriae, quæ ex quibusdam Annalibus, seu Chronicis Ciuitatis excellentissimæ Venetiarum collecta sunt, ad instantiam Reuerendissimi Patris Sacre Theologiae professoris Magistri Ambrosij de Cora Generalis Ordinis Fratrum Eremitarum Sancti Augustini, qui quidem Dominus Generalis presentibus testibus infra scriptis me notarium rogauit, vt hoc publicum instrumentum conficerem. Digna memoria hæc sunt, quod anno Domini 1084. superbum, ac præcellentissimum Templū D. Euangelistæ Marci miro artificio, mirabilique textura manu artificum confectum edificatum fuit, & ex illo tunc, sicut est mansit, ac stetit, supra quod quatuor Ecclesiæ Doctorum statuae, seu simulachra fuerunt erecta, inter quæ est simulachrum omnium parentis Doctorum Augustini cum cuculla seu cappa subtus, cum pluuiali, & caputeo desuper, vt expressè indutum apparet, ac etiam vt ego ipse notarius vidi, & perspexi, qui vt hoc instrumentum conficere possem, ad hanc statuam videndam personaliter accessi, &c.* Respondeo ex hoc publico instrumento nihil haberi, quod Coriolani causam in hac parte iuuare possit. Primò quia non dicitur, cuius Autoris fuerint illi Annales, siue Chronicæ, ex quibus illa memoria digna notarius extraxit, vt de illius fide apud posterōs con-

constare posset. Quid enim si notarius ex falsis & fictis Annalibus siue Chronicis illa excepisset? Secundò, quia in instrumento multa sunt ambigüe dicta, quæ in vno sensu sunt vera, in altero falsa. Nam cum dicit, anno 1084. Templum D. Marci ædificatum, hoc duobus modis intelligi potest, vel quòd eo anno fuerit inchoatum, & hoc vt verum admittimus; vel quòd eodem anno fuerit perfectum cum omnibus ornamentis, cum quibus modò cernitur, & hoc apertissimè constat esse falsum, & nihilominus hic est punctus, circa quem cardo vertitur. Iacobus Philippus Bergom. lib. 12. sub anno 1082. dicit: *Demùm hic Princeps inter cetera sua monumenta templum Diui Marci conflagratum instaurare fecit.* Non igitur illo anno fuit templum D. Marci ædificatum, vt isti Annales dicunt. Similiter cum dicit, & ex illo tunc, sicut est mansit, & stetit, verba de parietibus intelligi possunt, & verum dicit, vel de ornamentis statuarum, & similia, & hoc constat falsissimum esse, nam simulachra equorum supra portam maiorem posita, longè postea ibi locata sunt, & idem de simulachris Doctorum dicendum, maximè de simulachro Beati Augustini cum pluuiali, & caputeo desuper ante annos trecentos nunquam in orbe viso, quod dubium non est, non antea ibi loci positò, quam cum Eremitæ Augustiniani Ciuitatem Venetorum sunt ingressi, quod circa annum 1320. sub Andrea Dandolo accidit.

Idem prorsus dicendum de alijs simulachris, & imaginibus, quæ Cornelius Lancillottus, Ioannes Marquez, & alij recentiores producunt. Nam quod de lamina ærea in fundamento domus Hipponensis Ciuitatis reperta fatetur, apocryphum omnino est, nec fide dignum: quia nec nomen, nec tempus inuentoris, & inuentionis illius laminæ signatur, nec etiam nomen illius Neapolitani, qui eam Cardinali Seripando obtulit, & potuit quis vel ad pecunias lucrandas, vel amicitiam cum illo Cardinali, qui erat Ordinis Eremitarum ineundam, illam finxisse, quemadmodum conficti sunt sermones sub nomine Beati Augustini ad Eremitas, & Ambrosij de baptismo Augustini, & alia de quibus supra dictum fuit, sed esto lamina illa in fundamento alicuius domus Ciuitatis Hipponensis inuenta esset, quemadmodum Marquez asserit, non ob hoc probaretur illius intentum, cum nulla in ea esset inscriptio, ex qua constare posset, illam potius D. Augustini, quam alterius cuiusquam fuisse. & poterant illæ imagines aliquos monachos Africanos, aut Hispanos retulisse ex illis antiquis, qui partes Africæ olim incolebant. Parem fidem faciunt imagines illæ monachorum in libro Arabico repertæ, nam in eo libro non legitur notatus locus, neque tempus, nec Princeps, nec aliæ circumstantiæ personarum, ex quarum obseruatione iudicium de Historijs veris, & fictis potissimum fieri consuevit; neque illius interpretes concordés fuerunt, vt hariolari, & diuinare oporteat in historiæ sensu eruen-do. Et potuerunt monachi in eo libro depicti ex-

ploratores Regum Hispaniarum, aut Lusitanorum fuisse, sub habitu monachorum ad illas Regiones missi, aut viri Religiosi ob Episcopis Lusitanis ad Euangelium illis gentibus prædicandum, destinati.

Quod attinet ad imaginem Beati Augustini in fronte operum Diui Augustini editionis Plantiniana, leuissima est coniectura, quæ ex illa accipitur, nam Censores Louanienses de veris, & falsis libris sub Augustini nomine editis censuerunt, non de imaginibus, quibus typographi libros exornare deberent. Eiusdem ponderis est imago depicta in libro in Bibliotheca Vaticana seruato, cum non constet de certo tempore, quo aut imago illa picta fuit, aut liber scriptus, aut ibi positus, & certum sit, Bibliothecam Vaticanam sub Bonifacio Nono primùm fuisse constructam. De imagine quoque picta in templo Diui Marci Venetiarum idem dicendum: nam etsi templum illud circa ann. 1084. extructum, seu potius reparatum fuerit, non tamen necesse est, omnes illius imagines paris esse antiquitatis. De imagine autem in noua Bibliotheca per Sixtum Quintum erecta nihil dicimus, neque de alia supra sepulchrum Eugenij Quarti in templo Sancti Saluatoris Urbis Romæ. Solum restat de imagine in Aula Consistoriali Papiæ posita, & de statua in Ecclesia Metropolitana Mediolanensi aliquid breuiter dicendum.

ET quidem quod attinet ad imaginem Diui V. I. Augustini in Aula Consistoriali Palatij Papiensium, nego illam verustissimam esse, cum illius antiquitas centesimum, & vigesimum annum non excedat. Habeo illius inscriptionem siue subscriptionem, quæ rei fidem adhibet, ea talis est: *Anno M. D. III. Vrbe nostra peste sauiissima afflictâ, desperato, irritoque humano auxilio, Cælesti protectore, Augustino duodeuiginti faces albas quo: i annis oblaturo, nuncupato voto salubrem statum impetrauerunt.* Sed quod rem pestringit, habeo, qui probent Ciues Papienses ante annum 1488. Beatum Augustinum in publicis vexillis Canonicali habitu indutum pinxisse. Nam vexillum publicum, quousque ad illum annum in publicis processionibus vti consueuerant, & quod vsq; in hanc diem in quadam camera Palatij Episcopalis Ciuitatis Papiensis asseruatur. Et illius exemplum ex originali fideliter extractum in Sacristia Canonico-regularium Sancti Petri in Cælo aureo cernitur, vt authentico instrumento per manum Iulij Cæsaris de Pellizonibus ciuis Papiensis publici notarij, & Curie Episcopalis Papiensis Cancellarij, rogati sub die 4. Augusti anni 1616. probatur) ipsum Augustinum pluuiali crocei coloris, & in tra-redimitum refert, necnon tunica linea rochetto nuncupata, & altera tunica longiori alba sub rochetto indutum. Quæ verò causæ ipsos ciues Papienses impulerint, vt Sanctum Augustinum, quem Clericalibus indutum semper coluerant, clericali habitu spoliare, & nigram cucullam induere voluerint, diuinare non possum, nec volo.

Demùm

VII. **D** Emum circa simulachrum Diui Augustini in Ecclesia Mediolanensi locatum, nego primum simulachrum ducentefimum antiquitatis annum habuisse, nego etiam Alexandrum Sextum eiusmodi simulachrum cum cuculla monastica reficiendum præcepisse, vt veri habitus Diui Augustini monumenta instauraret, quemadmodum de suo arguens affirmat, sed quod priori simulachro diruto, cum super habitu, cum quo nouum simulachrum reficiendum esset, inter Canonicos Regulares, & Eremitas Augustinenses controuersia oriretur, eam Summus Pontifex sic iuste derimendam censuit, vt cum priori habitu simulachrum illud restauraretur. Quod ne me de meo dicere suspiceris, & vt tam de antiquitate prioris illius simulachri, pro quo renouando tantoperè ab Eremitis certatum est, quàm de causis, quæ Summum Pontificem ad præfatum decretum condendum mouerunt, apud posteros fide certissima deinceps constare possit, ecce tibi ipsiusmet Pontificis edictum ab eisdem Venerandis Patribus Eremitis acceptum, & fideliter redditum, huius, qui sequitur tenoris.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei venerabili fratri Guidoni Archiepiscopo Mediolanensi salutem, & Apostolicam benedictionem. In istis petentium votis, per quas scandalis obuiatur, ac personarum quarumlibet, præsertim sub regulari habitu Altissimo famulantium quieti consulitur, libenter annuimus, atque fauoribus prosequimur opportunis. Exhibita siquidem nobis pro parte dilecti filij Mariani de Genezano Ordinis Fratrum Eremitarum Sancti Augustini Vicarij Generalis petitio continebat, quod licet à decem, & octo annis circa quadam imago ipsius Sancti Augustini in summitate Ecclesie tue Mediolanensis cum habitu fratrum Eremitarum eiusdem Sancti habita super hac tunc matura deliberatione sculpta posita fuerit & una cum imaginibus aliorum Doctorum inibi permanserit: quia tamen ad præsens agitur, quod ille, & aliæ imagines ibidem existentes propter earum nimiam ponderositatem in minori statura reponantur, nonnulli tentant, quod prædicta imago Sancti Augustini reincidatur in lapide marmoreo cum camisia sine scapulari, & corrigia, quod profecto in non modicum dicti Ordinis scandalum cederet, & detrimentum. Quare pro parte dicti Mariani asserentis aliàs scilicet recordationis Sixti Papæ Quartum prædecessorem nostrum superuacua & perniciosam contentionem inter dilectos filios Canonicos Regulares dicti Ordinis Congregat. Lateran. & fratres Eremitarum Ordinis, super habitu, & pictura tunc exortas eis, & cuilibet eorum sub pœna excommunicationis lata sententia inibendo, & præcipiendo mandasse, vt ab eis penitus abstinerent, & ex tunc amplius de illis mentionem facere non auderent, per suas literas amputasse, & penitus extinxisse. Nobis fuit humiliter supplicatum, vt eidem Ordini in præmissis opportunè prouidere de benignitate Apo-

stolica dignaremur. Nos igitur, qui de præmissis certam notitiam non habemus, huiusmodi supplicationibus inclinati, fraternitati tue per Apostolica scripta committimus, & mandamus, quatenus si est ita, per te dictam imaginem Sancti Augustini, prout prius sub eisdem habitu, modo, & forma reinciidi, & deinde in eodem loco reponi facias, nec aliquid desuper innoues, seu per alium innouari permittas: & si quid circa dictam imaginem Sancti Augustini innouatum est, ad pristinam formam reducas, contradictores per censuram Ecclesiasticam, omni appellatione postposita compescendo. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominice MCCCCXCVI. 18. Nouembris, Pontificatus nostri anno quarto.

Caput quadragesimum secundum.

Cardinalis Baronij sententia de Augustini monachatu reijcitur, & plures eius lapsus in Diui Augustini vita scribenda reteguntur.

N recensendis Doctoribus, qui Monachatu Beati Augustini adstipulantur, multos consultò omisimus, tum quod recentiores sint, tum etiam quod solo numero, non autem pondere fidem augere possint, nec oporteat iuxta sententiam Philosophi libro primo Physicarum Auscultationum, contra quamlibet opinionem sermonis gratia prolatam disputare, aut in quauis cauilloso ratione soluenda diutius morari. Vnus superest Illustrissimus Cardinalis Baronius, cuius autoritas in Ecclesia magna est, & magni ponderis esse debet, qui Diui Augustini monachismum tam apertè docet, tam efficaciter confirmat, & tot præconijs extollit, vt non leuem temeritatis notam incurrere videri meritò possint, qui eius testimonium negare, vel eius sententiæ refragari ausi fuerint. Is tomo quarto suorum Annalium sub anno 391. num. vigesimo tertio, & sequenti, verba illa Possidij expendens: *Factus ergo Presbyter monasterium intra Ecclesiam mox instituit, & cum Dei seruis viuere, &c.* In hunc modum de Augustini monachatu subiungit: *Quòd igitur Sanctus Augustinus primus fuit, qui monastice vite instituta inuexit in Africam, eademque primus seruare cepit, alijsque seruanda tradidit, inde accidit, vt Donatista putarint eiusmodi vite genus ab ipso fuisse excogitatum. Nam sic ipse aduersus Petilianum. Deinceps perrexit ore maledico in vituperationem monasteriorum, & monachorum, arguens etiam me, quòd hoc genus vite à me fuerit institutum, quod genus vite omnino quale sit, nescit, vel passus toto orbe*

notif-

notissimum nescire se fingit. Euxerat ipse ex Italia eiusmodi viuendi formam: viderat enim, quod ipse testatur, apud Mediolanensem Ciuitatem nobile monasterium, conspexerat & Romę plura, eaq; peregre, quę tanquam beatorum ciuim choros laudauit, quam quidem disciplinam emulatus, in Africana Ecclesia quamprimū instituere conatus est. Sensit verò his in primis hæreticos aduersarios, nempe Donatistas, de quibus etiam superius dictum est. Caterū iam ante Presbyteratum adhuc laicus vnā cum suis socijs, de quibus diximus, idem vitę genus in Africa excoluerat apud Tagastam: sed nondum aliquod ab eo instructum fuerat monasterium, cuius erigendi gratia se Hipponem contulerat, Hipponensem ciuem Agentem in rebus, cuius Possidius meminit, conuenturus, à quo fuerat accersitus. At erit iucundius hæc omnia ex ipsomet Augustino ad populum pro concione narrente percipere, ait enim. Querebam vbi constituerem monasterium, & viuerem cum fratribus meis, &c. Et cum huic suę sententię de Augustini monachatu Possidius sibi aduersarium deprehendisset, illum obliuionis, & oscitantię accusans subdit: Verūm quod dicit Possidius, Augustinum factum presbyterum monasterium intra Ecclesiam mox instituisse, aliter se rem habuisse, cum precedens Augustini sermo declarat, tum quę subdit his verbis: Perueni ad Episcopatum, vidi necessitatem habere Episcopum, exhibere humanitatem quibuscunque venientibus, siue transeuntibus, quod si non fecissem, Episcopus inhumanus diceret. Si autem in monasterio ista consuetudo permessa esset, indecens esset, & ideo volui habere mecum in domo Episcopi monasterium Clericorum. Hęc ipse, quibus declaratur, non nisi facto ipso Episcopo accidisse, quod ait Possidius, construxisse ipsum monasterium intra Ecclesiam, vt ex his videas, duo ab eo erecta fuisse Hipponē monasteria, alterum cum adhuc Presbyter esset in hortō: alterum verò cum factus est Episcopus in ipsa Episcopali domo, quę in hærens esse solet Ecclesia, &c.

II. **F**ateor equidem tanti viri auctoritatem tum apud omnes, tum apud me ipsum maximi esse, & æstimari: Verūm non tanti, vt ob illam sanctissimę veritati primas nō concedamus, aut etiam ab iniuria, si eam læsam offenderimus, non pro viribus tueri debeamus, ac in ijs præfertim, in quibus vel ob communem naturę imbecillitatem, propter quam nullus absque speciali Dei auxilio supernaturali non mentitur, vt Apostolus ad Romanos 3. ait: Est autem Deus verax; omnis autem homo mendax, sicut scriptum est, vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cum iudicaris: vel ob rei tractandę amplitudinem, & historię multiplicatam, ac varietatem, talis, ac tantus vir manifestè lapsus deprehenditur. Inter quę primum locum sibi vendicat historia, quam exarauit de vita, & rebus præclare gestis D. Augustini.

Notabo hic breuiter, & fideliter illius in vita B. Augustini describenda assertions quę cum veri-

tate minùs consistere videntur: ac exinde quid, vel quantum illius autoritas valeat ad Augustini monachatum probandum, saniori consilio præditis decernendum relinquam. Primus igitur huius viri lapsus fuit, quod apocryphas historias Sigiberti, & autoris sermonum ad Eremitas, cum alijs minùs oculatis secutus, dixit in Martyrologio primū edito, Beatum Augustinum anno ætatis suę trigesimo, sacro baptisinate regeneratum. Verūm à Georgio Vedano Vercellenfi Congregationis nostrę olim Abbate Generali de suo errore ex testimonijs apertissimis eiusdem Diui Augustini libro tertio de Academicis capite vigesimo, & libro secundo Soliloquiorum, capite 01. certior factus cum in dictis locis fateatur Augustinus, se quando illa scribebat, in annis triginta tribus extitisse, & in primo libro Retractionum capite secundo, & quarto, dicat se illos libros adhuc Cathecumenum scripsisse, in secunda editione Martyrologij errorem correxit, & sub die quinta maij pro anno trigesimo, annum trigessimum tertium restituit, quod etiam in Annal. tomō 4. sub anno 388. num. 71. notauit.

Verūm vt est magnorum ingeniorum conditio, proprios errores aut non facilè agnoscere, aut rarò fateri, vt primum hunc errorem corrigeret, vel excusaret, alterum addidit, nam tom. 4. sub anno trigesimo octuagesimo octauo, num. 71. ita scribit: Hoc ipso anno Paschali tempore contigit baptismus Magni Patris Augustini, de quo nobis agendum est. Ac primum, quę sunt temporis, elucidanda erunt, cuius quidem exactius disquisuimus rationem in nostris notis, illis tamen posterius editis, nempe Plantinianis typis, in quibus errorem illum emendauimus prioris editionis, in quem incauti ob textum eiusdem Sancti Augustini deprauatum impegimus. Quodenim dum ipse agit de obitu matris suę, dicat: Ergo die nono agritudinis suę, quinquagesimo, & sexto anno ætatis suę, trigesimo, & tertio anno ætatis meę, anima illa religiosa, & pia corpore soluta est, quod contigit, vt dicemus, anno sequenti mense Maij. Si verum est, quod ibi dicitur, ipsum fuisse tunc annorum triginta trium vtique dicendum erat anno trigesimo secundo baptizatum, cunuersum verò trigesimo. Verūm ille corrigendus est textus, vt loco trigesimali tertij ponendus sit annus trigessimus quintus, idquē ex alijs Augustini locis, vt in primis, cum ita ait libro tertio contra Academicos, cum trigessimum tertium ætatis annum agam, &c. Verūm errasse in hoc Baronium, & illius textum, non autem Augustini corrigendum esse, præter vnanimem concordiam omnium exemplarium, siue exemplorum eius libri, quotquot videre potuimus, siue typis editos, siue manuscriptos, in quibus sine vlla hæsitacione, aut licura 33. annus ætatis Augustini notatur, non 35. præter hoc inquam duplici alia ratione ex ipsius August. & Possidij verbis deducta euidenter demonstro. Primò fatetur Aug. lib. 9. Cōfess. c. 26. secū baptizatū illius filium Adeodatū ann. 15. eū verò mortuū in Africa

eum esset in annis sexdecim, siue ergo baptizatus fuerit Augustinus anno ætatis suæ 33. siue trigesimo quarto, post integrum annum suam professionem in Africam tandiù distulisse non potuit, vt inter illius baptismum, & mortem matris integer annus, & ampliùs intercederet, post cuius etiam obitum non est dubium illum Romam reuersum, ibiquè nonnullos menses substituisse, si anno sequenti cum puero Adeodato in Africa fuit constitutus. Secundò Possidius ait, Augustinum annos sex, & septuaginta vixisse, ac ex illis ad quadraginta in Clericatu, & Episcopatu, & ante Clericatum tribus annis vixisse cum suis amicis apud agros proprios in Tagastensi Comitatu, quare cum Augustinus anno ætatis suæ trigesimo tertio baptizatus fuerit, aut secundum Baronium trigesimo quarto, & anni triginta tres iuncti alijs quadraginta & tribus, integrum numerum septuaginta & sex annorum perficiant, illi duo anni, quos superaddit Baronius, dum vult pro anno ætatis Beati Augustini trigesimo tertio ponendum trigesimum quintum redundare, & vel delendi, vel delendus Possidius, qui capite trigesimo primo scribit. *Sanè ille sanctus in vita sua prolixus pro utilitate, ac felicitate Sanctæ Ecclesiæ Catholice diuini condonata vixit annis septuaginta sex.* Et pro annis 76. ponendi anni 78. aut delendus ipse Baronius. Vter illorum, corrigendus sit, prudentes iudicent.

IV. **T**ertius lapsus fuit, quia putauit, & asseruit, Beatum Augustinum non anno ætatis suæ trigesimo tertio, sed trigesimo quarto baptizatum, quem errorem ex alio errore hausit, dum credit Beatum Augustinum ante idus Nouembris, qui illius dies natalitius fuit, libros de Academicis absoluisse: cum enim dicat Beatus Augustinus in fine tertij libri de Academicis, se cum illum absolueret, in annis triginta & tribus constitutum, quo tempore nondum baptizatus fuerat, si liber ille ante idus Nouemb. fuit absolutus, necessariò sequitur illum anno ætatis suæ non trigesimo tertio, sed trigesimo quarto baptizatum. Hanc rationem illemet tum in notis ad Martyrologium, tum in Annal. tomo quarto, loco proximè citato sic explicat: *Cum igitur fateatur se annorum fuisse triginta trium, cum scriberet contra Academicos, atque æquè confes, eos ab ipso elaboratos libros, cum Mediolani adhuc Cathecumenus esset, id quidem ipso testante, & ante mensem Nouembris, quod ipse etiam demonstrat, dum ait, illos scriptos esse antequam scriberet de Vita Beata, quam scriptio-nem habebat præ manibus, vt ex ipso apparet, eo anno tempore natalis sui idibus Nouembris, utique affirmandum est, eos anno superiori ab ipso fuisse conscriptos in, fine anni trigessimij tertij sua ætatis, quo pariter anno idibus Nouembris inchoaretur trigessimus quartus. Cum verò rursùs Possidij testificatione liqueat, ipsum baptizatum esse Paschali tempore, utique etiam dicendus erit non anno supe-*

rriori, sed presenti anno dicto tempore sacro baptis-mate iniiciatus fuisse. Verùm & in asserione temporis baptismi August. & in fundamento ipsius asseritionis apertè lapsum Baronium videbunt, qui verba Aug. legerint, quæ ille scribit in eodem libro de Beata vita, nec non in 1. lib. *Retract. cap. 2.* nam in lib. de Beata vita in principio fateatur Aug. se occasione diei natalis sui, qui inciderat idibus Nouembris librum vnum scripsisse: *Idibus, inquit, Nouembris mihi natalis dies erat. post tam tenuè prandium &c.* Verùm in primo *Retractionum* capite secundo eundem librum recensens ait: *Librum de Beata vita non post libros de Academicis (nota verba) sed inter illos, vt scriberem contigit. Ex occasione quippe ortus est diei natalis mei, & tridui disputatione completus, sicut satis ipse indicat.* Ergo si liber de Beata vita non post absolutos libros de Academicis, sed inter illos scriptus fuit idibus nouembris, qui dies natalis ipsius Diui Augustini fuit, cum in fine librorum de Academicis fateatur Augustinus, quando librum illum absoluebat, se in annis triginta tribus fuisse, per necessariam, & inuitabilem sequelam deducitur, quando scripsit librum de Beata vita, non annum ætatis trigesimum quartum, sed trigesimum tertium inchoasse: & cum liqueat non solum ex Possidij testificatione, sed ipsiusmet Augustini confessione, lib. 9. *Confess. cap. 6.* illum tempore Paschali proximè sequenti sacro baptis-mo initiatum, necessariò etiam sequitur, illum anno ætatis suæ trigesimo 3. non trigesimo quarto, vt vult Baronius, baptizatum. Quod ex temporum supputatione proximè facta confirmatur: quia si anno trigesimo quarto non autem 33. fuit baptizatus, totus decursus vitæ illius erit annorum septuaginta & septem, non autem septuaginta, & sex. Nam ex Possidio habemus, illum in Africa baptizatum annis quadraginta tribus vixisse, scilicet in clericatu quadraginta, & laicum annis tribus, & ad omnem dubitationem tollendam, vt videas Baronium quoad hoc in meridiana luce offendisse, vide, quæ ille scribit supra sub anno trigesimo septuagesimo septimo, numero septimo, vbi fateatur Beatum Augustinum natum anno Christi trigesimo quinquagesimo quinto, Idibus Nouembris, & numera vsque ad annum trigesimum octuagesimum octauum, quo anno tempore Paschali ille dicit Beatum Augustinum fuisse baptizatum, & videbis non potuisse eo tempore esse in annis triginta quatuor, sed solum triginta tribus, nam ab anno quinquagesimo quinto die decima tertia Nouembris, vsque ad annum octuagesimum octauum die quinta Maij, non anni triginta quatuor, sed solum triginta & tres inchoati intercedunt.

V. **Q**uartus eius lapsus fuit, quòd in Martyrologio Romano ab illo recognito sub die quinta Maij in fine scripserit: *Mediolani sancti Gerunij Episcopi. Ibidem conuerso sancti Augustini Episcopi, & Ecclesiæ Doctoris, quem Beatus Am-*

Ambrosius Episcopus fidei Catholica veritatem docuit, & hac die baptizauit. In quem errorem nescio quomodo labi potuerit vir doctissimus, non solum in Ecclesiastica historia versatus adeo, verum etiam de Theologia optimè meritis. Certum enim est, Beatum Augustinum tempore Paschali ritu solemniter, qui tunc in Ecclesia seruari consueuerat, baptizatum fuisse. quod colligitur non solum ex Possidio dicente: *Vt appropinquantibus diebus sanctis Pasche salutis aquam perciperet.* Sed eodem Augustino scribente lib. 9. Confess. cap. 6. *Inde ubi tempus aduenit, quo me nomen dare oporteret, relicto rure Mediolanum remeauimus.* Nam qui tempore Paschali baptizandi erant, ante mediam quadragesimam nomina dabant, quibus datis Catechismi fiebant, ac exorcismi, quibus peractis sabbato ante Dominicam Resurrectionis viuifica baptizabantur. Eratq; mos Ecclesie tanto rigore seruatus, vt nullus, excepto casu necessitatis, extra tempus Pasche Dominicæ Resurrectionis vel Pentecostes lauacro salutifero ablueretur, vt secus facientes acriter corriperentur, quemadmodum Cardinalis Bellarminus lib. de Bapt. c. 26. ex varijs Summorum Pontificum decretis adnotauit & colligitur ex ipsomet Aug. de Cur. pro mort. agenda c. 12. Quæ cum ita sint, vbi quæso inuenit Baronius, aut quisquis illius causam tueri velit, diem sabbati proximè præcedentis festum Dominicæ Resurrectionis, aut etiam Pentecostes, in quintum diem Maij, vel incidisse, vel incidere vnquam posse, vt dixerit Beatum Augustinum eo die scilicet, 5. Maij à B. Ambrosio baptizatum? nõ ergo 5. die Maij baptizatus fuit, sed 8. Aprilis, vt supra dictum fuit.

VI. **Q**uintus eiusdem viri lapsus fuit, quod dixerit eodem tom. 4. Anna. sub anno 388. nu. 71. & sub anno 389. num. 1. Beatam Monicam non solum non eodem anno defunctam, quo Augustinus fuerat baptizatus, sed anno sequenti, die quarta Maij, quem errorem esse, conuincitur non solum ex textu ipsius Augustini lib. 9. Confession. cap. 11. in fine, vbi fatetur, se annorum ætatis triginta trium fuisse quando B. Monica ex hac vita excessit, etsi Baronius dicat, textum illum deprauatum, quem tamen ab errore vindicauimus, sed etiam ex temporum supputatione sæpius facta, quia si integer annus inter Augustini baptismum, & matris obitum intercessit, cum certum etiam sit, illum post obitum matris, non statim in Africam protectum, sed nonnullis mensibus postea Romæ commoratum, vt statim dicemus, necesse erit dicere, aut Augustinum in Africa tribus & quadraginta annis post illius redditum vixisse, aut illius ætatem post annum septuagesimum sextum producere, aut illius baptismum ante annum trigessimū tertium ponere, quæ omnia cum falsa sint, falsum etiam erit illud ex quo sequitur, nimirum B. Augustinum integro anno ante obitum matris Monicæ baptizatum.

VII. **S**extus eius lapsus fuit, quod eodem tom. 4. sub anno 489. in principio docuit, B. Augu-

stinū eo anno Romæ hyemasse expectata opportuna, ac tuta nauigatione: postea verò ad Ostia Tiberina descendisse, inde soluturum in Africam. ibi verò aliquantulum retardatum sanctæ matris ægritudine: ea verò defuncta, persolutisq; illi postremis pietatis officijs vnà cum socijs in Africam nauigasse. Nam è contrario euenisse, vt Mediolano discedens ad Ostia Tiberina protinus contenderit: exinde matre defuncta Romam redierit, ibique illa ætate commoratus fuerit, vsque dum tempus nauigationi opportunū adesset, multa Beati Aug. loca ostendunt, & in primis illius verba libro nono Confessionum capite decimo: *Imminente autem die, quo ex hac vita erat exitura, quem diem tu noueras ignorantibus, &c. illic apud Ostia Tiberina, vbi remoti a turbis post longi itineris laborem instaurabamus nos nauigationi.* Nam longum illud, ac laboriosum iter, post quod remoti à turbis sese nauigationi instaurabant, prius quàm B. Monica ex hac vita migraret, ex Vrbe Roma nullatenus esse potuit, illud enim nec longum, nec laboriosum est, quod trium horarum spatio lintre per profluentem delato sine vilo profus labore cõficitur, sed ex Vrbe Mediolanensi necessariò exiit, vt supra cap. quinto dictum fuit: quod verba illa capite vndecimo eiusdem libri confirmant, in quibus Beatus Pater Augustinus fatetur, anno ætatis suæ trigesimo tertio religiosam, & piam illam animam corpore solutam fuisse. Quod verè dici non poterat, si post baptismum ante ipsius Beatæ Monicæ obitum Romæ hyemassent, vt ibidem deduximus. Reuersum porrò Beatum Augustinum in Urbem post matris obitum, ibiq; per aliquot menses commoratum, ostendunt primò libri de moribus Ecclesie, & Manichæorum, nec non de Quãtitate animæ Romæ, post baptismum ab illo absoluti, & libri de Libero arbitrio ibidem inchoati, quorum meminit libro primo Retractationum, capite septimo, octauo, & nono, ac deindè illius verba libro tertio contra litera s Petilian capite vigesimo quinto, quibus dicit se ex Italica peregrinatione post Maximi Tyranni mortem Africam repetiuisse. Nam Maximi Tyranni Mortem eodem anno tercentesimo octuagesimo 8. sexto Kalendas Septembris accidisse idem Baronius fatetur sub anno tercentesimo octuagesimo 9. numero primo, licet ibi quoque in errorem labatur, affirmans B. Augustinum post mortem eiusdem Maximi Romæ hyemasse, quod habita ratione temporis, quo post reditum suum in Africam vixit, nullatenus esse potest, vt sæpius dictum fuit.

VIII. **S**eptimus eiusdem Baronij lapsus fuit in eo, quod Possidium oscitantæ, & obliuionis redarguit, quod dixerit, Beatum Augustinum factum Presbyterum intra Ecclesiam monasterium mox instituisse: *Aliter enim rem se habuisse tum præcedens Augustini sermo, inquit, declarat, tum quæ subdit. Perueni ad Episcopatum, vidi necessitatem habere Episcopum, & ideò volui habere mecum in domo Episcopi Monasterium Clericorum, &c.* Vide ob-

M ij secro,

secro, quomodo ingenia præclara dum sibi ipsis nimium placent, in luce meridiana nonnunquam hallucinantur. Possidius quadragenarius Augustini discipulus, omnium eius gestorum non solum obseruator, verum etiam æmulator studiosissimus, in re tanti ponderis, quanti erat primi illius monasterij institutio, sua nouitate albis calculis scribenda, præsertim si verum est, quod Baronius fatetur, B. Augustinum primum fuisse, qui monasticæ vitæ instituta inuexit in Africam, obdormiuit ad eam, vt memoria lapsus primi illius monasterij in horto Valerij instituti oblitus, pro illo secundum in domo Episcopi fundatum posuerit. Et quam obsecro ob causam? quia, inquit, quod factus Presbyter monasterium intra Ecclesiam mox instituit, quod non nisi ipso Augustino facto Episcopo accidit: nã primum illud monasterium non intra Ecclesiam, sed in horto Valerij fuerat institutum. Sed quæronum secundum monasterium fuerit institutum intra Ecclesiam? quia sicut Augustinus in illo sermone non dicit, primum monasterium fuisse institutum in Ecclesia, sed in horto Valerij: ita nec secundum dicit in Ecclesia extructum, sed in domo Episcopi. *Volui, inquit, habere mecum in domo Episcopi monasterium Clericorum.* Ecce tibi, non dicit in Ecclesia, sed in domo Episcopi. Sed respondet, illud secundum dicitur institutum intra Ecclesiam, quia domus Episcopi inhærens esse solet Ecclesiæ. At ego dico, quid si etiam hortus Valerij Ecclesiæ parochiali inhærebat? nonne pari ratione monasterium in horto illo extructum, poterat dici institutum intra Ecclesiam, sicut etiam illud institutum in domo Episcopi? quæ enim maior erat ratio de vno, quàm de altero, ob quam homo neotericus, qui annis mille, ac ducentis post Augustinum vixit, qui de rebus gestis B. Augustini eatenus aliquid veri scribere potuit, quatenus ei Possidius tacem prætulit Possidium testem oculatum, & quadragenarium in re tanti ponderis, vti mendosum, & obliuiosum redarguere iure merito potuerit?

IX. **O** Cræuis eiusdem lapsus, fatetur hic Autor B. August. primum fuisse, qui monasticæ vitæ instituta inuexit in Africam, ac primus ipse illa seruare cœpit, alijs seruanda tradidit, & tomo sexto sub anno quinquagesimo quarto, numero trigesimo quarto, de Beato Fulgentio loquens: *Sed vnde, inquit, huiusmodi quæ refert monastica institutio fluxit in Africam, si rectè memoria tenes, non ab alio, quàm ab ipso. s. Augustino, qui eandem ex Romana, & Mediolanensi Ecclesia primitus mutatus in Africam inuexit, atque latissimè propagauit, vt planè intelligas, quàm s. Fulgentius professus est monasticam regulam, ab ipso S. Augustino deriuasse, diuersiq. Ordinis ab eo institutas fuisse classes, aliorum nempe, qui in Ciuitatibus degentes eius essent vitæ, atque vestitus, cuius hic vides Fulgentium esse cultorem.* His & alijs verbis ex tom. 4. superius narratis hic præclarissimus, & Illustrissimus Doctor tria dicit, primum B. Augustinum primum fuisse,

qui monasticæ vitæ instituta inuexit in Africam, quod non est vndeunque certum, & constans, sed nunc transeat. Secundum, Beatum Augustinum duo genera Religiosorum, siue Regularium in Africa instituisse, alterum Clericorum communiter viuentium, & in Ciuitatibus degentium: Alterum Monachorum, qui procul à Ciuitatibus degentes eius essent vitæ, ac vestitus, cuius Diuus Fulgentius erat. Tertium, hoc genus vitæ monasticæ Beatum Augustinum ab Ecclesia Mediolanensi, & Romana primitus mutuatum fuisse, & in Africam inuexisse, quod euidentius declarat supra citato tomo quarto, sub anno trigesimo nonagesimo primo, cum ait: *Euexerat ipse ex Italia eiusmodi viuendi formam: viderat enim, quod ipse resatur, apud Mediolanensem Ciuitatem nobile monasterium, conspexerat & Romæ plura eandemque peregregia quæ tanquam beatorum Ciuium choros laudauit, quam quidem disciplinam æmulatus in Africana Ecclesia quamprimum instituere conatus est.* Hoc autem tertio eius dicto stante, vt videas, quæ in secundo dicto de Monachis à Beato Patre Augustino in Africa institutis à Clericis Regularibus distinctis, & in solitudinibus degentibus, eius vitæ, & habitus, cuius Fulgentius extitit, ille scribit, apocrypha esse, & contra expressam Beati Augustini sententiam volutariè dicta, pone tibi ob oculos nõ alium, quàm ipsummet Beatum Augustinum in eo loco, vbi de monasterijs, quæ Mediolani, ac Romæ viderat, quæ tanquam beatorum ciuium choros laudauit. Est is locus in libro de Moribus Ecclesiæ capite trigesimo tertio, nam alium inter Beati Patris Augustini libros non habemus, præter duo verba, quæ de monasterio Mediolanensi sub Beato Ambrosio nutritore scribit octauo libro Confessionum capite sexto. Igitur in dicto libro de Moribus Ecclesiæ Catholicæ videns Manichæos suorum electorum simulatam continentiam, & sanctitatem vanè iactantes, primum quidem capite trigesimo primo, opponit illis perfectam continentiam, & castitatem multorum Catholicorum, quibus Manichæi nullo pacto essent comparandi: *Iam enim, inquit, accipite Manichæi perfectorum Christianorum, quibus summa castitas non laudanda tantum, sed etiam capeßenda vita est, mores, continentiam singularem: ne vos impudenter iactare apud animos imperitorum quasi difficillima rerum abstinentia, si quid in vobis pudoris est, audeatis.* Exinde quatuor hominum genera inter Catholicos continentiam seruantium distinguit, quorum primos recenset Anachoritas, qui secretissimi penitus ab omni hominum conspectu pane solo, qui eis per certa interualla temporum affertur, & aqua contenti, desertissimas terras incolunt, perfruentes colloquio Dei, cui, puris mentibus inhæserunt. Secundo loco ponit Monachos, & Cœnobitas, qui plures simul in eisdem domibus habitantes, sub Decanis, &

Præ-

Præpositis, & alijs maioribus degebant, quorum mores, vitamque eodem planè modo, quo B. Hieronymus, & Cassinus de Monachis Aegypti loquentes, describit ibidem cap. 31. quem vide. postea, cap. 32. tertium genus recolat, nimirum clericorum, quorum virtus, inquit, eò mihi mirabilior, & maiori prædicatione dignior videtur, quòd difficilius est, eam in multiplici hominum genere, & in ista vita turbulentiore seruari. tandem cap. 33. quartum genus ponit illorum Christianorum, quorum plurima diuersoria se, Romæ, ac Mediolani vidisse faterur, quæ tanquam beatorum ciuium choros laudat, vt rectè Baronius scribit, quorumque institutum æmulatus in Africam inuexit. De istis igitur sic scribit D. Augustinus. *Nec ideo tamen laudabile Christianorum genus contempserim, eorum scilicet, qui in Ciuitatibus degunt, a vulgari vita remotissimi. Vidi ego diuersoria Sanctorum Mediolani non paucorum hominum, quibus vnus presbyter præerat, vir optimus, & doctissimus (ecce tibi monasterium Mediolanense, de quo lib. 8. Confess. cap. 6. scribit Mediolani positum extra urbis mœnia) Romæ etiam plura cognoui, in quibus singuli grauitate atque prudentia, & diuina scientia præpollentes, cæteris secum habitantibus præsumunt Christiana charitate, sanctitate, & libertate viuentibus. ne ipsi quidem cuiquam onerosi sunt, sed Orientis more, & Pauli Apostoli autoritate manibus suis se transgunt. Ieiunia etiam prorsus incredibilia multos exercere didici, non quotidie semel sub noctem reficiendo corpus, quod est vsquequaque vstratissimum, sed continuum triduum, vel amplius sepius sine cibo, ac potu ducere, neque hoc in viris tantum, sed etiam in feminis, quibus item multis viduis, & virginibus simul habitantibus &c.*

Si hoc quartum institutum illud est, quod Augustinus Mediolani, ac Romæ didicit, quodque ipse primus æmulatus inuexit in Africam, vt Baronius semper in hoc sibi constans ait, conuincitur planè multipliciter illum decipi. Primò cum dicit, B. Augustinum institutum vitæ monasticæ, quod Mediolani, ac Romæ didicerat, in Africam inuexisse: nam istud quartum institutum Augustinus à monastico data opera distinguit, vt vides. Secundò cum ait, Augustinum duas classes instituisse, alteram clericorum communiter in Ciuitatibus viuentium, alteram monachorum procul à Ciuitatibus degentium, eius vitæ, ac vestitus, cuius B. Fulgentius erat: nã B. Augustinus è contrario scribit, illos quidem ab humana conuersatione remotissimos, sed in Ciuitatibus habitare consueuisse, non in eremo, non in solitudine, vt Baronius de suo dicit. Tertio cum ait, Religiosos ad imitationem Mediolanensium, & Romanorum in Africa institutos, eius vitæ, ac vestitus fuisse, cuius B. Fulgentius fuerat. Vbi enim quæso hoc dicit Augustinus? vbi de habitu eorum qui Romæ, aut Mediolani degebant, vel vnum verbum protulit? Hinc ergo videas Baronium, quæ de monachis à B. Augustino in Africa institutus in locis à Ciuitatibus longè remotis degentibus,

& de illorum habitu scripsit, non ex Augustino accepta, vt ille innuit, etsi locum non designet, sed contra mentem Augustini de suo dixisse, & recentiores in illius autoritate non adeo firmum præsidium sibi constituere potuisse, ad B. Augustini monachatum docendum. Dices. Saltem habemus, illud genus vitæ, quod B. Augustinus primitus instituit ante Episcopatum, non fuisse institutum Clericorum, vt Canonici Regulares prædicant, sed ab illo diuersum: quandoquidem Augustinus dicto libro de moribus Ecclesiæ, quartum illud genus Christianorum in Ciuitatibus degentium, à Clericis distinguit. Respondeo, institutum illud à clericali distinctum fuisse, non vt species à specie distinguitur, quo pacto distinguntur clerici, & monachi, sed vt imperfectum, & perfectum in genere clericorum, & sicut distinguitur collegiũ Canonicorum à seminario, vel alijs collegijs, ex quibus ipsi Canonici assumuntur, de qua re supra dictum fuit.

Nonus eiusdem Baronij lapsus fuit, cum ait: **X.** *Quam beatus Fulgentius professus est monasticam Regulam, ab ipso B. Augustino deriuasse.* Et Beatum Augustinum monachos instituisse, qui eius essent vitæ, & vestitus, cuius ipse D. Fulgentius erat, nempe vnica contenti tunica, eademque zona pellicea constricta, quam nec soluerent dormire, illudque institutum ipsum Augustinum in primis coluisse: nam vt omitam, Baronium gratis hoc dicere sine vilo fundamento, & contra ea, quæ Fulgentij discipulus de illius monachatu scripsit cap. 4. vitæ eiusdem Fulgentij dicens, illum cuiusdam Episcopi Fausti nomine in monasterio ab eodem Episcopo instituto discipulum fuisse. Deinde verò Fausto ex eo loco turbato, ad aliud monasterium, cui Foelix Abbas erat præfectus, se transtulisse, ibique nonnullos dies duxisse. Si B. Augustinus eius instituti, ac vitæ, & habitus professor extitisset, quem B. Fulgentius tenebat, illum vtique in sede Episcopali quadantenus retinisset. Verum si Augustini habitum, & vitæ institutum cum habitu, & instituto D. Fulgentij conferas, nihil commune inter illa intercessisse videbis. Sanè B. Augustini vestes, & calceamenta, & lectualia ex moderato, & competenti habitu erant, nec nitida nimium, nec abiecta plurimum, vt Possidius cap. 22. scribit, mensa illius frugalis, & parca, quæ quidè inter olera, & legumina, etiam carnes aliquando propter hospites, vel infirmos continebat. Semper autem vinum habebat, cochlearibus argenteis utebatur. Habitus illius birrum, & tunica linea, quæ in commune, & de communi accipiebat, nec preciosa nimis, nec omninò abiecta, sed talia, quæ dari possent cæteris clericis si non habuissent, vt illemet ferm. 2. de communi vita Clericorum ait: *Quæ si cum habitu B. Fulgentij, & illius vitæ instituto ab illius discipulo cap. 18. descripto conferas, toto cœlo ab inuicem distitisse videbis. Suscepit, inquit, B. Fulgentius Episcopatum, sine aliqua ambitione, cum maxima deuotione, manente in contra-*

dittores diuina uisione: nec ita factus est Episcopus, ut esse desisteret monachus: sed accepta Pontificis dignitate, professionis praterita seruauit integritatem: seruata uero professionis integritas plus ornauit Pontificis dignitatem. Nunquam denique preciosa uestimenta quæsuit, aut quotidiana ieiunia pratermisit, aut conditos suauiter cibos, vel inter hospites manducauit, aut discumbendo saltem requiescere, & resoluere rigidum propositum uoluit: sed una tantum uilissima tunica, siue per aestatem, siue per hyemem patienter indutus, Orario quidem sicut omnes Episcopi nunquam utebatur, pelliceo cingulo tanquam monachus utebatur, sic studio humilitatis ambitionem uestium fugiebat, ut nec ipsa calceamenta suscipiens clericorum, aut uilissimis caligis tempore hyemis, aut caligulis in tempore aestatis uteretur. Intra monasterium sane interdum soleas accipiebat, frequenter nudis pedibus ambulabat, casulam preciosam, vel superbi coloris, nec ipse habuit, nec monachos suos habere permisit, subtus casulam nigello, vel lactineo pallio circumdatus incessit. Quando temperies aeris inuitabat, solo pallio intra monasterium est coopertus: scapulis uero nudis nunquam a nobis uisus est, nec deposito saltem cingulo somnum petiuit: sua autem conscientia Deo teste fiduciam gerens, in qua tunica dormiebat, in ipsa sacrificabat, & tempore sacrificij mutanda esse corda potius, quam uestimenta dicebat. Huic beatissimo sacerdoti nullus aliquando extorsit cuiuslibet generis carnes accipere &c.

Decimus eiusdem lapsus fuit, quod sub anno 377. nu. 7. dixit Augustinum natum anno Christi 355. Idibus Nouembris, & postea sub anno 430. n. 75. ponit illius obitum quinto Kalendas Septembris: nam Augustinus uixit annis 76. ex Possidio. Si autem ab anno 355, idibus Nouembris numeros usque ad annum 430. quinto Kalendas Septembris, habebis annos 75. non 76. unde dicendum est, Augustinum non anno 430. sed 431. ex hac uita migrasse. Habes etiam, unde multos errores auctoris illius corrigas, qui B. Augustini uitam ex Annal. Baronij confarcinatam, operibus D. Augustini nuper Colonix impressis præmittendam curauit, in qua præter ea, quæ ex Baronio malè hausit, plures etiam errores de suo addere uoluit, inter quos, quod monasterium ab Augustino Hippone ædificatum in horto cuiusdam ciuis fuerit institutum.

Hæc longiori fortassis quam oportuerat, oratione prosecutus sum, non ut tanto viro, ac tam præclaro notam aliquam inurerem: sed ut ostenderem, ad Augustini monachatum probandum debile nimis fundamentum in eius autoritate locari.

Caput quadragesimum tertium.

Quid Azorius de B. Augustini Monachatu, & de fundatione S. Ordinis Eremitarum senserit, fideliter, & summarie declaratur.

Voniam Ioannes Marquæz cap. 5. I. S. 4. post multos graues Auctores, quos pro B. Augustini monachatu recensuit, ultimo tandem loco Azorium constituit, ut hoc milite postremum agmen clauderet. Quod eius libros, non omnes ita facile præ manibus habere possint, libet hic eorum, quæ ille de hac controuersia scribit tom. 1. lib. 12. cap. 22. & 23. summam breuiter notare. Primum igitur cap. 22. proponit primam quæstionem, an B. Augustinus suam Regulam in secundo monasterio scripserit, ut docet Coriolanus, an in tertio, ut tradit Augustinus Ticinensis: & in solis opinionibus referendis moratur, ubi neque opiniones fideliter recenset, neque nodum difficultatis tangit, quod opiniones non fideliter referat, patet, quia Coriolanus non dicit tertiam Regulam, de qua solum controuertitur, scriptam fuisse in secundo monasterio: nam in probanda prima ueritate cap. 3. & in 7. ueritate, ubi ipsam Regulam ponit, expressè fateretur, Augustinum illam scripsisse postquam factus est Episcopus, eamque communem clericis, & eremitis fecisse: quod uero difficultatis nodum non attingat, ex eo conuincitur, quod ait, statum difficultatis, & punctum controuersiæ in hoc consistere, an B. Augustinus ipsam Regulam scripserit in secundo, an in tertio monasterio. Verum non in hoc stat dubium, sed utrum B. Augustinus tria monasteria instituerit, ut Coriolanus affirmat, primum antequam factus esset presbyter, secundum postquam factus esset presbyter, tertium uero cum factus esset Episcopus: nam rei ueritas ita se habet, quod non tria, sed duo tantum monasteria instituit, ut supra probauimus. Deinde dubium est, an monasterium à D. Augustino factum presbytero institutum fuerit clericorum, an eremitarum, vel monachorum: nam si fuit clericorum, ut nos asserimus, siue ipsa Regula in secundo, siue in tertio monasterio sit scripta, nihil refert, quia necesse erit dicere, illam non monachis, sed clericis traditam fuisse.

Idem quæst. 2. inquit Azorius, quod antiquitus Canonici, etsi Regulam Apostolicam seruarent, non tamen tria uota profitebantur: & inde orta est distinctio inter Canonicos regulares, & seculares, qui enim tria uota profiteri cœperunt, Canonici Regulares sunt nuncupati. Quare Canonici Regulares ex secularibus per restrictionem orti sunt, & ipsis Canonicis secularibus posteriores fuerunt, in qua re toto celo à uero distat, & errat, nam clerici omnes primitiue Ecclesiæ tria uota emittebant, & Regulares erant: & ut omittamus, ipsos etiam Apostolos substantialia Religionis uouisse iuxta sententiam D. August.

D. Tho-

D. Thome, & aliorum, de qua secundo libro dicemus, ipsos clericos Apostolicos tria vota emisisse, textus est expressus Clemētis I. in cap. Dilectissimis, & Urbani Primi in cap. Scimus 12. q. 1. & hic modus viuendi durauit in omnibus Clericis in tota Ecclesia Dei vsque ad tempora B. Syluestri Papæ, & Magni Constantini, vt tradit Eusebius Cæsariensis lib. 2. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 16. & 17. Porro post tempora Magni Constantini, cum Ecclesiæ magnis redditibus ditari cœpissent, etiam ipsi Clerici à primæuo illo instituto paulatim relaxari cœperunt. pro quo instaurando strenuè certatum est in varijs mundi partibus, in Italia quidem à Sanctis Eusebio Vercellensi, Gaudentio Nouariensi, & Ambrosio Mediolanensi, in Ecclesia Alexandrina à Magno Athanasio, in Capadocia à Magno Basilio, in Gallijs à Sanctis Hilario Pictauiensi, Martino Turonensi, & Prospero Rhegiensi: at super omnes alios in Ecclesia Africana per Beatum Augustinum Episcopum Hipponensem, cuius reformationem adeo libenter cæteri omnes Episcopi amplexati sunt, & in suis Ecclesijs instituerunt, vt breui interuallo in tota Ecclesia Catholica obtinuerit. Vnde non Clerici Canonici seu Regulares ex secularibus per restrictionem, sed è contrario seculares à Regularibus per relaxationem originem habuerunt.

III. **T**ertio fatetur ibidem quæstione tertia Eugenium Quartum primum fuisse, qui reformationem Canonici Ordinis in Monasterio Frisoriæ anno 1400. factam approbavit, in quo etiam multipliciter errat, primò quia reformatio Frisoriæ facta, nulla Romani Pontificis approbatione opus habuit, cum nulla in ea Canonici Ordinis facta sit immutatio, sed sola reductio ad primæuum statum per Canonicos eiusdem instituti, & habitus, in monasterio item eiusdem instituti & habitus, ad quod nulla Romani Pontificis noua concessio necessaria est: neque reperitur aliquis Pontifex, qui dictam reformationem explicite confirmauerit. Si verò de confirmatione implicita sit sermo per concessionem gratiarum, indultorum, & Priuilegiorum, longè ante Eugenium quartum legimus, illam fuisse confirmatam, primò per Gregorium Duodecimum, deinde per Martinum Quintum, quorum Priuilegia videri possunt in libro Indultorum Congregationis Lateranensis pag. 286. vsque ad 303.

IV. **Q**uarto fatetur ibidem quæstione quarta ex relatione Onuphrij in libello de septem Urbibus Ecclesijs, Gelasium primum illum fuisse, qui Canonicos Regulares in Ecclesia Lateranensi constituit, quorum loco Gregorius Tertius posuit monachos Diui Benedicti, quibus deficientibus iterum introducti sunt Canonici Regulares, qui sub obedientia Prioris, loco Abbatis monasticeo more viuiebant, in qua re neque cum veritate, neque cum ipso Onuphrio concordat, & satis indicat se Onuphrij libellum non legisse, seq; quod ex Onuphrij relatione scribit, ab aliquo ignaro acce-

pisse. Nam Onuphrius in eo libello pagina mihi 132. & sequentibus apertissime dicit, monachos Diui Benedicti fuisse quidem Canonicis in eadem Ecclesia ad Dei laudes die, noctuq; canendas, loco, & more laicorum adiunctos, ipsis Canonicis interim circa ministerium Sacramentorum, & verbi Dei prædicationem, & exercitium curæ animarum occupatis. At non dicit, Canonicos vlllo tempore vsque ad Bonifacium Octauum ab illa Ecclesia, eiectos: quin è contrario dicit, ipsos Canonicos semper in ipsa Ecclesia mansisse, & numero multiplicatos, deficientibus monachis Diui Benedicti illorum munera supplere cœpisse, officia diuina die, noctuq; in eadem Ecclesia canendo, quod munus ipsi monachi ex Gregorij Tertij, & aliorum Pontificum statuto in dicta Ecclesia præstabant. Verba Onuphrij referemus lib. 2. cap. 14. ad quem locum remitto, quæ etiam habet in secundo libro de Ecclesia Lateranensi cap. 3. & alibi. Porro secundum rei veritatem non Gelasius Clericos Canonicos, siue Regulares in Lateranensi Basilica, primus constituit, sed Syluester tempore Magni Constantini, vt lib. 2. dicemus.

Quinto ait Azorius ibidem quæstione quinta, æqualiter interdictum esse Clericis Canonicis, & monachis officium aduocandi, & procurandi, quod falsum esse de Canonicis, dummodo patrocinium gratuitum impendant, notauit Gratianus, & cum illo glossa cap. obseruandum 15. quæst. 2.

Sexto ait cap. 23. quæstione quarta in toto corpore iuris canonici non fieri mentionem Ordinis Eremitarum Augustinensium, nisi duabus vicibus in sexto Decretalium, nimirum in c. Quorundam de electione, & in cap. Religionum de religiosis domibus. Hinc habes contra Marquez, primò falsum esse, quod textus in cap. insinuante qui clerici, vel vouentes. ex sententia Azorij loquatur de Eremitis Augustinensibus. Secundò falsum esse, quod ait, quando in iure canonico fit mentio Ordinis Sancti Augustini, absolutè intelligendum esse de Ordine Eremitarum, cum in toto corpore iuris canonici duabus tantum vicibus illorum mentio habeatur.

Demum eodem cap. 23. quæst. 5. ait, & protestatur omnia, quæ de antiquitate Ordinis Eremitici, & illius monasterijs ante Lateranense Concilium existentibus scribit, se ex relatione eorundem fratrum Eremitarum scribere, ijsque non obstantibus alios probabilius tenere, Beatum Augustinum Eremitam nunquam fuisse, nec aliquem ordinem Eremitarum particularem instituisse, nisi quòd aliquos Eremitas in Africa degentes ad melioris vitæ frugem, consilio, & documentis redegit, & cum ante Alexandrum Quartum varia essent Eremitarum genera, ipsum Alexandrum omnes in vnum ordinem congregatos, alijs omnibus titulis suppressis, Eremitas Diui Augustini vocari iussisse. *Eo quod, inquit, eius Regulam professi, amictum etiam ac cingulum, quo etiam nunc vtuntur, delegerunt. Atque ita, vt Beatus Antoninus scriptum reliquit loca*

M i i j citato,

citato, vnus ē multis Sancti Augustini nomine con-
glatus est Ordo. fuerunt igitur longè ante Innocentiū
Tertij, & Concilij Lateranensis tempora per Occi-
dentem Eremita, fuerunt cœnobija Sancti Augustini
nomine dicta, vt quæ sub eius, vt diximus Regula
militabant, viuebant exemplo eorum, quos præceptis,
& moribus, informauit; sed nondum Ordo Eremita-
rum fuerat institutus. Hæc ille, ex quibus videre
potes, quàm validum, & virium plenum sit testi-
monium Azorij, quod Marquez postremo loco ad
militum suorum agmen claudendum (vt inquit)
referuauit.

Caput quadregesimumquartū.

Probabilem esse opinionem, quòd Bea-
tus Augustinus præter Clericos Ca-
nonicos ad normam vitæ Apostolicæ
institutos, veriùs restitutos, nullum
Ordinem Regularem instituerit, il-
lum præsertim, qui Eremitarum Au-
gustinensium dicitur.

I.

¶ Ipsi daremus Baronio, Beatum
Augustinum primum fuisse, qui
vitæ monasticæ instituta inuex-
erit in Africam, quod tamen gra-
tis asserit, non ob hoc sequeretur,
ipsum Augustinum illud vitæ in-
stitutum primitus coluisse, quod ipse etiam gratis
multò magis affirmat. Quot enim sunt, ac fue-
runt Episcopi, qui noua Regularium instituta in
suis Ciuitates inuexerunt, nec tamen ipsi ea pro-
fitentur? Verum illud etiam addimus, probabilem
videri illorum sententiam, qui non solum negant,
Beatum Augustinum monachum fuisse; verum
neque aliquem Ordinem Monasticum, vel Eremi-
ticum in Ecclesia Africana, vel alibi instituisse;
quod de illustrissimo Ordine Eremitarum Augu-
stinensium vocato potissimum intelligimus. Est
enim sententiâ multorum Autorum calculo proba-
ta, ac in primis illorum omnium, qui ante annos
quadringentos, de vita, & laudibus B. Augustini
scripserunt: Illi enim solum dicunt, B. Augustinum
Clericos Canonicos instituisse, nulla de Monachis,
vel Eremitis mentione habita, quos non omisissent,
si illos à B. Augustino institutos credidissent: nam
fundatio Ordinum inter præcipua illius opera præ-
clarè gesta recenseri debuisset. Quam sententiam
ab annis circiter quadringentis plerique alij scri-
ptores cum primis docti, & graues tenuerunt, Vin-
centius Beluacensis in speculo Historiali vbi plura
de Augustino scribit, de Clericis ab illo institutis,
de Regula eis tradita, de Eremitis ne verbum qui-
dem. Nauclerus volumine secundo Generatione
40. & 41. vbi primam foundationem Ordinis Eremi-
tarum refert in D. Gulielmum Ducem Aquitaniæ,

& in Ioannem Bonum Mantuanum, Volaterranus
lib. 21. vbi scribit: *Deinceps Eremitarum viri, qui
tertium inter mendicantes obtinent locum. Hi ab
initio, vt ait Ioannes Andrea, ex pluribus ordini-
bus ac Eremitis, simul in vnum coacti, sub Augustini
Ordine cum baculo, & zona pellicea, Alexandro V.
ac Sancto Bonauentura eius Legato, probati fuere.*
Idem Ioannes Andrea in cap. Religionum de Reli-
giosis domibus, vbi ait, quòd Ordo Eremitarum
Sancti Augustini ex pluribus Ordinibus factus fuit,
quod accidit sub Alexandro Quarto, & idem Ioan-
nes Andrea relatus in glossa cap. quorundam in
verbo Prædicatorum de elect. in 6. dicit, quòd
semper Prædicatorum Ordo præmittitur, quia il-
lius antiquior fuit institutio. Robertus Holkot in
septimum caput Sap. lect. 95. vbi scribit: *Et longè
postea Eremita Sancti Gulielmi, & Sancti Augu-
stini, & multi alij conuenientes in vnum collegium,
facti sunt ex Eremitis Vrbanita, & assumpserunt
Sancti Augustini Regulam, quæ eremitica vitæ om-
nino repugnat, & vocatur modo Ordo ille, Ordo Ere-
mitarum Sancti Augustini, de quorum Ordine nun-
quam fuit Augustinus.* D. Antoninus part. 2. tit. 10.
cap. 8. vbi solum dicit, B. Augustinum Clericos in-
stituisse, & Regulam eis dedisse, nulla facta mentio-
ne de Eremitis, vel de Monachis, & 3. par. tit. 24.
cap. 14. vbi licet referat multa, quæ Frater Iorda-
nus de Saxonia scribit de Ordine Eremitarum,
quem ex Diuo Augustino deducere conatur, tamen
illius sententiam quoad hoc vt falsam reijcit, cum
prophetia illa Abbatis Ioachimi, cui Frater Iorda-
nus nitebatur. Et post multa sic tandem concludit:
*Et etiam aliqui Eremita viuentes religiosè in locis
solitarijs potuerunt esse, qui viuerent secundum Re-
gulam Augustini, & forte illi, ad quos sermones di-
cuntur editi ad Eremitas, sed non erant illi proprie
loquendo illius Ordinis, & modi vitæ, cuius nunc,
qui dicuntur Eremitani, & habitant in Ciuitatibus,
Villis, & Castris. Similiter etsi fuerunt aliqui ante
Ordines Mendicantium, qui viuerent in Eremitis
secundum Regulam Augustini, non tamen erant ta-
lis Ordinis, nec habebant vnum caput, nec illas or-
dinationes, quas habent Eremitani nunc. Vnde non
potest dici, quod qui dicuntur Eremitani nunc, fue-
rint ante Mendicantes, sed postea, vt patebit in-
fra.* Cardinal. Bellarminus in lib. de Scriptoribus
Ecclesiasticis in Augustino reijcit tanquam spurios
sermones ad Eremitas, & illos, qui dicunt, Augusti-
num cum Eremitis degisse, & consequenter, quæ
de institutione Eremitarum per Autorem illorum
sermonum finguntur. Azorius loco citato cap. præ-
cedenti ad finem, vbi refert verba ex Diuo Anto-
nino proximè citata, quæ sequitur Arnoldus Vuion-
Belga lib. Ligni Vitæ cap. 9. vbi dicit, quod tem-
pore B. Petri Damiani, qui fuit circa annum Do-
mini 1050. nulli Eremitæ Regulam Diui Augusti-
ni obseruabant vt ex historijs compertum est. Fra-
ter Prudentius de Sandoual Hispanus in lib. de Fun-
datione Ordinis Diui Benedicti, vbi agit de San-
cto Ildephonso Toletano, vbi ait, B. Augustinum
nullum

nullum Ordinem nouum instituisse, sed tantum Regulam pro suis Clericis scripsisse, ut alios omittamus, qui negant, etiam Clericos Canonicos ab illo fuisse institutos, de quibus supra cap. 2. diximus.

II. **N**equè verò sic dicentes illustrissimo Ordini Eremitarum Augustinensium detrimentum aliquod afferunt, nec afferre intendunt, sicut iniuria non afficiuntur monachi D. Hieronymi nuncupati, si dicamus, illos à B. Hieronymo verè non esse institutos, neque Ordini seruorù Beatæ Mariæ Virginis, aut etiam Prædicatorum, & alijs multis, qui sub B. Augustini Regula militant, & illam profitentur, præsertim quòd ita dicentes ore Pontificum, & Ecclesiæ Catholicæ loquuntur, quæ dicit, Eremitas Augustinenses titulum, & Regulam Beati Augustini ex concessione Apostolica obtinuisse, ut ex Bullis Pontificum statim adducendis patebit. Neque tandem sic dicentes, Beati Augustini dignitatem se vllò pacto lædere arbitrantur, quem solida, non ficta laude honorare, & colere debemus. Ut non omittam, quod eleganter Baronius tom. 6. sub ann. 494. nu. 76. de D. Benedicto scribit, perperam illos facere, qui ei, quos non genuit, alienos partus supponunt. Etenim non fœcundis, sed sterilibus supponi aliena soboles consuevit.

III. **C**ausæ, quæ nostram sententiam probabilem reddunt, sunt in primis silètiū omnium veterum Pontificum, Conciliorum, Canonum, Doctorum, & Historicorum vsque ad tempora Magni Lateranensis Concilij sub Innocentio Tertio congregati, quos omnes si diligenter seruati fuerimus, nullum reperiemus, qui de hoc Ordine Eremitarù Augustinensium verba fecerit. Quod ne quis de meo me dicere opinetur, testes profero ab aduersarijs datos, & omni exceptione maiores vocatos, quos respuere nullatenus possunt. Hi sunt, primus Frater Iordanus de Saxonia lib. 1. in vitas Fratrum cap. decimoquarto, ita scribens: *Qualiter autem fratres nostri Ordinis in illo interuallo tanti temporis, scilicet à dispersione sua de Africa vsque ad tempora prædicti Innocentij Papa vixerint, quid egerint, scripto authentico non inueni. Vnde de hoc aliquid scribere non curavi, sed hoc vnum certum est, quod illa sancta propago Sancti Augustini non omnino extincta fuit, sed in aliquibus bonis fratribus, in quadam sancta simplicitate viuentibus perdurauit vsque ad annum 1212. quando celebratum fuit præfatum Concilium Lateranense sub præfato Domino Innocentio Papa Tertio.* Secundus est D. Antoninus Florentinus 3. par. tit. 24. cap. 14. §. 3. ubi verba Fratris Iordani repèrens inquit: *Denique ab illa dispersione multi fluxerunt anni vsque ad tempora Innocentij Papa Tertij, qui fuit primus Papa, quem circa Ordinem istum aliquid speciale fecisse legi: quanquam verisimile sit, quod ante eum plures Romani Pontifices ipsum Ordinem fuerint congruis fauoribus prosecuti, licet propter temporis antiquitatem & fratrum simplicitatem, nihil à nobis de hoc scriptum inueniatur. Nam antiquitùs Sancti Patres de priuilegijs, & gratijs scriptis se*

minimè occupabant, sed simplicem fauorem Sedis Apostolicæ, & Prælatorum eius sufficere arbitrati sunt. Vnde fertur etiam de Beato Francisco, quòd ipse super gratia indulgentiæ, quam fratres Minorum predicant esse in Assisio, Priuilegium scriptum à Papa petere non curauit, contentus de oraculo vnius vocis. Sic existimo fuisse temporibus illis in antiquis, qui adhuc in maiori simplicitate viuebant, quàm Sanctus Franciscus, cum ipsi in Eremito habitarent. Qualiter autem fratres dicti Ordinis illo interuallo tanti temporis, idest à dispersione sua de Africa vsque ad tempora Diui Innocentij vixerint, quid egerint, in scripto authentico non inueni, unde de hoc aliquid scribere non curavi. Hæc Diuus Antoninus, quæ ut dixi, cum multis sequentibus ex Fratre Iordano lib. primo in vitas Fratrum cap. decimoquarto de verbo ad verbum sunt excepta, ne decipiaris, dum legis illum scribere, se formam Priuilegij Innocentij Tertij, & aliorum Pontificum Ordini Eremitico indultorum legisse. Hi duo testes, qui ab aduersario negari non possunt, apertissimè fatentur, ante magni Lateranensis Concilij tempora non inueniri aliquo scripto authentico, ubi Eremitæ fuerint, quid egerint. quod tamen diuturnum silentium indicio est, illos ante Lateranense Concilium nullatenus fuisse.

Nec sufficit illorum temporum Eremitarum IV. simplicitas, ad illud excusandum. Nam quot fuerunt post D. Augustinum vsque ad tempora Concilij Lateranensis viri sanctissimi, simplicissimi etiam ex eremitis in solitudinibus degentes, ab hominum aspectu, & conuersatione longè remotissimi, quorum gesta Deus toti mundo notissima esse voluit, quorum pleni sunt omnes libri sacrarum historiarum, & quorum monasteria, & familias sine illorum simplicitatis læsione Summi Pontifices, Reges, Principes, priuilegijs, & fauoribus amplissimis prosecuti sunt, quorum exempla nunc etiam manent?

Verum ut huius argumenti vires magis sentiantur, non ab re fuerit, eandem rationem inductione facta per singula Summorum Pontificum, Conciliorum, & sacrorum Canonum decreta, ac aliorum probatæ fidei autorum testimonia confirmare. Et quidem quòd ad Bullas Pontificum spectat, quæ vel in actis Romanorum Pontificum, vel in Registris Cancellariæ Apostolicæ, vel in Bullarijs, vel in libris Conciliorum videri possunt, certò certius est, nullam inueniri, in qua de hoc Ordine, vel minimum verbum habeatur ante dictum Conciliū Lateranense, & licet scribat Coriolanus, Innocentium Primum suis literis ad Valerium Hipponensem datis hunc ordinem confirmasse, aliosq; Pontifices ante Concilium Lateranense multis priuilegijs illum auxisse, idq; etiam notetur in officio Sanctorum Ordinis Eremitarum, tamen nec ipse Coriolanus, nec alij, exempla dictarum literarù, aut priuilegiorum vsque in hanc diem produxerunt, quod certè facerent, si illa haberent. Quin potius è contrario scribit Frater Iordanus dicti Ordinis

Prior

Prior Generalis lib. 1. cap. 19. B. Augustinum in vno solo cæteris Ordinum institutoribus minus fecisse, quod videlicet confirmationem sui Ordinis à Sede Apostolica non impetrauit, contentus autoritate ordinaria in diœcesi sua. *Nec mirum, inquit, non enim illo adhuc tempore usus inoleuerat, Sedè Apostolicam circa talia occupari, quia nulla fuit adhuc prohibitio, vel restrictio de ordinibus instituendis; sed quilibet liberè Deo seruiuit, sicut libuit, præsertim cum ante tempora S. Augustini nullus adhuc Ordo Regularis fuerit ab Ecclesia solemniter approbatus.* Quæ si vera sunt, vide quid veritatis habeât, quæ Coriolanus de Ordinis Confirmatione, Priuilegiorum concessione per Innocentium facta scribit in sua Chronica Ordinis Eremitarum in princ.

V. **I**N Concilijs etiam siue Generalibus, siue Pro- uincialibus, vel synodalibus, nunquã reperitur facta mentio dicti Ordinis ante Concilium Generale Lugdunense sub Gregorio X. Nam quod nonnulli dicunt, factam illius mentionem sub nomine monachorum, frigidum nimis est, quia Concilia, quæ monachorum meminerunt, omnes monachos sub Regula D. Benedicti, aut D. Basilij concludunt, vt videri potest in secundo Concilio Aquigrani celebrato sub Gregorio quarto anno 833. in consultatione secundi capituli, S. siue, cap. 15. vbi præcipitur, omnes monachos cuiusq; Religionis secundum traditam à B. Benedicto Regulam viuere debere. Idem de monialibus statuit in Concilio Rhemenfi cap. 3. vbi præcipitur, vt canonicæ uiuant secundum Regulam D. Augustini. Aliæ verò moniales secundum Regulam D. Benedicti. Idem habetur in Concilio Romano sub Innocentio secundo, cuius verba refert Gratianus in cap. Perniciosam 18. quæst. 2. neque verum est quod Coriolanus ait, Conciliũ numerare monachos inter professores Regulæ D. Augustini: nam supra c. 9. idem Concilium inquit: *Praua autem consuetudo, & detestabilis inoleuit, quod & monachi, & Regulares Canonici post susceptum habitum, & professionem factam sprete Beatorum Magistrorum Benedicti, & Augustini Regula leges temporales, & medicinam, gratia lucri temporalis addiscunt.* Vbi vides monachos locari sub Magistratu, & Regula B. Benedicti, & Canonicos Regulares sub Reg. B. Augustini.

VI. **N**unc quod spectat ad libros sacrorũ Canonũ certum est in 1. volum. quod Decretũ nuncupatur, nullibi fieri mentionem Ordinis Eremitarum S. Augustini: nam quod ait Coriolanus, illos contineri sub nomine monachorum, & monachos numerari inter professores Regulæ B. Augustini, non solum voluntariè, sed falsò dictum esse nunc ostendimus. immo si fides adhibenda est glossæ ipsius Decreti, vsque ad tempora autoris eiusdem glossæ, nondum constabat, quodnam genus vitæ esset illud Eremitarum c. qui verè 16. q. 1. & inter personas regulares non comprehendebantur c. scripsit. 27. q. 2. & poterant habere proprium, & vxores ducere. ibidem, & c. perlatum 19. q. 3. Adde, quod cū nonnulli scioli quosdã canones ipsius Decreti no-

tauissent titulis sermonum ad Eremitas, censores Gregoriani illos titulos deleuerunt, proprijs titulis restituis, vt supra notauimus. De secunda verò parte, quæ dicitur Decretale Azor. tom. 1. lib. 12. c. 23. q. 4. ita inquit: *Quo fit, vt in toto libro Decretalium iussu Gregorij non collecto, solūmodo referantur duo Ordines Mendicantium, Prædicatorum scilicet, & Minorum c. nimis de excessibus Prælat. c. in ijs de Priuilegijs: per eadem. n. tempora nondum autoritate pontificia, & publico scripto Augustinianorũ, & Carmelitarum Ordines confirmati fuerant.* Vnde patet etiam quàm sit à veritate alienũ, quod Marquez c. 2. in princ. & c. 7. S. 3. & c. 15. S. 12. affirmat, ex sententiã Azor. tex. illus c. insinuãte, qui Clerici vel vouentes. de fratribus Eremitis Ordinis S. Augustini loqui: nam Azorius dicit, Fratres Augustinenses ita illum locum interpretari, quorum interpretationem non probat, sed impugnat, vt meritò impugnandam esse inferiùs dicemus, inter soluendum contraria argumenta. Porro in tertio volumine, quod dicitur sextus Decretalium, duabus tantũ vicibus huius Ordinis mentio habetur, semel in c. Religionum de Religiosis Domibus, qui est textus Concilij Lugdunensis sub Gregorio X. celebrati, & 2. in c. Quorundam, de elect. qui est Canon Bonifacij Papæ VIII. & quanquam in d. c. Religionum dicitur, quod illius institutio Concilium Lateranense præcessit, non tamen dicitur, illum ante Concilium Lateranense fuisse approbatum: sed tunc primum ex omnium Doctorum consensu censetur fuisse approbatus, vel paulò antè per Alexandrum quartum. Et potuit dictus Ordo præcedere materialiter, sed non formaliter. idest fuerunt ante Concilium Lateranense quidam Eremitæ, ex quibus postea conflatus fuit vnus Ordo Eremitarum, sub titulo S. Augustini: at non fuit ipse Ordo Augustinensium formatus, qui nunc cernitur.

Tandem si antiquorum Doctorum, vel Histo- V II. ricorum volumina scrutemur, nullum testem idoneum dabunt ante annum 1200. qui huius Ordinis meminerit, quod etiam patebit inducentibus per singulos testes, quos producent. Nam vetustiores testes, quos proferunt, sunt serm. B. Ambrosij de Augustini baptismo, epist. Valerij ad Augustinũ epist. Sigiberti ad Macedoniũ, sermones ad Eremitas, cū lib. de Vita eremitica, & quibusdam epistolis Augustini, quæ ab omnibus apocrypha putantur, & vt talia reijciuntur, proferunt deinde Petrum Damiani, D. Bernardum epistola ad Bonifaciũ, & Abbatem Ioachimũ, & Petrum Cluniacensem. Sed illa epistola, siue sermo sub nomine Petri Damiani, illius esse non potest, B. Bernardus Augustinum largo modo vocat monachum, cæterum sexcentis in locis pro Ordine S. Augustini intelligit Canonicos Regulares. Abbas Ioachimus de Eremitis Augustinianis non loquitur, & ambiguus verbis vtitur de quo inferiùs, Petrus Cluniacensis expressè de Canonicis Regularibus verba facit. Cæteri omnes, quos afferunt, posteriores sunt, vt videas ingenuè dixisse fratrem Iordanum, nullum authenticum.

teiti-

testimonium antiquitatis huius Ordinis ante Lateranense Concilium inueniri.

VIII. **P**otest & secundo loco probabilitas eiusdem. Sententiæ probari, ex ordine præcedendi inter Mendicantes hæcenus obseruare: ordo enim præcedendi inter Regulares sumitur ex ordine institutionis, & approbationis ipsarum Religionum, vt notat glossa communiter recepta, & probata in cap. Quorundam de electione in 6. & in cap. fin. in verb. Prædicatores de pactis, eod. lib. 6. & Ioannes Andreæ in cap. nimis, il secondo, in princ. & ibidem Ostiensis de excessibus Prælatorum. Et hic ordo est fundatus tum in iure Canonico, iuxta quod primo institutus præcedere debet secundo loco institutum cap. Episcopos 17. d. & ibi post glossam notauit Præpositus n. 2. versiculo nota, quod qui prior, & in cap. Episcoporum 93. d. & qui prior est tempore debet, esse potior in iure cap. renouantes 22. d. cap. qui prior. de Regulis iuris in 6. & cap. antiqua de priuilegijs: tum etiam in iure ciuili, quò cauetur, vt priores tempore sint etiam priores in honoribus, & sessionibus. I. honores de Decurionibus §. finali, & ibi Bartholus C. de tyronibus lib. 12. §. ordinationem authent. de monachis: de qua re videri possunt, quæ notantur per Abbatem, & alios Doctores in cap. 1. de maioritate & obedientia, & Decium consil. 61. col. 1. versiculo Dominus. Vnde si Ordo Eremitarum à B. Augustino fuisset institutus, omnes alios ordines saltem monasticos præcessisset, & nunc etiam præcederet, excepto ordine D. Basilij, præsertim si verum esset, quod Coriolanus affirmat, dictum ordinem non solum per B. Augustinum fuisse institutum, sed etiam per Innocentium Primum autoritate Apostolica probatum, & confirmatum, quin & priuilegijs auctum & decoratum. Cæterum ipsi eremitæ non solum non præcedunt monachos, sed nec etiam Prædicatores, & Minores, quin potius ab illis præceduntur in omnibus actibus publicis, & priuatis. Ergo probabile est, illorum institutionem satis antiquam non esse, & saltem non esse referendam in B. Augustinum. Quæ ratio confirmari potest, quia si dictus Ordo fuisset per D. Augustinum verè institutus, etiam si de illius approbatione minimè constaret: immo constaret nunquam à Sede Apostolica specialem approbationem obtinuisse, adhuc iure prioris institutionis omnes Ordines monasticos, excepto Ordine D. Basilij præcessisset, ac nunc etiam præcederet: nam antiquitùs præsertim circa tempora B. Augustini, & longè post illa poterant Episcopi in suis diocesisibus, monasteria, & Ordines Regularium instituere, eisq; Regulas scribere. Et qui ab Episcopis vel instituti, vel probati erant, absque alia Romani Pontificis probatione, vel confirmatione pro legitimis & approbatis ab omnibus Catholicis habebantur, vt colligitur ex cap. Parsimoniam vbi Geminianus, Turrecremata, & Præpositus 41. dist. & notat idem Geminianus in cap. siquis, extra versic. si autem 30. d. & glo. in cap. si qui Clericorum 11. q. 1. & ex cap.

religionum de religiosis domibus in sexto, iunctis ijs, quæ traduntur in l. 1. §. sed religionis, de collegijs, à Bartolo ibidem, & ab Alexandro in 2. volum. consil. quod etiam probauit frater Iordanus de Saxonia lib. 1. cap. 19. & Ioannes Marquez cap. 14. §. primo.

Neque videtur ratio euacuari, dicendo cum Coriolano, non semper attendi prioritatem institutionis in ordine præcedendi, & potuisse fratres Prædicatores alijs de causis præcedere, vt quia fuerant priores in loco, vbi de præcedentia agebatur, vel ex aliqua consuetudine locorum, vel ob fauorem: nam lite inter dictos Ordines Prædicatorum, & Eremitarum in Hispanijs excitata, ac diu agitata Summus Pontifex Clemens VIII. eam iudicialiter, & inappellabiliter terminauit, sententiando ipsos Prædicatores omnes Ordines Mendicantium, & specialiter Ordinem Eremitarum præcedere debere, & in Decreto Pontificio notatur, habitam esse rationem antiquitatis, & prioris institutionis vtriusque Ordinis per hæc formalia verba: *Nos considerantes, fratres ipsos Prædicatores primum, digniorem, & honorabiliorem locum inter ceteros quoscunque aliorum Ordinum Mendicantium Religiosos tenere, & attendentes eum ritum, & ordinem in Vrbe obseruari, quod immediatè post antiquos Ordines monachales subsequuntur fratres Prædicatores, ac lites, causas, & controuersias huiusmodi non modicū scandalum generare, ac de antiquitate & præminencia cuiuslibet Ordinis certiores facti, necnon pacem, & quietem, &c.* Videri potest totum illud decretum, quod refertur in nostro Bullario indultorum Congreg. Lateranensis pag. 643. ad quem locum remitto. plura etiam omittens, quæ ad hanc rationem roborandam, & firmandam dici possent, ne aliorum causas agere videri velim.

Caput quadragesimūquintum.

Ad assertionem Capitis præcedentis firmandam alia ratio adducitur, & Eremitici Ordinis fundamenta, & tempus foundationis reteguntur.

Dima ratio capite superiori allata. I. ægrè admodum fertur à Coriolano, pro qua in suo Defensorio veritate (vt vocat) secunda ad octauum argumentum, contra Canonicos Frisonarios mirum in modū excandescit, vocans eos cæcos, Dialecticæ ignaros, & syllogizare nescientes, propterea quod ex isto antecedente: Neque in Decreto, neque in Decretali de isto Ordine fratrum Eremitarum S. Augustini fit aliqua mentio, hanc consequentiam deduxerint. Igitur iste Ordo antea non erat, quia ex negatiua, inquit, non sequitur affirmatiua, quod alij alio modo explicant, ex negatiuis arguentem non

non concludere. At immeritò, primò quia in historicis argumentum ex negatiuis probat, & quandoque demonstrat, vt quando historici omnes silent: nam hoc pacto probamus, vnicum tantum mundum creatum, non plures mundos, quia Sacre historię circa mundi pluralitatem silent, nec nisi vnum à Deo creatum tradunt. Eodem modo probamus septem Sacramenta, non autem plura à Christo Saluatore nostro fuisse instituta, quia historia Euangelica plura non numerat. Eodem modo asserimus, vnam personam diuinam incarnatã, non plures, quia Euangelica narratio plures incarnatas fuisse non affirmat. A pari, cum Sacri Canonnes de alijs Ordinibus Mendicantium, & non Mendicantium ante Concilium Lateranense probatis verba fecerint, hunc autem silentio texerint, probabilis est coniectura, illum ante Concilium Lateranense minimè institutum fuisse, aut saltem non fuisse approbatum. Secundò, quia Canonici Frisonarij non ex solo silentio sacrorum Canonum consequentiam illam deducunt, sed omnium Conciliorum, Pontificum, Historiarum, & aliorum probatã fidei antiquorum Scriptorum ante ipsum Concilium Lateranense, vt vidimus: ex hoc enim tam concordanti silentio non solum probabiliter, verum etiam demonstratiuè sequela deducitur. Aliàs quam ob causam factum putabimus, vt qui omnes alios Ordines recensuerunt, à Diuis Benedicto, Basilio, Romualdo, Gualberto, Norberto, & Bernardo institutos, siue reformatos, hunc solum omittere voluerint? & vt semel dicam, si omnes de Ordinibus Regularibus scribentes illum omiserunt, vndenam colligi potest, illum ante Concilij Lateranensis tempora extitisse? nam si liceat sine probatis testibus id affirmare, cur non licebit etiam alia id genus innumera de proprio cerebro confingere, & pro veris historijs vendicare, & asserere? Videas itaque Frisonarios non ex ignorantia Dialectices, & clausis oculis sequelam illam deduxisse, sed optima ratione Ordinis Eremitici nouitatem, aut probauisse, aut saltem probabilem reddidisse.

II. **V**erum vt de veritate suprascriptæ assertionis omnis hæsitandi scrupulus in posterum tollatur, probabitur nunc eadem assertio ratione directã, & vt vocant ostensiuã, & à priori, veros dicti Ordinis fundatores, & tempus foundationis ipsius producendo, ac digito in luce meridiana indicando. Ait enim Marquez cap. 13. in princ. non posse extra D. Augustinum aliquem dicti Ordinis Eremitarum certum fundatorem monstrari, quod licet nõ conuincat illius antiquitatem, nec sufficiat ad probandum, illius institutionem in B. Augustinum referendam esse, nam multa sunt recens inuenta, quorum tamen autores ignoramus, vt multis exemplis probat Polidorus Virgilius de rerum inuentoribus lib. 3. cap. 18. absolutè tamen falsum esse, designatis veris, ac proprijs ipsius Ordinis fundatoribus, conuincemus. Est verò ante omnia obseruandum, cum de fundatore dicti Ordinis Eremitici quæstio agitur, distinctione opus esse, ne vocabulorum am-

phibologijs decipiamur: nam quæstio esse potest de toto Ordine simul collecto, & vnito sub vno capite, vno habitu, ac titulo Eremitarum S. Augustini, vt nunc est, vel esse potest de singulis Congregationibus, seu domibus Eremitarum, ex quibus in vnum collectis, & vnitis, vnus Ordo autoritate Apostolica fuit conflatus. Et sanè si de toto Ordine quæretur, non opus est, vt in designandis illius certis, ac veris fundatoribus, & tempore foundationis, diu, aut multum laboremus: nam certo certius est, inchoationem ipsius Ordinis in Gregorium Nonum, ac etiã Innocentium Quartum, consummationem verò in Alexandrum Quartum Romanos Pontifices, referendam esse; id enim apertissimè constat ex bullis Gregorij Noni, & Innocentij Quarti, quas refert Marquez cap. 3. 4. & 13. & nos infra reddemus, & ex bulla Alexandri IV. quã reddidimus supra c. 25. Hic enim Pontifex in initio sui Pontificatus, quod fuit xij. Kalen. Ianuarij 1254. omnes Eremitas per Italiam, & Siciliam cõstitutos, qui erant diuersi habitus, professionis, titulorum, & congregationum, per Riccardum S. R. E. Diaconum Cardinalem tituli S. Angeli in vnum Ordinem collegit, sub vno capite, & sub Regula B. Augustini, certumq; habitum, quem nunc gestant, autoritate Apostolica eis præfinit. Res est notissima, nec saltem nostris temporibus controuersa. Vide quæ scribit frater Iordanus lib. 1. cap. 19. vbi sui Ordinis foundationem in Ecclesiam Romanam reijcit. *Ipsa enim, inquit, Sacrosancta Mater Ecclesia fratres dispersos in vnum congregauit, quod fuit in Ordinis vnione, de qua supra cap. 14. Item regulam eis tradidit, & modum profitendi eis determinauit, & Constitutiones authenticauit, vt patet ibid. & lib. 2. cap. 14. Item habitum fratribus specificauit, vt supra cap. 15. Item titulum eis imposuit, vt supra cap. 18. Item officium diuinum eis assignauit, vt supra cap. 14. & eod. lib. 2. cap. 15. Item eos ad prædicationis, & confessionis officia deputauit, vt supra cap. 16.* Hæc omnia frater Iordanus dicti Ordinis Generalis, qui primus ferè de suo Ordine scripsit, quique omnia eiusdem Ordinis Archiua lustrasse, & monumenta vidisse, & Priuilegia legisse fatetur, vltro cõsistens, hunc ordinem Eremitarum, qui nunc est, ante dictos Pontifices, à quibus hæc omnia obtinuit, neque Augustini Regulam, neque titulum, neque determinatum modum profitendi, neque cõstitutiones authenticas, neque certum ac determinatum habitum habuisse, neque verò certum modum recitandi officium diuinum, nec ad munus prædicationis, neque ad confessiones audiendas eosdem Eremitas antea deputatos: sed hæc omnia ab Ecclesia Romana in ipsa vnione accepisse. Dixi autem notanter, foundationem ipsius Ordinis à Gregorio Nono, & Innocentio IV. aliquo modo inchoatam: nam Gregorius Nonus primus extitit, qui Eremitas fratris Ioannis Boni, aliàs de Brittanis, siue de Fabali nuncupatos, sub certo, ac determinato habitu, quem nunc etiam ferunt, viuere coegit, vt habes ex ipsius bulla supra cap. 25. recitata. Similiter Innocentius Quartus omnes

omnes Eremitas in Tuscia existentes, exceptis Gulielmitis, sine capite, sine certo habitu, sine Regula, & sine titulo vagantes, in vnum collegit, eosque Regula, & titulo Eremitarum D. Augustini donauit, quibus Riccardum Diaconum Cardinalem tituli Sancti Angeli, correctorem praefecit, ut habes ex Bulla Innocentij quarti, quam supra eodem cap. 25. notauimus. circa quam memoriae tenenda sunt, quae ibid. sunt notata, & quae etiam infra notabuntur, propter nonnulla, quae perperam Ioan. Marquez cap. 3. §. 4. & cap. 13. §. 3. & cap. 18. §. 11. & alibi scribit, Innocentium Quartum Eremitas in Tuscia degentes alijs Eremitis sancti Augustini, seu illorum Congregationi vniuisse, quod repugnat verbis ipsius Bullae, in qua iubentur dicti Eremitae vnum caput sibi deligere, seu vnum priorem, cui omnes praestent obedientiam, & reuerentiam; hinc enim sequitur, illos non fuisse vnitos alicui Congregationi, sed propriam Congregationem, constituisse ab alijs distinctam: alias fuissent duo capita eiusdem Congregationis, quod monstruosum fuisset, nec in alijs Congregationibus haec minus visum. Adde etiam, praedictum Innocentium dedisse eidem Eremitis Protectorem, seu correctorem Riccardum Diaconum Cardinalem tituli sancti Angeli, qui nulli alij Congregationi Eremitarum Protector datus est, ante generalem vnionem Ordinis, ut apparet ex Bulla Protectionis ipsius Cardinalis Riccardi, qua illum Alexander Quartus anno tertio sui Pontificatus, toti Ordini Eremitarum Protectorem praefecit, quae videri potest apud ipsum Marquez cap. 3. §. 3. Nec obstat, quod dicitur in literis eiusdem Innocentij. *Vniuersitati vestrae per Apostolica scripta mandamus, quatenus in vnum vos regulare propositum formantes, Regulam B. Augustini, & Ordinem assumatis; ac secundum eum profisciamini. De cetero vos viduos, saluis Constitutionibus faciendis a vobis, dummodo eiusdem Ordinis non obuiant institutis:* nam per haec verba solum habetur, quod ante illam vnionem Eremitarum Tusciae in vnum corpus, erat Ordo Eremitarum sancti Augustini nuncupatus, quod non negatur, erat enim Ordo fratris Ioannis Boni, alias de Brittinis nuncupatus, quem Sedes Apostolica Regula Eremitarum sancti Augustini donauerat. At non sequitur, quod Eremitae in Tuscia degentes, tunc ipsi Ordini sancti Augustini nuncupato fuerint vniti: immo totum oppositum, cum concedatur ipsis Eremitis facere sibi proprias Constitutiones, dummodo dicti Ordinis non obuiant institutis: quod non concederetur, si Pontifex illos alteri Congregationi, aut Ordini vniuisset.

III. **H**is de fundatione totius Ordinis praemissis, nunc ut singularum Congregationum peculiare fundationes indicemus, ex quibus totus Ordo est conflatus, antequam ad rem ipsam veniamus, duo maximi ponderis notanda sunt. Primum, omnes Congregationes, siue familias, siue domus, ex quibus ipse Ordo Eremitarum Au-

gustinensium est conflatus, ad quinque reductas fuisse, siue illae re ab inuicem, siue solo nomine, & vulgi nuncupatione distinguerentur, quarum prima vocabatur Eremitarum sancti Gulielmi. Secunda, fratris Ioannis Boni. Tertia, de Brittinis. Quarta, de Fabali. Quinta, S. Augustini: ita enim numerantur in bulla Alexandri Quarti supra cap. 25. recitata. *Cum autem dilectus filius noster Riccardus sancti Angeli Diaconus Cardinalis, vniuersas domus, & Congregationes Eremitarum praedictorum, quarum quaedam sancti Augustini, quaedam sancti Gulielmi, nonnullae autem fratris Ioannis Boni, aliqua de Fabali, aliqua vero de Brittinis censebantur, in vniam Ordinis sancti Augustini professionem, & regularem obseruantiam perpetuo de mandato nostro duxerit vniendas: & in alia Bulla eiusdem Alexandri, qua ipsi Riccardus Cardinali Protectionem totius Ordinis committit. Demum a nobis mandatum Apostolicum emanauit, de singulis domibus Eremitarum, quarum quaedam sancti Gulielmi, quaedam sancti Augustini Ordinum, nonnullae autem fratris Ioannis Boni, aliqua vero de Fabali, aliae de Brittinis censebantur, & apud homines ambiguas interdum nuncupationibus vacillabant.* Quare si ostensum fuerit, omnes & singulas praedictas Congregationes, suos veros, & proprios fundatores ab Augustino distinctos, multis seculis post Augustinum habuisse, consequenter etiam ostensum erit, totum Ordinem Eremitarum, qui nunc est, alios autores, & fundatores habuisse, praeter, & extra Diuum Augustinum, ipso Augustino recentiores, nec opus esse in D. Augustinum eiusdem Ordinis fundationem refundere. Secundò notandum est, omnes praedictas Congregationes, seu domus, ex quarum collectione, ac vnione idem Ordo fuit conflatus, intra Italiae, ac vtriusque Siciliae fines fuisse constitutas, id enim constat ex primis verbis Bullae ipsius vnionis, quae sunt ista. *Alexander Episcopus seruus seruorum Dei. Venerabilibus fratribus Archiepiscopis, & Episcopis, per Lombardiam, Tusciam, & Romandiolam, ac Taruisinam, & Anconitanam Marchias, Ducatum Spoletanum, Patrimonium beati Petri in Tuscia, Campaniam, & Maritimam, ac Regnum Sicilia constitutis. Salutem, & Apostolicam benedictionem. Recordamur liquidò & memoriter &c.* vniam excipio Congregationem Gulielmitarum, quae extra Italiam per Gallias, Germaniam, & Hispanias iam fuerat dilatata, quanquam multa monasteria Gulielmitarum dictae vnioni non consenserint, immo à Sede Apostolica obtinuerint in solito statu posse manere sub Regula B. Benedicti, ut cap. sequenti dicemus. Quod notare volui, ut videas perperam, & incassum laborare Ioannem Marquez ad probandum, quod ante Concilium Lateranense fuerint in Hispanijs, siue in Anglia, siue alibi extra Italiae, & regnum Siciliae monasteria Eremitarum S. Augustini: nam siue id verum fuerit, siue non verum, nihil ad rem attinet, illa enim non fuerunt comprehensa

in Bulla præfata vnionis, neque ad Ordinem Eremitarum, qui nunc est, vlllo modo attinent, qui ex solis prædictis Congregationibus, siue domibus intra Italiae, ac Siciliae fines existentibus fuit constitutus, excepta, vt dixi, Congregatione Guliemitarum. His duobus fundamentis iactis consequens est, vt ad singularum Congregationum fundamenta retegenda propiùs accedamus.

Caput quadragesimum sextum.

Congregationis Eremitarum Sancti Gulielmi nuncupatorum fundamenta, & primordia reteguntur.

I. Circa originem, & foundationem Cōgregationis, siue Ordinis Eremitarum olim S. Gulielmi nuncupatorum duplex dubium oritur. Alterum circa illius autorē: alterū circa primæuū ipsius institutum: Nā de primo autore dicte Congregationis hæ sunt opinioniones. Prima, quæ illius foundationem refert ad Gulielmum quendam Parisiensem, non ad illum, qui Parisiensis Archiepiscopus inter Scriptores Ecclesiasticos recensetur à Cardinali Bellarmino, vt credidit Marquez cap. 14. §. 4. nam hic Gulielmus Archiepiscopus, siue rectiùs Episcopus Parisiensis circa annum salutis 1240. multis annis post dictum Ordinem Guliemitarum institutum vixit: sed in alterum Gulielmum, qui scholaris Parisiensis cum esset, diuino numine afflatus, spreto Mundi illecebris, vt peccata per pœnitentiam redimeret, vitam Eremiticam magno animi feruore complexus, & præclara sanctitatis exempla diffundens, plures traxit, cum quibus ipsius Ordinis in partibus Galliarum fundamenta iecit. ita autor fasciculi temporum in Innocentio Tertio, Bernardus Vargaz relatus à Marquez, Augustinus Ticinensis in Dilucidario, & quidam alij. Secunda opinio eiusdem Ordinis institutionem tribuit D. Gulielmo Duci Aquitaniae, & Comiti Pictauiensi, qui aliquando partes Analecti Pseudopontificis contra Innocentium Secundum legitimum Pontificem secutus, suadente D. Bernardo Clareuallensi ad sanam mentem, & obedientiam veri Pontificis reuocatus, prioris errati tanta pœnitentia ductus fuit, vt non solum longissimas, & laboriosissimas peregrinationes assumpsit, sed etiam vitam Eremiticam in Italiam, ex Ierosolimitana peregrinatione reuersus, aggressus fuerit, & Congregationi præclarissimæ nomen, & initia dederit, quæ multis monasterijs est aucta, qui tandem post asperrimam pœnitentiam peractam in Tuscia apud stabulum Rodis sancto sine quieuit. Et hæc est opinio communior, & probabilior, quam sequitur Theobaldus in vita eiusdem Diui Gulielmi, quam rogante quodam Pro-

uinciali Ordinis Eremitarum scripsit. Nauclerus volumine secundo generatione quadragesima, & quadragesima prima. Volaterranus libro vigesimo primo Antropologiae, Onuphrius in Chronico sub anno millesimo centesimo sexagesimo, & alij, quos refert, ac sequitur Marquez capite decimo tertio §. septimo. Ac præter illos Gabriel Flamma ex Congregatione Lateranensi Episcopus Clodiensis in vita Sancti Gulielmi ab eo descripta libro secundo, sub die decima Februarij. Tertia est Illustrissimi Cardinalis Baronij tomo duodecimo, sub anno millesimo centesimo trigesimo sexto, vbi contra ea, quæ de sancto Gulielmo scripserat in notis ad Martyrologium sub die decima Februarij, reuocat in dubium, an Gulielmus Dux Aquitaniae fuerit ille, quem dicunt post suam reconciliationem vitam Eremiticam assumpsisse, quicquæ perfecta peregrinatione Ierosolymorum in Italiam reuersus, in Tuscia vitam Eremiticam egit, ibiq; in monasterio stabulo Rodis nunc Malaualle nuncupato, sanctissimo sine quieuit. Et partem negatiuam defendit: & quamquam non definiat, quis fuerit autor Ordinis Guliemitarum nuncupati, fatetur tamen, dubitare se, ne plures Gulielmi per errorem in vnum conflati sint à recentioribus, & pro certo habere, non fuisse illum Gulielmum Ducem Aquitaniae, quem Diuus Bernardus vero Pontifici Innocentio Secundo reconciliauit. Nam hic Gulielmus post reconciliationem, Compostellam ad Diui Iacobi ædem pœnitentiae ergo profectus, ibidem vita functus, ante altare maius dicte Ecclesiae publicam, & solemnem sepulturam accepit ex Suggestio Abbate S. Dionysij, & illorum temporum autore, qui eidem Gulielmo aliquot annis superuixit. Et licet non defuerint, qui dicerent, Gulielmum tunc reuera minimè defunctum, sed rem per simulationem ita cum amicis compositam, vt mortuus fingeretur, quò liberior posset, vbi vellet locorum peregrinari. Hanc tamen illorum stropham ex duplici capite infringere conatur. Primò, quia si sic res se habuisset, id Theobaldum Episcopum, qui illius vitam scripsit, minimè latuisset. At ille huius simulationis non meminit. Secundò, quia Suggestius, qui ipsius Ducis Gulielmi obitum scripsit, & multos annos suprauixit, & res gestas Ludouici Regis illius generi fuit profectus, ipsius Gulielmi non amplius meminit. Tertio, quia cum post illius obitum à Suggestio descriptum, Eleonora eius filia Ludouico Francorum Regi nupta repudium passa fuisset, si tunc Gulielmus eius pater in viuis egisset, vero consentaneum non est, quin ipsi filiae tam grauem iniuriam passæ operæ ferre voluisset, cum rei magnitudo postulare, vt reuocaretur ad vitam, si fieri potuisset.

II. **N**ec videtur huic rationi satisfactum, si dicatur illos principes ob occultum impedimentum consanguinitatis, siue affinitatis, quo ad cōtrahendū inhabiles reddebatur, quod postea rescuerūt, ex mutuo cōsensu ab inuicē separatos ob

con-

conscientiæ scrupulum. Quia huiusmodi impedimentum post matrimonium bona fide contractum, & consummatum, Pontificis dispensatione facillimè tollitur etiam inter plebeios, vt quotidiana experientia ostendit, nedum inter Magnos Principes, & Reges, vnde probabile videtur, alias ob causas illam à Ludouico Rege reiectam, ob dissidia potissimum inter illos orta. Nihilominus, vt dixi, probabiliorem existimo istam sententiam, quod Ordo Eremitarum Gulielmitarum nuncupatus ab hoc Gulielmo Aquitanix Duce initium habuerit, tum quòd sit opinio communior, quam etiam tenuit idè Baronius in notis ad Martyrologium, tum quòd ratio in contrarium licet sit probabilis, non est tamen necessaria: quia semel apposita perfecta seculi abdicatione, magnum non est, quod tantus vir, manu ad aratrum missa, retrò aspicere noluerit, neque enim res tanti erat, vt propter illam salutem animæ in discrimen adducere deberet, nedum ex mortuis ad vitam reuocari. hæc circa autorem.

III. **D**E qualitate verò eiusdem instituti has etiam opiniones circumferuntur. Prima illorum, qui affirmant hunc Ordinem sub Regula Monastica D. Benedicti institutum, & sub illa vsque ad tempora vnionis generalis factæ per Alexandrum Quarrum militasse, cuius sententiæ fuit Renatus Chopinus in Monastico, referente Marquez cap. 13. §. 11. vbi illam reijcit. Primò, nam constat, inquit, Gulielmitas ante Alexandrum Quartum sub regula B. Augustini militasse, ex quadam Bulla Innocentij Quarti directæ Priori, & fratribus Eremitarum Vallis Sancti Gulielmi Ordinis S. Augustini, quæ tamen ratio vitari posset dicendo, illos Eremitas non fuisse ex ordine S. Gulielmi, licet locus vocaretur Vallis S. Gulielmi, sicut non omnes, qui degunt in monasterijs à S. Benedicto, vel Augustino, vel Dominico nuncupatis, sunt ordinis D. Benedicti, vel Augustini, vel Dominici. Secundò, quia Regula B. Benedicti non fuit data Gulielmitis, nisi post vnionem generalem, quia eorum nonnulli alijs noluerunt vniri, quibus idem Alexander D. Benedicti Regulam tribuit, vt apparet ex alia bulla eiusdem Alexandri, quam refert Marquez ibid. cap. 13. §. 14. Verùm si ipsam quoque bullam Alexandri Quarti attendamus, illius verba oppositum monstrant, nimirum Gulielmitas ante illud tempus, vel sub D. Benedicti Regula militasse, vel nullam certam regulam habuisse, præter Constitutiones D. Gulielmi. Exemplum dictæ Bullæ hoc est: *Alexander Episcopus seruus seruorum Dei Dilectis filijs Generali, & fratribus Ordinis S. Gulielmi Salutem, & Apostolicam benedictionem. Licet olim pro vnione facienda inter vos, & alios Eremitas tunc diuersorum ordinum, fueritis ad presentiam nostram vocati, quieti tamen, & salutis vestre paterno providentes affectu, presentium vobis tenore concedimus, vt sub Regula S. Benedicti secundum institutiones sancti Gulielmi remanere in solito habitu liberè valeatis, nullis obstantibus literis, gratijs, vel priuilegijs à Sede Apostolica in*

contrarium impetratis, vel impetrandis in posterum. Nulli ergo hominum liceat &c. Datum Anagnina undecimo Kalend. Septembris, Pontificatus nostri anno secundo. Pondera illa verba: *Concedimus vt sub Regula sancti Benedicti secundum institutiones sancti Gulielmi remanere in solito habitu liberè valeatis*: nam sensus planus, & peruius verborum est, quòd illi antea militabant sub regula D. Benedicti, quibus Pontifex cõcedit, quòd sub eadem regula liberè remanere possint. Neque vnquam vidi in bullis, siue literis, siue Priuilegijs Apostolicis, cum Pontifices aliquem Regularem ab obseruatione vnus Regulæ v. g. D. Augustini absoluunt, & alteri Regulæ, puta D. Benedicti, subijciunt, vti hac forma verborum: *Concedimus, vt sub Regula D. Benedicti remanere liberè valeatis*: quemadmodum enim quando in aliquo monasterio vnus Ordo extinguitur, & alius erigitur, & instituitur, semper fit mentio Ordinis, qui supprimitur, & extinguitur, & illius qui de nouo instituitur, vel erigitur: Ita si Ordo D. Gulielmi à Regula D. Augustini absolutus fuisset, & sub Regula D. Benedicti constitutus, non est credendum, quod vtriusque regulæ mentio expressa facta non fuisset. Quocirca hæc bulla Alexandri Quarti in tantum abest, vt Chopini sententiam infringat, vt illam potius confirmet; sed quod caput est, & Gulielmitas ante Alexandrum Quartum sub Regula sancti Benedicti militasse planè conuincit; est bulla Innocentij Quarti data die 3. Septembris anni 1248. quam idem Chopinus refert eodem lib. 1. sui Monasticon titulo 1. artic. 5. in qua expressè habes Gulielmitas eo tempore sub B. Benedicti regula degisse. Secunda opinio docet, B. Gulielmum suum ordinem absque aliqua speciali regula instituisse, cum solis constitutionibus, siue institutionibus ab ipsis Eremitis, & ab ipso D. Gulielmo editis, ac cum illis, & sub illis vixisse, & militasse vsque ad tempora Innocentij Tertij, vel secundum alios Gregorij Noni, qui eis Regulam, & titulum Eremitarum sancti Augustini concessit, & huius sententiæ fuerunt Nauclerus volum. 2. gen. 40. vbi ait, de Ordine Gulielmitarum loquens. *Idem sine titulo perseuerauerunt vsque ad Innocentium Tertium, & Honorium Tertium, qui s. Ordo sub titulo Eremitarum sancti Augustini appellari iussus est, & confirmatus.* Idem repetit generatione 41. sub anno 1215. & Sanson Haio in lib. quem scripsit de hoc ordine, cuius & alumnus extitit, in quo fatetur, Gulielmitas vsque ad tempora Gregorij Noni sine certa regula, solis quibusdam Constitutionibus à D. Gulielmo editis, per annos fermè octoginta militasse: Gregorium verò, vt Ordo qui ob nimiam vitæ asperitatem reformidabatur, rigore disciplinæ aliquantum mitigato, dilatari posset, præcepisse, vt Beati Benedicti regulam vti mitiorem sumerent. Huic sententiæ adhæret Cardinalis Bellarminus in Chronologia, quæ habetur in fine libri de Scriptoribus Ecclesiasticis sub anno 1241. hæc

scribens: *Ordo Eremitarum sancti Augustini ab Innocentio Quarto hoc nomen accipit, cum antea Guelmista dicerentur.* Tertia demum sententia est, hunc Ordinem à D. Guelmo sub B. Augustini regula ab initio fuisse institutum. Ita sentiunt frater Iacobus Philippus Bergomen. in suo supplemento lib. 12. sub anno 1157. vbi de D. Guelmo multa, contra communem Eremitarum sententiam, comminiscitur, ac in primis, quod ipse suum Ordinem non in Italia, & præsertim in Tuscia, sed in Gallijs prope Parisios instituerit. Quam sententiam quoad hoc secutus fuerat Baronius in notis ad Martyrologium primitus editum sub die 16. Februarij, Onuphrius in Chronico sub anno 1160. & Marquez cap. 13. per multos paragrafos, etsi multa dicat, & nihil probet.

IV. **Q**uid tandem sit de veritate opinionum, ex illis habemus, primò foundationem diætæ Congregationis, seu potius Ordinis annum 1160. ad summum non excedere posse, si demus illam institutam à D. Guelmo Duce Aquitanix, aut etiam recentiore esse, si concedamus illam à Guelmo scholari Parisiensi fundatam circa tempora Innocentij Tertij, & fortè si diuinare liceret, Ordo à Guelmo scholari Parisiensi institutus, non est ille, de quo loquimur, sed ordo Vallis scholarium nuncupatus, quem quidam Guelmus Parisiensis scholaris, cum alijs tribus socijs sub Regula B. Augustini fundauit apud Parisium, sub Innocentio Tertio anno 1201. quem postea Honorius Tertius confirmauit, ex Renato Chopino in monastico tit. 1. art. 13. Quem Guelmum, quia multi confundunt cum altero Guelmo Duce Aquitanix, labuntur in errores, vt dicant, Ordinem Guelmitarum institutum sub Regula D. Augustini à Guelmo scholari Parisiensi, & prope Parisium, & confirmatum ab Innocentio Tertio, accipientes hunc Ordinem Vallis scholarium: pro ordine D. Guelmi, vel è contrario, vt velint tribuere Guelmo Duci Aquitanix, quæ tribuenda sunt ipsi Guelmo Parisiensi.

V. **S**ecundò colligitur, hanc Congregationem non esse propagatam per continuatam successionem à D. Augustino, neque ab aliquibus Eremitis per illum institutis; nam si dicamus, illam fuisse institutam sub Regula D. Benedicti, res est extra controuersiam: & similiter si dicamus, illam fundatam sine vlla certa regula, & postea Regula, & titulo S. Augustini donatam ex concessione Pontificum. Sin autem dicatur, D. Guelmum illam sub Augustini regula instituisse, Quæro, vel illam assumpsit à se, vel à Sede Apostolica acceptam, vel ab aliquo Eremita sub D. Augustini Regula, & habitu militante: nam si à se illam accepit, vel à Sede Apostolica, idem omninò sequitur: si autem dicatur, illum accepisse Regulam, & habitum ab aliquo Eremita existente sub Regula, & habitu D. Augustini, quisnam ille fuit, & vbi, & in quo monasterio debebat? nullus enim historicus, aut Doctör probatus de

hoc aliquid scribit, licet de suo cerebro hoc nonnulli Eremitæ confingant, & de habitu Guelmitarum certum est, si D. Guelmus illum à prædicto Eremita accepit, non accepisse habitum, quem Eremitæ prætendunt esse habitum D. Augustini: nam si habitus Eremitarum D. Augustini est ille, quem modo gerunt, patet quod habitus Eremitarum D. Guelmi longe diuersus erat, tum ex Eremitis dicti Ordinis, qui cum illo habitu permanserunt, qui non erat cuculla nigra, sed tunica alba cum mantello albo: vnde & vocati sunt mantelli albi, sicut & fratres D. Francisci vocati sunt fratres Beretini à colore, ex eodem Renato Chopino lib. 1. Monastico tit. 2. artic. 9. & alijs in locis eiusdem libri: tum ex bulla recitata Alexandri Quarti, per quam conceditur ipsis Guelmitis, non obstante bulla vnionis, & reductionis omnium Eremitarum, sub habitu, quem nunc ferunt, posse sub Regula D. Benedicti sub solito habitu remanere: vnde qui asserunt, B. Guelmum sub Eremita Augustiniano Regulam & habitum accepisse, contra seipsos loquuntur, negantes quod affirmare intendunt. Præter quod si B. Guelmus Regulam, & habitum Diui Augustini ab illo Eremita, quem fingunt accepisset, quem, quis fuerit, vel vbi fuerit, ignorant, Ordo à D. Guelmo institutus, non Guelmitarum, sed D. Augustini ab initio nuncupatus fuisset, contra id, quod omnes communiter affirmant.

VI. **H**is omnibus adijcio primò, hunc Ordinem Guelmitarum vsque ad tempora Alexandri Quarti magna Sanctitatis opinione in pretio habitum, & multis domibus, ac viris religione, & pietate insignibus non solum in Italia, sed etiam per Gallias, Germaniam, ac Hispanias auctum, & multis priuilegijs per Romanos Pontifices decoratum: nam vt verè dicit Marquez dicto cap. 13. §. 14. præcipua loca, quæ modò Eremitæ Augustinenses per Italiam, Germaniam, Gallias, & Hispanias obtinent, huius Ordinis Guelmitarum erant; immò etiam quod ego addo, præcipua priuilegia dicti Ordinis, quæ profert Coriolanus in 2. parte sui Defensorij cap. 3. ipsi Ordini Guelmitarum primitus concessa fuerunt, in tantum, vt sit multorum sententia, Ordinem Guelmitarum, illum esse, quem Romani Pontifices in suis literis absolutè vocant Ordinem Diui Augustini, & ab hoc Ordine Guelmitarum ipsum Ordinem Augustinensium prima initia sumpsisse: ita enim sentiunt Cardinalis Belarminus, Nauclerus, Volaterranus, Vuernerus Chartusianus, autor fasciculi temporum, Sabellicus, Vargaz, D. Antoninus, Augustinus Ticiensis, & Iacobus Philippus Bergomensis, loco proximè citato fatetur, in Gallijs illum institutorem Ordinis Eremitarum Augustinensium communiter putari: licet ad hanc communem opinionem labefactandam multipliciter: sed tamen inutiliter laborent.

Postre-

VII. **P**ostremo. Circa istam Congregationem illud etiam aduertendum, etsi Alexander IV. illam cæteris Eremitis, ac illorum Congregationibus vniri mandauerit, & de facto vnuerit, illos tamen supradictæ vnioni totis viribus reluctatos: nam sub eodem Alexandro Quarto illorum Generalis, cum cæteris Prioribus licentiam obtinuit remanendi in antiquo statu, & habitu sub Regula D. Benedicti, vt ex literis Alexandri IV. proximè recitatis apparet. Et quoniam cæteri Eremitæ virtute præcedentium literarum eiusdem Alexandri Quarti, monasteria Gulielmitarum suo Ordini incorporari per locorum Ordinarios postulabant, hinc non leues contentiones, & dissidia inter hos, & illos exorta, vsque ad tempora Clementis Papæ Quarti durauerunt, sub quo Pontifice res tandem ita composita est, vt restituerentur ipsis Eremitis sancti Gulielmi nonnullæ domus, quas alij Eremitæ Augustinenses occupauerant. Et ipsi Gulielmitæ sub suo Generali vsque in hanc diem perseuerant, concedente, & confirmante eodem Clemente Quarto per suas literas datas Viterbij quarto Kalend. Septembris, Pontificatus sui anno secundo, quas refert Marquez dicto cap. 13. §. 14. Vnde infertur, quod etiam si Gulielmitæ ex veris Eremitis à sancto Augustino institutis descenderent, quod tamen fabulosum est, nec ipsi Gulielmitæ iactare audent, non possent Eremitæ Ordinis sancti Augustini suam antiquitatem ab illis deducere, quia illi non sunt Ordini Eremitarum Augustinensium vniti, & etiam si essent vniti, ex tali vnione id minimè probaretur, quia illi modò dicunt, quod præter Gulielmitas erat vna Congregatio antiqua Ordinis D. Augustini nuncupata, & à veris Eremitis à D. Augustino institutis propagata, cui cæteræ Congregationes Diui Gulielmi, Ioannis Boni, & aliorum fuerunt vnite: & hac sola ratione suam institutionem referunt in D. Augustinum, quæ quanti facienda sit, statim dicemus.

Caput quadragesimumseptimū.

Eremitarum fratris Ioannis Boni, de Brittinis, & de Fabali nuncupatorum institutio, modus, ac tempus eiusdē institutionis monstrantur.

I. Circa Congregationem fratris Ioannis Boni illud ante omnia recolendum est, quod supra cap. 25. notauimus, hanc Congregationem vnā, & eandem esse cum Congregatione de Brittinis, siue vt alij legunt de Brittinis nuncupata, quæ Ioannis Boni ab autore,

& de Brittinis à loco præcipuo suæ institutionis nuncupabatur, ac etiam cum alia Congregatione de Fabali, quæ, quod videre potuerim, non fuit Congregatio, sed domus eiusdem Congregationis Ioannis Boni in finibus Pisauriensis, & Fanensis territorij posita, vbi etiam erat monasterium de Brittinis, à qua dicti Eremitæ de Fabali nuncupabantur, sicut nunc Romæ vocantur fratres sanctæ Mariæ de Populo, vel sancti Augustini. Huius igitur Congregationis autor, & institutor B. Ioannes Bonus Mantuanus extitit, qui referente D. Antonino 3. par. tit. 24. cap. 13. vixit in Aemilia non sine magna Sanctitatis fama, paulò ante Innocentium Tertium: quam ob causam cum plures eius exemplo spreis seculi vanitatibus sancto illius proposito adhærent, & se illi socios, ac discipulos in via Domini instituendos traderent, vir Deo dilectus Congregationem Eremitarum paulatim instituere cœpit, quæ Eremitarum numero in dies aucto, qui Sancto viro se adiungebant, mox creuit, & coaluit. Verùm illud obseruandum, istam Congregationem sine certo habitu, & sine speciali Regula primitus fuisse institutam, sed cum progressu temporis, & religiosorum, & monasteriorum numero creuisset, Sedis Apostolicæ largitate, & concessione, Regulam B. Augustini obtinuisse. Deinde in quodam Capitulo Generali statutum fuisse, vt omnes, & singuli Eremitæ dictæ Congregationis fratris Ioannis Boni, tam quando profitebantur, quàm aliàs vbiunque, & quandocunque, vocarentur Eremitæ Ordinis sancti Augustini, & sic paulatim se dilatante Congregatione, ipsum quoque nomen Eremitarum sancti Augustini cœpit in populis dilatari, adeo vt ipsi etiam Romani Pontifices hoc titulo eos nuncupare non renuerint, vt videri potest in literis Gregorij Noni cap. 25. recitatis, in quibus semel vocantur Eremitæ fratris Ioannis Boni, & semel Eremitæ Ordinis sancti Augustini, & etiam in alijs literis Alexandri Papæ Quarti ibidem notatis. Cur verò Summi Pontifices hoc titulo Eremitarum sancti Augustini eos appellare voluerint, nulla alia ratio assignari potest, nisi quod iidem Pontifices illis titulis eos nuncupare voluerunt, quibus ipsi se nuncupari faciebant, & communiter iam cœperant nuncupari. Cæterum quòd ipsi Eremitæ fratris Ioannis Boni prius sine certa regula, & habitu, ac etiam titulo fuerint instituti, & quòd Regulam, & certum habitum à Sede Apostolica obtinuerint, & tandem titulum Eremitarum sancti Augustini à seipsis per Decretum in Generali cap. editum assumpserint, constat euidenter ex literis Innocentij Papæ Quarti datis Perusij 17. Kalend. Maij Pontificatus sui anno vndecimo, idest 1235. cum alijs literis insertis Gulielmi Cardinalis sancti Eustachij illorum Protectoris. quorum exemplum à Ioanne Marquez cap. 13. §. 17. acceptum, hic quoque reddendum existimaui. Exemplum literarum est.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei, Vniuersis Prioribus, & fratribus Ordinis Eremitarum salutem, & Apostolicam benedictionem. Admonet nos cura suscepti regiminis, & autoritas Pontificalis inducit, ut & plantare sacram Religionem, & plantatam fouere summopere debeamus. Quod utilius tunc exequimur, si ea, quae sunt recta nutrimus, & corrigimus, quae profectum virtutis impedit nescuntur. Quia vero diuersitas formae, quam fratres vestri Ordinis olim in proficiendo, & eligendo sibi Priorem Generalem seruabant, diuersitatem inducebat etiam animorum, & per consequens scandalum generabat, post diuersas electiones, & cōcessiones factas de Prioribus in Ordine ipso, & diuersos processus super his habitus. Nos ad quos spectat errata corrigere, ac nutrire directa, cupientes, paci, & tranquillitati vestrae, paterna sollicitudine prouidere, dilecto filio nostro Gulielmo S. Eustachij Diacono Cardinali, cui dudum Generalem curam Ordinis praedicti commisimus, examinationem electionis celebratae in Generalem Priorem eiusdem Ordinis de dilecto filio fratre Lamphranco Mediolanensi, tunc Priore domus vestrae Bononiensis, & processum eorundem duximus committendam. Cum igitur idem Cardinalis de mandato, & autoritate nostra, electione de praefato fratre Lamphranco, qui eam inuenit celebratam canonicè confirmata, super professione, ac electione, nec non & nominatione Prioris Generalis ipsius Ordinis faciendis de cetero, ac alijs articulis eadem autoritate statutum edidit prouidum, & honestum, prout in ipsius Cardinalis literis inde confectis plenius continetur. Nos vestris supplicationibus inclinati, quod ab eodem Cardinali super his factum est, ratum, & gratum habentes, id autoritate Apostolica confirmamus, & praesentis scripti patrocinio communitus: tenorem ipsarum literarum praesentibus de verbo ad verbum inseri faciendo, qui talis est.

Gulielmus misericordiae diuinae Sancti Eustachij Diaconus Cardinalis, Religiosus viris, & dilectis in Christo Vniuersis Prioribus, & fratribus Ordinis Eremitarum, tam praesentibus, quam futuris in perpetuum, variam Ordinis vestri formam in proficiendo, & in eligendo sibi Priorem Generalem sectantes in variam inter se dissensionis materiam inciderunt. Propter quod necessarium extitit in hac parte vobis, & eidem Ordini per Apostolica Sedis prouidentiam subueniri. Sanè ad audientiam D. Papae peruenit, quod bona memoriae Frater Ioannes Bonus . . . . . in Ordine vestro, primam apud Budriolum Cesenateusis Diocesis de concessionem Diocesis loci eiusdem, domum incepit, & dum fama conuersationis eius per loca vicina crebresceret, & plurimi conuerterentur ad eum, Ecclesiam in honorem Beatissimae Mariae Virginis construxit ibidem: crescente autem numero, & merito eiusdem conuersorum, Religio vestra per eos in diuersis partibus, in quibus mansiones construxerant, extitit propagata. Cum autem ydem Religiosus aliquam

de approbatis regulam non haberent, quidam ex eis accedentes ad Sedem Apostolicam, obtinuerunt ab ea Beati Patris Augustini regulam sibi dari; & sic ex tunc caeperunt in regularibus Obseruantijs insirui, & regulariter se habere. Et quia eorum habitus, qui habitui fratrum Minorum videbatur conformis, apud aliquos scandalum quodammodo suscitabat, de mandato, & autoritate duorum Cardinalium, qui tunc in partibus Lombardia legationis fungebantur officio, nigrum, quem gestatis adhuc habitum, elegerunt, qui cum iam vocarentur Fratres Eremitae Ioannis Boni Ordinis Sancti Augustini, Nouitij, qui recipiebantur ab eis, proficebantur hoc modo. Ego N. facio professionem, & promitto obedientiam Deo, & Beatae Mariae, & tibi Priori Fratrum Eremitarum Sanctae Mariae de Cesena, tuisque successoribus vsque ad mortem secundum Regulam Beati Patris Augustini, & constitutiones Fratrum istius loci. In hac vero forma professionis, ubi dicebatur istius loci, autoritate Generalis Capituli eorundem fratrum, istius Ordinis postmodum dictum fuit. cumque dictus Frater Ioannes Bonus, qui per plures annos fratribus praedictis praesuerat, & fratres ipsi eadem tanquam Institutori Ordinis ipsorum reuerenter intenderant, cura ipsorum, quae per excrescentem numerositatem subditorum excreuerat, cedere aspiraret, fratre Mattheo, & quibusdam alijs fratribus suis assumptis, ad Episcopum Cesenateensem accessit, qui Episcopus dictum fratrem Mattheum praesentatum sibi ab eisdem fratre Ioanne Bono, & alijs, in Priorem dictae domus, & per hoc in Generalem totius Ordinis, sicut dicitur, confirmavit. Quo in Religione praedicta annis pluribus tanquam Generali Priore generaliter ministrante, quamplures intrauerunt Religionem eandem, secundum formam Professionis praescriptae, quanquam nonnulli ex eis fratri Mattheo praedicto simpliciter, tanquam Generali Priore, non tanquam Priori Sanctae Mariae de Cesena se profiteri principaliter crederent, sunt professi, Interea duo fratres Professionis praedictae Lugduni, ad Sedem Apostolicam venientes generalem curam Ordinis vestri à D. Papa nobis obtinuerunt committi, & priuilegium quoddam commune, in cuius titulis scribebatur: Priori fratrum Eremitarum Sanctae Mariae de Cesena, & subiectis Prioribus, & fratribus vniuersis, à Sede reportarunt eadem. Praedictus denique frater Mattheus prudenter attendens, quod in administratione cura, quam assumpserat, sine scandalo diutius remanere non poterat, eo quod ad eandem curam à quibusdam fratribus minime sufficiens haberetur, vocatis Prioribus, & fratribus omnibus de Ordine vestro, quorum intererat Generale Capitulum apud Ferrariam congregauit. Sed inter ipsum fratrem Mattheum, & fratres de Cesena, ac quosdam alios Priores, & fratres de Romandiola super cessione ipsius fratris Matthei, antequam eligeret Diffinitores Generalis Capituli, prout secundum

dum tenorem Constitutionum sui Ordinis poterat, de celebratione Capituli eiusdem contentione suborta, dicti fratres de Cesena, & alij contra preceptum eiusdem fratris de ipso Capitulo tandem dissentientes, & contradicentes ne Capitulum generale fieret, exierunt. Ipse verò frater Matthæus nihilominus Diffinitoribus electis predictis, in manibus eorum cessit administrationi Generali, quã exercuerat, & iuri, si quod in confirmatione sua ab Episcopo Cesenatensi acceperat, in manibus Nuntij eiusdem presentis ibidem publicè resignavit. Sicque huiusmodi cessione, ac resignatione receptis quidam fratres ex his, qui ibidem aderant, ad eligendum Priorem Generalem assumpti, fratrem Vgonem Mantuanum in Generalem Priorem totius Ordinis elegerunt. Per illos autem, qui remanserunt, statutum fuit in eodem Capitulo, ut omnes, qui ex tunc in Ordine ipsorum profiteri deberent, profiterentur hoc modo. Ego N. facio professionem, & promitto Obedientiam Deo, & Beate Mariae, & tibi Priori Generali Eremitarum Ioannis Boni. Post hæc autem vir venerabilis Aquilegensis electus tunc in Lombardia Legatus Apostolica Sedis electionem huiusmodi confirmavit. Fratres verò de Cesena, & quidam alij de Roman-diola cobarentes iisdem, apud Cesenam convenientes in unum, & tam consuetudini, qua Prior fratrum S. Mariae de Cesena predictæ per fratres Ordinis ad locum ipsum, tanquam ad primum, & principale, à quo idem Ordo processerat, eligi, & Generalis Prior meritò esse, & appellari solebat, quàm titulo predicto privilegij primo in Ordine ipso obtenti, in quo predicto Priori de Cesena scribebatur, principaliter inherentes, fratrem Marcum Cesenatem in Priorem dictæ domus, & per hoc in Generalem Priorem totius Ordinis elegerunt, ac electionem, quam de ipso fecerant, obtinuerunt confirmari per Episcopum Cesenatem. Diversis igitur in Ordine vestro assumptis Generalibus Prioribus, alter in illos, qui obediebant alteri, multiplices excommunicationis sententias protulerunt, ex quibus nonnulli celebraverunt divina, & excommunicati taliter ad sacros ordines sunt promoti. His autem temporibus predictus frater Vgo proprios nuntios ad Apostolicam Sedem transmittens, mutationem professionis predictæ, & id quod super electione sua per prefatum Legatum factum extiterat, prout providè facta fuerant, per eandem Sedem obtinuit confirmari. Quodã etiam privilegium tunc obtinuit, quod in nullo alio, quàm in titulo erat à priori diversum: Cum autem Ordo vester esset in duas partes divisus, & inter multiplices contentiones, & discordias in ipsa exorta, fore per triennium fluctuaret, tandem fratres ipsius Ordinis cupientes unitatem, & pacem in eodem Ordine reformari, quatuor ex seipsis procuratoribus constitutis, illos ad Curiam Romanam, & ad nos specialiter tanquam patronum sui Ordinis transmiserunt. Sed quia tunc eos per nos commode non poteramus audire, prudentibus viris Electo Paduano, & fratri Simoni Mediolanensi Lectori de Ordine Minorum Capellanis, & socijs nostris commissimus, ut

Procuratores eosdem super his, que vellent proponere, diligenter audirent, & prout studiosius possent, Ordinem ipsum ad statum unitatis, & pacis intenderent reuocare. Dicti verò Electus, & frater Simon statu, & conditionibus Ordinis per predictos procuratores plenius intellectis, quadam in Ordine ipso pro bono statu eiusdem super certis articulis de assensu procuratorum ipsorum pronuntiauerant servanda, & tandem procuratores ipsos concordés ad propria remiserunt. Quibus ita remissis prefatus Vgo, & Marcus, qui pro Generalibus prioribus se gerebant, & alij fratres, qui obediebant eisdem, de communi voluntate omnium Generale Capitulum apud Bononiam celebrarunt. In quo videlicet Capitulo, ordinatione, quæ per predictos Electum Paduanum, & fratrem Simonem tradita fuerat, recitata, & lecta, & Diffinitoribus Capituli Generalis electis, predictus frater Marcus properavit Cesenam, & in manibus Episcopi Cesenatensis cessit Prioratui loci eiusdem, in quo per ipsam Episcopum fuerat confirmatus, & per eundem à cura Prioratus ipsius extitit absolutus: frater verò Vgo, qui per Sedem Apostolicam confirmatus fuerat, in manibus Magistri Bernardini Canonici Bononiensis D. Papa Capellani, cui autoritate Apostolica commissum extiterat, quod reciperet cessionem eiusdem, administrationi, & officio suo cessit. Cessionibus itaque huiusmodi taliter expeditis Priores de ipso Capitulo secedentes in partem, prout spectabat ad eos, ad tractandum de electione futuri Generalis Prioris, in quatuor fratres de ipso Capitulo, qui deberent Generalem Priorem eligere consenserunt. Illi autem Spiritus sancti gratia invocata, fratrem Lampbrancum Mediolanensem tunc Priorem domus vestre Bononiensis in Priorem Generalem Ordinis vestri unanimiter, & concorditer elegerunt. Electio cuius approbata per communem consensum omnium de ipso Capitulo, fuit ad Sedem Apostolicam per Procuratores eiusdem Capitulo confirmanda, delata, cuius electionis, & eorum, quæ superius sunt narrata, processum nobis D. Papa examinandum, & plenius intelligendum commisit. inde nos premissis omnibus intellectis, ea in ipsius D. Papa, & fratrum suorum presentia fideliter retulimus, & recitavimus diligenter. Nos itaq; de speciali mandato, & autoritate eiusdem Domini electionem predicti fratris Lampbranci, quam invenimus celebratam canonicè, ac ipsum fratrem Lampbrancum in Priorem Generalem vestri Ordinis confirmamus; eadem autoritate nihilominus statuente, ut idem Prior, & quilibet eius successor in perpetuum, qui quidem sumo eligendus fuerit, secundum sanctiones canonicas, & statuta vestri Ordinis eligatur, & electionis sue confirmationem ab Apostolica Sede, seu à legato ipsius duntaxat, recipiat. Generalis Prior Ordinis Eremitarum, seu alicuius certi loci, vel proprii nominis expresse de cetero debeat appellari, & ei tanquam Priori Generali eorum omnes Priores, & fratres ipsius Ordinis, qui etiam nominentur simpliciter fratres Ordinis Eremitarum, in omnibus humiliter obedi-

diant, & intendant. Prior quoque Sancta Mariae de Cesena, & alij Priores vestri Ordinis, qui consueverunt in Prioratibus suis institui per Diocesanos locorum, per eosdem instituantur in eis, & tam Prior Generalis, quam alij Provinciales, & Conuentuales Priores eiusdem Ordinis, Episcopis, in quorum Diocesibus degunt, in ijs, qua ad iurisdictionem Episcopalem pertinent, intendant reuenter, & respondeant prout debent: ita tamen, quod ijdem Episcopi contra ipsum Priorem Generalem, inconsulto Romano Pontifice nihil, attentent. fratres etiam, qui de cetero in Ordine vestro debuerint profiteri, eidem Priori Generali, vel certo eius nuncio profiteantur hoc modo. Ego N. facio professionem, & promitto obedientiam Deo, & Beatae Mariae Virgini, & tibi Priori Generali Ordinis Eremitarum, suisque successoribus usque ad mortem secundum Regulam B. Augustini, & Constitutiones fratrum ipsius Ordinis, non obstantibus professionibus, & consuetudinibus quibuslibet ubicunque in Ordine vestro hactenus aliter obseruatis, seu priuilegijs, & Indulgentijs, ac Confirmationibus Apostolicis cuiusque loco, vel persona, ab Apostolica Sede concessis, quae caduca, & vana, & nullius esse momenti de cetero auctoritate decernimus supradicta, seu conditione, quam praedictus Episcopus Cesenatis in concessione, quam fecit fratri Ioanni Bono, de loco Ecclesiae Sanctae Mariae de Cesena praedictae, apposuisse refertur, quod nec ipse frater Ioannes Bonus, nec aliquis eius successor possit locum, & Ecclesiam praedictam alicui loco supponere, vel persona, aut quod Priores dicti loci fuerunt in eo per eundem Episcopum aliquando pro Generalibus Prioribus vestri Ordinis confirmati. Cum illis autem de Ordine vestro, qui alijs Generalibus Prioribus aliter, siue quocunque modo in eodem Ordine hactenus sunt professi, dispensamus auctoritate praefata, & decernimus, quod dicto fratri Lampbranco tanquam Priori Generali eorum, eiusque successoribus in omnibus ad obedientiam, & reuerentiam teneantur. In priuilegio quoque Ordinis vestri huiusmodi titulus de cetero apponatur. Innocentius Episcopus &c. Dilectis filijs Priori Generali Ordinis Eremitarum, & alijs Provincialibus, & Conuentualibus Prioribus, Conuentibus quoque, ac alijs fratribus vniuersis sibi subiectis, & tam praesentibus, quam futuris vtriusque vitam professis in perpetuum. Ad praemissorum autem omnium memoriam, & perpetuam firmitatem, praesentem paginam fecimus sigilli nostri munimine roborari. Datum Perusij 6. Kalend. Ianuarij anno Domini 1252. Pontif. D. Innocentij Papa IV. anno x. indict. ij.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc attentare presumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Perusij 17. Kal. Maij, Pontif. nostri anno II.

Circa quas literas primò notandum, falsum omnino esse, quod scribit Marquez cap. 13. §. 18. ex huiusmodi literis haberi, quòd Eremita Ioannis Boni à Sede Apostolica obtinuerint, posse regulam B. Augustini profiteri, & eiusdem B. Augustini habitum deferre, nam de habitu, litera Apostolicae contrarium prorsus dicunt, quod vt à fratribus Minoribus distincti apparerent, ad tollenda scandala, quae ex habitus similitudine oriuntur, Romano Pontifice, ac duobus S. R. E. Cardinalibus praecipientibus, dicti Eremita fratris Ioannis Boni nigrum habitum sibi delegerunt, cui Romanus Pontifex formam dedit, quod qualiter gestum fuerit, habes supra cap. 25. in literis Gregorij Noni, & Alexandri Quarti. Ex quibus non solum id non habetur (quod Marquez fingit) quod hi Eremita à Sede Apostolica obtinuerint facultatem ferendi habitum D. Augustini, qui nunquam huiusmodi habitum induit, nec vidit, sed quod cum Gregorius Nonus electionem coloris albi, vel nigri in illorum optione reliquisset, & nigro colore ab eis electo formam habitus praescripsisset, vt nigras tunicas cum manicis amplis ad instar cucullarum ferre deberent, amplis corrigijs desuper cinctas, & omnibus patentibus, itaut eas vestimentis nequaquam tegerent, & à nimia longitudine sic temperarent, vt calceamenta ab omnibus videri possent, ac districtè praecipisset, vt omnes intra certum tempus eiusmodi habitum assumerent, praecipitum apostolicum alij neglexerunt, alij se ab illius obseruatione dispensari supplices petiuerunt, ita vt opus fuerit censuris, & alijs poenis in dictis literis contentis, ad dictum habitum ferendum illos cogere. Iam videat bonus Marquez, an hoc fuerit facultatem portandi habitum B. Augustini à Sede Apostolica obtinere.

Secundò aduerte, falsum esse, quod ibidem ad idem Ioannes Marquez haberi ex hac Bula Innocentij Quarti, Beatum Franciscum Assisium, priusquam sui Ordinis fundamenta poneret, fratris Ioannis Boni Eremitam fuisse: id enim in ipsa Bula nullatenus habetur, sed solù cauetur, quod Eremita fratris Ioannis Boni non conueniant in habitu cum fratribus à D. Francisco institutis; quod an sit, B. Franciscum fuisse prius Eremitam Ordinis fratris Ioannis Boni, nullus non intelligit, & dato, quod habitus Fratrum Minorum institutionem illorum Ordinis praecessisset, de qua re disputare non vacat, non hinc sequitur, quod ille esset habitus Eremitarum fratris Ioannis Boni: sed totum oppositum ex praedictis literis habetur, primò quia constat, fratres Ioannis Boni certum, ac determinatum habitum ante Gregorium IX. minimè habuisse: siquidem modò istum, modò illum assumebant cum scandalo personarum secularium, & multiplici eorundem Fratrum Minorum læsione, prout illa Gregorij Noni verba sonant: *verum cum quidam Eremita praefati Ordinis Sancti Augustini, ac alij Religiosi supradicti Eremitis conformes habitu in eadem Marchia constituti, formam dictae identitatis*

latis prohibitam gestare dicantur, in eorundem fratrum Minorum infamiam, & scandalum plurimorum. Nota infamiam Fratrum Minorum, & scandalum plurimorum. Secundò quia si habitus Fratrum Minorum fuisset verus antiquus habitus fratris Ioannis Boni, & suorum Eremitarum, & Sanctus Franciscus illum à Iambonitis fuisset mutuatus, Sedes Apostolica non illos suo antiquo habitu spoliasset, vt Fratres Minores indueret: neque enim iustitiæ leges permittunt, antiquos, & legitimos possessores expoliare, vt aduentitios induamus, & parentibus habitum detrahere, vt illum filijs ex benignitate adoptatis tribuamus. Quamobrem cum Sedes Apostolica dictum habitum fratribus Minoribus confirmauerit, & Eremitis omnino interdixerit, mihi probabile, imo & certum est, habitum, quem nunc fratres Minores deferunt, ab Eremitis fratris Ioannis Boni nullatenus mutatum. Ac vt semel intelligas, quam vim habeant verba istius Bullæ, ad probandum, quod Marquez contendit, & quam formaliter deducat, Beatum Franciscum Assisium, priusquam sui Ordinis autor esset, Eremiticum D. Augustini institutum, & Regulam in manibus fratris Ioannis Boni professum fuisse, expende, obsecro, huius assertionis fundamentum, & illud confer cum verbis eiusdem Bullæ. fundamentum huius assertionis est, quia inquit Aegidius Viterbiensis Cardinalis, ipso Marquez referente cap. 21. §. 5. Mantuæ Chirographum lectum aiunt, quod in Ioannis Boni manu professus Ordinem sit. Dixerat hoc longè ante illum frater Iordanus de Saxonia lib. 1. cap. 8. in Vitas Fratrum. *Erat, inquit, quidam frater magna sanctitatis re, & nomine Ioannes Bonus, qui primò apud Budriolum Cesenatenfis Diocesis, domunculam quandam de consensu Diocessani construxit, & ibi vitam eremiticam in arctissima penitentia duxit: cumq; fama conuersationis eius per loca vicina crebresceret, plurimi ad eum conuersi sunt, inter quos fuit B. Franciscus, qui Ordinis postea fratrum Minorum fundator fuit.* Sed omnium clarissimè rem expressit supplementi autor frater Iacobus Philippus Bergomensis lib. 12. sub anno 1199. de eodem Ioanne Bono, & Beato Francisco Assisio sic scribens: *Huius autem sancti viri, & patris Ioannis Boni, & celebres, præstantesq; discipulos Seraphicum Franciscum de Assisio sanctissimi Ordinis Minorum conditorem fuisse constat. & infra. Sed hoc in loco vno verissimo probabimus testimonio, quod apud Mantuam ubi (vt prædictum est) sacratissimi viri sancti extat corpus, & reliquæ ipsius vestimentorum reliquæ, tabellarij etiam inter antiquissimas monasterij scripturas chirographum aliquando visum est, contestans. Beatum Franciscum de Assisio professionem eremiticam sub Regula B. Augustini emisisse in manibus fratris Ioannis Boni Eremitæ Mantuani.*

Confer nunc istas sententias cum sententijs ipsius Bullæ. Primò ait Cardinalis Aegidius, lectum esse chirographum, quod B. Franciscus in manu Ioannis Boni professus sit Ordinem Eremitarum.

Sancti Augustini. Addit frater Iordanus Beatum Franciscum professum fuisse in manibus fratris Ioannis Boni in monasterio Sanctæ Mariæ apud Budriolum, & hoc in initio foundationis ipsius Ordinis. Demum subiungit frater Iacobus Philippus illum professum Regulam Diui Augustini. E contrario verba Bullæ testantur, etiam postquam dictus Ordo in diuersis partibus, in quibus domos extruxerant, fuerat propagatus, nullam de approbatis Regulis ipsos fratres Iambonitas adhuc habuisse, sed quosdam illorum ad Sedem Apostolicam accedentes D. Augustini Regulam obtinuisse, & ex tunc in Regularibus obseruantijs instrui, & regulariter se haberi cœpisse, sed quia eorum habitus, qui habitui fratrum Minorum videbatur conformis, apud aliquos scandalum quodammodo suscitabat, de mandato, & autoritate etiam duorum Cardinaliũ, qui tunc in partibus Lombardiæ Legationis fungebantur officio, nigrum habitũ elegisse, & cum prius profiterentur sub hac forma: *Ego N. facio professionem, & promitto obedientiam Deo, & B. Maria, & tibi Priori fratrum Eremitarum S. Maria de Cesena.* Autoritate cuiusdam Capituli Generalis statutum fuisse, vt exinde diceretur, Priori Ordinis Eremitarum Sancti Augustini. Quæ cum circa tempora Gregorij Noni acciderint vt ex Bullis supra cap. 25. relatis non obscure habes, vides in tantum abesse, vt B. Augustini Regulam B. Franciscus, & Ordinem Eremiticam profiteri potuerit in manu Ioannis Boni, vt potius sui Ordinis fundator fuerit, antequam Eremitæ Ioannis Boni, vel D. Augustini Regulam à Sede Apostolica obtinissent, vel in regularibus obseruantijs instrui, & Ordinis Eremitarum S. Augustini vocari cœpissent: nam Gregorius Nonus, cuius tempore cœperunt primùm apparere Eremitæ Ioannis Boni, sub nomine Ordinis Sancti Augustini, fuit circa annum Domini 1227. quò anno ad Pontificatum fuit assumptus. D. autem Franciscus suum Ordinem fundauit anno 1209. Quare puto dicendum de isto chirographo, sicut de alijs, de quibus supra cap. 27. vsque ad 63.

Tertio aduerte, plusquam falsum esse, quod I V. ibidem tertio loco deducit, fratrem Ioannem Bonum idcirco vocatum restauratorem Ordinis Eremitarum, quia concedente Pontifice Regulam, & habitum, & institutum Sancti Augustini ab eodem Ordine Eremitarum Sancti Augustini suscepit nam ex dictis literis Innocentij Quarti apparet, Iambonitas Regulam D. Augustini à Sede Apostolica accepisse, non autem ab Ordine Eremitarum D. Augustini, vt hic autor fingit: nam hæc sunt verba formalia dictarum literarum: *Cum autem ydem Religiosi aliquam de approbatis regulis non haberent; quidam ex eis accedentes ad Sedem Apostolicam, obtinuerunt ab ea Beati Augustini Regulam sibi dari, & sic ex tunc cœperunt in regularibus disciplinis instrui, & regulariter se habere.* habitum verò, partem illi elegerunt, scilicet colorem, partem Sedes Apostolica illis præscripsit, & per centur

suras Ecclesiasticas ad illum ferendum compulit, vt ex literis Gregorij Noni, & Alexandri Quarti habes. Reliqua vel ab ipso fundatore, aut ex Decretis ab ipsis factis in Capitulis Generalibus habuerunt, & hæc omnia patent in dictis literis Innocentij Quarti.

Quartò aduerte falsum quoque esse quod ibidem subiungit, quod Cardinalis Gulielmus, de quo in dictis literis, non esset Protector Ordinis S. Augustini, quia inquit, alius erat dicti Ordinis S. Augustini Protector Riccardus Diaconus Cardinalis S. Angeli. Gulielmus verò Ordinis fratris Ioannis Boni Protector tunc erat. Nam constat Cardinalem Riccardum ante Generalem dicti Ordinis vnionem, non fuisse Protectorem Ordinis Eremitarum, nisi solius Congregationis Eremitarum Tusciæ, per Innocentium Quartum ex varijs Eremitis incerti habitus, & sine regula, titulo, & capite vagantibus collectæ, vt iam sæpiùs diximus. Quare si Ordo Eremitarum D. Augustini is erat, cuius fuerat Protector Cardinalis Riccardus, iam constat de prima origine dicti Ordinis, sicut de fundatione dictæ Cõgregationis, cui Cardinalis Riccardus datus fuerat.

V. **Q**uintò principaliter aduerte, ex dictis literis hæc omnia distinctè, & conceptis verbis haberi. Primò, quòd hæc Cõgregatio fratris Ioannis Boni ab initio sine certa regula, & titulo fuit instituta. *ibi. Cum autem ydem Religiosi aliquam de approbatis regulis non haberent.* Secundò, quòd Eremitæ Ioannis Boni regulam B. Augustini ex concessione Sedis Apostolicæ obtinuerint, *ibi. Quidam ex eis accedentes ad Sedem Apostolicam, obtinuerunt ab ea regulam B. Augustini sibi dari.* Tertiò, quòd post acceptam regulam, & non antea ceperunt viuere modo Regularium, *ibi. Et ex tunc ceperunt in regularibus obseruantijs instrui, & regulariter se habere.* Quartò, quòd habitus niger, quem nunc gerunt, non fuit eis de licentia Sedis Apostolicæ ab aliquo ex Ordine Eremitarum Sancti Augustini datus, vt Marquez dicit, sed autoritate Pontificis præscriptus, & præceptus, celsuris, & alijs poenis Ecclesiasticis adiunctis. *ibi. Et quia eorū habitus, qui habitui fratrum Minorum videbatur conformis, apud aliquos scandalum quodammodo suscitabat, de mandato, & autoritate duorum Cardinalium, qui tunc in partibus Lombardia legationis fungebantur officio, nigrum, quem adhuc gestatis habitum, elegerunt.* Iunctis alijs, quæ habentur in dictis Bullis cap. 25. recitatis. Quintò, quòd illi Eremitæ, qui primitus fratris Ioannis Boni vocabantur, in quodam Capitulo Generali decreuerunt, quod in posterum vocarentur Eremitæ Ordinis S. Augustini. *ibi. Qui cum iam vocarentur Eremitæ fratris Ioannis Boni Ord. S. Augustini, Nouitij qui recipiebantur ab eis profitebantur hoc modo. Ego N. facio professionem, & promitto obedientiam Deo, & B. Mariae, & tibi Priori fratrum Eremitarum S. Mariae de Cesena, tuisq; successoribus, vsque ad mortem secundum regulam Beati Augustini, & Constitutiones*

istius loci. In hac verò forma professionis ubi dicebatur, istius loci, autoritate Generalis Capituli eorundem fratrum, istius Ordinis postea dictum fuit. Sextò, quòd Decreto Cardinalis Protectoris, Prior Generalis dicti Ordinis cepit absolutè vocari Prior Generalis, Ordinis Eremitarum, sine alia additione. ibi. Eadem autoritate nihilominus statuentes, vt idem Prior, & quilibet eius successor in perpetuum Generalis Prior Ordinis Eremitarum, sine alicuius certi loci, vel proprii nominis expressione de cetero debeat appellari: & ei tanquam Priori Generali omnes Priores, & fratres ipsius Ordinis, qui etiam nominentur simpliciter fratres Ordinis Eremitarum, humiliter obediant, & intendant. & ibi. Fratres quoque qui de cetero in ordine vestro debuerint profiteri, eisdem Priori Generali, vel certo eius nuncio profiteantur hoc modo. Ego N. facio professionem, & promitto obedientiam Deo, & B. Mariae Virgini, & tibi Priori Generali Ordinis Eremitarum, tuisq; successoribus vsque ad mortem secundum regulam B. Augustini, & Constitutiones fratrum ipsius Ordinis, &c. & ibi. In Priuilegio quoque Ordinis vestri huiusmodi titulus de cetero apponatur. Innocentius Episcopus &c. dilectis filijs Priori Generali Ordinis Eremitarum, & alijs Prouincialibus, & Conuentualibus Prioribus, Conuentibus quoque, ac alijs fratribus vniuersis sibi subiectis, & tam presentibus, quam futuris eremiticam vitam professis in perpetuum.

EX quibus omnibus sequitur, fundationem. **VI.** huius Congregationis ann. 1200. circiter nõ præcessisse, quo tempore floruit Ioannes Bonus, & non esse per continuatam successionem ab aliquibus Eremitis ab Augustino institutis propagatam: sed dictam Congregationem Eremitarum Sancti Augustini, quia Regula B. Augustini ex Apostolica concessione fuerat donata. sequitur etiam nullam aliam Congregationem Eremitarum Sancti Augustini floruisse circa tempora Innocentij Quarti, antequam supradictæ literæ manarent, quia non est verisimile, quòd Summus Pontifex in præiudicium aliarum Congregationum, voluisset hanc congregationem simpliciter vocari Congregationem, seu Ordinem Eremitarum, nam sub hoc titulo multò magis debuissent comprehendi Eremitæ dicti Ordinis Sancti Augustini, si ille tunc in mundo fuisset: cum nomina absolutè prolata, semper intelligantur de digniori.

Idem dicendum omnino de Congregatione de **VI.** Brittinis nuncupata, & de alia dicta de Fabali: quia illæ non erant distinctæ Congregationes, sed distinctæ domus eiusdem Congregationis, siue Ordinis Eremitarum Sancti Ioannis Boni, vt cap. 25. dictum fuit. hoc enim est totum fundamentum, cui nituntur frater Iordanus de Saxonia, Philippus Bergomensis, Aegidius de Viterbio Cardinalis, Marquez, ac alij, ad suadendum Beatum Franciscum Assisium fuisse Eremitam Augustinensem, quia inquit, professus est vitam eremiticam, & sumpsit habitum Eremitarum per manum fratris Ioannis Boni in Monasterio de Brittinis: vnde etiam nunc color

color habitus, quem deferunt fratres Minores per Beatum Franciscum instituti, vocatur Beretinus à loco de Brittinis, vbi D. Franciscus illum habitum primitus induit, vt longo discursu deducit Marquez cap. 21.

Non me latet, successu temporis Eremitas Brittinenses ab alijs Eremitis Ioannis Boni nuncupatis separari, & sese in propriam Congregationem erigere voluisse, quod etiam alij ex dictis Eremitis post dictam vnionem generalem progressu temporum, & alij Mendicantes aliorum ordinum fecerunt: nam legimus, ipsos Brittinenses quasdam Constitutiones peculiare sibi fecisse, easq; Gregorio Nono confirmandas obtulisse, & confirmationem accepisse, idq; habetur ex literis Gregorij Noni datis Perusij. Tertiò idus Martij Pontificatus sui anno octauo. quarum exemplum est.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs Priori, & fratribus de Brittinis Fanensis Diocesis salutem, & Apostolicam benedictionem. Quae omnium conditoris honorem, & profectum continent animarum, amore præcipuo diligentes, eo quòd quidquid in desiderio præter illa geritur, apud Dei sapientiam pro nihilo reputetur, dignum fore prouidimus, vt in ijs, quæ intuitu salutis aeternæ cupitis, nos fauorabiles ad Redemptoris gloriam habeatis. Hac præsentata nobis vestra petitio continebat, quod vos vitia carnis cupientes extinguere vt succedente virtutum gratia possitis perennis vitæ brauium obtinere, deliberatione statuistis, vt semper in communi refectorio comedentes, à festo Exaltationis Sanctæ Crucis, vsque ad festum Resurrectionis Dominicæ, exceptis mutuis in necessitate fratribus ieiunetis, his in die reliquo tempore comedaturi, præterquam in quarta, & sexta feria, ac temporibus alijs ab Ecclesia constitutis, nisi Prior, qui pro tempore fuerit, cum fratribus duxerit dispensandum. Debiles quoque, ac iter agentes ad obseruantiam dicti ieiunij minimè teneantur, præterquam in sexta feria, Quadragesima S. Martini, & temporibus alijs per Ecclesiam constitutis. Insuper fratres, quorum vnusquisque cultellum habeat non acutum, ab esu carniū, & condimento sagiminis præter infirmos penitus abstinebunt. Caseum, & oua tribus diebus in Hebdomada comedaturi, exceptis Quadragesima S. Martini, ac Septuagesima, & solemnibus ieiunijs per Ecclesiam constitutis: In quibus nec iter agentes, caseum, & oua comedant, licet illis vescèdi singulis alijs temporibus liberam habeant facultatem, Statuistis præterea, vt à vobis singulis annis celebretur Capitulum Generale, in quo Diffinitores à Prioribus, & Visitatoribus eligantur: ipsi verò Diffinitores cum Visitatoribus anni præteriti, corrigendi, & reformandi tam in capite, quàm in membris, quæ correctionis, & reformatio nis officio nouerint indigere, liberam habeant potestatem. Item quod Visitatores etiam ordinentur, qui omnia loca fratrum visitent, corrigant, & reforment, prout secundum Deum, & B. Augustini Regulam (secundum quam statuistis Domino in per-

petuum famulari) viderint expedire. Ceterum humiliter attendentes, quod Regnum Dei non in veste pretiosa consistit, & quod induit paupertatis habitum conditor singulorum, laudabiliter statuistis, vt fratres vestri Ordinis de colore seu valore vestium minimè contendentes, semper in eis vilitatem obseruent, & quatuor tunicis, vna cuculla, & duobus scapularijs sint contenti. Item quilibet frater cingatur desuper ampla corrigia non confusa, & illa contentus existat. Item quod non utantur lineis indumentis, nec extra Eremum possessiones præter hortum, & syluam habere præsumant. super habendis caligis, calceis, & similibus Prior secundum suum arbitrium potestatem habeat disponendi. Item quòd nullus in mensa fratrum recipiatur, nisi religiosus extiterit, vel constitutus in aliqua Prelatura. Quare nobis humiliter supplicastis, vt statum huiusmodi Apostolico dignaremur munime roborare. Nos igitur vestris iussis precibus inclinati statum ipsum auctoritate Apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus, iure Diocesanorum in omnibus semper saluo. Nulli ergo hominum omnino, liceat hanc paginã nostræ Cõfirmationis infringere, vel ei ausu temerario cõtraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursum Dat. Perusij tertiò idus Martij Pontificatus nostri anno octauo.

Quanquam dici possit, istas Constitutiones illas esse, de quibus loquitur Cardinalis Gulielmus in præfatis literis Innocentij Quarti: nam & literæ Gregorij Noni non diriguntur Generali, & toti Ordini Eremitarum Ioannis Boni, sed Priori & fratribus Monasterij de Brittinis Fanensis Diocesis, quod Monasterium præcipuum erat inter Monasteria illius Ordinis, & notandum est, has Gregorij Noni literas sex annis ante alias eiusdem Pontificis editas, quibus præfatis Eremitis fratris Ioannis Boni habitum determinauit, vt cap. vigesimoquinto dictum fuit, & isti videntur illi esse, qui primi habitum nigrum elegerunt, de quibus literæ eiusdem Gregorij Noni verba faciunt cum inquit: *In exterioribus vestimentis, quæ albi vel nigri debeant esse coloris, quorum altero videlicet nigro iam electo ab eis, ipsos volumus manere contentos.* Et tandem quidquid sit de identitate huius Congregationis cum illa Eremitarum fratris Ioannis Boni, constat ex dictis literis ipsos quoque Brittinenses aliquando sine Regula, statutis, & certo habitu vixisse, & hæc omnia spontè, & concessione Sedis Apostolicæ sumpsisse.

Caput quadragesimum octauum.

Congregationis Eremitarum Sancti Augustini nuncupatae primordialis institutio, illiusque Institutores producuntur.

I.

Vi Ordinem Eremiticum ex Religiosis per D. Augustinum institutis propagatum affirmant, cum mole difficultatum premuntur, Congregationem quandam sibi fingunt à supradictis diuersam Sancti Augustini nuncupatam, coeteris omnibus longè anteriorem, in qua Eremitici Ordinis reliquias post dispersionem ex Africa, vsque ad magni Lateranensis Concilij tempora, & vsque ad generalem vnionem factam sub Alexandro Quarto seruatas fuisse contendunt, ad quam uti facram anchoram confugiunt. aiunt enim Pontifices in Bullis vnionum quinque Congregationum meminisse, quarum quatuor priores, nempe Guliemitarum, Iambonitarum, Brittinensium, & de Fabali, quintæ quæ Sancti Augustini vocabatur, ut antiquiori, in qua verus Augustini Ordo Eremiticus seruabatur, autoritate Apostolica vniuerunt, & hoc postremum illorum est refugium, quo sublato fateri coguntur, hunc Ordinem, qui nunc Eremitarum dicitur, non à D. Augustino, sed multis seculis post illius obitum vel à D. Guelmo, vel à Fratre Ioanne Bono, vel ab alijs recentioribus institutum. Eapropter si semel ostensa fuerint initia huius Congregationis extra D. Augustinum, extra omnem dubitationem res posita erit, non posse scilicet hunc Ordinem in D. Augustinum veluti primum autorem, & fundatorem reduci. Id verò facilimo negotio monstrabitur: nam in hoc solum difficultas posita est, nimirum in designando quanam, & qualis, & vbi fuerit eiusmodi Congregatio Eremitarum Diui Augustini nuncupata. Triplex enim reperitur opinio scribentium de hac ipsa Congregatione. Prima illorum, qui affirmant, illam eandem omnino cum Congregatione Guliemitarum extitisse: huius verò sententiæ fuerunt omnes antiquiores de hac re scribentes, Nauclerus, Autor fasciculi temporum, Volaterranus, inclinat frater Philippus Bergom. in supplemento Chron. lib. 12. sub anno 1157. cum ait, de Sancto Guelmo, illum in Gallijs Ordinem D. Augustini ita restituisse, ut deinceps in Gallijs fratres dicti Ordinis, non Augustinenses, sed Guelmitæ appellati fuerint. Superponit enim hic modus dicendi, eundem fuisse Ordinem Augustinensium, & Guelmitarum: & loquitur de Augustinensibus, & Guelmitis ante generalem vnionem: nouissimè verò eandem sententiam docet Cardinalis Bellarminus in Chronica, quæ est in fine libri de Scriptoribus Ecclesiasticis, sub an. 1241.

Secundum hanc sententiam facillimum erit huius Congregationis primordia demonstrare, quæ eadè erant cū primordijs Congregationis Guliemitarum nuncupatae: & hæc opinio nullam maiorem difficultatem sustinet, quàm quòd Pontifices Congregationem S. Guelmi ab ista S. Augustini nuncupata distinguunt, illasque pro distinctis numerant, quæ tñ difficultas nullius est momenti, quia ut dictum est sup. c. 25. Pontifices in d. Bullis non numerant omnes supradictas Congregationes, ut re ab inuicè distinctas, cum certum sit, Congregationem fratris Ioannis Boni, & Brittinensium eandem fuisse: sed referunt plures domos, aut et plures titulos, ac nomina, quibus dictæ Congregationes vocabantur.

Nihilominus secunda est sententia verissima. **I L** Congregationem S. Augustini in Bullis Gregorij Noni, Innocentij Quarti, & Alexandri Quarti nuncupatam, eandem secundum rem fuisse cū Congregatione fratris Ioannis Boni. Quæ sententia demonstratur tum secundum rei veritatem, tum et ad hominem. Sicut rei veritate, quia Eremitæ, quos Alexander Quartus in Bulla vnionis edita octauo Kalend. Iulij ann. 2. sui Pontificatus, vocat S. Augustini, erant illimet, de quibus locutus fuerat Gregorius Nonus in alia Bulla, per quam habitum nigrum cū zona pellicea ipsis Eremitis determinauit, hoc enim verba ipsa Alexandri IV. indicant: *Recordamur liquidò, & memoriter retinemus, quod dudum apparuit Religio in partibus Lombardia, cuius professores vocati Eremitæ Ordinis S. Augustini, nunc succincti tunicas, cum corrigijs, &c. & infra. Sanè cum per nos tunc in minori officio constitutos, & beat. mem. N. sit. S. Sabing præbiterum Card. tunc in partibus illis legatione fungentes huiusmodi variationis præsumptio ad sæl. record. Gregorij Papæ prædecessoris nostri audiètiã peruenisset, ipse ne identitas vestium in Ordinibus confusionem pareret, ac deinde scandala grauiora consurgerent, ad utrorumque quietem statuendum prouidit, ut Priores, & vniuersi, ac singuli fratres prædicti Ordinis S. Augustini in exterioribus vestimentis, &c.* Illi autem, quos Gregorius Nonus in suis literis, quarum Alexander Quartus meminit, vocauit Eremitas Ordinis Sancti Augustini, iidem erant cū eremitis fratris Ioannis Boni, ut ipsius Bullæ verba illa monstrant quibus idem factum refert: *Dudum apparuit Religio in partibus Lombardia, cuius professores vocati Eremitæ fratris Ioannis Boni S. Augustini, nunc succincti tunicas cum corrigijs, &c. & infra. Nos ne identitas vestium in Ordinibus ipsis confusionem pareret, & inde scandala grauiora consurgeret, ad utrorumque quietem prouidimus statuendum, ut Prior, & vniuersi ac singuli fratres prædicti Ordinis S. Augustini in exterioribus vestimentis, quæ nigri, vel albi &c.* Ecce tibi, quos primò vocat Eremitas fratris Ioannis Boni, postea absolutè vocat Eremitas Ord. S. Augustini: & illi iidem sunt, quos Alexander IV. absolutè vocat Eremitas Ordinis Sancti Augustini. Ergo negari non potest, Congregationem, quæ in literis vnionis Sancti Augustini absolutè nuncupatur, illam eandem

demeſſe, quæ alio nomine fratris Ioannis Boni, & alio de Brittinis vocabatur: Quamobrem monſtratis fundamentis Congregationis Fratris Ioannis Boni, huius etiam S. Aug. nuncupatæ fundamenta reſecta manent. Ratio euidentis eſt, & neceſſaria, nec poteſt niſi negando literas Pontificum labefactari.

III. **A**D hominem verò probatur, hanc Congregationem D. Aug. nuncupatam eandem fuiſſe cum Congregatione Iambonitarum. Primò, quia qui contendunt, D. Franciſcum Aſſiſium, antequàm Ord. Minorù inſtitueret, inſtitutù Eremit. Auguſtiniſi amplexatum eſſe, & in eo profeſſionem emiſſiſſe, id eatenus affirmant, quia inquirunt, reſertum aliquando Chirographum, in quo legeretur, illum in manu Fr. Ioan. Boni in conuentu de Brittinis profeſſionem emiſſiſſe. Illi ergo ſupponunt, vnum & eundem fuiſſe Ordinem Fr. Io. Boni: aliàs ſi diuerſos ſupponerent, quænam eſſet illorum argumentatio? D. Franciſcus profeſſus eſt in manu Fr. Io. Boni. Ergo profeſſus eſt inſtitutum eremiticum D. Auguſtini, illo præſertim tempore, quo Eremitæ Fr. Io. Boni cæteris Eremitis nondum fuerant vniti, & vt mea eſt ſententia, nec regulam, nec titulum D. Auguſtini adhuc impetrauerant. Secundò probatur teſtimonio Reuerendiſſimi Ambroſij Coriolani Eremitarum Auguſtiniſium Prioris Generalis in 2. par. Defenſorij, nimirum in Chronica Ordinis, vbi cum ſucceſſionem, & continuationem ipſius Ordinis vſque ad Innocentium IV. deduxiſſet, ſubdidit: *Hic Innocentius cognofcens, quod ſi iſte ordo ſub vno capite fuiſſet vnitus, fieretq; exemptus, multum augetur, & fructus Eccleſiæ Dei afferret ſalutiſeros, dedit ei vnum Protectorem, ſcilicet Gulielmum Diaconum Cardinalem tituli S. Eufſtachij, cui etiam vnionem faciendam, cum eſſet Legatus Bononiæ commiſit, & fecit de aliquibus Prouincijs, & de multis locis vnionem, ſed non de toto Ordine, ſicut intendebat, quoniam morte præuentus ſalem vnionem facere nequiuit. In ea tamen vnione facta per Capitulum generale Bononiæ celebratum, factus fuit Generalis Fr. Lamphrancus de Mediolano: & iam Ordinaliter vnito Innocentius digniſſimum conceſſit priuilegium, quod primum alias gratias colligendo ſub forma Maris magni ordini taliter vnito datum fuit, ac nominaliter fratribus exiſtentibus in Tuſcia &c.* Hæc ille, in quibus, etſi multa falſa dicat, ac inter illa, quod ſub tempore Innocentij Quarti eremitæ in Tuſcia exiſtentes Ordini Eremitarum, cuius erat Protector Cardinalis Gulielmus, & electus Generalis Frater Lamphrancus de Mediolano, vniti fuerunt, quod falſum eſſe conuincitur ex bulla eiufdem Innocentij Quarti recitata ſuperius c. 25. ex qua habes, Eremitas in Tuſcia per Innocentium Quartum collectos, proprium caput habuiſſe, & proprium Protectorem nomine Riccardum S. Angeli Diaconum Cardinalem, vnde non potuerunt tempore Capituli Bononiæ celebrati Ordini Eremitarum Auguſtiniſium vniti eſſe, qui alium Protectorem nêpe Gulielmum S. Eufſtachij, & aliū

Generalem habebat. Colligitur nihilominus eum ſenſiſſe, Ordinem D. Auguſtini nuncupatum, & à D. Auguſtino propagatum, cui cæteri Eremitarum Ordines fuerunt vniti. illum fuiſſe, cui ſub Innocentio Quarto datus eſt Protector Gulielmus Diaconus Cardinalis tituli S. Eufſtachij, & qui in Capitulo Bononiæ ſub eodem Innocentio IV. celebrato, Lamphrancum Mediolanenſem Priorem Generalem elegit. Cæterum Ordo, cui ab Innocentio Quarto datus eſt Protector Gulielmus Cardinalis S. Eufſtachij, non alius fuit, niſi Ordo Erem. Fr. Io. Boni, ex literis eiufdem Innocentij Quarti, & dicti Cardinalis Gulielmi cap. proximè præcedenti recitatis. Lamphrancus etiam Mediolanenſis in capitulo Generali Bononiæ habito Prior Generalis renuntiaſſus, non alterius ordinis Prior Generalis fuit, niſi Ordinis Fr. Ioannis Boni ex eiſdem literis Innocentij Quarti, & Cardinalis Gulielmi, in quibus hæc habes: *Illi autem Spiritus ſancti gratia inuocata Fr. Lamphrancum Mediolanenſem tunc Priorem domus veſtræ Bononiæ, Priorem Generalem Ordinis veſtri vnanimiter, & concorditer elegerunt.* Sentit igitur Coriolanus, eundem fuiſſe ordinem, qui ante Generalem vnionem vocabatur S. Auguſtini & qui vocabatur Fr. Ioannis Boni.

NON me præterit, quod Marquez cap. 13. §. 19. IV. ſcribit, nonnullos ex autoribus ſui ordinis deceptos, confundentes eremitas Fr. Ioan. Boni, cum eremitis Ord. S. Auguſtini nuncupatis ante generalem vnionem, aut conſtituentes Lamphrancum Mediolanenſem Priorem Gener. dicti Ord. ante ipſam generalem vnionem: quoniam, inquit, Ordo S. Auguſtini multo ſeculis ſub obedientia Episcoporum ſine certo capite vixerit, prout ex literis Gregorij Noni, & Innocentij Quarti allegatis conſtat, nihilominus ab anno 1110. ipſe Ordo Eremiticus ſuos Generales habuit, Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiectos, licet fratres Ord. vſque ad vnionem generalè manerent Ordinarijs locorù ſubiecti, & hi fuerunt, primus B. Ioan. de Spelunca. Secundus B. Io. de Cella, cum quo nonnulli B. Franciſcum Aſſiſium apud Piſas vixiſſe ferunt, licet decipiantur, quia Ioann. illè alius ab iſto fuit, nêpe Io. Bonus. Tertius, fuit Adiuſus de Fano. Quartus Philippus de Parma, quemadmodum teſtatur Fr. Henricus de Vrimaria, ſiue de Alemania, qui fuit tempore vnionis generalis, in quodam ſuo tract. de Rebus geſtis Ordinis Eremit. qui ſeruatur Pariſijs in Bibliotheca Canonorum Regularium S. Victoris. Hi Generales ab illis Ordinis B. Ioannis Boni fuerunt diſtincti, ſub quorum vltimo facta eſt generalis vnio per Alexandrum Quartum, poſt quam vnionem factus eſt Generalis Prior totius Ordinis idem Lamphrancus Mediolanenſis. Verùm hic autor cum multa dicat, nondum nõ ſoluit. Et quidẽ quod nonnulli ſui Ordinis circa hoc decepti fuerint, non mirum, nam ſi iſti Generales de illis erant Eremitis, quorum in bullis ab autore allegatis, mentio habetur, illi ſane ex Ordine de Brittinis erant: quia Bulla Gregorij Noni edita anno M. C. C. XXXIV.

ad Priorem, & fratres de Brittinis dirigitur, & similiter illa Innocentij Quarti, quæ refertur ab illo cap. 3. §. 2. de Brittinensibus loquitur. Congregatio verò de Brittinis saltem circa tempora Fr. Ioannis Boni eadem erat cum congregatione Iambonitarum, cum ipsi eremitæ velint, B. Franciscum ordinem eremiticum professum esse in manibus Fratris Ioannis Boni in monasterio de Brittinis, unde sequitur, illos Generales, quos Marquez à Iambonitis distinguere conatur, eo nolente, aut volente, ex Brittinensium, vel Iambonitarum ordine fuisse. Si autem dicti Generales non erant illius ordinis, cuius bullæ Pontificum meminerunt, frustra allegantur bullæ Pontificum. Præterea si verum est, quod idem autor affirmat, secundum dicti ordinis Generalem fuisse Fratrem Ioannem de Cella, illumq; apud Pisas suum domicilium habuisse, recorderetur obsecro bullæ Innocentij Quarti 17. Ianuarij Pontificatus sui anno primo emanatæ, quam ille refert cap. 3. §. 3. nam ex illa habetur, vsque ad tempus datarum eiusdem bullæ, nullos eremitas, exceptis forsan Guliemitis, in Tuscia degentes, sub regula Augu. vixisse, primū illū Pontificē fuisse, qui d. eremitas in vnū corpus, & sub vno capite Generali, dato etiam Protectore Cardinali Riccardo coegit. Hinc sequitur quatuor illos Generales, quos Marquez ex suo Henrico de Vrimarya recenset, nō fuisse Generales alicuius Ordinis Sancti Augustini nuncupati, & ab alijs distincti, sed vel ordinis Fratris Ioannis Boni, vel Congregationis de Brittinis, quod in idem recidit, vel illius congregationis Eremitarum Tusciæ per Innocentium Quartum erectæ, aut potuit esse, quod illi essent Priores aliquorum eremitarum ante Concilium Lateranense, sine titulo, & regula Augustini degentium, quales illi erant, qui ante Innocentium Quartum in partibus Tusciæ debebant, quos quia Frater Henricus de Vrimarya Eremitas fuisse reperit, illorum institutum non attendens, in suas statim copias traduxit, ad sui ordinis antiquitatem probandam, quod enim ait dictus autor: *A tempore Sancti Patris Augustini multi fuerunt Pastores dicti ordinis, sed & negligentia scribentium, & diuturnitate temporum ignorantur, de quibus tamen ex scripturis antiquis, & ex antiquis Patribus hæc habere potui. Circa annum Domini 1110. electus est Generalis Beatus Iodannes de Spelunca, qui etiam præfuit tempore Alexandri tertij, &c.* Verus est Eremitarum assertum quod omnes asserunt, & nullus probat, & Gazophilatium, in quod omnes pro posse ad Ordinem Eremitarum locupletandum aliquid mittere nittuntur: sed pecunias, quas immittunt non probantes, pro veris & probatis adulterinas, & fragmenta testarum pro vnionibus immittunt. Debebat sane hic autor quænam scripturæ illæ antiquæ, qui Patres antiqui essent, ostendere, ex quibus hæc habere potuit, vt de illorum fide apud posteros constaret, quod cum minimè præstitit, salua illius reuerentia, fide dignus non habetur, cum è contrariò

scribat Frater Iordanus de Saxonia, qui fuit ipsius Ordinis Prior Generalis, & omnem ordinis suppellectilem scrutatus in lucem protulit, & multa, etiam de suo addidit, se, quid sui Eremitæ egerint, ex tempore dispersionis ex Africa vsque ad Concilium Lateranense sub Innocentio Tertio habitum, nullo scripto authentico inuenire potuisse; & ob eam causam de ipso Ordine ante Concilium Lateranense nihil scribere voluisse. Et quis non videt decipi autorem, cum ait, ante annum 1110. Ordinem Eremiticum multos Generales habuisse, ac sub ipso anno 1110. electum fuisse Generalem Ordinis Beatum Ioannem de Spelunca? Vbi enim reperit Generales Ordinum ante dictum Concilium Lateranense, quanquam essent quedam monasteria, quæ aliorum erant capita, & illorum Abbates, seu Priores aliorum, quæ membra erant, curamgerent: non tamen erant Generales Ordinum, sicut nunc sunt, hic enim mos post institutos Ordines Mendicantium inoleuit.

Verum vt reuertamur, unde digressi sumus, V. fuisse Ordinem D. Augustini in Bullis vnionis nuncupatum, vnum, & eundem cum Ordine fratris Ioannis Boni, probatur tertio loco ad hominem ex ipso Ioanne Marquez, qui cap. 7. §. 2. pro generali regula nobis tradit, quod quando absolute, & sine alia additione nuncupatur Ordo Eremitarum de Ordine Eremit. B. Aug. id intelligi debet, id. n. etsi gratis ab eo dictum sit, ac etiã cōtra veritatem, cum multi olim essent eremitæ, & tales absolute vocati, qui tamen non erant de Ordine D. Augustini, vt patet de Petro Damiano, & de Eremitis Camaldulensibus: sufficit tamen ad conuincendum, hunc ordinem, quem Marquez ab alijs Congregationibus, seu Ordinibus Eremitarum, distinguit eundem esse cum Ordine Fratr. Ioannis Boni: nam Ordo Eremitarum, qui absolute, & sine additione talis vocabatur, erat Ordinis Fr. Io. Boni, quem Cardinalis Gulielmus talem appellari mandauit, & Innocentius Quartus illius statutum probauit, vt habes ex literis ipsius Innocentij Quarti, & Cardinalis Gulielmi superiori capite recitatis: neque enim alia congregatio sub regula Augustini constituta hoc titulo insignita reperitur, nec Marquez illam monstrat.

Accedit etiam, quod idem autor capite decimo tertio §. decimo tertio, vt euincat Ordinem Sancti Augustini nuncupatum, ab Ordine Guliemitarum reipsa distinctum fuisse, assumit pro fundamento, quod Congregatio Guliemitarum Prouinciales non habebat, & è contrariò in Congregatione, siue Ordine Eremitarum S. Aug. erant Prouinciales. Verum prima Congregatio Eremitarum, quæ Prouinciales habuerit, quantum ex scripturis, quas ipsi Eremitæ producant, nobis constare potest, fuit Congregatio Iambonitarum, vt ex eisdem literis capite præcedenti exaratis colligitur: neque ante datas ipsarum literarum reperiuntur alij Eremitæ habentes Prouinciales, nec Marquez, nec alij eos indicant. Ex his itaque argu-

men-

mētis , & alijs coniecturis , quæ breuitatis gratia omittuntur, mihi firmiter suadeo hunc ordinem S. August. absolutè nuncupatum, illum fuisse, qui alio nomine Eremitarum Fr. Ioann. Boni vocabatur . Quod si in hac sententia adhuc animus non quiescit, aliam accipe, quæ est.

VI. **T**ertia tandem opinio esse potest aliorum dicentium , nomine Congregationis ab Alexandro Quarto S. Augustini nuncupatæ, intelligendam esse Congregationem Eremitarum Tusciæ, quam Innocentius sub regula, & titulo D. Augustini crexit , cui Riccardum Cardinalem Protectorem præfecit Pontificatus sui anno primo , vt habes ex illius Bulla, quam supra cap. 25. reddidimus . nam isti statim erecti Eremitæ Ordinis S. Augustini vocari cœperunt , vt constat ex alia bulla Alexandri Quarti data Anagninæ 16. Kal. Augusti Pontif. sui anno 1. ante vnionem Generalem, cuius exemplum ab eodem Marquez c. 3. §. 10. acceptū est.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei Dilectis filijs vniuersis Prioribus , & fratribus Ordinis Eremitarum S. Augustini, salutem, & Apostolicam benedictionem . Solet annuere Apostolica Sedes pijs votis, & honestis precibus fauorem beneuolum impertiri. Cum sicut nobis insinuare curastis, Generalis Prior vester de triennio in triennium eligatur, nec sit vobis facile pro ipsius electionis cōfirmatione ad Sedem Apost. à qua dependere huiusmodi confirmatio dicitur, laborare. Nos volentes vobis paternæ sollicitudinis studio cōsulere, in hac parte deuotionis vestræ precibus inclinati, presentium vobis auctoritate cōcedimus, quod idem Prior cum vnanimiter, & concorditer electus fuerit, liberè administret, dūmodo nihil de bonis Eccl. alienet, donec petendi, & obtinendi confirmationem à nobis, vel à dilecto filio nostro Riccardo S. Angeli Diacono Cardinali vice nostra facultatem habuerit . Nulli ergo hominum liceat, &c. Datum Anagninæ 16. Kal. Aug. Pontif. nostri anno 1.

Has Alexandri Quarti literas iunge cum alijs Innocentij Quarti c. 25. relatis, & videbis, istos eremitas, quos hic Alexander absolutè vocat Ordinis S. Aug. illosmet esse, quos idem Innocētius per Tusciam dispersos in vnam Congregationem sub vno capite compegit, & B. Aug. Regula, & titulo donauit : nā hi de quibus Alex. Quartus loquitur sub protectione Cardinalis Riccardi, quemadmodum, & illi degebāt, & nulli alij ante generalem vnionem sub protectione d. Riccardi Cardinalis leguntur extitisse . Adde ad maiorem corroborationem aliam bullam Alexandri Quarti ab eodem autore ibi relatum, quæ incipit.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei Dilectis filijs Prioribus fratrum Eremitarum in Tuscia Ordinis S. Augustini salutem, & Apostolicam benedictionem . Cum ex Apostolici cura teneamur officij, circa Religionis augmentum attenti, & vigilēs inueniri. Nos deuotionis vestræ precibus inclinati, vt volentibus fratrum Ordinis vestri aggregari collegio,

qui suspensanis, aut interdicti, vel excommunicacionis sententijs sunt ligati, absolutionis beneficium iuxta formam Ecclesię impertiri, & eos in fratres recipere valeatis, ad instar scilicet. Innoc. Papa prædecessoris nostri vobis auctoritate presentium indulgemus : ita tamen, quod si aliquis ex eisdem eiusmodi sententijs propter debitum sunt astricti, satisfaciant vt tenentur . Nulli ergo hominum omnino liceat &c. Datum Anagninæ 7. Calend. Iulij Pontif. nostri anno 1. hi. n. illi erant, de quibus dictum est cap. 25. & quod de hac Congregatione Eremitarum Tusciæ intelligi debeant verba Alexandri Quarti in bulla generalis vnionis, cum ait : Ex Congregationibus, seu domibus Eremitarum, quæ ante vnionem extabant, alias S. Augustini, alias S. Gulielmi, alias fr. Ioannis Boni, alias de Brittinis, alias de Fabali nuncupatas. probo tum ratione, tum etiam auctoritate. Ratione quidem, quia certum est, Eremitas in Tuscia degentes in illa generali vnione comprehensos fuisse , & illi non erant ex Gulielmitis, vt patet ex bulla prædicta Innocentij Quarti, neque ex Brittinensibus, neque ex illis Fr. Ioan. Boni, neque ex illis de Fabali, vt etiam patet. Ergo eorum Congregatio ea erat, quæ S. Augustini nuncupabatur, Auctoritate verò eadem sententia roboratur, nam Fr. Jordanus lib. 1. c. 16. inquit, Alexandrum Quartum confirmasse Eremitis Ordinis S. Augustini Protectorem Riccardum Diaconum Cardinalem , per prædecessorem suum Innocentium illis datum : Innocentius verò dicti Alexandri Prædecessor nullis alijs Eremitis ipsum Riccardum Cardinalem Protectorem dedit, quàm Eremitis in Tuscia sub regula D. Augustini à se congregatis.

VII. **S**cio obijcere Ioannem Marquez cap. 3. §. 3. verba literarum Innocentij Quarti, quibus mandat Eremitis Tusciæ, vt Augustini regulam, & ordinem assument, & iterum concedit, vt statuta facere sibi possint, dummodo eiusdem ordinis institutis non repugnent: ex quibus deducit, istam Congregationem Eremitarum Tusciæ supponere ordinem S. Augustini, & illius institutionem. Verùm dici potest, Pontificem per Ordinem Sancti Augustini ipsam Regulam intellexisse, in qua ordo fundatur, nam sæpe in Iure Canonico Ordo , & Regula pro eodem accipiuntur, vt idem sit viuere secundum regulam, & secundum ordinem D. Benedicti, Augustini, Dominici &c. hoc patet ex literis Sixti Quarti in corpore Præfationis notatis, in quibus vocat Canonicum ordinem, & Eremiticum D. Augustini vnum & eundem Ordinem, quod non alia ratione dici potuit, nisi quia vterque ordo eandem regulam D. Augustini profiteretur,

Vel dicendum, hanc rationem ad summum probare, quod ante istam collectionem Eremitarum Tusciæ in vnam Congregationem sub regula Diui Augustini, erant in Ecclesia alij Eremitæ Ordinis S. Augustini nuncupati, erant enim Eremitæ S. Gulielmi, & Fr. Io. Boni, & de Brittinis, qui omnes eremitæ Ord. S. Augustini nuncupabantur, sed an illi, qui Eremitæ Ord. S. Aug. vocabantur, ex D. Aug.

O ij vel

vel ex Eremitis ab illo institutis continuata serie, ac successione essent propagati: nos enim negamus, quia omnibus Congregationibus in bulla Generalis vnionis nominatis, ac illarum foundationibus, & fundatoribus diligenter inuestigatis, singularum singuli autores, & fundatores extra D. August. & Religiosos ab illo institutos monstrari possunt, ac de facto monstrantur

VIII. **E**T vt finem huic argumento imponamus, si præter Cōgregationes hæctenus perlustratas, alius fuit Ordo Eremitarum Diui Patris Augustini, verè & non fictè per illum institutus, vbi nam erat præsertim temporibus generalis vnionis? quæ illius domus, siue monasteria? qui autores illo scribentes? vobis enim Eremitis, pace vestra, non credimus, vel enim hic Ordo erat in Italia, vel extra fines Italiæ omnino constitutus. Si omnino extra Italiam, ille ad Ordinem, qui nunc est, nullo modo attinebat, nam omnes Ordines Eremitarum, ex quibus integer Ordo est conflatus, intra fines Italiæ, & Siciliæ, vel secundum se totos, vel secundum præcipuas illorum partes erant, vt prima illa verba literarum vnionis indicant: *Alexander Episc. seruus seruorum Dei Venerabilib. fratribus Archiepiscopis, & Episc. per Lombardiam, Tusciam, Romandiolam, ac Taruisinam, & Anconitanam Marchias, & Ducatum Spoletanum, Patrimonium B. Petri in Tuscia, Campaniam, & Maritimam, & Regnum Sicilia constitutis, salutem, & Apostolicam benedictionem &c.* Cum enim soli Archiepiscopi, & Episcopi per Italiam, & Regnum Siciliæ cōstituti, dictarum literarum generalis vnionis executores à Pontifice constituantur, nō autem in Gallijs, Hispanijs, aut alijs Prouincijs existentes, consequens est Congregationes, & domus Eremitarum in eadem vnione comprehensas, intra fines Italiæ, ac Siciliæ potissimum fuisse constitutas. Si autem dicatur, ipsum ordinem intra fines Italiæ, vel Siciliæ constituisse, monstrant vbi fuerint nam omnia monasteria, quæ tunc habebant, ad aliquam ex supra memoratis Congregationibus spectabant, nec ipsi vel vnā domum indicare poterunt, quæ vel non esset de Gulielmitis, vel de Eremitis Congregationis Tusciæ, vel de Iambonitis, vel de Brittinensibus, vel de Fabalis.

Quod vel ipsi autores venerandi Ordinis Eremitarum onere difficultatum oppressi fateri coguntur: cum enim res ad Triarios redigitur, & compelluntur loca, siue prouincias designare, in quibus Eremitici Ordinis reliquiæ post dispersionem ex Africa, vsque ad tempus Magni Concilij Lateranensis fuerunt seruatae. Respondent, illas seruatas in partibus Tusciæ, ad quas venientes nonnulli eorum in cellis solitariè, alij in coenobijs Eremiticis receperunt, seruientes Domino, sicut cuique Dominus inspirauit. Et sic illa sancta Communio per Beatum Augustinum instituta, & per eum obseruata non omnino dirupta fuit, nec abolita, sed in aliquibus bonis Patribus fuit conseruata, donec nouissimis temporibus Deus dignatus est il-

lam congregare: sic enim respondet frater Iordanus de Saxonia lib. 1. cap. 14. per hæc ipsa verba, quæ transcribit D. Antoninus loco sæpe allegato, illumq; sequuntur Coriolanus, Ludouicus de Angelis, Cornelius Lancillottus, & Ioannes Marquez, & quotquot de hac re vidi. Verum in partibus Tusciæ præter Eremitas, qui Gulielmitæ vocabantur, nullos alios sub Beati Augustini regula institutos ante Innocentium Quartum degisse, habemus ex dictis literis Innocentij sæpius narratis. De Gulielmitis verò certo certius est illos nuper institutos, & dubiū est, an fuerint sub Beati Augustini regula instituti, omnes enim, qui de illorum primaria institutione scripserunt, exceptis Eremitis Augustinensibus, quibus in propria causa credere non cogimur, illos vel sine certa regula, vel sub regula D. Patris Benedicti à principio fundatos affirmant. Hinc ergo sequitur ipsismet Eremitis concedentibus, Ordinem illum Diui Augustini absolutè nuncupatum, fuisse ordinem per ipsum Innocentium Quartum ex Eremitis Etruriæ collectum, & B. Augustini regula, ac titulo Apostolica largitate donatum, & ita de primo ad vltimum concludimus, ante magni Lateranensis Concilij tempora nullum fuisse ordinem Eremitarum Sancti Augustini ab ipso B. Patre verè institutum, ac derivatum, cui ordini alij Eremitæ aliarum Congregationum postea fuerint vniti, & à quo B. Augustini regulam, titulum, & habitum sumpserint: sed ex largitate, concessione, & ordinatione Apostolica ista omnia illos consecutos. Quæ veritas magis roborabitur ex contrariarum resolutionum resolutione, vt in sequentibus planum fiet, atque idcirco probabiliter valdè locutos, qui ipsi ordini Eremitarum Sanctum Gulielmum, & Beatum Ioannem Bonum Mantuanum primos autores dederunt, scilicet Nauclerus volumine 2. genera. 40. vbi ait, sub anno 1157. Gulielmitæ instituti sunt à Gulielmo Duce Aquitaniæ, & genera. 41. vbi addit. Ijdem sine titulo perseverauerunt vsque ad Innocentium Tertium, & Honorium, qui Ordo sub titulo Eremitarum Sancti Augustini appellari iussus est, & confirmatus. Robertus Holkot in 7. cap. Sapientia lectio 95. D. Antoninus loco sæpe citato ex 3. par. tit. 24. cap. 14. quem ad hoc propositum allegauit Nauarrus commēt. 4. de Regularibus num. 9. vbi sententiam illam Abbatis Ioachimi à D. Antonino relatam. ac refutatam, eadem ratione, ac totidem fere verbis reijcit. Fasciculus temporum in Innocentio Tertio, Bernardus Vargas, & Episcopus Senogaliensis, quos refert Marquez cap. 1. & 13. & alibi, & nouissimè Cardinalis Bellarminus in Chronica sub anno 1241. & Azorius tom. 1. lib. 12. cap. 23. quæst. 5. vt omittamus Volaterranum lib. 21. Antropologia, quem Marquez vti Canonicum Regularem reijcit, in qua re indicat se nunquam istum autorem legisse: nam si legisset, vidisset utique illū vxorem habuisse, ad quā etiā librū de Oeconomia scripsit, qui in fine voluminis habetur.

Caput quadragesimumnonum.

Afferuntur, & soluuntur rationes, quibus Ordinem Eremitarum à B.

Augustino institutum quidam ostendere nituntur.

I. Irca rationes, quibus Patres Eremitæ suam institutionem ex B. Augustino deducere nituntur illud primo aduertimus, omnia argumenta, quæ contra sententiam capitibus proximè præcedentibus explicatam, & firmatam afferri possunt, duplici ex capite deduci, aut enim fundantur in autoritatibus ex libris apocryphis, aut ex libris probatis quidem, sed falsò acceptis aut fundantur in autoritatibus, & testimonijs D. Augustini, vel aliorum fide dignorum autorum, quæ in specie illorum opinioni aliquo modo fauere videntur. De primi generis satis dictum est supra cap. 27. vsque ad 37. inclusiue, ad quæ remitto, & nihil supra. Nunc de secundi generis solùm dicemus rationibus, quas vt quò breuius fieri possit, perstringamus, ad tria prædicamenta reducemus. In prima serie recensēbimus rationes, seu testimonia, quibus directè probatur, B. Augustinum Eremitas verè instituisse, ac illos præsertim, qui modò Eremitæ Ordinis S. Augustini nuncupantur. In secunda referemus argumenta ad idem probandum ex viris sanctissimis eiusdem Ord. Eremitici, qui ab antiquissimo tempore ipso Augustino adhuc superstite floruerunt. In tertia afferemus argumenta ex antiquis monasterijs Ordinis Eremitarum longè ante Lateranensis Concilij tempora existentibus petita, quibus solutis huius primi libri finis erit.

II. **P**rimum argumentum. Ante Augustinum non erant in Africa monasteria, nec monachi, & post illum cœperunt ciuitates, & oppida monasterijs repleri. Ergo B. August. fuit verus institutor monachorum in Africa. Si. n. ille non fuit, quis alius extitit? Quod verò ante Aug. in Africa non essent monachi, & post illū statim esse cœperint, illa eiusdem August. verba indicant in 2. Retracta. cap. 21. vbi reddens causam, quæ illum mouit ad scribendum librum de Opere Monachorum, inquit: *Vt de Opere monachorum librum scriberem, illa me necessitas compulit, quòd cum apud Carthaginem monasteria esse cœpissent, &c.* Et certè si in Africa fuissent monasteria, & monachi ante illud tempus, id B. Aug. minime latuisset. At B. Aug. fatetur, se vsque ad initium suæ conuersionis, ne nomen quidem monachorum audiuisse. lib. 8. Confess. cap. 6.

Respondeo, istud argumentum, quod magni æstimat Marquez cap. 5. §. 5. multipliciter deficere, Primò, quia non sufficienter probat, non fuisse mo-

naasteria in Africa ante D. August. ex eo quia non erant Carthagine, tum quia ex vno loco particulari non licet inferre ad omnia loca per Africam cōstituta, tum quia monachi, & eremitæ illorum temporum, solitudines, & loca ab hominum conspectu, & conuersatione remotissima incolebant, necdum enim facti erant ex Eremitis Vrbanitæ. Secundò, quia si validum esset argumentum, in Africa non erant monachi, & monasteria, quia Augustinus fatetur, se ante suam conuersionem ne nomen quidem monachorum audiuisse, à pari dicendum esset, quod non fuissent Romæ, nec Mediolani, vbi ante conuersionem per aliquod tempus degerat, quod tamen falsum esse constat ex eodem textu Augustini ibi loci dicentis: *Et erat monasterium Mediolani extra vrbis mœnia sub Ambrosio nutritore, & non noueramus.* Tertiò, quia probabile, ac mihi certum est, ante Augustinum fuisse in aliquibus partibus Africæ Eremitas, siue monachos saltem in locis solitarijs, & ab hominum conuersatione remotissimis. Et quidem quod in Aegypto, quæ inter partes Africæ, vel secundum se totam, vel saltem secundum eius partem à Ptolemæo, & alijs probatis autoribus numeratur, fuerint ante Augustinum, & circa illius tempora multi eremitæ, & multa monachorum cœnobia, res est posita extra omnem dubitationem. Sed quod iidem fuerint etiam in finibus Numidiæ, & Regni Iunetati, ratio suadet, quia ante Augustinum erant in Hispanijs, Gallijs, in Insulis Mediterraneis, in partibus Aegypti, & Niriæ infiniti monachi, & eremitæ, & monasteria viris religiosi plena, quam ob causam dixit Augustinus contra Petilianum Donatistam, simulantem ignorare se, quodnam genus hominum, & vitæ institutum esset illud monachorum, institutum monasticum toto orbe notissimum fuisse. Cum autem inter Ecclesias Gallicanas, Hispanas, & Africanas assidua essent commercia, quis credat, solas Ecclesias Afrorum eiusmodi instituto, quod perfectissimum vitæ genus credebatur, carere voluisse? Quartò, quia certum est, tempore Beati Augustini fuisse in Africa, & Insulis adiacentibus Eremitas, siue monachos ab Augustino minime institutos. Constat hoc, primò ex libro eiusdem Beati Augustini de Opere monachorum, vbi de Monachis Carthagine institutis tractans, primùm de illis tanquam de alienis loquitur: *Primum. inquit, videndum est, quid dicant illius professionis homines, qui operari volunt.* Nota, particulam illius professionis. Deinde illos grauius obiurgat, quòd dicerent monachis operandum manibus non esse, quæ opinio ex hæresi Eucharitarum videtur descendisse ex libro eiusdem D. Augustini de Hæresibus ad Quoduultdecum hæresi quinquagesima septima. Postremo illos reprehendit, quòd comati incederent, quæ arguunt, illos à D. Augustino institutos non fuisse, & certum est istos Monachos crinitos, & otiosos ante Augustini tempora fuisse in insula Cypro, quos acriter redarguebat Epiphanius Cyprius, vt patet ex illius ge-

stis, ex qua insula videntur Carthaginem profecti. Secundò constat ex eodem Augustino in epist. 81. ad Eudoxium Abbatem insulæ Caprariæ, illa enim epistola ab Augustino adhuc presbytero, & nondù Episcopo scripta fuerat: nam quidquid sit de Diuo Augustino, postquam assumptus fuit ad Episcopatum, in hoc omnes consentiunt, illum ante Episcopatum, postquam factus est presbyter, vnicum monasterium extruxisse. Ergo monasterium illud in insula Capraria non fuit à D. Augustino institutù. Tertiò constat ex Saluiano Malsiliensi lib. 8. de Prouidentia, vbi dicit, multos ex Monachis, qui in persecutione Vandalica perierunt, ex partibus Aegypti ad illas partes Africæ transisse. Quartò constat ex Leporio Episcopo Vticensi, quem B. Augustinus ex hæresi Pelagiana ad sanam doctrinam reuocauit; is enim monachus Gallus, aut Brito extitit ex familia Pelagij in Africam transuectus, vbi & diu mansit, & tandem Episcopus est electus ex Gennadio, & Cassiano, necnon etiam Baronio, qui ambos refert tom. 5. sub anno 420. num. 12. Si autem in Africa monachi alieni instituti, quàm Augustiniani Episcopi fuerunt, cur non etiam monasteria alieni instituti esse potuerunt? Quam enim facultatem habuit Augustinus in sua diocesi monasteria instituendi, eandem prorsus alij habuerunt in suis diocesis, & parochi in suis parochijs, & alij viri Religiosi saltem de licentia suorum Episcoporum.

III. Secundum argumentum. Constat ipsius B. Augustini testimonio, & confessione, illum fuisse primum autorem vitæ monasticæ in Africa: nam Petiliano sibi hoc obijcienti lib. 3. contra literas Petiliani cap. 40. non negauit. Ergo annuit

Respondeo. Petilianus nomen monachorum genericè sumebat pro quocunque instituto vitæ regularis, non specificè pro instituto monachorum, vel Eremitarum ab instituto Clericorum Canonico distincto: idcirco etiam si B. Augustinus id Petiliano, quod obiecerat, cõcessisset, non inde sequeretur, Augustinum alicuius instituti Monastici, vel Eremitici autorem extitisse: sufficiebat enim, quod fuisset autor instituti Clericorum Canonicorum: nam & Cardinalis Bellarminus, qui hoc Augustini testimonio vtitur ad probandum illum monachum fuisse, lib. 2. de Monachis cap. 5. ad finem: tamen in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis negat, illum fuisse monachum eo modo, quo nunc monachi nomen vsurpamus, & ait eatenus monachum fuisse, quòd cum suis clericis in Ciuitate, & in domo Episcopali, monachorum institutum tenuerit. Potuit quoque D. Augustinus dici autor vitæ monasticæ in Africa, non institutione, sed imitatione, & exemplo, quòd nimirum videntes Episcopi Ecclesiæ Africanae, & alij presbyteri B. Augustinum factum presbyterum, & Episcopum monasteria erexisse, illius sanctum propositum æmulati, ipsi etiam in suis Ciuitatibus, & Parochijs monasteria certatim erigere voluerint, secundum instituta, quæ sibi magis vtilia, & laudabilia visa fuissent. Quanquam re-

ctius fortasse dici possit, ex illo Augustini loco lib. 3. contra Petilianum nihil ampliùs colligi, quàm quòd ex aduersarij oppositione, vel exprobatone contra ipsum Augustinum per sanæ mentis Catholicos colligi potest.

IV. Tertium argumentum, fuerunt in Africa monachi, qui se B. Augustini filios, & alumnos profiterentur, fuerunt, qui ab illo viuendi regulas peterent, & acciperent. Ergo Augustinus monachorum verus autor extitit. Assumptum probatur. Primò, quia Carthaginenses monachi, se ipsius B. Augustini filios profitebantur: nam Orosius in Procemio librorum de Ormesta mundi Augustino scribens, inquit, *cum sanctus filius tuus Iulianus Carthaginensis seruus Dei satisfieri super hac repetitioni sua eadem fiducia, qua poscit, exigeret.* Erat autem Iulianus monachus Carthaginensis, vt epithetum illud monstrat, seruus Dei. Secundò, ipse Augustinus in epist. 76. ad Aurelium indicat, se sub sua cura habuisse monachos à clericis distinctos: loquitur enim de nonnullis monachis, qui Augustino contradicente ex monasterio recesserant, videlicet Donato & illius fratre, quorum alterum Aurelius clericum ordinauerat. Tertiò Valentinus monachus in epist. 257. inter epistolas Augustini, petit ab Augustino Regulam sui monasterij. *Si quid, inquit, famulus tua sanctitatis frater suggererit Florus pro regula monasterij, digneris Pater petimus libenter accipere, per omnia nos infirmos instruere.* Quartò, Alipius erat monachus, & ille erat ex monasterio S. Augustini, & vtrunque constat ex epist. 64. & ex lib. 8. Confession. cap. 12. quia vocat Alipium fratrem, & alios etiam habuit ex suo instituto, quos vocauit fratres 1. Retractionum cap. 23. & 25. lib. 2. cap. 38. epist. 148. & alibi.

Respondeo, negando sequelam, nimirum ex eo, quòd aliqui monachi se Augustini discipulos, & filios vocauerint, aut ab eo viuendi Regulas petierint, aut acceperint, inde sequi, eos fuisse ab Augustino primitus institutos. Assumptum etiam nõ sufficienter probatur, nam id, quòd primo loco affertur de Iuliano monacho Carthaginensi, non sufficienter ostendit, Iulianum illum fuisse monachum ex epitheto serui Dei, vt supra dictum fuit. Et dato, quòd esset monachus, non sufficienter ostenditur, illum fuisse ex instituto D. Augustini per hoc, quòd vocatur eius filius, aut famulus: mos enim erat, & nunc est, omnes Episcopos vocari Dominos, & Patres. Et nos vocamus Patres Hieronymum, Benedictum, Antonium, & alios, quorum institutum non profitemur. Quòd etiam secundo loco affertur, solùm ostendit, habuisse Augustinum in sua diocesi monachos, qui sub illius cura degerent, sicut alij omnes, siue Regulares, siue seculares sub cura Episcoporum olim debebant: non tamen sequitur, illos ab ipso Augustino institutos, præsertim cum multi monachi ex varijs partibus Aegypti, Galliarum, & Hispaniarum tunc in Africam confluere inciperent; multò minus probat, quòd

quod tertio loco affertur ex epistola Abbatis Valentini : illud enim monasterium ab ipso Valentino fuerat institutum, non ab Augustino . Nomine verò Regulæ non intelligebat Valentinus eam, quam nunc per antonomasiam Regulam vocamus, sed quidquid ad monasterium aptè regendum conduceret, vt ex serie verborum facillè constare potest. Non negamus autem, Augustinum rogatum, ac etiam spontaneum multis monasterijs eiusmodi Regulas tradidisse, verum aliud nunc quarimus . Multò minus conuincit quarta probatio ex nomine siue prænomine fratris deducta, vt aliàs dictum fuit, quod euidenter ostenditur exemplo ipsius Alipij, quem Marquez vbique contendit fuisse monachum, siue eremitam ex eo, quoniam ab Augustino tum in dicta epist. 64. tum in 8. Confess. cap. 12. & alibi vocetur frater . Augustinus enim vbique de Alipio loquens, illum fratrem suum vocauit, etiam quando laicus erat, necdum in monasterio constitutus, quod ne me de meo dicere arbitreris, pone tibi ob oculos eandem Augustini epistolam 64. ad Aurelium, vbi de monasterio à se nuper instituto verba faciens, notat pro re singulari ab Aurelio valde commendata, quod Alipius videns Augustinum factum presbyterum monasterium erexisse, & cum fratribus in illo viuere cepisse, ipse quoque cum Augustino, & fratribus in illa societate viuere voluerit : quod, inquit, fratrem Alipium in nostra coniunctione mansisse, vt sit exemplo fratribus curas huius mundi vitare cupientibus, benevolentissimè accepisti, ago gratias : hæc enim verba indicant, Alipium ante illud tempus, etsi Augustino coniuueret, eiq; iunctissimus maneret, nullo tamen vinculo monachatus obligatum fuisse; quin potuisset, si voluisset, ab illa societate discedere . Alioqui quodnam magnum opus esset, ac dignum, vt per literas Augustini, Carthaginensi Episcopo tot terrarum spatijs distantanti denuntiaretur Alipium antea Augustini monachum professum, post exstructum Hipponense monasterium, & fratres in eo congregatos in ipsius Augustini coniunctione mansisse? cum etiam si voluisset, absque manifestissima apostasiæ nota illam coniunctionem deserere minimè potuisset . Sed de his satis, ad alia proponeremus .

Caput quinquagesimum .

Expenditur quartum argumentum ex nonnullis Sermonibus, & Bullis Romanorum Pontificum mutuatum .

I. Vartum argumentum sumunt ex testimonijs Romanorum Pontificum, qui Eremitici ordinis autorem, & parentem ipsum D. Augustinum, apertissimè fatentur, quorum primum est Martini Papæ Quinti in sermone de translatione B. Monicæ vbi inter alia

inquit : Iure igitur, ac meritò gaudeam, qui sim tanta gratiæ administrator, vt B. huius Monicæ reliquias contingam, reddamq; beatum corpus eis, quos tanquam nepotes filius genuit matri . Iam enim nulla dubitatio est, quin vobis Augustinus imprimis Pater sit, non eo modo, quo illius nomen religiosè singulari honore sectamini, verum iudicio nostro hoc potissimum causa est, quod ad suos vni eum filio mater accessit, tanquam indignè ferret, non is corpore præfens esse, qui se digna religione honorarent . Prospexi, credo, velut errantes paruulos, vt in finem ipsa quoque nepotes reciperet : nondum enim cuiquam nisi vobis hæc Sancta dicata est, nec alteri, quàm in Ordini vestro cecidit . Multi tamen ad Augustini nomen subire, iam de ipsa religionis dignitate certantes, quasi solis hic honor debeatur, quem velut primi affectant, sed alius hic locus est : ipsa quidem mater solos elegit, quos tanquam filio cognatos assumeret sponte in Ordinem vestrum succedens . Addit in eodem sermone, ex speciali Dei prouidentia accidisse, vt mater in Italia decederet, quasi præsentiens filium in Italiam ad se reuerfurū, & ambos in Eremitarum ordine mansuros : vnde & illam morti propinquam ita loquentem inducit . Hic mea peregrinationis finis, hic meæ mortalitatis limes esto . Vado vobis auxilio, nostraq; tutela securus, felixq;, tempus erit, cum ambos filij tui, filijq; mei, te in Italiam reuocato, religiosa pietate seruiabunt . Addit etiam, diuina prouidentia disponente factum, vt Augustini lituus, & mitra magno pretio redempta, & ex Sardinia Valentiam translata, in monasterio Eremitarum Augustinensium collocata, vt omnis parentis supellex filijs cederet : Sic enim audiui inquit, tiaram Augustini, lituumq; illum pastorem non ante multos dies reperta, magnoq; pretio redempta è Sardinia Valentiam translata esse . Ita omnibus rebus, & locis benè successit desinente Deo, vt qui ritè præter ceteros Augustinum colitis, soli omnem illius supellectilem possideatis ; quid enim magis congruit, quàm eosdem rerum, & corporum custodes esse, qui uominis sui sint heredes ? Iam igitur omnem Augustinum habetis, iam vniuersam illius rem, & familiam tenetis, nec deest vobis omni studio Pater, nec deficit in aliquo benefacto Deus . vnum verò est mansuetudinis iugum, vnaq; humilitatis regula, cui primus ipse fuit subiectus, ne quem eius propositi paniteret . Rursus de Eremitis in Tuscia degentibus, quos Augustinus visitauit, & cum quibus commoratus est, ista subiungit : quo medio tempore Augustinum ferunt sanctorum hominum consilia quaesuisse, quorum præcipue in Tuscia multi fuisse conuentus dicuntur, hodieq; apparent apud Posteros illorum colloquiorum vestigia, in his vos adhuc frequentibus consortijs habitatis, ac nos cum ex Florentia Romam venimus, quadam vidimus in agro Senensi, nec sine magna huius recordationis voluptate per fratres illos transiimus, tanquam adhuc vetustissimarum cellarum, ac speluncarum vestigia spectaremus . Hæc ille, & alia fortassis plurima, quæ videre non

potui, quandoquidem integrum sermonem apud nullum inueni, nisi tantum hæc fragmenta, quæ ex libro Ioannis Marquez cap. 8. §. 6. & cap. 9: §. 1. accipi.

Respondeo primò, vt testimonium ex hoc sermone desumptum fidem facere posset, operæ pretium fuerat, illius autorem verificare, quod hæcenus factum esse non reperi: nam quod inquit Marquez, illum in libro fratris Iordani, Vitas fratrum nuncupato, ac Romæ edito anno Domini 1587. haberi, minimè verum est, nisi aut eodem anno dux factæ sint eiusdem libri impressiones, aut post ipsam impressionem de medio sit sublatus hic sermo; ita vt in aliquibus exemplis, quæ per Hispanias circumferuntur, hic sermo habeatur, in alijs vero Romæ, & per alias Ciuitates Romæ propinquas inuulgatis, minimè reperiatur, quod esse potuit: non enim melatet, idem de quibusdam alijs libris factum fuisse. habeo apud me volumè ipsius fratris Iordani quatuor libris distinctum, cuius titulus est. Liber, qui dicitur vitas fratrum, compositus per B. fratrem Iordanum de Saxonia Ordinis fratrum Eremitarum S. Augustini &c. Romæ apud Ioannem Martinellum 1587. primum caput incipit: *Multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna &c.* postremum caput vltimi libri incipit: *Ad hanc communionem pertinent omnia puncta Regule &c.* Librum diligentissimè lustravi, nec sermonem reperi. Quod etiam addit, Baronium in Notis ad Martyrologium sub die 9. Aprilis eundem pro vero fœtu Martini Papæ Quinti agnoscere, manus verum est, verba illius sunt: *Translatio S. Monica facta est sub Martino Papa V. extatq; diploma in Registro anno tertio decimo sui Pontificatus, legimus & sermonem eiusdem Pontificis ad fratres Augustinianos, quo etiam historia texitur de eadem tunc facta translatione, insuper & de miraculis, quæ tunc etiam contigerunt.* At non decernit, an sermo verè illius Pontificis extiterit, & vnde id sibi constaret: potuit enim decipi, sicut in multis deceptus est, præsertim cum de beato Augustino agit. Potuit sermo ab aliquo Augustiniano, vel a partium illius studioso compositus, sub nomine Pontificis per priuatas scripturas paulatim inuulgari, vt in similibus fieri solet, ac demum post illius obitum sub eius nomine palam publicari: & forsitan illius autor fuit Maphæus Vegius Laudensis, eiusdem Martini V. Datarius, qui totam prouinciam illius translationis gessit, quique maximè sermonibus in laudè D. Augustini, B. Monica, & aliorum Sanctorum scribendis operam dedit: stylus enim similis prorsus est, & numerus orationis vnus & idem.

II. **E**T profectò Romani Pontificis sermonem non esse, multa sunt, quæ probabiliter, suadeant. Primum enim autor huius sermonis se non, vt vniuersalem pastorem Ecclesiæ, sed vt priuarum aliquem, & partium Eremiticarum studiosum contra Canonicos Regulares apertè nimis prodit, ipsos Canonicos Regulares tacito nomine latenter carpès, quòd cum Eremitis de ipsa Religionis dignitate

certare velint, quòd ipsis solis hic hōnor debeat, quem vt primi inter Augustini filios affectant, vt illa verba indicant: *Multi tamen ad Augustini nomen subiere, iam de ipsa Religionis dignitate certantes, quasi solis hic honor debeat, quem velut primi affectant.* Quæ verba mihi nunquam suadere potero, ex ore Summi Pontificis excidisse, præsertim in publicis sermonibus.

Secundò, quia in sermone multa continentur apertè falsa. Primum, quod Beata Monica solos Eremitas elegerit, quos tanquam filio cognatos assumeret, spontè in illorum ordinem succedens, vnde enim constat de spontanea huiusmodi electione? Constat autem Maphæum Vegium S. D. N. Papæ Datarium, precibus à Pontifice translationem Reliquiarum B. Monica obtinuisse: at quod hoc fuerit ex spontanea electione B. Monica, elegans est huius autoris prosopopeia, & quidem magis elegans, quàm vera: quorum enim alij ab eius filiatione excluduntur, qui eam pijs officijs dignè coluerint? Secundum quod ait, fratres Eremitas ritè præter ceteros Augustinum colere, solosq; omnem B. Augustini supellectilem, & familiam, & corpus vtriusq; parentis possidere. quod quoad reliquias Beati Augustini apertè falsum est. De Reliquijs verò B. Monica dicam statim, quid senserint grauissimi autores. Quod autem spectat ad familiam apertissimè falsum esse constat, nullus enim nisi ignarus, & rudis negare potest, in familia Beati Augustini Clericos Canonicos legitime computari. Tertium quod B. Augustinus commoratus fuerit in Tuscia cum Eremitis, in cellulis, & speluncis, quæ res nedum fabulosa, sed etiam falsa esse conuincitur ex supra narratis. quod non latuit fratrem Iordanum lib. 1. in Vitas fratrum cap. 7. scribentem, B. Augustinum baptizatum anno ætatis 33. tempore Paschali, & eodem anno, qui terminabatur Idibus Nouembris eius matrem defunctam apud Ostia Tiberina, & toto ferè medio tempore intermedio inter illius baptismum, & reditum in Africam, Romæ commoratum, cum Manichæis disputantem, & libros contra eos scribentem, vnde & reprobatur illorum opinionem, qui dicunt Beatum Augustinum post baptismum suum ante obitum Matris triennio vitam eremiticam duxisse. Hæc autem dixi, vt quid de veritate sentirem liberè indicarem. Cœterum etiam si daremus hunc sermonem Martini Quinti verè fuisse, non magnum negotium nobis faceretur, cum non vt caput Ecclesiæ, sed vt priuatus doctor illum habuerit, cuius autoritas non maiorem fidem faceret, quàm cuiuslibet priuati Doctoris, quæ veritate cogente reijci posset, sicut etiam reijciuntur multa, quæ Innocentius Quartus in suo apparatu super libros Decretalium scripsit, vbi in multis communiter non tenetur: licet alia, quæ edidit, vt caput Ecclesiæ, quæ Bonifacius Octauus sexto libro Decretalium inseruit, fidem faciant irrefragabilem, verum, vt dixi mea sententia est, sermonem Martini Quinti non esse, sed à clandestino aliquo sermocinatore

altu

astu inuulgatum, sicut alia multa, de quibus supra dictum fuit.

II I. **C**Aeterum quandoquidem de Reliquijs Beatę Monicę agi cœptum est, & autor huius sermonis illas Ordini Eremitarum diuina Prouidentia, quin & ipsa Monica eligente, uti solis veris nepotibus concessas tam asseueranter affirmat. referam hoc loco, quę de iisdem Reliquijs Ioannes Molanus Theologus Louaniensis clarissimus scribit in suo libro de Natalibus Sanctorum Belgij, sub die quarta Maij: *De Sancta Monica opinio Aroasiensium ex Vualtero Priore Aroasia. Apud Ostia Tiberina natale Sancta Monica, cuius vita admiranda ex nono Confessionum libro Sancti Augustini Episcopi colligitur. Celebre autem est hoc festum pridie conuersionis filij sui, quem prius mundo, postea cęlo peperit, putant verò Aroasienses thesaurum hunc ad se delatum, quod testem habeant eius rei in manuscriptis codicibus Vualterum sui loci Priorem, qui sacras reliquias se eò astulisse memorat. Scripti autem hæc est summa. Fulbertus, Abbas in Arogomantia misit me pro negotijs suis ad Curiam Domini Alexandri, quando imperium contra eum erat commotum. Cum autem Ostia à Canonicis ad Diuā Auream quarerem de Sancta Monica, dicebant eam sepultam esse in portu in antiqua Ostia, & à se vocari latina voce Primam, ab Augustino gręca voce Monicam. Quibus intellectis sepulchrum querere, & clam effringere cogitavi: quod cum frangerem, tanti odoris suauitate respersi sumus, ac somnium pigmentorum genera sentiremus; cumq; cogitarem caput cum minoribus tantum ossibus auferre, adiunxi aliud os, & sic sigillatim omnia; qua per diuersa pericula maris, & terrarum in Aroasia anno 1162, duodecimo calendis Maij, ubi etiam sacra pignora claruerunt. Obijcient forsitan contra hæc Romani Maphæum Vegium, Laudentem, Martini Quinti Datarium suis impensis ex Ostia Monicam eò transtulisse; quodq; apud Augustinenses in sacello D. Monicę, cuius officium scripsit, sepulturam acceperit, extare de super Apostolicam Martini bullam. Quibus ego, quod nota, & recepta sint, non reluctor. Per me tamen licet Aroasiensibus in suo sensu abundare.* Hęc Molanus. fuit autem Aroasia nobile, & antiquissimum Canonicorum Regularium Cœnobiū, & caput illustrissimę Congregationis viginti octo Abbatiarum, ut libro secundo ex instituto dicemus, quod etiam Molanus ibi loci breuiter adnotauit. Quod si mirum alicui videatur, per Molanum licere Aroasiensibus non obstante translatione palam facta, & Bulla Martini V. in suo sensu nihilominus abundare, recogitet apud se innumeros penè casus similes in materia sacrarum reliquiarum notissimos, utpote Sanctorum Bartholomęi, Stephani Protomartyris, Lucię Virginis Siracusanę, Helenę Magni Constantini Matris, & aliorum, sed de sermone satis.

I V. **M**Aiorem difficultatem ingerit secundum testimonium, quod sumitur ex Bulla translationis eiusdem S. Monicę per dictum Martinū V.

edita. in ea siquidem Beatum Augustinum, Eremitici Ordinis Fundatorem vocat, verba illius sunt: *Corpus B. Monicę Sancti Augustini matris ex certis pijs respectibus, & causis, præsertim quia corpus dicti Sancti ipsius Ordinis Fundatoris in quadam Ecclesia Papiensi dicti Ordinis venerabiliter, prout decet, reconditum existit, a loco Ciuitatis nostrę Ostiensis, ubi sepultum, & reconditum fuerat, ad Ecclesiam domus fratrum Eremitarum dicti Ordinis de Vrbe, transferendi licentiam concessimus.*

Verum facilis est responsio: nam verba Pontificis non sunt dispositiua, sed narratiua, quę non probant, ut est apud omnes iuris Pontificij interpretes notissimum: & probant Felinus, & alij ab eo allegati, in cap. illud, in versic. nota secundo, de Præsumpt. Dec. consil. 36. col. 3. & consil. 310. col. fin. & consil. 339. col. 1. Immo verò asserunt Doctores, quod narratio Principis super factō alieno in præiudicium tertij non probat, nec illi standum est. Ita Ancheran. in Clem. 1. de Probat. quem sequitur Aretinus in c. Cum à nobis de Testamentis, & in consil. 163. & Dec. consil. 198. col. fin. secutus est autem Pontifex in narratiua dictę Bullę opinionem, quę à supplicantibus pro vera narrabatur, non quę vera esset, ut patet ex forma verborum dictę Bullę, dum ait, *præsertim quia corpus dicti Sancti ipsius Ordinis fundatoris, in quadam Ecclesia Papiensi dicti Ordinis venerabiliter, prout decet, reconditum existit,* hæc enim opinio quantuncunque à venerandis Eremitis pro vera venditur, falsissima est, ut in fine huius libri ex authenticis scriptis probabitur: illa enim Ecclesia, in qua reliquię D. Augustini apud Papiam conditę fuerunt, à primaria fundatione Clericorum Canonicorum extitit; etiam antequam dictę Reliquię illuc à Rege Luitprando translatae fuissent, qui in illa vsque in hanc diem perseuerant: & licet Ioannes XXII. venerab. Eremitis concesserit, ut simul cū Canonicis diuina officia celebrare possent in eadem Ecclesia, ac etiam iuxta illam Monasterium, suis sumptibus, & soluto pretio ædificare, non tamen dominium ipsius Ecclesię à Canonicis ablatum ad Eremitas transtulit, ut illi semper fingunt: quin immo omnia antiqua iura, & priuilegia ipsis Canonicis expressè reseruauit, ut ex eius literis infra adducendis patebit. Potest quoque testimonium Martini Quinti ex dicta Bulla acceptum sic exponi, ut B. Augustinus dicatur fundator Ordinis Eremitarum non immediatus, sed mediatus, quatenus scilicet Regulam condidit, cui Ordo Eremitarum nititur, Apostolica largitate illi concessam, ut supra dictum fuit.

V. **T**ertium testimonium sumitur ex literis Ioannis Papę XXII. per quas concessit ven. Eremitis, ut in Ecclesia D. Petri in cœlo aureo Papię simul cum Canonicis Regularibus diuina officia, & missas dicere, & monasterium iuxta dictam Ecclesiam soluto pretio fundi extruere valerent, in quibus quidem literis causam eiusmodi concessionis talem reddit: *Quatenus inibi tanquam membra*

bra suo capiti, filij Patri, Magistro discipuli, & duci milites coherentes, Deo, & ipsi sancto, auctoritate fulti Apostolica precordialibus iubilent, ubi & preceptoris eorum, Patris, & capitis Augustini nouerint reliquias esse sepultas.

Respondeo hæc verba non eius esse ponderis, ut nonnulli putant, sed infirmis argumentum esse, quod ex illis desumitur, non solum propter rationem iam allatam, quia verba narratiua sunt, & non dispositiua, sed quod ad illa omnia plenissime verificanda sufficit, quod ipsi Eremitæ, Regula, & titulo B. Augustini ex largitate Apostolica fuerint donati, nam & Monachi siue Eremitæ Beati Hieronymi nuncupati, se ipsius D. Hieronymi filios, discipulos, & milites vocant, & Beatum Hieronymum parentem, Magistrum, ac Ducem, agnoscunt, venerantur, implorant: similiter Monachi Vallis Umbrosæ, Camaldulenses, Cistercienses, Syluestri, & alij de D. Benedicto Monachorum Occidentalium Patriarcha loquuntur, quin & summi Pontifices ipsum D. Benedictum in suis Bullis, & Priuilegijs illorum Patrem, Magistrum, ac Ducem vocant: nec idcirco aut illi se à D. Hieronymo, vel D. Benedicto immediatè institutos iactant, nec eos Pontifices pro talibus agnoscunt. Omitto assertiones, quæ vigore dictæ Bullæ in vulgus imperitum funduntur, de quibus inferius, ubi illam ex integro reddemus.

V I. Quartum testimonium sumitur ex quibusdam literis Sixti Quarti datis die 20. Martij ann. 1479. in quibus inter alia habet: *Dudum attentè reuoluimus, quod inter vniuersos intemeratè Ecclesiæ Doctores precipuus Beatissimus Aurelius Augustinus, subtilissimus Euangeliorum, & sacrarum literarum prescrutator &c. & inter cetera Ordinis Eremitarum eius plantator, & pristinus institutor extitit, rationi, & iuri congruum censemus etiam nullis petitionibus pulsati, ut Ecclesiæ, & loca in eiusdem precipui sanctissimi Doctoris honorem erecta, & constructa temporale pariter, & spirituale incrementum suscipiant.*

Quintum sumitur ex literis Alex. VI. dat. 9. Martij 1496. in quibus hæc habentur: *Ad sacrum Ordinem fratrum Eremitarum Sancti Augustini, quem glariosus ipse Doctor egregius in agro dominico plantauit.*

Sextum ex literis Leonis X. datis die 10. Martij 1513. in quibus Generali eiusdem Ordinis scribens, vocat B. Augustinum dicti Ordinis fundatorem, seu institutorem. Eodem modo loquitur Gregorius Tertiusdecimus in quadam Bulla concessionis Indulgentiarum Ecclesijs dicti Ordinis.

Verum ad hæc omnia respondetur, Verba Pontificum in dictis literis esse narratiua, quæ ponuntur ab ijs, qui ipsis Pontificibus à secretis inseruiunt, prout melius congruere videtur, & in quibus non semper opiniones certæ, ac exploratæ, sed vel probabiles, vel quæ pro talibus habentur, attendi solent, vel quæ pro veris à supplicantibus narrantur, quibus quoniam aliæ literæ Gregorij Noni, Innocentij Quarti, & Alexandri Quarti non

per verba narratiua, sed dispositiua manifestè contradicunt, dum testantur dictum Ordinem Eremitarum ex varijs Eremitarum Congregationibus prius sine certa regula, titulo, & habitu institutis, & postea per Apostolicam concessionem habitu, regula, & titulo Eremitarum D. Augustini donatis, conflatum sub vno capite, & vna forma habitus à Sede Apostolica illi præscripto, quin etiam ante Innocentium Tertium nullum diploma pontificiū, nullum Concilium, nullus Canon, & nullus Autor certus, & idoneus etiam ipsis Eremitis vltro fatentibus de hoc ordine est locutus. Ob hanc causam, dicimus, per huiusmodi narrationes non sufficienter illorum intentum probari, qui ex illis deducunt Ordinem Eremitarum à D. Augustino immediatè fuisse institutum: & si quid probant, ad summum probare, illum fuisse institutum à D. Augustino mediatè per traditionem Regulæ, non autem immediatè.

Caput quinquagesimum primum.

Quintum argumentum soluitur, & testimonium Abbatis Ioachimi minus idoneum esse comprobatur.

Postremum argumentum ex ijs, quæ ad istud prædicamentum attinent, sumitur ab auctoritate Doctorum, qui conceptis verbis affirmant, B. Augustinum Eremitici Ordinis auctorem, & fundatorem extitisse. hos

recenset Marquez cap. 20. §. 5. Primum Breuiarium Romanum in officio D. Augustini lectione quarta, ubi dicit D. Augustinum in Ciuitate Hipponensium monasterium Religiosorum fundasse, & cum illis vixisse, qui non erant Canonici, tum quia Canonicos non nisi factus Episcopus instituit: tum quia illos vocat fratres; quod nomen Canonicis non conuenit, cæterum id verum non esse lib. 2. ostendemus. Secundum est Breuiarium Ecclesiæ Bracarenensis, in quo hæc verba habentur in officio D. Augustini lectione 8. & 9. *Augustinus cum fratribus suis Carthaginem ad nauigauit, patrimonium pauperibus erogauit, & in nemore monasterio extructa secundum Regulam ab Apostolis institutam. viuere cepit. Denique in Hipponensium Ecclesia licet inuitus Episcopus promotus, quadraginta annos superuixit, ubi & monasterium Canoniarum instituit.* Verum Ecclesia Bracarenensis non est tantæ certitudinis, ut non potuerit errare: nam illa historia ferè tota ex superius dictis manifestè falsa esse conuincitur, & non dubito quin illustrissimi illius Ecclesiæ Præsules, & sapientissimi Canonici, & Clerici, si hæc nostra viderint, illico errorem non sint emendaturi. Tertium est testimonium Abbatis Ioachimi in suo introductorio ad librum Apocalypsis, in quo fateatur B. Augustinum ante Canonicos Regulares, Eremitas instituisse, cuius calamum, inquit Marquez, ob sum-

ob summam illius auctoritatem solum contra viginti stare, tum quod sit antiquus autor ante Concilium Lateranense: tum quod spiritu prophetiæ à Deo donatus fuerit, vt graues autores asserunt, ac inter illos D. Antoninus tit. 17. c. 1. §. 12. Quartum est testimonium B. Hærici de Vrimarya, Quintum Beati Iordani de Saxonia, quibus Beatum Antoninum addit tit. 24. c. 14. Ferdinandum Hispanum, Franciscum Petrarcham, Iacobum Philippum Bergomensem, Onuphrium Pantinum, Stephanum Garibay, & alios inferioris notæ.

Verum quia plerique illorum sunt fratres Eremitæ, quibus etsi fide dignissimis, in hoc fidem adhibere non cogimur, D. verò Antoninus, quæ ibi de Ordine Eremitarum scribit, à quodam Religioso dicti Ordinis accepisse fatetur, quem cum suo Propheta Ioachimo in articulo, de quo nunc agimus, reijcit, Petrarcha verò, & si qui sunt alij, posteriores sunt, & fidem non faciunt. Superest vt solum Abbatis Ioachimi testimonium expédamus, ac videamus, an fortè Goliath ab Orco reuocatus fuerit, tantas vires habens, vt vnus contra viginti meritò stare possit. Igitur quod attinet ad testimonium huius auctoris, ante omnia ostendendum erat, illum de isto, qui nunc Eremitarum Sancti Augustini nuncupatur, Ordine locutum: nam illius verba nec D. Augustini, neque verò Ordinis ab Augustino instituti vllam prorsus mentionem habent, verba Ioachimi sunt: *Surget Ordo, qui videtur nouus, & non est, induit nigris vestibus, & desuper zona. Hi crescent, & fama eorum diuulgabitur, & predicabunt fidem, quam & defendent vsque ad mundi consummationem, & in spiritu Elie Propeta. Qui Ordo Eremitarum emulantium vitam Angelorum, quorum vita erit quasi ignis ardens in amore, & zelo Dei ad comburendum tribulos, & spinas &c.* Hæc verba de Augustino nihil omnino, sed neque de Ordine Eremitarum, qui nunc est necessariò intelligi debent, quis enim scit, an hæc prophetia vsque in hanc diem impleta fuerit? nec vis facienda est in noua, aut in nomine Eremitarum: nam omnes Monachi olim cingulum pelliceum ferebant, & Eremitæ vocabantur, & fortè monachus de monachis, non de Eremitis Augustinensibus prophetare cupiebat. potuit etiam de Eremitis Gulielmitis, aut Iambonitis loqui, post quos exortos prophetauit, eum vixit paulò ante Concilium Lateranense, circa annum 1200. vt ex Bellarmino, D. Antonino, & Sixto Senensi in bibliotheca habemus. At inquit, quod surget Ordo, qui videtur nouus, & nõ est: sed quid tum? num quia non est nouus necessè est illum ab Augustino fundatum. At saltem constat ante Concilium Lateranense institutum. Respondeo. constat Ordinem Eremitarum in genere sumptum longè ante Concilium Lateranense institutum, constat etiam Ordines D. Gulielmi, & fratris Ioannis Boni paulò ante dictum Concilium institutos: nec tamen sequitur, ante dictum Concilium fuisse institutum ordinem, qui nunc dicitur Eremitarum D. Augustini.

AN verò inter Prophetas ipsum Ioachimum II. censere meritò possimus, referam, quid de illo viri docti, & cum primis eruditi, & graues scribant: quoniam in re tanti momenti de meo aliquid dicere non audeo. D. Antoninus, quem Marquez cap. 20. §. 1. numerat inter autores, qui Abbatem Ioachimum, vt veridicum Prophetam suscipiunt, ac venerantur, in 2. par. tit. 17. cap. 1. §. 12. hæc de illo scripta reliquit, Vincētij Beluacensis iudicium suo more secutus. *Eo tempore Abbas Ioachim venit de Calabria partibus ad ipsum Urbanum Papam morantem tunc apud Veronam, de quo Ioachim fertur, quod cum prius non multum ab homine Doctore didicisset, donum Intelligentiæ diuinitus accepit à Deo, vt facundè, ac disertè quaslibet diuinarum scripturarum difficultates, vel obscuritates enodaret. Dicebat itaque mysteria quedam Apocalypsis hætenus latuisse, sed nunc in spiritu prophetiæ clarescere, sicut ex opusculo, quod scripsit, legentibus liquet, & infra. illud verò in libello eius præceteris notabile, & spectatum habetur, quod mundi definit terminum, quem infra duas generationes, quæ secundum ipsum faciunt annos sexaginta, arbitratur implendum, fertur quoque multa scripsisse, librosque suos Domino Papa corrigendos obtulisse: nam & in quibusdam errasse dicitur, vt patebit in sequenti titulo, & tamen ei multa de futuris reserata fuisse referuntur: vnde & postea duobus Regibus Francia scilicet, & Anglia, in itinere transmarino apud Messanam Sicilia Urbem hyemantibus, idem Abbas vocatus dixit, nondum liberationis Ierusalem aduenisse tempus. Super ijs autem, quæ scripsit de futuris temporibus, non rerum incertarum præsagium relinquere conuenit iudicio posterorum. Hæc Vincentius. Sed adde, quod dicit D. Thomas in 4. quod quicunq; locuti sunt de fine mundi, determinando certum tempus, huius rei inuenti sunt falsiloqui, & deinceps etiam inueniuntur hoc determinantes. Vnde Augustinus de Ciuit. Dei super illud Act. 1. quod Christus dixit Apostolis: Non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate, inquit: hic resoluit digitos omnium de hac recalculantium, & eos quiescere iubet. Cardinalis Bellarminus de Scriptoribus Ecclesiasticis in Ioachimo: *Circunferuntur, inquit, quedam vaticinia sub eius nomine de futuris Pontificibus Romanis, quæ quam fidem mereantur, aliorum sit iudicium. Illud mirum est, quod cum ea vaticinia ad solos quindecim Pontifices pertineant, tamen curiositas hominũ ad nostra vsque tempora extendere illa conatur.* Cardinalis Baronius sub anno 1164. tom. 12. de Petro Lombardo loquens ait: *Passus est etiam accusatorem Ioachimum Abbatem Monasterij Florentis: sed damnatus accusator in Concilio Romano sub Innocentio Tertio. Damnatio verò illius refertur in cap. Damnamus de Summa Trinitate, & Fide Catholica in hunc modum: Damnamus ergo, & reprobamus libellum, seu tractatum, quem Abbas Ioachim edidit contra Magistrum Petrum Lombardum de unitate, seu essentia Trinitatis, appellans ipsum**

ipsum hereticum, & insanum, pro eo quod in suis dixit sententijs, quoniam quedam summa res est Pater, & Filius, & Spiritus sanctus: & illa non est generans, neque genita, neque procedens, unde afferit, quod ille non tam Trinitatem, quam quaternitatem astruebat in Deo &c. Nos autem sacro approbante Concilio credimus, & confitemur cum Petro, quod una quedam summa res est incomprehensibilis, & ineffabilis, qua veraciter est Pater, & Filius, & Spiritus sanctus &c. Si quis igitur sententiam, & doctrinam presati Ioachimi in hac parte defendere, vel approbare presumpserit, tanquam hereticus ab omnibus euitetur.

Alphonsus à Castro aduersus hæreses in verbo; Apostoli, hæresi 1. inquit: De Apostolis, eorumque vita, statu, & conditione aliqua sunt exorta hæreses, quarum una est, qua assertis Apostolos non prædicasse Euangelium Christi iuxta spiritualem intelligentiam, sed tantum secundum literam. Hic est error Abbatis Ioachimi, & Petri Ioannis, ut illis impingit Guido Carmelita. Hic Ioachim ex Calabria oriundus fuit, monachusque Ordinis Sancti Benedicti, atque in Florenti Gænobio eiusdem Ordinis Abbas. Hic multa scripsit, in quibus, meo iudicio, suum leue ingenium ostendit, quoniam in omnibus ferme libris suis, ut se futurorum præcium ostenderet, consuevit miscere pronostica, quod maxima leuitatis, & gloria cupiditatis indicium est: maxime cum aliter se in posterum res habuit, quam ipse prædixit. Nam ut de cæteris taceam, Fridericum Imperatorem hostem Ecclesie futurum, sicut foris somniauerat, prædixit, quem omnes historie tradunt, usque ad mortem in pace, & tranquillitate Ecclesie permanisse. Claruit sub Alexandro Tertio huius nominis Pontifice, & Henrico Sexto Imperatore. Quod autem ad præsens dogma spectat, de quo nunc fit mentio, in eius scriptis, qua legi, non reperi: sed tantum à Guidone Carmelita eum inuenio de hac re notari, de qua re valde miror, quoniam cum in Concilio Lateranensi sub Innocentio Tertio celebrato condemnatus sit quidam alius error huius Abbatis Ioachimi, de quo postea dicemus, mirandam est, quod nullius alterius erroris Concilium illud fecerit mentionem, cum tamen plures alios errores habuerit, quemadmodum illi impingit Guido. Verum possibile fuit, errores illos tunc se latuisse, & in aures Concilij non deuenire. Quare fidamus in hac parte Guidoni. Hic ergo Ioachim inter cæteras fabulas, quas populo Christiano ingerere voluit, hæc est una, qua dicit tres hominis status, primus status est, in quo homines secundum statum carnis vixerunt, quem statum ab Adam perducit usque ad Christum, secundus status est, in quo mediam inter carnem, & spiritum, vitam homines duxerunt: & hunc statum à Christo usque ad D. Benedictum protendit. Tertius status est, in quo uiuitur (ut dicit) & uiuetur secundum spiritum, & hic status protenditur à Divo Benedicto usque ad finem mundi &c. Hæc ille. Ex quibus, & alijs superius dictis videas, quanti faciendus sit hic nouus Propheta, quem Marquez

vti militem adeo strenuum producit, vt contra viginti armatos solus stare possit. Eadem ferè censura illum notat Abbas Trithemius in lib. de Scripturis Ecclesiasticis.

Caput quinquagesimumsecundum.

De fragmento assertæ historiae Lucij Dextri Sancti Paciani filij Iudicium.

I. Nter secundi, ac etiam tertij generis argumenta, quibus Marquez originem sui instituti ad tempora B. Augustini perducere, & in ipsum Augustinum refundere nititur, non exigui momenti illud esse videtur, quod testimonio assertæ cuiusdam historiae sub nomine Flauij Lucij Dextri apud Hispanos paucis abhinc annis vulgatæ, & per Marcum Maximum Cæsaraugustanum Episcopum continuatæ, & tandem per Eutrandum, alias Luitprandum Ticinensem Diaconum productæ nititur, de quibus idem Ioannes Marquez cap. 10. §. 4. ita scribit: *Et quia ad antiquiora Religionis nostræ vestigia probanda, horum autorum testimonio vti necessarium erit, qui magna lumina ad obscuritatem ob temporis antiquitatem obfusam tollendam, extiterunt, ostendam prius, quinam illi sint, & quanta sint auctoritatis: ne quis illorum testimonia fingere me arbitretur, quod de Berofo Aniano historicorum fabella dicitur, sicut Melchior Cano in suis locis Theologis scribit. Hi autores vetustissimi sunt, &c.* Ea propter prius quam ad vltiora gradum faciamus, necessarium fore duxi, quid de veritate prædictæ historiae nonnulli cū primis docti senserint, ac etiam quid ipse sentiam, breuiter indicare, cuius exemplum magna diligentia quæsitum tandem obtulit perillustri, & excellentissimo Doctore Sacræ Theologiae Dominus Ioannes Salas malo antiquissimæ, & per totas Hispanias præclarissimæ Ecclesie Diuæ Mariæ de Columna, vulgo de Pilari nuncupatæ Regularis Canonici Ordinis S. Augustini. Qui quidem liber Cæsaraugustæ recens editus fuit anno 1619. zelo, & labore admodum R. Patris fratris Ioannis Caldaron ex familia S. Francisci sub hoc titulo. *Fragmentum Chronici, sive omnimoda historiae Flauij Lucij Dextri Barcinonensis, cum Chronico Marci Maximi, & additionibus S. Braulionis, ac etiam Helece Episcoporum Cæsaraugustanorum, ad perillustrem R. D. Petrum de Molina Priorem, & Canonicum Granatensis Ecclesie.*

II. Quæ circa hæc historiam ab alijs scribuntur, I. I. tam multa sunt, vt si ea transcribenda forent, integrum librum explerent. Verum quod breuitati consulam, per summam prius id recensebo, de quo apud omnes conuenit: ac deinde in quibus scribentes circa eandem historiam a se inuicem discrepent. Consentunt omnes, Dextrum S. Paciani filium omnimodam historiam D. Hieronymo nuncu-

nuncupatam scripisse, id namq; Hieronymus ipse in lib. de Viris Illustribus ad finem fatetur. *Dexter*, inquit, *Paciani*, de quo supra dixi, *filius, clarus apud seculum, & Christi fidei deditus, fertur ad me omnimodam historiam texuisse, quam necdum legi*. Hic Dexter ille ipse est, cui vicissim Hieronymus suum librum de Viris illustribus nuncupavit, ut ipsius libri initium monstrat: *Hortatus Dexter, ut tranquillum sequens Ecclesiasticos Scriptores in ordinem digeram*: Fuit enim ipsi Hieronymo amicitia iunctissimum; ut idem Hieronymus in secunda Apologia contra Rufinum his verbis testatur: *Vnde etiam ante annos ferme decem cum Dexter amicus meus, qui Praefecturam administravit Praetory, me rogasset, ut autorum nostra Religione ei indicem texerem*: ex quibus verbis habes, etiam hunc Dextrum illum esse, cui Hieronymus ipsum librum de Viris illustribus scripsit. De historia quoque à Marco Maximo Casaraugustano continuata, habemus testimoniū S. Isidori Hispalensis in lib. de Viris illustribus, ut numerosissimam catervam recentiorum autorum omittamus.

III. Verum discrepant scribentes circa eandem historiam multipliciter. Primo, quia nonnulli Lucij Dextri historiam iniuria temporum deperditam affirmant. Ita Baronius tom. 4. sub an. 392. nu. 36. Alij etsi eam deperditam non omnino asserant, tamen de fide horum fragmentorum, quae modò prae manibus multorum sunt, non parum dubitant, ut D. Ioannes Perez Episcopus Segorbienfis, & autor Cōvenientiae Monarchiarum Dominicarum, & alij quos refert Didacus Morillo in Praefatione ad librum de Fundatione Sacelli B. Mariae Virginis de Pilari nuncupatae pag. 3. Alij tandem ferè omnes horum temporum autores apud Hispanos extare dictam historiam, eamq; probatam, & veridicam esse, & pro tali habendam constantissimè fatentur. Aiunt enim illam diuino consilio ex vniuersali diluuiio Saracenorum, quod omnes ferè Hispaniarum Ecclesias vastauit, in partibus Aemaniae apud nobile, ac vetustum Cœnobium Fuldense, quasi miraculo seruata. Quis verò eam illò transtulerit, Etrandus Diaconus Ticinensis in epistola ad Regimundum Episcopum Illiberitanum, quae in limine ipsorum fragmentorum habetur, putat illam cum alijs multis libris in Fuldensi Bibliotheca à se repertis iussu Caroli Magni ex Hispanijs eò allatam. Alij suspicantur, aliquem Monachum tempore deuastationis Hispaniarum per Saracenos factae ex Hispanijs profugum, illam secum tulisse, utcumque fuerit, conueniunt, qui pro vera illam nobis venditant, eam vsque ad hæc fere tempora in Fuldensi Bibliotheca literis Gothicis seruata, quibus temporibus scribit Licentia-tus Esculanus lib. 2. Historiarum Valentiae cap. 1. cum Cardinalis Baronius Iudicem vniuersalem omnium autorum, tam viuorum, quam mortuorum agere voluisset, hos duos vetustissimos historicos, scilicet Dextrum, & Marcum Maximum,

veluti Enoch, & Eliam in extremis mundi seruatos, è coelis ad testimonium veritati reddendum in terram venisse.

Porro quis horum fragmentorum primus post IV. tot annos, quibus latuerant, inuentor extiterit, cuius ope in Hispanias tandem postliminio repedauerim, non est vna, sed multiplex de hæc re scribentium sententia: nam alij asserunt, circa annum 860. per Etrandum, seu Luitprandum, Diaconum Ticinensem tunc temporis apud Fuldam exulantem, rogante Regimundo Episcopo Illiberitano postliminio restituta. Ita enim prae se fert epistola sub nomine ipsius Etrandus impressa, statim in limine dictorum fragmentorum. Alij non ante hoc nostrum seculum dicta fragmenta inter Hispanos visa esse contendunt, primumq; illorum inuentorem, aut saltem autorem, cuius opera ad notitiam Hispanorum deueniunt, fuisse R. P. Thomam Torralbam Societatis Iesu, qui cum Vormaciae degens, illa in Bibliotheca Fuldensi reperisset, exscribenda curauit, & in Hispanias R. P. Hieronymo Romano de la Higuera eiusdem Societatis rerum antiquarum indagatori exquisitissimo misisse, ut Ioannes Calderon in Praefatione, quam dictis fragmentis nuper impressis praemisit: etsi non neget, Etrandum Ticinensem illorum exemplum longè antea Regimundo Illiberitano Episcopo misisse. Rursus alij scribunt, Patrem Torralbam autographum, ex quo exemplum in Hispanias missum exscripsit, non in Fuldensi Bibliotheca, sed apud quendam, qui ex eadem Bibliotheca illud abstulisse confessus fuerat, adinuenisse. Ita Didacus Morillo dicta praefatione pagina secunda. Alij inter quos idem Ioannes Calderon ad finem libelli dictorum fragmentorum pagina decimatertia, volunt Illustrissimum D. fratrem Augustinum à Iesu Archiepiscopum Bracarensem, cum esset Generalis Ordinis Eremitarum, & in Germania monasteria sui Ordinis visitaret, inuenisse ibi historiam Flauij L. Dextri, duo illius exempla extrahi fecisse, ac in Hispanias tulisse. Alterum Catholicæ Maiestati Philippo Secundi Regis velut quendam thesaurum pretiosum obtulisse, ac ab ipso Rege acceptum, & custoditum, altero verò sibi reseruato, ex quo orta est notitia habita hucusque de Flauio L. Dextro, & Marco Maximo in Regno Portugalsi, & in ordine Sancti Patris Augustini ab illo tempore vsque nunc. Quam sententiam exhibilat Gaspar Alvarez de Lofada Machado in Defensorio Lectorij antiqui Seguntinae Ecclesiae pro officio proprio Sanctae Liberatae, cuius corpus inibi requiescit, Illustrissimis DD. Cardinalibus Congregationis Sacrorum Rituum praesentando, in quo inter alia sic scribit: *Quod verò de Domino Augustino à Iesu asserit, repertum scilicet ab illo primum in Germania Dextrum, indeq; duas extraxisse copias, alteram quarum sibi reseruauit, altera Philippo Secundo Regi Catholico donata, tam à vero abest, quod ipse*

Illustrissimus Archiepiscopus nullam de Dextra notitiam habuisset, nisi ego illi literas Patri Higuera ad me missas ostenderem, quibus de sanctis Basilea, & Ouidio secundo, & tertio Episcopis sua sedis mentio fiebat. His enim ab eo perlectis rogauit predictum Higuera Placentia tunc commorantem, ut sibi, quid Dexter de illis diceret, Sanctis Pontificibus quam citò mitteret, quod & factum est, & extractum ipsum ab Alphonso Munoz Hurtado Notario Apostolico, & Regio subsignatum fuit die 13. Septembris anno 1602. quod honoris causa Archiepiscopus in Archiuo suo reponi fecit. hæc ille. Demum Licentiatum Gaspar Esculanus loco, & lib. citato cap. 2. concludit, constare fide dignis testibus, dicta fragmenta seu historias Dextri, & Maximi ante annos 250. extitisse in Hispanijs, in Bibliotheca D. Petri de Pechia Episcopi Giaeñ literis Gothicis in Pergameno scriptas, necnon apud Archiepiscopi Laquentium de Padilla Imperatoris Caroli V. Chronistam.

V. **T**ertio discordant autores in legitimis huius historiae exemplis à spurjijs, aut deprauatis, & illegitimis fecernendis, & decernendis. Sciendum enim est, huius historiae non vnum, sed duplex, aut fortassis etiam triplex exemplum apud Hispanos haberi, adeo inter se diuersa, & contraria, vt non solum in progressu historiae, sed etiam in nomine auctoris illius discordent. horum exemplorum vnum est, quo Ioannes Marquez vtitur in suo libro de Origine fratrum Eremitarum. alterum quod Ioannes Calderon ex familia Diui Francisci Caesaraugustae anno 1619. typis edendum curauit, quod solum integrum videre potui, nam alterum à Marquez allegatum solum apud illum vidi. Hæc duo exempla si ad inuicem conferas, mirum erit si non rideas, aut forsitan excandescas. Primò namque si nomen auctoris quæras, autor libri quo Marquez vtitur, vocatur ab illo Marcus Flavius Dexter dicto S. 4. pagina 140. columna prima in principio. Verum autor libri, quem Ioannes Calderon imprimendum curauit, Flavius Lucius Dexter nuncupatur. Rursus fatetur Marquez capite vndecimo in principio post suum Licentiatum Gasparem Esculanum, exempla historiae Dextri, quæ communiter apud Hispanos habentur, non esse integra, sed compendia quædam ab integra historia extracta, quæ totam historiam non complectuntur: quia verisimillimum est, eam quam Dexter exarauit, copiosissimam extitisse, quandoquidem D. Hieronymus de illa scripsit: *Fertur ad me omnimodam historiam sexuisse.* At è contrario Ioannes Calderon in Præfatione ait: *Et ne sicut D. Ioannes Perez Episcopus Segorbiensis decipiariis, vagatur quædam Chronici Lucij Dextri abbreviatio, quæ potius dicetur corruptio, vbi nonnulla, & veritati, & grauitati eius historiae inueniuntur, & contraria, & indigna: ob id enim malui hæc Lucij Dex-*

tri, Marci Maximi, sancti Brantionis, & Heleca opera non vestita, sed nuda nunc in lucem prodere, vt ab omnibus cognita, si non aliquo ante, induam illa. Tertio, in libro, quo Marquez vtitur, eodem tradente loco proximè citato ita legimus. Anno ab Vrbe condita 1176. id est anno Christi nati 424. Sigibultus ad Africam contra Bonifacium se preparat. In Gallijs Exuperantius Praefectus à militibus occiditur. Muro Carthago circumdatur, quæ ex tempore Romanorum, ne rebellionem esset, munimento murorum non est permessa vallari. Aesus Gaudentij Comitum à militibus in Gallia occisus filius, cum Hunnis Ioanni opem laturus Italiam ingreditur. Toleti fit monasterium sancti Augustini, & in Margine. hoc est monasterium Siffa ex Chronico sancti Augustini. horum nihil habetur in exemplo, quod Ioannes Calderon typis mandauit. In exemplo Ioannis Marquez eodem loco. Anno ab Vrbe condita 1181. Christi 429. Paulo Taraconensi Episcopo, Bonifacius etiam Caldeaquensis ex monachatu, & ordine Augustiniano succedit. Verum in exemplo Calderonis deest dictio illa, ex monachatu. Adde quod liber Ioannis Marquez ponit foundationem monasterij Siffa Toleti sub anno Christi 424. sed liber à Calderone editus illam recenset sub anno 562.

Sed quod omnium est caput. Si quæras, quod **VI.** nam ex dictis exemplis illud sit, cui vt legitimo fidem adhibeamus. Respondet tibi Didacus Morillo. De fundatione Ecclesiae gloriose Deiparae de Pilari in Prologo pag. 3. sic scribens. *Superest nunc vnum admonere, quod equum est, vt à toto Mundo intelligatur, ne aliquis errore labatur ob exempla corrupta, & deprauata, illud autem est, deuenisse nimirum ad manus meas epitomem, seu abbreviationem librorum Dextri, & Maximi, quæ aliud nihil sunt, nisi illorum deprauationes, quæ dicti autores scripserunt. etsi enim in aliquibus cum vero exemplo concordet: tamen in alijs multis mille mendacia profert, ijs directè contraria, quæ Dexter, & Maximus scribunt. Inter alia inquit, quod anno Christi 45. reliquit Apostolus sanctus Iacobus Athanasium Caesaraugustana Ciuitatis Episcopum, & Petrum Bracarensem Episcopum similiter instituit: cum iuxta rei veritatem Dexter ipseus Iacobi Apostoli obitum sub anno 42. ponat, quocirca si verum esset, quod in dicta Epitome narratur, ille tribus annis post suum obitum Episcopos instituisset. Hinc videas, an magis apertum mendacium dici possit, ac vere ipseus Dextri narrationi magis contrarium. Sub anno Christi meminit S. Athanasii, & S. Petri Episcopi Bracarensis. & infra sub anno 41. narrans, quemadmodum Diuus Iacobus Ierosolimam reuersus esset, meminit Theodori sacerdotis, quem sancti Athanasii socium reliquisset, de qua re nihil apud Dextrum inuenies. Pariter sub anno 45. inquit, quod Pacianus Dextri Pater Scuero Martyri, & Episcopo Barcilonensi in Episcopatu suc-*

*successit, quod non reperietur in tota historia Dextri: Immo ille Martyrium S. Severi ponit sub anno 285. nec meminit S. Paciani ante annum 348. Atque in hunc modum sunt in dicta epitome alia menda, qua ne sim prolixus omitto, &c. Hæc ille. Ex quibus videas, exemplum Dextri, quod hic autor præ manibus habebat, quo ad dictam epitomem arguendam utebatur, non illud esse à Ioanne Calderone typis donatum. Porro idem Ioannes Calderon in dicta præfatione, quam suo Dextro præmisit, ipse quoque de eadem abbreviacione, seu Epitome sic censet: *Vagatur, inquit, quadam Chronici Lucij Dextri abbreviatio, qua potius dicitur corruptio, ubi nonnulla, & veritati, & gravitati eius historiae inveniuntur & contraria, & indigna. Verum è contrario Gaspar Alvarez de Losada Machado in Defensorio Lectionarij antiqui supra hoc eodem cap. allegato de libro à Calderone edito hæc ait: autor convenientia Monarchiarum Dominicarum, & alij subdubitarunt, de fide horum Dextri fragmentorum, nec immerito, ut similiter in dubium revocare poterant additiones Marci Maximi nuper inventas, qua ab Hæreticis Magdeburgensibus vitiosa fuerant, qua de re nan semel me commonefecit Doctissimus Pater Hieronymus de Higuera: habent enim manifestas repugnantias, atque in ipsis nominibus proprijs urbium, & sanctorum non minimè depravata sunt, additaq; illis nonnulla longè a prisca illis seculis aliena, & quem Ioannes Calderon typis excudit Casaraugusta, omnium corruptissimus est, &c.**

VII. **I**N hac tanta sententiarum multiplicitate nec dicam confusione, in qua tot sunt sententiæ, quot capita, & uniuscuiusque gladius ad proximum suum vertitur, meum non est de cuiusque veritate, vel probabilitate aliquid statuerè. Mihi sufficiat, primò ex hæcenus dictis nondum constare de vero, ac legitimo autographo, vel saltem antiquo exemplo, ex quo quæ nunc præ manibus habentur, accepta feruntur: nam aliqui dicunt, extare in Bibliotheca Fuldensi: alij verò apud aliquem, qui illud ex eadem Bibliotheca sustulerit, vel sublatum alijs tradiderit. Secundò esse, qui asserant, historiam Maximi ab Hæreticis Magdeburgensibus vitiatam, quod etiam de historia F. Dextri fateri debent, cum sint vnà & eadem historia per vnum inchoata, & per alterum continuata, vno etiam volumine contenta. Et reuera hæc nomina, monachus Augustinianus, Ordo D. Augustini, vel Augustinianus, vel Diui Benedicti, aut Religio D. Augustini, vetustis illis temporibus in vsu non erant, nec forsan reperietur ante annum 700. qui eiusmodi vsus fuerit. Est autem frequens modus loquendi apud Germanos, præsertim Historicos, vocare Canonicos D. Augustini monachos Augustinianos, vt apud Auentinum, Bruschium, Erasmm damnati nominis Hæreticos, ac etiam multos Catholicos videri potest. Tertiò Historiam Dextræ, qua Mar-

quez vititur, non integram historiam esse, verum epitomen, seu abbreviacionem, & compendium quoddam auctum, vel immutatum, & multipliciter deprauatum: hinc enim sequitur, ex illa nullum certum argumentum ad Eremitici Ordinis antiquitatem probandam sumi posse. Quartò, ipsam quoque historiam Dextræ, & Maximi per Ioannem Calderonem nuper editam pluribus modis vitiatam esse, itaut nec etiam ex illa certum argumentum sumi possit. Referam autem paucos errores de multis, quibus vndique illa scætet, ne me illi gratis imponere suspiceris.

IN Epistola, quæ sub nomine Eutrando ad Regimundum præmittitur, fatetur autor se hunc libellum ex Bibliotheca Fuldensi acceptum Regimundo Episcopo transmisisse, post scriptam antidosim, siue antipodosim eidem Regimundo postea transmissam. At si Eutrando idem esset cum Luitprando Diacono Ticinensi, vt Didacus Morillo in citata præfatione, Ioannes Marquez capite vndecimo, S. secundo, & alij passim fatentur, ille suam antipodosim non cum esset Diaconus Ticinensis, sed cum esset Episcopus Cremonensis, non cum exularet apud Fuldam, sed cum ex legatione Constantinopolitana rediret, non circa annum 860. sed 962. absoluit, vt illemet in Præfatione ad tertium librum eiusdem antidosis, & ex illo Baronius sub anno Christi 963. num. secundo notauit. Adde hunc autorem dicere, se à Bonito Archiepiscopo Toletano Subdiaconum ordinatum, qui fuit circa annum 860. vt Didacus Morillo fatetur in dicta Præfatione: & tamen Luitprandus Ticinensis in viuis agebat anno 962. vt ex Baronio habes, & eadem ferè Trithemius in Eutrando.

In Epistola, quæ præmittitur nomine ipsius Dextræ ad Orosium, autor scribit, se illam historiam primitus scripsisse Diuo Hieronymo, sed quia ad eius defuncti manus peruenire non potuit; eam multis in locis auctam Orosio nuncupasse: quod videtur parum veritati consentaneum, nam Dexter suam historiam absoluit circa annum 390. vt colligitur ex secunda Apologia Hieronymi ad Rufinum supra citata, vbi ait, se decennio antequam illam Apologiam scriberet, librum de Scriptoribus Ecclesiasticis Dextro rogante scripsisse: Apologiam verò circa annum 402. absoluit, vt probat Baronius sub eodem anno. Porro in fine libri de Scriptoribus Ecclesiasticis meminit historiæ omnimodæ per eundem Dextrum compilatæ: cum autem ex sententia eiusdem Dextræ Diuus Hieronymus sub anno 426. obierit, necesse erit, inter absolutam ab ipso Dextro historiam, & obitum Diui Hieronymi annos sex supra triginta intercessisse. Quis verò credat, tot annorum intercapedine illam ad manus Diui Hieronymi non deuenisse, aut Diuum Hieronymum opus tam præclarum à viro præclarissimo, & sui amantissimo sibi nuncupatum, non quæsiuisse, aut certè ipsum Dextrum omni stu-

dio non egisse, vt idem opus ad manus D. Hieronymi veniret? Dicitur, Dextrum suam historiam multis annis postea scripsisse, Diuum autem Hieronymum illam in Catalogo virorum Illustrium, non quo tempore librum scripsit, sed longe postea addidisse. Verum hæc quoque responsio probabilis non videtur, quia ipse Hieronymus post Dextrum alios recensuit, Amphilo- chium scilicet Iconij Episcopum, & Sophro- nium, qui laudes Bethleem scripsit: verum Am- philochius teste Cardinali Bellarmino in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis librum de Spiritu san- cto, cuius Hieronymus meminit, circa annum 380. scripsit: fuit enim Sanctorum Gregorij Nazianzeni, & Basilij Magni coætaneus, & ami- cissimus, vt ex Baronio tom. 4. annalium habe- mus. In eadem quoque epistola faterur illius au- tor quando illud opus Orosio nuncupauit cucur- risse annum Christi 430. At in fine suæ histo- riæ Dexter scribit, quando illam absoluit, cu- currisse annum 440. vt videre potes. Ergo alius est autor Epistolæ: alius autor libri.

IX. **I**N progressu historiarum autor scribit: *Sub anno Christi 27. sancta Petronilla annorum decem floret, sancti Petri Apostoli filia, ex matrimo- nio, quod Diuus Augustinus libro contra Adi- mantum capite decimo septimo, & Baronius sub anno Christi 69. num. 33. reijciunt, & merito, qui enim hi flores, erant quibus illa puella tunc decennis floreret?*

Sub anno trigesimo septimo dicit Iacobum Ze- bedæi autorem Epistolæ Canonice fuisse, quod falsum ab omnibus putatur, & contra traditio- nem Ecclesiæ Romanæ, quæ in festo Sancti Ia- cobi Minoris prima die Maij iubet poni in offi- cio initium dictæ Epistolæ: quia putat eam ab ipso Apostolo, non à Iacobo Zebedæi scriptam. ibidem pro duodecim tribubus, quæ erant in dispersione, quibus Iacobus epistolam dirigit, vult intelligendos esse Iudæos tunc in Hispanijs commorantes, quod commentum ad illos so- los restrictum, ad quos autor restringere vide- tur, est aperte contra Sacram Scripturam 4. lib. Regum. Sub eodem anno dicit Iudæos, qui erant Ierosolimis, literis datis consensum Iudæo- rum, qui in Hispanijs erant in mortem Domi- ni, & Saluatoris Nostri IESU CHRISTI quæ- siuisse, quod vanissimum esse commentum, & contra historiam Euangelicam euincitur ex Euan- gelio Ioannis capite vndecimo. Ibi enim inquit Euangelista, post Lazarum resuscitatum Iudæos concilium collegisse ad deliberandum, quid de illo homine fieri deberet: & tandem statuisse, illum perdere, quod cum decreuissent, non amplius consensum aliorum exquiserunt, ne- que prætolati sunt, sed mandatum ad illum capiendum dederunt, vt verba illa monstrant: *Dederunt autem Pontifices, & Pharisei manda- tum, vt si quis cognouerit, ubi sit, indicet, vt apprehendant eum.*

Sub anno trigesimo octauo ait: *Saulus post con- uersionem perdens Ierosolimam: quod falsum esse euincitur ex eodem Paulo ad Galathas pri- mo scribente de sua conuersione. Cum autem placuit ei, qui me segregauit ab utero matris meæ, & vocauit per gratiam suam, vt reuela- ret filium suum in me, vt euangelizarem illum in Gentibus, continuo non acquieui carni, & sanguini, neque veni Ierosolimam ad anteces- sores meos Apostolos: sed abij in Arabiam, & iterum reuersus sum Damascum, deinde post annos tres veni Ierosolimam.* Dices, licet non iuerit Ierosolimam tunc, iuit postea, quod ad historiam verificandam sufficere videtur. Respon- deo, non sufficere, primò quia saltem falso af- firmat Paulum profectum Ierosolimam anno tri- gesimo octauo, vt patet, cum hoc contigerit tan- tum post annos tres, nimirum anno quadragesi- mo primo. Deinde autor Historiæ narrat ea, quæ Paulus gessit statim post conuersionem eo- dem anno trigesimo octauo, non quæ gessit po- stea successu temporis, alioqui cur non dixit il- lum profectum Antiochiam, Ephesum, Corin- thum, Romam, & in Hispanias, quandoquidem successu temporis hæc omnia loca vidit?

Sub anno octuagesimo sexto Pontificatum Li- ni successoris Diui Petri, vsque ad illud tempus perducit, quod ita falsum est, vt opus non sit illius falsitatem præbare. Item sub anno 136. dicit, Polycarpum illo anno iuisse Romam sub Aniceto, cum Anicetus ante annum 167. Pon- tifex renuntiatus non fuerit, sed vt alios mul- tos errores circa annorum computum illi do- nemus.

Sub anno 384. inquit, Iginium Episcopum Cordubensem relegatum in Insulam Leronem in Gallijs. Lege historiam S. Honorati primi funda- toris monasterij Lirinensis, cuius meminit Baro- nius to. 5. sub anno 445. nu. 20. videbis ante ad- uentum S. Honorati, qui multo post annum 384. accidit, insulam illam prorsus inhabitabilem fuisse, utpote à serpentibus obsessam, quas Sanctus diuino miraculo fugauit.

Sub anno 396. dicit, Paulinum Nolanum Bar- chinonæ à Lampio Episcopo ordinatum. Vide epistolam Paulini ad Alipium, quæ est in ordine 35. inter epistolas Augustini, & inuenies, Pauli- num à Lampio ordinatum iam in Italiam rediisse, & inter D. Ambrosij Mediolanensis Episcopi pres- byteros numeratum fuisse, antequam Alipius cum Augustino Mediolani baptismum suscepisset, vt supra notatum fuit, quod solum sufficit ad auto- ris imposturam retegendam, qui nullo modo esse potuit Dexter Paciani filius; quomodo enim historicus tam præclarus circa res suorum tempo- rum, & quæ domi suæ, vt sic dixerim, factæ fue- rant, & circa personam adeo conspicuam, qualis erat Paulinus, acciderant, tam oscitanter, tam segniter, ac tam turpiter errare potuisset? Verum suspicor hoc alicuius additamentum esse eorum, qui

qui Paulinum Nolanum inter Augustinianos Eremitas recensentes, illum post susceptum Eremiticum Augustini institutum in Hispanias profectum fuisse, ibiq; multa Eremitarum coenobia extruxisse, ac tandem à Lampio Barchinonensi Episcopo ordinatum affirmant, quæ quàm vana sint, inferius ostendemus.

X. **S**ub anno 400. inquit *Paulus Orosius acceptis literis Episcoporum, & Canonibus ex Concilio Casaraugustano collectis, ad Episcopos Africanos ad quoddam Generale Concilium congregatos festinat se se confert.* Verùm non meminit, se superius Orosij natalem sub anno 386. posuisse, vnde necesse fuerat, illum quando nomine Episcoporum Hispaniæ ad generale Concilium Africanum destinatus fingitur, annorum sexdecim extitisse, quod an illi fecissent, prudentes iudicent. Præter quod ex epistola 90. Augustini, & aliorum Episcoporum Concilij Carthaginensis ad Innocentium in principio, constat Paulum Orosium, quando missus est ad Concilium, presbyterum fuisse. Idem habetur ex epistola 102. ad Euodium, & notat Baronius sub anno 414. num. 12.

Sub anno 406. inquit, *Leporius Episcopus Vticensis in Betica, prius monachus ex familia S. Augustini mutat suam præditam priorem sententiam; admonitus a S. Augustino, præceptore suo.* Quod præterquam est manifestum mendacium in historia, Leporius enim iste fuit Episcopus Vticensis in Africa, non in Betica, est etiam intolerabilis iniuria D. Augustino, & illius familiæ irrogata, ex qua per Dei gratiam neque hæresiarchæ, neque hæretici saltem illo vivente prodierunt, qualis hic Leporius extitit, qui non solum hæreticus Pelagianus, verùm etiam autor hæresis Nestorianæ fuit, ut statim ex probatis autoribus ostendemus.

In fine Chronici autor sub nomine Dextri ait: *Cum hæc scriberem, regnabat in Hispania Theodosius Rex, currebatq; eius annus xxxij. Romæ MCXCII. Christi CCCCXL. Era. CCCC. LXXVIII. ætatis verò meæ 72. iam incipiente decrepita.* Omitto, autorem epistolæ sub nomine eiusdem Dextri dixisse, quod quando historiam absolvit, & Paulo Orosio nuncupavit, currebat annus 430. hic verò dicit, quod currebat annus 440. Nec potest error esse in impressione; si anno Christi 440. Dexter erat annorum 72. Ergo quando Theodosius senior illum Prætorio Orientis præfecit, non maioris ætatis esse poterat, quàm annorū circiter viginti: nam D. Hieronymus librum de Viris illustribus ipsi Dextro nuncupavit, quem circa annum 390. absolvisse superius ostendimus: at tunc etiam idem Dexter suam omnimodam historiam absolvit. Cæterum adolescentē ex ephelis nondum excedentem omnimodam historiam texuisse, & eam laudem sibi iam comparasse, ut inter illustres Scriptores Christianorum à D. Hieronymo censeretur, non faciliè creditur, aut si illius ingenij viucitati hoc concedatur, vix tamen creditu dignum est, Theodosium Imperatorem Præ-

fecturam Prætorij Orientis illis temporibus, quibus potissimum Imperium in partibus Orientalibus nutabat, adolescentulo concedere voluisse. Hæc circa Dextri historiam paucissima de multis sufficiat indicasse.

Caput quinquagesimum tertium.

Errata quædam, & Contradictiones in Additionibus Marci Maximi ad Dextri historiam deprehenſe indicantur.

Non minus, immo multò magis deprauata, ac multis modis corrupta inveniuntur Marci Maximi additiones ad supradictam Flauij L. Dextri historiam, quas idem Ioannes Calderon cum supradicta historia imprimendas curauit. Primò namq; sub anno 432. ait: *Santus Isidorus senior dedicat librum Allegoriarum Orosio Episcopo Legionis Septimæ Geniæ in Hispania.* Contrarium habes apud Dextrum sub anno 432. dum inquit: *Scribis per hæc tempora Isidorus iunior Cordubensis Episcopus Allegoriarum librum Paulo Orosio Taraconensi.* Vide quæso, quomodo continuator historiæ cum ipsa historiâ continuata consonet: nam Dexter vocat Isidorum autorem Allegoriarum iuniorem, Marcus Maximus seniore, primus ait, librum Allegoriarum Paulo Orosio Taraconensi nuncupatum; secundus verò Orosio Episcopo Legionensi, & seniore iuniore posteriorem facit.

Sub anno 439. dicit, obiisse illo anno F. Lucium Dextrum penè decrepitem: & tamen ex ipsa Dextri historia in fine currebat annus 440. quando autor illam scribebat, ut etiam in fine cap. præcedentis notauimus.

Sub anno 471. ait: *Paulus Orosius Taraconensis, cuius centenariò maior, veniens ex Africa Carthagine Spartaria moritur.* Vide, quæ scribit Doctor: sub anno 384. inuenies, Paulum Orosium eo anno natum. Incipe numerare ab illo anno vsque ad quadringentesimum septuagesimum primum, & inuenies non solum annum centesimum non excessisse, secundum hoc computum, sed nec etiam ad octuagesimum octauum peruenisse.

Sub anno 473. & 474. ait: *Himmericus in Africa Kuandalorum Rex vexat Catholicos, eiusdè iussu Liberatus, Bonifacius Diaconus, Rusticus Subdiaconus, Septimus Maximus Monachi Augustiniani pro fide Catholica martyrium illustre moriendo perstulerunt.* Hæc tamen nomina, Monachus Augustinianus, vel ex ordine Augustiniano, vel Ordinis D. Augustini, quæ frequenter in his Dextri, & Marci Maximi ascertis fragmentis inculcatur, apud autores illorum temporum nusquam inueniuntur: sed à recentibus vel Magdeburgensibus, vel alijs partium studiosis de industria sunt addita.

Sub anno Christi 489. inquit: *Fulgentius orludus Toleso, natus Telepta, parensibus tamen Hispanis ex ordine Senatorio ad Africam transmigravit monachus, & postea Episcopus tantum Ruspensis, multa pro fide patitur.* Rectius puto scripsisset, si vitam D. Fulgentij ab illius discipulo, & teste oculato exaratam legisset: nam in illa scribitur, Fulgentium Teleptæ, qui locus in Africa est, non in Hispania, natum ex parentibus, qui de numero Senatorum Carthaginensium, non Hispanorum erant, & in Africa monachum factum, non ad Africam monachum profectum.

II. **S**ub anno 514. *Vincentius, inquit, Abbas Legionensis ex ordine post D. Benedicti, quem accepit paulò antequam pateretur martyrium, foret. patitur verò sub Rechillane Rege Sueuo hæretico anno 546.* hæc clausula, ex ordine post D. Benedicti, quæ accepit, paulò antequam pateretur, sine dubio ab aliquo studioso de industria posita fuit: nam nomen Ordinis S. Benedicti, tunc temporis in vsu non erat, & fortè illius institutum Hispanorum regiones vsque ad annum 646. non penetrauerat, aut saltem nullo testimonio idoneo id probatur, & hoc omnino certum, D. Benedictum ante annum 525. vel circa, monachos non congregauisse, sed qui verba ista addidit, scopulum præcauens, de industria posuit particulam illam, post, ne quis diceret D. Benedictum anno 514. nondum monachos instituisse, neque verò sic se putans satis tutum, ut monachis D. Benedicti ante Vincentij obitum, suum institutum in Hispanias ferendi tempus aliquod permitteret, subdidit, Vincentium ordinem D. Benedicti accepisse, paulò antequam pateretur, nimirum circa annum 546.

Sub anno 531. inquit: *Turibius Palentinus Romæ à S. Beneascto accipit habitum:* & istud videtur commentum simile præcedenti: nam D. Benedictus nunquam Romæ post monachatum habitauit, neque illius monachi ante annum 567. Monasterium Romæ habuerunt. Erat autem tunc temporis D. Benedictus Sublaci, & cum suis monachis inter montes, quos vocabant Simbruinos latens.

Sub anno 634. inquit mortuum fuisse Gennadium Massiliensem scriptorem nobilem. Verum Gennadius sanctorum Prosperi, Hilarij, & Cassiani coætaneus fuisse videtur, paulò iunior, suosque libros Gelasio Pontifici corrigendos obtulit, qui annis quadraginta in antea obierat.

Sub anno 562. dicit Regem Athanagildum monasterium Agaliense Ordinis S. Benedicti prope Toletanam urbem fundasse, vbi constituit primum Abbatem Euphemium ex Italia vocatum. Verum idem autor in verbis sequentibus sui oblitus subiungit: *Athanagildus Rex dicitur Christianus, Catholicusque fuisse secretò.* Si autem solum secretò Catholicus erat, certè apparenter saltem hæreticus Arrianus, vel Paganus, quis autem suadeat Regem, qui publicè, vel Arrianismum, vel Paganismum profitebatur, monasteria monachis Catholicis extruxisse, & ad illa regenda pro mo-

nachis D. Benedicti Romam vsque misisse?

Sub eodem anno dicit, monasterium Sislæ Toleti S. Augustini ab eodem Athanagildo ædificatum. Quod assertum eandem difficultatem patitur, præter quod alia exempla, quæ per Hispanias feruntur, huius monasterij, fundationem in annum 424. rejiciunt. Adde quod monasterium Sislæ teste Iuliano Toletano non S. Augustini, sed S. Mariæ nuncupabatur: fuisse etiam manifestè hæreticū Arrianum supradictum Regem Athanagildum, adnotauit Baronius ex Tuditano tom. 7. sub anno 567. num. 17.

Sub anno 568. inquit: *Egy M. Maximus, qui hæc scribo, vixi multos dies in ade S. Mariæ de Columna, à B. Iacobo Zebedæi filio ædificata, sub Regula S. Benedicti: propeq; erat monasterium Benedictinorum consiliatum.* Hoc quod dicit, prorsus falsum est, nam Ecclesia Diuæ Mariæ de Pilari Cathedralis Cæsaraugustana tunc erat, semperq; Clericorum non autem aliquando monachorum, siue Benedictinorum, siue alterius Ordinis fuit, nisi æquiocatio in verbis lateat, ut pro monacho Regularem clericum intelligere velis: quippe quia in illa Ecclesia institutum clericorum Canonicorum communiter, & regulariter viuentium à Sanctissimis Apostolis plantatum in hunc vsque diem, Deo protegente, perseuerat, quod fortassis de nulla alia Ecclesia dici poterit, verum de antiquissima præcellæ Genitricis Dei Mariæ Ecclesia de Pilari nuncupata, deq; illius dignitate, & præminentijs lib. 2. data opera, & diffusè dicendum erit. Nec omittendum quod scribit, *propeq; erat monasteriū monachorum Benedictinorum*, quod præterquam phrasis illa, Benedictinorum, recens esse monstrat, nescio quid antiquitatis redolet illius monasterij Benedictinorum, quasi illud, quo tempore Maximus hæc scribebat, non amplius extaret, sed iam solo æquatum esset, cum tamen eo tempore monasteria Benedictinorum in Hispanijs vix pullulare inciperent.

III. **S**ub anno 575. scribit: *Sanctus Donatus, qui Regulam Eremitarum S. Augustini locupletiore, mitioremq; in Hispaniam primus inuexit, & in agro Setabitano monasterium Seruitanorum construxit, ut verborum meritis, & miraculis abundè nobilitatus, gloriosus migravit ad Dominum, coliturq; Kalendū Nouembri.* Stolidum sanè cōmentum, quæ enim est hæc Regula Eremitica D. Augustini? nam communis iam est omnium consensus, B. Augustinum vnicam tantum Regulam scripsisse, de qua superius diximus: Hæc autem Regula ut Eremitis accommodetur, non mitigatione egebat, cum sit omnium latissima, ut vel etiam Sacri Canonones aduertunt, cap. Quod Dei timorem. de statu Monachorum, sed maxima restrictione. Diuus Ildephonsus Toletanus Archiepiscopus de Donato loquens, inquit: *Donatus professione, & opere monachus, cuiusdam Eremitæ fertur in Africa fuisse discipulus.* Mariana lib. 5. de rebus Hispaniæ, & alij de aduentu S. Donati in Hispaniam, deq; illius mona-

monachatu plurā scripserunt : verū de Eremiti-
ca Augustini regula nihil prorsus : sed vt mendum
auctoris agnoscas , vide illum infra sub anno 590.
Abbatem Seruitanum inter monachos Benedicti-
nenses referentem .

Sub anno 590. inquit : *Marcus Maximus Ab-
bas prius Benedictinus sanctarum Massarum Ca-
saraugusta , tunc Archidiaconus Casaraugustanus .*
quod etiam dixerat supra sub anno 587. quod nō
videtur verum . Primò , quia non consueuerunt
monachi in Archidiaconos Ecclesiarum Cathedra-
lium assumi . Secundò , quia nomen Benedictino-
rum tunc temporis in vsu non erat , sed qui hæc ad-
didit , consequenter locutus est , vt Ecclesiam Beatę
Marię de Pilari monachis D. Benedicti vendicaret .

Sub anno 606. inquit : *Machumetus homo im-
pius , & flagitiosus grassatur per Hispaniam* , hoc
luculentum est mendaciū : nam Machumetus nun-
quam Hispanias vidit , vt plus notum est , quā quod
probatione indigeat : & licet Saraceni sub an. 675.
Hispanias aggressi fuerint : tamen non ante annum
713. illas ingressi fuerunt , vt ex Tuditano , & alijs
auctoribus fide dignis probat Baronius tom. 8. sub
anno 675. num. 8. & sub anno 713. num. 22. &
sequentibus .

Tandem cum ad hæc fragmenta Dextri , & Mar-
ci Maximi verificanda , qui illa imprimenda cura-
uit , testimonio Eutrandi siue Luitprandi Ticinen-
sis potissimum nitatur , cuius idcirco epistolam ip-
sis fragmentis præmisit , eamq; in dicta epistola idē
Eutrandus fateatur , se cum eisdem fragmentis con-
tinationem historiae vsque ad annum 922. dedu-
ctam Episcopo Reginundo transmississe , quid cau-
sæ fuit , quod ipsam continuationē cum dictis frag-
mentis non impressit , sed illa veluti spuria reiecta ,
Braulionis & Helece additiones substituit ? hoc
enim videtur aliud nihil , nisi ipsi Eutrando , & con-
sequenter toti historiae omnem fidem prorsus ab-
legare .

Caput quinquagesimūquartū .

Argumenta secundi generis afferuntur .

SS. Fulgentium Ruspensem , Gaudio-
sum Bittinensem , Agnellum Parthe-
nopæum , & Hilarium Arelatensem
Eremitas Augustinenses nunquā fuis-
se monstratur .

I. Is itaque de Lucij dextri , & Mar-
ci Maximi fragmentis prænota-
tis , difficile non erit argumenta
ad secundum genus spectantia ,
dissoluerē , quorum omnes vires
in dictorum fragmentorum auto-
ritate potissimum locantur . Sumuntur eiusmodi
argumenta ex quibusdam antiquis , & sanctissimis

viris , quos Ioannes Marquez cap. 10. 11. & 12.
& 15. S. 4. & 5. & alij quidam , Eremitici Ordinis
Professores fuisse affirmant , & probare nituntur .
Hi sunt primus B. Fulgentius Episcopus Ruspensis ,
secundus , Gaudiofus Episcopus Bittinensis : tertius ,
Agnellus Neapolitanus : quartus , Hilarius Arela-
tensis : quintus , Profuturus Episcopus Bmcarensis :
sextus , Paulus Orosius Hispanus : septimus , Lepo-
rius Episcopus Vticensis : octauus , Paulinus Epi-
scopus Nolanus : nonus Arthuagus Monachus To-
letanus : decimus , Errinodus item monachus To-
letanus : vndecimus , Ferdinandus Episcopus Car-
thaginis Spartarię , & Archiepiscopus Toletanus :
duodecimus , Donatus Abbas fundator monasterij
Seruitani : tertiusdecimus , Eutropius Episcopus
Valentianus : decimusquartus , Licinianus Episco-
pus Carthaginis Spartarię & martyr : decimusquin-
tus , Nuntus Abbas monasterij Meridæ : decimus-
sextus , Patritius Hybernæ Apostolus : decimus-
septimus , S. Germanus Episcopus in Gallijs : de-
cimusoctauus , S. Columba S. Columbani Magi-
ster . Addit Marquez sanctum Gallum inter Hel-
uctios Abbatē , & quosdam alios , qui apud illum
in locis allegatis videri possunt . De quibus omni-
bus sigillatim dicendum erit , & ostendendum , nul-
lum istorum Eremitam Augustinensem , ne per
somnia quidem extitisse , quod per singulos dis-
currentibus evidentissimè patebit .

Primus igitur , quem ad Eremitici Ordinis anti- I I.
quitatem probandam obijciunt , est D. Fulgen-
tius Episcopus Ruspensis ; illum enim B. Augustini
discipulum , & instituti Augustiniani professorem
fuisse , conceptis verbis dicit Cardinalis Baronius
tom. 6. sub anno 504. nu. 33. & 34. & ante illum
Ioannes Molanus lib. 1. de Canonicis cap. 8. Cæ-
terum B. Fulgentium professione non clericum , sed
monachum fuisse , satis apertè indicat autor Ano-
nimus , qui illius vitam scribit , vt etiam Baronius
loco supra cit. notauit .

Respondeo , decipi , falsa reuerentia , Baronium ,
aut quicumque illi sunt , qui affirmant , Beatum Ful-
gentium vel Augustini discipulum fuisse , vel D. Au-
gustini institutum coluisse , quod Augustini disci-
pulus non fuerit , nec esse potuerit , probatione non
eget : nam ex ipsomet Baronio Augustini obitus in-
cidit in annum 430. Fulgentij verò in annum 529.
nonaginta nouem annis post obitum ipsius D. Au-
gustini . Quod autem D. Augustini institutum non
tenuerit , ostenditur ex delatione habitus , ex qua
demonstratiuum argumentum sumitur , licet à po-
steriori , ad instituta Regularium dignoscendā , &
distinguenda : habitus enim D. Fulgentij ab habitu
D. Augustini adeo distitit , vt vix aciculam com-
munem haberent , vt patet , si ea conferas , quæ de
Augustini habitu scribunt , tum ipse Augustinus
sermo 2. de communi vita Clericorum , tum Possi-
dius cap. 22. cum ijs , quæ de habitu D. Fulgentij
tradit autor vitæ illius anonimus cap. 18. Beatus
enim Augustinus tunica linea , & birro cæteris cle-
ricis communibus viebatur , vestesq; illius , & lectua-

lia, vt non erant nitida nimium, nec abiecta plurimum. Verum Fulgentij habitus erat vnica, eaq; vilissima tunica, cingulo pelliceo succincta, quod nec etiam dormiturus soluebat, qua veste siue per ætatem, siue per hyemem vtens, sic studio humilitatis ambitionem vestium corporalium fugiebat, vt nec Orario sicut ceteri Episcopi vteretur, nec vltima calceamenta Clericorum acciperet, nec caligis in hyeme, nec caligulis per ætatem vteretur. Vide obsecro, quam conuenientiam Fulgentij habitus, cum habitu D. Augustini habuerit. Augustinus fatetur ne calceamenta quidem, nisi ceteris clericis communia velle accipere: Fulgentius verò nec ipsa quidem calceamenta clericorum accipere volebat. Augustinus sua calceamenta, & lectualia, nec nitida nimium, sed nec abiecta plurimum accipere volebat: Fulgentius vna vilissima tunica per hyemem, & ætatem vtebatur, quam nec soluebat dormiturus. Augustinus præcipiebat vestes lauari, in commune seruari, deponi & reddi: Fulgentius, quam semel vestem induebat, nunquam amplius exuebat, nec lauabat, siue per hyemem, siue per ætatem, quippe qui vnica habebat. Augustinus Ciuitatem, Fulgentius solitudines incolabat, & tamen cum toto coelo Augustini, & Fulgentij habitus distaret, audent viri docti, & graues sine ratione, sine autoritate asserere, B. Fulgentium D. Augustini institutum tenuisse, & Regularem habitum gestasse. fuit ergo D. Fulgentius Augustini discipulus, quia illius doctrinam secutus, illius studium, & zelum in Fide Catholica propaganda, & contra hæreticos tuenda æmulatus, strenuissimam operam nauauit, pro qua exilia, carceres, & verbera perpeffus est. fuit etiam Augustini discipulus imitatione, quod vt ille, sic iste vitæ regularis institutum coluit: potuit etiam Augustini Regulam sibi, & suis Monachis seruandam sumpsisse, etsi de hoc nullo authentico documento nobis constet. Verum quod B. Augustini discipulus fuerit, vel quod modus vitæ Regularis, quem tenuit, à B. Augustino fuerit institutus, hoc ego constanter nego.

Dices si modus vitæ Regularis, quem Fulgentius tenebat, à B. Augustino institutus non est, quis illius autor extitit? Respondeo illius vitæ Monasticæ, quam B. Fulgentius primitus coluit, Sanctum Faustum Episcopum autorem extitisse, vt autor vitæ eiusdem D. Fulgentij cap. 4. fatetur: *Fuit autem tunc temporis Episcopus quidam laudabiliter predicandus, nomine Faustus, qui pro fide Catholica non longè à Cathedra sua iussus fuerat relegari. De multis enim Sacerdotibus hoc Hunerici Tyranni persecutoris astuta malignitas ordinauerat, vt iuxta propriam patriam peregrinationis incommodum sustinentes, ad negandum Deum facile flecterentur. in eodem proinde loco, ubi relegatus tenebatur, monasterium sibi construxerat, in quo spiritaliter viuens, apud omnes Christianos honorabilis habebatur. Ad hunc ergo S. Fulgentius, quippe et notissimus, alacriter venit, eiq; votum sui cor-*

dis fideliter indicauit. Vide alia si placet. Verum est, B. Fausto è monasterio turbato ad aliud monasterium, cui Fœlix Abbas præerat, ex consensu eiusdem Episcopi transiisse, ac demum ipsum Fulgentium factum Episcopum propria autoritate alia monasteria instituisse: sed an eiusdem institutum cum priori, an alterius, non constat. hoc certum, illud D. Augustini institutum non fuisse. Sed ratio aduersarij debili fundamento nititur, quod nullus in Africa monasterium instituere potuerit, quod sub B. Augustini instituto non esset, quis enim alios Africæ Episcopos ipsi Augustino subegerat, aut sua potestate priuauerat, vt sicut ille, sic ipsi monasteria instituere non possent?

Secundus, quem producit cap. 10. in principio. **I**I. est S. Gaudiosus Episcopus Bittinensis, is enim cum ceteris Episcopis Africanis à Vuandalis exulare coactus, vt Victor Vticensis de persecutione Vandalica scribit, nauigio Neapolim applicuit, vbi monasterium extruxit, cui S. Agnellus Abbas fuit præfectus, vt constat ex Martyrologio Romano, & ex Annotationibus Cardinalis Baronij ad 28. Octobris, & 14. Decembris. Cum autem Gaudiosus Africanus esset, rationi, & veritati maximè consentaneum est, Eremitarum Augustinensium institutum erexisse, quod tunc per totam Africam notissimum, & celeberrimum extabat, præter quod aliud in partibus Africanis non cognoscebatur. Quod verò B. Gaudiosus Neapoli Monasterium erexit, & Catholicos ex Africa profugos in eo collegerit, eiq; Monasterio B. Agnellum præfecerit, probat Baronius ex Victore Vticensi, Paulo Regio Vici Episcopo, & ex tabulis Ecclesiæ Neapolitanæ, quæ probatio militat etiam de B. Agnello, si enim ille à B. Gaudioso dicti Monasterij Abbas fuerit institutus, necessè est, illud vitæ genus, quod ibi Gaudiosus plantauerat, eum etiam tenuisse.

Respondeo, decipi Ioannem Marquez, & Ludouicum de Angelis ab eo ibi allegatum, ac etiam Cornelium Lancillottum lib. 2. cap. 18. & si qui sunt alij, qui affirmant, aut S. Gaudiosum, aut Sanctum Agnellum Eremitas Augustinenses fuisse. De Sancto Gaudioso constat, illum Episcopum Bittinensem in Africa fuisse, & ex Africa cum alijs multis Episcopis, & clericis ab Hæreticis pulsum diuino miraculo Neapolim delatum, ibi propè Ciuitatem monasterium erexisse, ac in eo clericos profugos collegisse. Id Victor Vticensis, id Baronius tum in Martyrologio ad 28. Octobris, tum in annalibus tom. 5. sub anno 439. num. 31. id tandem tabulæ Sacrosanctæ Neapolitanæ Ecclesiæ consensu vnanimi fatentur. At fratrem Eremitam Augustinensem fuisse, vel monasterium fratribus Augustinensibus fundauisse, ignoscant veritati, est assertio ab omni specie veritatis, tam longè distans, vt cum multa diligentia, & pari labore apud omnes quotquot reperiri potuerunt Sapientes, & historiarum periti, inquisitio facta fuerit, præter admirationem aliud nihil inuenire potuerim, nec puto quod alij inuenient.

Quod

IV. **Q**uod ad B. Agnellum attinet, fateor Paulum Regium, qui Card. Baronio erroris autor est, in vita huius Sancti scribere, B. Gaudiosū cū propè Neapolim Monasterium erexisset, audita sanctitatis illius fama, cum suis socijs illum eius Ecclesiæ, licet inuitum, Abbatem constituisse, eūq; sic electum in humilitate profunda, cæterisq; virtutum exercitijs magis in dies profecisse, ac demū B. Gaudioso prius vita functo, ipsum quoque cum ad annum ætatis 61. peruenisset, beato sine quieuisse, die festo S. Lucie Virginis nimirum 13. Decembris ann. 576. cuius autoris mentem secutus Baronius in notis ad Martyrologium sub die 28. Octobris hæc habet: *In actis S. Agnelli hæc de Sancto Gaudioso leguntur. Agnellus Abbas electus in monasterio, quod B. Gaudiosus cognomento Septimius Cecilius Sanctæ Bistinnensis Ecclesiæ Pontifex in Africa condere studuit in hac Ciuitate Parthenopæa, eo tempore, quo ex Africa partibus aduenit cum Sancto Quoduultdeo, & cæteris Præsulibus fugiens persecutionem Vuandalorum, &c. Perseuerat solemnem cultum Neapoli, ubi in eius Ecclesia decenti honore sacra eius pignora asseruantur. Claruit circa annum Domini 440. ea enim persecutio in Africa conflatæ est, Theodosio XVII. & Festo Cos. anno Domini 439.* Verūm hæc Pauli Regij narrationē falsam esse, conuincitur ex annorum supputatione: nam B. Gaudiosus Neapolim delatus est anno Christi 440. sed B. Agnellus eodem Paulo Regio tradente obiit anno Christi 576. cum esset ætatis annorum 61. aut secundum Baronium in Martyrologio die 14. Decemb. sub Gregorio Papa huius nominis I. & Mauritio Imperatore. Nulla igitur probabilitate dici potest, B. Agnellum cum Sancto Gaudioso, & cæteris Catholicis ex Africa profugis Neapolim venisse, aut à Beato Gaudioso Monasterij à se instituti Abbatem constitutum fuisse. Ob hanc rationem, quæ nisi diuinum miraculum supponamus, videlicet Beatum Agnellum annos quinquaginta supra centam, & amplius vixisse, vnum ex tribus dicendum videtur, aut Beatum Agnellum, qui cum Sanctis Gaudioso, Quoduultdeo & cæteris Catholicis ex Africa Neapolim applicuit, & quem Gaudiosus Monasterio à se exstructo Abbatem præfecit, illum non fuisse, cuius Paulus Regius, & Baronius vitam scripserunt, illius obitum in annum 576. reijcientes, sed aliquem ex Beati Augustini discipulis, cuius solum Ioannem de Nigraualle Apostolicum Bibliothecarium in Epilogo Chronicarum 13. cap. 18. meminisse repertum, dum Sanctos Ordinis Canonorum Regularium numerat, aut è contrario Gaudiosum, qui B. Agnellum Abbatem instituit, non illum esse, qui tempore persecutionis Vuandalicæ ex Africa pulsus, Neapolim appulit, sed alium Salernitanæ Ecclesiæ Episcopum, cuius festum die 26. Octobris celebratur, sub quo die notauit Baronius in Martyrologio, propter nominum identitatem, quæ sunt vnus, alij tributa esse, & vnum ex duobus effectum Aut tandem si Agnellus Monasterio à B. Gaudio-

so exstructo Abbas præfuit, non ab ipso Gaudioso, sed longè post illius decessum, ei monasterio præfectum. Hæc autem adnotare volui potius ad Pauli Regij historiam corrigendam, quàm ad rationem soluendam: quia vtunque res se habuerit, absolurè nego, aut Beatum Agnellum Eremitam Augustinensem, aut Monasterium à Beato Gaudioso institutum, Ordinis Eremitarum Augustinensium fuisse, quorum institutum octingentis propè annis antecessit. fateor tamen B. Agnellum antequam vitæ Regularis institutum in eo Monasterio tenuisset, solitariam vitam duxisse: sed aliud est ab eo, de quo nunc disputamus. Scripsit nuper huius Sancti vitam R. P. Cæsar Franciottus sacerdos ex Congregatione B. Virginis Lucensi, in libro, quæ de miraculosis imaginibus, & vitis Sanctorum in Ciuitate Lucensi existentium edidit, ann. 1613. At de instituto Eremitarum Augustinensium nihil profus.

Nunc ad Hilarium Arelatensem veniamus, V. quem Marquez dicit. cap. 10. S. 10. & Beati Augustini discipulum, & instituti Eremitici professorem fuisse contendit. nam quod fuerit Augustini discipulus, illa eius epistola ad Augustinum indicat, quæ libris illius de Prædestinatione Sanctorum, & de Bono Perseuerantiæ præmittitur. Quod autem vitam Eremiticam idem Hilarius professus fuerit multipliciter probari potest. primò per D. Prosperum, qui id testatur in 2. lib. de Vita contemplatiua cap. 9. Secundò per D. Eucherium Episcopum Lugdunensem in epistola ad Valerianum de eodem Hilario scribentem: *Hilarius nuper, & de Italia antistes Petronius, ambo ab illa plenissima, vt aiunt, mundana potestati Sede, vnus in Religione, alius in Sacerdotij nomen ascendit.* Tertio ex Isidoro de viris illustribus in Eucherio scribente: *Eucherius Francia Episcopus elegans sententijs, ornatus in verbis, edidit ad Hilarium Arelatensem Antistitem Eremitæ deserta petentem vnum opusculum de laude eiusdem Eremitæ luculentissimum, & dulci sermone dictatum, &c.*

Fateor Beatum Hilarium Augustini discipulum, & filium, & amicum charissimum fuisse, fateor etiam Eremitæ deserta petiuisse, & monasticam vitam egisse in monasterio Lirinensi sub Honorato Abbate, postea Episcopo Arelatensi. At vel Eremitam Augustinensem fuisse, vel institutum Eremiticum ab Augustino profectum ad Insulam Lirinensem cum Honorato detulisse, falsa esse contendo. Primus enim Lirinensis monasterij fundator fuit S. Honoratus, qui à S. Crapasio monachus factus, stirpis Senatoriæ cum esset, vanæ laudis fugiendæ ergò, versus Orientem perrexit, vnde post multos annos Deo volente in patriam regressus, Leutio Episcopo suadente ad Leronem Insulam Serpentibus plenam se contulit, ibique Serpentibus fugatis Ecclesiam, & Monasterium nõ sub Augustini Regula, sed sub instituto, quod vel à Caprasio, vel in Oriente didicerat, fundauit illuc B. Hilarium Arelatensem non quidem Eremitam Augustinensem, vt Marquez

quez ait, sed laicum, clariùs secularem ante illud tempus existentem duxit, ac primus Monachum fecit. Vide verba, quæ de Sanctis Honorato, & Hilario, & Monasterio Lirinensi per eos fundato, necnon de conuersione Sancti Hilarij ex statu vitæ secularis ad vitam monasticam per Sanctum Honoratum, scribit Baronius tom. 6. sub ann. 445. nu. 20. & videbis etiam falsitatis ea omnia conuinci, quæ Marquez cap. 10. S. 1. & cap. 15. S. 4. de B. Hilario, & de fundatione Monasterij Lirinensis sub Regula D. Augustini scribit: *Ceterum, inquit, quod ad S. Honorati genus, & patriam pertinet, ex Senatoria illustri familia, eademq; Consulatus dignitate aucta ortum idem tradit Hilarius, fuisseq; patria Arelatensem non obscure significat, dum ait, ipsum Duce Sancto Caprasio sene conuersum in monachum, germanumq; nactum comitem Venantium nomine vitanda gratia humana laudis, iter arripuisse Orientem versus, nauigioq; peruenisse in Achaiam, ubi defuncto eodem ipso fratre Venantio ipsum Honoratū cum suis haud leuiter egrosantem, inisse consilium patriam repetendi, & licet quæ patria fuerit, expressè non nominet, tamen Arelatum significat, dum autor ipse Hilarius pro concione alloquens suos Arelatenses illis planè verbis insinuat, ubi ait, hinc iam vobis Honoratum vestrum Christus reducit, & occulta manu salubritatem regressus sui temperat, &c. Quem ergo ad suos Arelatenses reductum, atque regressum tradit, sanè inde recessisse significat. Reduentem verò primum omnium consilio Leuntij Foroiulienfis proximè degentis Episcopi incoluisse Insulam Lerinensem à Serpentibus obsessam, illicq; cedentibus illis, Ecclesiam, & Monasterium erexisse, excepisseq; à seculo profugos ad vitam monasticam excolendam docet. Sed & Arelatum cum redisset, se conuersum à vita seculari ab eodem Honorato, idem qui ea scribit, affirmat Hilarius: nam ait, tunc primum illam patriam, quam fugiendam dudum crediderat, agnouit, educit me secum suam prædam, gaudet, triumphat, exultatq; Hæc aduertere, & notare debuerat Marquez, qui ad fucum faciendum pro Hilarij monachatu testimonium Baronij dicto cap. decimo, S. 1. allegauit. De monasterio Lirinensi, & de instituto Monachorum, qui ibidem temporibus D. Hilarij debebant, data opera scribit Syluester Maurolicus lib. 1. suæ historiæ omnium Religionum, ubi ex antiquis autoribus multa colligit, quæ videri possunt.*

Caput quinquagesimū quintū.

Probat, Profuturum Episcopum, Paulum Orosium, Leporium Vticensem, & Paulinum Nolanum Augustinenses Eremitas nunquam extitisse.

I. Vinto loco producit Ioannes Marquez dicto cap. 10. S. 2. Profuturum Archiepiscopum Bracarensem, ac exinde in sequentibus, S. 3. 4. & 5. Paulum Orosium Hispanum, Leporium Episcopum Vticensem, & Paulinum Episcopum Nolanum, quos Eremitas Augustinenses fuisse, ostendere se arbitrat, & sanè quòd ad Profuturum spectat, constat, illum B. Augustini discipulum fuisse ex epistola 10. D. Augustini ad Hieronymum, & ex epistola D. Augustini ad Profuturum, quæ est inter epistolas Augustini nu. 149. Quod autem fuerit frater Eremita, non Clericus Canonicus, probat, quia tenuit Augustinianum institutum, antequam B. Augustinus esset Episcopus, quando adhuc erat presbyter in monasterio in horto Valerij instituto: nam Clericos Canonicos non nisi factus Episcopus instituit. Addit verò, hunc Profuturum Augustini alumnum Archiepiscopum Bracarensem fuisse in Hispanijs, testimonio Iuliani Archipresbyteri Toletani vsus, qui in suis Chronicis Hispaniarum scribit. *Anno 398. Profuturus Presbyter Africae venit in Hispaniam, & ob egregias virtutes, & mentis sanctitatem succedit Paterno in Sede Bracarensi.* Quod quomodo acciderit, sic declarat, cum Beatus Augustinus, S. Hieronymo literas quasdam adhuc presbyter per ipsum Profuturum ferendas destinasset, iussit vt prius in Hispanias ad Concilium Toletanum contra Pri-scillianistas celebrandum se conferret: ac exinde in Palestinam ad D. Hieronymum cum dictis literis transfret. Eadem ratione vtitur ad suadendam Eremiticam Pauli Orosij: quia constat illum multo tempore cum B. Augustino in Africa degisse sub illius disciplina, vt graues auctores tradunt, Flavius Dexter, Martinus Polonus, Vasæus, Cardinalis Bellarminus, Sabellicus, & alij: & colligitur ex epistola 28. Diui Augustini, & ex proœmio librorum eiusdem Orosij de Ormesta mundi, quos Augustino iubente editos eidem nuncupauit. De Leporio verò Episcopo Vticensi Dexter Paciani Filius autor grauissimus, & à Diuo Hieronymo probatus sic scribit: *Anno ab Vrbe condita 1157. à Christi Natiuitate 406. Leporius Episcopus Vticensis in Betica prius monachus ex familia S. August. mutat perditam suā priorem sententiā, admonitus à S. Augustino præceptore suo.* Tandem quòd ad Paulinum Nolanum spectat, probabile admodum est, illum Eremitam instituti Augustiniani professorem fuisse. Primò quia constat, illū B. Augustini discipulum fuisse, in cuius amicitiam venerat median-

mediante Alipio ex epistolis 31. 33. & 35. inter epistolas Augustini. Secundò, quia certum est, illum professione monachum fuisse, quod institutum vel Alipio, vel Augustino suadente suscepit. Tertiò, quia constat, illum iubente Augustino in Hispanias transiisse, & ibi à Lampio Barchinonensi Episcopo presbyterum fuisse ordinatum, & in illis Regionibus monasteria sui Ordinis instituisse, ut colligitur ex Baronio tom. 4. sub anno 394. & expressè tradunt Elias Venerus in Annotationibus ad epistolam sextam ipsius Paulini, & Vassus in Historia Hispan. ex traditione Petri Criniti. Quartò, quia constat, Paulinum ob iugens desiderium Augustinum videndi in Africam traiecisse, ex Augustino lib. 1. de Ciuit. cap. 10. & ex epistola 249. Quintò, quia cum idem Paulinus secundò captiuus pro filio viduæ redimendo in Africam transisset, à Regis genero interrogatus, quid artis nouisset: Respondit scire se hortum excolere, ac in eo se exercitio occupauit, prioris sui instituti, & pristini exercitij memor, quod sub Diuo Augustino in illo primo monasterio in horto Valerij extracto tenuerat. Hæc Marquez loco citato, quæ per multas paginas amplificauit.

II. **R**espondeo, huc autorem multa falsa pro veris supponere: multa etiam falsa pro veris de suo addere, quæ manifestè indicant, illum in historijs, de quibus agitur, parum versatum.

Primò namque falsum est, quod pro fundamentum supponit. Religiosos cum Augustino presbytero degentes eremitas fuisse, de qua re satis supra, nec plura addenda.

Secundò falsum est, quod de Profuturo scribit, Profuturum, qui de familia B. Aug. extitit, cuiusq; ipse Aug. in epist. 10. & 149. meminit Archiep. Bracharensem fuisse. nam siue ille, quem Iulianus, & alij inter Archiepiscopos Bracharenses referunt, post depositionem Paterni ordinatum, presbyter Africanus fuerit, ac etiam ex familia D. August. siue non, hoc certum, non fuisse illum, cuius Aug. meminit in dictis epistolis, & quem D. Hieronymo nuntium destinauit. nam iste ab Augustino Hieronymo destinatus, quem ille alterum se in epist. 149. vocauit, in Africa Episcopus erat sub primatu, siue Archiepiscopatu Numidiæ, propeq; Ciuitates Constantinam, & Calamam, ut apertè colligitur ex dicta epist. 149. in qua Augustinus ipsi Profuturo de morte Megalij Numidiæ Primatis scribit, rogans illum, ut indicet, an alium successorem primatus illius inuenerit. Fuisse namque Megalium Numidiæ Primatem, & Calamæ Episcopum, testatur Possidius in vita Augustini cap. 8. Rursus commendat ipsi Profuturo Victorem Constantinam, proficiscentem, iubetq; ut redeuntem moneat per Calamam transire, quas ciuitates omnes in Numidia extitisse, probatione non indiget. tandem fatetur August. se in itinere ipsum Profuturum nuper allocutum: *Si recolis*, inquit, *quid mecum nuper in itinere quodam locutus sis.* quod esse non potuisset, si Profuturus in Brachara Episc. tunc fuisset.

Tertiò, falsum est, quod Marquez etiam ait: quando Augustinus Profuturum D. Hieronymo cum literis destinauit, iussisse, ut per Hispaniam transiens se ad Concilium Toletanum transferreret, nam Concilium primum Toletanum non nisi anno 400 celebratum fuit ex historia Conciliorum, aut anno 398. ut ipse Marquez fatetur. At Profuturus ante annum 394. Hieronymo fuit destinatus: nam destinatus est ab illo adhuc existente presbytero, ut habet ex epistola decima citata: Verum August. anno Christi 394. Episcopus est ordinatus. Ergo Profuturus sex saltem annis ante Concilium Toletanum ipsi Hieronymo fuerat cum dictis literis destinatus.

Quartò falsum est, quod ait illum Toletano Concilio interfuisse, & pro Paterno Bracharensem Episcopum fuisse ordinatum, nam Profuturus, de quo Augustinus loquitur, eodem attestante in dicta epist. 10. dum proficisci ad Hieronymum disponebat, continuo Episcopatus sarcina detentus in breui defunctus est. Omitto Baronium tomo 5. sub anno 405. num. 43. dicentem, primum Conc. Tolet. illo anno fuisse celebratū. Sed ut hæc omnia, quæ gratis ait, illi concederemus, vndenam haberet Profuturum Eremitam Augustinensem fuisse? Dicit ex prænomine fratris, quia Augustinus illum fratrem Profuturum vocat, sed iste nimis sæcundus modus est fratres Eremitas Augustinenses procreandi. Vide quæ diximus capite 10. & capite 39.

Quintò, falsum est, quod pari probabilitate, & rationum soliditate de Paulo Orosio sibi persuadet. Nam Paulus Orosius non antequam sacerdos ordinatus esset, ad Augustinum profectus est, ut constat ex epist. Augustini, & aliorum Episcoporum Concilij Carthaginensis ad Innocentium primum, quæ est in ordine 90. & ex epistola 102. ad Eudodium, & notat Baronius sub anno 414. numero 12 vnde consequens est, ut cum Augustino inter sacerdotes, & clericos, non inter eremitas commoratus fuerit, & institutum clericorum Augustinensium, non autem eremitarum tenuerit. Sanè quotquot de Paulo Orosio suorum temporum historico præclaro scripserunt, paucis eremitis Augustinensibus, & in propria causa minimè audientis exceptis, omnes illum clericum faciunt, & Augustini alumnum, ac discipulum: nullus verò eremitam, sed nec ipse Marquez pro sua opinione aliquid assert, nisi quod nullum in Beati Augustini amicitiam admittendum esse contendit, nisi cuculla eremitica cingulo coriaceo succincta prius indutum, & qui Valerij hortum non prius aliquot diebus coluerit.

Sextò multò magis falsum est, nec omnino ferendum, quod de Leporio Vticensi scribit, illum monachum de familia B. Augustini, illiusq; discipulum prius extitisse. Nam Leporius Vticensis Episcopus non ex Augustini, sed ex Pelagij familia monachus extitit, erroris Pelagiani sectator, & Nestoriani autor, qui ex Britannia profectus, prius

prius in Gallijs Pelagianum dogma prædicauit. Deinde in Africam traiciens, ibi Viticensis Ecclesiæ Episcopus ordinatus à presbyteris Ecclesiæ Gallicanæ, ac inter illos à Ioanne Cassiano, nec non à D. Augustino per literas admonitus, vtrumque errorem cum maxima omnium Catholicorum lætitia, tum admiratione, ac ædificatione retractauit, quæ omnia habes ex Ioan. Pitfiode Scriptoribus Anglicanis in Leporio, vbi ex antiquis historicis illius monasterium indicat, & ex Gennadio de Viris illustribus in Leporio. Sed clarissimè omnium ex Io. Cassiano, qui illius conuersioni præcipuam operam nauauit in libro 1. de Incarnatione Verbi, vbi hæc de ipso Leporio scribit: *Leporius enim tunc monachus, modo presbyter, qui Pelagij, vt supra diximus ex institutione, vel potius peruersitate descendens, apud Gallias assertor prædictæ hereseos, aut inter primos, aut inter maximos fuit, à nobis admonitus, à Deo emendatus, ita malè conceptam persuasionem magnificè condemnauit, vt non minus potè admiranda sit correctio illius, quam illa fides multorum: quia primum est errorem penitus non incurere, secundum bene repudiare. is ergo in se reuersus non solum in Africa, vbi tunc erat, & nunc est, tam errorem suum cum dolore, quam sine pudore confessus est, sed etiam ad omnes Ciuitates Gallij admodum flexibiles confessionis, & plangtus sui literas dedit, scilicet vt vbi deuotio eius prius cognita fuerat, illic etiam emendatio nosceretur, et qui testes erroris antea fuerant, idem postea conuersionis essent.* Vide exemplum epistolarum ipsius Leporij apud eundem Cassianum d. lib. 1. cap. 5. vide eundem Cass. lib. 7. vbi alterius illius erroris meminit, ac tandem Baronium tom. quinto sub anno 420. numero duodecimo.

Septimò falsum est, quod ait, hunc Leporium, qui suam perditam sententiam retractauit, Viticæ in Betica Episcopum fuisse, nam fuisse Episcopum Viticæ in Africa, ostendunt verba eiusdem Cassiani cum inquit: *Is ergo in se reuersus non solum in Africa, vbi tunc erat, et nunc est, tam errorem suum cum dolore, quam sine pudore confessus est.* Hæc enim verba indicant, illum in Africa, non in Hispanijs degisse, tunc potissimùm, quando suum errorem retractauit. Idem omnino scribit Gennadius: *Leporius, inquit, adhuc monachus, postea presbyter presumens de puritate vitæ, quam arbitrio tantum, & conatu proprio, non Dei adiutorio obtinuisse credebat. Pelagianū dogma voperat sequi: sed à Gallicanis Doctoribus admonitus, & in Africa per Augustinum à Deo emendatus, scripsit emendationis suæ libellum.* Et hinc habes, vnde impostorem euincas, qui sub nomine Flauij Dextri scribit, Leporium Viticæ in Betica Episcopum ex familia Diui Augustini monachum, à Magistro admonitum, suam perditam priorem sententiam emendasse. Sed puto deceptum fictorem imperitum, quia reperit alium Leporium inter Beati Augustini clericos, cuius ille meminit in secundo sermone de

Comm. vita Clericorum. Alium fortasse Leporium vidit Episcopus Concilio primo Toletano cum cæteris Episcopis subscribentè, & ita ex tribus vnū Leporium effecit, nec loca, nec tempora distinguens, nam Leporius Pelagianus ex Britannia oriundus per Gallias suum dogma prædicauit, exinde in Africam traiciens, ibi mansit, Leporius verò ex familia Diui Augustini ciuis Hipponensis prædiues, & nobilissimus erat. Leporius verò, qui Concilio Toletano subscripsit, Hispanus putatur. Rursus Leporius Hispanus anno 400. Concilio Toletano cum cæteris Episcopis subscripsit. At Leporius ex Augustini familia adhuc erat in Monasterio clericus, cum D. Augustinus sermonem secundum de comm. vita clericorum ad populum Hipponensem habuit, quo tempore iam canus, & senex erat, vt illa eius sermonis verba indicant: *Non decet hæc membra, hos canos.* Fictor verò sub nomine Dextri hunc Leporiū sub anno 406. inter Episcopos recenset. Adde non constare, an Leporius Pelagianus Episcopus fuerit, nam & Caisarius, & Gennadius solum presbyterum illum vocant, & etiam Pitfius.

Octauò, multò magis falsum est, quod idem IV. Marquez de Sancto Paulino Episcopo Nolano scribit, illum eremitam Ordinis Diui Augustini fuisse. Nam ex epistola 31. inter epistolas Augustini, quæ est ipsius Paulini ad Augustinum habemus, illum antequam in B. Augustini amicitiam, ac etiam notitiam veniret, iam presbyterum ordinatum cum coniuge Terasia, quæ similiter cum marito continentiam vouerat, Monachi vitam agere coepisse, & Diuo Augustino ætate maiorem fuisse, licet meritis, & ingenio se longè iuniorem fateatur, vnde & ab illo instrui, & in via Domini sanctis monitionibus institui plurimum precatur.

Nonò, multò adhuc magis falsum, & cõtra veritatè historiæ est, quod ex Vasæo, & ex epistolis ipsius Paulini subdit, Paulinum postquam inter D. Augustini eremitas adscriptus est, iubente Magistro in Hispanias profectum, plura sui ordinis monasteria extruxisse, & tandem à Lampio Barchinonensi Episcopo presbyterum fuisse ordinatum. nam quod ad Vasæum spectat, ille profectioem Paulini in Hispanias sub anno 381. statuit ex eodem Marquez cap. 10. §. 5. pag. mihi 114. & consequenter septem annis ante baptismum D. Augustini ipse in epistola ad Alipium 35. inter epistolas Diui Augustini fatetur, quando Alipius Mediolani cum Augustino degebat, peragrata Hispania iam ordinatum presbyterum, se in Italia rediisse, & inter B. Ambrosij Episcopi Mediolanensis presbyteros scriptum alicuius famæ inter Dei seruos apud Mediolanenses esse coepisse: *Quod enim, inquit, indicasti iam de humilitatis nostræ nomine apud Mediolanum te didicisse, cum illis initiareris, fateor curiosius me velle condiscere, vt ex omni parte te nouerim, quò magis gratuler, si à suscipiendo mihi*
Parre

Patre nostro Ambrosio, vel ad fidem inuitatus es, vel ad sacerdotium consecratus, ut eundem ambo habere videamur autorem, nam ego etsi à Delpbino Burdigaliae, à Lampio apud Barcionam in Hispania per vim inflammata subito plebis sacratus sum: tamen Ambrosij semper & dilectione ad fidem nutritus sum, & nunc in sacerdotij ordine confoueor. Denique suo me clero vindicare voluit, ut etsi diuersis locis degam ipsius presbyter censear.

V. **D**Ecimò falsum est, quod subiungit, Paulinum desiderio videndi D. Augustinum in Africam traiecisse, contrarium enim habemus ex epist. D. Aug. 65. in qua fatetur ipse Aug. desiderio se Paulinum videndi, & alloquendi teneri, at è contra Paulinum è suo loco scilicet, ex Nola non discedere statuisse, ait enim: *Colloqui autem vobiscum talia cupio, si dignemini literis, qualia possemus, si coram vestris sensibus adessemus. Ecce illam epistolam, quã nuper proposueram, tanquã si presens presenti inter dulces loquelas obijcerem, planè Christiano intellectu, & deuotione soluisi. Sed nimis cursum & breuiter, posset quippe ibi aliquantò diutiùs, & vberius habitare gratia oris tui, si cum dixisses, ita te illo, quo feliciter vteris loco perseverare decruisse, ut si quid de te aliud Domino placuerit, eius voluntatem praeferas tuã, id ipsum aliquantò apertius explicares, quomodo voluntatem Dei, quã nosira voluntati est praeponenda, nouerimus.* Ecce tibi non solùm Paulinus in Africam ad Augustinum videndum non iuit, sed ab Augustino forsitan inuitatus, & sine dubio desideratus à suo loco, nisi Deo aliter disponente, non discedere animo suo firmiter statuerat: is autem locus apud Nola erat in Campania, non in Africa.

VI. **S**Ed audiamus quæso rationes, quæ hunc virum ad Paulini profectioem in Africam ad Augustinum suadendam mouerunt. Prima illius ratio est, quia in ep. 249. ad Aug. fatetur Paulinus; se cum Aug. locutum: *ut tu, inquit, ad me aliquantò locutus es.* Verùm frigida nimis est ratio, nã Aug. & Paulinus per literas tanquam sensibus præsentes sese inuicem alloquebantur, ut ex verbis eiusdem Aug. in cit. proximè epist. habemus. Secunda ratio cum Paulinus sese pro redimendo filio viduæ captiuum tradidisset in Africam ductus, & à Genero Regis interrogatus, quid artium nouisset, respondit se hortum rectè colere nouisse: ac in eo se exercitio occupauisse ad suum primæuum Monasticum institutum rememorandum, quod in horto Valerij cù D. Aug. prius tenuerat. Egregiù sanè commetum, Paulinus sese in horto colendo occupauit, ut ad pristinum institutum reuerteretur, quod cum D. Aug. tenuerat in monasterio in horto Valerij ædificato. Fateor ingenue, me hæcenus in errore maximo versatum. putabam. n. Aug. in eo monasterio viros religiosos instituisse, qui vtriusque vitæ, contèplatiuæ scilicet, ac etiam actiuæ officia in vnum iungentes, diuinarum scripturarum lectioni, & medicationi, verbi Dei prædicationi, Sacramentorum dispensationi, populorum saluti procurandæ, & alijs similibus operibus

pietatis operam nauarent, sicut D. Tho. 2. 2. q. 189 art. 8. ad 2. & alij passim fatètur. Ceterùm quãdoquidè in eo monasterio oïtores, topiarij & viridarij ad terrã fodiendã, & olera plantanda instituti sunt, fateor nullã amplius causam esse, ut pro illo cù eremitis contendamus. At mea opinio est, Aug. de hortis colendis nõ adeo sollicitum fuisse, ut pro illorũ cultura monasteriũ, ac etiã Ord. Erem. instituere voluerit.

Quibus omnibus illud etiam adijcio ex sententia Baron. to. 5. sub anno 412. Paulinum Nolanum illum non esse, cui Ausonius scribit epist. à Marquez cõmemoratas, sed alium longè diuersum, licet nonnulli per errorem alterum cum altero confundant, & præter hos duos tertium fuisse B. Ambrosij Mediolanensis Episcopi Diaconum, & Aug. familiarissimum, qui scripsit vitã D. Ambrosij, & acerrimus Pelagianorum insectator fuit, cuius meminit Aug. lib. 2. de Gratia Christi cõtra Pelagiũ c. 3. 4. & 7. & Isidorus Hispalen. de Viris illust. sed vide Bar. ibid. n. 38. & 39. & sup. sub ann. 394. n. 47. & duob. seqq.

Caput quinquagesimum sextum.

Quod Arthuagus Gothus, Erthinodus Ferrãdus, & alij supra c. 54. relati Eremitæ Augustinenfes non extiterint.

ET si, quæ duobus præcedètibz capitibus diximus, sufficere possint ad ea etiã refellenda, quæ de Arthuago, & alijs nonnullis idem Marquez locis ibidem allegatis scribit, sine fundamento illos inter Eremitas sui ordinis recensens, ne tamen data opera quis me illos præterijisse existimet, referam breuiter, ac reijciam, quæ de illis cap. 11. 12. & 15. scribit, sit igitur: Nonus in Ordine S. Arthuagus natione Ghotus, & professione monachus. De hoc Arthuago M. Maximus sub era. 622. idest anno Christi 584. ita scribit: *Arthuagus Gothus ex Ordine S. Augustini monachus Sisle Toleti floret opinione sanctitatis.* Adstipulatur Eutrãdus, siue Luitprãdus in continuatione Chronici M. Maximi dicēs: *Era 631. 1. die Maij moritur sancte, compositèq; Arthuagus monachus Sisle Toleti.* Iulianus quoque Achipresbyter Toletanus: *Era 698. primo Iannarij Toleti Arthuagus monachus August. vir apprimè feruens zelo fidei &c.* Et licet Ambros. Morales lib. 12. c. 18. & alij eius obitum referant ad annum 630. omnes tamen Monachum Augustinensem affirmant.

Respondeo, licet hæc omnia concedamus, non probari, quod arguens intendit. primò, quia nomen monachi etiam clericos, canonicos ab Augustino institutos comprehendit. Secundò, quia esto fuisset verè monachus, non tamen sequeretur fuisse Ordinis Eremitarum, qui nunc est, ut sæpe aliàs monitum; & sanè totus hic labor Ioannis Marquez, quo nititur probare Arthuagum, & alios quosdam Augustinianos monachos fuisse, ad anti-

Q tiqui-

tiquitatem sui ordinis deducendam, proiectus videtur, quod etiam D. Antoninus 3. par. tit. 24. cap. 14. in princip. & ex illo Azorius, & Nauarrus supra allegati contra fratrem Iordanum, & alios notauerunt. Verum absolutè nego historias ex M. Maximo, & Eutrando allegatas, nam illud Chronicon Dextri per M. Maximum, & Eutrando continuatum, vel illorum autorum non est, vel pluribus in locis, aut ab hæreticis Magdeburgensibus, aut ab eremitis Augustinensibus, aut Monachis apud quos multis annis latuisse perhibetur, augendo, minuendo, immutando pro illorum commodo multipliciter fuit deprauatum, quod phrasæ istæ loquendi, monachus Augustinianus, vel monachus Ordinis sancti Augustini, & similes apertè indicant, illæ enim tunc temporis in vsu non erant. Sunt autem Magdeburgensibus, Auentino, Bruschio, Erasmo hæreticis, immo & Catholicis Germanis familiarissimæ. De historia Iuliani Toletani idem dicendum videtur, maximè quòd ille nec cum M. Maximo, nec cum Eutrando concordat.

II. **D**ecimus est S. Erthinodus martyr, de quo idè Eutrando: *Era 855. Erthinodus Gothus Augustinianus in Sista Toletana monasterio sui Ordinis, ut martyr in pretio habetur.*

Respondeo; cum quæ de s. Erthinodi monachatu asseruntur, eodem testimonio Eutrando nituntur, eodem modo respondendum, historiam Eutrando vel apochryphan esse, vel ab aliquo impostore deprauatam aut nomine monachorum Ordinis s. August. clericos canonicos intelligendos esse, quorum institutum improbabile non est etiam viuentis B. Aug. per Regiones Hispaniarum dilatatum, per ea, quæ Possidius de Monasterio Augustini cap. 11. scribit.

III. **V**ndecimus est S. Ferrandus primùm Episcopus Carthagini Spartariæ, deinde Archiepiscopus Toletanus, hunc inter Fulgentij discipulos recenset M. Maximus sub era 533. idest anno 495. sic enim ait: *Petro Episcopo Toletano succedit Hæctor in Africa Diaconus, dictus Ferrandus, familiaris S. Fulgentij Ruspensis, Episcopus Carthaginis Spartariæ. & era 534. scilicet anno Christi 496. Hæctor Ferrandus Episcopus Toletanus mirum in modum emicat. & Iulianus Toletanus: Palmato Episcopo Toletano succedit in eadem sede Hæctor cognomento Ferrandus Afer.* Plura de hoc Ferrando scribit Marquez cap. 11. §. 4. ad probandum, illum Diui Fulgentij discipulum fuisse, & consequenter eremitam Augustinensem, quia in quadam epistola Diuo Fulgentio scripta, se illius discipulum fatetur, & ipse Beati Fulgentij opera, quæ morte præuentus non absoluerat, ad umbilicum perduxit, vt Iulianus Toletanus scribit.

Respondeo, hunc autorem multa de suo dicere, quadam voluntariè, & sine fundamento, quadam apertè falsa, & ex omnibus nihil concludere. primò namque voluntariè dicit, in Ecclesia Africana consuetudinem fuisse Diaconos, & subdiaconos Ecclesiarum ex monachis assumere, id enim

nunquam permissum est, nisi in defectum clericorum, non autem ex consuetudine. Secundò, falsum est, M. Maximum dicere, sub era 533. Petro Toletano successisse in sede Episcopali Hæctorem dictum Ferrandum, nam in libro per Ioanem Calderonem edito sub era, 533. nihil omnino habetur ex his, quæ Marquez ex M. Maximo refert. era verò præcedenti ait: *Palmatio Episcopo Toletano succedit Petrus presbyter Edessenus natione Græcus vir doctissimus &c.* similiter era sequenti scilicet 534. solum inquit: *Hæctor, qui & Ferrandus Carthaginensis Diaconus floret.* quare illa verba: *Episcopus Toletanus mirum in modum emicat.* voluntariè addita videntur. Iulianus verò ipsi M. Maximo apertè contradicit, nam M. Maximus dicit, Palmatio Petrum successisse, & iuxta lectionem, qua vitur Marquez Petro successit Hæctor, qui & Ferrandus. At Iulianus, inquit, Palmato Episcopo Toletano successisse in eadem sede Hæctorem cognomento Ferrandum Afrum, quæ tanta confusio satis indicat, quam fidem istis fragmentis adhibere possumus. Sed etsi hæc omnia gratis concedamus, quid inde? an ob hoc, quod Ferrandus B. Fulgentij discipulus, & alumnus extitit, necessariò monachus fuit? an B. Fulgentius præsertim factus Episcopus præter monachos, etiam clericos, & laicos alumnos, & discipulos non habuit? & demum esto ex supra deductis concluderet, hunc Ferrandum monachum ex instituto D. Fulg. fuisse, quod tamen nullatenus in specie quidem probatur, nego illum eremitam Augustinensem fuisse, quemadmodum supra negauimus, ipsum Fulgentium B. Augustini institutum tenuisse.

IV. **D**odecimus est s. Donatus fundator monasterij Seruitani, de hoc multa inculcat idem Marquez cap. 16. in princ. & §. 1. 2. & 3. quæ omnia vni M. Maximi testimonio nituntur, is enim de Donato monasterij Seruitani fundatore sub era 612. ita scriptum reliquit: *Sanctus Donatus Regulam Eremitarum sancti Augustini locupletiolem, mitioremq; in Hispaniam inuexit, & in agro Securitano aliter Setabitano monasteriū Seruitanorum construxit, vi verborum, meritis, & miraculis abundè nobilitatus, gloriosus migrat ad Dominum, Coliturq; Calend. Nouemb. & cum ex monasterio Seruitano fuerint etiam sanctus Eutropius, & Nuntus Abbas, & sanctus Licinianus martyr, hinc consequenter probatum relinquatur, illos etiam Ordinis Augustiniani eremitas extitisse.*

Respondeo, quod s. Donatus ex Africa in Hispaniam vitam monasticam, sicut etiam eremiticam inuenerit, hoc non solum assertus autor historiæ M. Maximi, sed etiam alij autores graues, & probati affirmant. At quod inuenerit in Hispaniam regulam eremiticam D. Aug. illamq; mitiorem, & locupletiolem reddiderit, hoc falsum est, & ab aliquo partibus additò intrusū, vt & alia multa, quæ in ead. hist. leguntur, quod probatur primò ex ipsamet regula Aug. quæ est omnium latissima, quod etiam S. Canones aduertunt, & vt vitæ eremiticæ aptetur,

restri-

restrictione, non mitigatione opus habet. Secundo, quia neque D. Ildephonsus in lib. de Viris illustribus, ubi aduentum S. Donati in Hispaniam narrat, neque Mariana, qui lib. 5. de Rebus Hispaniae cap. 11. idem factum refert, nec alij probati auctores, qui de D. Donato loquuntur de regula eremitica D. Augusti. vllum verbum habent. At dicit illum cuiusdam eremitae in Africa monachum fuisse? Quid tum? Ergo eremita Augustinensis? Nego. verum arguens seper in eadem fallacia haeret, quod nullus in Africa fuerit monachus, praeter suos Augustinenses, quod quoties inculcatur, toties nego, prout negari debet. Tertio, quia idem M. Maximus inferius sub era 628. scilicet, anno Christi quingentesimo nonagesimo. Abbates, qui interfuerunt Concilio Toletano secundum illum celebrato eodem anno, referens, primo loco numerat Eutropium Seruitanum, secundo, Exuperium Agaliensem, tertio, Aurasium Sanctorum Cosmae, & Damiani, quarto, Marcum Maximum prius Abbatem Sanctarum Massarum Caesaraugustae, tunc Archidiaconum Caesaraugustanum. quinto, Emilam Sanctae Eulaliae Barcinonensis, qui postea fuit eiusdem Ciuitatis Episcopus, & statim subdit: *Omnes isti ex Ordine Sancti Benedicti*. Si ex Ordine Sancti Benedicti, quomodo ex Ordine Eremitarum Sancti Patris Augustini. Adde Trithemium in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis in Eutropio monasterium Seruitanum in Ordine Diui Benedicti reponere. Adde, apud Sanctum Ildephonsum non pro certo haberi, quod sanctus Donatus monasterium Seruitanum fundauerit, cum scribat haec formalia verba: *Seruitanum monasterium visus est construxisse*. Et haec sufficiunt ad omnia alia reiicienda, quae de sanctis Eutropio, Liciniano, & alijs ex dicto monasterio profectis, & de Augustinensi illorum instituto Eremitico idem auctor dicto capite duodecimo, §. quarto, & sequentibus vsque ad finem capitis prosequitur, in quibus cum multa dicat, nihil omnino probat, & extra chorum canit.

Vnus tandem superest Patritius Hybernensium Episcopus, & Apostolus B. Germani, ac etiam B. Martini discipulus, ex quo institutum sanctorum Columbani, & Columbae illius Magistri nonnulli profectum putant. Verum quia, quae ad s. Patritium, eiusque institutum spectant, longiorem sermonem requirunt, in sequentem librum reiicimus, ubi de Ordine Canonico per Hyberniam primitus propagato verba faciemus.

Caput quinquagesimumseptimum.

Argumenta tertij generis ex vetustate quorundam assertorum Eremitici Ordinis Coenobiorum afferuntur, & dissoluntur,

Ostendemus fundamentum antiquitatis praedicti Ordinis Eremitarum Augustinensium constituitur in vetustate quorundam monasteriorum, quae illum aliquot etiam seculis ante Concilium Lateran.

habuisse, tum Io. Marquez, tum alij nonnulli eiusdem Ordinis professores affirmant, quae cum certo aliquo ordine referre minimè possim, quandoquidem nec illi ordinatè referunt, eodem ordine, quo Ioann. Marquez, eadem recensebo. Ex his itaque primum illud recensetur, cuius meminit Innocentius Tertius in cap. Insinuante. Qui clerici, vel vouentes. Nam cum textus de fratribus Eremitis Ordinis sancti Augustini expressè loquatur, vt Glossa, Azorius, & Benedictus Capra insignis legum Doctor, aiunt, consequens est, vt fratres dicti Ordinis ante Concil. Lateran. in Regno Portugalliae monasteria habuerint.

Respondeo, rationem nihil concludere, primò quia non constat, textum de Fratribus Eremitis Augustinensibus intelligi oportere. Secundò, quia neque Glossa, neque Azorius hoc dicunt, & si Benedictus Capra id sensit, salua illius in reliquis aestimatione, in hoc deceptus fuit, quin Azorius tom. 1. lib. 12. cap. 23. quaest. 4. expressè fatetur, nullum in Decretali Gregoriano istius Ordinis mentionem haberi. Dices cuius ergo instituti professores erant illi fratres sancti Augustini, de quibus Innocentius in textu loquitur? Respondeo probabiliter exponi posse de Canonicis Regularibus; quorum institutum tunc temporis per totam Lusitaniam summoperè florebat, vt lib. sequenti ostendemus. Secundò dico, verisimilius videri illos fuisse Fratres, seu Canonicos Ordinis Praemonstratensis, qui Ordo tunc temporis in Regno Portugalliae valde erat dilatatus, quod etiam Ioan. Marquez cap. 18. §. 3. fatetur, immo vocabantur tunc temporis Praemonstratenses Fratres Ordinis sancti Augustini, vt colligitur ex historia foundationis monasterij sancti Vincetij Vlyssiponensis, quam ille ibi refert, de qua libro secundo dicemus. Aut tertio dici potest illos fuisse Fratres Gulielmitas: nam si Theobaldo fides adhibenda est, qui sancti Gulielmi vitam describit, ille sanctum Gulielmum Portugalliae partes penetrasse, ibiq; sui Ordinis monasteria exstruxisse refert, idq; etiam Ioann. Marquez capite decimo septimo §. 2. fatetur, in eodem Regno ex

Q ij anti-

Caput

antiquissima traditione teneri. Quomodo verò Gualmitæ ante Concilium Lateranense fratres sancti Augustini dicti fuerint, explicauimus supra.

II. Secundo loco profertur text. in cap. Religionū de religiosis domibus in sexto, ex quo habetur Ordinem Eremitarum ante Conc. Lateran. institutum, & consequenter habuisse monasteria: Sed hic textus nullam difficultatem ingerit: fuerunt enim ante Concilium Lateran. multæ domus Eremitarum, ac etiam nonnullæ Congregationes, ex quibus ordo, qui nunc est, postea fuit conflatus: at non erat idem ordo sub certo titulo, regula, & habitu, qualis nunc cernitur; constitutus.

Tertio, profertur monasterium sancti Antonij de Ardigneta, nunc Vallis asperæ in Maritima Senarum, quod Innocentium Tertium Ordini Eremitarum D. Augustini confirmasse affirmant Frater Iordanus libro primo, capite decimoquarto, & ex illo D. Antoninus tertia parte, titulo vigesimo quarto, capite decimo quarto, §. 3. sed quod ad D. Antoninum spectat, sæpe dictum est illum fratris Iordanis solum verba referre. Quod verò ad monasterium attinet, cum supra ex literis Innocentij Quarti ostensum sit nullos Eremitas exceptis Gualmitis, de quibus tamen res est valde dubia, ante ipsum Innocentium Quartum in Tuscia, sub Beati Augustini regula degisse, vnum è duobus necessariò dicendum est, aut illud monasterium tunc temporis non fuisse Ordinis Eremitarum, sed postea à Sede Apostolica illi donatum, & fortè Fr. Iordanus pro Innocentio Quarto posuit Innocentium Tertium, sicut pro Gregorio Nono, posuit Gregorium primum: aut secundò dicendum, illud monasterium tempore Innocentij Tertij Eremitarum Ordinis sancti Gualmi fuisse, cuius Ordinis erant potissima, & præcipua monasteria, quæ nunc obtinet idem Ordo Eremitarum, vt ipse Marquez cap. 13. §. 14. fatetur.

III. Quartum est monasterium sancti Augu. Cantuariensis, cuius meminit Innoc. Tertius in cap. Dilecti, de Appellationibus, quod sumptum est ex quadam epist. Innocentij Tertij scripta Priori sancti Augu., in qua illi mandat, vt Archiepisc. Cantuariæ excommunicatum denuntiet, ex eo, quia alium Priorem eiusdem Ordinis Eremitarum post legitimam appellationem ad Sedem Apostolicam excommunicationi subiecerat. præter hanc epistolam, aliam eiusdem Innocentij tertij refert Marquez cap. 7. §. 3. quæ similem prorsus materiam, & casum continet, excepto quod pro Archiepisc. Cantuariæ, ponit Archiepisc. Conturbie: Addens Innocentium tertium ex sententia Azorij de quodam Priori Ordinis Eremitarum sancti Augustini loqui, huius Prioris, & monasterij sancti Augustini meminerunt etiam Cornelius Lancillortus lib. 3. de Vita Augustini cap. 16. Ludouicus de Angelis, & alij.

Respondeo, multis modis grauius errare Marquez, & eos qui putant Innoc. Tertium in dictis epist. de Prioris, Aug. Ordinis Eremitarum loqui: primus error

est, dum aiunt Azorium de Priori Ordinis Eremitarum verba Innocentij intelligere: Azorius enim solum refert, quæ Eremitæ dicunt, quorum sententiam implicite rejicit, cum inquit, in toto Decretali Gregoriano huius Ordinis Eremitici nullam prorsus mentionem fieri. Secundus error est, dum vnum casum in duos diuidunt, nam Innocentius de eodem Episcopo Cantuariæ tam in prioribus, quàm posterioribus literis verba facit, vt statim dicemus. Tertius error est, dum pro Archiepiscopo Cantuariensi, Archiepiscopum Conturbiensem ponunt, Archiepiscopatus enim Conturbienensis quantum elicitur ex Prouinciali Romano, quod duplex apud me habeo, alterum manuscriptum vetustissimum, alterum typis editum ante centum annos, nullibi reperitur. Conturbia etiam Ciuitas quantum ex Prolemæo, & alijs omnibus Geographis, & Cosmographis videre potui, nusquam est, aut fuit, solum reperi apud Insubres in agro nostro Nouariensi Pagum, Conturbiam nuncupatum, cuius nomine forsitan apprehenso à Fratre Innocentio Rampino Terdonensi ob locorum vicinitatem, quod nomen Cantuariæ obliteratum foret, nec commodè intelligeretur, pro Cantuaria posuit Conturbiam. Fortassis etiam offendit aliquem autorem ignarum, qui Platinæ, vel aliorum historias transferendo ex latino idiomate in italicum, pro Cantuaria Conturbiam reddiderit, & dato, quod pro Conturbia intelligere voluerit Cantuariam. Quartus error præcipuus est, quia dicunt, Priorem illum Eremitarum Ordinis sancti Augustini fuisse. in quem mea sententia non incidissent, si Innocentij literas in fonte, vt aiunt, legissent. Nam si Prior sancti Augustini, de quo Innocentius loquitur, eiusdem Ordinis erat cum illo, cuius causa Pontifex Archiepiscopum excommunicatum declarari præcipit, ille sine dubio erat Prior Ecclesiæ Cantuariensis monasterij Ordinis sancti Benedicti, vt patet ex literis, ea de causa ab ipso Innocentio scriptis Archiepiscopo Cantuariensi, & illius suffraganeis, quæ habentur libro primo Epistolarum pagina ducentesima decima quarta, & ducentesima decima septima, nec non Prioribus sancti Augustini, & sancti Gregorij Cantuariensi quæ habentur ex eodem libro pagina centesima septuagesima, & centesima septuagesima prima, & sunt illæ, quæ allegantur à Ioanne Marquez, & Cornelio Lancillotto. Et sane si licet arguere, quod ille Prior erat Ordinis sancti Augustini, quia intitulatur Prior sancti Augustini, liceret etiam dicere, alterum eius Collegam, cui similiter Innocentius literas dirigit, fuisse Ordinis sancti Gregorij, quia intitulatur Prior sancti Gregorij: Ordo autem sancti Gregorij nullus est. Adde monasterium illud sancti Gregorij Canonorum Regularium fuisse à Lamphranco Archiepiscopo Cantuariense fundatum, vt autor est Gualmus Malberriciensis libro 1. de Episcopis Anglicanis in cap. de

de Episcopis Cantuariensibus : ergo titulus S. Augustini, non Ordinis, sed loci erat, & vt omnes ambages amputemus, monasterium Sancti Augustini Cantuariæ cuius Priori Innocentius dictas literas dirigit, Ordinis D. Benedicti erat, illudq; cum primis nobile, vt colligitur ex libro taxarum Apostolicarum, & expressè aduertit Ioan. Pirsus in libro de Scriptoribus Anglicanis sub anno 960. in vita Serlonis monachi eiusdem Monasterij, & sub anno 1217. in vita Alexandri dicti Monasterij Abbatis. Et aduerte, quod illa Ecclesia erat dicata D. Augustino Archiepiscopo Cantuariæ, non autem Augustino Episcopo Hipponensi.

IV. **Q**uintum est Monasterium Neridanum prope Parthenopem à S. Gaudioso edificatū, vbi Catholicos ex Africa profugos collegit, quod Cornelius Lancillottus, Marquez, ac alij, Eremitarum Augustinensium fuisse ex eo affirmant, quia Gaudiosus, & alij omnes, qui sese in illud Monasterium receperunt, Africani erant: vnde consentaneum est, eos monasterium illius instituti erexisse, quod maximè tunc temporis in Africa florebat: illud autem erat institutum Eremitarum Augustinensium.

Respondeo, Gaudiosus, & cæteri Africani, pro quibus monasterium Neridanum exstructum fuit, omnes vel Episcopi, vel Sacerdotes, & Clerici erant, vt apertè indicat Victor Vticensis lib. 1. persecutionis Vvādalicæ, vbi inter alia hæc ad literam scribit, seriem profectionis eorundem Episcoporum, & Clericorum narrans: *Tunc verò memorabile Vrbe Episcopum, id est, Carthaginis, Deo & hominibus manifestum Quoduultdeum, & maximam turbam clericarum nauibus fractis impostam, nudos, atque exspoliatos expelli præcepit, quos Dominus miseratione pietatis suæ prospera nauigatione, Neapolim Campania perducere dignatus est Ciuitatem,* & ita item dicunt Baronius in notis ad Martyrologium sub die 28. Octobris, & tom. 5. Annalium sub anno 439. num. 30. & 31. & autor historiæ S. Quoduultdei, ac etiam tabularia Ecclesiæ Neapolitanæ. Quare decipiuntur manifestè Marquez, & qui tam liberè, quàm sine vlla probabilitate iactant Monasterium Neridanum Eremitarum fuisse, cum constet illos omnes, pro quibus exstructum est, & qui se in illud collegerunt, non eremitas, sed sacerdotes, & clericos extitisse. Quod autem ait eo tempore Ordinem Eremitarum præcipuum, & solum in Africa floruisse, voluntariè dicitur, vt ex supra deductis constare potest.

V. **S**extum est Monasterium Insulæ Lerinensis in Gallijs, quod Marquez cap. 10. S. 1. & cap. 13. S. 4. & 5. à B. Honorato, & Hilario sub D. Augustini Regula institutum fuisse affirmat, falso fundamento nixus, quod B. Hilarius Eremiticum Augustinensium institutum profiteretur, antequam cum Honorato ad Lerinensem Insulam proficisceretur. Multa etiam alia falsa de hoc monasterio committuntur, quale inter cætera est illud de commoratione D. Patritij in eadem Insula cum Monachis,

de quibus libro sequenti dicemus. Nunc quod ad præsens negotium attinet, respondeo decipi apertissimè hunc autorem in eo, quod ait D. Hilarius Eremitam Augustinensem fuisse, priusquam ad Lerinensem Insulam ab Honorato duceretur, de qua re supra cap. 55. ac etiam in eo, quod ait, Monasterium Lerinense sub B. Augustini Regula institutum, quod absque fundamento asserit, nam Monasterium Lerinense Monachorum magni nominis, tum sanctitate, tum literatura domicilium, non Eremitarum Augustinensium fuit, de quo vide Syluestrum Mauroleum lib. 1.

VI. **S**eptimum est Monasterium Sisle apud Toletum vetustissimum, nam Flauius Dexter sub anno Christi 424. de hoc monasterio ita scribit: *Anno ab Vrbe condita 1176. id est Christi 424. Sigibultus ad Africam contra Bonifacium se preparat: in Gallijs Exuperantius Præfectus à militibus occiditur. Muro Carthago circumdatur, qua ex tempore Romanorum, ne rebellionem esset, munimento murorum non est permessa vallari. Actius Gaudentij Comitis à militibus in Gallia occisi filius cum Hunnis Ioanni opem laturus Italiam ingreditur. Toleti sit monasterium Monachorum Sancti Augustini; hoc est Monasterium Sisle ex Chronico S. Augustini.*

Respondeo præter quod historia sub nomine Flauij Dextri fidem facere non potest, cum de illius autore nondum constet, & è contrario constans sit, illam multis modis esse vitiatam, quod ad rem attinet, hæc omnia quæ Marquez cap. 11. in principio ex Dextro refert, ab aliquo impostore fuisse addita, nam in exemplo typis edito Cæsar augustæ nihil horum habetur. Et præter hoc Marcus Maximus foundationem monasterij Sisletani sub Era 600. hoc est anno Christi 562. constituit, subiungit etiam Marquez ex eodem libro Dextri *hoc est monasteriū Sisle ex Chronico S. Augustini:* Ecce tibi vnde additiones istæ, monachus Ordinis S. Augustini, monasterium monachorum S. Augustini, & aliæ similes, in historiam Dextri inuectæ fuerint, ex Chronico scilicet S. Augustini, cuius Chronici cum nullus antiquorum Historicorum, Chronistarum, aut aliorum autorum meminerit, illius autorem diuinare difficile non erit. Sed etiam si demus hanc Dextri historiam veram esse, neque quoad hoc, quod de monasterio Sisletano scribit, aliquo pacto vitiatam. Respondeo secundò hunc autorem nihil omnino ad sui Ordinis antiquitatem probandam ex hoc testimonio posse haurire, primò, quia Eremitæ Augustinenses non sunt monachi propriè loquendo, neque inter monachos reputari legitime possunt, cum ipsi proferant proauthenticis sermones ad Eremitas, & epistolam sub nomine Valerij ad Augustinum, & testimonium D. Augustini 3. par. tit. 24. cap. 14. ex quorum omnium sententia Augustinus consultò cinxit se zona pellicea, vt sic illius habitus distinctus esset ab habitu monachorum. Hæc nanque sunt Augustini verba referente eodem Antonino ibi loci S. 2. *Duodecim fuimus fratres, qui induimus cucullam*

Q iij nigram,

nigram, calceamenta, & zonam nigram, ad differentiam monachorum, quæ verba si Marquez, ac cæteri Venerandi Patres Ordinis Eremitarum verè ipsius D. Augustini verba esse putant, sicut etiam illa epistolæ Valerij, vnum è duobus necessariò fateri coguntur, aut se non esse de numero Eremitarum, quos Augustinus instituit, aut se non esse de numero monachorum, cum Augustinus suos data opera à monachis distinguere voluerit, quare frustra desudant in probando, quod Augustinus monachos instituerit, vel quod olim fuerint Monachi Ordinis D. Augustini nuncupati, ad probandam sui Ordinis antiquitatem: velle autem modò esse Eremitas, modò Monachos, & cum iuuat, testimonijs sermonum ad Eremitas uti, & cum iuuat, illos respuere, non videtur bona fide rem agere, præter quod, vt aliàs dictum est, cum Ordo, qui nunc est Eremitarum, ex quinque solis Congregationibus supra numeratis constet, siue olim fuerint in Hispanijs, siue in Gallijs monasteria monachorum Ordinis S. Augustini nuncupatorum, illa ad hunc Ordinem nihil attinebant; vnde perperam desudant Eremitæ in antiquis monasterijs monachorum conquirendis, & fingendis.

Tertiò respondeo, si demus vera esse, quæ auctores historiæ Flauij Dextrii, & Marci Maximi scribunt, pro constanti asserendum, illud monasterium Sisslæ apud Toletum Ordinis Clericorum Canonicorum extitisse: constat enim eiusmodi Augustinianum institutum ipso Augustino viuente, non solum in Africa, sed etiam in partibus transmarinis mirabiliter propagatum, vt ex Possidio cap. 11. colligitur, & ita notum est, vt non possit, nisi ab homine, vel prorsus ignaro, vel propria voluntate ad contradicendum obfirmato, negari. Neque difficultatem facit nomen monachi, tum quod probabile admodum videatur, hoc nomen Eremitarum industria, in historiam Dextrii, & Maximi irrepsisse: tum quod, vt superius monitum, mos esset per illa tempora omnes, qui à seculo segregati in monasterijs degebant, monachos vocare, siue monachi illi essent, siue etiam clerici. Et quod illud monasterium non Eremitarum, sed Clericorum fuerit, suadet testimonium Iuliani Toletani ab ipso Marquez cap. 11. S. 3. relatum in hunc modum scribentis: *Item Monasterium S. Mariæ Sisslæ tempore Gotthorum ab Augustinianis Monachis possessum, nunc Eremitarium*: hæc enim verba apertè indicant, illos monachos eremitas non fuisse: nam aliàs verè dicere non potuisset, illud monasterium prius monachorum fuisse, & postea Eremitarum.

VII. **O**ctauum est monasterium quoddam Ordinis Gulielmitarum, pro quo Marquez c. 13. S. 16. cum Sansone Hayo non parum digladiatur. Quia Sanson illud sub Diui Benedicti, è contra Marquez sub D. Augustini Regula institutū affirmat: quod ex forma cuiusdam Priuilegij Pontificij ostēdit, quod ab Hayo corruptum fuisse contendit: nam legitima ipsius Priuilegij verba hæc sunt: *In primis siquidem statuentes, vt Ordo canonicus, qui secundū*

Deum, & Beati Augustini Regulā in domibus vestris constitutus esse dignoscitur.

Respondeo si ex forma Priuilegij constat, quod in illis domibus (siue vnum, siue plura monasteria essent, non curo) Ordo Canonicus secundū Deum, & B. Augustini Regulā erat institutus, nulla causa erat, propter quā Marquez tantopere cū Sansone Hayo pro illis domibus digladiaretur, nisi èt velit monasteria Canonicorū Ordini Eremit. vendicare, quod an legitimè fecerit, non erit meum iudicare.

Nonum est quoddam monasteriū in ciuitate, aut diocesi Beneuentana positū, cuius Gregorius IX. in quodam priuilegio meminit, cuiusq; fragmentū Marquez c. 14. S. 8. refert, illud autē huiusmodi est: *Cum in Ecclesia vestra sit ordo canonicus secundum Deum, & B. August. regulam nouiter institutus, ad exemplar sol. rec. Alex. Papæ prædecessoris nostri vobis concedimus, vt qui de Ciuitate Beneuēio siue sint indigenæ, siue aduenæ, se & sua in vita, vel in morte Ecclesie vestre duxerint conferendæ, auctoritate nostra recipiendi, & retinendi habeatis liberā facultatem: datum Laterani 13. Kal. Decemb. Pontif. nostri ann. 6.* Dicit autem Marquez ibidem, istud priuilegiū suæ Religioni concessum fuisse, ad exemplar alterius, quod eidē ab Alex. III. concessum prius fuerat.

Respondeo, pace tanti viri, mirum esse quod cum intelligat, an priuilegium Ordini Canonico, & illius monasterio concessum, dici possit concessum Ordini Eremitarum, non vereatur monasteria, quæ Pōtiffices Canonici Ordinis esse dicūt ad ordinem eremitarum velle traducere. Sanè illa Ecclesia tempore Gregorij IX. & Alexand. III. erat Ord. Canonic. Regularium, sicut aliæ innumeræ in Regnis vtriusq; Siciliæ, quæ ad aliorū manus deuenerunt. An verò illa sit quam Eremitæ Augustinenses in Beneuētana Ciuitate nunc obtinent ignoro, quandoquidem nec Marquez illius Ecclesiæ nomen prodit.

Decimum est monasterium Seruitanum in Re-VIII. gno Valentia à S. Donato ædificatum, quod Marcus Maximus, Stephanus Garibay, Ambrosius Morales, Licentiatus Esculanus, Frācisus Didacus Hieron. Rom. Anton. Hyepes, & alij à Marq. relati c. 12. per totum, Ordinis Eremit. fuisse testantur.

Respondeo nullum ex antiquis autoribus probatis, qui Monasterij Seruitani meminerunt, affirmare illud ab eremitis Augustinensibus, vel sub D. Augustini regula fundatum, historia Marci Max. in ea potissimum parte, in qua de regula Augustini eremitica à S. Donato ex Africa in Hispaniā inuecta agit, ab aliquo impostore deprauata, manifestè cōvincitur ex his, quæ idē Maxim. infra de Eutropio Abbate Monasterij Seruitani scribit, illū inter monachos D. Benedicti referens, quanquam probabile fuerit, hoc etiam additū ab aliquo monacho D. Benedicti. Alij Autores recētes sunt, & turbidā aquā ex turbidis, & vitiatīs fontibus hauserunt, sicut alij multi fecerunt, Autores sermonum ad Eremitas, & epistolæ Sigiberti, & alias historias apocryphas minus cautè secuti. Vtrum autem successu temporis aliqui

aliqui religiosi sub B. Augustini regula in eodem monasterio militauerint, nescio, nec magnopere scire cupio. hoc mihi certum illos ante annos quadringentos, eius, qui nunc est Eremitarum Ordinis, esse minimè potuisse, tum propter supradicta, tum etià quia illi monachi sub Abbatibus viuebāt, quos Augustinenses non habent, nec vnquam habuerūt, nec probabile videtur, quod nonnulli aiunt, ipsos Eremitas Abbatum titulis renūtiasse, solis titulis Priorum contentos, quod & B. Dominicum, ac suos fecisse narrat Antonin. 3. par. tit. 23. c. 4. S. 3. Nam D. Dominicus, & socij, qui illud statutū fecerunt, omnes ferè Canonici Regulares erant, & Ordo Diui Dominici in monasterio S. Romani Ciuitatis Tolentanæ, quod Canonorum Regularium erat, suum initium accepit, vt patet ex priuilegio Honorij III. quod habetur in Bullario nuper edito inter Cōstitutiones illius Pontificis numero secunda, & ideo ex humilitate potuit statuere, ne sui deinceps Abbatiales titulos tenerent, quia Canonici Regulares Abbates habebant, sicut etiam nunc habent. Cæterum Eremitæ nunquam Abbates habuerunt, immo si illos antea habuissent, multò magis nunc haberēt, & mihi persuadeo quod si possent, omnes prioratus in Abbatis libentissimè cōmutarent: præter quod æquè humiles fuerūt monachi D. Benedicti, & Cistercienses, & alij, qui nihilominus virtute humilitatis illæsa manente Abbates habuerunt, sicut etiam nunc habent.

IX. **V**ndecimū est antiquissimum, & celeberrimum monasteriū Beychoriense in Irlandia, siue Hybernia, quod Marquez c. 15. S. 4. inter monasteria Erem. Ord. D. Augusti. numerat. Verū si quis Iocelinum in vita S. Patritij, Bedā in libris historiæ gētis Anglorū, Stanhyorum, & alios de Hyberniæ monachis scribentes legerit, videbit, hoc, quod Marquez de monasterio Bencoriensi cōmentatur, magis falsū esse, quā vt confutari mereatur, & cū neque ille huius suæ imaginationis aliud fundamētū afferat, nisi quod sibi ita videtur, breuiter dico, si videtur tibi, non videtur mihi, nec alijs, qui de monasterio Bencoriensi scripserunt, ex quibus est et D. Bernardus in vita S. Malachia: sed videatur Gulielmus Malhesburiensis lib. 1. de Gestis Regum Anglorū c. 3.

Duodecimū est monasteriū S. Genesij apud Carthaginem Spartariā, quod idem Marquez c. 15. S. 7. ex eo inter domos Eremitarū numerandum fore contendit, quia fuit in eo Abbas quidam per Carolum Magnum ex partibus Galliarum illuc adductus, ad dictum monasterium excitandum, qui se B. P. Augustini strenuum emulatorem præstabat.

Respondeo, non satis constare an illud monasterium, aut ille Abbas ex Ordine D. Augustini esset. Quod. n. erga D. P. August. particularis deuotionis affectum gereret, vel quod illum emulari satageret, non necessariò concludit, illū B. Augustini regulare institutum tenuisse, quot. n. fuerunt, & nunc sunt, qui erga illum, & erga alios Sanctos, v.g. Dominicū Franciscum, Antoniū, & c. peculiarem deuotionis affectum gerūt, & illorū virtutes sedulò imitari stu-

dent: nec tñ illorum regularia instituta profitentur. è quorū numero fuit ille monachus, què sup. c. 40. retulimus: si aut. dicamus, illum Abbatem ex Ord. D. Aug. fuisse, citra omnem dubitationē asserendum est, illum canonicum regularem, non eremitam Augustinensē extitisse, primò, quia vt diximus Eremitæ Augustinenses, Abbates nūquam habuerunt: tū quia tēpore Caroli Magni in Gallijs nulli Eremitæ Ord. S. August. extabant, vt supra ostensum fuit, sed omnes regulares, vel sub regula D. Benedicti militabant, vt monachi, vel sub regula D. August. & illi erant Canonici, florebat aut per ea tēpora summo pere in Gallijs Ordo D. Aug. in tantum, vt generali decreto omnes Galliarū Cathedralēs illis concesserint, præter quas alia innumera monasteria habebant, Abbatialibus titulis insignita, vt habes ex Concilijs Turonensibus Cabiloniensibus, Aquisgranis, Maguntino, & alijs de quibus seq. lib. dicemus. Quare si Abbas ille ex Gallijs abductus ad monasterium S. Genesij fundandum, erat Ord. S. August. nō est dubium, fuisse ex Ord. Canon. & sic monasterium S. Genesij ab institutione Ord. Canon. non Erem. fuisse: Adde potuisse illud monasteriū ab antiquo tēpore esse alterius instituti ab illo, cuius erat sub ann. 1260. quo tēpore Hieronymus Romanus de Higuera scribit, non multos fratres ex antiquo monasterio S. Genesij profectos supplicasse Regi Sancio pro situ ad monasteriū sui Ord. S. Aug. extruendum, nihil. n. prohibet, monasterium antiquum esse, & institutum nouum, vt quotidie videmus, et si illi erant Eremitæ, sine dubio erāt ex Ord. S. Gulielmi, illi. n. erāt fratres erem. Ord. S. Aug. qui per Hispanias vagabantur, vt nonnulli historici scribūt, quos dictus autor excipit, quos Hieronymus Romano aliquo modo antiquos dicere potuit, quòd centum annis ante illud tempus Hispanias colerent.

X. **D**ecimū tertium est ipsum monasteriū S. Aug. apud Ciuitatem Tolentanam eodē an. 1260. eod. Rege Sancio situm concedente, inchoatum, de quo plura id. Marquez. c. 15. S. 8. sed istud post generalem vnionem fuit fundatum, nec intentum probat.

Decimum quartū est monasteriū, quod Sancio Rex Nauariæ de ann. 1064. Ord. Cist. donauit, & monasterio S. Prudentij vnitum fuit, cuius meminit Antonius Hyepes to. 5. cent. 5. seu respondeo. Ant. Hyepes solum dicit: *S. Aug. Helder Regis Sächij donatio est, qui pro remedio anime sue hoc monasteriū S. Prudentij monast. donauit, vbi sacra eius pignora requiescunt, facta est donatio Era 1102.* quid quæso inferri hinc potest pro Erem. Ord. cōmendando? an nullum in Orbe fuit monast. S. Aug. quod Eremit. non esset? eo præsertim tempore, quo Eremitæ Augustinenses nondum extabant.

Decimum quintum est monasterium S. Christophori in Diocesi Visēsi, vbi B. Ioan. de Cirita vixit, qui Ord. Cisterc. in Hispanijs plantado adiutor fuit quod Marquez. c. 15. S. 9. inter monasteria sui Ord. ponit, quod tamen non probat, nisi ex eo, quia ille erat locus Eremitarum, quæ ratio nimis frigida est: supponit enim rem manifestè falsam, quod

Q iiii nulli

nulli in Hispanijs Eremitæ præter Augustinenses esse potuerint.

Decimum sextum est sancti Iuliani in Promontorijs Alcobatia; quod frater Bernardus Britto Ordinis Cisterciensis monasterium Eremitarum Ordinis S. Augustini fuisse affirmat, dom Regis Alphonfi donationem Ordini Cisterciensi, & monasterio de Alcobatia factam de anno 1153. recenset, scribens, monachos Cistercienses in illis promontorijs reperisse monasterium S. Iuliani Eremitarum Ordinis S. Augustini.

Respondeo. Bernardus Britto recens est, & adhuc in viuis forsan agit: & probabiliter credi potest, quod de illo monasterio scribit, ex suggestione Eremitarum Augustinensium scripsisse, quibus quod solida documenta penitus deficiant, nullum non mouent lapidem, vt saltem illis adinueniatur suam causam tueantur. Et potuit illud monasterium antiquum Eremitarum domicilium fuisse, non tamen Augustinensium, sed hunc autorem vel de suo, vel ex illorum suggestione titulum Ordinis S. Augustini addidisse, quod in historia Dextri, & Maximi non semel factum, supra indicauimus: aut tandem dicendum, illos Eremitas S. Gulielmi fuisse, quorum institutum iam in illis promontorijs sedes suas posuerat, vt statim dicemus.

XI. **D**ecimum septimum est monasterium de Pigna firme in Clito regionis Lusitanæ à sancto Martyre Ancirado edificatum, qui ex Alemania profectus post monasterium ibi exstructum, cum in Patriam reuerteretur in finibus Heluetiorum apud Lacum Tigurinum à latronibus confossus, martyr occubuit, sicut Eutrاندus Era. 888. scribit.

Respondeo verba Eutrاندi esse, si tamen illius historię fides adhibenda est. *Sanctus Anciradus Eremita ex Germania venit in Hispaniã, Lusitaniã, & in ripa fluminis Tagi propè Ciuitatem Scabillitanam aliquot annos sancte degit. Reuersus autem ad Alpes non procul à lacu Tigurino, vulneribus latronum confossus Martyrio coronatur. Remanent vestigia huius sancti. Abbatis in Lusitania in Oppidis huius prouincię Ataogię, & Monardi.* Vbi vides, quæ Marquez de monasterio de Pigna firme per illum fundato addit, de suo cogitasse, præsertim cum communis illius prouincię sit traditio, quam Theobaldus in Vita S. Gulielmi c. 18. & officia Ordinis Gulielmitarũ firmat, vel ipso Marquez referente cap. 17. S. 2. illud monasterium de Pigna firme à S. Gulielmo fuisse fundatũ anno 1040. præter quod non desunt, qui affirmant, hunc Anciradum S. Benedicti monachum fuisse, & eundem cum S. Meinrado, cuius Trithemius, & Molanus, ac nouissimè Cardinalis Baronius meminerunt. Nec refert, quod proferat Marquez concessionem eidem monasterio sub anno 1226. sub titulo Eremitarum Ordinis S. Augustini factam, quia Eremitæ, qui in Lusitania olim Ordinis S. Augustini vocabantur, erant Gulielmitæ.

XII. **D**ecimum octauum est monasterium S. Andreae Burgense, de quo Azorius tomo 1. lib. 12.

cap. 23. quæst. 5. ita scribit: *Ex vetustissimis, & certissimis Ordinis monumentis apparet, eius nonnulla Cœnobita ante Innocentium Tertium fuisse fundata, vt Londoniense in Anglia anno 1059. in Hispania Burgense anno 1149. & Salmanticense anno 1202.*

Respondeo. Millies dictum, ac decantatum, ea omnia, quæ Azorius toto eo libro de Ordine Eremitarum scribit, fateri se vltro, ex illorum relatione narrare, quam relationem in multis apertè reijcit. & quod ad antiquitatem attinet, omnino suspectam habet, dum inquit, probabiliore sibi videri contrariam opinionem, quod Ordo qui nunc est, à Diuo Augustino originem non habuerit, sicut dicit D. Antoninus tit. 34. cap. 14. quanquam; quod ad monasterium Burgense attinet, si prætentam antiquitatem habet, citra dubium asserendum est, illud à Gulielmitis fuisse fundatum: maximè cum fateatur Marquez, præcipua Eremitarum Cœnobita, quæ nunc illorum Ordo in Italia, Hispanijs, & Gallijs obtinet, à Gulielmitis esse fundata cap. 13 S. 14. prope initium.

Decimum nonum est monasterium sanctæ Engratię in Villa Carauagial nuncupata, in quo Eremitas Augustinenses degisse colligitur ex quadam scriptura, quæ reperitur in Ecclesia Bracharenfi: sed cum de tempore illius scripturæ non constet, non opus est in ea examinanda diutius immorari.

XIII. **V**igesimum est monasterium Vlyssiponense, circa tempora Alphonfi Henriquez fundatũ, quod ab Eremitis Augustinensibus exstructũ fuisse testatur primò Historia eiusdem Regis, quæ in quadam turri ciuitatis Vlyssiponensis custoditur. Secundo habetur ex quodam libro historiarum typis edito certi auctoris nomine Ota, qui liber habetur in Bibliotheca Canonorum Regularium D. Vincentij. Tertio ex libro foundationis eiusdem monasterij D. Vincentij: referunt enim prædictæ historię, tempore expugnationis ciuitatis Vlyssiponensis per Regem Alphonsum Hériquez factæ, plures magnos Principes, & milites strenuos zelo fidei Catholicæ armatos ex partibus Septentrionalibus Anglię, Gallię, & Germaniæ illuc suppetias ei laturos accurrisse, capta verò Ciuitate Regem, vt erat religiosus, & pius, duas Ecclesias, alteram B. Marię ad Martyres, alteram D. Vincentio Martyri nuncupatam erexisse: referunt etiam Abbatem quendam Gualterum nomine, cum quatuor socijs sui Ordinis in illis Regionibus instituendi gratia, illuc contendisse: ac rogasse Regem dictũ Abbatem, vt Ecclesię D. Vincentij curam susciperet: qua suscepta cum illam monasterio Præmonstratensi subdere vellet, cuius Ordinis ipse Gualterus erat, Rege abnuente, idem Gualterus post aliquot dies Ecclesia relicta in suam patriam est regressus, socijs, qui secum venerant, in eadem Ciuitate manentibus, qui Ciuibus flagitantibus monasterium Ordinis Eremitarum in quodam colle Vrbi propinquo erexerunt. Quod autem illi socij, qui cum Gualtero venerant, aucterius essent Ordinis ab ipso Abba-

Abbate, probat Marquez ex eo, quia Gualterus Præmonstratensis Ordinis erat, socij verò erant Ordinis D. Augustini, vt eadem historiæ tradunt. Quod verò essent Eremitæ, probat primò ex eo, quoniam cum Ciues Vlyssiponenses eos rogarent, vt monasterium intra Ciuitatem exstruerent, responderunt illi, iuxta ipsorum Ordinis instituta, se à Ciuitate separatos viuere oportere, quam ob causam locum in colle eminentiori, & à Ciuium conuersatione longè remoto, eis ad monasterium exstruendum obtulerunt. Secundò idem confirmat ex quodam scripto, quod in Archiuo eiusdem monasterij S. Vincentij Almario tertio habetur: ibi enim extat liber, qui Ordinarium Congregationis S. Rufi inscribitur, in quo inter alia folio 84. hæc habet. *Rex Alphonsus capta Vlyssipona, & cogitans de ponendis Religiosis in S. Vincentio, accersit fecit Gualterum, & alios duos fratres Ordinis Eremitarum, & noluerunt ibi manere: tunc vocauit Canonicos D. Augustini.* De hoc monasterio Eremitarum per istos socios Abbatis Gualteri ædificato longissimè tractat Marquez cap. 18. & 19. ferè per totum, vbi de illius antiquitate, & de competentia, & iure præcedendi ipsos Canonicos D. Vincentij plura de more effundit.

Respondeo ad hæc omnia. Si Marquez historiã foundationis monasterij D. Vincentij, cui innititur, integra fide in suo libro retulisset, tum se ipsum ab onere duo illi capita sui libri videlicet 18. & 19. scribendi, tum etiam nos ab onere illius narrationes retegendi, omnino leuasset. Verum quandoquidè non solum alienis opibus se ipsum ditare non erubescit, verumetiam Canonicos Regulares ad falsum testimonium ferendum inducit, compellor hoc in loco veridicam, & integram historiã ex Cartophilacio, siue Archiuo eiusdem monasterij S. Vincentij, opera Reuerendissimi Patris, & Domini, mihi pluribus nominibus suspiciendi, Domini Antonij à Cruce, Illustrissimæ Congregationis S. Crucis Colimbricensis Canoniorum Regularium Ordinis S. Augustini Abbate Generali, per manum publici Notarij in forma authentica, & probante nuper extractam, ac mihi transmissam exscribere: non afferam totam historiã, quod libro sequenti in describenda foundatione dicti monasterij iterum repetenda sit: sed solum illius fragmentum, quod etiam solum ad rem attinet, quodq; Ioannes Marquez egregiè ad suum commodum immutauit, fragmentum hoc est, quod etiam ille cap. 18. S. 3. licet corruptum exarauit: *Cogitante interea Rege, vt prædiximus, de constituendo ibi Collegio, ecce summæ sanctitatis Abbas nomine Gualterus Canonicus Regularis Præmonstratensis Flamengus natione Vlyssiponæ aduenit, comitantibus se quatuor sui Ordinis fratribus, cuius itineris causa erat, nouam velle edificare Congregationem: de quo Rex audiens bona plurima dicit, in eius aduentu nimis letus efficitur, iamq; parat præponere illum præfata Basilica, circa cuius commoda tenebatur sollicitus. Prædictus igitur Abbas, cum intrasset ad Regem, & ab eo postu-*

*lisset locum edificare Congregationi aptum: Rex petitioni eius tale fertur dedisse responsum: est mihi Abbas quædam Basilica de nouo fundata, quam apud me vehementer diligens vsque modo seruaui, speras de die in diem mihi destinari à Deo hominem, cui securus regimen eius committere possem: nunc ergo cernens spem meam Diuino nutu ad votum esse completam, opto vos eiusdem Basilicæ libenter suscipere curam, & consilium planè nostrum, & auxiliu cum patrocinio æque regio vos semper comitabuntur. His à Rege peroratis, Ecclesiæ sancti Vincentij gubernacula suscepit Abbas Gualterus, &c. & infra: verum de cætero restat dicere, qui eiusdem fuerint Rectores, vsque ad tempora nostra, nam in prima eius fundatione rexit illam Rex Alphonsus, per vices in ea constituens presbyteros, qui missas quotidie cantarent, quorum primus fuit Rhoardus, cuius supra mentionem fecimus: secundus, Hota genere Anglicus: tertius, Salerius similiter Anglicus, qui & monachus fuit: deinde venit Abbas Gualterus, qui vt prædiximus, Rege constituente, primò prælatus est ei: sed cum vellet eam subdere Præmonstratensi monasterio Canoniorum Regularium, vt esset filia eius, Rex verò non acquieuisset, dimissa ea cum pace, in terram suam reuersus est ad suos. Hæc ex prædicta historia ne in apice quidem immutata, quæ si cum eadem historia à Marquez exscripta conferas, videbis ab eo duobus in locis illam immutatam, primò in principio, nam loco illorū verborum. *Ecce summæ sanctitatis Abbas nomine Gualterus Canonicus Regularis Præmonstratensis Flamengus natione Vlyssiponæ aduenit comitantibus se quatuor sui Ordinis fratribus:* Deleto nomine Canoniorum Regularium Præmonstratensium, & sociorum sui Ordinis, reposuit ista verba: *Ecce quidam summæ sanctitatis Abbas nomine Gualterus Flamengus natione Vlyssiponam aduenit comitantibus se quatuor Ordinis S. Augustini fratribus.* secundò in fine: nam pro illis verbis: *sed cum vellet eam subdere Præmonstratensi monasterio Canoniorum Regularium, vt esset filia eius.* Deleto similiter nomine Canoniorum Regularium posuit: *Sed cum vellet eam subdere monasterio Præmonstratensi, vt esset filia eius.* Quos errores si corrigas, & verba historiæ fideliter restituas, falsitatis apertissimè conuincas ea omnia, quæ de monasterio Ordinis Eremitarū per socios Abbatis Gualteri Vlyssiponæ ædificato duobus illis capitibus idem autor scribit: primò namq; falsum est, socios illos, qui cum Abbate Gualtero venerunt Vlyssiponam, alterius Ordinis fuisse, cum textus historiæ dicat, illos eiusdem Ordinis, cuius erat Gualterus extitisse: secundò, multò magis falsum est, illos non fuisse eiusdem Ordinis, quod essent Ordinis S. Augustini, Gualterus verò Ordinis Præmonstratensis, cui nullus nesciat Ordinem Præmonstratensem, Diui Augustini Ordinem esse, & talem communiter vocari: tertio falsum est, illos socios fuisse Ordinis Eremitarum, cum essent Ordinis Canoniorum Regularium: quarto falsum est, Ordinarium Congregationis*

gationis S. Rufi dicere, Gualterum, & eius socios fuisse Eremitas Ordinis S. Augustini: & si Ordinarium per errorem id dixisset, corrigendum esset, cum constet, ipso Marquez concedente, Gualterum Præmonstratensis Ordinis fuisse: quòtò falsum est, monasterium à socijs Abbatibus Gualteri fundatum Eremitarum Augustinensium fuisse, erant enim Ordinis Præmonstratensis, quorum institutum, loca ab hominum conuersatione remota requirebat. Demum falsum est, monasterium quod de præcedentia cum Canonicis S. Vincentij aliquando contendere voluit, fuisse à socijs Gualteri fundatum: nam illud fuit monasterium Eremitarum Ordinis S. Gulielmi, vt cap. 35. in fine dictum fuit. Hinc verò habes, vnde omnia eludas, quæ de antiquitate monasteriorum Ordinis sancti Augustini in Lusitania existentium sæpius replicat, & inculcat, vel enim erant Ordinis Canonico Regularium sancti Augustini nuncupatorum, vel Præmonstratensium, vel Eremitarum sancti Gulielmi qui similiter Eremitæ Ordinis S. Augustini nuncupabantur secundum aliquem.

XIV. **V**igesimum primum est monasterium Conuentrense, quod Cornelius Lancillottus lib. 2. cap. 16. & lib. 3. cap. 71. & alij dicunt Canutum Regem post acceptum Papiæ brachium S. Augustini, & Conuentriam missum, ipsis Eremitis Augustinianis cum alijs multis in ea Ciuitate, & alijs locis per Angliam extruxisse, ob ingentem animi sui propensionem erga ipsum Ordinem Eremitarum. allegantes Gulielmum Malbesburiensem in historia Anglicana, & Baronium tomo 21. Annaliū sub anno 1027.

At decipiuntur profectò isti autores, & de Regis Canuti beneuolentia sibi ipsis nimis blandiuntur, quippe qui eos non solum monasterijs non donauit, sed nec vidit vnquam, nec somniauit: nec reperient apud Gulielmum Malbesburiensem, aut Baronium, aut alium historicum antiquum, & probatum ex multis qui de rebus Anglicanis scripserunt, qui ante annum 1230. illorum Ordinis apud Anglos propagati meminerit. Libri præ manibus omnium sunt, nec laborare oportet in exponendo, cuiusnam Ordinis esset monasterium Conuentrense, ad quod Rex Canutus B. Augustini sacra pignora transmisit; erat enim Ordinis D. Benedicti, vt idem Malbesburiensis, & alij passim fatentur, & constat ex epistola Innocentij Tertij Archiepiscopo Cantuariensi, & Episcopis Lincolnensi, & Vigorniensis pro eodem monasterio scripta, quæ habetur in primo libro epistolarum huius Pontificis pagina 109. eiusdem instituti erant multa alia monasteria ab eodem Rege in Anglia extructa; multa etiam Ordinis Canonico Regularium ex Renato Chopino in Monastico lib. 2. titulo 2. num. 18. nullum autem Ordinis Eremitarum, qui Ordo ante annum 1230. Angliam non vidit: & quod magis refert, errant cum dicunt ex Gulielmo Canutum Regem illum fuisse, qui Diui Augustini brachium Papiæ emptum Conuentriam de-

tulit, aut misit: nam Gulielmus non dicit hoc fecisse Regem Canutum, sed quendam Archiepiscopum nomine Egelnothum, qui Roma rediens in Patriam, illud tempore eiusdem Canuti Papiæ emit, quod replicat lib. 4. de Episcopis Anglicanis pagina 289. vbi hæc habes. *Conuentria habetur brachium Magni Augustini, cernunturq; in calatura huiusmodi literæ. Hoc brachium S. Augustini Egelnothus Archiepiscopus rediens à Roma ad Papiam emit centum talentis argenti, & talento auri.*

Caput quinquagesimum octauū.

Regale templum, & Cœnobium D. Petri in Cœlo Aureo Papiæ pro Clericis Canonicis, non pro Eremitis Augustinensibus à Rege Luitprando fuisse instauratum.

Vnicum nunc restat nobis præclarum, ac nobile D. Petri in Cœlo Aureo Papiæ monasterium à Rege Longobardorum pijsimo Luitprando Regia sanè magnificentia extructum, & liberalitate, maximis donis, & ingentibus diuitijs bonorum temporalium, ac etiam spiritualium locupletatum, sed in primis pretiosissimo thesauro sacrorum pignorum D. Patris Augustini exornatum, atque ideo dignum, vt illius recordatione veluti Regia quadam tessera primum librum concludamus, obfignemus, & communiemus; & etiam pro eius iuribus tuendis omnibus viribus decertemus. De hoc præclarissimo Cœnobio Ioannes Marquez capite 15. integris §. 1. 2. & 3. fratrem Iordanum lib. 1. cap. 18. Coriolanum in Chronica in §. quoniam Ordinem. Ludouicum de Angelis lib. 6. capite 4. Cornelium Lancillottum lib. 3. cap. 68. & alios ex parte secutus, vt illud suo Ordini ad illius antiquitatem commendandam vendicaret, sequentia literis mandauit. Primò, fratres Eremitas Augustinenses, quo tempore Luitprandus Rex Longobardorum D. Patris Augustini Reliquias ex Sardinia Papiam transtulit, in eadem Ciuitate monasterium habuisse. Secundò, Regem Luitprandum cum supradietis B. Augustini Reliquijs ipsos Eremitas Augustinenses ex ciuitate Callaritana, vbi in monasterio sancti Saturnini ad ipsarum Reliquiarum custodiam assidebant, Papiam transtulisse, & ad illarum custodiam deputasse: & de Eremitis, non de Clericis Canonicis locutum Petrum Oldradum in literis eiusdem translationis ad Carolum Magnum datis. Tertio, monasterium Diui Petri in Cœlo aureo à Rege Luitprando extructum, ipsis Eremitis Augustinensibus an. 721. vel 725. donatum: licet politea Barbaris in Italiam erumpentibus ipsi Eremitæ pulsi, & monachi Benedicti-

nedictinenses subintroducti, quibus tandem deficientibus subintroierunt Canonici Regulares. Quarto temporibus Ioannis Papæ XXII. huius nominis reuelatum fuisse cuidam Religioso Ordinis Eremitarum D. Augustini reliquias Eremitis Augustinensibus reddendas, ac intra spatium duorum mensium eiusdem Papæ literas Papiæ delatas, quibus dictas reliquias ipsis Eremitis restitui mandabat. Quinto in Concistorio Cardinalium coram eodem Ioanne XXII. probatum, & declaratum fuisse, quod Ordo Eremitarum esset prima Religio à D. Augustino instituta. Sexto in eodem Concistorio tractatum prius fuisse de monasterio D. Petri in Cœlo aureo ipsis Eremitis utpotè veris, primis, & originarijs illius possessoribus, & indebitè spoliatis, reddendo. Septimo, Ioan. XXII. eosdem Eremitas illegitimè spoliatos suæ antiquæ possessioni reddidisse, & ex tunc potuisse Eremitas sepulchrum D. Patris digito indicare. Octavo, Carolum Magnum Papiensis Academix prima fundamenta per duos Eremitas Augustinenses in monasterio item D. Augustini iecisse: quæ omnia cum alijs multis apud illum in dictis paragraphis 1. 2. & 3. videri possunt.

II. **V**erùm isti viro iure optimo illud responderi potest, quod D. Benedictus Totilæ Spathario Regijs ornamentis insignito sibi occurrenti ait: *Depone fili, depone, quod geris: nam tuum non est*, ita profectò huic auctori, ac cæteris sui similibus salua reuerentia dici potest, quia Regium D. Petri in cœlo aureo Templum, ac Cœnobium vestrum non est, nec aliquando fuit, nec patres vestri ante Gregorium IX. cuius tempore in partibus Lombardiæ primum visi sunt, ut ille met in literis cap. 25, recitatis ait, idem D. Petri templum, aut monasterium vnquam viderunt: & quanquam hæc omnia, quæ dictus autor de prædicto monasterio, & D. Patris Augustini reliquijs Ordini Eremitano restitutis iactat, utpotè gratis, & sine testimonio asserta, merito contemni, & gratis negari possent, & forsan deberent: nihilominus pro maiori dilucidatione, & corroboratione veritatis, statuo sequentes assertiones, quas authenticis Romanorum Pontificum, Imperatorum, Regum, & aliorum Principum priuilegijs, quæ in cartophilacijs ipsius monasterij D. Petri in cœlo aureo incorrupta seruantur, euentissimè probabo. Prima assertio. Antiquissimum D. Petri in cœlo aureo templum, ac simul Cœnobium à Rege Luitprando propè illud exstructum clerici Canonici, qui Regulares nunc dicuntur, ante sacras Reliquias D. Augustini ex Sardinia eò translatas incolebant, & iurè possidebant. Secunda, translationi dictarum reliquiarum Eremitæ Augustiniani nullatenus interfuerunt, multò minus eiusdem reliquijs custodiendis fuerunt per Regem Luitprandum destinati. Tertia, post translatas B. Patris Augustini reliquias Luitprandus D. Benedicti monachos sanctitatis fama tunc per totum Orbem fragrantibus in dicto monasterio sub Abbate monacho constituit, & clericis Canonici in eadem Ecclesia Diui Petri adiunxit. Quarta, monachi D. Benedicti in eodem

monasterio, & cum illis clerici Canonici in eadem Ecclesia vsque ad Honorij III. Pontificatum steterunt. Quinta, sub Honorio III. deficientibus monachis D. Benedicti soli clerici Canonici vsque ad annum 1327. Ecclesiam, & etiam monasterium D. Petri in cœlo aureo tenuerunt. Sexto, Ioan. Papa XXI. neque Ecclesiam D. Petri in cœlo aureo, nec monasterium, multò etiam minus sacras D. Augustini reliquias Eremitis tradidit, sed solum ad Diuinum officium in dicta Ecclesia cum clericis Canonici recitandum ex Apostolica indulgentia admisit. Septima, per huiusmodi admissionem iura Abbatum, & Canonorum, tum in Ecclesia, tum in omnibus illius membris nullatenus fuerunt sublata. Octaua, non solum corpus B. Augustini per Ioannem XXII. Venerandis Patribus Eremitis non fuit donatum, aut restitutum, ut illi fatentur, sed nec locum certum, vbi illud reconditum seruetur, vnquam monstrare potuerunt, aut viderunt.

Prima propositio duas partes habet, altera est, I II. clericos Canonicos Regiam D. Petri in cœlo aureo Basilicam ante translata D. Patris Augustini reliquias tenuisse, ac iure possedisse. Altera D. Petri Cœnobium, similiter ante dictam translationem à Rege Luitprando clericis Canonici fuisse ædificatum. Prima pars probatur authentico Priuilegio, quod dictus Luitprandus Lucido dictæ Ecclesiæ Archipresbytero, & clericis religiosis sub illius regimine ibidem degentibus, ac illorum Religioni anno Christi 713. Indictione 11. Regni verò eiusdem Luitprandi tertio concessit, siue potius ab Ariperito illius prædecessore concessum confirmauit, cuius originale est Papiæ in dicto monasterio D. Petri in cœlo aureo, authenticum verò apud me teneo. Eius verò exemplum fideliter redditum est istius formæ, quæ hic sequitur.

Flavius Luitprandus Rex. Basilica beatissimi Apostolorum Principis Petri sita foris istius Ciuitatis Ticinensis, & Venerabili viro Lucido presbytero. Sicut, qua Prædecessores nostri Longobardorum Reges pro anima saluatione sua, & statu felicissimo gentis nostræ Longobardorum venerabilibus contulerunt locis, firma sinimus manere confidenter credimus in Omnipotentis Dei misericordia, quod nostrum semper firmum, & stabile permaneat Regnum; ob hoc ergo desulis Veneratio tua in presentia nostra Excellentia præceptum Decessoris Nostri Ariperiti Regis, in quo continebatur, quo supra facta Basilica B. Petri, vel tua almitati suo dono concesseras Alpem, qua dicitur plana, cum omnibus Villis sibi aspicientibus, videlicet, idest fines Serra de Alpe, qua dicitur lunga, qua discernitur inter fines S. Gaudenij, & Tebolaria descendente in riuo Gramatiola, seu & monte Gerolorum, & inde Sticeresiola, & inde in monte, qui nominatur Verteglaro, & exinde per summum iugum exiente in Cruceferrea comprehendente fines sancta Maria vsque in Flauio Auanto, & exinde per fines ipsius sancta Maria ponente caput in Boiada ad Crucem, & inde per fines

nes Aromanorum, ponente caput in *Abbatona*, & per iugum de *Abbatona* ponente caput in *Crode*, & exinde comprehendente *sancti Columbani* fines. & Domini Regis vsque in *Piscina*, quæ dicitur *nigra*, & exinde per fines *sancti Pauli* ponente caput in anteuominatum fluuium *Auantum*, & inde *Serra*, quæ nominatur *Petra scorticata*, & exinde per fines *Anfaldi*, & *Rodaldi* exiense in monte *Ebore*, & conuersante vsque in fontana *Ventola* ponente caput ad dequora *Patudarum*; de qua re sperauit à nobis *Veneratio tua*, ut nostrum renouationis præceptum exindè iam factæ *Basilicæ* purè dimittere deberemus; quod nos pro Dei timore, & anima nostræ mercede, atque aterna retributione præsentis autoritatis, atque renouationis nostræ paginam in ipso loco *Venerabili*, & tuæ Religionis emitti præcepimus, firmantes inibi iam nominatam *Alpem* integram sicut superius determinata est, una cum *pascuis*, vel *escam*, aut quæ Dominus per tempus donauerit, sicuti à Corte nostra *Rodano* antea fuit possessa, quatenus deinceps ipse *sanctus locus*, & tua *Veneratio*, atque successores tui omni tempore sequiuerint, & continenter præfatam *Alpem* valeatis possidere. Insuper, & decernimus, confirmantes, ut omnes *decimas*, quæ in ipsa *Alpe* admissis hominibus, tum seruis quamquæ, & liberis collaboratur in usu pauperum, *Rector*, & *Custos* iam factæ *beati Petri Basilicæ* suscipiant, & ad portam ipsius *sancti loci* secundum Deum in pauperes, ut dictum est distribuendam præuideant. Insuper autem ad utilitatem præfate *Ecclesiæ* portum *Rosoliolum* insegrum concedimus, atque donamus, & terram in *Papiensi* *campania* ad nobis pertinentem, & *decimas Cortem*, etiam *Dianæ* in *Comitatu Albigauensi*, & omnia, quæ infra ipsam *Ciuitatem*, & extra, vobis concedimus, quæ nobis pertinere videntur, & *Carpentarios*, quos nos possidemus in *Valle*, quæ dicitur *Antelamo*, & in *Bezoso* cum *filijs*, & *filiabus*, & *heredibus*, ut in supradicto loco *sancto* tempore opportuno ipsi, & posteris eorum perpetualiter deseruiant. Vada etiam ad piscandum in *Ticino*, id est in *riuo Poloni*, & illud quod *Adaunella Morasca* dicitur, seu *Vadam*, quod dicitur *Laudemarij* *costam Teueredam*, & *Sextemascum*, cum illo medio, quod ad spem dicitur ex utraque parte *Ticini* nouem pedes cum *insulis*, & *Tolonei molendinorum*, vel *Ticinum* inuasit, aut in futurum irruerit, de proprijs ipsius *Ecclesiæ*, vel aliorum rebus, etiam *Vada*, quæ sunt in *Padum* habentia priorem terminum ad locum, qui nominatur *Popula Ragana*, & pertingentia ad locum, qui dicitur *caput Asi*, ex utraque parte *Padi* nouem pedes cum *insulis* iuxta prædictam *piscationem*, vel quidquid ab antiquo tempore, seu moderno eadem *Ecclesiæ* per antiquorum Regum, seu Imperatorum donationem obtinuit, vel *Padus* inuasit, aut in futurum irruerit de proprijs ipsius *Ecclesiæ*, vel aliorum rebus eidem *sancto* loco contradimus, & confirmamus. Et quancumque necessitas im-

minet *Naues ipsius Ecclesiæ* per *Ticini*, & *Padi* portum, quamquæ per quodlibet aliud discurrans absque impedimento, vel *tolonei* exactione. Volumus quoque ut *Molendina*, quæ in *Cuterona*, seu in aliquibus fluminibus prædictæ *Ecclesiæ* possidet, habeant *Clerici* eiusdem loci potestatem leuandi, atque deponendi quousque, vel quomodo eorum decreuerit voluntas, & *aqueductus* per nostram *Baudam* in eorum sit potestate ad irrigandos hortos *Ecclesiæ*. Confirmamus etiam, & per hoc nostræ autoritatis præceptum iubemus, ut nullus *Archiepiscopus*, *Episcopus*, *Dux*, *Marchio*, *Comes*, *Viccomes*, *Gastaldus*, vel aliqua parua, vel magna *Regni* nostri *Persona* infra denuntiatos fines eiusdem *Cortis* placitum teneat, vel aliquem pignorare, aut aliquid exigere audeat. Præcipimus insuper, ut si aliquis de rebus prænuntiatæ *Cortis* aliquam *querimoniam* facere voluerit, per idoneos, & circumstantes homines inquisitio à nostris *iudicibus*, tanquam ex *Palatij* nostri rebus fiat. Et secundum hoc nostræ confirmationis præceptum *Rex*, de quibus *querimonia* orta fuerit, per sacramenta *iusturandi* inquirantur, & legalè iudicio ad *Ecclesiam beati Petri Apostolorum Principis* corroborentur. De qua re præcipimus omnibus *Ducibus*, *Comitibus*, ad *Curiam* nostram agentibus, ut nullus deinceps in prædictis rebus ad nostram mercedem *Clericis* delegatis conturbare præsumat, sed nostris, & futuris firma, & stabilia debeant permanere temporibus. Si quis igitur contra *Dei* autoritatem, & hanc nostram confirmationem aliquid agere temptauerit, sciat, se compositurum auri puri *libras mille*, *medietatem Camere* nostræ, nostrisq; successoribus, & *medietatem præfate Ecclesiæ*, & *Dei* *maledictionem*, *sanctæq; Dei Genitricis Mariæ*, & *beati Archangeli Michaëlis*, & *omnium Angelorum*, & *beati Petri Principis Apostolorum*, & *omnium Sancto-rum* habeat, & cum *Iuda* traditore *portionem* accipiat. Ex dicto *Domini Regis* per *Scipionem Illustrum Referendarium*, & ex dictatu *Gumfris Notarij*. Quod, ut credatur verius, & ab omnibus custodiatur, manu propria roborantes, *Sigilli* nostri impressione præsentem paginam iussimus insigniri inferius.

Signum Domni Luitprandi Regis Inuictissimi.

Data octauo Kal. Decembris Anno Dominica Incarnationis DC CXII. Regni verò Luitprandi Regis tertio Indictione undecima. Actum Papiæ feliciter. Amen.

Circa quod priuilegium notanda sunt primo loco illa verba. *Venerabili viro Lucido presbytero*: & illa. in quo continebatur, quod *suprafate Basilicæ beati Petri*, vel tuæ *Almitati* suo dono concesserat *alpem*, &c. & illa. *præsentis autoritatis*, atque *renouationis nostræ paginam* in ipso loco *Venera-*

variabili, & tunc Religioni emitti precepimus, firmā-
 tes inibi iam nominatā alpem integrā &c. & illa Re-
 gis, & Custos iā facta B. Petri Basilica suscipiant, &
 ad portam ipsius sancti loci secundum Deū in paupe-
 ribus, vsq; dictum esse, distribuenda possideat: & illa, de
 qua ne precipimus omnibus Ducibus, Comitibus ad
 Gariam nostram agentibus, ut nullus deinceps in
 predictis rebus ad nostram mercedem clericis dele-
 gatis conturbare praesumat. Quae verba simul iun-
 cta indicant manifeste, tempore Luitprandi, & ante
 illius ad Regnum assumptionem fuisse in dicta Ba-
 siliica Collegium clericorum Religiosorū, siue Re-
 gularium (sic enim mos est antiquorum vel Ponti-
 ficum, vel Regum, ac aliorum Principum, quos nūc
 Regulares Canonicos dicimus, nuncupare) sub vno
 Rectore presbytero, quem postea Archipresbyte-
 rum nuncupare consueuerunt. Quod ad pleniorē
 veritatis corroborationem potest secundo loco fir-
 mari ex literis Petri Oldradi ad Carolum Magnum
 datis cap. sequenti reddendis, in quibus expressē
 testatur tempore translationis Reliquiarum Beatis-
 simi Patris fuisse in dicta Basilica Conuentum Cle-
 ricorum, die noctuq; laudes Deo inibi canentium,
 cum quibus ipse Rex, tanquam vnus esset de mini-
 stris in canticis Dei, & psalmodia sese exercebat.
 Tertiō ex pluribus Romanorum Pontificum priui-
 legijs, ac etiā testimonijs Historicorum in sequen-
 tibus adducendis, ex quibus certō certius consta-
 bit, Clericos Canonicos cum monachis Diui Bene-
 dicti adiūctis in eadem Basilica, vsque ad Pascha-
 lis II. Innocentij II. Alexandri III. & Innocentij
 III. tempora stetit.

IV. **N**otandum secundo, Luitprandum ipsam D.
 Petri Basilicam non primum erexisse, verū
 à suis prædecessoribus, vel à Sancto Syro Papiensis
 Ciuitatis Episcopo primitus fundatā, in meliorem
 formam, quæ nūc cernitur instaurauisse, potiori-
 busq; priuilegijs, & donis ornauisse: corrigendos
 propterea Flauium Blondum in sua Italia in descri-
 ptione Lombardiæ, Iacobum Philippum Bergoni.
 in suo supplemento lib. 10. sub anno 726. Bernar-
 dum Saccum lib. 10. Histor. c. 3. Iacobum Gual.
 lib. 4. sanctuarj cap. 12. & alios Historicos, dum ip-
 sam Basilicam à Luitprando primitus extructam,
 affirmant, aut certē non de primaria illius funda-
 tione, sed de instauratione intelligendos, & expo-
 nendos, quod epitaphium ipsius Regis sepulchro
 inscriptum satis indicat: *Luitprandus Longobardo-
 rum Rex inclitus ab translatus D. Augustini cor-
 pus, Templum, & Abbatiale cenobium Canonicis Re-
 gularibus cum dote instaurauit.* Verbum enim instau-
 rare, iuxta vocis Erymon rem veritate labentem,
 reficere, & in pristinam formam integrare potius
 significat, quam nouam fundare. Porro dictam
 Basilicam non ab ipso Luitprando primitus ere-
 ctam, sed longē ante illum extructam duo eui-
 denter demonstrant primum forma priuilegij eius-
 dem Luitprandi, Hugonis Regis, Othonis, & alio-
 rum inferius adducendorum: nam ex forma pri-

uilegij Luitprandi habemus, dictam Basilicam
 non ab ipso extructam, sed ab illius prædecessore
 Ariperto priuilegio amplissimo donatam; vt
 illa eius verba sonant: *Ob hoc ergo detulit veneratio
 tua in presentia nostræ excellentiæ preceptum de-
 cessoris nostri Ariperti Regis, in quo contineba-
 tur, quo supra facta Basilica Beati Petri, vel tuæ
 almitati suo dono concesserat Alpem, quæ dici-
 tur plana, cum omnibus villis sibi aspicientibus.*
 Cuius etiam donationis ab Ariperto Rege factæ
 eidem Basilicæ in alijs priuilegijs Hugonis Regis,
 & Othonis Imperatoris mentio habetur. Aduer-
 tendum tamen ne in errorem labaris, duos hu-
 ius nominis Longobardorum Reges Luitprando
 priores extitisse, alterum, qui teste Sigiberto sub
 anno 652. regnare coepit, alterum, qui Tauri-
 nensium Dux cum esset, fugatis Asprando Luit-
 prandi Patre cum filio, nouem circiter annis
 pro illis Regnum tenuit, qui demum ab eodem
 Asprando victus, & fugatus in fuga, qua flumen
 traiciebat, in aquam delapsus suffocatus est, &
 die sequenti in Ecclesia Sancti Saluatoris tu-
 mulatus extra Papiam, & hic est, cuius Luit-
 prandi priuilegium meminit, qui etiam Alpes
 Cottias vocatas Ecclesiæ Romanæ donauit, de
 quo Baronius sub anno septingentesimo quarto,
 & 714.

V. **A**lterum verò, quod eiusdem Basilicæ an-
 tiquitatem nonnullis seculis ante Luitpran-
 di Regnum indicat, est. Diui Seuerini Boëtij, ac
 illius vxoris Elpis foeminae clarissimæ apud di-
 ctam Diui Petri Basilicam tumulatio: nam
 Diuum Seuerinum Boetium virum Consularem
 Papiam à Theodorico Rege exilio deportatum,
 ac tandem martyrio affectum, caput suum in
 duas partes filium, è loco martyrij, vsque ad
 Diui Petri Basilicam suis manibus tulisse, ibiq;
 ante altare spiritum emisisse, ac in eadem Ba-
 siliica tumulatum circa annum Christi quingen-
 tesimum decimum quintum constans Ecclesiæ
 Papiensis, & omnium Historicorum eius Ciui-
 tatis est traditio. De vxore eiusdem Seuerini
 Boëtij referam, quæ Syluester Maurolicus libro
 quarto Historiæ omnium Religionum, vulgari
 tamen idiomate apud Italos scribit: *In hoc in-
 quit, sacro Templo Diui Petri in Cælo aureo
 sepulta est etiam Elpis vates Sicula ex Messa-
 na Ciuitate Boëtii vxor, qua ob mariti amorem
 Patriæ valè dicens, Papiam contendit, ubi Boë-
 tius à Theodorico Rege in carceribus detineba-
 tur. Hæc nobilis femina Faustina matris sancti
 Placidi monachi, ac Martyris, & Tertulli no-
 bilis Romani vxoris soror extitit, in vestibulo
 Diui Petri in Cælo aureo sepulturam accepit,
 cui sequens Epitaphium inscribitur. Elpis dicta
 fuit Siculae regionis alumna, &c.* Habeo etiam te-
 stes, qui affirmant eandem Ecclesiam à Sancto
 Syro Papiensium Episcopo in honorem Prin-
 cipis Apostolorum ædificatam, ac inter illos
 R. Bre-

Breuentanum lib. 3. de Antiquitate Papiæ cap. 21. asserentem, id ex vetustissimis eiusdem Ciuitatis monumentis se accepisse. vt Augustinum, ac Desiderium nostros Ticinenses omittam, quod vt pro certo affirmare, ita etiam detractare non auisim.

VI. **H**is verò de antiquitate, ac fundatione prædictæ Basilicæ ante Luitprandi Regnum firmiter constitutis, probanda nobis restat altera pars eiusdem assertionis, non solum videlicet Basilicam, verum etiam monasterium Diui Petri in cælo aureo aliquot annis ante translationem sacrarum pignorum Diui Augustini ipsis clericis canonicis ab eodem Rege Luitprando edificatum, quanquam illius probatio non magnum negotium nobis facessat, vt quæ conceptis verbis colligitur ex epistola Oldradi ad Carolum Magnum proxime allegata, cum ait: *Et primo Regni sui anno (s. Luitprandus) donationem, quam Beato Petro Aripertus Rex donauerat confirmauit, scilicet Alpes Cottias, in quibus Ianua est, & quidquid ab ea Alpes usque ad Galliarum fines continebant: & Beato Petro Apollolarum Principi in suburbio Papiensi monasterium construxit artificis opere excellenter ornatum: cui etiam indidit nomen Cælum aureum.* Nam cum ipse Luitprandus anno septingentesimo vndecimo, vel septingentesimo duodecimo regnare cœpisset, translatio autem sacrarum reliquiarum nonnisi post annum septingentesimū vigesimūtertium, aut ad summum septingentesimū secundū acciderit, euidens est, ipsum monasterium decennio saltem ante translatum Sancti Augustini corpus esse edificatum, quo tempore Sancti Petri Basilica nondum per monachos, sed per Lucidum Archipresbyterum, & suos clericos religiosos regebatur. Confirmant eandem veritatem Oldradi verba in calce ipsius epistolæ: *Dona verò, quæ piissimus Rex Luitprandus Ecclesie Beati Petri donauit, tam in prædijs, & possessionibus, quam in vasis aurois, & argenteis, & vestibus ad Dei cultum pertinentibus, excedunt omnium piorum, & catholicorum opinionem. Existimabat autem Rex ille, se tantum non posse donare ministris, qui custodiebant corpus Beati Patris, quod opinioni, & voluntati suæ penitus satisfacere, & tanto gaudio ad corpus tanti viri receptum repletus est, quod die, ac nocte, in hymnis, & canticis Dei cum clericis, & sacerdotibus in Ecclesia pernoctaret, & tanquā vnus de ministris in canticis Dei, & psalmodia se exerceret.* Vbi vides, post translatum Diui Augustini corpus ministros illius custodiæ deputatos, qui die, noctuque in eâ Basilica diuinas laudes canebant, & cum quibus Rex ipse in psalmodia, & diuinis laudibus tanquam vnus ex illis se exercebat; non monachos sed clericos, & sacerdotes fuisse, nulla adhuc monachorum habita mentione. Quomodo verò, & quas ob causas dictis clericis collegium monachorum adiungere, & illis dictæ Basilicæ curam præcipuam concedere voluerit, in sequentibus dice-

mus. Confirmat tandem eandem assertionem epitaphium vetustissimum ipsius Luitprandi sepulchro superpositum, quod cum venerandi Patres Eremitæ circa annum millesimum quingentesimum decimum, quo tempore monasterium Sancti Petri per canonicos regulares nostræ congregationis Lateranensis, procurantibus canonicis Mortariensibus inibi dentibus fuit reformatum, noctu clanculum abrauerunt, procurantibus ciuibus Papiensibus Delecto Senatus, & Ducum Mediolanensium restitutum fuit, & adhuc remanet. quod istiusmodi est. *Luitprandus Longobardorum Rex, inclitus, ob Diui Augustini translatum corpus, Templum hoc, simul & Abbatiale canobium canonicis regularibus cum dote instaurauit anno septingentesimo vigesimo tertio, & quamuis Delecto Sacri Concilij Tridentini cineres Luitprandi ex sepulchro eleuato ablatae humi defossæ fuerint, quo tempore ad canonicorum memoriam delendam ipsius etiam epitaphij verba illa, canonicis regularibus, aliquantulum sunt oblitterata: non tamen adeo deleta sunt, vt etiam ab ijs saltem, qui rei seriem nouerint, non commodè legi possint, quemadmodum circa annum millesimum quingentesimum octuagesimum secundum ea legit, excipit, & suo libro inseruit Syluester Maurolicus, apud quem dictum epitaphium cum alijs olim in eadem Ecclesia existentibus legi potest libro quarto pagina mihi ducentesima, & sexagesima octaua, ex quo habes tum ipsam Ecclesiam Diui Petri in cælo aureo, tum illius cœnobium etiam post translatum Diui Augustini corpus à Rege Luitprando clericis canonicis primitus instauratum.*

Caput quinquagesimum nonū.

Translationi sacratissimi corporis Diui Patris Augustini Eremitas Augustinenses nullatenus interfuisse: neque ipsos Eremitas, sed Clericos ad illius custodiam à Rege Luitprando primitus fuisse destinatos.

Insisto itaque nobis de fundatione tum Basilicæ, tum etiam monasterij D. Petri in cælo aureo nuncupati, consequens est, vt secundam assertionem probemus, scilicet ipsius sacratissimi corporis B. Augustini translationi Eremitas Augustinenses nullatenus præsentibus fuisse, neque ex Sardinia cum sacris reliquijs Papiam accersitos, neque etiã ad corpus D. August. à Rege Luitprando destinatos, vt Io. Marq. absq; vilo probabili fundamanto dicit, quam vt testimonio fide digno, & maiori omni exceptione probe-

probemus, non alio vtemur, quam ipsomet Ol-
drado in præcitata epistola ad Carolum Magnum
de translatione corporis Diui Augustini, quam
ex integro fideliter hic reddendam operæ pretium
esse arbitramur, quod ex illa non solum autorem
ipsius translationis, ac illius modum, tempus, &
miracula, diuina virtute in ea patrata, verum etiam
sacrarum reliquiarum custodes, ac ministros à Re-
ge Luitprando destinatos habeamus. Exemplum
autem epistolæ hoc est.

Domino Regum piissimo Carolo Magno Petrus
Odradus indignus Mediolanensium Archiepiscopus
perennem in Christo coronam. Opus, quod celsi-
tudo vestra dum in Vrbe Mediolani moraretur,
mihi imponere dignata fuit, ut aliquid de transla-
tione corporis B. Augustini Episcopi de Sardinia Pa-
piam inquirerem, & fidei sermone celsitudini ve-
stræ transcriberem: quantum humana fragilitas lar-
borari potuit, elaboravi, & quæ ex literis, & libris
Regum Longobardorum, & etiam ex traditione
multorum legi, & audiri, Deo adiuvante breuiter
scribam. Beatus Augustinus Doctor Ecclesiarum
Christi post multa miraculorum signa, quibus in hoc
mundo effulsi, post multam insudatissimam laborum,
qua obstinationem hæreticorum rectum iter via de-
prauantium appugnauerat, Deo animam reddens,
honorifice sepultus est in Ciuitate Hipponensi, in Epi-
scopatu suo in Ecclesia Sancti Stephani, currente
anno Incarnationis Christi 430. ibique sepultus per
manus discipulorum suorum iacuit annis ferè quin-
quaginta sex: deinde in Sardiniam translatus est à
fidelibus, & Catholicis Episcopis, qui ob Christi fidem
ab antiquo Transarmano Rege, vnâ cum Fulgentia
Ruspensi Episcopo cum innumerabilibus Christi fide-
libus in eandem Insulam relegati fuerant, quo tem-
pore Vandalis armis Africam vastabant: ne gemma
& thesaurus tantus ab inimicis spiritibus pollue-
retur, secum cum nonnullis alijs Sanctorum reliquijs
deportarant: ibi multis miraculis claruit, annis du-
centis viginti tribus. In quo manifestum datur in-
telligi, quod quos Deus charos habet, ad sanctita-
tis eorum testimonium clarificat, & insignis vir-
tutibus miraculorum.

Vnde Luitprando Asprandi filio Longobardorum
Rege, quo tempore à die obitus ipsius Sancti ducenti,
& octuaginta anni euoluti fuerant, Regno Longo-
bardorum adeptio, & perseverante in eo Religionis
proposito, quippe qui protector, & defensor fidelis
Ecclesiarum exstitit, vir certè tanto principatu di-
gnissimus, si prudentiam, sapientiam, consiliumq;
quo plurimè valebat, quis inspexerit, iustitia autem,
& clemètia ita insignis haberetur, ut difficilè iudica-
retur qua in re maiore promeretur laudè, Christianis-
sus adeo fuit, ac Religionis amator, ut nulla unquàm
in Regno tèpla sine suo suffragio edificari permisit:
nà, ut de cæteris taceam, Papiæ plurima templa ornata
miro construxit, donatis, & additis multis castris, &
possessionibus: & præcipue in palatio suo Oratorium
in honorem Salvatoris mundi extruxit, ubi, & sa-

cerdotes, & clericos multos instituit qui die, no-
cturnaque officia exoluerent, attributis multis bo-
nis, ut honestius, & alacrius Deo inservire posset.

Et primo Regni sui anno donationem, quam Bea-
to Petro Aripertus Rex donauerat, confirmavit Al-
pes Cottias, in quibus ianua est, & quidquid ab ea
Alpes usque ad Galliarum fines continebant. Et
Beato Petro Apostolorum Principi in suburbio Pa-
piensi Monasterium construxit artificis opere excel-
lenter ornatum, cui etiam indidit nomen Calam au-
reum.

Barbarorum igitur infinita multitudo Sardiniam
expugnare est aggressa, quæ cum inuassissent, & sub-
iugatam destruerent, loca etiam sancta violenter
aggressi polluebant, inter quæ sepulchrum Beati Au-
gustini: Hæc cum iustitia cultor, & amator Reli-
gionis Luitprandus Rex audisset à sanctæ memoria
Petra Papiensi Episcopo, quem Rex maximo honore,
& summa reuerentia ob vite sanctitatem prosequen-
batur, videlicet coinquinari, & inhonestè tractari
Sanctissimi Augustini locum: Legatos suos Præceres
nobiles cum magno pondere auri, & argenti trans-
misi in Sardiniam, ut corpus sancti Sancti redime-
rent pretio, & transferrent quamprimum ad Ci-
uitatem Papiensem: Qui iussioni, & desiderio piis-
simi Regis satisfacere cupientes nauigio uenerunt in
Sardiniam, & redimenter corpus sanctum à Barba-
ris, nauig; illud imponentes, Dei misericordia, &
ingenti eorum gaudio plenis velis per tranquillum
mare in unius diei, & noctis spatio perducti sunt
ante portum, & stationem Iantensem, & per Lega-
tos Regi, quæ facta erant, denuntiauerunt, & ut
honorifice occurrerent ad Reliquias tam religiosæ
corporis suscipiendas.

Quo audito Rex immenso gaudio peresus gratiaq;
ingentes Deo referebat, quod desiderium suum im-
pleuisset: omniq; negotio postposito rogatis, & con-
uocatis omnibus Ciuitatū suarum Episcopis, & uni-
uerso Clero usque ad finem agri Dertonensis ad su-
scipiendum tam præclarum Dei munus cum maxi-
ma humilitate processit, & more Dauidico ad acci-
piendam arcam Domini, & reponendam in decen-
tiori loco properabat cum innumerabili Procerum,
& Populi vtriusque sexus multitudine, Deo gra-
tias omnes agentes de tanta donis datis. Cum au-
tem ad locum, ubi iacebat sanctum corpus appro-
pinquasset, depositis Regalis Aula insignibus, nuda-
toq; capite, & pedibus, cum tanta humilitate, &
deuotione procedebat, ut omnes, qui aderant, mi-
rarentur, & Deum super tanta deuotione piissimi
Regis laudarent.

Ad Confessorem autem suum clarificandum mise-
ricors Dominus dignatus est multa mirabilia opera-
ri: multi enim aliquo officio corporis priuati ade-
rant, qui recuperata sanitate alacres ad laudem,
& honorem Dei vociferantes læti ad propria re-
meabant. Vnde corpus Beati Confessoris cum lau-
dibus, & hymnis deferentes perueniunt ad fines
Agri Dertonensis ad predium, quod appellant
Sauinariense, ubi Rex Luitprandus cum uniuerso

Episcoporum, & procerum comitatu pernoctantes, & debitum tanto Patre officium dignè peragentes: Rex ipse tanquam unus de plebe propè sanctissimi corporis Reliquias nimio deuotionis zelo ardens pernoctauit.

Cum autem Aurora sequentis diei illucescit ad peragendam iter ad Urbem Ticinensem sistentes, nullo modo sanctum corpus mouere potuerunt. Cum igitur plures ad feretrum accederent, nec quidquam proficerent, Rex Luitprandus scissis vestibus, & deformata facie in terra deuolutabatur; quippe quæ immenso desiderio tanti Patris transferendi reliquias ad Urbem Ticinam aestuabat nimis. Artum omnino ab omni spe ceciderat posse amoveri sanctum corpus, quo miraculo omnes Episcopi, & proceres stupebant, cogitantes intra se, quidnam Deus omnipotens indicare uellet de reliquijs tam gloriosæ Doctoris. Aderrat inter cæterum Episcoporum sanctæ memoriæ Gratianus Nouariensis Ecclesiæ Presul, vir multa doctrina præditus, & omni scientiarum genere illustris, & uerè Dei sacerdos, qui accessit confidenter ad Luitprandum Regem, affirmans Dei misericordiam non uerbis, & actibus externis, sed magis uotis, & operibus implendam. Quæ Rex libentissimè monita audiens, factò uoto deliberauit, si Dominus Deus omnipotens corpus B. Augustini Ticinum deferri permitteret, quod supra nominatum prædium fauiniariense Deo, & Ecclesiæ B. Petri, ad quam ipsum sanctum corpus deferre uolebat, perpetuo habendum tribueret, factum est igitur, ut cum uotum persoluisset, accederet ad feretrum, qui eum corpus de terra leuare tentaret, ita leuissimum inuenit, ut nullo ueloxius anaxo impediente, corpus beatissimum, quod prius nec moueri poterat à pluribus, modò non prohiberetur ferri à duobus. Rex agebant igitur inceptum iter ingenti gaudio, & exultatione laudantes Dei omnipotentiam, qui uota Regis tam facile audisset.

Cum autem in Vrbe auditum esset de aduëtu Regis cum reliquijs Beatissimi Confessoris, ad suscipiendum corpus sanctissimum omnes, qui residui fuerant festinarunt occurrere, & cum summo honore, ut potè tanto Patri debite detulerunt, cum hymnis, & canticis, & totius populi concursu summo gaudio perfusi, & reposuerunt in Ecclesiâ B. Petri in Cælo aureo. Uere autem in Apostolica possessus est Ecclesiâ, qui pro Ecclesiastica dimicans fide diabolicas Hereticorum fraudes dispersit. Vbi etiâ ad sanctitatis eius testimonium ad arguendum fidei posteriorum, multis signis, & miraculis claruit, illud memoria dignum contigit post translationem Papiam factam, quo Deo, Beatoq; Patri Augustino gratâ fuisse eam translationem innotuit; siquidem multi tactu siccorum pignorum tatum, ex varijs morbis statim conualuere. Sed insignis fuit illa apparitio facta quibusdâ V. Iramontanis numero quadraginta, qui petentes Romam, propè uiculum Cauæ, à Papiâ distantis circiter trisa millia passuum, quo membra fessa in longo itinere curarent pernoctantes, circa secundam horâ noctis, ab Ecclesiâ, quæ uicina erat dicata S. Martyribus Cosmæ, & Da-

miano, uiderunt egredi hominem habitu Pontificati ornatum, qui ipsis appropinquans percontatus est, quò pergerent; cum respondissent se Romam ad Basilicas Sanctorum Petri, & Pauli proficisci, quatenus à Domino impetrarent liberari ab infirmitatibus, quibus unusquisq; eorum afflictabatur, tum ut uiderent sancta loca, tum ut Sæctarum meritis ibi quiescentium Deus eos sanaret. Dixit illis Pontifex, dirigite gressus uestris ad Urbem uobis uicinam, Papiam nempe, & ingredimini Templum B. Petri in Cælo aureo; ingressi sanabimini à læguoribus uestris. Quis esset interrogantibus peregrinis, respondit, se esse Augustinum Episcopum. Hi auditis stupere, & gaudio repleti, festiuantes Papiam, & Templum ingressi clamantes dixerunt Sancte Augustine, sicut pollicitus es, restitue nobis sanitatem. His uix prænunciatis, senserunt se pristina incolumitati redditos, & Deo, Beatoq; Augustino gratias agentes, ad propria lætè, & incolantes remeantem, narrantes mirabilia, quæ fecerat Dominus intercessione Sancti Doctoris.

Dona autem, quæ piissimus Rex Luitprandus Ecclesiæ Beati Petri donauit tam in prædijs, & possessionibus, quam in uasis aureis, & argenteis, & uestibus ad Dei cultum pertinentibus, excedunt omnium Piorum, & Catholicorum opinionem: existimabat autem Rex ille, se tantum non posse donare ministris, qui custodiebant corpus Beati Patris, quod opinioni, & uoluntati suæ penitus satisfaceret, & tanto gaudio ad corpus tanti uiri receptum repletus est, quod die, ac nocte in hymnis, & canticis Dei cum clericis, & sacerdotibus in Ecclesiâ pernoctaret, tanquam unus de ministris in canticis Dei, & psalmodia se exerceret. Hæc translatio corporis Sancti Augustini facta fuit pridie Kalend. Martij, sedente in sancta Petri Sede bonæ memoriæ Gregorio eius nominis secundo. Excellentiam magnitudinis uestra per multa annorum curricula Rex Regum Christus Dominus sua dignetur custodire potentia. Datum in Vrbe Mediolani anno salutifera incarnationis Domini 796.

Circa quam epistolam nota primo, non rectè I. I. reprehendi Oldradum à Cardinali Baronio sub anno 525. quò dictam translationem anno Christi 710. factam affirmauerit: primò quòd Oldradus minimè id affirmet, sed solum, quòd Luitprandus Asprandi filius eo tempore ad Regnum est euectus; quò à die obitus Beati Patris Augustini anni ducenti, & octoginta euoluti fuerant, quòd uerissimè dixisse intelliget, qui Beati Augustini obitum anno 431. die 28. Augusti accidisse nouerit, ut supra cap. 42. in fine monstrauius, ac etiam Luitprandum anno Christi circiter 711. ad regnum eleuatum, ut Sigibertus in Chronico, ac ipsemet Baronius sub ann. 712. fatetur, & constat ex priuilegio per eundem Luitprandum Lucido presbytero concesso anno Christi 713. indict. 11. Regni uerò illius anno tertio, superius recitato, nam si ab anno quadringentesimo trigesimo primo, numerado, ad 711. deuenias, annos ducentos, & octoginta, inter-

intercedere videbis. De tempore verò ipsius translationis aliter loquitur Oldradus in fine eiusdem epistolæ, cum ait, eam factam fuisse pridie kalend. Martij sedente in sancta Sede Petri bonæ memoriæ Gregorio huius nominis II. Nam Gregorius II. ex omnium historicorum consensu non ante annum 714. Pontificatum iniit secundò quia esto errasset Oldradus circa determinatum tempus ipsius translationis, non ex hoc sequeretur, illam anno 725. octaua indictione factam, vt idem Baronius leui quadam coniectura ductus ex eo affirmat, quia venerabilis Beda suum commentarium de sex ætati- bus, quod vsque ad annum nonum Leonis Isaurici perducit, eadem translatione cõcludit. potuit enim Beda certum tempus eiusdem translationis recens tunc factæ non adeo exploratum habuisse, vel sub illo tempore eam posuisse, quo primum ad illius notitiam peruenit, & vtcunq; res se habuerit, certum est, Sigibertum aliquot annis antea factam scribere, nimirum sub anno 721. & quod magis vrget, vetustissimainscriptio in marmore excisa, & eiusdem Regis sepulchro superposita, cuius capite præcedenti meminimus, illam ante annum 723. factam apertissimè testatur: fateor nihilominus errasse Oldradum circa computum annorum inter obitum B. Augustini, ac illius primam, vel secundam translationem intercedentium, nisi forsitan scriptorum error fuerit, verum error non circa tempus huius secundæ translationis, sed circa tempus obitus ipsius D. P. Augustini fuit, qui tamen historicorum ferè omnium communis est, adeo, vt vix duos reperias, qui in illo decernendo consentiant.

III. Nota secundo circa eandem epistolam, in ea nullam prorsus haberi mentionem Eremitarum Augustinensium, quod nullatenus omisitset Oldradus, si sacra D. Augustini pignora in Sardinia sub illorum custodia tunc temporis stetissent, aut si illi ad sacras reliquias custodiendas ex Sardinia Papiam deuenissent, ac perinde non modò voluntarium, sed falsum prorsus esse, quod scribit Ioannes Marquez cap. 15. S. 1. de suis Eremitis intelligendum, quod in eadem epistola Oldradus ait: *Existimabat autem Rex ille, se tantum non posse donare ministris, qui custodiebant corpus B. Petri quod opinioni, & voluntati sue penitus satisfaceret.* ac etiam alia Vincentij Beluacensis verba, quæ habet lib. 23. cap. 48. speculi historialis: *Quod videns Rex, votum vouit, quod si B. Confessor, se ex illo loco tolli permetteret, & transduci Papiam, Villã cum omnibus appendicijs eius, concederet seruientibus ipsius perpetuo possidendam, nam quod ministri, & custodes sacrarum reliquiarum, & perpetuò illis inservientes, non Eremitæ Augustinenses fuerint, qui necdum extabant, sed Clerici Canonici, ac deinde Monachi Benedictinenses, ostendunt in primis verba sequentia eiusdem Oldradi, quæ omisit, videlicet, & tanto gaudio ad corpus tanti viri receptum repletus est, quod die, ac nocte in hymnis, ac canticis Dei cum Clericis, & Sacerdotibus in Ecclesia*

pernoctaret, & tanquam vnus de ministris in canticis Dei, & psalmodia se exerceret: odendunt etiam priuilegia ipsis D. Benedicti monachis ab eodem Rege Luitprando primitus concessa, deinde ab Imperatoribus, & Regibus Italiæ firmata, quæ sequenti capite reddemus.

D Emum circa eandem Reliquiarum D. Augustini translationem aduerte, fabulosum, & falsum esse, quod nonnulli sibi fingunt, locum vbi B. Augustini corpus ex Sardinia delatum Ianuæ primum locatum extitit, illum esse, qui nunc Sanctæ Mariæ de Cella in districtu S. Petri de Arena dicitur, quemq; venerandi Patres Eremitæ Augustinenses incolunt, ac propterea Eremiticis Augustinensibus ibi tunc temporis ædificatum. Nam præter quod D. Augustini Reliquias tunc ibi locatas fuisse, nullo certo documento probatur, monasterium S. Petri de Arena, siue potius S. Mariæ de Cella, in districtu loci S. Petri de Arena nuncupati, quod dicti Patres Eremitæ nunc obtinent, ab antiquo tempore Canonorum Regulariũ extirerat, quod cum progressu temporis, Conuentu Canonorum destitutum commendatum fuisset, monasterio Sancti Benigni de capite fari fuerat per Sedem Apostolicam vnitum, vt ex libro Taxarum Apostolicarum in sequentibus ostendemus.

Caput sexagesimum.

Monachos in Cœnobio D. Petri in Cœlo aureo per Luitprandum constitutos, Ordinis D. Benedicti, non autem Augustinenses Eremitas fuisse, eosq; sub Regula D. Benedicti, vsq; ad Honorium Tertium in eodem monasterio stetisse.

D est priuilegium Lucido Archiprebytero, ac suis Clericis in Basilica D. Petri in Cœlo Auro degentibus, à Rege Luitprando firmatum, ac etiam Basilicam, additis nouo monasterio, & dote ipsis Clericis Canonicis instauratam, & Sacra Beatissimi Patris Augustini pignora in eandem Ecclesiã translata, idem Rex pijsimus, & religiosissimus ad cultum diuinũ, necnon ipsius Basilicæ splendorem magis, ac magis augendum, quod aliàs fortè in quibusdam præcipuis Basilicis Lateranensi, Mediolanensi, & Cantuariensi factum nouerat, Collegio canonicorum alterum addidit Monachorum Benedictinensium, qui Canonicis in sacramentorum ministerio, Verbi Diuini prædicatione, & animarum cura, ac regimine occupatis, diuinas laudes die, ac nocte in eadem Ecclesiã perfoluerent, cuius Abbati tum ipsius Monasterij, tum etiam Ecclesiæ, & Reliquiarum D. Augustini, ac etiam bonorum illius tempora-

lium curam commisit, vt constat authentico illius privilegio, indict. 10. concesso, cuius exemplum ex originali in ipso monasterio D. Petri existente acceptum tale est.

In Nomine Sanctæ, ac Indiuiduæ Trinitatis. Luitprandus Dei gratia Rex Longobardorum, si prædia cænobiorū, reliquorumq; sanctorum locorum, nostrorum munerum augemus beneficijs, in præsentibus, & in futuro nobis prodesse minimè dubitamus. Quo circa omnium fidelium Dei Ecclesia, nostrarumque præsentium, & futurorum deuotio nouerit, qualiter pro Dei amore, & animæ nostræ remedio, per hoc nostrum præceptum, prout iustè, & legaliter possumus, dono, atque iudico alpem vnã, quæ dicitur plana cum omnibus suis pertinentijs cum Ecclesijs inibi fundatis, cum pratis, syluis, insulis, ripis, piscarijs, aquis, aquarumq; decursibus, cum seruis, & ancillis, cum omni honore, & dono similiter terram, vbi dicitur in Campania iuxta Ticinum, cum omnibus adiacentijs, & pertinentijs sicut est determinata, cum pratis, syluis, piscationibus, & cum Ecclesia vnã, quæ Sancta Sophia dicitur inibi fundata, & iudico similiter in Episcopatu Terdonensi villam vnã, quæ dicitur Monsomarius, cum Ecclesia Sancti Augustini cum omni honore: & in Episcopatu Patarentia villam vnã, quæ dicitur Rosonium cum Ecclesia inibi fundata cum omni honore, & in Episcopatu Laudensi villam, quæ dicitur Flumbum, & cum Ecclesia inibi facta, & in Brembio, & in Sucugnao, & in Mairasco, & in illorum pertinentijs illud, quod ad me pertinet, scilicet Mansos 120 cum omni honore, & in Archiepiscopatu Mediolanensi, & Cumeni Gerentianum, & in Turao, & in Macao, & in Veregnano, & Casteno, & in Cisano, & in Besocola, & in Scamno, & in Calauade, & in Ypira, & in Bardello, & in Balaxe, & in Orglana, & in Bernade, & in Riuerago, & in Calauade, & in Maremundo, & in Cuisg, & in Olino, & in Acy, & in Trauaglo, & in Mercurolo, & in Lauenna, & in Maglacciso, & in Blagugno, & in Cumaniano, & in Canobio, & in Celinzona, & in Beligno, & in Leuëtina, & in Valle Mazza, & in Ottigna, & Gāhatogna, & in Talamo, cū Ecclesijs inibi fundatis, cum omnibus adiacentijs, pertinentijs, pratis, syluis, vineis, inuestituris, & cum omni honore in omnibus locis supradictis. Alias quoque Cortes, quæ in Comitatu Parmensi iacēt donamus, & iudicamus scilicet Casale scindes, Casale S. Petri cum Ecclesia inibi fundata in honore S. Syri, & Gramum cum Ecclesia inibi fundata in honore S. Mariae, & Riuam, & Casale Quino, & Castellum Aicardi, & Pairo-la, & Sorannia cum Ecclesia, & in Guarstalla vndecim Mansos, cum decimis, cum pratis, vineis, syluis, frascareis, molendinis, piscationibus, seruis, & ancillis, Aldianos, & Aldianas cum omni honore. Insuper iudicamus Cortem Paonem, necnon & illam quæ dicitur Corte Regia, & Altrainum, & Sancta Maria, quæ dicitur in terra Græcus 555. Mansos iuxta se habentem, & Quiliam cum omni-

bus pertinentijs suis, & adiacentijs, cum Ecclesijs, Molendinis, piscationibus, aquis, aquarum decursibus, Castellis, cultis, & incultis rebus vbiq; locorum ad easdem artes pertinentibus, & omnia, quæ in Monte Ferrato, & quæ in Comitatu Verceilensi, & quæ in Casale, & Ponte Curono, & in Solariulo habere, & possidere videmus. Hæc omnia, quæ supra diximus, donamus, & iudicamus venerabili monasterio S. Petri in Calo aurco, in quo sanctum, & venerabilem Augustinum adduximus, & condiuimus. Statuimus insuper, & modis omnibus censemus, præcipimus, & iubemus, & iuxta nostrorum antecessorū Regum, vel Imperatorum auctoritatem firmiter edicimus, vt nullus Archiepiscopus, nullus Episcopus, nullus Marchio, vel Comes, aut Vicedominus, Gastaldio, siue cuiuscunq; ministerialis, nullaq; iudiciaria potestas, vel Reipublicæ minister in prædictis cortibus, prædijs, seu possessionibus, in aliquibus locis præfato venerabili loco pertinentibus placitum tenere, vel districtum facere, siue forum, aut aliquam publicam functionem, vel redditum à supradictorum habitatoribus locorum, vel pertinentibus exigere, vel tollere remota omni occasione præsumat. Volumus etiam, & concedimus, vt Molendina, quæ in Catherona, seu in aliquibus fluminibus supradictum Monasterium possidet per totum Regnum Italiae, habeant tam Abbates, quam monachi potestatem leuandi, & disponendi quousq; vel quomodo eorum decreuerit voluntas. Volumus etiam, modisq; omnibus interdiciamus, vt nulla præpotens persona per loca supradictum cænobium proprietario iure, per nullum ingenium, per nullam censuram, aut beneficiali Ordine, aut præceptali auctoritate nitatur inuadere, præcipientes itaq; iubemus tam præsentibus, quam futuris, vt parti prædicti Cænobij, quæ super à nobis concessa, & confirmata sunt, quolibet tempore, nullus præsumat inferre molestias, aut contrarietatem, sed sub omni integritate sicuti à nobis concessa sunt, ad vtilitatem ipsius monasterij sine aliqua diminutione permaneant, & habeant potestatem, per totas possessiones monasterij edificandi Ecclesias, vbiq; voluerint, si quis igitur aliquando diabolica fraude deceptus contra Dei auctoritatem, & hanc nostram concessionem, & confirmationem aliquid agere tentauerit, & iam dictum sanctum locum ex prædictis rebus fatigare conatus fuerit, sciat se compositurum auri puri libras mille, medietatem camerae nostræ, & medietatem prædicto monasterio. Quod vt veriùs credatur, diligentiusq; ab omnibus custodiatur manu propria roborauimus, sigillisq; nostri impressione iussimus insigniri inferius.

Signum Domini Luitprandi Inuictissimi Longobardorum Regis.

Datum quarto nonas Aprilis indictione decima. Actum Papie feliciter. Amen.

Verùm quo tempore, vel quo anno Regni sui
Luit-

Luitprandus monachos in Diui Petri cœnobio posuerit, licet minimè definiri possit, hoc tamen certum, & constans esse debet, illos non nisi post translatum D. Augustini corpus ibidem constitutos, cū in altero priuilegio eiusdem Luitprandi, ac etiam in epistola Oldradi de translatione Reliquiarum D. Augustini nulla omnino de monachis, verum de solis clericis mentio habeatur. Cum etiam in inscriptione vetustissima Regis sepulchro apposita dicatur, Templum cum cœnobio, ac dote Clericis Canonicis primitus fuisse instauratum. Quam inscriptionem utpotè vetustissimum Regiæ olim dignitatis monumentum ab Eremitis cassatam Ciues Papienses implorato auxilio Senatus Mediolanensis restituendam curarunt, vt locus illam calumniandi nullatenus esse possit. Videntur iidem monachi (quod ex forma dicti priuilegij aucupari licet) circa annum salutis humanæ septingentesimum vigesimum septimum, aut 742. illuc introducti: nam dictum priuilegium sub indictione decima emanauit, quæ cum anno 727. vel 742. cucurrit: nam anno 744. Luitprandus ex hac vita migravit, ex Baronio sub illo anno num. 38. aut sub eodem an. 742. vt Sigibertus in Chronico notauit.

II. Cæterum monachos à Luitprando in monasterio D. Petri in cælo aureo constitutos, non Eremitas Augustinenses, sed monachos instituti D. Benedicti, & sub eius regula militantes fuisse, quod in tertia propositione asserimus, ostendunt alia priuilegia Regum, Imperatorum, & Romanorum Pontificum eiusdem Monasterij Abbatibus, & monachis vsque ad Honorium III. concessa, quorū exempla accepta ab Originalibus in dicto monasterio seruatis nonnulla hic subijcimus, ad veritatem nostræ assertionis demonstrandam, & ad errorem Io: Marquez euincendum, qui suos Eremitas in dicto monasterio primitus à Rege Luitprando constitutos ante monachos D. Benedicti scribit, tanquam si de aliquo monasterio in partibus Indiarum existente scriberet, cuius nulla apud Italos notitia haberetur.

Exemplum Priuilegij Hugonis Regis Italiæ Petro Abbati monasterij D. Petri in cælo aureo concessi, qui regnauit in Italia sub ann. 926. vt Baronius sub eodem anno, & Sigibertus sub anno sequenti notauit.

In nomine Domini nostri Iesu Christi Dei æterni. Hugo gratia Dei Rex. si circa seruos, & ancillas Dei munificentiam nostræ benignitatis largimur, credimus hoc ad animæ nostræ mercedem efficaciter pertinere. Igitur omnium fidelium Sanctæ Dei Ecclesiæ nostrorū scilicet presentium, & futurorum comperiat industria, qualiter per Berengarium illustrem Marchionem, & dilectum filium nostrum, quidam noster ex monasterio Diui Petri in Cælo aureo Abbas nomine Petrus pro diuersis utilitatibus sui monasterij ob amorem superni Numinis à nostra mansuetudine sibi fieri, nostræ confirmationis præceptum petijt, & antiquorum Regum præ-

pta, quæ in eodem Sancto, ac venerabili loco emissa sunt, in nostra mercede roborari dignaremur. Cuius precibus libentissimè aurem accommodantes, hoc immunitatis nostræ præceptum conscribi iussimus, per quod omnino præcipientes iubemus, vt idè Abbas degens sub regula Sancti Benedicti, id monasterium, cum omnibus adiacentijs iuste, & legaliter pertinentibus, mobilibus, atq; immobilibus acquisitis, ac acquirendis usque in finem vitæ suæ, omnesq; posteri eius teneant, atque possideant. Insuper etiam confirmamus omnes res, & possessiones quasunque idem monasterium longo tempore dignoscitur possedisse, à Luitprando Rege ipsi monasterio concessas, id est inter cæteras res, Cortem illam, quæ dicitur Alpe plana in prædicto sancto loco emissa à quodam Longobardorum Rege Ariperto cum cunctis alijs rebus ad eandem Cortem pertinentibus in omnibus locis, atque vocabulis suis, cum territorijs, ac finibus per præceptum Luitprandi Regis per singula loca, ac vocabula denuntiatis, earundem rerum decimis quocunq; modo, vel ingenio inibi collaboratis eidem sancto cœnobio à tanto fundationis institutore concessis de iure regali seu monachorum possessione, donatione, traditione, aliorumq; huiusmodi comparatione quoque, & quarumcunq; legalium conscriptione, chartarum, aut postea prætaxatum venerabile monasterium à Donis Regum, vel Imperatorum prædecessorum nostrorum, aliorumq; diuersorum hominum emptione, donatione, fidelium quoque oblatione, comparatione, commutatione, libellorum chartarumq; conscriptione acquisiuit, aut deinceps iuste, & legaliter acquirere poterit tranquillo iure per hoc nostræ autoritatis præceptum possideat, & iuxta deffinitionem antecessoris nostri Luitprandi Regis liceat cœnobio secundū Regulam S. Benedicti de propria Congregatione Abbatem eligere, ita vt nulla super eos unquam extranea inducatur persona; sinq; omnes res eiusdem monasterij tam Abbas, quam monachi, vel homines libellarij, & serui, quamq; omnes aliæ res sub nostra regali defensione munitæ, atque defensæ, & si necessitas fuerit de rebus, & familijs ipsius monasterij per Inquisitionem circunquaque manentium bonorum hominum sicut de nostris regalibus rebus rei veritas apprabetur. Hoc quoque statuimus, vt nullus Reipublice minister, neque aliquis ex iudiciaria potestate tam in supradicta Corte Alpe plana, quam in alijs rebus homines eiusdem monasterij liberos, aut seruos deinceps inquietare, aut ad placitum trahere, vel in finibus ipsius Cortis placitum tenere, aut aliquem pignorrare, vel aliquo modo distrabere præsumat, vel loca ad audiendas causas, vel freda exigenda, aut tributa, vel mansiones paratas faciendas, nec fideiufsores tollendos, aut homines eiusdè Ecclesiæ ingenuos, vel seruos super terram ipsius comanentes, distringendas, nec ad vllas redibitiones, aut illicitas occasiones requirendas ingredi audeat, sed neque vllus vel ripaticum, aut erraticum, aut teloneū tam in sua possessione, quam in nostro publico iure à parte sepe facti monasterij unquam exigere, aut tollere præsumat pro mercede, & remedio animæ nostræ; & quid-

quid exinde fiscus noster, vel pars publica sperare potuit in eodem sancto monasterio secundum concessionem, & confirmationem Luitprandi Regis, aliorumq; Regum, vel Imperatorum predecessorum solemnem, & perpetua stabilitate firmamus, & quancumque necessitas imminet, nauas eiusdem monasterij per Ticini, & Padi portum, quamq; per quemlibet alterum discurrere possint absque alicuius impedimento, vel telonei vexatione. Concedimus etiam ipsi Sancto, & venerabili loco omnes carpentarios illos, quos predictus locus dignoscitur per precepti paginam a tempore antecessoris nostri Luitprandi Regis possedisse in Valle, que dicitur Antelamo, vel eos, qui sunt in loco Bezofolo, cum filijs, filiabusq; vel omni agnatione eorum, ut tempore opportuno indefesse operando deseruiant tam vel posterorum in suprafato cœnobio absque ulla retractatione perpetualiter. Confirmamus, etiam in eodem sancto cœnobio ob Dei reuerentiam, nostramq; perpetuam salutem Corticellam unam, que dicitur Maliace, & alteram, que dicitur Calauade, atque Capellam unam, que est in honore Sancte Dei Genitricis Virginis Mariae, que dicitur Primasca, qua sita esse noscitur in Valle Belizona in subsidium, & sustentationem monachorum cum omnibus pertinentijs, cum seruis, & ancillis libellarijs, atque Aldionibus iustis, & legaliter in eisdem Corticellis pertinentibus. Secundum autem hanc nostram definitionem sancimus, & modis omnibus interdiciamus, cunctisq; qui reliquam partem Abbatie in beneficium habuerint, ut nullam potestatem exercent in predictis rebus a nostra mercede monachis delegatis, neq; illorum electionem perturbent, aut contradicant, vel electum, quem habuerint Abbatem in aliquo conturbent, sed prout melius valuerint, opem illis & auxilium ferant apud Regem, & eius militibus ad ea perficienda, que in illorum electione approbantur esse opportuna. Hac autem omnia superius allegata sicut a predecessoribus nostris Regibus, siue Imperatoribus concessa, & confirmata sunt, inconuulse concedimus, ac confirmamus eisdem venerabili loco perfruenda perpetualiter iure firmissimo possidenda, ut sub tuitionis nostre Mundurdo secure, ac sinceriter perseuerent. Insuper confirmamus in sepe facto monasterio pro mercede anime nostre vada ad piscandum, que sunt in Ticino id est in riuo Poloni, & in Morasca, seu vadam, qui dicitur Landemari, Cassam, & Teueredum, & illum, qui dicitur Testemascus cum illo medio, quod ad septem dicitur, & illum, qui ad Aunella dicitur, seu & illa, que sunt in Pado, habens priorem terminum a loco, qui nuncupatur Popala pagana, & pertingens usque ad locum, qui dicitur caput Asini ex utraque parte Padi cum Insulis positjs iuxta predictam piscationem, vel quidquid ab antiquo tempore, vel moderno idem monasterium per antiquorum Regum largitionem obtinuit, vel Padus inuasi, aut in futurum irruerit ..... Præcipientes ergo iubemus, ut nemo ex fidelibus S. Dei Ecclesie, simulq; nostris tam presentibus, quam absentibus parti, predicti monasterij de his omnibus,

que super a nobis concessa, & confirmata sunt, quolibet tempore ullam presumat inferre molestiam, aut contrarietatem, sed sub omni integritate sicuti a nobis concessa, & confirmata sunt, perenniter ibidem ad utilitatem monasterij ipsius sine aliqua diminutione pertineant. Si quis autem contra huius nostri precepti securitatem aliquam violentiam, aut inuasionem inferre tentauerit, sciat se compositurum auri optimi libras 30. medietatem palatio nostro, & reliquam medietatem parti eiusdem monasterij, & ut hæc nostra autoritas plenior in Dei nomine obtineat vigorem, manu propria subter firmauimus & annulo nostro insigniri iussimus.

Signum Domni Hugonis Pijssimi Regis.

Recco Cancellarius ad Vicem Zarlanni Abbatis, & Archicancellarii recognoui &c.

Circa quod priuilegium nota illa verba, at iuxta definitionem antecessoris nostri Luitprandi Regis, liceat cœnobio secundum regulam S. Benedicti de propria Congregatione Abbatem eligere, ita ut nulla super eos unquam. Quæ verba ostendunt, Luitprandum monachos D. Benedicti, non autem Eremitas Augustinenses ibidem instituisse.

Exemplum Priuilegij Othonis Imperatoris pri- I I L
mi, Joanni Abbati monasterij S. Petri in
cælo aureo concessi Anno 962.

In nomine Sancte, & Indiuidue Trinitatis. Otha Diuina fauente clementia Imperator Augustus. Si circa loca Deo dicata munificentiâ nostra benignitatis largimur, credimus hoc ad Regnorum nostrorum statum, nostraq; anime salutem omni modo proficere. Idcirco nouerint omnes Sancte Dei Ecclesie fideles, tam presentes, quam & futuri, Aldegidam dilectam coniugem nostram Imperatricem Augustam, nostram exorasse clementiam, quatenus pro Dei amore, nostraq; anime remedio cœnobio S. Petri, quod dicitur Calum aureum subuenire, & nostra preceptali autoritate confirmare, & corroborare omnes Curtes, & proprietates, quas pridem per quoduis genium dignoscitur possedisse predictum cœnobium, & Abbatem, atque Rectorem ex propria Congregatione, sicut mos fuit, inibi ponere, & constituere dignaremur. Cuius iustis petitionibus aurem libentissime accommodantes, nostraq; anime consulentes, pro Dei amore predicto venerabili cœnobio ex propria Congregatione Abbatem nomine Ioannem, residentibus nobiscum Episcopis, ceterisq; alijs nostris fidelibus concessimus, & iussimus, hoc nostrum scribi preceptum per quod omnino precipienter iubemus, ut idem Ioannes Abbas sub Sancti Benedicti regula degens id monasterium, cum omnibus adiacentijs iustis, & legaliter pertinentibus, mobilibus, & immobilibus rebus, acquisitis, & acquirendis usque in finem vite sue, posteris eius teneant, & possideant. Insuper etiam perit obnixè eadem dilectæ consue-
nostra

nostra Imperatrix Augusta, et cū dicto cenobio dignaretur confirmare, & corroborare omnes res, & possessiones quasque idem cenobium dignoscitur possedisse longo tempore à Luitprando Rege ipsius monasterij fundatore concessas; id est in arca caseras res, cartam illam, quæ Alpe plana dicitur in prædicto fūcto loco, emissa à quodam Longobardorum Rege Ariperto, cunctasque res ad eandem cortem pertinentes, vel aspicientes in quibuscunque locis, seu vocabulis, quæ territorij, & finibus per præceptum Luitprandi Regis per singula loca, & vocabula denuntiatis, vel earundem rerum decimas, quocunque modo inibi, vel ingenio laborata sunt. Considerantes itaque Dei Omnipotentis misericordiam, nostraque dilectæ coniugis prudentissimam petitionem, eidem sancto cenobio confirmamus, concedimus, corroboramus prædictam cortem, quæ Alpe plana dicitur cum omnibus sibi iuste, & legaliter rebus pertinentibus, vel aspicientibus per singula loca, & vocabula denuntiata, seu omnem decimam ipsius cortis, necnon omnes cortes, & proprietates, quoquo modo inibi concessas, seu monachorum donatione, traditione, aliorumque hominum donatione, comparatione, commutatione, offerione, & quarumcunque legalium conscriptione cartarum, aut postea prætaxatum locum à dānis Regum, vel Imperatorum, prædecessorum nostrorum, aliorumque diuersorum hominum emptione, donatione, fideliumque oblatione, commutatione, libellorum, cartarumque conscriptione acquisiuit, ac deinceps iuste, & legaliter acquirere poterit, tranquillo iure per hoc nostra autoritatis, & confirmationis præceptum possideat: & iuxta diffinitionem antecessoris nostri Luitprandi Regis, liceat cenobio secundum Regulam Sancti Patris Benedicti, de propria Congregatione Abbatem eligere, ita ut nulla super eos unquam extranea introducatur persona; sintque omnes res ipsius cenobij, Abbasque, & monachi vel homines libellarij, & serui omnes, aliaque omnes res sub nostra imperiali defensione munita, atque defensa; & si necessitas fuerit de rebus ipsius monasterij per inquisitionem circumquaque manentium bonorum hominum sicut de nostris imperialibus rebus rei veritas approbetur. Statuimus quoque, ut nullus Reipublica minister, neque aliquis ex iudiciaria potestate cū in supradicta Curte Alpe plana, quaque & in aliis cortibus, vel vicis eiusdem monasterij liberos, aut seruos deinceps inquietare, aut ad placitum trahere, vel in finibus ipsius Curtis, aut cenobij placitum tenere, aut aliquem pignorare, aut detrahere presumat, aut seruos super aliquam terram ipsius monasterij commanentes distringendos, nec ullas reddibitiones, aut illicitas occasiones requirendas ingredi audeat; & quidquid exinde fiscus noster, vel pars publica sperare potuit, eidem sancto monasterio secundum concessionem, & confirmationem Luitprandi Regis, nostrorumque Regum, vel Imperatorum solemni, & perpetua stabilitate firmamus, & quandocunque necessitas imminet, naues ipsius cenobij per Ticinensem, & Padi portum, quamque per quemlibet alterum discurrant, absque alicuius impedimento, vel

Telonij exactione: concedimus ipsi sancto etiam loco omnes carpentarios illos, quos possidet per præcepti paginam à tempore antecessoris nostri Luitprandi Regis in Valle, quæ dicitur Antelamo, vel eos, qui sunt in Bezofolo cum filijs, & filiabus, seu omni agnatione eorum, ut tempore opportuno operando deserviant ipsi, & posteris eorum iam dicto cenobio, absque ulla retractatione perpetualiter. Confirmamus etiam eidem cenobio ob nostram perpetuam salutem corticellam, quæ dicitur Maliare, & alteram, quæ dicitur Calauate, & Capellam quæ est in honore S. Dei Genitricis Mariæ, quæ dicitur Pramesca, quæ constructa est in Valle Belizone in subsidium, & sustentationem monachorum cum omnibus pertinentijs, cum seruis, & ancillis, atque aldionibus iuste, & legaliter in eis corticellis pertinentibus. Insuper etiam confirmamus, & corroboramus eidem venerando cenobio Curtem Pauonem, & aliam Curtem, quæ Villarsca dicitur, & Mansa, quæ iacent in Rouori, cum omnibus pertinentijs earum, cum rebus, & familijs, partibus, & mercato, & districtionibus, molandinis, & piscationibus, aquis, aquarum ductibus, & deinceps ipse sanctus locus pro remedio anime nostre sine ullius hominis contradictione teneat, atque possideat, & si aliqua persona ipsas Curtes, vel aliquid de earum proprietatibus prædictæ sanctæ cenobio tollere, aut diminorare præsumperit, cum Iuda traditore, & cū Diabolo partem habeat sine ullo remedio, & sine ullo fine. Secundum autem hanc nostram diffinitionem, & imperialia scripta sancimus, & modis omnibus interdiciamus cunctis, qui reliquam partem in beneficium habuerint, ut nullam potestatem exercent in prædictis rebus à nostra mercede monachis delegatis, vel electum, quæ habuerint Abbatem in aliquo perturbent, & liceat Ioannem prædictum Abbatem in ipso cenobio degere sub regula S. Benedicti, & quotidianas Deo laudes, & orationes pro nostre anime commemoratione, imperialique nostro inibi offerre, & omnem Congregationem sibi commissam assiduis alimentis pascere, & nutrire cunctis vitæ suæ diebus. Cum autem eum Dominus de hoc seculo vocare iusserit, modis omnibus sancimus, & interdiciamus, ut nulla prepotens, paruaque persona prædictum cenobium invadere nitatur, aut beneficiali ordine, aut præceptali autoritate. Confirmamus etiam, & corroboramus pro Dei amore, & pro iusta petitione nostre dilectæ coniugis eidem venerando loco curtes, unam, quæ Virgonto dicitur, sitam in Valle Osolla, & aliam, quæ ovile nuncupatur cum omnibus earum pertinentijs aquis, & piscationibus, necnon & Vada ad piscandum, quæ sunt in Ticino, id est in riuo Poloni, Morasca, seu Vadum, quod dicitur Landemari oosta, & Reueredum, & illud quod dicitur Sextemascus, cum illo medio quod ad sepem dicitur, & illud, quod Adaunella dicitur in Pobleto, seu & illa vada, quæ sunt in Pado habentia priorem terminum à loco, qui nuncupatur popula Pagana, & pertingens usque ad locum, qui dicitur Caput Asini ex utraque parte Padi, cum Insulis possitis iuxta prædictam piscationem, vel quidquid ab antiquo tempore, seu

re; seu moderno idem monasterium per antiquorum Regum, seu Imperatorum donationem obtinuit, vel P adus inuasi, aut in futurum irruerit de proprijs ipsius monasterij, vel aliorum rebus. Ergo iubemus precipientes tam presentibus, quam, & futuris, ut parti predicti cenobij de his omnibus, quæ sunt à nobis concessa, & confirmata super quolibet tempore, nullus præsumat inferre molestiam, nec contrarietatem, sed ab omni integritate, sicut à nobis concessa, & confirmata sunt, peruenit ad utilitatem ipsius monasterij sine aliqua diminutione pertineat. Si quis igitur huius nostre donationis, & ordinationis, & confirmationis violator extiterit, sciat se compositionum auri optimi libras mille, medietatem Camere nostre, nostrisq; successoribus, & medietatem predicto cenobio, & Dei maledictionem, sanctaq; Dei Genitricis Mariae, & Beati Michaelis Archangeli, & omnium Angelorum, & B. Petri Apostolorum Principis, & omnium Sanctorum habeat, & cum Iuda traditore portionem accipiat. Quod ut verius credatur, diligentiusq; ab omnibus obseruetur, manibus proprijs roborantes, annuli nostri impressione iussimus subter insigniri.

Signum Domni Othonis pijsissimi Imperatoris Augusti

Tintulfus Cancellarius, ad vicem Brunonis Archicapellani recognoui, & scripsi.

Datur 5. idus Aprilis anno Domini Incarnationis 962. Imperij vero Domini Imperatoris Othonis pijsissimi I. indict. 5. Actum Papiæ fideliter. Amen.

IV. **P** Ræter supradicta priuilegia adsunt alia multa aliorum Imperatorum, videlicet Othonis secundi vnum eidem Ioanni Abbati datum 3. idus Aprilis anno 978. indict. 6. in Saxonia, & in Ciuitate Magdeburgensi, Othonis tertij, vnum Azoni Abbati directum nonis Aprilis anno 989. indict. 2. Imperij sui anno sexto datum Quintilini Burg. Itæ Corradi secundi vnum Alpigiso Abbati concessum anno 1033. datum Basileæ nono Kal. Februarij indict. 2. Imperij sui anno 7. Item Henrici III. vnum directum Balduino Abbati datum Ratisbonæ anno 1041. indict. 10. vndecimo Kal. Nouemb. Imperij sui anno 3. Item Henrici IV. vnum directum Anselmo Abbati datum Vlmæ 12. Kal. Maij anno 1048. indict. 1. Imperij sui anno 2. Item Henrici V. vnum Anselmo Abbati directum datum Nouariæ per manum Brocandi Cancellarij 5. Kal. Septemb. anno 1110. indict. 4. præter aliud priuilegium Corradi primi, quod sua prolixitate omnia ferè priuilegia in vnum collecta excedit: in quibus omnibus priuilegijs continetur eadem clausula ostendens monachos sub Regula D. Benedicti per Regem Luitprandum in dicto monasterio fuisse constitutos. quæ etiã probat illos à Rege Luitprando vsq; ad illa tempora in eodem monasterio stetisse. Alia verò priuilegia Pontificum vsque ad Innocentium III. cui Honorius III. immediate successit, sequenti

capite referemus. Porro ex supradictis quarta propositio nostra firmata relinquitur, nimirum monachos D. Benedicti per Regem Luitprandum in dicto monasterio institutos ibidem vsque ad Innocentium tertium, & Honorium tertium nunquam interrupta successione stetit, quod etiam sequenti capite ex eisdem Priuilegijs Pontificum ostendemus.

Caput sexagesimum primum.

Clericos Canonicos vsque ad Alexandri, & Innocentij Tertij tempora in Ecclesia D. Petri in Cælo aureo cum monachis à Luitprando ibidem constitutis mansisse.

Seruiamus quarto loco ipsos Clericos Canonicos, qui ante translatum D. Augustini corpus S. Petri Basilicam, ac etiam monasterium à Rege Luitprando ædificatum tenebant, post monachos ibi loci introductos nullatenus eiectiones, sed cum illis in eadem Basilica vsque ad Innocentium Tertium, & Honorium Tertium mansisse, quod nunc autoritate Romanorum Pontificum, ac etiam Historicorum euidentissime probamus. Siquidè Romani Pontifices non solum monachorum, verum etiam clericorum canonicorum dictæ Ecclesiæ in suis priuilegijs meminerunt: extat in primis authenticum priuilegium Paschalis huius nominis secundi Anselmo eiusdem monasterij Abbati anno Domini 1105. directum talis formæ.

Paschalis Episcopus seruus seruorum Dei. Dilecto in Christo filio Anselmo Abbati venerabilis monasterij Sancti Petri, quod dicitur Cælum aureum, eiusq; successoribus regulariter substituendis in perpetuum. Pia postulatio voluntatis effectu debet prosequente compleri, quatenus & deuotione sinceritas laudabiliter eniteat, & utilitas postulata vires indubitanter assumat. Quia igitur dilectio tua ad Sedis Apostolicæ portum confugiens, eius tuitionem deuotione debita requisit, nos supplicationi tue clementer annuimus, & B. Petri monasterium, cui per Dei gratiam Abbas impositione manuum nostrarum institutus es, cum omnibus ad ipsam pertinentibus sub tutela Apostolica Sedis accipimus, ob honorem videlicet ipsius Apostolorum Principis Petri, & S. Confessoris, ac Doctoris præclarissimi Augustini, cuius pretiosum corpus in eodem cenobio à Luitprando quondam Rege dignoscitur honorificè reconditum. Sanctorum igitur prædecessorum nostrorum Sedis Apostolicæ Pontificum vestigijs insistentes, presentis Decreti autoritate statuimus, ut quæcunq; bona, quæcunq; prædia, Urbana, seu rustica, culta, vel inculta, quæque possessiones in villis syluis, coloniis, seruis, & ancillis, seu Aldionibus, in Ecclesijs, in decimis,

in omnibus ubique terrarum, rusticorum domi-
 catorum, & familiarum, siue primitiis cenobium ve-
 strum possidet, & possidet, concessione Pontificum,
 liberalitate Principum, vel oblatione fidelium iuste,
 ac canonicè poterit adipisci, forma tibi, tuiq; suc-
 cessoribus, & illibata permanent. De quibus hac
 diximus proprijs exprimenda vocabulis. In Epi-
 scopatu Papiensi Vallarasca, Capellam Sancti Chri-
 stophori, Ecclesiam Sancti Damiani, & Ecclesiam
 Sancti Nazarij cum suis pertinentijs. In Lardirago
 Capellam Sancti Geruasij, & Ecclesiam Sancti
 Zenonis. In Frascarolo Ecclesiam Sancti Augu-
 stini cum suis pertinentijs; in Episcopatu Mediatla-
 nensi Ecclesiam Sancti Severi de Cresciano, Ecclesiam
 Sancta Iuliana de Carzano, Ecclesiam Sancti Mar-
 tini de Terenzano. In Cumano Episcopatu Eccle-
 siam D. Augustini de Caluate, Ecclesiam Sancta
 Maria de Plamasca, Ecclesiam Sancti Petri de
 Lauenna. In Laudensi Episcopatu Ecclesiam San-
 cti Petri de Flumbo, & Ecclesiam Sancti Colum-
 bani. In Placentina Episcopatu Ecclesiam Sancti
 Martini de Roxone, Ecclesiam Sancti Zenonis de
 Kicobono, & Ecclesiam Sancti Stephani; in Episco-
 patu Terdonensi Ecclesiam Sancti Augustini de Ca-
 sale, & Ecclesiam Sancta Maria de Grauiterra;
 in Episcopatu Astensi Ecclesiam Sancti Petri de Ovi-
 lia, & Ecclesiam Sanctonum Philippi, & Iacobi, &
 Ecclesiam Sancti Blasij de Cauagnasco. In Vercel-
 lensi Episcopatu Ecclesiam Sancti Petri de Parzingo,
 Ecclesiam Sancti Blasij de Pauonico. In Episcopatu
 Parmensi Ecclesiam Sancta Maria de Curte. In
 Alpeplana Ecclesiam Sancti Petri, cum alijs decem
 Ecclesijs ad eandem Ecclesiam pertinentibus. In
 Florentia Ecclesiam Sancti Petri, que dicitur Ca-
 lum aureum. In sancto Genesio Ecclesiam Sancti
 Christophori cum suis pertinentijs, Ecclesiam unam
 in loco Martura, cum suis pertinentijs, & Eccle-
 siam Sancti Angeli cum suis pertinentijs. Obeunte
 verò te nunc eiusdem loci Abbate, vel tuorum quo-
 libet successorū, nullus ibi qualibet surreptionis astu-
 tia, seu violentia preponatur, nisi quem fratres com-
 muni consensu, vel fratrum pars senioris consilij, se-
 cundum Dei timorem, & B. Benedicti Regulam pro-
 uiderint eligendum; electus autem ad Romanum Pō-
 tificem consecrandus accedat. Chrisma, Oleum san-
 ctum, Consecrationes Altarium, seu Basilicarum, Or-
 dinationes Monachorum, seu Canonice vestro-
 rum, qui ad sacros Ordines fuerint promouendi; à
 quocunq; malueritis Catholico suscipiatis Episcopo, si
 quidem gratiam Apostolica Sedis habuerit. Missas
 quoque publicas in eodem monasterio celebrari, aut
 stationem, aut synodum, aut ordinationem aliquam,
 præter Abbatis voluntatem ab Episcopo quolibet fieri
 prohibemus. Ad hac presenti Capitulo adijcetes,
 Dalmatica, Mitre, Sandaliorum, necnon chiroteca-
 rum usum, & inter itinerandum insigne tintinabuli
 tibi, tuiq; successoribus, & in sapedito monasterio
 Baptismū in Paschali solemnitate per subiectos vo-
 bis Clericos fieri iuxta prædecessorum nostrorū sta-
 tuta cōcedimus. Sicq; ab omni iugo, seu ditione cuius-

que persona vestrum cenobium liberum permanere
 sancimus, ut soli S. Ecclesie Romanae, & Apostolica
 subditum habeatur. Decernimus ergo ut nulli omni-
 no hominum liceat prænominatū monasterium teme-
 re perturbare, aut eius possessiones auferre, aut abla-
 tas retinere, minuet, aut aliquibus vexationibus fa-
 tigari; sed omnia integrè conseruentur earū, pro quo-
 rum gubernatione, & sustentatione cōcessa sunt, usi-
 bus omnimodis profutura, salua in omnibus Apostoli-
 ce Sedis autoritate. Si qua igitur in futurum Eccle-
 siastica, secularisue persona hæc nostra paginā sciens
 contra eam temerè venire sentauerit, secundo, vel
 tertio communita, si non satisfactione congrua emen-
 dauerit, potestatis, bonarise sui dignitate careat,
 reamq; sedi uino iudicio existere de perpetrata ini-
 quitate cognoscat, & à sacratissimo corpore, & san-
 guine Dei, & Domini Redemptoris nostri Iesu Chri-
 sti aliena fiat, atq; in extremo examine districta
 ultioni subiaceat. Cunctis autem eidē loco iusta ser-
 uantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus
 & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud di-
 strictum Iudicem premia æterna pacis inueniant.
 Amen. Amen. Amen.

S. Petrus, S. Paulus. Paschalis Papa I I.

Ego Paschalis Catholica Ecclesia Papa subscripsi.
 Datum Laterani per manum Vbaldi S. R. E.
 Cardinalis Diaconi 15. Kal. April. indict. 14. Incar-
 nationis Dominice 1105. Pontificatus autem Domini
 Paschalis II. Papa anno 6. &c.

Circa quod priuilegium, primò notanda sunt I I.
 illa verba: Sanctorum igitur prædecessorum
 nostrorum Sedis Apostolica vestigijs insistentes præ-
 sentis Decreti autoritate statuimus, &c. Quæ ver-
 ba indicant, alios Romanos Pōtices ante Pascha-
 lem II. simile priuilegium Abbati, & monasterio S.
 Petri in cælo aureo concessisse. Secundò notanda
 sunt alia verba. Nisi quem fratres communi consen-
 su, vel fratrum pars sanioris consilij secundum Dei
 timorem, & B. Benedicti Regulam prouiderint eli-
 gendum. Quæ confirmant, quod cap. precedenti
 diximus, monachos per Luitprandum in dicto mo-
 nasterio institutos, non Eremitas, sed Benedictinē-
 ses fuisse. Tertiò notanda sunt alia verba. Chrisma,
 Oleum sanctum, consecrationes Altarium, seu Basi-
 licarum, ordinationes monachorum, seu canonicarum
 vestrarum, qui ad Sacros Ordines fuerint promouen-
 di à quocunq; uolueritis Catholico suscipietis
 Episcopo, & illa: In supradicto monasterio Baptismū
 in Paschali solemnitate per subiectos nobis clericos fie-
 ri iuxta prædecessorum nostrorum statuta cōcedimus.
 Sicq; sub omni iugo, seu ditione cuiusq; persona vestri
 cenobium liberum permanere sancimus, ut soli Ec-
 clesie Sancta Romana, & Apostolica subditum ha-
 beatur. Ex quibus duo habemus, alterum cum mo-
 nachis in eadem Ecclesia mansisse etiā Canonicos,
 & Clericos, qui munera clericalia, ministerij Sa-
 cramentorum, & curæ animarum, & similia in dicta
 Ecclesia perfoluebant: nam ipsa D. Petri Basilica
 tunc

tunc temporis parochialis erat, & fuit etiam tempore Ioannis XXII. cum haberet fontem baptismalem, & Ioannes XXII. Eremitas ad dictam Ecclesiam cum Canonicis admittens, expressè caueat, ne ipsi Eremitæ circa curam animarum personarum secularium vllatenus se intromittant: habebat etiam dicta Basilica plures alias parochiales sibi subiectas, quæ per dictos clericos canonicos regebantur, quod eiusmodi exercitium curæ animarum personarum secliarum esset monachis interdicitum. Decreto præsertim ipsius Paschalis II. in a. Peruenit, & c. Interdicimus, & c. iuxta Calcedonensis c. 17. Alterum ipsos canonicos regimini, & iurisdictioni ipsius Abbatis subiectos fuisse. Quod si mirum forsitan alicui videtur, legat casum prorsus simile in Canonicis Regularibus Abbati, & monasterio Lobienfis subiectis apud Ioannem Molanum in Natalibus Sanctorum Belgij sub die 18. Aprilis; videat etiam, quæ de Abbate monasterij Candidæ casæ apud Britanos scribit venerabilis Beda lib. 3. Historiæ Gentis Anglorum cap. 4. cum inquit *Habere autem solet ipsa ex Rectore semper Abbatem presbyterum, cui omnes viri, & omnis Prouincia, & ipsæ etiam ordine iniustato Episcopi debeant esse subiecti iuxta exemplum primi Doctoris illius, qui non Episcopus sed presbyter extitit, & monachus.* Liter enim Canonici, qui per essentiam, & ex propria natura sunt clerici, omnibus monachis, quibus clericatus non ex natura, sed ex accidenti inest, secundum leges ordinarias superiores existant, ac illorum sit, monachos regere, non ab illis regi, vt ex D. Hieronymo habes in capite Alia. 16. q. 1. nihil tamè prohibet ob peculiam rem alicuius Ecclesiæ dignitatem, ipsos monachos ex speciali prerogatiua, & priuilegio habere Canonicos subiectos, nec pauca nunc sunt monachorum Abbatia, quæ iurisdictionem episcopalem in clericos annexam habent, ac in eos exercent absq; præiudicio dignitatis clericalis.

III. Similes clausulæ habentur in priuilegio concesso alij Abbati nomine Anselmo ob Innocentio II. dato Placentiæ per manum Aimerici S. R. E. Cardinalis Diaconi, & Cancellarij. secundo nonas Iunij indict. 10. Incarnationis Dominicæ ann. 1133. Pontificatus sui ann. 3. cuius exemplum est.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio Anselmo Abbati venerabilis Monasterij S. Petri, quod dicitur Calum aureum, suisq; successoribus Regulariter substituendis in perpetuum. Cum omnium Ecclesiarum quieti, & utilitati ex iniuncto nobis à Deo Apostolatus officio paterna sollicitudine intendere debeamus, illarum tamen Ecclesiarum, quæ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ iuris existunt tantò amplius curam gerere nos oportet, quantò specialius ipse Apostolica Sedi adherere noscuntur. Proinde dilecte in Domino filii Anselme Abbas tuis iustis postulationibus clementer annuentes, prædecessorum nostrorum fel. mem. Paschalis, & Calisti Romanorum Pontificum inbrendo vestigijs B. Petri Apostolorum Principis monasterij, eius Deo autore præsidet, quod vniq; coo-

perante Spiritus sancti gratta manu propria consecrauimus, & B. Augustini Doctoris egregij corporali presentia illustratur, presentis scripti priuilegio communiimus statuimus. n. ut quæcumq; bona, quæcumq; prædia urbana siue rustica culta, vel inculta, quæcumque possessiones in villis, sylvis, prætijs colonijs, seruis, & ancillis, seu Aldionibus in Ecclesijs, in decimis omnium vbiq; terrarum, rusticorum dominicorum, & familiarum, siue primitijs ad vestrum cenobium concessione Pontificum, largitate Regum, vel Principum, oblatione fidelium, seu alijs iustis modis in presentiarum pertinent, aut in futurum largiente Domino idem monasterium iuste poterit adipisci, firma tibi, tuisq; successoribus, & illibata permaneant. Obeunte vero te nunc eiusdem loci Abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet surreptionis astutia, seu violentia presumatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilij sanioris secundum Dei timorem, & B. Benedicti Regulam prouiderint eligendum, electus autem ad Romanic Pontificem consecrandus accedat. Crisma, Oleum sanctum, Consecrationes altarium, Basilicarum, Ordinationes Monachorum, seu Canonorum vestrorum, à quocumq; & c.

Reliquum huius priuilegij in omnibus, & per omnia conuenit cum superiori Paschalis II. ab hoc loco vsque ad finem, nihil prorsus addito, vel diminuto.

Ego Innocentius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.

Ego Vbertus presbyter Cardinalis S. Clementiæ & sic sequuntur alij subscribentes propria nomina. Datum Placentiæ per manum Aimerici S. R. E. Cardinalis Diaconi, & Cancellarij, ij. nonas Iunij indict. 10. Incarnationis Dominicæ ann. 1133. Pont. vero Domini Innocentii Papa II. anno 3.

Esse verò hunc Anselmum diuersum ab eo cui dirigitur priuilegium Paschalis II. ex eo conuincitur, quia inter hunc posteriorem, & illum priorem, alius Abbas nomine Balduinus intercessit, cui Callistus II. sub dn. 1126. literas quasdam dirigit, quæ in Carthophilacijs D. Petri in Cælo aureo seruatur.

Vt etiam in eisdem Archiujs alia duo priuilegia primum Alexandri III. datum Anagninæ per manum Gratiani S. R. E. Subdiaconi, & Notarij 10. Kal. Maij indict. 6. Incarnationis Dominicæ ann. 1173. Pontificatus sui ann. 14. incipit.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio Olrico Abbati monasterij S. Petri & c. secundum Innocentii III. datu Laterani per manum Blasii S. R. E. Subdiaconi, & Notarij XI. Kal. Apr. indict. 5. Incarnationis ann. 1201. Pontif. sui ann. 5. directum Abbati nomine Gualterio similis omnino tenoris, & cum eisdem clausulis, ex quibus sufficientissime probatum, ni fallor, relinquatur, clericos canonicos semel in dicta Basilica siue per S. Syrum, siue per alios Episcopos succed-

I V.

successores ante Regem Luitprandum institutos, nunquam totaliter in illa defecisse . Quanquã quod ex illius Basilicæ monumentis venari possum , circa tēpora Innocentij III. ac illius successoris Honorij , quibus ipsa Ecclesia per Canonicos Mortarienses fuit reformata , priores illi clerici , qui cum monachis , & sub monachis degebant , à Regulari disciplina ita essent relaxati , vt vix aliquod vestigium , ac vel ipsum nomen clericorum Canonicorum , siue regularium tenerent .

V. **Q**uæ omnia confirmari etiã possunt ex his , quæ de Anselmo , & Gualla S. R. E. Cardinalibus , & alijs nonnullis Papiensibus , ac aliarũ ciuitatum Episcopis ex eodem Collegio Canonicorũ per illud tempus assumptis Onuphrius , Ciaconius , & alij autores tradiderunt . Scribit . n. Ciaconius in vita Honorij II. ex hoc collegio assumptum fuisse Anselmum presbyterum Cardinalem S. Laurentij in Lucina ab eodem Pontifice creatum , cuius etiam meminit Onuphrius in additionibus ad Platinam in Honorio II. quique in schismate inter Innocentiũ II. & Petrum Leonis Pseudopapam Anacletum II. nuncupatum , partes legitimi Pontificis pro viribus , ac strenuè tutatus est , vt Baronius tomo 12. sub anno 1130. notauit . Addit idem Ciaconius in Vita Innocentij III. ex eodem Collegio Canonicorũ acceptum Guallam de Bicherijs Vercellensem S. R. E. Cardinalem , prius Diaconum S. Mariæ in Porticu , deinde presbyterum S. Martini in montibus , legatum Apostolicum ad Regem Angliæ destinatum , qui in sua ciuitate Vercellensi præclarum , ac præcipuum illius Prouincię templum , ac Cœnobiũ S. Andree nuncupatum suis Canonicis extruxit , ac dote ingentissima caltrorum , & villarum auxit , quod licet in bonis temporalibus valde imminutũ ob frequentes bellorum vastationes , iisdem Canonici Regulares nostræ Lateranensis Congregationis nunc obtinēt . De quo libro tertio dicemus . Ferunt etiam ex eodem Canonicorum collegio nonnullos Episcopos Papienses prodijisse , & alios aliarum Ciuitatum , de quibus Ioannes Philippus Nouariensis lib. 3. cap. 29. apud quem sit fides .

Caput sexagesimum secundum .

Qualiter sub Honorio III. idem Monasterium deficientibus ibidem Monachis , per Canonicos Mortarienses fuerit reformatum , qui vsque ad annum Christi 1509. in eodem Monasterio manserunt .

I. Vingtésimus circiter currebat annus , cum monachi Benedictini clericis Canonicis in dicta Ecclesia sociati debitum seruitutis famulitium Deo gratũ , ac etiam hominibus acceptum , & laudabile soluebant . quo tempore vt est cõmunis na-

turę conditio in deterius vergere , & nisi superni numinis manu validissima teneatur , labi tandem , & ruere , qui ob sanctæ conuersationis odorem , & monasticæ disciplinæ rigorem apud cunctos , non solum Insubres , verum etiam Italos , & Gallos magno in pretio habebãtur , soluta paulatim monastica disciplina in apertam relaxationem lapsi sunt adeo , vt monasterio diruto , ac illius bonis oppignoratis , & multo ære alieno grauatis , tandem ipsi monasterij Abbas , quod disciplinam collapsam instaurare forsitan voluisset miserè necatus interierit . Id cum ab Hugone S. R. E. Cardinali Episcopo Ostiensi , qui postea Summus Pontifex renũciatus Gregorius IX. dictus fuit , in partibus Lombardię tunc nomine Sedis Apostolicæ legationis munere fungente , ad Honorij III. Pontificis Maximi notitiam delatum esset , piissimus Pontifex grauiter admodum accepit , ac monasterij tam nobilis casum miseratus , ad illius reformationem statim animũ suum conuertit , quod tamen nulla erat spes per ipsos monachos tũc posse reformari , ac multo minus per ipsius Basilicæ Canonicos , quippe qui solo nomine regulares vix aliquod Regularis disciplinæ vestigium tenebant , eis forsitan nõ absimiles , quales nunc etiam in partibus Galliarum nonnullos videre licet . E contrario vigeat per id tempus in castro Diocesis Papiensis Mortariæ nuncupato monasterium Sanctæ Crucis eorundem Canonicorum , olim caput nobilissimæ Congregationis quadraginta , & amplius Cœnobiolorum , & nunc membrum nostræ Congregationis Lateranens. cum primis nobile . Illorum igitur Canonicorum fama laudabili excitatus idem B. Põtifex , rogantibusq; in primis non solum prædicto Cardinali Episcopo Ostiensi cum cæteris Lombardiæ Episcopis , verum etiam ipso Episcopo cum clero , & populo Papiensi , per illos dictam Ecclesiam S. Petri in cœlo aureo cum illius monasterio reformandã decreuit , illam cum monasterio , & omnibus illius bonis , & iuribus ipsis Canonicis reformandam , regendam , & perpetuò tenendam tradens : ac etiam ad maiorem dictæ Congregationis Mortariensis decorem , & commoditatem ad præfatam Basilicam , & Monasterium D. Petri , quippe quod in illa corpus Sanctissimi illorum parentis Augustini seruaretur , transferendam mandauit : Absoluta est huiusmodi reformatio sub Honorio III. anno Christi 1222. Pontificatus sui anno 6. existente Legato in Lombardia eodem Hugone Cardinali Episcopo Ostiensi , cuius prudentiæ illius executionem idem Pontifex delegauit . Extant literæ dicti Pontificis eidẽ Cardinali Legato , ac etiam Præposito , & Canonicis Mortariensibus ea de causa scriptæ , quarum exempla sunt , quæ hic sequuntur .

Honorius Episcopus seruus seruorum Dei . Venerabili fratri Episcopo Ostiensi Apostolica Sedis Legato , salutem , & Apostolicam benedictionem .

Benignè tuas recepimus literas continentes , quod te accedente Papiam , inter alia reperisti monasteriũ S. Petri in cælo aureo nobis immediatè subiectũ , adeo

in spiritualibus, & temporalibus esse collapsum, quod nisi per Sedis Apostolicæ prouidentiam releuetur, nūquam adyćere poterit, ut resurgat. Idem quoque monasterium pro magna parte est dirutum, & debito septem millium librarum monetæ Papiensis oppressum: rursus Abbas eiusdem loci ea occasione, quod ad nimiam iam memoratum monasterium dissolutionem peruenit, nouiter est occisus. Sanè constitutus per te Religiosus personis ad bona monasterij procurandæ, in solutionem debiti conuertenda, & monachis interim donec illud ab huiusmodi respirat onere, in diuersis monasterijs collocatis, cum nunquam speretur, quod locus ipse per nigros valeat monachos reformari, considerasti esse congruum, & reformationi eiusdem expedire uidiſti, si Mortariensis Ecclesia Ordinis sancti Augustini ad prædictum monasterium, ubi corpus ipsius requiescere dignoscitur, transferatur, cum Canonici eiusdem Ecclesiæ laudabile habeant testimonium, & dictum monasterium satis fuerit honorabile inter cetera prouinciæ Lombardiæ, insuper à nobis in eisdem literis postulasti, ut nostrum super hoc beneplacitum scriberemus. Multorum enim Prelatorum eiusdem prouinciæ recepimus literas supplicantium, ut ad prædictum monasterium eandem Ecclesiam transferamus, ac proponentium hoc ipsum monasterio, & eisdem Canonici expedire, pro eo quod præfatum monasterium per eosdem Canonicos, qui uita, & conuersatione, Deo, & hominibus sunt accepti, facilius, & melius, quàm per alios creditur reformandum: & inde ydem Canonici liberius insistere poterunt regularibus institutis, qui hætenus in eadem Ecclesia sæpe passi propter continua guerrarum discrimina, destructionis, & combustionis incommodum, nequiuertunt, quæ sui sunt Ordinis commodè obseruare. Nos igitur plenam de fraternitate tua fiduciam obtinentes, per Apostolica tibi scripta mandamus, quatenus super hoc consideratis singulis circumstantijs, auctoritate nostra, cum ea, quæ conuenit maturitate, procedas, prout secundum Deum uideris procedendum. Datum Laterani Idibus Iunij Pontificatus nostri anno sexto.

II. **A** Liæ literæ eiusdem Honorij III. ad Præpositum, & Canonicos Mortarienses.

Honorius Episcopus seruus seruatorum Dei. Dilectis filijs Præposito, & Fratibus Mortariensibus, Ordinis sancti Augustini, salutem, & Apostolicam benedictionem.

Quæ Apostolicæ Sedis firmitatis auctoritate prouidè ordinantur, ab eadem debent robur accipere, ne in posterum facile quatiuntur. Sanè Venerabili fratri nostro Hugoni Ostiensi Episcopo Apostolicæ Sedis Legato, & nonnullis alijs uiris religiosi, ac fide digni, nobis olim per suas literas intimantibus, monasterium sancti Petri in cælo aureo de Papiæ, nobis immediatè subiectum, in spiritualibus, & temporalibus grauer corruisse, ita ut eiusdem loci Abbate occasione multæ dissolutionis, ad quam monasterium ipsum deuenerat, interempto, & usuris iugiter excreſcentibus, non speraretur, quod locus

ipse per nigros posset monachos reformari: ac suggerentibus nobis, ut caput domus uestra ad prædictum monasterium, ubi corpus ipsius Sancti noscitur requiescere, transferremus. Nos eidem Episcopo dedimus in mandatis, ut consideratis circumstantijs uniuersis, in negotio ipso auctoritate nostra procederet; prout secundum Deum cognosceret procedendum. porro idem Episcopus varijs negotijs occupatus, mandauit Venerabili fratri nostro Iacobo Episcopo Taurinensi, ut personaliter ad memoratum monasterium accedens, diligenter inquireret uoluntatem Episcopi, Cleri, & Populi Papiensis, & si uideret posse fieri sine scandalo, Mortariensium Domui monasterium concederet sæpius dictum, alioquin quod super hoc inueniret, ei per suas literas intimaret. præfatus uero Taurinensis iuxta ipsius Legati mandatum personaliter ad Papiensem Ciuitatem accedens, & super prædicto negotio diligenter inquirens Episcopi, Cleri, & Populi uoluntatem, omnes in hoc inuenit unanimes, & concordantes, & cum tandem deliberato consilio respondissent, quod huiusmodi translationem plurimum acceptabant, saluo tamen iure Apostolicæ Sedis, & Imperij, & Episcopi, & ciuitatis Papiensis, ac iure, ac honore aduocaturæ monasterij memorati; idem Taurinensis ad sæpe dictum monasterium cum præfato Papiæ Episcopo, & Cleri, & Populi multitudinem copiosa procedens, monasterium ipsum cum omnibus Ecclesijs, possessionibus, iuribus, & pertinentijs suis domui Mortariensi liberè, & absolute ea, qua fungebatur auctoritate, concessit, expresso, ut monasterium ipsum caput Mortariensis Ordinis de cætero habeatur, ac te fili Præpositi vice, & nomine dictæ domus in ipsum monasterij corporalem possessionem induxit, tribuendo tibi liberam facultatem, possessionem omnium temporalium, & spiritualium, quæ ad ipsum monasterium pertinent, auctoritate propria nanciscendi, eiusq; processum auctoritate legationis sibi commissæ confirmauit præfatus Episcopus Ostiensis. Nos igitur instrumentis, quibus omnia supradicta plenius continentur diligenter inspectis, concessionem prædictam auctoritate Apostolica roborantes, monasterium ipsum cum uniuersis iuribus, possessionibus, Ecclesijs, & pertinentijs suis temporalibus, & spiritualibus, uobis, & per uos Ordini uestro auctoritate Apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Statuentes, ut Ordo Mortariensis ibidem perpetuis temporibus obseruetur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis, & constitutionis infringere, uel ei ausu temerario contraire: Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se noverit incurſurum. Datum Laterani Idibus Nouemb. Pontificatus nostri anno sexto 1223.

Illud tandem non omittendum circa prædictam reformationem, Canonicos Mortarienses ægrè nihilominus tulisse, caput illorum Congregationis ad prædictum Diui Petri monasterium transla-

translatum; eidemq; translationi reluctatos adeo, ut opus habuerint, ad illam per Sedem Apostolicam adduci, ut apparet ex literis Gregorij Noni ad Canonicos Mortarienses, & alios omnes Priores, & Canonicos Ecclesiarum ad Mortariensem Ecclesiam spectantium datis, quibus mandat, ut Abbati S. Petri in Cælo aureo uti capiti totius Congregationis obedientiam promptam, & humilem exhibeant. quarum literarum exemplum est.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filiis Mortariensibus, & omnium Ecclesiarum ad Mortariensem Ecclesiam immediate spectantium Prioribus, & Canonicis Ordinis S. Augustini, salutem, & Apostolicam benedictionem.

Olim nobis in minori officio constitutis, tunc in Lombardiæ partibus Legationis officio fungentibus, & nonnullis alijs viris Religiosis fide dignis, bonæ memoriæ Honorio Papæ prædecessori nostro per nostras literas intimantibus, Monasterium S. Petri in Cælo aureo de Papiæ Sedi Apostolicæ immediate subiectum in spiritualibus, & temporalibus grauiterrurruisse, ita quod eiusdem loci Abbate occasione multæ dissolutionis, ad quam Monasterium ipsum deuenerat, interempto, & usuris iugiter excrescentibus, non speraretur, ut locus ipse per nigros posset Monachos reformari, ac suggerentibus ei, ut caput Domus vestræ ad prædictum Monasterium ubi corpus B. Augustini noscitur requiescere, transferre deberet: idem dedit nobis suis literis in mandatis, ut consideratis circumstantijs uniuersis, in negotio ipsa auctoritate procederemus eiusdem: prout secundum Deum procedendum uideremus in eo; nos autem tunc temporis varijs negotijs occupati, bonæ memoriæ Iacobo Episcopo Taurinensi dedimus in mandatis, ut personaliter ad monasterium memoratum accedens, diligenter inquireret voluntatem Episcopi, Cleri, & populi, ut si uideret, posse fieri sine scandalo, Mortariensium domui monasterium concedere: sæpe dictum: alioquin quod super hoc inueniret, nobis per suas literas iniimaret: Præfatus uero Taurinensis iuxta mandatum nostrum personaliter ad Papiensem ciuitatem accedens, & super dicto negotio diligenter inquirens Episcopi, Cleri, & populi voluntatem, omnes in hoc inuenit unanimes, & concordantes; & cum tandem deliberato consilio respondissent, quod huiusmodi translationem plurimum acceptabant, saluo tamen iure Apostolicæ Sedis, & Imperij, ac Episcopi, & ciuitatis Papien. ac iure, & honore aduocatorum monasterij memorati, Taurinensis idem ad sæpe dictum monasterium cum præfato Papien. Episcopo, cleri, ac populi multitudine procedens, monasterium ipsum cum omnibus Ecclesijs, possessiombus, turibus, ac alijs pertinentijs suis Domui Mortariensi liberè, & absolutè ea, qua fungebatur auctoritate concessit, expresso, ut monasterium ipsum caput Mortariensis Ordinis de cætero haberetur; ac Præpositum Mortariensem, qui tunc temporis erat ibi, uice, ac nomine dictæ domus in ipsius monasterij corporalem possessionem induxit, tribuendo ei liberam

facultatem possessionem omnium temporalium, & spiritualium, quæ ad ipsum monasterium pertinebant, auctoritate propria nanciscendi, cuius processum auctoritate legationis nobis commissæ duximus postmodum confirmandum. Vnde nominatus prædecessor noster instrumentis, in quibus omnia supradicta continebantur, plenius, diligenter inspectis, concessionem prædictam corroborans, monasterium ipsum cū uniuersis iuribus, possessionibus, Ecclesijs, & alijs pertinentijs suis temporalibus, & spiritualibus uobis, & per vos Ordini vestro auctoritate Apostolica confirmauit, & scripti sui patrocinio communiuit. Statuens, ut Ordo Mortariensis ibidem perpetuis temporibus seruaretur. Cum igitur sint quatuor, quæ specialiter uidentur exigere: uidelicet reuerentia B. Augustini cuius corpus requiescit ibidem, auctoritas loci, deuotio cleri, & populi Papiensis, qui non equanimiter sustinerent, ut caput uestri Ordinis alibi transferretur, necnon inhabilitas Mortariensis loci, qui guerris, & multis alijs fortuitis casibus expositus esse dignoscitur, propter quod membra recedere à suo capite, & per diuersa loca uagari aliquando miserabiliter sunt compulsa, ut in monasterio memorato caput uestri Ordinis habeatur, uniuersitatem uestram rogandam duximus, & monendam, per Apostolica scripta mandantes, quatenus Abbati eiusdem monasterij obediatis humiliter, & deuotè. Dat. Perusij, Kal. Nouëb. 1228. Pontificatus nostri anno se. udo.

T Andem uero cum ad quæstiones, & lites inter Papiensem, & Mortariensem conuentum ortas, super electione Abbatis Papiensis, & Præpositi Mortariensis, necnon super loco celebrandi Capitulum Generale tollendas, priores Gregorij Noni literæ non sufficerent, has posteriores addidit, quibus nonnulla statuta ab utrisque pro bono pacis edita, auctoritate Apostolica firmauit.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filiis Præposito, & Conuentui, ac Generali Capitulo Mortariensi, salutem, & Apost. benedictionem.

Cum à nobis petitur, quod iustum est, & honestum, tam uigor equitatis, quam ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinè officij nostri ad debitum perducatur effectum. Ex parte siquidè uestra Nobis extitit insinuatum, quod cū inter uos ex parte una, & Venerabilem Abbatem, & Conuentum S. Petri in Cælo aureo Papiæ Mortariensis Ordinis ex alia super celebrandis Capitulo, & electione Abbatis S. Petri prædicti, ac Præpositi uestri, frequenter quæstio fuisset exorta, uos tandem cupientes materiã huiusmodi quæstionis æqua prouidentia remouere, sic cum eisdem Abbate, & Conuentu duxistis unanimitè, & cõcorditer deliberatione prouida statuendū: ut uno anno in festo S. Crucis mensis Septembris apud uestram, sequenti uero apud eiusdem S. Petri Ecclesiam in festo S. Augustini Augusti mensis Generale Caput Mortariensis Ord. celebretur, & quæ in utroq; Caput. fuerint regulariter cõstitutæ, in utraque, ac reliquis Ecclesijs Mortariensis Ordinis irreuocabiliter obseruentur. Obeunte uero te fili Præpositi, uel tuorum quolibet successorum, nullus præpositus

tur ibidem, nisi quem vos, Conuentus, cum Prioribus Ecclesiarum ipsarum, ac Ecclesiarum subiectarum eiusdem Canonice absque vitio duxeritis eligendum. Statuistis insuper, quod simili modo Abbas S. Petri cum substituendus fuerit, eligatur, qui corrigendi Præpositi, & Canoniorum vestrorum excessus, & visitandi vestram Ecclesiam liberam habeat facultatem, quod tibi fili Præposite, & successoribus tuis in S. Petri Ecclesia reseruetur, prout instrumeto inde confecto dicitur plenius contineri. Vestris precibus igitur grato concurrentes assensu, quod super promissis à vobis pro pace, ac tranquillitate Ordinis vestri piè, ac prouidè factum est, in hac parte auctoritate Apostolica confirmamus, & presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem id attentare præsumperit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursum. Datum Viterbij nonis Iunij, Pontificatus nostri anno undecimo 1238.

Manserunt idem Canonici Mortarienses in dicto monasterio D. Petri in caelo aureo annis cititer ducentis, ac nonaginta nimirum vsque ad annū salutis 1509. quo tempore ipsis Mortariensibus rogantibus, quod monasterium Abbati seculari commendatum in deterius vergeret, per nostros Canonicos Lateranenses fuit aliquantulum reformatum, retenta nimirum ab Abbate seculari abbatia, cum magna parte bonorum, & constituto eius loco Præposito, cui regimen Ecclesiæ, ac Monasterij cum reliqua parte bonorum, & iurium, Sedes Apostolica commisit. Interim dum præfati Mortarienses soli dictam basilicam tenerent, post centum annos Ioannes Papa huius nominis XXII. Veneran. Patres Ordinis Eremitarum illis adiunxit, quod quemadmodum euenerit, in sequenti Capitulo aperiemus.

Caput sexagesimumtertium.

Ioannem XXII. Eremitis Augustinensibus D. Petri Basilicam, vel Monasterium, vel D. Augustini Corpus nullatenus dedisse.

I. Eptima assertio mea superius constituta hæc est. Licet Ioannes XXII. Eremitas Diui Augustini nuncupatos ad Diuina in præfata Basilica peragenda Canonicis Regularibus sociauerit, nullatenus tamen ipsam Ecclesiam, aut Monasterium, multo minus sacras D. Augustini reliquias eis tra-

didisse, ne dum titulo restitutionis spoliatorum hæc illis reddidisse, quemadmodum frater Iordanus de Saxonia lib. 1. cap. 18. Coriolanus in sua Chronica, Ioannes Marquez cap. 15. §. 2. & alij non pauci eiusdem Ordinis autores scribunt. Probatum autem hæc veritas ex ipsismet literis Apostolicis ea de causa confectis, quarum vel sola simplex lectio, sufficere potest ad nebulas errorum, & mendaciorum dissipandas, quibus nonnulli veritatem obruere se posse arbitrantur. Quorum idcirco exemplum hic ante omnia excudendum fideliter curauit, quod eiusmodi est.

Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filijs Priori, Principali, & fratribus Ordinis Eremitarum sancti Augustini salutem, & Apostolicam benedictionem. Veneranda Sanctorum Patrum, &c. sequuntur laudes Beatissimi Patris Augustini, & infra: hæc dum nos qui licet immeriti vices Dei, & Domini Nostri IESU CHRISTI tenemus in terris, quibusq; totius gregis Domine cura ab ipso Domino in persona Beati Petri Principis Apostolorum, cuius successor existimus commissæ est, qua deuotione recolimus, & profunda meditatione pensamus, dignum arbitramur, & congruum, ut ubi tanti Doctoris, & Præsulis corpus tumulatum quiescere dicitur, ibi ultra id, quod sibi honoris, & laudis ab vniuersali exhibetur Ecclesia, singulari quadam reuerentia à vobis, & fratribus Ordinis vestri, qui sub eiusdem Patris Regula degitis, & sancta obseruatione militatis, qui que diuinis insistitis laudibus vacatis, orationi intenditis, exhortationi insudatis, studio, & animarum saluti propensus vigilatis, specialiter honoretur, quatenus inibi tanquam membra suo capiti, filij patri, magistro discipuli, Duci milites coherentes Deo, & ipsi sancto, auctoritate fulti Apostolica, præcordialis iubiletis, ubi & præceptoris vestri, Patris, Ducis, & Capitis Augustini noueritis reliquias fore sepultas. Eapropter ad honorem sanctæ, & indiuidue Trinitatis, Beatæ, & Gloriosæ semperq; Virginis Genitricis Dei Mariæ, Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, ac eiusdem Beati Augustini doctoris egregij, omniumq; Sanctorum, necnon Diuini cultus augmentum, de fratrum nostrorum consilio, auctoritate Apostolica statuimus, & etiam ordinamus, quod fratres vestri Ordinis, quibus præst Prior secundum obseruantiam ipsius Ordinis Eremitarum, iuxta Ecclesiam Monasterij S. Petri in caelo aureo Papien. cui præst Abbas, & Conuentus Canoniorum Regularium Ordinis B. Augustini prædicti degunt inibi, sub eodem etiam si ad Romanam Ecclesiam nullo pertineas mediante, ubi sacrum corpus eiusdem B. Augustini esse dicitur solemniter tumulatum, mediatè, vel immediatè, prout eidem Priori, & fratribus videbitur expedire, & commodè fieri poterunt vsque ad vigesimum quintum, vel trigessimum numerum ad minus iuxta subscriptam formam debeant insimul perpetuis futuris temporibus habitare. Quodq; vos dictos fratres
ibidem

ibidem usque ad huiusmodi numerum teneantur deputare, quos autem Deo studeatis habere etate maturos, liberali scientia prados, & honesta cōversatione decoros, remanentibus tamen dictis Abbate, & consensu Canonorum, prout nunc ipsi sunt, in monasterio prebato, sicut infra plenus est expressum, & abrorandem Abbatis, & Canonorum habitationibus sit discretas, & taliter disponatur, quod ipsi fratres eandem Ecclesiam dicti monasterij per aliam partem de nouo inibi faciendam libere ingredi, & egredi valeant, ac in eadem Ecclesia cum dictis Abbate, & Canonis iuxta modum designatum inferius in diuinis officijs interesse, etiam si dicta Ecclesia existat, & huiusmodi habitatio ipsorum fratrum fuerit intra spatium canuarum, infra quod Ecclesiam, vel Oratorium, seu locum religiosorum, aut habitationem Religiosorum non debere construi, nonnullis Religiosis Mendicantium, & aliorum aliquorum Ordinum per speciale Apostolicæ Sedis est indultum Privilegium, aliasq; super hoc prouiso habeatur, quod dicti Abbas, & Canonici propter huiusmodi partem faciendam, & habitationem ipsorum fratrum, ut premissis disponendam, nequeant in suis habitationibus impediri, sed habitationes dictorum fratrum ab ipsorum Abbatis, & Canonorum habitationibus sint discretas, ac diuersis refectorijs comedant, & dormitorijs dormiant, hi, & illi in suis refectorijs, & dormitorijs separatis, dictam autem habitationem, & domos, refectorium scilicet, dormitorium, claustrum, borsam, cum alijs officinis debitis, & consuetis iuxta morem dicti Ordinis Eremitarum idem fratres construi faciant suis sumptibus, vel de elemosynis fidelium absque onere ipsorum Abbatis, & Canonorum, prout dictis fratribus Dominus ministrabit. Et prouideatur attentius in hac parte, quod si fundus, vel solum, ubi dicti fratres edificare voluerint, sit aliquarum priuararum personarum, vel dilectorum filiorum Communis, seu Venerabilis fratris nostri Episcopi Papiensis, aut alterius Ecclesie, dummodo aliquod aliud monasterium, vel Ecclesia inibi non existat, illum, vel illud predicti fratres emant, vel alijs iustis modis acquirant, & ibidem edificabunt suis sumptibus, vel de huiusmodi elemosynis, prout superius est expressum, si verò quidem fundus, vel solum Abbatis, & Canonorum existeret predictorum, illum, vel illud nihilominus dicti fratres emant iusto pretio ab eisdem; quod si forte Abbas, & Canonici antedicti predictum fundum, seu solum pro iusto (ut profertur) pretio nolens vendere fratribus memoratis, eos ad id monitione premissa per censuram Ecclesiasticam sublato appellacionis obstaculo autoritate nostra decernimus compellendos. In diuinis autem officijs modum seruari volumus subsequentem scilicet, quod cum tam Canonici, quam fratres predicti conforme diuinum officium dicantur habere, ipsi Canonici, & fratres in simul eisdem temporibus, locis, & horis pensum debite seruitutis Domini soluturi conueniant in Ecclesia memorata, ita quod ab eis, non diuersis, sed eisdem temporibus, locis, & horis hora Canonice, &

Missæ Solemnes in dicta Ecclesia celebrentur. Seoretas autem missas dicti Canonici, & fratres legere poterunt, prout volent, honestate, decentia, & aptitudine loci, & temporibus obseruatis. Volumus autem quod si altaria in dicto monasterio iam erecta sint aequalia numero, eorum medietas dictis Canonis, & reliqua medietas eorumdē eisdem fratribus pro legendis missis huiusmodi assignentur, si verò existant inaequalia numero, maior pars eorum ad id deputetur fratribus memoratis, & quia idem Abbas antiquior in loco, & dignitate maior existit, Abbas, qui est, & pro tempore fuerit in celebrationibus missarum, & predicationibus in Natalis Domini, & Epiphaniæ, Dominica in Ramis palmarum, Resurrectionis, & Ascensionis Domini, Pentecostes, Natiuitatis Io. Baptiste, in omnibus, & singulis Sanctorum Petri, & Pauli Apostolorum, Assumptionis, & omnibus alijs B. Virginis, S. Augustini, omnium Sanctorum, consecrationis, seu dedicationis Ecclesie dicti monasterij, & in omnibus solemnioribus monasterij eiusdem festiuitatibus, quibus specialiter consuevit multitudo fidelium conuenire in Ecclesia dicti monasterij preferatur, ut missam solemniorē celebrandam diebus huiusmodi celebrent, & in sollemniori predicatione ipsis etiam diebus predicet, si hoc voluerit idem Abbas, si autem predicare, aut celebrare nequiverit, vel noluerit ipse Abbas, loci eius (sitamen monasterium ipsum Priorem claustralem habeat) ipse Prior claustralis in huiusmodi celebratione succedat. Quo si quidem Priore claustrali (si eum ipsum monasterium habeat, ut profertur) celebrare, aut predicare similiter non uolente, vel nolente, tunc Prior eorumdē fratrum dicti loci, vel is, cui per fratres ipsos iuxta morem eorum hoc celebrationis, & predicationis officium committetur, de ipsius missa celebratione, ac predicatione disponat, prout eis videbitur, faciendam alijs verò diebus, tam Dominicis, & festiuis, quam etiam ferialibus, quotiescunque predicari, necnon in antedictis festiuitatibus sicut diebus solemnioribus; præterquam in predicatione solemniori, ut supra exprimitur, si in eisdem festiuitatibus, seu solemnioribus diebus eadem facta die pluries in eodem monasterio contingeret predicari, predicationes huiusmodi dicti fratres, vel ille cui hoc ipsi iuxta morem huiusmodi committent, distribuunt, & assignabunt, etiam ipsi Abbati, prout eis videbitur expedire. In sedendo verò in eadem Ecclesia quibuscunque diebus, ipse Abbas solemniorē locum teneat, ipsiq; Canonici iuxta eum. In processionibus autem dictus Abbas sit ultimus, ipsumq; proximè præcedant Prior claustralis, & Canonici prælibati, seruatis tamen per eos quoad alios viros Ecclesiasticos Religiosos, & seculares in sedendo loco, & ordine hætenus per ipsos in processionibus consuetis: præfati autem fratres in incedendo in processionibus huiusmodi, antiquum locum, & ordinem suum seruent. De alijs insuper missis conueniabilibus in dicta Ecclesia celebrandis, taliter ordinamus, & volumus obseruari, quod Abbas, & Canonici, &

fratres predicti diuidant, seu assignet inter sese iuxta numerum personarum, sufficientiam, & expedientiam earundem, qualiter aliquas Abbas, si ad hoc vacare voluerit, aliquas Canonici, & nonnullas fratres predicti missas celebrent, & alia officia, siue per hebdomadas, seu singulis diebus, vel alias prout expedientia exegerit, & decencia suaferit, patiantur. Volumus tamen, ut diuisio, & partitio huiusmodi, & missarum celebrandarum, ac totius officij diurni, & nocturni assignantia, incipiendo tamen primo in Abbate, sicut premissis, si ad id vacare voluerit, & in Canonici prelibatis, deinde ad fratres preueniendo predictos, necnon pulsatio campanarum ad diuina officia uiuorum, & mortuorum, & horis canonicis ad eundem Priorem predictorum fratrum, vel ad illum, cur huiusmodi officium diuisionu, partitionis, assignationis, & campanarum pulsationis iuxta morem eorundem fratrum commissum fuerit, debeat pertinere: Idem quoque uolumus obseruari, si plures eadem die missa conuentuales in eadem Ecclesia celebrentur, ut puta una de die, & altera de S. Maria, & de Spiritu sancto, uel in similibus, aut pro uiuis, vel defunctis, ut inter eosdem Abbatem, Canonicos, & fratres, sicut premissis, diuidantur, & etiam assignentur. Reseruata dictis Abbati, & Priori claustrali, sicut supra dicitur, sibi debita prerogatiua in celebratione solemnioris missae, in festiuitatibus, siue diebus solemnioribus predictis, que admodum superius est expressum. Prohibemus autem, ne dicti fratres de audiendis confessionibus Parochianorum eiusdem Ecclesie dicti monasterij, & de sacramentis Ecclesie sacris ministrandis eidem se aliquatenus intromittant, nisi iuxta formam constitutionis fel. rec. Bonifacij Papae Octauo predecessoris nostri super hoc, & ceteris alijs articulis edita, ac per pia memoria Clementem Papam V. predecessorem nostrum innouata; necnon secundum constitutionem a Clemente predicto editam, ne religiosi circa sacramenta Ecclesie sacra clericis, & laicis ministrare presumant sine parochialis presbyteri licentia speciali, aut permissa, ne iurium aliorum, sed ipsorum Parochianorum confessiones audiant, & eis sacramenta predicta ministrent dicti Abbas, & Canonici, uel alij in d. monasterio, uel alibi, quibus hac antea competeat; prout iuris existit, & consueuerant temporibus ante actis. De sepulturis uero defunctorum, qui sepelientur apud monasterium antedictum, & de funeralibus, que ratione corporum ipsorum defunctorum obueniunt, ex certis causis legitimis inter eosdem Abbatem, Canonicos, & fratres ad presens non disponimus, nec etiam ordinamus, sed illorum dispositionem, & ordinationem nobis, & Sedi Apostolica in posterum duximus reseruandas, nisi dumtaxat de parochianis antiquis Ecclesie monasterij prelibati, qui sepelientur apud monasterium antedictum, de quorum funeralibus, & legatis, seu relictis, alijsq; quibusuis oblationibus, & obventionibus, que ratione corporu ipsorum parochianorum prouenerint, totum (ut est hactenus consuetu) cedat Abbati, & Canonici memoratis. Preterea ordinamus, & volumus, ut oblationes, que offeruntur in altari, uel alibi in monasterio prelibato, in pecu-

nia, panis, & similibus, nisi offeretes expresse distinguant, quid, quantum, ut uelint esse Abbatis, & Canonici, & quid, quantum, ut fratrum, sint communes Abbati, & Canonici, ac fratribus antedictis; ut uidelicet Abbas, & Canonici medietatem, & fratres prefati reliquam medietatem oblationum habeant earundem. Alia uero oblationes, que specialiter predictis Abbati, & Canonici a fidelibus data fuerint, cedant eis: illa autem huiusmodi oblationes, que similiter eidem fratribus a dictis fidelibus extiterint erogata, remaneant fratribus memoratis; ea tamen, que ad usum altaris, uel Ecclesia pro luminaribus, uel alias ad diuinum cultum donata fuerint a fidelibus prelibatis, in usum huiusmodi secundum iuris exigentiam expendantur fideliter, & esse conuertantur. Si autem super predictis, uel aliquo, seu aliquibus eorundem, aut circa ea inter Abbatem, & Canonicos ex parte uno, & fratres prefatos ex altera contigerit aliquam ambiguitatem oriri, eisdem Abbati, Canonici, & fratribus licentiam elongimur, ut super his inter sese possint, quod eis uidebitur expedire, salubriter ordinare, ac petere ordinationem huiusmodi a Sede predicta, ubi opus fuerit, confirmari. Licet autem supra scripta, prout distinguuntur, duxerimus statuenda, & etiam ordinanda, eaq; uelimus firmiter obseruari; nihilominus tamen nostre intentionis existit, & uolumus, quod predictis Abbati, & Canonici, eorumq; successoribus in perpetuum incorrupta, & illibata permaneant omnia, & singula priuilegia, indulgentia, exemptiones, libertates, immunitates, decime, prioratus, aliq; membra, ... Ecclesie, Capella, Castra, Villa, Casalia, Maneria, Domus, iura vinea, Possessiones, Prata, Pasua, Nemora, Sylua, Stagna, Lacus, Molendina, decursus aquaru, aliq; bona mobilia, & immobilia, Ius patronatus, ceteraq; iura, actiones, & iurisdictiones ipsorum, ac dicti monasterij in quibuscunque, & ubicunque consistant, & quibuscunque nominibus censeantur, ut ea omnia, & singula plene, & libere habeant, ipsiq; gaudeant, & utantur, prout ad ipsos pertinet, quibuscunque iustis modis, seu titulis, ac eis competit, ex priuilegio, consuetudine, uel de iure, ita quod nullum eis, quoad premissa priuilegia, & alia prenomina iura, & bona ipsorum, seu aliqua, uel aliquod eorundem preiudicium generetur, uel obstaculum ualeat quomodolibet interponi. Postremo per huiusmodi statutum, ordinationes, decretum, & uoluntates nostras, & alia, que in presentibus inseruntur, non intendimus, ut dicti fratres ipsis Abbati conuentui, seu Canonici sint subiecti, nec etiam e conuerso, sed Canonici prefati (prout modo) Abbati sub sint eidem, & corrigantur, & puniantur, ubi necesse fuerit ab eodem, necnon obseruent suam Regulam, suasq; licitas, & honestas consuetudines, sicut prius: predicti uero fratres, secundum regulam eorundem, ac priuilegia, & indulgentias dictae Sedis ipsi Ordini Eremitarum indulta, suasq; consuetudines, & constitutiones licitas, & honestas uiuant, & a Prelatis corrigantur eorum, & puniantur, prout opus fuerit secundum sui Ordinis disciplinam. Non obstantibus supradicto

Cannarum privilegio, & quibuslibet alijs, per quæ statuti, ordinationis, decreti, & voluntatum nostrarum prædictarum executio impediri possit quomodolibet, vel differri, & de quibus plenam, & expressam oporteret in eisdem præsentibus fieri mentionem.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, ordinationis, constitutionis, prohibitionis, reservationis, concessionis, & voluntatum infringere, vel ei ausu temerario contraire: Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Dat. Avenioni xij. Kal. Februarij Pontificatus nostri anno undecimo 1327.

II. **C**irca istam Bullam notandum primò, hunc locum Vigesimalium secundum, cum adhuc in minoribus existeret, multa familiaritate prædicto Ordini Eremitarum iunctum fuisse, & pari benevolentia erga illos propensum adeo, ut ad Pontificatû statim euectus, quendam fratrem dicti Ordinis ad ipsius confessiones audiendas accerferet, cui etiam custodiam Sacelli Pontificij, necnon & Bibliothecæ Apostolicæ commisit, referente Onuphrio Panuino lib. 3. de Ecclesia Lateran. cap. 15. quem librum manuscriptum habeo, ubi de Apostolicis Bibliothecarijs verba faciens ita scribit. *Ioannes Papa XXII. qui Clementi Quinto successit, Ordini Eremitarum S. Augustini tria in Romana Curia officia, quæ conianxerat, concessit. Hæc fuerunt munus custodiendæ Sacrarj Pontificij, quod hætenus fratres dicti Ordinis retinebant, Bibliothecæ Palatinæ, & Confessiones Pontificis pro tempore existentis audiendæ. Primus, qui his tribus officijs Avenione ab eodem Pontifice ex dicto Ordine præfectus est 1316. fuit M. Frater Ioannes Lemouicensis Gallus Theologus, qui fuit Bibliothecarius, Sacrista, & Confessor eiusdem Ioannis XXII. & Clementis VI. creatus circa annum Domini 1316. obiit vero 1346. Hæc ille ibidem.*

III. **N**otandum secundò, sub initium Pontificatus eiusdem Ioannis XXII. eosdem Eremitas ad Abbatem Philippum, & Canonicos prædicti monasterij D. Petri accedentes, supplices petiisse, ut permitterent illos propè dictum monasterium, & Ecclesiam casulas extruere, & diuinis officijs cum ipsis Canonicis interesse, illos iuuare, & seruire etiam in exercitijs pulsandi campanas, scopandi Ecclesiam, & alia id genus obsequia Canonicis præstare, quæ omnia cum à prædictis Abbate, & Canonicis gratiosè illis concederentur, nec parua beneficia elemosynarum præstarentur, iidem pro acceptis beneficijs Abbati, & Canonicis gratias reddentes, prædicti Ioannis XXII. assumptione ad Romanum Pontificatum in spem elati, ad Sedem Apostolicam accedentes, mediante fratre Gulielmo de Cremona illorum tunc Generali, supplices rogauerunt, Abbatem, & Canonicos ex dicto monasterio eijci, illudq; cum Ecclesia solis Eremitis tradi: multa non vera narrantes in non leue dictorum Canoniorum dedecus, ac illorum famæ detrimentum; quibus artibus cum S. Pontificem, ut Canonicis loco exturbatis illorum monasterium

Eremitis traderet, adducere nequiuissent, rogauerunt cum eisdem ad eandem Ecclesiam modò, & conditionibus in præfata Bulla narratis saltem admitti; quod, nullo tunc pro Canonicis apud Sedem Apostolicam interpellante, utcunque tandem obtinuerunt. Constant hæc omnia primùm ex illorû confessione, cum frater Iordanus illorum olim Generalis lib. 1. in vitas fratrum cap. 18. ita scribat: *Tenente gubernaculum Ordinis in officio Generalatus Venerabili Patre Fratre Gulielmo de Cremona sacre Theologiæ eximio professore, cuius etiam superius commemorati, idem Pater sicut erat vir prudens, & prouidus, ac fidelissimus zelator sui Ordinis, in primo anno sui officij Diuina instinctu pulsatus, intra se cogitare cepit, si quomodo esset possibile, ut corpus S. Augustini tanto tempore à suis filijs elongatum, Ordini donaretur, vel potius redonaretur: sed cum hoc multum visum fuisset inopinabile, vel immo potius impassibile, ipse tandem Diuino oraculo confortatus, apud Sedem Apostolicam negotium fiducialiter instaurauit. cumq; nulla possibilitas admitteret, ut prece, vel pretio, vel etiam Apostolica potestate plenitudine corpus illud sacratissimum de loco in quo est, quouis modo transferri posset, sapienter ut usus consilio, supplicationem suam taliter formari fecit, ut non videretur petere, corpus S. Augustini de illo loco transferri, & Ordini donari: sed petijt, Ordinem suum Patri, ac capiti in eodem loco, quo quiescit copulari. Et licet hic autor de monasterio D. Petri per Eremitas à Sede Apostolica prius postulato, & de reiecta illorum supplicatione nihil dicat: dicit tamen Marquez, qui ab illo prætermissa fideliter supplet, cap. 15. §. 2. in princ. dum ait, in S. Consistorio Illustrissimorum Cardinalium coram eodem Pontifice tractationem habitam de restitutione spolij, quod illorum Generalis allegaret, conuentum Canoniorum, prius Eremitarum fuisse, qui sacrum Reliquiarum capellani extiterant, & quod ante omnia spoliatus in suam possessionem restitui deberet, & ita affirmare fratrem Iordanum, quem sequitur expressè frater Antonius Yepes. Ex quibus verbis constat ipsos Eremitas ante omnia pro Canonicis è monasterio turbandis suas preces porrexisse.*

IV. **C**onstat secundò de veritate narratorum ex Chronica vetustissima, ab illius temporis autore exarata, quæ in Archiuo eiusdem monasterij seruatur, cuiusq; ante annos 140. Celsus Maphæus Veronensis meminit in responsione ad obiectones Coriolani fol. vltimo, & hoc antequam prædictum monasterium per nostros Lateranenses fuisset reformatum. *Existente, inquit; prædicto Philippo Abbate (hic circa annum Christi 1310. dignitatem Abbatialem obtinuerat) apparuerunt huiusmodi Eremitæ in hac ciuitate Papiæ. Ecclesiam adesse intelligunt, ubi corpus quiescit Beatissimi Patris Augustini, Abbatem adeunt, rogant, ut locum obtineant propè monasterium, in quo Casellas sibi construunt, quo corpus B. Patris sepius venerari possint. Casellas ex viminibus componunt, viminibus lapides adijciunt,*

de paulatim de lapidibus Casellam, in casam adificiant. Deseruiunt interim Ecclesie, & Canonicis, nec parua beneficia prestant. Confluunt eiusmodi generis Eremitarum in magno numero; crescit Eremitarum officijs persoluendis in hac Ecclesia interfunt: & tandem quod gratis suppliciter acceperunt, media autoritate Pontificis sibi in dominium usurpare intendunt: ac precibus porrectis Sanctissimo Domino Ioanni XXII. anno undecimo sui Pontificatus, circa 1327. ab ipso Sanctissimo Pontifice impetrarunt, ut in seruitutem huius Ecclesie simul cum Canonicis substituerentur, illis cum pactis, & conditionibus, qua habentur in ipsa Bulla data Pontificatus sui anno 11. xij. Kal. Februarij, que incipit. Veneranda Sanctorum Patrum, &c. Hæc in dicta Chronica

V. **C**onstat tandem hæc ipsa veritas, ex literis ad eundem Romanum Pontificem à Prætoribus, siue Potestate Ancianis, & toto Consilio, & communi ciuitatis Papiensis in hanc formam, & ob hanc eandem causam missis, die 13. Aprilis eiusdem anni 1327.

Balthasar de Criuallis Miles, & Potestas, Mussus de Bectaria, Ioannes de Regibus iuris peritus, & Abbas, & quatuor socij eius Anciani Communis negotijs presidentes, consilium, & commune ciuitatis Papiensis, licet indigni Reuerentiâ debitam, & se ipsos, &c. Per nostram Ciuitatem diebus istis exierunt sermones in vulgus non modice nouitatis, videlicet quod Religiosi viri Magister Generalis, & fratres Ordinis Eremitarum (in monasterio S. Petri in Cæla aureo Papiensi Canonico Regularium Ordinis S. Augustini, cuius reuerendissimum corpus ibidem iacet) quodam callido forte prætextu in vestro Sanctissimo Consistorio, quodam in præiudicium dicti monasterij, Abbatis, & Conuentus eiusdem subreptitiè, virtutum fratrum, & conuentus veritate tacita, & vitiorum falsitate expressa à Sanctissimo in Christo Patre nostro, & Domino Summo Pontifice nouiter impetrarunt, propter quæ fratres conuentus Eremitarum ipsorum Papiensium in rumoris populi ferè periculum incurrerunt: sed & nuper fertur in vulgus, quod in Consistorio vestro habuerunt optatum; ex quo si fratres ipsos vti contigerit impetratis huiusmodi, proculdubio in scandalum incident; periculum, & rumorem taliter, quod vix fortè poterit liberari. Verè Sanctissime Pater, & Domine domus ipsa Venerabilis S. Petri ob deuotionem magnam illius reuerendissimi corporis Beatissimi Augustini, Dominus Abbas, fratres, & conuentus eiusdem propter ipsorum honestatem, & vitam laudabilem, & regularem obseruantiam, hospitalitatem, elemosynarum exhibitionem continuam, & alia ipsorum opera pietatis, saluæ reuerentiæ ceterorum, præ ceteris diliguntur, & ipsorum exigentibus meritis laudabilibus nedum à Papiensibus, sed etiam à quibuscunque bonis venerantur personis. Quapropter Paternitati, ac Sanctitati Vestre flexis genibus deuotissime supplicamus, quatenus ob Dei, & vestri reuerentiâ, ne fortè in damnum, & periculum ipsorum fratrum

Eremitarum in populo tumultus priatur, & scandalum, sic dignemini agere, quod nouitas huiusmodi penitus omittatur; & maxime, quia in huiusmodi nouitate evidens utilitas non apparet. Datum Papiæ MCCCXXVII. Indictione x. die 13. Aprilis.

VI. **N**otandum postremo circa prædictas Ioannis XXII. literas licet de anno 1327. essent expeditæ, nihilominus non ante annum 1331. eas plenum suum effectum habuisse, quo tempore nonnullis pactis, & conuentionibus pro bono pacis inter Abbatem, & Canonicos ex vna, & Eremitas, ac illorum Generalem ex altera statutis, ac firmatis, tandem consentientibus. Cuius cum Abbate, & Canonicis, Eremitæ ad dictam Ecclesiam iuxta modum, & formam literarum Apostolicarum pacificè accesserunt: Conuentiones inter partes firmatæ per publicum Notarium nomine Augustinum de Panizarijs Ciuem Papiensem rogatæ, & in formam publici instrumenti redactæ, sub die 5. Iulij eiusdem anni 1331. habentur in dicto monasterio D. Petri; quarum prima hæc est.

Primò videlicet conuenerunt, & promiserunt sollemni stipulatione dicti Prior Generalis, & fratres dicti Ordinis Eremitarum nomine ipsius Ordinis, prædicto Domino Abbati, & Canonicis eorum nomine, & nomine dicti monasterij recipientibus, & stipulantibus, quod ipsi fratres Eremitæ S. Augustini nullo tempore de cetero per se, vel per submissas personas nomine dicti Ordinis directè, vel indirectè, tacite, vel expresse, quoquo modo, seu quouis questio colore gratiam aliquam, vel priuilegium aliquod in generali, vel in speciali impetrabunt à quouque in Romana Curia, vel alibi, ex quo, vel quibus possit in aliquo derogari libertatibus, vel priuilegijs, dignitatibus, statui, honoribus, & iuribus aliquibus dicti Abbatis, & Canonicoꝝ suorum, qui nunc sunt, vel qui pro tempore erunt, & si contigerit dictos fratres Eremitarum per se, vel submissos, vel aliquem ex eis nomine dicti Ordinis impetrare, vel obtinere aliquam gratiam, vel priuilegium aliquod, ex quo, vel quibus possit derogari, ut supra, conuenerunt, & promiserunt dicti Prior Generalis, & fratres Eremitarum nomine dicti Ordinis eidem Abbati, & Canonicis dicto nomine stipulantibus, & recipientibus, quod idem Prior Generalis nomine dicti Ordinis, cum debita iuris solemnitate ipsis gratia, & priuilegijs, ut præmittitur, quæ impetrabuntur, & obtinebuntur, & omnibus, & singulis iuribus, quæ ob id eidem fratribus Eremitarum acquirentur, resignabit, & renuntiabit, quotiescunque eidem Priori per Abbatem dicti monasterij, vel per eius legitimum Syndicum, aut nuncium, hoc fuerit denuntiata, & ex eunt renuntiat per pactum expressum, & omni alio iure, modo, & forma, quibus melius potest: & ipso iure, & facto prædicta, quæ sic impetrabuntur, & concedentur, nullius valoris, & iuris existant in fauorè dictorum fratrum Eremitarum: Et prædicta promiserunt, & promittunt, dicti Prior Generalis, & fratres Eremitarum eidem Abbati, & Canonicis stipulantibus, & recipientibus nomine dicti monasterij

atten-

attendere, & obseruare, & non contra facere, vel venire aliqua ratione, vel causa sub pœna refectionis dupli totius damni, & interesse, quod dictum monasterium passum fuerit occasionibus antedictis sub obligatione omnium bonorum dicti Ordinis, nisi prædicta fuerint impetrata de expressa voluntate Abbatis, & Canonorum dicti monasterij. Item si contigerit aliquam gratiam, vel priuilegium aliquod cœcedi dictis fratribus Eremitarum à Romana Curia, vel alibi ex quo, vel quibus possit derogari libertatibus, priuilegijs, vel dignitatibus, & iuribus aliquibus dicti Abbatis, & Canonorum suorum, qui nunc sunt, vel qui pro tempore erunt, motu proprio Summi Pontificis, vel habentis auctoritatem ab eo, & non ad requisitionem, seu petitionem dictorum fratrum Eremitarum promiserunt, & promittunt dicti Prior Generalis, & fratres Eremitarum nomine dicti Ordinis eisdem Abbati, & Canonicis nomine dicti monasterij recipientibus, & stipulantibus, quod ipsis gratia, & priuilegijs, quæ sic conceduntur, non utentur sub pœna, & obligatione superius denotata, nisi ut ipsis gratia, & priuilegijs utantur, per Summum Pontificem eisdem fratribus Eremitarum datum fuerit per verba præceptiua expressius in mandatis. Item si contigerit, fratres dicti Ordinis Eremitarum modo aliquo de iure, vel de facto uti gratia, vel priuilegijs, quæ sic impetrabuntur, vel conceduntur, inuadendo, vel intrando ad possidendum aliquid, quod pertineat ad dictum monasterium, faciendo contra ea, quæ superius sunt expressa, quod dicti fratres Eremitarum teneantur ad restitutionem dupli rei inuasa, vel occupata, & omnium, & singulorum damnorum, & interesse, quæ dictum monasterium passum fuerit occasionibus antedictis, & nihilominus ratis, & firmis manentibus omnibus pactis, & obligationibus, nisi dicti fratres Ordinis Eremitarum infra octo dies proxime post denunciationem eius factam per Abbatem dicti monasterij, vel per eius legitimum syndicum dimiserint eidem Abbati pacificè rem sic occupatam, & renunciauerint ipsis gratia, & priuilegijs, sic concedendis, vel nisi eisdem fratribus Eremitarum per Summum Pontificem hoc fuerit datum per verba præceptiua, expressius in mandatis.

Caput sexagesimumquartum.

Corollaria nonnulla ex dictis Ioannis Papæ XXII. literis deducuntur, quibus legitima Canonorum possessio tam totius Ecclesiæ D. Petri in cœlo aureo, quàm illius Monasterij nunquam interrupta probatur.

I. X prædictis Ioan. XXII. literis, & alijs Cap. præcedenti, ac etiam in superioribus narratis infertur primò, verum ac iustum, & legitimum titulum dictæ Ecclesiæ, quem obtinuit in sua fundatione, ac etiam

in consecratione, quo passim ac semper Romani Pontifices, Imperatores, Reges, Principes, & Romana Curia illam nuncupare vsque in hodiernum diem consueuerunt, esse S. Petrum in Cœlo aureo, siue Basilicam, vel Ecclesiam D. Petri in cœlo aureo, non autem D. Augustini, ut nonnulli cõrendunt, ut hac ratione illam Eremitis vendicent, putantes ex tituli immutatione legitimè inferri posse mutationem possessionis, & iurisdictionis, quod tamen satis frigidum est, cum Canonici Regulares, multò magis inter veros, & legitimos B. Augustini filios numerari possint, quàm fratres Eremitæ: nam Canonici Regulares habent pro se Papalem decisionem post longissimam discussionem in causa præcedentiæ inter illos, & Monachos D. Benedicti agitata, ut videri potest in Bullario constitutione 95. inter constitutiones Pij Quarti, ut communem consensum omnium Catholicorum, ac etiam multorum Hæreticorum omittamus. Quam decisionem nondum habuerunt fratres Eremitæ, licet plures controuersias cum alijs Ordinibus regularium super antiquitate, ac iure præcedendi excitauerint, præsertim cum RR. Patribus Ordinis Prædicatorum, in quibus semper Causa ceciderunt, ut patet per sententiam inter illos nouissimè latam à foel. record. Clemente Octauo suo motu proprio roboratâ, qui incipit: *Romanum Pontificem equi boniq; dat.* apud S. Petrum die 16. Martij 1600. in quo specialiter habita est ratio institutionis, & antiquitatis vtriusque Ordinis, ut illa eiusdem motus proprii verba indicant. *Ac de antiquitate, & præeminentia cuiuslibet Ordinis fratrum Mendicantium certiores facti.* Adest inter alia priuilegium Innocentij Secundi, qui dictam Ecclesiam consecrauit, Anselmo Abbati directum, cuius supra cap. 62. meminimus. in quo inter alia hæc habentur. *Beati Petri Apostolorum Principis monasterium cui Deo auctore præses, quod vtrique cooperante Spiritus sancti gratia manu propria consecrauimus, & Beati Augustini Doctoris egregij corporali præsentia illustratur.*

Secundò infertur, posse probabiliter, & citra II. **S**omnem calumniam affirmari, suprædictas Ioannis Vigesimali secundi literas per subreptionem, & obreptionem fuisse impetratas, primò, quia id expressè dixerunt Potestas, Antiani, & totum Consilium, & Commune ciuitatis Papiensis in literis ea de causa ad Pontificem missis, in quibus hæc formalia verba continentur. *Videlicet, quod Religiosè viri, Magister Generalis, & fratres Ordinis Eremitarum, callido forte consilio in Vestro sanctissimo Consistorio quedam in præiudicium dicti monasterij Abbatis, & Conuentus eiusdem subreptitie virtutum fratrum, & Conuentus veritate tacita, & vitiorum falsitate expressa à Sanctissimo in Christo Patre nostro, & Domino Summo Pontifice nouiter impetrarunt.* Secundò, quia fatentur ipsi Eremitæ, ac præsertim frater Iordanus, & Ioannes Marquez in locis allegatis, illorum Generalem Summo Pontifici, & Illusterrimis Cardinalibus narrasse, quod ipsi Eremitæ erant de veris filijs D. Augustini ab illo infi-

instituti, quod haecenus per nullum testimonium authenticum, & fide dignum probare potuerunt; nam omnia documenta ante annos quadringentos producta apocrypha fuisse, & esse conuincuntur, ut ex dictis cap. 27. & sequentibus patet. Tertio, quia fatetur Io. Marquez eundem Generalem Summo Pontifici, & Illustrissimis Cardinalibus narrasse, suos Eremitas tempore Regis Luitprandi sacrarum D. Augustini Reliquiarum Capellanos, & Custodes fuisse, & monasterium D. Petri in Coelo aureo ipsis Eremitis à Rege Luitprando aedificatum, & ab ipso dictos Eremitas indebitè pulsos, & expoliatos, quod falsum esse ex priuilegijs ipsius Luitprandi, & aliorum Regum, Imperatorum, ac etiam Summorum Pontificum tam manifestè ostenditur, ut illorum gratia pudeat me plurimum haec saepius reficere. Quarto, quia post expeditas praedictas literas Ioan. XXII. quatuor anni intercurrerunt antequam Eremitae ad praedictam Ecclesiam admitterentur, ad qua ut tandem admitti possent, eas conuentiones cum Abbate, & Canonicis inierunt, quas superiori cap. retulimus, ad quas adducti non essent, si praedictae literae robur firmitatis habuissent, quod illi narrant, aut si in Consistorio Cardinalium verificatum fuisset, illos esse veros, & legitimos B. Augustini filios ab illo institutos, & monasterium D. Petri pro illis à Rege Luitprando aedificatum, eoq; fuisse indebitè spoliatos.

III. **T**ertio infertur falsum esse, quod ijdem autores passim iactant, per praedictum Ioannem XXII. Corpus B. Augustini eidem Eremitis, tanquam veris, & legitimis filijs fuisse restitutum, aut donatum: primò, quia in dictis literis nulla proferuntur de hac re mentio habetur, ut legenti patet: sed solum habentur haec verba: *dignum arbitramur, & congruum, ut ubi sancti Doctoris, & Praesulis corpus tumulatum quiescere dicitur, ibi ultra id, quod sibi honoris, & laudis ab vniuersali exhibetur Ecclesiae, singulari quadam reuerentia à vobis, & fratribus Ordinis vestri, qui sub eiusdem Patris regula degitis, & sancta obseruatione militatis &c. specialiter honoretur, quatenus in ibi tanquam membra suo capiti, filij patri, & magistro discipuli, duci milites coherentes, Deo, & ipsi sancto autoritate fulti Apostolica praecordialius iubiletis, ubi, & praepitoris vestri, patris, ducis, & capitis Augustini noueritis reliquias fore sepultas.* Quae verba non hoc continent, quod illi praetendunt, sed aliquid longè diuersum; immo cum solum dicatur, ipsos Eremitas sub B. Augustino, tanquam sub praepitore, patre, duce, & capite militare, quia sub illius Regula degunt, & consultò Pontifex à titulo fundatoris, vel institutoris abstinerit, satis euidenter deditur minime in Consistorio Illustrissimorum Cardinalium coram eodem Pontifice verificatum, Ordinem Eremitarum à B. Augustino fuisse fundatum, aut institutum: & eatenus B. Augustini Ordinem vocari, quòd sub B. Augustini Regula per Sedem Apostolicam donata fuerit institutus, aut post institutionem ipsam regulam obtinuerit: secundò, quia Corpus

B. Augustini in monasterio S. Petri manet reconditum, ut totius Papiensis ciuitatis est constans, ac vetustissima traditio, cuius in dictis literis nomine Ciuitatis Ioanni XXII. directis mentio habetur, ac etià in priuilegio Innoc. II. superius exarato, & tandem in alia Bulla Leonis X. data die 28. Februarij anni 1517. quam lib. 3. reddemus, nimirum in sacello posito à latere dextro maioris altaris ipsius Ecclesiae, sancti Apiani nuncupato existente sub Cella Abbatum, ex qua per fenestram in ipsum sacellum est prospectus, ut testes sunt vsque in hanc diem porta ferrea crassissima, & vetustissima, cum vestibus ferreis fortissimis, siue potius repagulis, ac etiam cratibus ferreis, quibus idem sacellum est munitum, & obferratum. quo in loco cum sacra D. Augustini pignora diu steterint, ob metum, & imminens periculum, ne à Gallis, aut alijs exteris nationibus, quae saepius fines illos ingressae omnia vastabant, aut per fraudem, aut per vim loco mouerentur, loculis in eodem sacello altè sub terra defossis, ibidem cū corpore B. Martyris Boëtij, & alijs sacris reliquijs recondita, & abscondita fuerunt, ut author Chronicæ Brixienfis scribit, & hoc longè prius, quàm ipsi Eremitae, ad illam Ecclesiam per dictum Ioannem XXII. admitterentur: immo prius, quàm in partibus Lombardiae ijdem Eremitae primitus videri coepissent, quod temporibus Gregorij IX. accidisse, in eiusdem Pontificis literis, necnon Alexandri IV. cap. 25. recitatis narratur. Ut hinc etià videas, Ioannem XXII. Beati Augustini corpus ipsis Eremitis nedum non tradidisse, verum etiam si illi hoc in mentem venisset, minimè illud eis tradere potuisse, quod ex alio facto confirmari potest, quia cum anno salutis 1580. occasione praedictum Sacellum D. Apiani in meliorem formam, quae nunc visitur, instaurandi, inter fodiendum illius fundamenta summitates monumentorum, in quibus iacent sacra corpora retegerentur, Diui Seuerini Boëtij sepulchrum apertum fuit, & illius corpus repperit sine capite, cum habitu Senatorio super tabulam ligneam duabus catenis ferreis sustentata, cum plumbea lamina, in qua illius nomen exaratum, cuius rei testes non pauci superstites adhuc viuunt; sed & illud minime reticendum, cū ipsius sepulchri apertioni plures ex nostris, sacerdotes adessent, nullusq; ob sacrarum reliquiarum reuerentiã, illas attingere ausus fuisset, vnus Conuersus ibi adstant, audacior effectus, qui sepulchrum ingredi, & sacrum corpus contingere non timuit, febris statim correptus intra paucos dies decessit ex hac vita. Oro autem, ut in aeternam vitam fuerit receptus.

IV. **P**ostremò infertur, per huiusmodi admissionem, Priuilegionem, & iura, ac priuilegia praedictorum Abbatum, & Canonicorum tum in dicta Ecclesia, tum in omnibus, & singulis illius membrjs nullatenus fuisse ablata, laesa, vel abrogata, sed firma, & inlibata mansisse: quinimmo dictam Ecclesiam cum omnibus suis iuribus, & pertinentijs pleno iure spectare, & pertinere ad dictos Abbatem, Canonicos, & Conuentum S. Petri, & Venerandos Patres

tres Eremitas nullatenus in medietatem Ecclesie dominium habere, vt illi affirmant, neque aliquod ius, nisi quatenus illis conceditur, & exprimitur in præfato priuilegio Ioannis XXII. primò, quia hoc conceptis verbis exprimitur in dictis literis Apostolicis sub hac verborum forma. *Licet autem supra scripta, prout distinguntur, duxerimus statuenda, & etiam ordinanda, eaq; velimus firmiter obseruari; nihilominus tamen nostræ intensionis existis, & volumus, vt prædictis Abbati, & Canonicis, eorumq; successoribus in perpetuum inconcussa, & illibata permaneant, omnia, & singula priuilegia, indulgentia, exemptiones, libertates, immunitates, decimæ, Prioratus, aliq; membra . . . . . Ecclesie, capellæ, castra, villa, casalia, maneria, domus, vineæ, possessiones, prata, pascuæ, nemora, syluæ, stagna, lacus, molendina, decursus aquarum, aliq; bona mobilia, & immobilia, ius patronatus, ceteraq; iura, actiones, & iurisdictiones ipsorum, ac dicti monasterij, in quibuscunque, & ubicunque consistant, & quibuscunque nominibus censeantur, vt ea omnia, & singula plenè, & liberè habeant, ipsiq; gaudeant, & vtantur, prout ad ipsos pertinet, quibuscunque iustis modis, seu titulis, ac eis competit ex priuilegio, consuetudine, vel de iure: ita quod nullum eis quoad præmissa priuilegia, & alia prænominata iura, & bona ipsorum, seu aliqua, vel aliquod eis præiudicium generetur, vel obstaculum valeat quomodolibet interponi.* Secundò, quia ita iudicialiter sententiatum fuit, & promulgatum Papiæ anno Domini 1392. die veneris 16. mensis Augusti, sub Pontificatu Bonifacij Papæ Noni, per Reuerendissimum Patrem D. Gulielmum Episcopum Papiensem subconseruatorem, & subdelegatum per Sedem Apostolicam in quadam sententia lata super nonnullis articulis inter Abbatem, & Canonicos monasterij S. Petri ex vna, & Priorem, & Fratres Ordinis Eremitarum dicti loci ex altera, cuius sententiæ tenor est.

V. **C**hristi nomine inuocato, eiusq; gloriose Matris auxilio implorato, ex quorum vultu recta semper procedunt iudicia, pro tribunali sedentes in nostro Episcopali palatio, loco, & more consuetis, dicimus, pronuntiamus, sententiamus, declaramus, definimus; & per hanc nostram definitiuam sententiam in his scriptis absoluiamus, & condemnamus in omnibus, & per omnia, vt infra. In primis quidem super petitione primo loco exhibita, & producta coram nobis pro parte dictorum Domini Abbatis, Canonicorū, & Conuentus S. Petri, contra supra scriptos Priore, Fratres, & Conuentum S. Augustini, seu eorum syndicum, eorum nomine condemnamus, & condemnatos pronuntiamus dictos Priorem, & Fratres, & Conuentum S. Augustini, & dictum Ioannem eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine, ad restituendum, & dandum dictis D. Abbati, Canonicis, & Conuentui monasterij S. Petri, seu dicto Stephano eorū syndico, & procuratori eorum, syndicario, & procuratorio nomine infra scriptas pecuniarum, seu florenorū,

& rerum aliarum quātitates, pro funeralibus, & obsequijs infra scriptorum corporum sepulcorum ad dictam Ecclesiam S. Petri, tam pro parte, que contingebat dictis D. Abbati, Canonicis, & Conuentui S. Petri, quā ratione pœnæ dupli, eo quod in se retinuerūt, & usurpauerunt dicta funeralia in totum contra voluntatem dicti D. Abbatis, Canonicorum, & Conuentus, & dicti eorum syndici, & procuratoris eorū nomine: videlicet pro funeralibus D. Ioānis de Pepolis, floren. 80. Pro funeralibus D. Roberti de Fronzolla tortisios 80. valoris solidorum nouem Papiensium pro quolibet. Item pallium vnum deauratum si extat, & si non extat, eius valorem, qui est in summa floren. 20. auri. Pro funeralibus D. Leoneti de Anglia tortisios 300. valoris solidorum 10. pro quolibet. Item pallia quinque deaurata valoris floren. 75. si extant, & si non extant eorū valorem in summa, qui est floren. 152. Itē pro funeralibus Magnifici D. Galeaz floren. mille. Item pro funeralibus D. Henrici Teotonici floren. 35. Pro funeralibus Magnifici Marchionis Francisci tortisios 60. solidorum 12. pro quolibet, si extant, & si non extant, eorum valorem, videlicet undecim florenos. Pro funeralibus Clerici de Lomatia 80. tortisios valoris solidorum 12. pro quolibet, si extant, & si non extant, eorum valorem, videlicet 18. floren. Item pro funeralibus matris, & uxoris D. Geruntij tortisios 80. valoris solidorū 12. pro quolibet, si extant, & si non extant, eorum valorem, qui est in summa 15. floren. Item pro funerali D. Guelphi de Maximis pallium vnum valoris floren. 10. auri, si extat, & si non extat, eius valorem, videlicet dictos florenos decem. Item pro funeralibus D. Comitiss Gebinensis tortisios 100. valoris solidorum 12. pro quolibet. Item pallium vnum valoris florenorum 25. si extat, & si non extat, eius valorem in summa, qui est florenorum 44. Item pro funerali vnus Vngari Mulam vnā, & Equos duos valoris 130. florenorum. Item tortisios 60. valoris florenorum 12. pro quolibet si extant, & si non extant, eorum valorem, qui est in summa florenorum 141. Item pro funeralibus vnus filie Illustris D. Comitiss Virtutum pallium vnum valoris 30. florenorum, & tortisios 100. valoris solidorum octo pro quolibet, si extant, & si non extant, eorum valorem, qui est in summa 92. floren. & dimidium floreni aurei. Item condemnamus, & condemnatos pronuntiamus dictos Priorem, Fratres, & Conuentum S. Augustini, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine, ad restituendum, & dandum dictis Domino Abbati, Canonicis, & Conuentui monasterij Sancti Petri, seu dicto Stephano eorum syndico, & procuratori eorum, syndicario, & procuratorio nomine 278. florenos auri pro pallijs datis, & oblationibus factis ad dictam Ecclesiam, tam per gloriose memoriæ Illustris Domini Galeaz Vicecomitem, Comitiss Virtutum, &c. quā etiam per Commune Papiæ, de quibus liquidatum est in processu facto coram nobis in hac causa, & hoc tam pro parte tangente dicto D. Abbati, quā pro pœna dupli, cuius dupli pœnam incur-

incurrerunt prædicti Prior, & Fratres usurpando, & rapiendo in totum oblationes, & pallia antedicta contra formam pactorum initorum, & celebratorum inter partes easdem, & contra voluntatem dictorum D. Abbatis, & Canonorum Conuentus S. Petri. Item condemnamus, & condemnatos iudicamus, & pronuntiamus dictum Priorem, Fratres, & Conuentum S. Augustini, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine, ad dandum, & restituendum Canonis, & Conuentui monasterij S. Petri, seu dicto Stephano eorum syndico, & procuratori eorum nomine Pallium unum de seta deauratum oblatum ad dictam Ecclesiam per quondam Illustram Dominam Violatam de Vicecomitibus, si extat, si non extat, eius valorem videlicet floren. 100. auri. Item condemnamus, & condemnatos iudicamus, & pronuntiamus dictos Priorem, & Fratres, & Conuentum Eremitarum, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine, ad restituendum, & dandum dictis Domino Abbati, Canonis, & Conuentui Monasterij S. Petri, seu dicto Stephano eorum syndico, & procuratori eorum nomine floren. 100. auri oblatos dictæ Ecclesiæ anno curso 1386. die 22. mensis Aprilis per Illustram Principem, & Magistrum DD. Galeaz Vicecomitem, Comitum Virtutum, &c.

VI. **I**tem dicimus, pronuntiamus, iudicamus, & per hanc nostram definitiuam sententiã declaramus dictos D. Abbatem, Canonicos, & Conuentum monasterij S. Petri, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine habere posse, & debere clauas pro aperiendo, & claudendo fores, seu portas dictæ Ecclesiæ ad eorum liberam voluntatem, & condemnamus dictos Priorem, Fratres, & Conuentum S. Augustini, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine, ad permittendum ipsos Abbatem, Canonicos, & Conuentum, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine aperire, & claudere fores, seu portas dictæ Ecclesiæ ad eorum liberam voluntatem: Item dicimus, & pronuntiamus, ut supradictos Dominum Abbatem, Canonicos, & Conuentum, & dictos eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine posse uti libris existentibus ad dictam Ecclesiam pro diuinis officijs nocturnis pariter, & diurnis, & missis celebrandis, & condemnamus, & condemnatos iudicamus, & pronuntiamus dictos Priorem, Fratres, & Conuentum S. Augustini, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine, ad dimittendum dictos D. Abbatem, Canonicos, & Conuentum monasterij S. Petri, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine, ut liberè dictis libris pro dictis officijs diuinis nocturnis pariter, & diurnis celebrandis, ut præfertur. Item dicimus, & pronuntiamus ut supra, capellanos dicti monasterij S. Petri habere facultatem celebrandi missas, & alia diuina officia in dicta Ecclesia: & condemnamus, & condemnatos pronuntiamus dictos Priorem, Fratres, & Conuentum S. Augustini, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine ad permittendum dictos capellanos dicti D. Abbatis liberè celebrare missas, & alia

diuina officia in dicta Ecclesia.

VII. **I**tem dicimus, & pronuntiamus, ut supra per articulos 6. & tabulas 10. sediminis positi in ciuitate Papiæ apud dictam Ecclesiam, cui coherere solebat ille de Sisis factus dicti monasterij, & nunc coheret Illustris DD. Galeaz Vicecomes, Comes Virtutum, ab alia dictum monasterium S. Petri, & in parte dictorum fratrum S. Augustini, & in parte ille de Fiambertis, ab alia parte coherere consuevit ille de Bonatarijs, & nunc coheret, dictorum fratrum saluis alijs coherentijs descriptis in dicta petitione, quod dicti Prior, & fratres, & Conuentus S. Augustini tenere consueuerunt in emphiteosim perpetuam à dicto monasterio fuisse, & esse deuolutum, & pertinere ad dictos D. Abbatem, Canonicos, & Conuentum monasterij S. Petri, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine propter cessationem solutionis debiti canonis ultra tempus à iure statutum, & ipsum sedimen cum omnibus suis ædificijs, iuribus, & omnibus pertinentijs, pertinere, & spectare pleno iure ad dictos Dominum Abbatem, Canonicos, & Conuentum monasterij S. Petri, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine, ipsosq; Priorem, Fratres, & Conuentum S. Augustini, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine, in quibus condemnamus ad dimittendum, & liberè relaxandum dictis Domino Abbati, & Conuentui monasterij S. Petri, & dicto eorum syndico, & procuratori eorum nomine dictum sedimen cum omnibus suis ædificijs, iuribus, & pertinentijs. Item dicimus, & pronuntiamus ut supra, Domum, qua appellatur schola dictorum Prioris, Fratrum, & Conuentus S. Augustini positam in ciuitate Papiæ apud dictam Ecclesiam, cui coheret ab una parte cimiterium dicti monasterij, ab alia platea communis, ab alia dictum monasterium, saluis alijs coherentijs, pertinere, & spectare pleno iure ad dictos Dominum Abbatem, Canonicos, & Conuentum monasterij S. Petri, & ad dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine, ipsosq; Priorem, Fratres, & Conuentum S. Augustini condemnamus, & condemnatos iudicamus, ac etiam dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine ad dimittendum, & liberè relaxandum dictam Domum cum omnibus suis ædificijs, iuribus, & pertinentijs dictis Domino Abbati, Canonis, & Conuentui monasterij S. Petri, & dicto eorum syndico, & procuratori eorum nomine. Item dicimus, & pronuntiamus, ut supra Cimiterium, quod est ante faciem dictæ Ecclesiæ, pertinere, & spectare pleno iure ad dictos D. Abbatem, Canonicos, & Conuentum sancti Petri, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine, ipsosq; Priorem, Fratres, & Conuentum S. Augustini, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine condemnamus, & condemnatos iudicamus ad dimittendum, & liberè relaxandum ipsis D. Abbati, Canonis, & Conuentui monasterij S. Petri, & dicto eorum syndico, & procuratori eorum nomine dictum cimiterium cum omnibus suis iuribus, & pertinentijs.

Item

VIII. **I**tem dicimus, & pronuntiamus, ut supra, dictum Dominum Abbatem habere debere in dicta Ecclesia, & Choro ipsius primam sedem, iuxta formam privilegij concessi dictis fratribus per fel. rec. Sanctiss. in Christo Patrem, & D. D. Ioannem diuina prouidentia Papam XXII. & secundum formam pactorum initorum, & celebratorum inter partes easdem, ipsosq; Priorem, Fratres, & Conuentum S. Augustini, & dictum eorum syndicum, & procuratorem, eorum nomine condemnamus, & condemnatos pronuntiamus ad dimittendum, & liberè relaxandum dicto D. Abbati locum suum sive sedem primam in Choro dictae Ecclesiae iuxta formam privilegij, & pactorum dictorum. Item dicimus, & pronuntiamus, ut supra dictum Priorem, Fratres, & Conuentum S. Augustini, & dictum eorum syndicum, & procuratorem, eorum nomine teneri, & obligatos esse ad obseruantiam pactorum, & conventionum factorum, & initorum inter, & per seipsos, seu ipsorum praedecessores, & praecessores ex una parte, & dictam D. Abbatem, Canonicos, & Conuentum S. Petri, seu ipsorum praecessores, & praedecessores ex parte altera, de quibus apparet publicum instrumentum traditum, & subscriptum per Augustinum de Panizzarijs Notarium Papiensem anno curso 1331. die 5. mensis Iunij, Indictione 15. & ad obseruantiam contentorum in superscriptis literis Apostolicis pie mem. S. D. N. Ioannis Papae XXI. de quibus supra fit mentio, ipsosq; Priorem, Fratres, & Conuentum S. Augustini, & d. eorum syndicum, & procuratorem, eorum nomine condemnamus, ad obseruantiam pactorum, & conventionum praedictorum, & contentorum in literis Apost. supra citatis. Ab alijs autè contentis in d. prima petitione oblata pro parte dictorum D. Abbatis, Canonicorum, & Conuentus monasterij S. Petri contra dictos Priorem, Fratres, & Conuentum, & d. eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine, ipsos Priorem, Fratres, & Conuentum, & d. eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine absolui-
mus, & absolutos decernimus, & declaramus.

IX. **S**per contentis autè in prima petitione oblata pro parte ipsorum Prioris, Fratrum, & Conuentus eremitarum S. August. seu per d. Ioannem de Oliarijs eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine contra, & aduersus praedictos D. Abbatem, Canonicos, & Conuentum S. Petri in caelo aureo, seu d. Stephanum eorum syndicum, & procuratorem eorum syndicario, & procuratorio nomine, condemnamus, & condemnatos decernimus, & declaramus dictos D. Abbatem Canonicos, & Conuentum S. Petri, & d. eorum syndicum, & procuratorem eorum syndicario, & procuratorio nomine ad dandum, soluendum, & restituendum dictis Priori, Fratribus, & Conuentui eremitarum S. Augustini, & dicto eorum syndico, & procuratori eorum nomine medietatem expensarum factarum per ipsos Priorem, Fratres, & Conuentum, sive eorum praecessores, & praedecessores pro reparatione, & co-
opertura dictae Ecclesiae, quae medietas ipsarum expensarum est florenorum 40. auri. Ab alijs autem in dicta petitione contentis dictum Dominum Abbatem, Canonicos, & Conuentum dicti monasterij sancti

Petri, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum syndicario, & procuratorio nomine absolui-
mus, & absolutos decernimus, & declaramus.

X. **S**per secunda petitione oblata pro parte d. Do-
mini Abbatis, Canonicorum, & Conuentus monasterij S. Petri, seu per eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine contra praedictos Priorem, Fratres, & Conuentum eremitarum S. Augustini, seu dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine in eo, quod dictus Stephanus syndicus, & procurator dictorum D. Abbatis, Canonicorum, & Conuentus monasterij S. Petri, eorum syndicario, & procuratorio nomine petunt, dictos Priorem, Fratres, & Conuentum S. Augustini, seu eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine condemnari in duplum funeralium perceptorum, & habitorum per ipsos Priorem, Fratres, & Conuentum S. Augustini pro corporibus sepultis ad dictam Ecclesiam &c. absolui-
mus, & absolutos decernimus dictos Priorem, & Fratres, & Conuentum S. Augustini, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine à praedictis, quia ad dictum duplum superius condemnati sunt in prima parte huius sententiae. Item dicimus, & pronuntiamus, ut supra, tabulas quatuor sediminis positi in Papiæ in porta Laudensi in parochia S. Viti simul se tenentis cum dicto monasterio, cui cobaret, seu cuberere consuevit ab una parte heres quondam Salimbene de fribus fictualis dicti monasterij, ab alia dictum monasterium S. Petri, ab alijs partibus tenebatur per dictos fratres S. Augustini, de quo Fr. Ioannes de Sena dicti Ordinis syndicus, & procurator, syndicario, & procuratorio nomine praedictorum Prioris, Fratrum, & Conuentus eremitarum S. Augustini fuit inuestitus ad quinque annos tunc proxime futuros, pro ficto denariorum quatuor annuatim dicta locatione durante, reddendo dictis D. Abbati Canonicis, & Conuentui per instrumentum locationis fieri rogato Petro de Sclafnatis Notario Papiensi anno curso 1354. die 7. mensis Februarij in Iudicio coram nobis productum, pertinere, & spectare pleno iure ad dictos D. Abbatem, Canonicos, & monasterium sancti Petri, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine, ipsosq; Priorem, Fratres, & Conuentum eremitarum sancti Augustini, & dictum eorum syndicum, & procuratorem, eorum nomine condemnamus, & condemnatos in his scriptis declaramus ad dimittendum, & relaxandum, & consignandum dictum sedimen cum omnibus suis iuribus, & pertinentijs dictis D. Abbati, Canonicis, & Conuentui, & dicto eorum syndico, & procuratori eorum nomine. Ab alijs autem in dicta petitione contentis dictos Priorem, & Fratres, & Conuentum sancti Augustini, & dictum eorum syndicum, & procuratorem, eorum nomine absolui-
mus, & absolutos in his scriptis decernimus, & declaramus.

XI. **S**per secunda petitione oblata pro parte dictorum
Prioris, Fratrum, & Conuentus eremitarum sancti Augustini, seu dicti eorum syndici, & procuratoris, eorum syndicario, & procuratorio nomine aduersus, & contra praedictos Dominum Abbatem, Canonicos, & Conuentum monasterij sancti Petri, seu dictum

T eorum

eorum syndicum, & procuratorem eorum syndicatorio, & procuratorio nomine, in eo, & super eo, quod dicti Prior, Fratres, & Conuentus eremitarum S. Augustini, seu dictus eorum syndicator, & procurator, eorum nomine petunt in dicta secunda petitione pronuntiarum, & declarari debere dictos. D. Abbatem, Canonicos, & Conuentum monasterij S. Petri, seu d. eorum syndicum, & procuratorem, eorum syndicatorio, & procuratorio nomine cecidisse à quocunque iure sibi competenti in d. Ecclesia, & ipsos D. Abbatem, Canonicos, & Conuentum, dictumque eorum syndicum, & procuratorem, eorum nomine in eadem Ecclesia nullum ius habere, & ipsam Ecclesiam cum omnibus suis iuribus, & pertinentijs pertinere, & spectare ad dictos. Priorem, Fratres, & Conuentum S. Augustini, &c. Dicimus, & pronuntiamus, & in his scriptis sententialiter declaramus, dictam Ecclesiam cum omnibus suis iuribus, & pertinentijs pleno iure pertinere, & spectare ad dictos Dominum Abbatem, Canonicos, & Conuentum S. Petri, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine, & ipsos Priorem, Fratres, & Conuentum eremitarum S. Augustini, & dictum eorum syndicum, & procuratorem, eorum nomine in Ecclesia ipsa nullum ius habere, nisi in quantum sibi concessum est, & exprimitur in privilegio sepedito pie mem. Sanctiss. in Christo Patris, & D. D. Ioannis Papæ XXI. de quo supra facta est sepe mentio; ab alijs autem in dicta petitione contentis, ipsos Dominum Abbatem, Canonicos, & Conuentum sancti Petri, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum syndicatorio, & procuratorio nomine absoluiimus, & absolutum in scriptis decernimus, & declaramus. ab expensis autem in hac parte factis, utraque partem absoluiimus, & absolutos decernimus, partes easdem, & dictos eorum syndicos, & procuratores eorum nominibus, quoniam habuerunt iustam causam litigandi. & ita dicimus, pronuntiamus, sententiamus, & in his scriptis per hanc nostram definitiuam sententiam declaramus in omnibus, & per omnia, ut supra, lecta, lata, data, & in scriptis sententialiter promulgata fuit superscripta sententia in omnibus, & per omnia, ut supra, per superscriptum Reu. in Christo Patrem, & D. D. Gulielmum Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Episcopum Papiensem, & Comitè subconseruatorem, & subdelegatum, ut supra, pro tribunali sedentem, in Episcopali palatio Papiensi, loco siquidem, & more consuetis. anno Natiuitatis Domini 1392. Indictione 15. die veneris 16. mensis Augusti hora 21. presentibus superscriptis Ioanne de Oliarijs syndico, & procuratore superscriptorum Fratrum, & Conuentus eremitarum S. Augustini non consentiente predictis, eorum syndicatorio, & procuratorio nomine, in quantum sine in eius preiudicium, & reseruate sibi dicto nomine ius appellandi in scriptis, & predicto Stephano syndico, & procuratore predictorum D. Abbatum, & Canonicorum Conuentus monasterij S. Petri d. syndicatorio, & procuratorio nomine consentiente predictis, in his, quæ sint in eius dicto nomine fauorem, & non aliter: & presentibus pro testibus Reu. in Christo Patre, & D. D. Ioanne Dei, &

Apostolicæ Sedis gratia Episcopo Vicentino, et sapientibus Viris D. Vberto de Lampugnano de Mediolano legum D. Gualtino de Zanis de Papia I. V. D. et Iacobo ex Comitibus de Meda legum doctoribus facundissimis, D. presbytero Iacobo de Nebijs Preposito Ecclesie s. Michaelis maioris Papie, presbytero Iacobo de Bernerijs capellano d. D. Episcopi, et Francisco de Briuio Cancellario prefati D. Episcopi, et Marcello de Nita Mediolan. diocesis Notarijs, et multis alijs testibus ad premissa vocatis specialiter, et rogatis. subscripta cum signo tabellionatus.

Ego Albertolus de Griffis de Varisso dioc. Mediol. publicus Apostolica, et Imperiali autoritatibus Notarius: Reuerendissimique Patris D. Episcopi Papiensis Cancellarius premissa inter Reuerendiss. Patrem D. Abbatem, Canonicos, et Conuentum monasterij s. Petri in celo aureo Papiensis Ordinis s. Augustini ex parte una, et Religiosos Priorem, Fratres, et Conuentum s. Augustini Papiensis Ordinis eremitarum ex alia parte, sententia promulgationi, et pronuntiationi, et omnibus alijs superscriptis, dum sic, ut premissitur, agerentur, una cum prenomminatis testibus presens fui, eaque fieri vidi, et audiui; et inde rogatus hoc instrumentum de mandato ipsius D. Episcopi tradidi, publicauimus, et registraui, et alijs occupatus negotijs, per alium fidum Notarium in hanc publicam formam redigi feci in his decem, et octo folijs membranarum computato presenti, et subscripti, meum consuetum signum apponens in testimonium premissorum etc.

Quam sententiam licet Bonifacius Nonus ann. XII. 1394. 7. Idus Aprilis per suas datas Cosmato presbytero Cardinali s. Crucis in Ierusalem, quoad aliqua reformauerit, quoad alia tamen non annullauit, neque cassauit: sed nec etiam ipse Cosmatus Card. cui Pontifex predictæ sententiæ reuisionem commiserat: Quin immo ratificauit, & fere quoad omnia confirmauit per suum arbitrium, & definitiuam sententiam latam, lectam, & publicatam Romæ apud s. Petrum anno Domini 1396. Indictione 4. die mercurij, octauo mensis Martij, Pontificatus eiusdem Bonifacij Noni anno septimo, cuius hic est tenor.

In nomine Domini. Amen. Nos Cosmatus miseratione diuina tituli sanctæ Crucis in Ierusalem presbyter Cardinalis Arbitrator, arbitrator, et amabilis compositor in nonnullis causis, litibus, et controuersis, quæ vertebantur, et versæ sunt inter Venerandos, et Religiosos viros DD. Dionysium Abbatem, Canonicos, et Conuentum monasterij s. Petri in celo aureo Papiensis Ordinis s. Augustini canonicorum regularium ex una, et Priorem, Fratres, et Conuentum eremitarum s. Augustini ciuitatis Papiensis penes dictam Ecclesiam commorantes parte ex altera, primo coram Venerandis in Christo Patribus Dominis Gulielmo, et successiue Petro Papiensi, et Nouariensi Episcopis Conseruatoribus, et iudicibus successiue à Sede Apostolica deputatis, et Domino Gulielmo Episcopo Papiensi predicto subdelegato de, et super nonnullis funeralibus etc.

Christi

Christi nomine invocato pro tribunali sedentes, & habentes prae oculis solum Deum, à quo recta, & equa iudicia cuncta procedunt, per hanc nostram diffinitivam sententiam, laudum, seu arbitramentum, quam, seu quod ferimus in his scriptis, quoad primam partem sententiae latae inter dictas partes, per D. Gulielmum Episcopum Papiensem subdelegatum, in qua, & per quam condemnauit Priorem, & Fratres Eremitarum sancti Augustini, & eorum syndicum, & procuratorem, syndicario, & procuratorio nomine dictorum Prioris, & Fratrum, ad restituendum, & dandum dictis D. Abbati, Canonicis, & Conuentui monasterij sancti Petri, seu eorum syndico, & procuratori, syndicario, & procuratorio nomine certas pecuniarum summas, & rerum aliarum quantitates, si extabant, aliouin eorum valorem pro funeralibus, & exequijs certorum corporum defunctorum, & sepultorum apud dictam Ecclesiam sancti Petri, & oblationibus factis ad Ecclesiam prelibatam, tam pro parte, qua contingebat dictos D. Abbatem, Canonicos, & Conuentum sancti Petri praedictos, quam etiam ratione, & nomine paens, quam dictus Prior, & Fratres incurrisse dicuntur vigore conuentionum, & pactorum inter dictas partes initorum, eo quod dicta funeralia, & oblationes in totum receperunt, & usurpauerunt, contra voluntatem, & in praediuicium dictorum Abbatis, Canonicorum, & Conuentus. Ordinamus, laudamus, diffinimus, arbitramur, atque precipimus, quod dicti Prior, & Fratres Eremitarum sancti Augustini, & eorum successores, qui pro tempore fuerint, teneantur, & debeant dare, & integraliter persolvere dictis DD. Dionysio Abbati, Canonicis, & Conuentui sancti Petri, & eorum successoribus, seu eorum syndico, & procuratori, syndicario, & procuratorio nomine summam mille ducentorum florenorum auri hinc ad quatuor annos proximè venturos, dando, & soluendo quartam partem dictorum 1200. florenorum singulis annis dictorum quatuor annorum in festo Natiuitatis Beatae Mariae Virginis de mense Septembri, & per totum dictum mensem, vel alium terminum longiorem, si dicti Abbas, & Conuentus voluerint eis dare. Quam summam 1200. florenorum taxamus, & limitamus ex potestate compromissi in nobis facti de tota, & omnibus summis, & quantitatibus, in quibus dicti Prior, & Fratres, & Conuentus, & eorum successores in dicta summa fuere condemnati: & hanc summam ordinamus, laudamus, & diffinimus debere esse partem contingentem dictos Abbatem, & Canonicos, & Conuentum supradictos de funeralibus, & oblationibus praeteriti temporis integraliter perceptis, & retentis per Priorem, & Fratres dicti Ordinis, quo pro tempore fuerunt contra tenorem conuentionum, & pactorum inter eos, ut promittitur initorum, & contra voluntatem dictorum Abbatis, Canonicorum, & Conuentus. Reliqua verò partem condemnationum, seu summarum, & rerum, in quibus dicti Prior, & Fratres, & Conuentus nomine poena dictis Abbati, Canonicis, & Con-

uentui fuerunt condemnati, ex potestate compromissi in nobis facti eisdem Priori, & Fratribus, & eorum successoribus remittimus, & etiam relaxamus, & super ea parte, seu eisdem summis, & quantitatibus, praedictis Abbati, Canonicis, & Conuentui perpetuum silentium quoad poenas praeteriti temporis imponimus. hac tamen conditione adiecta, quod nisi Prior, & Fratres, & eorum successores praetaxatam summam 1200. florenorum in praefixis terminis, seu per eosdem Abbates, Canonicos, & Conuentum eis prorogatis non soluerint integraliter cum effectu, omni dolo, fraude, violentia, & circumuentione cessante, ac quacunque alia impetratione, per quam possent dictam solutionem effugere, quod ex tunc post lapsum cuiuslibet termini ista remissio sit cassa, & irrita, & dictis Abbati, Canonicis, & Conuentui salua remaneat actio ad totam summam, & ad omnes summas, & res, in quibus condemnatio facta fuit occasione funeralium, & oblationum, ut praemittitur retentorum. Circa perceptionem verò funeralium, oblationum, in futurum pacta, & conuentiones inter eos inita, prout equum, & iustum est, precipimus obseruari.

Quoad illam verò partem sententiae, in qua, & XIII. per quam dictus Dominus Gulielmus subdelegatus dixit, & pronuntiauit, ut supra perticas sex, & tabulas decem sediminis positi in ciuitate Papiensi apud dictam Ecclesiam infra suos confines in dicta pronuntiatione descriptos, quod dicti Prior, Fratres, & Conuentus sancti Augustini tenere consueuerunt in emphiteusim perpetuam à dicto monasterio fuisse, & esse deuolutum ad dictos DD. Abbatem, Canonicos, & Conuentum dicti monasterij S. Petri, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine, propter cessationem solutionis debiti canonis ultra tempus à iure statutum, & ipsum sedimen cum omnibus edificijs suis, iuribus, & pertinentijs pertinere, & spectare pleno iure ad dictos Dominum Abbatem, Canonicos, & Conuentum dicti monasterij, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine, ipsosq; Priorem, & Fratres, & Conuentum S. Augustini, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine condemnauit, ad dimittendum liberè, & relaxandum dictis Dominis Abbati, Canonicis, & Conuentui S. Petri praedicti monasterij, & dicto eorum syndico, & procuratori eorum nomine dictum sedimen cum omnibus suis edificijs, iuribus, & pertinentijs, similiter pro bono pacis, & concordiae ordinamus, & laudamus, diffinimus, atque precipimus, quod dictus Dominus Abbas, Canonici, & Conuentus dictos Priorem, & Fratres, & Conuentum S. Augustini, & eorum successores non debeant hac vice praetextu praedictae sententiae super dicto sedimine sex perticarum, & tabularum decem cum suis edificijs, aut praetextu canonis non soluti molestare, perturbare, aut inquietare, sed dictum sedimen dictarum perticarum sex, & tabularum decem cum omnibus suis edificijs debeant remanere pacificè, & quietè dictis Priori, & Fratribus, & Conuentui Eremitarum S. Augustini,

& eorum successoribus, prout in instrumento concessionis continetur, ita tamen, quod dicti Prior, Fratres, & Conuentus teneantur, & debeant hinc ad unum annum soluisse debitum canonem præteriti temporis non solum, & teneantur soluere in futurum, prout in forma instrumenti concessionis factæ continetur.

XIV. **C**AETERUM quia domus, quæ appellatur schola dictorum Prioris, & Fratrum, & Conuentus sancti Augustini posita in ciuitate Papiæ apud dictam Ecclesiam, cui cohaeret ab una parte cimiterium, ab alia platea communis, ab alia dictum monasterium, per sententiam dicti subdelegati fuit adiudicata, cum omnibus ædificijs, iuribus, & pertinentijs, dictiq; Prior, & Fratres, & Conuentus Eremitarum fuerunt condemnati, ad relaxandum, & liberè dimittendum, & restituendum dictis Abbati, Canonicis, & Conuentui S. Petri, quæ domus, seu schola est Priori, & Fratribus valde accommoda, & multum necessaria, cum sit à latere habitationis dictorum Prioris, & Fratrum, & Conuentus, & non à latere habitationis dictorum Abbatis, & Canonicorum, appareantq; instrumenta venditionis eiusdem non vitiosa, quæ restitutio, seu relaxatio si fieret, cederet in magnum præiudicium dictorum Prioris, & Fratrum, & posset esse causa perpetui scandali inter eos, cum etiam dicti Abbas, & Canonici vigore priuilegij Ioannis XXII. teneantur eisdem Priori, & Fratribus vendere loca pro eorundem habitationibus accommoda, & necessaria: ideo pro bono, & tranquillo statu utriusque partis ordinamus, laudamus, diffinimus, atque præcipimus, quod dicta domus, quæ appellatur schola, cum suis ædificijs, iuribus, & pertinentijs sit, & esse debeat perpetuis temporibus pro usu, & habitatione, ac exercitio scholarum dictorum Prioris, & fratrum Eremitarum, & super ea dictis Abbati, Canonicis, & Conuentui, & eorum successoribus perpetuum silentium imponimus, ita quod de cætero non molestantur super ea.

Quoad illam verò partem sententiæ, in qua, & per quam dicti Prior, & fratres Eremitarum fuerunt condemnati dictis Abbati, Canonicis, & Conuentui S. Petri ad restituendum quatuor tabulas sediminis positi in Papiæ in porta Laudensi, in parochia S. Viti, simul se tenentes cum dicto monasterio infra confines suos in dicta sententia descriptos, de quo frater Ioannes de Sena dicti Ordinis, tunc syndicus, & procurator, syndicario, & procuratorio nomine dictorum Prioris, & Fratrum, & Conuentus Eremitarum fuerat inuestitus vsque ad quinque annos tunc proximè secuturos pro ficto denariorum, quatuor annuatim durante dicta locatione, ordinamus, laudamus, diffinimus, atque præcipimus, dictum sedimen quatuor tabularum dictis Abbati, Canonicis, & Conuentui fore restituendum, & relaxandum per dictos Priorem, & fratres Eremitarum, hac tamen conditione adiecta, quod si dictum sedimen tabularum quatuor est ad commodum dictis Priori, & Fratribus, & eorum loco, & non cedit ad incommodum dicti Abbatis, & Canonicorum, quod dicti Abbas, & Canonici teneantur illud venaere iusto pretio,

prout ex forma priuilegij Ioannis XXII. tenentur, aut cum alia re permutare.

XV. **I**N reliquis verò partibus dictam sententiam dicti subdelegati, quoad omnes, & singulas sui partes absolutorias, & condemnatorias, tanquam iuste, & prouidè latam ordinamus, laudamus, diffinimus, atque per utranque partem præcipimus obseruari. & hæc omnia laudamus, arbitramur, diffinimus, atque per utranque partem inuolabiliter præcipimus obseruari, sub pœna in compromisso apposta in singulis capitulis laudi, & compromissi, si contra fuerit factum, committenda, salvo, & reseruato nobis arbitrio, & potestate declarandi, interpretandi, & corrigendi super prædictis ubicunque, & quancumque visum fuerit expedire, & super prædictis, & quolibet prædictorum, & iterum, semel, & pluries pronuntiandi sicuti pro bono pacis, & concordie visum fuerit expedire. In quorum omnium, & singulorum fidem, & testimonium præsentis literas, seu præsens publicum instrumentum huiusmodi nostram diffinitiuam, & arbitram sententiam, laudum, arbitrium, seu arbitramentum in se continentes, seu continens exinde fieri, & per Nerium Notarium publicum, nostrumq; & causæ huiusmodi coram nobis scribam infra scriptum, per nos de præmissis rogatum subscribi, & publicari mandauimus, nostriq; sigilli iussimus appensione muniri. Lecta, lata, data, & in scriptis sententialiter pronuntiata fuit hæc nostra diffinitiuam, & arbitralis sententia, & hoc arbitrium, laudum, seu arbitramentum per nos Cosmatum Cardinalem arbitrum, arbitratorem, amicabilem compositorem, & amicum commune prædictum, Romæ in hospitio habitationis nostræ prope sanctum Petrum hora Vesperarum, nobis in Camera paramenti ad iura reddenda in loco nostro solito pro tribunali sedentibus, sub anno à Natiuitate Domini 1396. Indictione quarta, die mercurij, octauo mensis Martij, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri D. Bonifacij Diuina prouidentia Papæ Noni, anno septimo, præsentibus ibidem honorandis, & discretis viris Ioan. de Scruanis, & Magistro Iacobo de Subinago procuratore prædictis procuratorijs nominibus, quibus supra citatis, & unoquoque ipsorum nomine partis sue citato, de nostri mandato ad audiendam huiusmodi nostram diffinitiuam sententiam supradictam, qui Magister Ioannes procuratorio nomine, quo supra, petijt de dicta sententia, in quantum faceret pro parte sua publicum instrumentum. ac præsentibus Reuerendis in Christo Patribus Dominis Vbaldino Dei gratia Archiepiscopo Turritan., Domino Augustino Episcopo Perusino, Domino Antonio Episcopo Pennensi, & Adriensi. Domina Francisco Episcopo Nolano, & Domino Sancto, & Banadato Abbate monasterij sancti Pauli extra urbem, ac venerabilibus, & circumspectis viris Dominis Riccardo Iongh, & Ioanne Piene Sacri Palatii Apostolici Auditoribus, necnon egregijs viris Domino Rolando de Cremona I. V. D. & Vannutio de Cremona Domicello illustris Principis, & excelsi Domini Domini Ducis Mediolani &c. oratoribus, ac discreto

ereto viro Magistro Nicolao Lubich in Romana Curia procuratore, & pluribus alijs testibus ad premissa vocatis, habitis, & rogatis:

Et ego Nerius olim Gerij de Ruggerijs clericus Pisanus publicus Apostolica, & Imperiali auctoritate Notarius, presensq; Reuerendissimi in Christo Patris, & DD. Cosmati Cardinalis arbitri, arbitratoris, & amicabile compositoris predicti Secretarius, atque causarum, & causa huiusmodi coram eo scriba prefate diffinitive sententiae, laudo, arbitrio, seu arbitramento, omnibusq; alijs, & singulis superscriptis, dum sic, ut promissum est, per prefatum Dominum Cardinalem arbitrum, arbitratores, & amicabilem compositorum predictum pronuntiarentur, darentur, agerentur, & fierent, una cum pronuntiationis testibus presens fui, eaq; omnia, & singula sic, ut promissum est, fieri vidi, & audiui, & ideo hoc presens publicum instrumentum, quod alijs premissis negotijs per Hugonem Notarium Imperialem publicum infrascriptum fideliter scribi feci, exinde confeci, in notam redegi, & publicavi illud una cum eo, & per eius manum in collatione, & aliquibus sui partibus, & praesertim in verbis Mercurij octava in septimo virgulo circa finem dicti instrumenti computando ab ultimo virgulo ascensu usque ad dictum septimum virgulum, quae verba posita inter verbum, Die, & verbum mensis in dicto virgulo scripta sunt, ut mihi constat, & illa, & cetera correctae per eiusdem, vel per meam manum in aliquibus dictionibus, vel syllabis refectis, seu reparatis, approbo, corrigendo, & una cum appensione sigilli Domini mei Domini Cardinalis arbitri, & arbitratoris, & amicabile compositoris predicti, signo, ac nomine meis consuetis signavi, rogatus specialiter, ac requisitus, in fidem, & testimonium omnium, & singulorum praemissorum.

Et ego Hugo Draem clericus Traiectensis publicus Imperiali auctoritate Notarius tenorem superscripti instrumenti cum suis interlineaturis, & correctionibus de mandato Domini, & Magistri Nerij Ruggerij Secretarij, & Notarij publici de dicto instrumento rogati, manu propria fideliter scripsi, & auscultando una cum eo correxi, & interlineavi, signumq; meum hic apposui, in testimonium omnium, & singulorum praemissorum. Inter ea vero, in quibus praedicta sententia non fuit reformatata, vnum est, quod sub hac verborum forma sic exprimitur. Super secunda petitione oblata pro parte dictorum Prioris, Fratrum, & Conuentus Eremitarum S. Augustini, seu dicti eorum syndici, & procuratoris, eorum syndicario, & procuratorio nomine aduersus, & contra praedictos Dominum Abbatem, Canonicos, & Conuentum monasterij S. Petri, seu dictum eorum syndicum, & procuratorem, eorum syndicario, & procuratorio nomine, in eo, & super eo, quod dicti Prior, Fratres, & Conuentus Eremitarum sancti Augustini, seu dictus eorum syndicator, & procurator eorum nomine petunt in dicta secunda petitione pronuntari, & declarari debere dictos Dominum Abbatem, Canonicos, & Conuentum monasterij

sancti Petri, seu dictum eorum syndicatum, & procuratorem eorum syndicario, & procuratorio nomine credidisse a quocunque iure sibi competenti in dicta Ecclesia, & ipsius Dominum Abbatem, Canonicos, & Conuentum, dictumq; eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine in eadem Ecclesia nullum ius habere, & ipsam Ecclesiam cum omnibus suis iuribus, & pertinentijs pertinere, & spectare ad dictos Priorem, Fratres, & Conuentum sancti Augustini, &c. Dicimus, & pronuntiamus, & in his scriptis sententialem declaramus, dictam Ecclesiam cum omnibus suis iuribus, & pertinentijs pleno iure pertinere, & spectare ad dictos Dominum Abbatem, Canonicos, & Conuentum sancti Petri, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine, & ipsos Priorem, Fratres, & Conuentum Eremitarum sancti Augustini, & dictum eorum syndicum, & procuratorem eorum nomine in Ecclesia ipsa nullum ius habere, nisi in quantum sibi concessum est, & exprimitur in privilegio saepe dicto praemissorum. Sanctissimi in Christo Patris, & DD. Ioannis Papae XXII. de quo supra facta est saepe mentio.

Addo cum plures sint Ecclesiae, eidem D. Petri in coelo aureo Basilicae subiectae, quae in signum propriae illorum subiectionis annum censum, siue canonem a temporibus Luitprandi Regis soluere consueverunt, & nunc etiam soluunt, (Census enim, siue canonis solutio subiectionis signum est. cap. Omnis anima, de censibus) praedictae Ecclesiae Abbati, vel Praeposito, & Canonicis Regularibus semper ipsum censum, siue canonem soluerunt, nunquam vero Eremitis. Vnde ex hoc etiam capite conuincimus, penes canonicos eiusdem Ecclesiae dominium semper mansisse, & nunquam vel in toto, vel in aliqua parte ad Eremitas translatum.

Atque tandem pro huius libri coronide inferimus, frigidum esse, quod Ioannes Marquez XVII cap. 2. pag. 6. col. 1. suum Coriolanum secutus scribit. Quotiescumque in libris sacrorum canonum, conciliorum, aut diplomatum Pontificiorum de Ordine S. Augustini absolute, & sine alio addito mentio habetur, de Eremitarum ordine, non autem clericorum canonicorum intelligi debere. Quod enim ad sacros Canones spectat, in Decreto, ac etiam in Decretali nulla profus de isto Ordine mentio habetur: in Sexto vero Decretalium duabus tantum vicibus nominantur Eremitae sub hoc titulo Eremitarum, & non absolute sub titulo Ordinis S. Augustini. In concilijs quoque usque ad Generale Concilium Lugdunense sub Gregorio Decimo celebratum, nullus reperitur locus, in quo de Eremitis Augustinensibus vel vnum verbum habeatur. Porro quod ad literas Pontificum, & stilum Cancellariae Apostolicae attinet, in tantum abest, ut nomine Ordinis D. Augustini absolute prolari veniant Eremitae, ut non nisi ab homine huius rei profusus ignaro id affirmari possit: nam si totum librum, qui Prouinciale Romanum dicitur, ex integro percurramus, ac etiam integrum librum taxarum Apostolicarum, in quibus omnes Ecclesiae, & omnia

monasteria per omnes mundi partes existentia sunt notata, inuenietur nunquam nomine monasterij, vel Ecclesie Ordinis sancti Augustini absolute prolata, denotari Ecclesiam, vel monasterium Eremitarum: sed e contrario semper, & plusquam semper Ecclesias, & monasteria canonicorum designari. Et quod omnem dubitationem tollit, in libro, qui vocatur Practica Cancellaria Apostolica, in quo formularia traduntur, secundum quae scriptores Apostolici literas Apostolicas extendunt, ita legimus. *Sequitur modò videre de Ordinibus, & Religionibus Christianitatis, & eorum nominibus per Romanam Ecclesiam approbatis, & qui ex eis designantur non Mendicantes, & qui Mendicantes, & qui Militiarum. Et primò de non Mendicantibus. Monachi. Ordo sancti Basilij, & Caput vocatur Archimandrita. Canonici vocantur Ordo sancti Augustini. Fratres, Ordo sancte Marie Cruciferorum, &c. & infra. Prioratus Domus Sepulchri Dominici de Calatambio. Ordinis sancti Augustini, & infra. Mendicantium Ordines hi sunt, videlicet Ordo Predicatorum. Ordo fratrum*

Eremitarum sancti Augustini. Priori Generali Ordinis fratrum Eremitarum sancti Augustini, &c. Vbi vides Ordinem Canonicorum absolute vocari S. Augustini; Eremitarum autem e contrario non vocari Ordinem sancti Augustini absolute, sed Ordinem fratrum Eremitarum sancti Augustini. Et ita passim habetur ex tota illa Praxi Cancellariae Romanae, & Apostolicae. Ut merito ridendus esset labor, si rem notissimam pluribus illustrare niteremur. Haec de clericali Beatissimi Patris Augustini instituto, habitu, & de clericis canonicis per illum relictis in hac prima parte dixisse sufficiat. Paucissima quidem de multis, quia plura omisimus ad utiliora, & necessaria magis properantes, quae legera, & considerare dignabitur, verissima esse intelliget; sin autem palato non sano poena sit panis, qui sano est suavis, & oculis aegris odiosa lux, quae puris est amabilis, non nobis imputandum, sed illis, qui, ut Hieronymus scribit, dum dicunt, quod non deberent, nonnunquam coguntur audire, quae non vellent.

FINIS LIBRI PRIMI.

